

BORGARSTÅNDETS RIKSDAGSPROTOKOLL

PÅ RIKSDAGENS UPPDRAG
UTGIVNA AV

RIKSDAGSFÖRVALTNINGEN

GENOM

NINA SJÖBERG

11

1755–1756

ANDRA DELEN

STOCKHOLM 2013

Borgarståndets riksdagsprotokoll 1755–1756

Tryckeri: Riksdagstryckeriet, Stockholm 2013

Omslagsfoto: Lubbe Garell

Formgivning: Louise Edlund

Omslagets insida återger borgarståndets ledamöters
namnteckningar från riksdagsbeslutet 1756.

Del 2

ISBN 978-91-86673-38-3

BORGARSTÅNDETS
RIKSDAGSPROTOKOLL

1755–1756
DEL II

[Åhr 1756] den 21 Junii

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,¹ af d. 14 i denne måned, hwaruti wid handen gifwes, at secrete utskottet wid pensionsstatens öfwerseende befunnit, det antalet af wälförtjente embetsmän och betjentes i nöd och elände efterlemnade änckor, dels ock omyndige barn, hwilcke om pension ansökning giordt, samt derå ärhållit werckel. remisser till kongl. statscontoiret, utgör inemot 500 personer, som allesammans till denne dag äro ohulpne, och till minste delen mäta afbida vacancer på ordinarie pensionsstaten; hwarföre secrete utskottet warit omtänkt, huru åtminstone de mäst nödstäldte, måge hulpne warda; tillstyrckandes, at en summa af sextontusende dl:r s:rmt kunde på beneficii och benådningssaten anslås, med det wilckor, at densamme, så fort någon afgang derpå genom dödsfallet eller eljest sig tilldrager, efter handen åter andrages, hwarjemte ock om detta bifalles, secrete utskottet hemställer, om icke det samma må updragas, at samma summa wederbörl:n reparera, och till Hans Kongl. Maj:ts vidare nådige förordnande upgifwa, emedan secrete utskottet har nermaste tillfälle, at göra urskillningen af de sökande, så af militair- och civil-, som ecclesiastique- och städernes stater.

Ståndet biföll detta secrete utskottets tillstyrckande, och anmodade dess herrar ledamöter, at wid detta tillfälle på det bästa befordra de sökande på städernes stater.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,² af d. 14 i denne måned, ang:de de ärfordrade medel till löhn för betjeningen wid konstbyggnaderne i Wermeland, bestigande sig till en summa af 625 d:r s:rmt; och gifwer secrete utskottet wid handen, sig hafwa härtill utsedt nödig fond, för nästa och följande åhren.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,³ ang:de brist på besättningsmanskap på rikets flotta och escadrer, samt sjöofficerarnes otillräckelige löhner: Gifwandes secrete utskottet wid handen, at desse olägenheter affhielpande wäl blifwit under 2:ne sidst förflutne riksdagar påtänckte, men folck och penningar hafwa felat, at hålla flottan i så activt tillstånd, som den wara bör, hwarföre secrete utskottet nu tillstyrcker, till förekommande af dryge kostna-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 73.

² Ibidem, nr 74.

³ Ibidem, nr 75.

der och reparationer, flottan och escadrerne måge sättas på torra landet, antingen uti dockor eller under skiuhl. Detta har lyckats wid Sweaborg, hwaräst en docka för fyra örlogsskiepp, och en annan för 22 galerer, med en mindre kostnad än en tunna guld är inrättad, och hade secrete utskottet funnit sig öfvertygad om möjligheten af dylik dockbyggnad i Carlsrona, som ock om den måttelige påkostnad, som dertill ärfordras; samt är tillika försäkradt, at riksens ständer skola inom få åhr se en lyckelig wärckan häraf, hälst derigenom all den omkostnad besparas, som hitintills åtgått, at hindra flottans förutnelse. Och som denne besparing blifwer tillräckelig at efter hand upfylla flottans och escadrernes brister; hemställer secrete utskottet, om icke riksens ständer skulle bifalla, at ungefär en så stor summa åhrl:n må anslås, till flottan och escadrerne, som hittills åtgått, och at de besparingar, som igenom förenemde författning af dockor existera, få till en del användas 1:o till nödwändige båtsmansregementers uprättande på wärfwad foth; 2:do till exercice för en escader af skiapp och galerer, samt 3:io till förbättring af officerarnes och de fleres små löhner.

Ståndet pröfwade detta förslags wärckställande så mycket nyttigare och nödwändigare, som härigenom undwikes, at betunga landet, och töma cronans cassa. Men rikets försvar styrkes, och dess wärdighet både i anseende till grannar och fiernare magter bibehålles. Och fant ståndet fördenskull godt, at secrete utskottets tillstyrckande i detta mål bifalla.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,¹ af d. 14 i denne månad, ang:de öfwerintendenten grefwe Cronstedts gjorde föreställning, om nödwändigheten, at den härstädes inrättade ritareacademiens förwandlande, uti en målare och bildhuggareacademie, hwilket secrete utskottet, i anledning af andragne skiäl och omständigheter tillstyrcker, och derhos hemställer, om icke till de 500 d:r s:rmt, som staten blifwit åhrl:n anslagne till ritareacademien, må så stor summa åhrl:n till näste riksdag på staten uptagas, at för desse fyre åhren må kunna anordnas tillsammans 6000:de dl:r s:rmt.

Hwilcket ståndet biföll.

¹ Ibidem, nr 76.

Justerades ståndets extractum protocoll, ang. cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande,¹ rörande peruquemakareämbetets ansökning, om förbud emot hårfriseurer, och lydde sålunda:

S. D. Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande, af d. 8 Martii sidstl:ne, ang:de peruquemakareämbetets här i staden giorde ansökning, at de så kallade hårfriseurer måtte förbudas med hårs kämmande och friserande, samt peruquers förfärdigande, ämbetet uti dess näring och handtwärck förfördela, hwilcket ståndet fant godt at bifalla, dock med följande anmärckningar och tillägningar neml:n 1:o At den som är i någon wärckelig tjenst och går till dess duk och disk, må idka hårs friserande såsom en bisyssla inom huset och utan betalning enligt adel:e privilegierne, men icke utom fast mindre at deraf söka någon winst på flere ställen. 2:do At inge auctorisationer och förswarsedlar måge meddelas någon hädanefter eho den wara må till at gå ikring i husen och betjena med hårs friserande, utan må sådant, när så åstundas, förrättas af peruquemakareämbetets gesäller och gossar samt qwinfolck, som äro i berörde ämbets wärckel. tjenst, men ej af andra, dock at 3:io Hårfriseuren Petter Broman, som denne syssla från dess ungdom så inom som utom riket lärdt och idkat, samt, genom denne stadens magistrats resolution, af d. 14 Decembr. 1753, emot en wiss afgift till staden med wilckor, at ej antaga lärlingar, blifwit berättigad dertill förklarad, må ensam derwid bibehållas, hwilcket borgareståndet finner så mycket skiäligare, som Broman, hwilcken icke något annat näringssätt lärdt, och trodt det wara här i riket tilläteligit, emedan icke något förbud deremot warit utfärdat, skulle nu, i fall deraf, med hustru och många små barn försättjas i yttersta elände, och med dem bringas till tiggarestafwen. Hwilcket med de öfrige resp:e stånden hör-sam-, tjenst- och wänl:n communiceras.

Uplästes secreta handels- och manufacturdeputationens berättelse² ang:de swenske fabriquernes tillstånd ifrån 1751 åhrs början till 1754 åhrs slut.

Herr talman hemstaldte, om denne berättelse skall tryckas, hwilcket med Ja beswarades, hwarwid herr talman påminte, at i detta fall nödigt wore, at hwad

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 99.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 21. Tryckt som *Riksens höglofliga ständers secreta handels och manufactur deputations berättelse, angående swenske fabriquernes tilstånd ifrån 1751 års början til 1754 års slut* (Stockholm 1756).

häruti anföres, ang:de angoriske getter och bockarnes sammanparande med swenske getter, måtte gå ut, hälst utlänningar häraf torde taga sig någon anledning, at jemwäl skaffa sig, och på sätt som här skier, skiöta och fortsättja desse creaturesns skiötsel; detta bifölls jemwäl.

Herr borgmästaren Schultén inlemnade 2:ne bref,¹ ett från herr borgmästaren Pijhl, det andre från Helsingborgs stads magistrat; hwilcke uplästes, och gifwer herr borgmästaren wid handen, at åkommen siukdom hindrat dess hitresa, hwilcken han nu likwäl, sedan han någorl:da blifwit till hälsa återställd, med det första täncker anträda. Magistraten intygar och det samma, uti detta dess swar å ståndets aflätne skrifwelse, och remitterades desse bref till h:rar deputerade.

Herr grosshandlaren Lefebure: Enligit ståndets befallning, hafwa electorerne warit tillsammans och waldt en annan ledamot, uti herr borgmästaren Pihls ställe i secrete utskottet. Nu sedan ståndet hört de orsaker, som hindrat herr borgmästaren at resa hit, kommer det på ståndets godtfinnande an om electorernes wahlförteckning skall öppnas.

Herr borgmästaren Schulten: Hwarföre skulle sådant nu skie, sedan herr borgmästaren Pihl gifwit wid handen, at han snart skall komma hit? Wore det icke för hårdt, at så förfara med honom, som likwäl för siukdom måst hittills uteblifwa?

Herr borgmästaren Renhorn: För min del håller jag wäl före, at electorernes lista ej må för denna gång öppnas. Men derhos finner jag aldeles skäligit, at 1000:de dl:r s:rmts wite må föreläggas herr borgmästaren Pijhl, at inom 14 dagar infinna sig i ståndet.

Herr borgmästaren Cervin: Det lærer blifwa både onödigt och onyttigt, at förelägga herr borgmästaren Pijhl något wite; ty jag påminner mig, at han wid 1743 åhrs riksdag war fullmäktig för 3:ne städer, men ehuru han aldeles icke infant sig wid berörde riksdag blef han likwäl wald till ledamot i secrete utskottet och defensionsdeputationen; hwilcke rum hela riksdagen stodo för honom åpne. Ståndet pålade wäl honom witesböter, men de uttogos icke, och år 1747 blefwo de aldeles eftergifne.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag påstår, at i fall herr borgmästaren Pijhl icke hitkommer inom åtta dagar, må electorernes wahlförteckning öppnas, om

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 87, nr 88.

plenum infaller eller icke, och at den walde då må inträda i secrete utskottet, såsom ledamot, i h:r borgmästaren Pijhls ställe.

Denne föreställning bifölls.

Herr grosshandlaren Lefebure inlemnade herrar electorernes förteckning på de tillökte ledamöterne uti expeditionsdeputationen; hwilke woro följande: herr borgmästaren Johan Omnberg

herr borgmästaren Johan Boberg och

herr borgmästaren Thure Hagert.

Uplästes ett utdrag af rådsprotocollet,¹ ang:de framl:ne secreteraren Ehrenlunds enckas ansökning, om någon tillräckelig pension, till hennes och 2:ne omyndige barns nödtorftige utkomst, och hade Kongl. Maj:t i anseende till secreteraren Ehrenlunds långl:e trogne och nyttige tjenester hos riksens ständer hemstält, huruwida den i medellöst tillstånd stadde enckan med något åhrl:t och henne anständigt underhåll må kunna hugnas. Detta mål hade ridderskapet och adelen samt prästeståndet remitterat till secrete utskottet, hwilcket ock ståndet biföll.

Herr borgmästaren Cervin: Jag bör påminna, at secreteraren Ehrenlund warit den, som hos Kongl. Maj:t föredragit ståndets angelägenheter; och som han sig derwid med mycken flit och trogen omsorg upfördt, så tror jag vår skyldighet äska, at wi denne hans enckas ansökning så mycket mera till det bästa befordra, som oss är nogsam bekandt, at secreteraren Ehrenlund, ehuru länge och wäl han tjent, likwäl ej hunnit längre, än till 400 dl:r s:rmts löhn, och således efterlemnad sin encka uti ett nog torftigt tillstånd. Jag hemställer, om icke herr talman må anmodas, at således, jemte ståndet herrar ledamöter i secrete utskottet understödja denne ansökning, at secreteraren Ehrenlunds äncka måtte få en lika pension, som framl:ne cancellierådet Engelcrantz encka ärhållit.

Detta hemställande bifölls.

Löparen till secrete utskottets extractum protcolli,² ang:de manufactur-fondstaxans öfwerseende af secrete utskottet, upwistes, och hade ridderskapet och adelen yttrat sig, at denne taxa måtte öfwerses och förbättras samt utgif-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Rådsprotokoll, nr 30.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 60.

was till riksens ständers nermare skiärskådande wid näste riksdag, hwilcket prästeståndet samtykt, och nu jemwäl af ståndet bifölls.

Herr grosshandlaren Clason: Jag finner nödigt at förfråga mig, ifall något utsecrete utskottet skulle, i anseende till manufacturfondstaxan, willja fastställas, hwaruti jag icke kunde finna mig, om icke jag då äger frihet, at sådan min anmärckning hos ståndet in pleno anmäla.

Herr handelsman Allegre yttrade sig i samma mening, och lade härtill, at detta wore så mycket billigare, som eljest något torde kunna i taxan fastställas, som kunde lända städerna till nachdel. Herr borgmästaren Omberg påminte, at onödigt wore härom discourrera, emedan det, hwarom herr grosshandlaren Clason nu förfrågat sig, wore en rättighet, som honom, genom secrete utskottets instruction, wore redan förrut tillagd.

Herr grosshandlaren Clason: Jag wet wäl hwad instructionen i detta mål för-
mår, men tror dock, at densamma, i anseende till förewarande quæstion, icke wara så tydelig, at man ju kunde willja neka mig, at anmäla mine anmärckningar hos ståndets plenum.

Härmed afstادنade denne discours.

Uplästes landt- och siömilitiæœconomideputationens betänckande,¹ ang:de wisse strömmars upräsande, och herr rådman Booze begärde, at detta mål måtte blifwa liggande på bordet, hwilcket bifölls.

Uplästes justitiæ- samt cammar-, oeconomie- och commercedeputationernes betänckande,² af d. 8 Martii sidstl., ang:de sommaringens afskaffande, och tiden till höste- och och wintertingens, samt syners hållande; och hade deputationerne i anseende till anförde skiäl och omständigheter det förre, såsom öfwer hela riket nyttigt ansedt, och fördenskull tillstyrckt, at ej mer än twänneting åhrl:n öfwer hela riket, på sätt som i wisse orter redan skier, måge hållas, dock de orter likwäl härifrån undantagne, hwaräst efter särskildt förordnande, ett ting allena om åhret förrättas; hwarjemte deputationerne hemställa, at medwintertingsterminen må förblifwa efter allmänna lagens föreskrift, så at de måge hållas emellan 20:dedag juhl, och April månads början, samt at hös-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæœconomideputationen, nr 8 (flera handlingar).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiedeputationen, nr 22.

tetingen nu mera, sedan nya stylen är införd, måge förrättas ifrån medio Septembris till Thomasmässan.

Uplästes ett utdrag af protocollet hållit uti justitiædeputationen d. 19 Februarii sidstl:ne innehållande wisse ledamöters särskildte votum i detta mål.

Och hade ridderskapet och adelen sig öfwer nyssanförde betänckande utlåtit, det ehuru sommaringens afskaffande i många afseenden kunna tjena landet till båtad, dock som äfwen åtskillige swårigheter, härrörande af en eller annan landsorts särskildte läge och beskaffenhet sig härwid kunna förete, så stadnade ridderskapet och adelen i det slut, at till Hans Kongl. Maj:sts nådige försorg i underdånighet öfwerlemnas, at sedan alle wederbörande blifwit hörde, låta riksens ständers åstundan om sommaringens indragande ställas i wärcket, å alle de orter, hwaräst inge besynnerl. hinder möta; hwilcket prästeståndet bifallit.

Herr justitiarien Faxell: Här säges wäl, at sommaringen äro i Wermeland indragne. Men det förhåller sig dock icke aldeles så, ty kring Philipstad bibehålles de ännu, och således förrättas derstädes trenne ting om året. De äro ock aldeles nödige, och kan sommaringet utan allmogens hinder, imellan währanden och höbergningstiden bäst förrättas, ty då har bonden god tid dertill, hwaremot han om höstetiden ligger wid kohlmilan, och om winteren har ständigt at förrätta kjörsslor och annat nödigt arbete. Och håller jag fördenskull före, wara bäst, at sommaringen bibehållas och förrättas, å den nemde tiden, då bonden har bästa ledighet dertill.

Herr borgmästaren Renhorn: I bergslagsorterne äro sommaringen nödige, för flere omständigheters skuld, så at jag icke kan se, huru de möjeligen utan olägenhet där kunna indragas. Men om det ändtel:n skall skie, håller jag före, at denne författning må antagas allenast på prof till näste riksdag.

Herr talman: Wissert:n måste åtskillige olägenheter, i anseende till orternes olika läge och särskildte beskaffenheter, sig yppa, hwilcket ock ridderskapet och adelen funnit, och sig fördenskull yttrat, at wederbörande böra häröfwer höras, innan sommaringens indragande ställes i wärcket. Men detta är dock icke tydeligit nog, ty deraf skulle kunna slutas efter ridderskapet och adelens yttrande, at Hans Kongl. Maj:t kunde, när hörandet för sig gådt, låta indraga berörde ting, om wederbörande woro dermed nögde eller eij, och är jag fördenskull af den tancka, at icke allenast wederbörande måge höras, utan ock at

inge sommarting måge indragas, så framt icke wederbörande sielfwe, det yttrycket:n begära. Denne föreställning bifölls. Och kommer fördenskull ståndets påskrift at i anledning häraf inrättas.

Tolf deputerade från bondeståndet anmältes och infördes. Dannemannen Otto Olofsson förde ordet, och anmälte, at bondeståndet förehaft och bifallit secreta handels- och manufacturdeputationens betänckande, ang:de advocat-fiscalsnamn och -heder för ombudsmannen i manufacturcontoiret, hwarwid bondeståndet under ömsint öfwerwägande tagit den nit och skickelighet som notarien Hamren wid 2:ne riksdagar hos ståndet användt, wid dess riksdagssysslor, samt så i anseende dertill, som dess 16-åhrige tjenst wid manufacturcontoiret, funnit sig föranlåt, at hos de öfrige resp:e stånden anmäla honom till sådan befordran, som bondeståndets nu aflemnade extractum protocollit utwisar, hwarjemte Otto Olofsson inlemnade 2:ne protocollutdrag. 1:o ang:de postmästaren Kernander och 2:o ang:de Funbo pastorat, som nu will dragas till præbende under Kalsenienske professionen i Upsala, recommenderandes desse mål till benägit bifall. Herr talman försäkrade, at ståndet lærer söka, at göra så wid desse målen, som altid eljest, bondeståndet nöije, så wida möijel:t är, hwarmed dessa deputerade afträdde.

Uplästes ridderskapets och adelns extractum protocollit, af d. 15 i denne månad,¹ med tillstyrckande, at, till allmänhetens underrättelse och nödige upplysning, samt ogrundade ryktens förqwärfjande, riksens ständers commissions domar, så snart de af riksens ständer blifwit faststaldte, måge genom trycket kundgiöras, hwilcket prästeståndet bifallit med tillägning, at expeditionsdeputationen² drager försorg, at desse dommar blifwa med lika wilckor trykte, som wid denne riksdag skiedt, med de utkomne acta publica. Det ock ståndet fant godt at bifalla.

Uplästes ett af brukspatronen Joh. Henr. von Rappolt ingifwit memorial,³ med hemställande om icke, i anseende till andragne omständigheter, och skadelige ryktens förekommande, ett exemplar af riksdagstidningarne till hwarje landskyrcka i riket må disponeras, icke at å predikostolarne upläsas, utan at

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Ridderskapets och adelns protokollutdrag, nr 5.

² Enl. konc.; renskr.: *expeditionsdeputationens*.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 89.

wara till hands för hwar och en af församln som dem läsa will. Ståndet fant godt, at detta ärende må hwila, till dess löparen ankommer.

Sex deputerade från bondeståndet ankommo, och berättade dannemannen Joseph Hansson, at bondeståndet förehaft secrete utskottets extractum protocolli angående marckegången och räntepersedlarne, och som detta mål aldramäst rörer bondeståndet, men det samma, som inge ledamöter hafwa i secrete utskottet, således ej haft tillfälle, at yttra sig deröfwer, så hade bondeståndet funnit sig föranlåtit, at hos de öfrige stånden begära, at detta mål måtte hwila, till dess bondeståndet hunne aflemna <hunne aflemna> dess anmärckningar deröfwer.

Herr talman lät förstå, at detta mål wore redan afgjordt, så wäl hos detta ståndet, som hos de öfrige, och at löparen nu wore här, hwilcken herr talman, med ståndets påskrefne bifall, aflemnade på begäran till Joseph Hansson, som jemte de öfrige deputerade afträdde.

Herr grosshandlaren Clason berättade, at bancodeputationen hade begärt, det de förseglade documenter, som ang:de bancowärcket i ståndets cancellie förwaras, måtte nu till deputationen efter wanligheten aflemnas, då de sedan skola återlemnas, innan riksdagen slutas. Upwisandes herr grosshandlaren cancellisten Wieres revers, som lemnades cancellisten Hagtorn i händer, och documenterne nedhämtades ifrån ståndets cancellie, som aflemnades till utskickanden cancellisten Wiere.

Herr borgmästaren Renhorn: Mig är berättat, at sedan de af mig inlemnade oförgripelige tanckar, ang:de kongl. justitiærevision,¹ blifwit remitterade till justitiædeputationen, skall justitiæcancelleren genom memorial hafwa förestäldt, det auctoren borde för dess uti berörde ärende yttrade tanckar tilltalas. Justitiæcancelleren skall anse mig som auctor, och således ärna angripa mig, om ej förr, dock efter riksdagens slut, det kan wara lika mycket ho auctoren är, jag eller någon annan. Men jag har till ståndet inlemnad desse oförgripel:e tanckar, och tror mig efter regeringsform, och riksdagsordning hafwa warit berättigad dertill. Ståndet har ock antagit dem för sine, och remitterat dem till justitiædeputationen. Jag beder fördenskull, at ståndets herrar ledamöter i ber:de deputation måge anmodas, at så laga, det jag måtte få del af justitiæcan-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 59.

cellerens berörde memorial, på det jag må äga tillfälle, at yttra mig deröfwer. Skier det eij, nödgas jag wända mig till riksens ständer med anhållan derom.

Herr justitiarien Faxell: Riksens ständer hafwa ju sielfwe remitteradt berörde oförgripel:e tanckar på ståndets begäran till justitiædeputationen; huru kan då justitiæcancelleren, oombuden och utom riksens ständers wetskap blanda sig uti deras riksdagssyssla? Mig tyckes at justitiæcancelleren tjenar sielf tilltal i detta mål, och till den ändan bör herr borgmästaren Renhorn få del af memorialet.

Herr borgmästaren Schauv: Sedan ståndet tagit del uti desse oförgripel:e tanckar, finner jag eij huru borgmästaren Renhorn skulle kunna enskildt begära del af memorialet, eller huru ståndet, som häruti äger gemensam sak, skulle kunna sådant tillåta, utan håller jag före, at ståndets h:rar ledamöter i deputationen böra, på ståndets wägnar, begära del deraf. Wägras det, kan ståndet sedan sielf anmäla dess begäran hos de öfrige resp:e stånden.

Herr borgmästaren Brunsell: Sådant alt lærer blifwa onödigt, om justitiædeputationen yttrar sig så öfwer de dit remitterade oförgripelige tanckar, som justitiæcancellerens memorial.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag begriper icke huru detta memorial inkommit till deputationen, eller huru justitiæcancelleren kommit at blanda sig uti deputationens riksdagsärender.

Herr borgmästaren Fries: Deputationen har begärdt rådets utlåtande öfver detta ärende, och lærer wid det tillfället mindre justitiærevisionen och fölljaktel:n justitiæcancelleren hafwa blifwit hörd, som då till rådet inlemnadt dess memorial, hwilcket tillika med rådets yttrande kommit till deputationen. Men om jag mins rätt lærer detta memorial wara återtagit, och ett lindrigare i stället återlemnadt.

Herr borgmästaren Renhorn: Riksens ständer äga efter grundlagen magt och fullkomlig rättighet, at utan någons intrång foga sådane anstalter, om sig ock riket, som de finna nyttigast och nödige. Huru kan då justitiæcancelleren blanda sig i riksens ständers giöromål, eller utan särskild befallning wåga, at angripa någon deras ledamot, uti dess riksdagssyssla? Jag beder at wi betäncka huru mycket det är stridande emot regeringssättet, och hwilcke högst eftertänckelige påföljder det skulle föra med sig. Om det förra memorialet är bor-

ta, så bör det återfordras, och jemte det senare lemnas åtminstone till ståndets genomseende, om ej till mig enskildt.

Herr borgmästaren Sacklén: Jag tror icke, at 2:ne memorialer i detta ärende blifwit inlemnade, dock will jag fråga derefter.

Herr talman: Mig tyckes, at det wore bäst, om ståndets herrar ledamöter i justitiädeputationen anmodades, at efter omständigheterna i detta ärende förfara, och derwid på det nogaste i akt taga ståndets rätt, samt sedan med berättelse derom till ståndet inkomma.

Denne föreställning bifölls.

Uplästes borgmästarens och riksdagsfullmäktigens för Mariestad memorial,¹ med anhållan, om ett öre s:mt af matlaget öfwer hela riket samt stambok, till understöd för berörde stads kyrckjobyggnad, hwilcken ansökning ridderskapet och adelen på det sättet bifallit, at medel genom en stambok måge få insamlas, men prästeståndet hade samtykt både till stamboken och ett öre s:mt af hwarje matlag öfwer hela riket, det ock ståndet fant skiäligit at bifalla.

Herr borgmästaren Johan Boberg föredrog följande projecterade resolutioner på ståndets allmänne besvär,² neml:n

43 § om lappars antagande till fiskeri och sjöresor. Bifölls.

52 § om visitations uphörande i Waxholm; antogs.

60 § om spikströmmings försälljande i olaktäte kjäril; geck ut.

61 § om brotullens förminskande wid Örebro stad. Bifölls.

71 § ang:de levantiske handelsprivilegierna. Bifölls.

70 § om Biörcknäs fönsterglas och bouteillers, med mera fria passerande genom tullarne. Bifölls.

81 § ang:de tiggeriers hämmande genom spinhusinrättning i hwarje lähn; geck ut.

66 § ang:de befrielse från landttullens ärläggande, för sådane wahrer, hwilcke stapelstäders borgare, som ej äga hamn, införskrifwa, genom andre stapelstäders handlande. Går ut.

75 § ang:de städernes sökte frihet at få fiska wid hafsstränderne, conjunctim med landtägarna: Geck ut, men kommer at observeras wid fiskerireglementet.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 90.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen, onummerat.

Herr borgmästaren Omnberg anmälte, at i anledning af ståndets allmänne besvärspunct öfwer den betagne friheten,¹ at få införskrifwa utländske hälso-wattn, hade en och annan i Gefle, samt åtskillige här i staden införskrifwit wisse partier sådane wattn, hwilcke de likwäl nu sedan de ankommit, eij få ut ur packhusen. Och som tiden till sådane wattns nyttjande nu wore inne, och de uti packhusen utom dess kunde genom längre tidsens utdrägt och under wäntan på riksens ständers resolution på allmänne besvärspuncten² förskämmas, så hemstälde herr borgmästaren, om icke extractum protocolli härom måtte afgå till de öfrige resp:e stånden med begäran, at detta mål måtte ju förr dess hållre afgöras, och at imedlertid de som sådane wattn införskrifwit, måtte emot borgen för den afgift, som kan fastställas, få de samme lyfta utur packhusen. Detta bifölls.

Anmältes, at Winblad inlemnad en hop exemplar af dess ritningar i byggningskonsten, och anbefaldtes, at et för hwarje stad skulle emottagas, hwarwid herr grosshandlaren Clason begärdte, at tijo exemplar skulle emottagas för Stockholm, kommandes betalningen för desse alle at först ärläggas af ståndets medel, men sedan af städerna at återbetalas.

Uplästes secreta handels- och manufacturdeputationens betänckande,³ ang:de advocatfiscalsnamn och -heder för ombudsmannen wid riksens ständers manufacturcontoir, hwilcket deputationen tillstyrckt, i anledning af anförde skiäl och omständigheter, och nu af ståndet bifölls.

Uplästes bondeståndets extractum protocolli ang:de dess cancellist, notarien Hamrén.⁴ Och påminte herr borgmästaren Omnberg jemte flere herrar ledamöter, at ståndet wille täncka på dess egen secreterares befordran, och at detta, Hamrén ang:de, ärende imedlertid måtte hwila. Detta bifölls, och anmodades herrar deputerade, at inkomma med deras tanckar angående secreterarens befordran.

Uplästes och justerades herrar deputerades projecterade underdånige skrifwelse i ståndets namn till Hans Kongl. Majj:t,⁵ ang:de de oanständige tillmä-

¹ Ibidem.

² Ibidem.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 22.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 18 (flera handlingar).

⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 100.

len, som en del af magistraten i Carlstad brukat emot deras borgmästare herr Rosell, och lydte berörde skrifwelse sålunda:

Hos borgareståndet har borgmästaren och riksdagsfullmäktigen från Carlstad, Arvid Rosell, beklagat sig deröfwer, at en del af berörde stads magistrat, neml. rådmännen Olof Amneus, Nils Dahlman, Pehr Ahlström, B. G. Forssell, samt stadssecreteraren Reinholdt Reinholdtsson, uti en till Eders Kongl. Maj:ts och riksens Götha hofrätt, inlemnad skrift, rörande en vice borgmästares förordnande, honom med hårda tillmälen skola angripit; hwarföre ock ståndet, desse skrifter genomsedt, och deruti funnit följande anstötelige utlåtelse: At de ärfarit borgmästarens oeftertäncksamme och besynnerl. upförande, och huru han under dess anförtrödde fullmäktigskap wid riksdagen, uti stadens namn giordt ansökning till befordran af sådane mål, som han förut skall förklarad wara staden förderfwelige och högst skadelige, hwarigenom han icke allenast skall å sido satt then plikt och skyldighet, som hans ämbete kräfwer, utan äfwen wida öfwerskridit de gräntsor som en trogen och rättsint riksdagsfullmäktig bör i akt taga; at borgmästaren låtit leda sig in uti flere olagligheter, stridande emot sanningen, och sakernes rätta beskaffenhet, så at genom hans åtgärd, staden torde blifwa skadad, och privilegierne skiöflade; at han skall andragit något till magistratens nackdel och borgerskapets olycka emot sanningen uti sådane mål, som synes skillja staden, magistraten och borgerskapet, thär sådant skulle hafwa framgång, ifrån then hägn och säkerhet, som them enl. lag och kongl. förordningar tillkomma bör, samt at icke någon olycka mera wore öfrig, som borgmästaren Rosell kan tillskynda staden, än den i twist warande omständigheten at wärckställa, med flere dylike oanständige utlåtelse.

Borgareståndet kan icke annat, än lemna borgmästaren Rosell det wittnesbörd, at han, under sitt wistande här wid riksdagen, i alla delar sig så upfördt, som en skickelig och wälment riksdagsman ägnar och anstår, och som han, detta oagtat, med hårda och anstötelige tillmälen uti och för riksdagsärender blifwit angripen, och slike tillmälen emot en riksdagsman alldeles icke kunna och böra tålas, än mindre the, hwilcke sådan skrifart brukat, undgå wederbörl. näpst och straff, så har ståndet icke kunnat undgå at taga häruti en öm del; och anhåller förthenskull underdånigst, det täcktes Eders Kongl. Maj:t i nåder anbefalla herr justitiæcanceren at ju förr dess hällre, låta genom wederböran-

de advocatfiscal lagl:n tilltala de af magistratens ledamöter i Carlstad, som i desse anförde samt flere tillmälen och utlåtelse emot borgmästaren Rosell tagit del; på det han må erhålla lagl. och billig årsättning för det lidande, som honom blifwit tillfogadt och han för framtiden må blifwa beskyddad wid the rättigheter, som hans ämbete och nuwarande riksdagsfullmäktigskap tillhöra.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll, ang:de postmästaren Kernander,¹ och fants uppå begäran godt, at detta mål skulle hwila.

Uplästes secreta deputationens betänckande,² ang:de majoren Carl Constantin de Carnals gjorde ansökning, om någon ytterl:re författning till dess uprättelse för liden prejudice. Hemställande deputationen, om icke riksens ständer skulle behaga, genom underdånig skrifwelse till Kongl. Maj:t, göra den författning, at majoren Carnal, då han utom förslag söker någon ledig blifwande majorsbeställning, må dertill blifwa förhulpen, enär ingen äldre och mera förtjent ibland de sökande dymedelst skier förnär. Hwilcket ridderskapet och adelen bifallit, med den tillägning, at majoren Carnal må åtniuta differencen emellan majors och capitainslönnen, med en fierdedels förhöjning; det ock prästeståndet samtykt, och nu af ståndet bifölls.

Herr borgmästaren Omnberg anmälte, at som herr assessoren och borgmästaren Anders Ingman wore hemrest, så wore nu ett rum bland h:rar deputerade öfwer enskildte ärender ledigt, föresläendes dertill herr borgmästaren Fredrich Ingman, hwilcket bifölls.

Skildes åt.

Åhr 1756 den 25 Junii

S. D. Herr talman gaf ståndet wid handen, at ehuruwäl förrut warit ärnat, at riksens ständer icke förr än i morgon skulle tillsammans komma in plenis, så hade dock secrete utskottet funnit nödigt och angelägit, at det i dag måtte skie; på det secrete utskottet måtte kunna till riksens ständer inlemna riksens ständers commissions afgifne berättelse, om uptäckandet af den wederstyggelige stämpling, som någre gudlöse personer förehaft, at genom ett upror här i sta-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 19. Tryckt som bilaga 22 i bondeståndets protokoll (*BnP* 7, s. 954 f.).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 13.

den antasta riksens församlade ständer, och åstadkomma ändring uti regeringsättet. Hwilcken berättelse secrete utskottet nu i förmiddag undfådt, dock så sent, at fyre exemplar deraf eij hunnit renskrifwas; hwarföre öfwerenskommit wore, at det enda ifrån commissionen aflemnade exemplaret, så fort möjligt wore skulle upläsas hos ridderskapet och adelen, sedan hos prästeståndet, och så vidare, och således torde något litet utdragas innan denne berättelse kunde hit ankomma. Imedlertid borde man tacka den store Guden, som låtit desse gudlöse personers grufwelige upsåt komma i dagsliuset och således hindrat dess wärckställande, berättandes herr talman härhos, at sådane anstalter redan straxt efter uptäckandet woro giorde, at hwar och en under Guds nådige wård och bistånd kunde wara trygg.

Herr talman hemstälde för öfrigit, om icke ståndet behagade, under det man wäntade på riksens ständers commissions berättelse, företaga andre inkomne mål till afgjörande.

Och uplästes protocolsdeputationens betänckande,¹ ang:de Nääs cronohemman i Wästmanlande, Snäfringe härad och Kålbäcks sochn, hwilcket hemman blifwit åboerne fråntagit och tillagt provincialschäfern till boställe, men deputationen hade tillstyrckt, at åboerne måtte dertill återförhielpas.

Uplästes ett af 2:ne protocolsdeputationens ledamöter underskrifwit särskildt betänckande i detta mål.

Uplästes bondeståndets under d. 20 Maii sidstl:ne härom författade extractum protocolli.

Och fant ståndet godt, at detta ärende tills vidare må hwila.

Uplästes ett utdrag af protocollet, hållit uti sammanträde emellan landt- och sjömiliteæoeconomie-, samt cammar-, oeconomie- och commercedeputationerne, under d. 1 i denne månad,² ang:de saken emellan nämдемannen Anders Johansson i Marck i Östergjöhland, Wadstena lähn, Lysings härad och Ödeshög sochn, och Pehr Andersson från Starberg,³ ang:de bättre rätt till en fjerdedel i berörde hemman, och landshöfdingen Lagerfeldts deröfwer fäldte resolution.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Protokollsdeputationen, nr 11.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömiliteeekonomideputationen, nr 9 (flera handlingar).

³ Felskrivet för *Starby*.

Uplästes berörde deputationers betänckande i hufwudmålet rörande bem:te nemdemans Anders Johanssons gjorde ansökning, om ändring uti Kongl. Majj:ts nådige resolution af d. 30 Junii 1755, ang:de befattning af en fierdedel i berörde Marcks cronohemman. Yttrandes sig deputationerne det Anders Johansson icke anfördt någre sådane skiäl, som kunna wärcka ändring uti högstberörde kongl. resolution, och at deputationerne fördenskull pröfwat skiäligt, det han till dess wederpårt Pehr Andersson i Starberg, bör för åbragt olägenhet och kostnad betala 200 dl:r s:rmt.

Herr talman yttrade sig: Detta målet fordrar upmärksamhet. Här äro 2:ne fattige bönder: den ena har genom landshöfdingens olagl. resolution fått nyttjanderätten af $\frac{1}{4}$ i hemmanet Marck, den andre, som warit lidande, har beswärat sig hos Hans Kongl. Majj:t deröfwer och wunnit ändring uti landshöfdingens resolution, hwarföre den förre nu wändt sig till riksens ständer. De hafwa således genom rättegång uttröttat och utblottat hwarannan. Deputationerne föreslå, at Anders Johansson, som warit obefogad till beswärs anförande öfwer Kongl. Majjst:s resolution, bör betala till Pehr Andersson för åbragte omkostnader 200 dl:r s:rmt. Det är billigt, at denne niuter ärsättning. Men som Anders Johansson wärckel:n haft anledning af landshöfdingens, ehuruwäl olagl. resolution, at fullfölja rättegången, så håller jag före wara billigt, så framt bägge desse parter eij skola ruineras, och derhos med rättwisan alledes enl:t, at desse 200 dl:r s:rmt måge förskottwis af publicum betalas, och landshöfdingen ställas under justitiæcancellarens tilltal, samt kjännas skyldig, at ber:de 200 dl:r s:rmt till honom återbetala.

Denna föreställning bifölls, och anbefaldtes, at extractum protocolli härom skall afgå.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli af detta dato,¹ med berättelse, at riksens ständers commission under d. 22 i denne månad gifwit wid handen, det natten förut blifwit yppat genom corporalens wid kongl. lifgardet Schedvins angifwande, om en farlig anläggning till upror här i staden af flere sammangaddade personer förehades, syftande på ändring uti rikets regeringsätt, och rubbning af riksens ständers wälfångna frihet, hwarföre commissionen funnit sig föranlåten at i fängsligit förwar inmana åtskillige personer. Och hade secrete utskottet till farans förekommande samma dag updragit öfwer-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 77.

ståthållaren och öfwerstarne af kongl. lifgardet och artilleriet, at hwar för sig taga sådane mått, hwarigenom wåldsamme försök kunde motas, hemställandes secrete utskottet,

1:o om icke riksens ständers commission må auctoriseras, at med undersökningen öfwer denne sak skyndesaml:n fortfara, samt densamme summario processu efter omständigheterne afgöra,

2:do om icke en allmän tacksäjelse af predikstolarne öfwer hela riket må afläggas hos den store Guden, som låtit en så ögonskenlig fahra afböijas, och

3:io om icke corporalen Schedvin, såsom det förste redskap till denne grofwa stemplings röijande, må för dess wiste nit och trohet warda på det sättet belönad, at riksens ständer tillägga honom ett hundrade tusende dl:r kop:mt oafkortade, till at derföre kiöpa under fideicommiss natur ett gods, till ewerdelig ägendom för sig och dess afkomma, samt at han hos Hans Kongl. Majj:st må anmälas till adeligit stånd, jemte lieutenantsfullmagt, med försäkran om wärckelig befordran till en sådan syssla, wid första öppning, wid något af infanterieregementerne, samt at han imedlertid må niuta löhn på wärfwad fot. Tillstyrckandes härhos secrete utskottet, det gardessoldaten Lustig, som jemwäl wid detta tillfälle wisat ett märckeligt prof af nit för fäderneslandet, måtte undfå en belöning af tolf tusende dl:r kopp:rmt, samt befordras till underofficerare, om han åstundar at längre tjena, eller ock i annor händelse ifrån krigstjensten aldeles endtlediga, med frihet at idka något honom anständigt näringssätt.

Uplästes ett utdrag af protocollet,¹ hållit i riksens ständers commission, hwaruti underrättelse aflemnas, om den farlige stämpling till upror, som någre gudlöse personer förehaft, och hwilke commissionen fördenskull låtit i häkte inmana, neml. ifrån underofficerare till gemene degraderade Christiernin och Eschulin, underofficeraren wid kongl. lifgardet de la Chapelle, löparen Ant-hon Ernst, för detta sergeanten wid Hans Kongl. Höghets cronprintzens rege-mente Mozelius, capitainen wid fortificationen Stålsvärd, underofficeraren wid artilleriet i kongl. svensk och capitainen i hollendsk tjenst Puke, samt herr hofmarskalcken och riddaren af Kl. M:ts Nordstierneorden baron Gustaf Horn.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 5.

Herr talman frågade, om icke ståndet behagade bifalla secrete utskottets nyss ofwananförde extractum protocoll, hwilcket med allmänt Ja beswarades.

Dessutan gaf herr talman wid handen, at herr grefwen och landtmarskalcken hade uti sammanträde med h:r ärkebiskopen och herr talman, funnit nödigt at skicka efter bondeståndets talman, och wore i denne sammankomst beslutit, det herr grefwen och landtmarskalcken samt resp:e talmännen, måge hwar hos sitt stånd anmäla, 1:o at den som behagar, må med posten skrifwa till sine wänner, och berätta, at det tillärnade uproret och stamplingen blifwit Gudi lof! uptäkte, och sådane mått deremot tagne, at faran nu synes wara förbi; 2:do at et tacksäjelse må åhrl:n å midsommarsdagen afläggas hos den store Guden, som nådel:n detta upror låtit uptäcka, och bibehållit rikets inbyggare wid deras rätt och frihet, samt 3:io at öfwerenskommit wore, det caporalen Schedvin nu straxt må undfå trehundra plåtar, till at derföre kiöpa sig kläder med mera. Hwilket alt skolat i secrete utskottets expedition införas, om icke tiden warit dertill för kort.

Herr borgmästaren Renhorn: Som det förtroende grefwe Creutz äger hos manskapet wid dess compagnie wid kongl. lifgardet, ganska mycket lærer hafwa dertill bidragit, at caporalen Schedvin för honom uptäckt denne farlige stämpling, så håller jag före at billigheten fordrar, det grefwe Creutz må ärhålla någon anständig belöning, för dess ärwiste nit. Och utom dess hemställer jag, om icke grefwe Creutz må anmälas hos Hans Maj:t, at blifwa riddare, och om icke Schedvin med ett lika hedersteckn må ihugkommas.

Herr taleman: Det är omöijeligt, at den af grefwe Creutz ärwiste nit, och de gjorde anstalter i compagniet, skulle kunna af riksens ständer förgätas. Han har stält ordres innan compagniet, at manskapet, så snart någon den ringaste liknelse till någon oordentelighet eller olagligt företagande yppade sig, skulle sådant honom genast tillkännagifwas. Det har ock caporalen Schedvin sielf tillstådt, och till föllje af det förtroende han för grefwe Creutz hyst, honom straxt saken uppenbarat. Men jag håller härhos före, at wi giöre bäst, om wi öfwerlemne till secrete utskottet, at föreslå belöningen för grefwe Creutz, då wi sedan få tillfälle at vidare yttra oss deröfwer. Denne föreställning bifölls.

Härwid gaf herr talman wid handen, det secrete utskottet giordt den anstalt, at cheferne wid kongl. lifgardet och artilleriet fått befallning, at kundgiöra wid regementerne, det de som willja uptäcka och åtaga sig at bewisa någon, at haf-

wa haft någon delaktighet uti denne uptäkte förrädelige stämpling skola undfå en hederlig belöning.

Tiugofyra deputerade från prästeståndet anmältes och infördes, och gaf doctorn och biskopen Troilius wid handen, at prästeståndet förehaft riksens ständers commissions berättelse, om det tillärnade, men uptäkte uproret. Prästeståndet hade å ena sidan med största häpenhet förnummit de grufwelige gierningar, som desse gudlöse menniskor tillärnadt, men å andra sidan hade prästeståndet icke kunnat bärga innom sig dess hiertelige glädje öfwer den store Gudens besynnerl:a och nådiga wård öfwer denne stad och hela Sweriges rike. Prästeståndet hade ock förehaft secrete utskottet[s]¹ extractum protocolli, rörande detta mål, samt caporalen Schedvin, och detsamme bifallit, med den tillägning, at å midsommarsdagen må åhrl:n hädanåt en allmän tacksäjelse hållas, för denne af Gud Swea rike bewiste wälgierning till frihetens bibehållande. Äfwen som ock prästeståndet pröfwat billigt, at skådespelen måge afstadna, åtminstone så länge desse bekymmersamme omständigheter wahra.

Herr talman tackade för underrättelsen, och berättade, at ståndet jemwäl förehaft och afgjordt desse målen, med den af prästeståndet anmälte tillägning, ang:de åhrl:e tacksäjelser å midsommarsdagen hädanåt. Ståndet hade welat kundgiöra genom deputerade detta dess beslut, men commissionens berättelse hade så sent ankommit, at ståndet hållit före, det de öfrige respectiue stånden welat skilljas åt.

Prästeståndets deputerade afträdde.

Och fyratioåtta deputerade ankommo från ridderskapet och adelen, och gaf herr hofcantzleren grefwe Gyllenborg wid handen, at ridderskapet och adelen förehaft commissionens berättelse, ang:de det tillärnade uproret, samt secrete utskottets extractum protocolli ang:de detta mål, och i synnerhet belöningen för caporalen Schedvin, hwilcket alt ridderskapet och adelen bifallit, med desse tillägningar, at den nemde tacksäjelsen af secrete utskottet kommer at projecteras samt alle midsommarsdagar åhrligen en tacksäjelsefest firas, äfwen at det för Schedvin föreslagne fideicommiss altid bör tillfalla äldste sonen uti släkten.

Ridderskapet och adelen hade jemwäl öfwerwägat hwad prästeståndet anmält, ang:de comedierne uphörande. Men ehuru ridderskapet och adelen in-

¹ Enl. konc.; i renskr.: *utskottet*.

stämmer, hwad sielfwe grunden angår, med prästeståndet, så hade dock ridderskapet och adelen trodt, at ett slikt förbod ej passade sig wid detta tillfälle, hälst illsinnade kunde det misstyda.

Herr talman tackade för den meddelte underrättelsen, och berättade härhos, at ståndet jemwäl bifallit secrete utskottets extractum protocolli, ang:de det anmäldte målet, samt at ståndet fattat det beslut, at en allmän tacksäjelse skall åhrl:n hädanåt hållas å midsommarsdagen. För öfrigit twiflade herr talman icke, det ju ståndet lærer bifalla ridderskapet och adelens öfrige gjorde tillägningar.

Ridderskapets och adelens deputerade afträdde.

Herr talman frågade, om icke ståndet behagade bifalla ridderskapets och adelens gjorde tillägningar, hwilcket med Ja beswarades. Hemställandes herr talman härjemte, om icke rådeligast wore, at gå den tillägningen, som prästeståndet anmält, ang:de comediernes uphörande, förbi, hwilcket bifölls.

Uplästes ett utdrag af ridderskapet och adelens protocoll under detta dato,¹ med berättelse, at ridderskapet och adelen funnit nödigt, at anmoda deras i commissionen warande deputerade, at uti ett så granlaga, och hwar undersåtes frihet nära rörande mål, gifwa lagen den kraft och wärckställighet, som rikets nuwarande wädeligaste belägenhet kräfwer, så at ransakningen utan uppehåll fortsättes, de skyldige, utan afseende på personen, till det straff befordras, som lagen i dess stränghet föreskrifwer, och i synnerhet, at deras namn, som för någon delaktighet härutinnan finnas rörde, måge upgifwas i ransakningar och dommar, på det allmänheten alt mehr och mehr öfwertrygas, om commissionens wanlige berömwärde nit för riket och dess lagar. Hwilcket jemwäl ståndet, uppå giord proposition af herr talman, biföll.

Skildes åt.

Åhr 1756 den 29 Junii

S. D. Uplästes ett af herr borgmästaren Wesslo hos riksens ständer inlemnad, och ifrån urskillningsdeputationen till plena remitterat memorial, med ansökning, å Kongsbacka stads wägnar, om en collect öfwer hela riket, samt frihet

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 6.

at i Götheborg, samt bohus- och halländske städerne med stambok få giöra någon samling, till berörde stadskyrcko- och klocketornsbyggnad, och hade ridderskapet och adelen samtykt, at en owlckorl. collect må samlas öfwer hela riket till detta ändamål, hwilcket ståndet jemwäl biföll, och bewilljade derjemte ansökningen, at genom stamböcker i de nämde orters städer få giöra någon samling.

Justerades ståndets tillärnade extractum protocoll, ang:de landt- och siömilitiæoeconomie-, samt cammar-, oeconomie- och commercedeputationernes gemensamme betänkanden,¹ ang:de Marcks cronoaugmentshemman och dess åboer i Östergjöhland, lydande som följjer.

S. D. Föredrogs landt- och siömilitiæoeconomie- samt cammar-, oeconomie- och commercedeputationernes gemensamme betänckande öfwer neddemannen Anders Johanssons i Marck från Östergjöhland gjorde ansökning om ändring uti Kongl. M:ts nådige resolution af d. 13 Junii 1755, ang:de besittning af en fierdedel i berörde Marcks cronoaugmentshemman, hwarjemte bem:te deputationers aflemnade utdrag af protocollet under d. 1 i denne månad förehafdes, rörande wederbörande herr landshöfdinges utslag i detta mål, af d. 24 Aug. 1750, hwilcket deputationernes yttrande borgareståndet tog under ett noga öfwerwägande och pröfwade skiäligit, på följande sätt at bifalla:

Ståndet finner wäl med billighet och rättwisa aldeles enligit, det Pehr Andersson, och dess hustru böra undfå den föreslagne ärsättningen af 200 dlr: s:rmt för deras lidne olägenhet och kostnad. Men som Anders Johansson, af den, med Arfwid Nilsson slutne afhandling, om den ena fierdedelen i hemmanet, samt af cronofogden honom lemnade införssel och wederbörande herr landshöfdinges derefter gifne utslag, wärkeligen haft mycken anledning till then fortsatte rättegången och således förledd, samt mindre kunnig om lagens rätta förstånd, bragt thess wederpact i omkostnad och lidande, så finner ståndet skäligit, det Anders Johansson ifrån denne ärsättnings betalande, så mycket hällre befrias må, som han i annor händelse, genom en för en fattig åboe nog dryg summas ärläggande, till dess wederpacts uprättelse torde alldeles warda ruinerad. Men heremot pröfwar ståndet rättwist, at desse 200 dlr: s:rmt måge till Pehr Andersson af kongl. statscontoiret förskottswis utbetalas, och at konungens embetsman, som genom dess resolution, till Pehr Anderssons lidande,

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 101.

gifwit anledning, bör samma förskott Kongl. Maj:t och cronan ärsättja, sedan justitiæcancellersemetet, efter landt- och siömilitiæoeconomideputationens hemställande uti ofwanberörde dess protocollsutdrag, hunnit dess talan i detta mål utföra, hwilcket med de öfrige respective stånden hörsamt, tjenst- och wänligen communiceras.

Uplästes secreta deputationens betänckande,¹ af d. 15 Martii sidstl:ne, ang:de Kongl. Maj:ts nådige befallning till öfwersten för kongl. lifgardet, Carl² Pfeiff, at ej comparera i rådet, när Hans Maj:t wore i staden närwarande. Och hade deputationen af acterne i detta mål funnit, at herrar riksens råd rättel:n förfarit, och at deras giöromål ej annat kunna än justifiera dem sielfwe, utan ock upwäcka riksens ständers tacksamhet och ärkäntsla. Och som deputationen härhos förmärkt, at reglementet för gardet gifwit anledning till någre slutsatser, som med principen af vårt regeringssätt ej instämma, så hemställer deputationen, om icke samme reglemente, som under en enwäldig regering blifwit giordt, borde närmare öfwerses och efter regeringsformen lämpas. Hwilcket ridderskapet och adelen, samt prästeståndet bifallit, och nu af ståndet samtycktes.

Uplästes secreta deputationens betänckande,³ af d. 4 Februarii sidstl:ne, ang:de öfwerstelieutenanten Carl Lilljehök, som Kongl. Maj:t i nåder nämt utom förslag till öfwerstelieutenantsbeställningen wid Åbo lähns infanterieregemente, men blifwit af herrar riksens råd derifrån utesluten, såsom den hwilcken ägde mindre förtjenst, än de 2:ne, som successive blifwit på förslaget upförde, neml:n öfwerstelieutenanten baron Stiernstedt, och majoren baron Armfeldt. Yttrandes sig deputationen, det herrar riksens råd haft lag och regeringsform till ögnamärcke wid deras i denne sak gifne underdånige råd, och at de icke sträckt rådslagen längre, än deras dyra embeteses dem förbundit.

Detta betänckande hade ridderskapet och adelen, samt prästeståndet bifallit, hwilcket ock ståndet nu biföll.

Uplästes secreta deputationens betänckande,⁴ af d. 20 Februarii sidstl:ne ang:de öfwerstelieutenantsbeställningen wid Nylands infanterieregemente, hwartill Kongl. Maj:t utom förslag nämt capitaine wid lifgardet, Giös, men

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 14.

² Skall vara: Per Gustaf.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 15.

⁴ Ibidem, nr 16.

herrar riksens råd ifrån en sådan nåd, i anseende till den föreslagne majoren von Gerthens ägande större förtjenst, uteslutit. Och emedan deputationen genom giord jemnförelse af bägges förtjenster funnit, det majoren von Gerthen varit i tjenst femton åhr förrän capitainen Giös, samt sjutton åhr för honom blifwit officerare, så hemställer ock deputationen till riksens ständers bepröfwande, om icke herrar riksens råd på en så pålitelig grund, gienom Giöses uteslutande rättel:n förekommit det lidande, hwaruti von Gerthen hade blifwit försatt, och Giös genom kongl. nåd skulle blifwit såsom mindre förtjent honom föredragen. Och hade ridderskapet och adelen, samt prästeståndet detta betänckande bifallit, hwartill jemwäl ståndet nu dess bifall lemnade.

Föredros å nyo justitiædeputationens betänckande,¹ af d. 18 sidstl:ne Martii ang:de Norrkiöpings stads inwånares giorde ansökning, om ändring uti Kongl. Maj:ts nådige utslag, af d. 18 Januarii 1754, som afslagit dem wid förefallande prästewahl i berörde stad, at få med slutne sedlar votera. Och som kongl. förordningen af åhr 1739 stadgar,² at wahlen böra skie med liflig röst, så håller ock deputationens före, at häruti ingen ändring bör skie, utan böra Norrkiöpings stads, så wäl som andra rikets inwånare, högstbem:te kongl. förordning wid förefallande prästewahl sig till obrottslig efterlefnad ställa, hwilcket ridderskapet och adelen, samt prästeståndet bifallit.

Herr justitiarien Faxell: Jag är alldeles af samme tancka, med deputationen, at omröstningen wid prästewal ej bör skie med slutne sedlar, och at fölljaktel:n kongl. förordningen, af åhr 1739, bör bibehållas, ty votering med slutne sedlar medförer utom annat jemwäl den inconveniencen, at man kunde votera på sin skyldeman, hwilcket dock högstberörde förordning förbiuder.

Herr borgmästaren Brunsell: Det är oförnekeligit, at votering med slutne sedlar är, genom 1739 åhrs kongl. förordning, förbuden. Och derwid bör det ock i allmänhet förblifwa. Men som likwäl åtskillige städer hafwa häruti särskildte ordningar, i synnerhet hwaräst landsförsaml:n ej concurrera, så tyckes mig, at den specielle förmonen kunde tilläggas Norrkiöping, at nyttja slutne sedlar wid prästewalen.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiædeputationen, nr 19.

² Tryckt förordning 5 juni 1739: *Kongl. Maj:ts nådig förordning, hwarefter wid prästewals anställande så i städer som på landet förfaras bör.*

Men härwid påmintes, at i Norrkiöping är såsom flerestädes både stads- och landtförsamling, och at sådant derstädes eij gierna skulle låta sig practisera.

Herr fabriqueuren Dahlmansson ärhindrede, at Stockholm hade särskildt ordning wid voteringar och prästewal, och at staden fördenskull borde derwid bibehållas.

Och herr borgmästaren Cervin begärde jemwål, at de öfrige städerne, som äga särskildte ordningar, måge likaledes ifrån detta betänckande undantagas.

Herr talman frågade, om justitiædeputationens nu förehafde betänckande finge bifall med desse tillägningar, hwilcket med Ja beswarades.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,¹ af d. 28 i denne månad, med tillkännagifwande at öfwersten wid kongl. lifgardet Pfeiff hos Kongl. Majj:st anhållit om nådigt afskied, hwilcket Kongl. Majj:st, genom utdrag af rådsprotocollet, låtit gifwa secrete utskottet wid handen, samt at Kongl. Majj:st, till öfwersten Pfeiffs underdånige ansökning dess nådigste bifall lemnat, och till riksens ständer hänskutit med hwilcken pension öfwersten måtte hugnas. Tillstyrckandes secrete utskottet, at bem:te öfwerste måtte, i anseende till dess 49 åhrige trogne tjenster, och till torftig utkomst för dess talrike familie hugnas med en åhrlig pension, af 3000:de dl:r srmt, 2000 af beneficii och benådningstatsmedlen, och 1000:de dl:r af krigsmanshusfonden, samt at dess fru, i fall hon honom öfwerlefwer, måtte niuta utaf de förre 1000 d:r srmt åhrl:n i underhåll, och at för öfrigit bem:te öfwerste må hos Hans Kongl. Majj:st anmälas till sådan förbättring på caractèren, som emot dess lagl. tjens-tetid, och förwärfwade förtienster swarar.

Härhos hemställer secrete utskottet, i anledning af andragne skiäl och omständigheter, huru angelägit det är, at öfwerstebeställningen wid kongl. lifgardet må hädanefter på samme sätt, som med biskopsämbeten och ministrer skier, af Kongl. Majj:st med riksens råds råde, dock utan afseende på ansökning, eller på rang och tour, ifrån öfwerste till fältmarskalck, besättjas med en sådan man, som dertill skickeligast pröfwat, och måste förtroendet äger, samt Kongl. Majj:st tillstyrckes, nu genast utan uppskof i nåder förgifwa, och förse med sådan instruction, som secrete utskottet projecterat och bilagt. Likaledes ock som öfwerstebeställningen wid artillerieregementet är icke af mindre wigt och angelägenhet, äfwensom ock öfwerståthållareämbetet, och capitainlieute-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 78.

nantssysslan wid kongl. lifdrabanterne, så hemställer secrete utskottet, om icke desse ämbeten då de blifwa ledige måge hädanefter på lika sätt, som öfwerstesysslan wid kongl. lifgardet besättjas.

Uplästes den af secrete utskottet projecterade instructionen för öfwersten wid kongl. lifgardet, bestående af 11 §§.

Herr justitiarien Faxell: Som secrete utskottet tillstyrcker, at öfwersten Pfeiff må hugnas med en sådan caractère, som swarar emot dess långl. och trogne tjenster, så tyckes mig, at riksens ständer wäl kunna nu genast utsättja den caractere han bör få.

Herr talman: Det lærer wara bäst, at öfwerlemna caractèren till Hans Kongl. Maj:ts utnemnande, som wäl lærer hafwa nådigt afseende på öfwerste Pfeiffs långle:te tjenstetid och dess förwärfwade förtjenster.

Herr borgmästaren Schau: Secrete utskottet tillstyrcker, at öfwerstesysslan wid kongl. lifgardet nu genast må bortgifwas, om skyndesamhet någonsin behöfwes, är den wissel:n nödig wid detta tillfälle, då wi äro uti största oro och bekymmer om vår säkerhet. Secrete utskottet säger jemwäl, at den bör dertill befordras, som äger mästa förtroende och skickeligast pröfwas. Bägge desse egenskaper finnas fullkoml:n hos herr grefwen och landtmarskalcken. Och som det lærer höra ständer till, at wid detta tillfälle på ett utmärckt sätt betyga det förtroende, de för herr grefwen och landtmarskalcken hysa, så hemställer jag, om icke ståndet skulle behaga, at till denne ledige syssla utnemna honom.

Herr borgmästaren Fries: Wi äro secrete utskottet mycken tacksäjelse skyldige, för dess ömma nit och wård, om alt det som till Swea rikets inbyggares trygg- och säkerhet länder. Det är ock i sig sielft nödigt, at öfwerstesysslan besättjes, på sätt som secrete utskottet föreslagit, med råds råde. Detta bör ock för framtiden i akt tagas. Men som riksens ständer nu äro närwarande, så tycker jag, at ock kunna för denne gången sielfwe utnemna personen, då ock ingen lærer finnas, som äger mera förtroende, än herr grefwen och landtmarskalcken.

Herr talman: Ingen ibland oss lærer wara, som icke hyser för herr grefwen och landtmarskalcken ett fullkomligt förtroende. Men jag tror dock wara bäst, at wi icke nämne honom, ty det kunde således uttydas, som wi ändrade lagen, i det samme wi willje stadfästa honom, och torde jag för öfrigt kunna försäkra, at vår önskan lærer ändå säkert nog skie.

Herr borgmästaren Schauv: Jag kan ej finna, at någon skulle kunna säga, at lagen ändras, genom personens utnämmande till öfwerstesysslan, af riksens närwarande ständer. Riksens ständer äro ju magtägande, och kunna i det samma de stadga lagen, gifwa dess utöfning så mycket större anseende och styrcka då de nämna en person, för hwilcken de hysa ett så stort förtroende. Jag kan icke eller se at denne rättigheten bör betagas oss, eller oss förnekas, at säga hwad oss om hiertat är, på det konung och råd måge weta wåre tanckar.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag är aldeles ense med herr borgmästaren Schauv. Och ehuru jag för öfrigit wäl tror, at herrar riksens råd nogsamnt begripa riksens ständers tanckar, och det förtroende wi hyse för herr grefwen och landtmarskalcken, samt at herrar riksens råd ej lära underlåta at upfylla wår önskan, i det som dem tillhör, så tror jag dock härhos, at det wore både anständigt och nyttigt, at wi nemna personen sielfwe.

Herr talman: Allas wårt förtroende är så stort och oinskränkt för herr grefwen och landtmarskalcken, at wi böre skatta oss lycklige, at han till en sådan syssla befordras, på hwilcken wår trygg- och säkerhet till en stor del beror. Men jag tror icke, at det passar sig, at nemna honom och lärer det icke heller behöfwat, när wi ändå kunne giöra oss försäkrade, at wår önskan skier.

Utom detta bör jag jemwäl påminna, at secrete utskottet tillstyrcet en lika författning med twenne andre wigtige sysslor. Om riksens ständer skulle willja befatta sig med personernes nämmande, blifwer frågan, huru med desse sysslors besättjande skulle förfaras, i fall en eller annan af dem under riksens ständers frånwaro blefwe ledig? Det lärer ej wara wår tancka, at de skola stå obesatte till dess riksens ständer sammankomma, och således blefwe här ett ymse närmande, af konung och råd, den ene gången, en annan åter af riksens ständer, hwilcket wore nog betänkel:t.

Herr borgmästaren Schauv: Min mening är ej, at ständer hädanåt skulle befatta sig med personernes nämmande till desse tjenester, då de blifwa ledige, icke eller will jag, at wårt nemnande wid detta tillfälle skall hafwa namn af någon positiv lag, utan håller jag före, at wår tancka kunde såsom en trägen önskan gifwas konung och råd wid handen, då jag ej twiflar om dess upfyllande. Men för öfrigit må den af secrete utskottet projecterade författningen, för framtiden i agt tagas.

Herr justitiarien Faxell: Jag hyser för herrar riksens råd det fullkomligaste förtroende, och twiflar ej at de lærer uppfylla vår önskan. Men jag kan icke se, hwarföre riksens ständer, då de äro sielfwe närwarande, icke skulle kunna nemna till en så högwigtig syssla den person, för hwilcken de hysa bästa förtroende.

Herr talman hemställte, om icke secrete utskottets extractum protocollij jemte den projecterade instructionen finge bifall, med den tillägning, at som ståndet hyser för herr grefwen och landtmarskalckens besynnerlige förtjenster ett oinskränkt förtroende, så skulle ock ståndet gierna önska, at herr grefwen och landtmarskalcken till den ledige öfwerstesysslan wid kongl. lifgardet måtte befordras.

Hwilcket hemställande bifölls.

Herr borgmästaren Schauv påminte, at anständigheten fordrade, det detta ståndets beslut, måtte de öfrige resp:re stånden kundgiöras, genom en anseelig deputation; och fastställdes, at denne deputation skulle bestå af 24 herrar ledamöter, för hwilcken herr borgmästaren Schauv anmodades at föra ordet.

Denne deputation afträdde.

Herr borgmästaren Cervin påminte, om icke nödigt wore, at tulldeputationens inlemnade betänckande, ang:de accisordningen och tulltaxan, måtte remitteras till genomseende af herrar deputerade i detta ärende, och at projectera ett utdrag af protocollet, i fall derwid något wore at anmärcka.

Detta bifölls.

Uplästes landt- och siömilitiæoeconomiedeputationens betänckande, af d. 26 Maii sidstl:ne,¹ ang:de regementsskrifwarens upbörd, redogiörande och hufwudboksslutet, med mera, hwilcket betänckande ståndet fant skiäligit at bifalla.

Öpnades och uplästes herrar electoreernes förteckning på de ledamöter, som blifwit utsedde, neml. uti herr borgmästaren Pihls ställe:

till secrete utskottet

herr borgmästaren Nils Fries och

till landt- och siömilitiædeputation

herr borgmästaren Brunsell.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 10.

Herr talman påminte, at herr borgmästaren Fries måtte nu aflägga secreta utskottseden, hwilket ock skiedde.

Uplästes secreta handels- och manufacturdeputationens betänckande,¹ af d. 26 sidstl. Maii, ang:de tullfrihets åtniutande på swenskt dricka, som utrikes exporteras, hwilket deputation, i anledning af förekomne skiäl och omständigheter, tillstyrckt, dock at wid utförsselen en åttondels procent recognition ärlägges. Det ock ståndet fant godt at bifalla.

Herrar deputerade återkommo, och berättade herr borgmästaren Schauv, at ridderskapet och adelen hade skildts åt, innan herrar deputerade kommit dit. Präste- och bondestånden hade lofwat, at taga den anmäldte tilläggningsen uti öfwerwägande, och så mycket herr borgmästaren kunnat märcka, torde desse resp:e stånden förena sig med borgareståndets tillägningar.

Herr borgmästaren Omnberg anmälte, at riksens ständers commission hade haft skiäl och welat förekalla capitainelieutenanten wid kongl. lifdrabanterne öfwersten grefwe Hård, men som han nu i flere dagar hållit sig undan, hade commissionen funnit sig föranlåten, at genom trummeslag här i staden låta honom efterlysa.

Ståndet skildes åt.

Åhr 1756 den 14 Julii

S. D. Herr talman yttrade sig: Ehuruwäl ingen ibland oss är, som icke nogsamnt begriper orsakerne, hwarföre riksdagen icke, enligt riksens ständers fattade resolution, kunnat slutas till d. 15 i denne månad, som är morgondagen will Gud, så har dock secreta utskottet trodt dess skyldighet wara, at skriftel:n gifwa orsakerne till riksdagens nödwändige förlängande wid handen. De äro ock beklagel:n sådane, at de fordra ännu någon tid riksens ständers härwaro, och lærer secreta utskottet icke underlåta, at framdeles underrätta riksens ständer, när omständigheterne kunna medgifwa riksdagens slut.

Uplästes secreta utskottets extractum protocoll² af d. 13 i denne³ månad, med underrättelse, at undersökningen öfwer de förrädiske anslag, hwilcke

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 23.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 79.

³ I renskr.: *dende*.

emot riksens ständers frihet å bahne warit, dels kommit de öfrige riksens ständers angelägne wärf och ärender at afstadna, dels ock företer hwarjehanda ganska besynnerlige omständigheter, som oungeängeln fordra en längre riksens ständers härwaro, till at stadga det för en jemn riksstyrelse högnödige lugn, och at det allmännas wälgång för framtiden fullkoml:n befästa.

Herr talman frågade om ståndet härwid hade något at påminna, hwilcket med Neij beswarades.

Herr talman gaf härhos ståndet wid handen, at herr landshöfdingen Hauswolf hade genom en exprès dess son capitainen Hauswolf, hwilcken natten emot den tolfte hit ankommit, till Hans Kongl. Majj:t i underdånighet insändt en tryckt budkafla, som till uprors anstiftande i Dalarne blifwit kringspridd eller utkastad, jemte en trykt piece under titul, af Sweriges närwarande tillstånd,¹ med underskrifwit fingerat namn J. Schwedenschiöld; bägge så högst förderfwelige som aldeles sanningslöse. Herr landshöfdingen Hauswolf hade låtit fångsla en wid namn Flodelius, som desse gudlöse piecer på åtskillige ställen utkastat, och hade Flodelius wid förhöret bekändt, at han desse skrifter emottagit, af en wid namn Hellberg som warit borgare i Kiöpings stad, men för åsamkad skuld rymt till Norrige, och efter ärhållen leid, till Dalarne återkommit, och hade herr landshöfdingen fördenskull giordt anstalt, till at kunna få fatt på denne Hellberg. Denne berättelse tillika med bägge förrådiske skrifterne hade Hans Kongl. Majj:st i nåder låtit aflemna till secreta utskottet, hwilcket funnit nödigt at till riksens ständers plena inlemna afskrift af den utkastade budkaflan.

Berörde budkafla uplästes,² hwaruti allmogen och handtwärckare i städer och på landet genom högstförrådelige och sanningslöse omständigheter upmuntras till upror, och befallas at företaga resan hit till Stockholm, med mera.

Ståndet betygade öfwer desse wederstyggelige och gudlöse stämplingar dess högsta missnöije.

Och herr talman anmälte, at i förleden natt wore jemwäl en exprès från Örebro ankommen, med berättelse, at budkaflor af enahanda innehåll woro jemwäl i Wermeland och Nerike utkastade, hwilcke likwäl genast så där, som

¹J. Swedenschiöld (pseudonym): *Swea rickes tilstånd uti ett kort begrep sammandragit och forestäld år 1756*. Kristiania. Åhlén & Åhlén 2003, nr 17.170.

²Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 80.

förrut i Dalarne, blifwit wid upfinnandet till wederbörande cronobetjente eller präster aflemnade. Man hade fördenskull orsak, at tacka den store och nådige Guden, som bibehåller allmogen wid ett fridsamt och redeligt sinnelag, och för öfrigit borde herr talman låta weta, at Hans Kongl. Majj:t med råds råde tagit sådane författningar, at all oro och fahra genom den Högstas bistånd skola afböijas. Hemställandes herr talman slutel:n, om icke bäst och rådeligast wore, det inge afskrifter måtte tagas af den nu upläste budkaflan; och at secretaren till den ändan måtte denne budkafla converterad och förseglad i cancelliet förwara. Hwilcket bifölls.

Herr talman anmälte, at secreta handels- och manufacturdeputationen hade begärt åter ett till riksens ständers plena inlemnadt betänckande, ang:de fiskerierne, af orsak, at deruti genom förseende något blifwit anfördt, som stridde emot det som redan wore faststält, och således borde ändras. Frågandes herr talman om icke ståndet behagade bifalla deputationens begäran, hwilcket med Ja beswarades.

Herr borgmästaren Cervin anmälte, at herrar deputerade hade genomsedt det inkomne projectet till tulltaxan och tullordinantien och derwid funnit, at ståndet genom detta project blifwit i wisse mål mera graveradt än förrut, äfwen ock at uti ordinantien portaccisen, som sidstl:ne riksdag afskaffades blifwit åter införd, dock med den skillnad, at afgiften allenast hädanåt skulle blifwa 16 öre kop:rmt på tunnan. Herr borgmästaren hade welat gifwa ståndet wid handen, på det man nermare kunde täncka på saken till näste plenum.

Herr borgmästaren Kock anmälte följande ärende, ang:de skiutsinrättningen i Uddevalla stad, anhållandes om ståndets biträde derutinnan genom extractum protocolli, hwilcket nu war färdigt och justerades, lydande som följjer:¹

S. D. Hos borgareståndet har borgmästaren och riksdagsfullmägtigen från Uddevalla stad Michael Kock anmält, huruledes uppå stadens underdånige ansökning wid förre riksdagen, Hans Kongl. Majj:t under d. 6 Junii 1752, allernådigst tillåtit, at ett giästgifweri i berörde stad inrättas måtte, och ombytningen derstädes skie med skiutsningen, emellan Herrestads- och Groheds- samt Räknebos- gästgifware-gårdar, som nermast staden belägne äro, och ifrån hwilcka den förrut gådt genom staden. Wid wärckställigheten heraf, skola åt-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 102.

skillige oförmodade hinder och swårigheter tillstödt, såsom i synnerhet, at stadens inwånare, som sielfwe ej kunna till denne skiutsning, som ärfordrar åtminstone 60 hästar, mehr än högst 8 hästar åstadkomma, dem ifrån nästgräntsande hemman på landet trodt kunna beqwäml:t framskaffa. Men som större delen af desse hemman äro 2 till 3 fierdedels mihl ifrån staden belägne, och äfwen till en del Herrestads, Groheds och Räknebos gästgifwerier underlagde, hwarigenom till resandes uppehåll tiden med skiutsens inskaffande efter alt för långt utdrages, så will staden fast hållre med den härigenom wundne fördel afstå, än till så mycken olägenhet och klagan för de resande den hädan efter nyttja. Sådant har ock hos Hans Kongl. Maj:t bem:te riksdagsfullmäktige wid denne riksdag i underdånighet anmält, med lika underdånig anhållan, at härmed efter förra wanligheten förblifwa måtte, och skiutsningen nu som förr från Herrestads, Groheds och Räknebos gästgifwaregårdar, utan ombyte genom staden fortsättjas, hwilcket äfwen konungens befallningshafwande i orten, som härwid hördt blifwit nyttigast funnit, at i underdånighet tillstyrcka. Icke desto mindre har Hans Kongl. M:t, i anseende till ofwannemde under d. 6 Junii 1752, uppå stadens ansökning meddelte nådige utslag, sådant genom nådig resolution af d. 31 Martii innewarande åhr afslagit, och i det stället pålagt staden denne skiutsning at hålla.

Till ändrings winnande härutinnan, borde wäl staden wid näste riksdag sig infinna. Men som sielfwa omöijeligheten skall ligga Uddevalla stads inwånare i wägen, at med 8 hästar sielfwe kunna de resande forthielpa, eller dertill nödig skiutsning antingen i staden eller från landet fortskaffa, hwarigenom de resande imedlertid och intill näste riksdag i yttersta förlägenhet försättas skulle, och magistraten, så wäl som borgerskapet med odrägelige klagomål belastas, så har uppå bem:te borgmästares och riksdagsfullmäktiges anhållan, hwilcken tilika förment, at staden ej kunde förwägras detta, såsom ett friwilligt sökt beneficium lika friwilligt renoncera och afstå, borgareståndet, i anseende till alla ofwananförde märckelige skiäl och omständigheter ej kunnat undgå, at för sin del detta mål till nu warande riksens ständers cammar-, oeconomie- och comcedeputations uptagande och utlåtande förwisa, med hörsamt, tjenst- och wänl. begäran till de öfrige respective stånden, at härtill äfwen deras gunstbänagne bifall lemna.

Justerades ståndets tillärnade extractum protocollii, ang:de secreta handels- och manufacturdeputationens betänckande,¹ rörande swenskt öhls exportation, och lydde sålunda:

S. D. Lät ståndet sig föredraga secreta handels- och manufacturdeputationens betänckande, af d. 26 sidstl. Maii, med tillstyrckande, i anledning af anförde skiäl och omständigheter, at swenskt öhl och swagöhl, som till fremmande orter utföres, må hädanefter blifwa befriat för alle utgående, och det samma ålagde tullumgälder, hwilcke hittills hufwudsakel:n hindrat samma wahras exportation, dock at wid utförsslen en åttondels procent recognition derföre må ärläggas. Hwilcket borgareståndet tog under behörigt öfwerwä-gande, och pröfwade skiäligt, at detta betänckande till alle delar bifalla. Gör-andes sig ståndet om de öfrige resp:e ståndens gunstbenägne samtycke härtill, så mycket mera försäkradt, som denne wahras wigare och fria exportation snart nog lærer tillföra riket en betydande och så stor winst, som wida öfwerstiger den mistning, som härigenom uti tullinkomsten skulle förorsakas; och fants fördenskuil godt, at detta ståndets beslut, med de öfrige resp:e stånden härigenom skulle communiceras.

Herr handelsman Allegre gaf wid handen, det han fådt kundskap, at ridder-skabet och adelen afslagit 8 § af ståndets beswär, rörande Lunds academie-handtwärckare, begärandes ståndets biträde i detta mål, och uplästes samt gillades fölljande om detta ärende tillärnade extractum protocollii.

S. D. Föredrogs riksens ständers allmänna beswärsdeputations project till resolution öfwer 8 § af borgareståndets allmänne beswär,² med höglöfl. ridder-skabet och adelens d. 15 Junii sidstl:ne derwid gjorde påminnelser. Och emedan borgareståndet eij utan skiähl ansedt denne beswärs punct af den beskaffenhet, at then jemlikt riksdagsordningen ibland städernes allmänne beswär³ rättel:n bör äga rum, hälst flere städer än Lundh deruti äga del, i anseende till marcknaderne och hwad mera de omförmälte academiehandt-wärckare med sine slögder sig företaga, så wäl inn- som utom staden, och dessutom projecterade resolutionen intet mera innebär, än thet som med städernes privilegier och billigheten instämmer; ty förmodar ståndet och therom

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 103.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna beswärsdeputationen, onummerat.

³ Ibidem.

hørsammeligen anhåller at höglofl. ridderskapet och adelen gunstbenägit täcktes tillstådja sådan ändring i then therwid skedde påminnelse, at berörde project må winna bifall. Och beslöts at detta genom utdrag af protocollet skulle med höglofl. ridderskapet och adelen till gunstbenägit bifall hörsaml:n comuniceras.

Herr talman anmälte, at någre ståndets herrar ledamöter gifwit wid handen, det för dem angelägit wore, at få på 8 till 14 dagar eller något deröfwer resa hem, neml:n herrar rådmännen Abraham Hylphert, Nils Hylphert och Hægroth, och som ståndet icke på någon tid varit tillsamman in pleno, så hade herr talman lemnat bifall till deras hemresa, och anbefalt secreteraren at meddela dem extracta protocolli, under förmodan af ståndets samtycke dertill. Likaledes hade herr borgmästaren Ericsson och herr borgmästaren C. G. Boberg, samt herr ombudsmannen Giöthberg i dag begärt tillstånd at få resa hem på någon tid, men den sidste till Christinæhamns marcknad, hwaräst han torde komma at dröjja för dess angelägenheter derstädes, och således icke förr än wid pass inom 3 weckor kunna komma hit tillbaka.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Och herr borgmästaren Omnberg påminte, at ståndet måtte se till, det eij alt för många herrar ledamöter reste bort nu å en tid, då deras närwaro wore angelägen. I synnerhet tyckte herr borgmästaren wara billigt, det sådane ledamöter eij måtte få resa bort, som tillförene under denne riksdag varit hemma, och därhos länge bortta. Hwilcken föreställning jemwäl bifölls.

Och ståndet skildes åt.

Åhr 1756 den 17 Julii

S. D. Uplästes riksens ständers commissions dom,¹ rörande ett här i staden Stockholm tillämnadt och anlagt, men natten emellan d. 21 och 22 i nästl:ne månad yppadt upror, som syftat på ändring uti Sweriges rikets antagne regeringssätt, samt riksens ständers allmänna ro och säkerhetens förstörande, uti hwilcket mål hofmarskalcken och riddaren af kongl. Nordstierneorden friherre Gustaf Jacob Horn, öfwersten wid kongl. lifregementet till häst, grefwe Eric

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 6 (flera handlingar).

Brahe, capitainen wid fortificationen Magnus Tjæder Ståhlsvärd, underoffice-raren wid kongl. artillerieregementet och capitainen i hollendsk tjenst Jean Puke, sergeanten wid Hans Kongl. Höghets cronprintsens regemente Gabriel Mozelius, föraren wid kongl. lifgardet Gustaf de la Chapelle, för detta rustmästarne, nu mera till gemene degraderade Pehr Christiernin Pehrsson och Israel Escolin, samt löparen Anton Ernst Angel, blifwit såsom uphofsmän och mäst delaktige angifne, och mot hwilcke personer commissarien och borgmästaren herr Olof Bidenius Renhorn, såsom tillförordnad actor, dess påstående giordt, hwaröfwer de sig förklarar, och hade commissionen af de under ransakningen förekomne skiäl och omständigheter funnit, at alle desse personer blifwit lagl:n öfwertygade och förwundne, at gemensamt och hwar för sig hafwa haft sig bekant, och sökt med råd och dåd, samt flere tagne mått och steg till wärckställigheten befodra en förrädelig anläggning, som haft sitt afseende förnemligast derpå, at med wåldsam hand underkufwa riksens nu församlade ständer, rubba och förändra de af dem tagne slut och författningar, deras fri-trygg- och säkerhet förstöra, samt rikets antagne och beswurne lag och regeringsform förändra, hwarföre ock commissionen, i förmågo, så wäl af 14 § uti 1720 åhrs regeringsform, som 1, 2, 3 och 8 §§ i 4. cap. missg:shal:n pröfwat rättwist, det skall Eric Brahe, Gustaf Jacob Horn, Magnus Tiæder Ståhlsverd, Jean Puke, Gabriel Mozelius, Pehr Christiernin Pehrsson, Anton Ernst Angel och Israel Escolin, sig sielfwe till wälförtjent straff, och androm till skräck och warning, såsom rikets förrädare, mista lif, ähra och gods, samt halshuggas. Gifwandes commissionen slutel:n wid handen sig nu icke kunna, i anseende till förekomne omständigheter, meddela dess utslag öfwer föraren Gustaf de la Chapelle, utan will commissionen framdeles sig öfwer dess förbrytelser utlåta.

Under det denne dom uplästes, gaf herr talman wid handen, sig hafwa fått weta, at presidenten och commendeuren af Kongl. Maj:ts orden herr grefwe C. F. Piper, tillika med dess dotter, grefwinnan Christina Piper, som ägt Eric Brahe till man, hade hos ridderskapet och adelen sökt företräde, i föresats at bönfalla om nåd för Brahe, men företrädet hade blifwit wägrat, och herr grefwen och landtmarskalcken hade samt någre deputerade talt med dem i riddarehuscancelliet. Nu wore de hos prästeståndet, och hade herr talman skickat cancellisten Hagtorn dit, at höra efter, huru desse supplicanter där kunde blifwa emottagne. Imedlertid ankommo dock altsammans uppå ståndets godtfin-

nande, och som cancellisten Hagtorn återkom och berättade, at biskopen Troilius hade tillika med ett par deputerade af prästeståndet emottagit wälbem:te supplicanter i sacristian, så fant ståndet godt, det herr talman jemte 2:ne deputerade skulle stiga up i cancelliet, hwaräst merber:de supplicanter nu wore, och låta dem förstå, at företräde ej kunde bewilljas, såsom stridande emot ståndets redan i början af denne riksdag fattade beslut, at inge andre än ståndens deputationer skola få företräde; hwarhos den föreställning kunde göras, at företrädet lände till mera beswär för dem, och at all den wärckan genom företräde stode at winnas, kunde åstadkommas uti ett samtal med herr talman och h:rar deputerade, som nu afträdde, och efter någon stund kommo åter, då herr talman yttrade sig: Jag har icke något annat at återberätta ifrån supplicanterne, än böneord afbrutne genom jemmer och tårar, hwaröfwer hiertat måste blöda, åtminstone kan jag ej annat, än röras af medlidande öfwer den jemmer, hwaruti jag sedt desse supplicanter stadde.

När dommens läsande war till ända bragt, uplästes följande inkomne böneskrifter, neml:n

Eric Brahes egen böneskrift och anhållan om nåd,¹

dess olyckel:a änkas, grefwinna Christina Pipers supplique om förskoning för dess man,

cammarherren baron Carl Gustaf Lievens böneskrift för de olyckelige, grefwinnan Ulrica Brahes böneskrift för dess måg Gustaf Jacob Horn, och broder son Eric Brahe,

Gustaf Jacob Horns egen böneskrift och anhållan om nåd,

Magnus Tiæder Ståhlsverds böneskrift,

Jean Pukes böneskrift,

dess moders Anna Brita Pukes supplique, om förskoning för dess son, eller i widrigt fall, at få behålla dess efterlämnade ägendom,

Gabriel Mozellii böneskrift,

assessoren L. Mozellii böneskrift för nyssnemde dess olyckelige son,

Israel Escolins supplique om nåd och förskoning,

Pehr Christiernin Pehrsons böneskrift om lindring i straffet,

Anton Ernst Angells böneskrift, at dess hustru må få behålla dess lilla ägendom och hugnas med något gratial eller en liten åhrlig pension,

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 6 (flera handlingar).

Herr talman: Ståndet har nu hört sig föreläsa, så wäl riksens ständers commissions dom öfwer de brottslige, som deras och flere deras anhöriges böneskrifter om nåd och förskoning. Det kommer nu an på ståndets ompröfwande, om uti de upläste böneskrifterne kunna finnas någre sådane omständigheter, som kunde wärcka för en eller annan någon lindring uti straffet.

Herr borgmästaren Fr. Ingman begärde, at förewarande ärende måtte hwila, till dess man finge höra huru prästeståndet utlåt sig.

Herr borgmästaren Cervin förenade sig härmed, och yttrade sig vidare: Jag finner nogsam at de brottsligas fel är stort, och at commissionens fäldte dom öfwer dem är wälgrundad och rättwis; dock som deras onda upsåt, genom den Högstes nådige bistånd, blifwit uppenbarat, och till intet giordt, så kan jag härwid anföra hwad Joseph sade till sina bröder. *I tänckten ondt emot mig i Eder hiertan, men Herren hafwer wändt det till godo.* Min mening är icke, at härmed förringa deras brott, utan är min tancka allenast, at wi måge wänta, till dess wi få se huru de öfrige stånden utlåta sig. Skier det ej i dag, så kan ståndet nästkommande måndag, eller tidsdag, sammanträda och då utlåta sig.

Herr handelsman Forssman: Wi hafwe nu hört riksens ständers commissions dom. Den är både omständelig och alldeles tydelig, så at ingen lærer twifla om dess rättwisa. De brottsliga äro dömde rättel:n efter lagarne, och deras brott är sådant, at icke något lindrigare straff derå kan följja, än det som utsatt blifwit. Hwarföre skola wi då wänta, enär ändå utslaget ej kan blifwa anordna än lag likmätigt? Jag begär proposition.

Hwarmed åtskillige sig förenade.

Herr borgmästaren Lange: Jag är försäkrad, at de öfrige resp:e stånden i dag afgjöra detta förewarande mål. Skulle det då icke gifwa tillfälle till något mindre tien:tt omdöme, om detta ståndet wille uppskiuta at yttra sig. Detta böre wi så mycket mera undwika, som ingen lærer neka, at ju domen grundar sig på lag och rättwisa.

Herr talman: Jag har underrättelse, at ridderskapet och adelen afgjordt detta målet, och simpliciter bifallit dommen. Nu nyss kom en deputerad hit från prästeståndet, som frågar, om ståndet i dag will afsluta detta ärende, då ock prästeståndet will likaledes giöra det. Jag hemställer fördenskull hwad swar denne deputerade må lemnas.

Ståndet fant godt, at förewarande ärende skall i dag afslutas, hwilcket den utskickade från prästeståndet till swar lemnades.

Herr borgmästaren C. G. Boberg: Jag skulle gierna se, om saken kunde hwila till måndagen, och således gör jag härutinnan ett med herrar borgmästarne Cervin och Fr. Ingman.

Herr borgmästaren Schau: Wid närwarande omständigheter, då de brottsligas missgierning är oförnekel. och lagen tydelig och klar, blifwer det wiserl:n swårt at tala, och aldramäst för mig, som sutit domare i saken. Men låtom oss föreställa oss, at målet skulle uppskiutas till nästkommande måndag eller tisdag, så skole wi straxt finna, at det icke är möjligit, at någon annan deliberation då kan företagas, än nu, neml:n, om icke dommen wid så tydelige omständigheter bör bifallas.

Åtskillige herrar ledamöter begärdte på en gång proposition. Herr talman frågade, om ståndet af de upläste suppliquerne funnit någon anledning till lindring i straffet för en eller annan af de brottslige, hwilcket med Neij beswaredes.

Och frågade fördenskull herr talman vidare om då riksens ständers commissions dom finge bifall, hwilcken fråga beswaredes med Ja.

Skildes åt.

Åhr 1756 den 7 Augusti

S. D. Föredrogs cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande af d. 22 Junii sidstl:ne,¹ ang:de Lars Mårtenssons ansökning, om ändring uti kongl. resolutionen, af d. 3 Junii 1752, som tillägger cammarherren och assessoren Beckfries tillstånd och rättighet, at framför åboerne, till skatte lösa, och med skattemannarätt och frihet disponera åtskillige cronoarbetshemman och gatehus i Malmöhus lähn, anslagne till cammarherrens cronoskatte berustade säterie Börninge kloster. Och som desse hemman och gatehus, både, i anseende till augments- och räntebristen, äro för sätesgården oumgängelige, utan ock genom de dem ålagde ständige dagswärcken, och andre skyldigheter, utom hwilcke gården ej kan häfdas, äro fast nermare, än någre augmentshem-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 45 (flera handlingar).

man med sielfwe rustningsstammen och dess understöd förknippade; altså tillstyrcker deputationen, at högstberörde kongl. resolution må, såsom på lag och gode skiäl grundad, till alle delar, fastställas.

Uplästes bondeståndets ledamöters i deputationen afgifne särskildte votum i detta mål.

Och fant ståndet godt at bifalla deputationens nyss anförde betänckande.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande, af d. 14 i sidstwekne månad,¹ angående promotorial för häradshöfdingen Carl Jägerschiöld, at undfå någon belöning, för dess hafde möda och flit, med magaziners uprättande i dess jurisdiction, belägen uti Åbo och Biörneborgs lähn, hemställandes deputationen i anledning af riksens ständers underdånige tillstyrckande wid riksdagen åhr 1747, ang:de sådane män, som genom särdeles förtjenster och skickelighet giordt sig wäl förtjente, det må häradshöfdingen Jägerschiöld, som redan flere gånger stått på assessorsförslag hos Hans Kongl. Majjt anmälas till lagmansrang och -heder, dock at sådant wid framdeles tjenstsökande, icke må lända någon bättre förtjent till förfång. Hwilcket och ståndet fant skiäligit at bifalla.

Uplästes prästeståndets extractum protocoll, af d. 8 sidstl:ne Junii,² ang. secreta deputationens betänckande, rörande öfwersten och riddaren Liljenbergs åhr 1749 förehafde capitulation om ett wärfwat regementes upsättjande, som honom undangådt. Och hade prästeståndet funnit skiäligit, at detta betänckande således bifalla, det till Kongl. Majjt underdånig föreskrift afgår för öfwersten Lilljenberg, at erhålla öfwerstefullmagt från samma dato, han såsom sielfskrefwen står i rådsprotocollet antecknad, samt at Hans Kongl. Majjt i underdånighet anmodas ihogkomma honom med först ledigt blifwande regemente, förutan rangregementerne, hwartill han sig anmäler.

Och fant borgareståndet jemwäl skiäligit, at detta prästeståndets yttrande bifalla.

Uplästes riksens ständers commissions dom,³ uti det emot kongl. pagernes hofmästare Jacob Ichsell angifne, och hos kongl. Swea hofrätt först uptagne, men sedan af riksens ständer till commissionens pröfning och afdömande

¹ Ibidem, nr 46.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Prästeståndets protokollsutdrag, nr 7.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 7 (flera handlingar).

förwiste mål, angående de uti ett af Ichsell förledit åhr på riddarehussalen hållit tal, befindtel:n irrige och förgripelige slutsatzer, i afseende på Swea regeringssätt. Och hade commissionen, i anledning af förekomne skiäl och omständigheter, samt i stöd af 13 § uti riksdagsordningen och 24 § Swea konungaförsäkran jemförde med 6 cap. 5 § missg:rsbal:n pröfwat rättwist, det skall han Jacob Ichsell sig sielf till wälförtjent straff, och androm till warning, för all sin lifstid afwisa i landsflycktighet, utan hopp, at någonsin få wistas innom Sweriges rike, och dess underliggande länders och provinciers gräntsor, hwarjemte de af Ichsell utgifne, eller annars befindtel. afskrifter af förromrörde tal böra till konungens befallningshafwande, eller magistraterne i städerne ingifwas, at derefter till justitiæcancelleren insändas, och honom i förwar hållas, wid utsatt wite af 500 dlr s:rrnt för dem som en månad efter allmän kundgörelse å predikostolarne beträdes, någon afskrift deraf hafwa behållit.

Uplästes Jacob Ichsells ingifne böneskrift och anhållan om lindring i straffet.

Och hade ridderskapet och adelen föregående dom gilladt. Men prästeståndet hade funnit godt, at den Ichsell ådömde lifstids landsflycktighet, må förwandlas i fyre århs, men at för öfrigit förblifwer efter dommens innehåll. Hwilcket prästeståndets yttrande, borgareståndet jemwäl fant skiäligit at bifalla.

Uplästes justitiædeputationens betänckande af d. 3 Julii sidstl.,¹ ang:de länsmannens i Kihls härad, Pehr Odens ansökning, at få till äkta taga sin afl. hustrus stjufdotter Maria Jönsdotter Silfverhäst. Hwilcken ansöknings bewilljande deputationen så mycket mera funnit skiäligit at tillstyrcka, som sådant tillförene, då inge särdeles hindrande omständigheter förefallit, är wordet bewilljat, och det äfwenwäl uti nermare led, än nu förewarande casu.

Uplästes dissentientium bifogade särskildte votum.

Ståndet fandt godt, at detta mål hwilar, till dess löparen ankommer.

Uplästes justitiædeputationens betänckande,² af d. 28 Junii sidstl. angående flere wid liquidationswäcket förelupne origtigheter, och hwarföre Hadelin och Qwarnström, samt för detta ammiralietscasseuren Blix af öfwercommarrätten blifwit dömde, men commarrådet Sandelhielm hos Kongl. Majj:t af

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiædeputationen, nr 23.

² Ibidem, nr 24.

gunst och nåde frikjänd. Tillstyrckandes deputationen, at Blix, som öfwer lag blifwit dömd, må ärhålla uprättelse sålunda, at han genast inställes i sitt fråndömde adelskap, samt till ärsättning för dess bortmiste tjänst årligen ifrån den tid sysslan honom ifrântogs i underhåll niuta 500 d:r s:rmt, till dess han med anständig befordran af Kongl. Maj:ts kan blifwa hugnat, samt at cammarrådet Sandelhielm må niuta Kongl. Maj:ts honom gjorde nåd till godo, men deremot landshöfdingen och cammarrådet Drufva, som i desse origtigheter såsom contoirets inspector deltagit, ställdes till laga answar. Äfwensom ock at öfwer cammarrätten för dess förseelser wid målets afdömande måtte för en alfvarsam föreställning, och sidst at ber:de öfwer cammarrätt måtte få befallning, at förhålla notarien Eklund huruledes han i hwarjehanda måtto brustit i den skyldighet honom såsom notarius, och den der protocollsförandet warit anförtrodt, ostridigt ålegat.

Herr borgmästaren Renhorn: Hela processen i denne sak är sammanflickad af orättfärdighet och wåld, som samkar förbannelse öfwer land och rike. Magnusson är skyldig till något, men han har måst betala alt, och dertill mista ära, samt adelskap. Hwaremot de öfrige, som i sielfwe wärcket mera äro brottslige än han undsluppit alt tilltal, och till en del sutit sielfwe domare i saken. Det är fördenskull billigt, at Magnusson får uprättelse, och at de öfrige wederbörl:n tilltalas.

Herr borgmästaren Schauv: Magnusson har lidit ganska mycket, och bör således få reparation. Men som saken för öfrigit är inwecklad i åtskillige omständigheter, som ej tydel:n blifwit oss för ögonen lagde, så tyckes mig wara bäst, at den delen af betänckandet, som angår landshöfdingen Drufva och cammarrådet Sandelhielm må återskiutas till deputationen, at nermare yttra sig deröfwer.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag sade nyssförrut, at Magnusson borde få uprättelse för dess lidnande. Deputationen har föreslagit, at han borde få 500 d:r s:rmts löhn ifrån den tid han blef satt från dess innehafde syssla, och at han måtte återfå dess adelskap, samt anmälas till befordran efter skickelighet, och som advocatfiscalssysslan i kongl. cammarcollegio nu är ledig, så kunde han dertill befordras. För öfrigit och emedan Eklund, som så oförswar:l:n upfördt sig wid protocollt i denne sak, nu är upförd på förslag till ber:de advocatfiscalssyssla, så lærer wara rättwist, at han derifrån uteslutes, och at med försla-

gets föredragande må innehållas, till dess riksens ständer hinna utgiöra saken. Hwarom herr talman kunde anmodas at tala med herr statssecreteraren Arnell.

Härmed förenade sig herr borgmästaren Schauv.

Herr borgmästaren Brunsell: Magnusson har blifwit på ett alldeles eftertänckeligit sätt handterad. Han har felat, det är sant, men han har ock måst umgälla andras brott, och betala alt. Derföre bifaller jag icke allenast deputationens betänckande, hwad honom angår, utan är jag jemwäl ense med herr borgmästaren Renhorn, at Magnusson bör blifwa advocatfiscal.

Herr borgmästaren Renhorn: Åtminstone borde Magnusson komma på förslag, i stället för Eklund, som i anseende till sine grofwe förseelser bör både från förslaget uteslutas, och från dess innehafwande syssla afsättjas.

Herr borgmästaren Finerus: Jag måste tillstå, at i denne sak en underlig process blifwit¹ brukad. De som sielfwe warit deltagande i saken, hafwa sutit dommare deröfwer. Eklund är deras släktinge, och har på flere sätt förfalskat protocollet. Men icke dess mindre, och ehuru jag finner skiäligit, at Magnusson må soulageras, så håller jag dock före, at han som wärckel:n är brottslig, ej bör upmuntras. Det lærer wara nog, om han får den af deputationen föreslagne löhnen, ifrån den dag, saken nu hos riksens ständer kan blifwa afgjord, och at han anmäles till befordran efter förtjenst och skickelighet. Låt honom ock få igen adelskapet. Men at han skulle få löhn ifrån den tiden han bortmiste sin innehafde casseurssyssla, det kan jag icke bifalla. Hwad deputationen anfördt ang:de landshöfdingen Drufva äger god grund. Han bör tilltalas. Men cammarrådet Sandelhielm bör jemwäl, såsom lika deltagande i saken ställas till laga answar. Äfwensom ock Eklund bör för sine grofwe fel lagl:n tilltalas.

Herr handelsman Forssman: Ehuru jag finner, at Magnussons brott warit sådant, at det med fiorton dagars afstraffande på wattn och bröd kunnat försonas, och han ändå kunnat få behålla dess innehafde syssla, så anser jag dock den reparation, som honom nu kommer at skie, såsom en riksens ständers nåd, och är fördenskull at den tancka, at han ej bör löhnen från den tid, han miste sysslan, utan ifrån den dag riksens ständer nu afgiöra saken. Eklunds förbrytelser äro ganska grofwa och förtjena alfwarsam näpst. Och som han står på

¹ I renskr.: *blikwit*.

förslag till advocatsfiscalssysslan i cammarcollegio, så lærer wara nödigt at förslagens föredragande innehållas till dess riksens ständer hunnit afgjöra saken.

Herr borgmästaren Schauv: Jag medgifwer, at Magnusson, som wärckel:n är brottslig ej bör upmuntras, men jag måste dock påminna, at han är ganska hårdt dömd, och långt swårare än dess brott wärckel:n warit. Han har mistat tjensten, ähran, adelskapet och sitt gods, ehuru han i sanning warit minst deltagande i saken. Man finner icke, at han begådt något fehl, så länge han warit betjent i kongl. cammarcollegio. Hans brott sedan den tiden består deruti, at han afskrifwit sin afl. broders inlaga för någre sökande, och uti den tillökt någre namn, men påskriften, som skulle auctorisera denne skrift, är icke hans, utan en annans. Jag wet således icke, om det är nog, at gifwa honom igen, hwad orätt honom blifwit fråntagit, utan håller jag för alldeles rättwist och billigt, at honom gifwes reparation för dess lidande, och at dess orättfärdige dommare tilltalas, det fordrar Sweriges lag och allmänna säkerheten.

Herr rådmän Hanquist: Dommarnes förfarande i denne sak är wåldsamt emot Magnusson och skadeligit för cronan. Det är ynckeligt och bedröfweligt at hos oss så skall gå, och det wore högst eftertänckeligt, om sådant strafflöst skulle få passera. Jag är fördenskull af den tancka, at både landshöfdingen Drufva, och cammarrådet Sandelhielm böra såsom deltagande lagl:n tilltalas. Eklund är ej wärdig at få behålla sin syssla, fast mindre at befordras till någon annan bättre. Och som Magnusson wärckel:n altför mycket lidit, så tyckes mig billigt, at han utom den reparation deputationen föreslagit, borde anmälas till den ledige advocatsysslan i cammarcollegio.

Herr talman: Mig tyckes, at wi giöre bäst, om wi skillje denna sak i flere momente, på det wi redigt måge kunna yttra oss öfwer hwart och ett särskildt. Och som Magnusson wärckel:n alt för mycket har måst lida, i det tienst, adelskap och ägendom blifwit honom fråntagen, så hemställer jag till ståndets bepröfwande, om icke rättwist wore, at han, utom den öfrige föreslagne uprättelsen, måtte få löhnen från den tid, som deputationen föreslagit. När detta moment blifwit afgjordt, kan ståndet vidare yttra sig, om han skall anmälas till at få advocatsfiscalssysslan. Och sedan kan det öfrige af betänckandet, ang:de landshöfdingen Drufva, cammarrådet Sandelhielm och notarien Eklund afgjöras.

Herr justitiarien Faxell: Saken är ryktbar öfwer hela riket, och allmänheten är upmärksam öfwer de mått som riksens ständer härwid komma at taga. Låtom oss öfwertyga det allmänna, at våre gjöromål grunda sig på rättwisa. Magnusson har lidit, han bör få upprättelse, men cronan har ock lidit och hon bör ställas skadeslös, och således är jag af den tancka, at wederbörande böra alfvarsaml:n tilltalas och dömmas, samt ärsättja cronan, hwad orätt genom deras fel blifwit utbetaladt.

Herr rådman Hanell: Jag begriper icke hwarföre cammarrådet Sandelhielm mera skall befrias för tilltal, än landshöfdingen Drufva, då de likwäl äro åtminstone lika skyldige om icke Sandelhielm mera, som haft sakerne om händer i contoiret, genomsedt memorialerne, corrigerat concepterne, och ändtel:n underskrifwit målen, samt inlemnadt dem till föredragande i kongl. cammarcollegio.

Herr borgmästaren Cervin: Som det är oförnekeligit, at Magnusson inflickat fem namn uti den skrift, hwarigenom kongl. cammarcollegium blifwit förledt, at gilla och utgifwa orätte liquidationer, så kan jag för min del ej annat finna, än at han giordt sig skyldig till det straff, som 8 cap. 3 § missg:shal:n förmår, neml:n at mista ähran, böta fyratio dl:r och gällda skadan åter, och kan jag fördenskull icke se, at han förtienar någon upmuntran. Wäl må honom bewisas nåd, men icke så, at den kan ledas till missbruk.

Herr borgmästaren Renhorn: Om det ock wore rätt, at Magnusson efter det åberopade lagsens rum skolat blifwa dömd, så fölljer dock icke deraf, at den öfwer honom fälde dom warit rättwis. Ty Magnusson har icke allenast måst betala desse nyssnemnde fem liquidationers innehåll, utan han har ock måst gällda annars brott, och det med förlust af hela dess anseenl. ägendom, samt adelskap, och till öfwerflöd blifwit dömd at stå wid en påle at skiämmas, och at hållas till fästningsarbeten i flere åhr. Således har han pliktat mångfaldigt öfwer det hwad han brutit, och bör fördenskull få upprättelse.

Herr borgmästaren Cervin: Jag håller före, i anledning af det jag nyssförrut anfördt, at det wore en nog tillräckel. upprättelse för Magnusson, om honom tillades löhn, från den dag riksens ständer komma at afgjöra saken, och at han för öfrigit anmäles till befordran efter förtjenst och skickelighet.

Herr borgmästare Sacklén: Det lærer icke gå an, at applicera detta lagsens rum på Magnusson, ty utom det, at han ej war betjente i kongl. cammarcolle-

gio, när han namnen i skriften quæstionis inskref, så är ock at märcka, at den af honom skrifne skriften war allenast och hade jemwäl framgent blifwit en skrift af intet värde eller betydelse så framt en annan inom collegium ej hade medelst efterapad stil auctoriserat densamme medelst samma præsentati påskrifwande, som den förre rätta skriften innehade. Hwad cammarrådet Sandelhielm angår, så har han redan blifwit befriad, och wore det så mycket mera oformel:t, at å nyo willja uprifwa saken, och tilltala honom, som det är bewist, at han icke stort af desse saker wetat, emedan både Qwarnström och Hadelin gått honom förbi och directe till landshöfdingen Drufva.

Herr borgmästaren Fr. Ingman: Det lærer ej kunna nekas, at ju Magnusson begådt calmen falsi. Och för öfrigit är jag af den tancka, at om landshöfdingen Drufva skall tilltalas, så bör ock cammarrådet Sandelhielm ställas till laga ansvar. Hälst emedan både böra wara för deras giöromål ansvarige, till föllje af deras instructioner, och ämbetes skyldigheter, hwilcke de öfwerträdt, eller utur akt låtit.

Herr justitiarien Faxell: Jag föränlåtas at fråga, hwart de utbetalte pengarne tagit vägen?

Herr borgmästaren Brunsell: Under sidstl:ne riksdag blef saken således afgjord, at de, för hwilcke liquidationerne blifwit utfärdade skulle få behålla hwad de fådt.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag undrar icke stort, at saken wid öfwerammarrätten blef så erbarmel:n illa handterad, ty de deltagande wore sielfwe dommare, och actor i saken advocatfiscalen Böcker, en stackare, som icke just hade at berömma sig af mycken insigt, och dessutom af ålder och siukdom war ganska swag. När nu saken kommit i dagsliuset, böre wi lägga alfwarsam hand derwid och rätta det som rättas bör. Och måste fördenskull cammarrådet Sandelhielm tillika med landshöfdingen Drufva tilltalas, emedan saken har gått genom bägges händer. För öfrigit håller jag före, nu som i början, at herr talman må i sammanträde med herr grefwen och landtmarskalcken samt de öfrige talmännen anmoda högbem:te herre, at hos h:r statssecreteraren Arnell inhibera det förslag, hwarpå Eklund blifwit upförd.

Herr talman: Jag bör påminna, at cammarrådet Sandelhielm blifwit af öfwerammarrätten befriad, hwilcket och sedan hos Hans Kongl. Majj:t blifwit gilladt, hwarwid det tyckes böra förblifwa. Men wid detta tillfälle har landshöf-

dingen Drufva icke ens blifwit nemd, och således skulle det se något hårdt ut, om han nu stälde till answar, sedan han länge tjent och fådt afskied. Och håller jag fördenskull före, at han för tilltal kunde befrias. Då stadnar altsammans på den reparation, som Magnusson kan undfå, och den näpst Eklund bör hafwa för dess grofwa brott.

Herr borgmästaren Renhorn: Det är både nödwändigt och rättwist, att Drufva och Sandelhielm tilltalas, på det saken må komma i dagsliuset och de brottslige straffas. Och som flere ledamöter på en gång sig härmed förenades, så hemstälde herr talman, om ståndet behagade bifalla deputationens betänckande i den delen, som angår Magnusson, och om för öfrigit herr borgmästaren Renhorn måtte anmodas, at så härom, som ang:de landshöfdingen Drufva, cammarrådet Sandelhielm och notarien Eklund upsättja extractum protocollit till näste plenidag. Hwilcket bifölls.

Herr borgmästaren Cervin åberopade sig, hwad han förrut i detta mål anfördt.

Herr handelsman Allegré anmälte, at som academien i Lund slagit under sig störste delen af de förmoner, som staden borde tillhöra. Och som han icke något mera begärt, än sådant, hwartill staden efter dess privilegier wore berättigad, men han likwäl icke kunnat ärhålla slut därå. Ty begärdte herr handelsman, at ståndet täcktes medelst dess föreskrift understödja hans ansökningar, i så måtto, at staden wid dess privilegier, emot alt intrång af academien måtte bibehållas. Och wore för öfrigit helt nödigt, at detta ju förr dess hällre måtte skie.

Herrar fullmäktige för Upsala och Åbo städer, herr borgmästaren Herkepæus och herr handelsman Trapp förde en lika klagan, och anhöllo jemwäl om ståndets biträde, till bibehållande wid deras privilegier. Och anmodades herrar deputerade öfwer inkommande enskildte ärender, at härom öfwerläggga, samt författa en underdånig skrifwelse till Kongl. Maj:t härom i ståndets namn, hwilcken genast af secreteraren kunde expedieras, utan at afbida näste plenidag.

Uplästes secreta deputationens betänckande,¹ öfwer de beswär notarien Engmarck deröfwer anfördt, at han af secreteraren Marschell och vice härads-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 17.

höfdingen Fager blifwit præjudicerad wid förslaget till landssecreteraresysslan i Gefleborgs lähn. Och hade deputationen hållit före, det Engmarck icke haft orsak at klaga deröfwer, at han eij fått stå qwar på ber:de förslag, emedan Marchel och Fager skola warit mera förtjente. Men som Engmarck länge och wäl tjent samt 2:ne gånger warit förordnad till vice landssecreterare i berörde lähn, samt sysslan wäl förestått, ty tillstyrcker deputationen, at Engmarck måtte anmälas till landssecreterarecharacters ärhållande.

Herr borgmästaren Renhorn: När jag jämförer Engmarcks och de öfriges förtjenster, för hwilckas skull han ifrån förslaget har måst afgå, finner jag oförnekel:n at Engmarck warit lidande, ty 1728 blef han ordinarie landscancellist wid landscancelliet i Wästerbotn, efter någre åhr ordinarie cancellist wid landscancelliet i Stockholms lähn, 1738 notarius i Gefle, hwilcken syssla han nu innehaft i 28 åhr, och under den tiden icke allenast redan åhr 1736 warit upförd på förslag till justitiariesysslan i Waxholm, utan ock twänne gånger förestått landssecreteraresysslan i Westernorrland, senare gången efter Kongl. Maj:ts egit constitutorial. Hwilcket likwäl deputationen icke behagat anmärcka. Hwaremot Marchel icke förr än 1736 blef ordinarie cancellist wid Westerbottns landscancellie, och Fager först 1740 börjat auscultera i Åbo hofrätt, och fordrar fördenskull sielfwa rättwisan, at Engmarck må undfå uprättelse för dess lidande således, at han jemte ärhållande af den föreslagne landssecreterarecharacter, må anmälas till wärckelig befordran, så snart det sig giöra låter.

Härmed förenade sig herr rådmän Burtz.

Och herr borgmästaren Omnberg conformerade sig jemwäl med det herr borgmästaren Renhorn nyss förrut anfördt, samt lade dertill, at städernes betjente, rådmän, secreterare och notarier böra eij mindre niuta befordran efter tour och skickelighet, än under- och extrabetjente wid andre wärck. Men vice häradshöfdingars och andre dylikes förtjenster sättjas så långt fram, at städernes betjente derigenom mästedels, om icke alltid, blifwa ifrån all skiälig befordran uteslutne. Och som sådant strider emot billigheten, så hölt herr borgmästaren före, at ståndet härom wid detta tillfälle kunde hos de öfrige resp:e stånden giöra någon föreställning. Detta bifölls, och anmodades herr borgmästaren, at härom upsättja extractum protocollii.

Uplästes ett af herr borgmästaren Renhorn inlemnadt memorial,¹ med anhallan, hos riksens ständer, om underdånig föreskrift hos Hans Kongl. Maj:t, at kongl. Swea hofrätt och cammarcollegium måge anbefallas, at nu under ferierne företaga och afgiöra 2:ne hos dem hwilande mål, dock at sådant på herr borgmästarens egen kostnad må skie.

Herr talman frågade, om icke ståndet behagade bifalla detta memorial, hwilcket med enhälligt Ja beswarades.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande, af d. 22 Junii sidstl:ne,² angående sökt indeld löhn, för landtstaten på Gottland, hwilcket deputation på den grund afstyrckt, at hemmansräntorne på Gottland äro anslagne till Carlsrona ammiralitätsstats aflöning, uti hwilcke ingen rubbning skall böra tillåtas, med mera.

Herr borgmästaren Lange: Det är underligt, at deputationen har grundat sitt betänckande på sådane skiäl, som här anförde äro. Kunde icke ammiralitätsstaten få räntor på andre ställen, om ändtel:n inge ledige funnos på Gottland. Och som landsstatens löhner på Gottland wärckel:n äro alt för knappa, emot hwad deras likar niuta, så hemställer jag, om icke betänckandet kunde remitteras till deputationens nermare öfwerwägande. Detta hemställande bifölls, och åtog herr borgmästaren sig, at härom upsättja extractum protocollii.

Herr borgmästaren Cervin anmälte, at herrar deputerade hade tillika med camereraren Corall genomsedt tulldeputations betänckande, ang:de tullordination, och funnit 1:o at portaccisen, som sidste riksdag blef uphäfwen, nu å nyo blifwit tillstyrckt at bibehållas, dock med den ändring, at hädanåt eij mera än 16 öre kopp:rmt må för hwarje tunna betalas. 2:do at 1686 års förhöijning blifwit bibehållen,³ ehuru sidstl:ne riksdag blifwit afgjordt, at den skulle uphöra. Och upläste herr borgmästaren ett af camereraren Corall härom författat promemoria, samt hemstälde, om portaccisen på det föreslagne sättet skall antagas, eller om icke bättre wore, at med accisen måtte förhållas, som förrut wanl:t waret.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 91.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 47.

³ Tryckt taxa 3 januari 1687: *Kongl. May:t ordning och taxa, vppå lille tullens och accijsens opbärande, effter förhöjningen, i anledning aff ständernes förslag wid rikzdagen, som slöt den 9. Novembris, år 1686.*

Herr borgmästaren Schauv: Jag är för min del nögd, at antaga portaccisen med den föreslagne afgiften, och håller jag före, at de som willja, måge äga frihet, at denne accis antaga. Men de som finna sig bättre med den förrut wanlige accisen, kunna ock förblifwa derwid.

Herr borgmästaren Kock förklarade sig jemwäl, at willja antaga den projecterade portaccisen. Men herr rådman Hanell och flere herrar ledamöter wille förblifwa wid det förrut wanl:e accisesättet.

Herr talman förestäldte, at man först måtte läsa igenom deputationens betänckande i detta mål, innan man yttrade sig deröfwer. Saken kunde således hwila, och imedlertid kunde hwar och en skrifwa hem, och höra sine committenter hwilcket dera accisesättet de wille antaga.

Herr borgmästaren Cervin hölt deremot före, at bäst wore, det denne questionen nu straxt afgjordes. Ett papper kunde läggas på bordet, å hwilcket de ledamöter kunde teckna sine namn, som wille antaga portaccisen. Då man snart kunde utröna hwilcke de wore, som wille blifwa bibehållne wid det wanl. accisättet. Men hwad 1686 åhrs förhögning beträffar, påstod herr borgmästaren, at den samme, enl:t ståndets beslut wid sidste riksdag, borde nu alldeles uphöra.

Denne föreställning bifölls af åtskillige, men emotsades af androm, hwarmed discoursen stadnade.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll. af d. 5 i denne månad, med tillkännagifwande, at ehuru secrete utskottet icke högre önskat, än at riksens ständer icke behöfde oroas med ett så bekymmersamt ämne, som de förderfwelige anläggningar emot rikets fri- och säkerhet warit, så funno dock secrete utskottet nödigt, at påminna, huru ransakning och dommar leda hela denne tillställning längre, och till sådane ömma omständigheter, som fordra en granlaga och hemlig åtgierd. Hemställandes secrete utskottet fördenskull, om icke detta, som återstår, och är det aldrawigtigaste, må uti den stora secreta deputationen afgjöras och slutas, och samma deputation dertill af riksens ständer befullmäktigas.

Hwilcket ridderskapet och adelen, samt prästeståndet samtyckt, och nu jemwäl af ståndet bifölls.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,¹ af d. 6 i denne måned, med berättelse at lieutenanten wid kongl. lifgardet grefwe Lorents Wilhelm Creutz wid det yppade förräderiets röijande gjordt så gode anstalter wid dess compagnie, at om en lyckelig utgång kan tillräcknas menskelig omtancka, så bör en så mycket större del deraf tilläggas grefwe Creutz, som han med yttersta försigtighet sig derwid upfördt. Och tillstyrcker secrete utskottet, at en så ren nit och trohet för riket må på det sättet belönas, at grefwe Creutz må hos Hans Kongl. Maj:it anmälas, at nu genast erhålla fullmagt, at wara öfwerste i arméén med lön på wärfwad fot.

Herr talman hemställdte, om icke detta secrete utskottets tillstyrckande finge bifall. Hwilcket med allmänt Ja beswarades.

Uplästes ett af Götheborgs stads riksdagsfullmäktige, herrar handelsmännen Bagge och Sandberg ingifwit memorial,² med anhållan, om ståndets biträde, till ändring uti Kongl. Maj:its förordnande och befallning, af d. 26 Aug. 1755, at de sedan den olyckel. branden åhr 1746, redan upbygde trähus skola till nästa Septembris månads slut nederrifwas. Hwilcket memorial ståndet biföll, och skulle dess innehåll hos de öfrige resp:e stånden till bifall, genom påskrift på det bästa anmälas.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,³ at d. 6 i denne måned, ang:de öfwerjågmästaren Anders Gyllensvärd med tillstyrckande, at han för dess wiste nit och trohet, medelst den afwekne lifdrabanten Silfverhielms fasttagande, må för sig och sine efterkommande undfå ett perpetuelt arrende af cronosäteriet Ållestad, med underliggande 2 $\frac{1}{4}$ hemman uti Elfsborgs lähn och Giäsene härad belägit, emot det han och de åhrl:n utgiöra den ränta, som af samma säteri och hemman efter jordeboken utgå bör.

Hwilcket borgareståndet fant skiäligit at bifalla.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,⁴ af d. 24 i sidstl:ne måned, med tillstyrckande, at de fartyg, som under det utbrutne siökrig i Europa, kunde af en eller annan af de krigande magter blifwa upbragte, samt till swenske undersåtare blifwa försålde, och af dem till handelsfart, fragt eller fiskerier nyttjas, måge så länge en sådan orolighet påstår i Europa, åtniuta samme fri-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 81.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 92.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 82.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 83.

heter, som här bygde fartyg efter kongl. förordningarne tillkommer. Dock med det uttryckelige förbehåll, at så snart kriget upphörer, sådane skiepp då mera anses såsom ofrie, wid all rörelses förrättande, och derefter afgifterne, både för skiepp och gods ärlägga. Och på det ägaren af ett sådant fartyg må äga råderum, at det föryttra på det sätt som fördelaktigast wore, finner secrete utskottet skiäligit, at sådant skiepp wid första återkomst till svensk hamn, sedan roligheten blifwit återställd, förenande frihet äfwen må åtniuta, dock för sidste gången.

Herr grosshandlaren Clason begärdte, at detta mål måtte hwila till närmare genomseende, hwilcket bifölls.

Uplästes secrete deputationens betänckande,¹ af d. 3 i sidstl:ne månad, ang:de de af krigsfiscalen Svante Myrin anförde besvär öfwer prejudice, som han wid tillfällen till dess befordran skall lidit. Tillstyrckandes deputationen, i anledning af anförde skiäl och omständigheter, at krigsfiscalen Myrin må hos Hans Kongl. Maj:it anmälas, till fullmagts ärhållande på den första, af de ledigwarande häradshöfdingebeställningar, under kongl. Götha eller Swea hofrätt, hwartill han sig anmäler, och at han ensam på förslag till sådan syssla upföres. Hwarom befallning till berörde hofrätter må afgå.

Herr borgmästaren Lundeberg: Ehuru jag icke har något, at anföra emot krigsfiscalen Myrins befordran, hwad honom särskilt angår, så föranlåtes jag dock af annan orsak at begära, det detta betänckande må hwila, till närmare genomseende. Detta bifölls.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande,² ang:de Calmare stads riksdagsfullmäktiges besvär öfwer confiscation af mindremåttige tjärutunnor.

Och fants nödigt, at detta betänckande remitteras till herrar deputerades nermare genomseende, som kunna med deras tanckar deröfwer sedan till ståndet inkomma.

Herr borgmästaren Cervin påminte, at som den projecterade tjenstehjonsstadgan wore inkommen, och någon olikhet uti upsägningsterminerne för wise städer deruti befunnos, så torde wara nödigt, at de herrar ledamöter,

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 18.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 48 (flera handlingar).

hwilcke sådant angår, måge genomse detta project, och om sådant nödigt pröfwas inlemna derwid deras påminnelser.

Ståndet fant godt, at till detta ärende utnemna följande herrar deputerade, neml:n

herr rådman Falck,
herr borgmästaren Blidberg,
herr borgmästaren Cervin,
herr handelsman Trapp,
herr borgmästaren Fr. Ingman,
herr borgmästaren Joh. Boberg,
herr borgmästaren Rosell och
herr borgmästaren Blom.

Uplästes ett af herr commerçerådet Nordencrantz ingifwit memorial,¹ med anhållan, det riksens ständer täktes befalla justitiædeputationen, som till sig tagit alle acter uti saken emellan honom och Lilljeströmske sterbhuset, at eij allenast öfwerse det af justitiæcancelleren öfwerklagade skrifsättet, utan ock af honom infordra verba formalia, dem han så hårdt rubricerat, samt at herr commerçerådet må tilltalas, at inför riksens ständer sig deröfwer förklara. Och för öfrigit, at justitiædeputationen må inkomma med dess utlåtelse, om icke klar och tydelig lag bör giöras, det hwarcken kongl. justitiærevision eller justitiæcancelleren hafwa at döma, öfwer något skrifsätt uti beswär till riksens ständer, emot justitiærevisionsdommar.

Herr borgmästaren Sacklen förestäldte, at de af herr commerçerådet anförde omständigheter ägde god grund, och förtjente, at nermare blifwa skiärskådade. Hwarföre ock herr borgmästaren för dess del funno nödigt, at detta memorial måtte remitteras till justitiædeputationen.

Herr borgmästaren Cervin förenade sig härmed, och förestäldte härhos, at extractum protocolli härom måtte afgå, hwaruti tillika påminnas kunde, at justitiædeputationen anbefalles, at med det första inkomma med dess yttrande, öfwer de af ståndet aflemnade oförgripelige tanckar rörande justitiærevisionen.

Herr borgmästaren Fries anmälte, at expeditionsdeputationen hade funnit någon swårighet at expediera protocolsdeputationens betänckande, rörande

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 93 (flera handlingar).

residentes wid Götha hofrätt under ferierne, emedan ståndet wäl afgjordt den frågan om residentium antal, men icke den questionen, om wederbörande skola för deras förseende i detta mål af justitiæcancelleren tilltalas. Hwilcket likwäl ridderskapet och adelen samt prästeståndet bifallit.

Herr talman frågade fördenskull, om icke ståndet behagade bifalla ridderskapets och adelens yttrande i detta mål, hwilcket med Ja beswarades, och fördenskull å löparen påskrefs.

Uplästes ett utdrag af rådsprotocollet,¹ ang:de lejdebref, med föreställning, at den, som sådane erhåller, wäl må äga frihet, at åter begifwa sig utur riket, om honom så godt synes, men at han likwäl under den tid, han här wistas, må blifwa i civil arrest. Detta bifölls.

Herr talman anmälte, att herr rådman Helledaj och herr grosshandlaren Lefebure warit föränlätne, at sedan sidste plenidag resa till Norrkiöping, äfwen som ock rådman Strandberg till Östhammar, hwartill herr talman hade, å ståndets wägnar, lemnat bifall.

Härwid war icke något at påminna.

Skildes åt.

Åhr 1756 den 12 Augusti.

S. D. Föredrogs secrete utskottets extractum protocoll² af d. 24 i sidstl:ne månad, med berättelse, at Kongl. Maj:t gifwit secrete utskottet tillkänna, det herr riksrådet etc. friherre Scheffer anmält, hurusom nödigt wara will, det en cavaller ännu hos hwardera af de yngre arfprintsarne må bestås. Och hade secrete utskottet skolat föreslå capitainen grefwe Knut Posse, och cancellisten grefwe Gustaf Philip Creutz. Hwilcket de öfrige resp:e stånden d. 7 i denne månad bifallit, och nu jemwäl af ståndet bifölls.

Uplästes herrar electorernes förteckning på de utsedde ledamöter till stora secreta deputationen, neml:n

uti herr borgmästaren Nils Fries ställe, som till secrete utskottets ledamot blifwit wald, herr rådman Casper Abraham Hanell,

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Rådsprotokoll, nr 31.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 84.

uti borgmästaren herr Anders Ingmans ställe, som hemrest, herr rådman Martin Allander.

Och aflade herr rådman Hanell secreta deputationens ed, men herr rådman Allander war frånwarande.

Uplästes secreta utskottets extractum protocoll¹, af d. 27 i sidstl. månad, angående camererarens och cammarförwandtens wid kongl. cammarcollegii bytescontoir Enbergs och Bernegous gjorde ansökning, at warda hugnade med lika årlige löhner, som deras wederlikar wid andre cammarcollegiicontoir innehafwa. Hwilcket secreta utskottet i anledning af anförde skiäl och omständigheter tillstyrckt. Och nu jemwäl af ståndet bifölls.

Förehades å nyo det af herr borgmästaren Renhorn under d. 7 i denne månad ingifne och bifallne memorial och anhållan,² om riksens ständers föreskrift till Kongl. Maj:t, at kongl. Swea hofrätt och kongl. cammarcollegium måge få befallning, at afgiöra wisse herr borgmästaren tillhörige ärender. Och som ridderskapet och adelen, samt prästeståndet resolverat, at detta ej må skie på den rättsökandes kostnad, så behagade ståndet jemwäl nu sig härmed conformera.

Justerades ståndets extractum protocoll³, ang:de notarien Engmarck, lydande sålunda:³

S. D. Uplästes secreta deputationens betänckande af d. 3 Julii sidstl., öfwer notariens wid Gefle rådstufwurätt Anders Engmarcks beswär, angående liden prejudice. Och emedan hos ståndet i öfwerwägande kom, at städernes betjente, rådmän, stadssecreterare och notarier, böra ej mindre niuta befördran efter tour och skickelighet, än under- och extrabetjente wid andre wärck, bem:te Engmarck jemwäl ifrån 1728, först som ordinarie cancellist, och sedan 1738 som notarius, tjent uti 28 års tid, och therunder icke allenast år 1736 allaredan warit upförd på förslag till en justitiariebeställning, tå nuwarande landssecreteraren Marschel, hwilcken långt efter Engmarck till landscancellist wid Umeå landscancellie blef antagen, och vice häradshöfdingen Fager, som först år 1740 uti Kongl. M:ts och riksens Åbo hofrätt börjat auscultera, såsom långt yngre och utan något tjenstgörande, ej kunde i sådan consideration komma,

¹ Ibidem, nr 85.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 91.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 104.

Engmarck och sedermera 2:ne gånger förestådt landssecreteraresysslan i Westernorrland, samt senare gången efter Kongl. Maj:ts egit nådigste constitutorial, at thess skickelighet således nogsamt är worden bepröfwad, ty fant ståndet, thet merbem:te Engmarck är wärkel:n lidande, och at han, enligt regeringsformens 40 § och kongl. brefwet af d. 25 Aug. 1741,¹ bör hos Hans Kongl. Maj:t i underdånighet anmälas, at så snart sig göra låter, i nåder befordras, till någon emot thess långwarige trogne tjenester swarande beställning, samt nu genast, efter secrete deputationens ofwannemde betänckande, hugnas med landssecreterarecharacter och -heder. Hwilcket, som ett borgareståndet nära rörande mål, till the öfrige respective ståndens gunstbenägne bifall hörsam-, tjenst- och wänligen recommenderes.

Herr talman anmälte, at lieutenanten Winblad nu inlemnad 105 exemplar af dess bok, angående byggningskonsten,² hwart exemplar, förre och senare delen tillhopa, för 30 dl:r kop:rmt, hwilcket gör tillsammans trijtusend etthundrade femtio dl:r samme mynt. Frågandes herr talman, om icke secreteraren kunde få befallning, at desse penningar utassignera, och emot quittance Winblad tillstålla. Hwilcket bifölls, och resolverades, at exemplaren sedermera, således till herrar ledamöterne utdelas, at hwar och en stad får ett exemplar, som till rådhusrätten bör inlämnas, at derstädes förwaras, och efter omständigheterna nyttjas.

Skildes åt.

Åhr 1756 den 26 Augustii

S. D. Uplästes secrete utskottets extractum protocoll,³ af d. 26 Junii sidstl. ang:de belöning, för secreteraren wid fästningsbyggnadsdeputationen i Christinestad Anton Hoffmeister. Och gifwer secrete utskottet wid handen, det Hans Kongl. Maj:t, i anseende till andragne skiäl och omständigheter, under d. 23 sidstl:ne Januarii tillåtit härads höfdingen Johan Timell, at för sin öfrige

¹ Tryckt cirkulärbrev 25 augusti 1741: *Kongl. Maj:ts nådige circulairebref til alle wederbörande, som äga rättighet at afgifwa underdånige förslag til ledige tiensters besättiande.*

² Carl Wijnbladh: *Byggningskonsten* 1–2 (Stockholm 1755–56).

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 86.

lifstid till bem:te secreterare afstå Listers, Bräkne och Östre härader af dess innehafde domsaga i Blekingen, jemte bostället och tingsgästningspengarne, samt öfrige inkomster, men at Timell deremot behåller löhnen och det fierde eller medelsta häradet. Och som Hoffmeister således genom Timells död skulle, där han honom öfwerlefwer, blifwa tjenstelös, ty tillstyrcker secrete utskottet, at han, som wid secreteraresysslan giordt sig wäl förtjent, måtte hugnas med nådig fullmagt, at wara häradshöfdinge i Blekingen, med willkor, at han i Timells tid åtnöijes med ofwannemde honom redan tillagde omständigheter, och först efter Timells död får tillträda lönen med det fierde häradet. Hwilcket tillstyrckande ståndet fant skiäligit at bifalla.

Uplästes secrete deputationens betänckande,¹ ang:de de af fältbokhållaren med expectancelöhn J. Röngrén, deröfwer anförde beswär, at han icke, till föllje af Kongl. Majj:ts circulairebref, af d. 23 Junii 1747, och d. 7 Julii 1752, till wederbörande collegier och regementschefs, blifwit befordrad, ehuru han wid flere tillfällen giordt derom ansökning. Tillstyrckandes deputationen, i anseende till det Röngrén wärkel:n öfwergångne lidandet, det hos Hans Kongl. Majj:t anhållas måtte, om befallning till wederbörande collegier och ämbetsmän, at icke allenast ofelbart och wid ansvar till görande upföra Röngrén, enär han sig anmäler, på förslag till ledige blifwande och för honom tjenlige sysslor, som med cammar- och räkenskapswärcket hafwa gemenskap, och af Hans Kongl. Majj:t komma at bortgifwas, med mera, utan ock at Röngrén med fältcamererarecaractère och -heder måtte hugnas. Hwilcket alt ståndet, i betraktande, af de anförde skiäl och omständigheter, pröfwade billigt at bifalla.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande,² ang:de de beswärs puncter, som lifdragonrusthållaren i Finland, igenom deras riksdagsfullmäktig assessoren Rappe anfördt, ang:de förmånsrättigheten till augmentshemmans inlösande till skatte, med mera.

Uplästes dissentientium härwid särskildt yttrade mening.

Herr justitiarien Faxell yttrade sig: Det tyckes wäl wara billigt, at rusthållaren borde äga förmons rätt till augmentshemmans inlösande, ehwad augmentet wore längre eller nermare ifrån rusthållet belägit. Men wid nermare

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 19.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 49 (flera handlingar).

öfwerwägande lærer man finna, at bruken jemwäl härwid böra komma i åtancka, hälst då ett sådant hielpemedel för dem är oundgängel:n till deras bestånd nödigt. Och som bergsdeputationen innan kort lærer inkomma med dess tanckar i detta ämne, håller jag före wara bäst, at detta betänckande in till dess må hwila.

Herr talman: Jag håller före, det eij wara så lätt utstakat och afgjordt, hwad som för bruken i detta fall bör anses för oundgängel:n nödigt. Skiäl mot och med, pläga i dylike händelser icke fela. Min tancka är, det bäst wore, om stadgat blefwe, at augmentshemman eij böra gå ifrån stammen, utan allenast i det fall, då ädlare wärck finnas så nära dertill belägne, at hemmanet för ett sådant blifwer wärckel:n alldeles nödigt. Hemställande herr talman, om icke betänckande med denne tilläggnig kunde i öfrigit bifallas. Men åtskillige herrar ledamöter tyckte nödigt wara, at detta ärende måtte hwila, till dess bergsdeputationen hunne inkomma med dess tanckar i detta mål.

Herr borgmästaren Cervin anmärkte, at uti detta betänckande föreslås, det augmentshemman måtte få inlösas i Finland för try års ränta. Skattekiöpsförordningen utsätter 6 åhr, men detta antal af åhr, hade genom cammarcollegii åtgierd blifwit ändrat och förhögt, utan at riksens ständer deröfwer blifwit hörde. Och borde fördenskull detta ärende nu nermare skjärskådas.

Herr borgmästaren C. G. Boberg: Jag har mig ock bekant, at sådant skiedt, och ehuruwäl jag icke kan eller will gilla, at det skiedt, utom riksens ständers wetenskap, så wet jag dock nogsamt, at cammarcollegium till sielfwe saken haft godt skiäl. Cronan har nog länge fått kjännas wid ansenlig mistning genom förr låg ränteuträkning, så at det warit högstnödigt at förhöija den samme. Men icke dess mindre finner jag för min del billigt, i anseende till lifdragonerusthållarnes omständigheter, at deputationens betänckande i anseende till dem må bifallas.

Härmed stadnade denne discours.

Herr grosshandlaren Isaac Clason yttrade sig: Sedan jag nermare öfwerwägat secrete utskottets extractum protocoll af d. 24 i sidstl:ne månad,¹ ang:de frihet at köpa och bruka prisefartyg, har jag funnit mig föränlåtten at derwid afgifwa följande mine tanckar, hwilcke jag till högt:de ståndets mogne bepröfwande hemställer.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 83.

Ganska nyttigt anser jag, det wi föra oss till gagn all förmon, som prisers kiöpande och nyttjade, med sig förer, hwarföre jag är af den mening, at de måtte brukas till de för riket gagneligaste ändemål, såsom mäst öfwerenskommande med hufwudafsikten. Annars förswinner rätta egenskapen häraf, och ombyter sig uti skadel:e fölgher för siöfarten och skiepsbyggerierne. 1:o ärhindras, at alla priesfartyg som kiöpas, böra icke expedieras till någon nations hamn, från hwilcken de blifwit tagne, innan de undergådt sådan förändring, som gör dem mindre kändbare, samt at de till namn och byggningsplats äro förändrade uti documenterne, på det inge prætensioner af förrige ägarne derå giöras må, eller annars blifwa kiöparne afhände. 2:o böra inge priesfartyg brukas till handelsfart, som wore, at afföra laddningar från riket och återkomma med allehanda wahrer, samt derföre alltid eller under påstående oroligheter i Europa, niuta helfriheten, utan böra de för första gången, då de med swenske producter i swensk hamn, och för swensk mannräkning aflastas, få helfriheten till godo för skiepp och gods, men sedan wara förbundne, at under hela krigstiden söka utländske frachter, som mäst äro indrägtige för riket och ägare, samt öfwerensstämmer med ändemålet, till desse frihetens lemnande. 3:io. När kriget är slutat, och desse skieppen med bewis hemkomma, at de icke kunnat dem försällja till fremmande nationer, så böra de wid thess förste återkomst till swensk hamn, niuta helfrihet för skiepp och gods, om the föra sine laddningar af salt och spannemål, men för alle andre mindre nödige, eller öfwerflöds wahrer, bör den ofria tullen ärläggas. 4:o. Om någon af desse fartyg, under påstående krig skulle hemkomma till swenske hamnar med laddningar, och således icke sökt den fulla fördel riksens ständer påsyftat, så bör then betala ofria tullen och umgäldarne, hwarje gång han hemkommer. 5:o. Alla priesfartyg, som till Hitland, Grönland eller cablianfiske i fremmande watn komma at brukas, böra niuta de förmoner, som uti fiskerireglementet dylike fartyg tillägges. Men så snart de till andre resor nyttjas, borde de betala, som ofrije skiepp. Blifwa icke alle desse omständigheter iakttagne, så fölljer deraf 1:o at prisfartygen, som gemenl:n kiöpas till lindrigare summor, och icke torde kosta ägarne öfwer hälften emot inrikes bygnader, skulle hemföra med lättare kostnad uti capital och ränta, allehanda wahrer, till siöfartens märckelige kjänning, och större skada för skiepsbyggerierne uti Sverige och Finland, hwilkas arbetare otwifwelaktigen blifwo mindre sysslosatte, om de icke till en del brusto uti sin näring. 2:o. Hel-

friheten för prisfartyg, och hwahrors in- och utförande, skulle aldeles förfördela städernes siöfart i Sverige och Finland, som äro innom sundet belägne, om prisfartygens antal skulle ökas, igenom långwarigt krig, och hwad större skiäl är icke, det egne, men till medelländske farten mindre tjenlige skiepp, blifwa under krigstiden brukade till våre nermare rörelser, till den handelsgrenens bättre fördel för publicum.

Herr rådmän Hahnquist: Jag är aldeles af enehanda tancka med herr grosshandlaren Clason, ty det är och kan ej annat blifwa än en ren nationelle förlust at kjöpa prisefartyg, emedan man derigenom, utom annan skada, tager brödet och förtjensten ifrån dem som idka skieppsbyggerier.

Herr borgmästaren Schauv: Jag har noga öfwerwägat de af herr grosshandlaren Clason anförde omständigheter. Men jag kan dock ej annat finna, än at secrete utskottet haft godt skiäl till dess tillstyrckande i detta mål, det kan ju ej annat wara än högstangelägit, så för det allmänna, som enskilt bästa, at föra sig till gagn all förmon, som det utbrustne sjökriget kan gifwa anledning till, så länge det wahrar. När det ändas, måste ock helfriheten uphöra, ty då lærer ej stort mera wara öfrigit at giöra, än det som med hembygde fartyg kan bestridas. Men så länge kriget påstår, böra wi icke hindra oss sielfwe ifrån den förtjenst, som wi kunne hämta deraf, at wi jemte våre egne, jemwäl sysselsättja utomlands bygde fartyg, ty det som derigenom förtjenas, blifwer ju en ren nationelle winst, som i annor händelse, och då våre egne fartyg ej äro tillräckel:e, aldeles måste uteblifwa.

Herr grosshandlaren Clason: Det förekommer mig något besynnerligit, at man will räkna det för en ren nationelle winst, at sysselsättja utomlands bygde fartyg. Wi tage ju dermed brödet från munnen af våre egne skieppsbyggare. Om detta förslaget hade sin rigtighet, så kunde wi med samme skiäl sysselsättja utländske fabriquerne. Men ingen lærer nu mera willja hålla sådant för en winst, utan fast mera för högst skadel:t för riket.

Herr borgmästaren Schauv: Det anförde exemplet håller ej stånd, utan, som alle liknelser, felar det i åtskillige omständigheter. Om wi kunde supponera, at våre hembygde fartyg wore aldeles tillräckelige till at uträtta alt det, som till vår förtjenst och winning utomlands kan under påstående krig förefalla, så wore det wissel:n icke allenast onödigt, utan ock skadel:t för riket, at tillåta prisers nyttjande med helfrihet. Men som detta förmodel:n efter alt ut-

seende eij kan skie, så passar exemplet så mycket mindre hit, som helfriheten, efter secrete utskottets tillstyrckande, tillika med kriget bör uphöra.

Herr grosshandlaren Clason: Mitt yttrande till protocollet wisar, at det icke warit mig emot, at wi skulle kiöpa och nyttia prisefartyg utomlands. Men det finner jag högst skadel:t at tillåta, det sådane fartyg med helfrihet, skola få föra wahror till och ifrån Swerige, ty härigenom skulle våre hembygde alt för mycket komma at lida, när dem utländskom tillägges lika förmon. Och ho ser icke, at skieppsbyggerierne härigenom skulle snart blifwa arbetslöse?

Herr borgmästaren Carl Gust. Boberg: För min del är jag alldeles i detta mål ense med herr borgmästaren Schauv, och behöfwer således eij uprepa de af honom anförde skiäl, men ett måste jag dock tillägga, neml. at jag fruktar, om icke den af secrete utskottet föreslagne författning widtages, det wi nu, som sidst, lära få röna en märckelig brist på en hop nödige wahror, i det våre fartyg mästadels sysselsättjas därute, och sällan wilja oftare komma hem än då de behöfwa någon ansenlig reparation.

Herr handelsman Bagge: Som man af ärfarenheten blifwit öfwertygad, hwad ansenlig winst Dannemarck och Norrige under sidste kriget inhemtade deraf, at de nyttjade prisefartyg med lika frihet som inhemske, så har secrete utskottet deraf fått och tagit sig anledning till detta dess tillstyrckande, at wi jemwäl nu ändtel:n måtte nyttja den förmon, som wi wid sidste kriget försummade. Det är aldeles riktigt, at sådane köpte fartyg eij böra prejudicera våre skieppsbyggerier. Men jag tror, at här lærer ändå blifwa så mycket at giöra, at desse likafullt blifwa sysselsatte. Hwar och en lærer nogsampt påminna sig, at prisefartygen eij få längre nyttjas med helfrihet, än så länge kriget warar, och at man således bör wara omtänkt at hafwa hembygde fartyg jemte de andre. För öfrigit är nödigt at påminna sig, det arbetslönnen är ofta det enda, som man af våre skieppsbyggerier kan räkna för avance, så at jag eij annat kan finna, än at det måste lända till vår store förmon, när wi kunne få kiöpa utländske fartyg, tör hända, som mästadels i dylike tillfällen skier, för ett lika, och oftast bättre pris, än hwad wircket derute oss wanligen kostar. Willje wi eij nyttia denne förmon, så är det säkert nog, at andra, till vår margfaldige skada, eij försumma at giöra det.

Herr talman: Secrete utskottets afsikt är rigtig och tydelig, och kan hela saken efter min tancka hielpas, med den tillägning, at ett kiöpt prisefartyg må

äga frihet, at här hemma intaga svensk last, och gå ut dermed, men sedan ständigt blifwa därstädes qwar och gå på frakt.

Men ståndet kunde sig icke förena, om ett wist slut i detta mål, hwarföre herr borgmästaren Fries föreslog, at detta målets nermare skiärskådande måtte remitteras till herrar deputerade öfwer ståndets egne ärender, hwilcket bifölls, med den tilläggning, at hwar ock en af ståndets herrar ledamöter, som behagade, äger frihet at biwista öfwerläggningen öfwer detta ärende.

Uplästes ett af directeuren Schenbom, uppå Norrkiöpings stads magistrats och borgerskaps begäran hos ståndet ingifwit memorial,¹ med anhållan, om ståndets föreskrift och biträde, till befrielse för byggmästaren Petter Wallman ifrån det honom ådömde listids fängelse.

Hwilcket memorial jemte dess bilagor remitterades till herrar deputerade öfwer ståndets egne ärender, at deröfwer inkomma med deras tanckar.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll,² af d. 19 Junii sidstl:ne, med tillstyrckande, i anseende till anförde skiäl och omständigheter, det måtte, i anledning af Stockholms stads borgerskaps ansökning, en afgift till beursebyggnad här i staden bewilljas, af $\frac{1}{8}$:dels procent af wahror, som uti swenske skiepp utgå, eller inkomma, och $\frac{1}{4}$:dels procent af främmande skiepp och fartyg, efter det i tulltaxan utsatte värde, och det i tiugu år, hwarföre räkning wisas bör för riksens ständer wid hwarje riksdag, utaf borgerskapets bemedlingscommission, under hwilcken upbörd och disposition bem:te afgift fördenskull hädanefter må ställas, och emedan beursebyggnaden, genom berörde afgifts mindre tillräckelighet, ej annat lærer kunna, än långsamt wärckställas, ty hemställer secrete utskottet härhos, at till ändamålets så mycket skyndesammare winnande, magistraten med borgerskapets 48 äldste måge under deras årlige taxeringar till staden, af det blifwande öfwerskottet, få anwända så mycket af samme medel, som omständigheterna kunna medgifwa. Hwilcket ståndet fant godt at till alle delar bifalla.

Justerades det projecterade extractum protocoll, ang:de det af herr com-
mercerådet Nordencrantz inlemnade memorialet, lydande sålunda:³

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 94 (flera handlingar).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 87.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 105.

S. D. Uplästes ett af commercerådet Nordencrantz ingifwit memorial, som bifölls, så at justitiædeputationen, i anledning deraf, har at underrätta sig om beskaffenheten af de deruti anförde mål, och inkomma med sitt yttrande, huruvida det med lag är enligt, at öfwer skrifsättet må dömmas i Kongl. M:ts revision, enär beswären äro stälde till riksens ständer, hwarjemte ståndet icke twiflar, at ju deputationen ex nobili officio lärer pröfwa, huruvida lag och rättegång blifwit efterlefwad i de under dess öfwerseende lydande mål, på det at hwars mans lagl. rätt må bibehållas igenom de prejudicaters afskaffande, som eljest torde ligga andre rättsökande i vägen, i fall någre sådane skulle hafwa förefallit. Och som justitiædeputationen ännu icke inkommit med något utlåtande, öfwer det betänckande, som rörer 1738 års förordning, ang:de beswär öfwer revisionsdomar,¹ och 1741 års instruction för nedre revisionen, så förväntar ståndet, at detta angelägne ärendet icke må nedläggas, utan i fall för tidens korthet, det icke altsammans skulle nu hinna afgiöras, är ståndet af den tanckan, at det må till näste riksdag uppskiutas, och då blifwa ett ärende, som straxt i riksdagens början kommer at företagas. Hwilcket med de öfrige respective stånden till gunstbenägit bifall etc. etc.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll², af d. 19³ sidstl. Julii, ang:de majoren de Carnals lidne prejudice, genom majoren baron d'Albedyhls befordran. Tillstyrckandes secrete utskottet, det majoren de Carnal måtte till uprättelse för dess lidande befordras till någon ledig blifwande majorsindelning, och derhos erhålla skillnaden imellan majors och capitainslönerne, jemte förhöjningen ifrån den tid, då majoren d'Albedyhl blef honom föredragen. Hwilcket ridderskapet och adelen, samt prästeståndet i dag bewilljadt, och nu jemwäl af ståndet bifölls.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll⁴, af d. 31 i sidstl. månad, hwaruti wid handen gifwes, det Hans Kongl. M:t, genom utdrag af rådsprotocollet gifwit tillkänna, det regementsqwartermästaren wid de wärfwade regementerne derigenom blifwit lidande, at alle regementsqwartermästare wid de

¹ Tryckt förordning 22 november 1738: *Kongl. Maj:ts förordning, angående them, som hos riksens ständers wilja anförä beswär öfwer the i Kongl. May:ts justitiærevision ut-falne domar och resolutioner.*

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 88.

³ Enl. konc.; i renskr.: 14.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 89.

indelte hafwa capitainsnamn och -tour; tillstyrckandes secrete utskottet, at samme förmoner måtte jemwäl dem förrom bewilljas. Hwilcket i anseende till andragne skiäl och omständigheter af ståndet bifölls.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,¹ ang:de en wäxeltwist emellan handelsmannen i Götheborg Niclas Jacobsson och dess medinteressenter å ena sidan, och franske handelsmannen Derbet å den andra, hwilcken i tijo åhr warat, och efter så många åhrs förlopp, sedan den genomgådt alle instantier och domstolar, är icke närmare till slut, än at den, efter kongl. Götha hofrätts utslag, som hos Hans Kongl. Maj:t blifwit fastställt, alldeles å nyo wid förste instantien bör uptagas och undersökas. Och emedan åtskillige politiske considerationer härwid förefallit, rörande swenske nationens och handelens credit, ty hemställes, om icke secrete utskottet måtte tillstånd lemnas, at utaf publicque medel förnöija handelsmannen Derbet, hälst emedan, om ock den förestående processen aldrafördelaktigast skulle utfalla, likwäl efter all liknelse ingen tillgång är till betalning hos wederparterne, ehuru rättmätig Derbets fordran eljest wara kan, och för öfrigit tillstyrcker secrete utskottet, det orsakerne till en så widlyftig och långsam rättegång, uti en wäxelsak, på det alfwarsammaste måge undersökas, på det, i fall domstolarne derutinnan del äga, sådant må behörigen anses, och försummelsen behörigen rättas, som medfört den allmänna crediten, och personers wälfärd de widrigaste följder, detta extractum protocolli hade ridderskapet och adelen under d. 7 i denne månad bifallit.

Herr rådman Hanquist yttrade sig: Jag har i mindre secreta deputationen haft tillfälle at se hela acten, rörande detta mål, och kiänner således saken till alle dess omständigheter, hwilcke woro för widlyftige at här anföra. Jag will allenast gifwa wid handen, at jag efter mitt begrepp finner Derbet äga en alldeles rättmätig sak, dock at Jacobsson icke eller är förwållande till Derbets lidande, utan grunden dertill beror derpå, at den säckerladdning, som Derbet från Westindien afsände till Jacobsson, blef orättmätigtwis af engelsmän upbragt. Derbet hade imedlertid gifwit wäxel på Jacobsson på en summa af 250000 gyllen, och som han ej feck sin fordran, reste han ifrån Westindien hit, hwaräst han för rättegångens utdrägt har nödgats uppehålla sig i tijo åhr, och ännu är saken lika när sitt slut, som i början. Låtom oss fördenskull bifalla secrete ut-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 90.

skottets yttrande, nationens heder och creditens bibehållande beror häruppå. Och styrcker jag så mycket mera härtill, som jag anser Jacobsson för oskyldig, och at så wäl han, som dess medinteressenter fördenskull böra härjemte soulageras och sättjas utur lidande.

Herr borgmästaren C. G. Boberg: Nog finner jag, at nationens heder och credit har mycken gemenskap med denne sak. Jag är ock wäl öfwertygad derom, at secrete utskottet lærer i det nogaste accordera med Derbet, i händelse bifall dertill lemnas. Men jag kan dock ej se, hwarföre Derbet skall förnöijas af publique medel, så länge andre utvägar finnas öfrige. Om ämbetsmännen handterat hans sak illa, så har ju han wägen öppen at klaga, och således är bäst, at ämbetsmännen måge anbefallas, at skyndesammast afgjöra saken, då man får se, hwilcken slutel:n har rätt. Justitiæcancelleren må ock anbefallas, at undersöka, om ämbetsmännen felat, och om de finnas skyldige, borde de derföre icke allenast plikta, utan ock ärsättja skadan, eller rent af betala fordran.

Herr handelsman Pijhlgardt: Jag fruktar, at den af secrete utskottet föreslagne utvägen, till Derbets förnöijande, blifwer ett ledsamt prejudicat för framtiden, som kunde gifwa anledning till åtskillige skadelige påföljder. Och som man mig berättat, at Jacobsson assecurerat laddningen till en del, så håller jag före, at den samme bör först komma Derbet till godo; när det skiedt, måge de sinsemellan liquidera. Och wille jag, när det skiedt, ej wara deremot, at ju resten eller differencen måtte af publique medel betalas. Men at nu straxt gå in deruti, derwid finner jag mig icke.

Herr borgmästaren Schauv: Jag hade aldrig förmodat, at en wäxelsak kunnat utdragas i nijo åhr, och är det en skam för nationen, at ett sådant ärende blifwit så illa handterat, hälst då det angådt nationens egen heder, creditens bibehållande och en främmandes rätt, som på god tro welat understödja swenske handlandes fördel. Jag finner wäl, at secrete utskottets tillstyrckande kan blifwa ett prejudicat, men jag tror dock, at fölgherne kunna förebyggas, hwarföre jag ock är af den tancka, at secrete utskottets förslag wäl må bifallas, dock at den assurance, som Jacobsson fått, bör honom först tilldelas, och at secrete utskottet sedan må accordera med honom om differencen. Derbet har lidit genom chicaner af swensk process, och derföre böra ämbetsmännen på det alfvarsammaste tilltalas. Men at styrcka till något soulagement för Jacobsson, det finner jag för min del alldeles obilligt.

Herr justitiarien Faxell: Jag finner nog billigheten af det, som secrete utskottet tillstyrckt, hwarföre jag ock är dermed alldeles ense. Men när nu Derbet ändtel:n blifwit förnögd, förefaller här en annan fråga, neml:n ho då skall actionera Jacobsson. Mig tyckes, at saken på detta sättet inweklas uti mera mörcker och större oreda än förut.

Herr borgmästaren Renhorn: Ingen lærer hysa någon twifwel, fast mindre neka, at ju Derbet har fullkoml. rättwisa på sin sida. Wår egen heder och handelens credit fordra jemwäl, at han skall förnöjjas, och således är bäst, at bifalla secrete utskottets tillstyrckande, ang:de betalningen. Men hwad Jacobsson angår, så är hans sak efter mitt, och jag tror, efter många fleres begrep, alldeles twetydig, och bör fördenskull närmare efterses. Hofrätten är också skulden till all den tidsens utdrägt och chicaner, som Derbet har lidit, och böra fördenskull wederbörande tilltalas.

Herr borgmästaren Carl G. Boberg: Det skall eij wara mig emot, om Jacobsson kan på något sätt soulageras. Men jag är likwäl härhos af den tancka, at processen eij må dö, utan fullföljas, på det i fall något kunde erhållas, publicum då måtte få åtminstone något igen, af det som nu likasom förskottswis utbetalas.

Herr borgmästaren Renhorn: Ja det wore wäl, men man har sagt mig, att af assurencen icke något kan ärhållas.

Herr talman: Om wi willje gå in uti processen, blifwer saken altför widlyftig, så at wi icke kunne den hwarcken nu, eller under denne riksdag afsluta. Dit har ock secrete utskottet nogsamnt funnit, at fördenskull allenast förestäldt de politiske raisoner, som styrcka till den lidande Derbets förnöjelse. Jag tror altså rådeligast, at wi allenast fäste wår öfwerläggning på desse politiske skiäl, och då läre wi nogsamnt finna, at Derbet bör förnöjjas, och lærer secrete utskottet wid accorderandet använda både försigtighet och all möjelig sparsamhet. Hwarföre jag ock hemställer, om icke secrete utskottets extractum protocoll i detta mål af ståndet bifalles.

Hwilcket med Ja beswarades.

Herr rådman Hanquist förklarade ock sitt bifall härtill, men hemstälde härhos, om icke ståndet täktes tillika resolvera, at processen jemwäl, i anseende till Jacobsson och dess medinteressenter, måtte uphöra, och de således befrias

ifrån alt vidare tilltal, men at wederbörande domare måtte tilltalas, för deras i denne sak begångne felsteg.

Dock denne discours stavnade härwid.

Justerades ståndets tillärnade extractum protocollii, ang:de casseuren Joh. Carl Blix, lydande som följjer:

S. D. Föredrogs justitiædeputationens betänckande, af d. 28 Junii nästl.,¹ rörande flere wid liquidationswärcket förefallne origtigheter och hwarföre Hadelin, Qwarnström och Blix i synnerhet blifwit tilltalte och dömde.

Ståndet fant deputationens betänckande wara wäl grundat, och at kongl. cammarcollegium så mycket mindre haft fog, at anse sig urskuldat, som Kongl. Majjt: redan förklarar, at collegium och dess betjening deruti icke tagit deras skyldighet i akt, för hwilcken orsak, ståndet äfwen finner landshöfdingen och cammarrådet Drufwa obefogat hafwa påstått reconvention af cammarrådet Adlerstedt, som i dess omröstning berömmel:n förblifwit wid rätta meningens och ordaförståndets af cammarcollegii instruction. Dock skulle wara en emot lagen stridande tancka, at answaret för kongl. cammarcollegii giöromål skulle stadna på en, anten egennyttig, eller oförståndig, underbetjenings wälbehag, så at wederbörandes instructioner derigenom kunde giöras kraftlöse, emedan säkerheten, som det allmänna af hwarje embetsmans giöromål bör wänta, skulle förswinna, om lagstiftaren medgäfwon en så obeqwäm förtydning. Fördenskull håller ståndet högstangelägit, at riksens ständer måge än en gång för alla fastställa, at sådana förklaringar böra framgent anses, som högst förgripelige, eftersom de uphäfwa all säkerhet om det, som afgjordt är, och at icke någon embetsman bör understå sig, nyttja en så skadelig förklaring, eftersom han bordt afhålla sig ifrån det embete, som han eij will eller kan bestrida.

Derjemte anser ståndet för fast, och med lag enligit, uti brottmål, at hwarcken actoris afsägelse emot handlingar, rättwisa och förlopp, eller domslut förmå gör någon obrottslig, enär han efteråt med gode skiäl kan bindas till saken. Och så angelägit det är, at icke någon oskyldigt bör antastas uti ett fritt regemente, så bör icke någon skyldig, endast för sitt anseende, blifwa fri, hwarföre så actor som domstolen deri felat, at de icke undersökt så wäl öfwer den ene, som den andre, eller ock, om något twifwelsmål kunnat hafwa rum, at de icke derom underdånig förfrågan giordt. Fördenskull pröfwar ståndet, at en

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 106.

undersökning öfwer landshöfdingen, cammarrådet och riddaren Drufwa borde af cammarrevisionen anställas, för dess oförswarlige upförande uti sysslan, men som de öfrige redan, af kongl. gunst och nåde, fått eftergift på deras rättmätige straff, will ståndet för dess del i underdånighet tillstyrcka Hans Kongl. Maj:t, at på lika sätt låta landshöfdingen Drufwa, som, för ålder skull, tagit afskied ifrån collegio, samma nåd, som cammarrådet Sandelhielm wederfaras, hwarjemte ståndet, i anledning häraf, medgifwa will, at den af deputationen föreslagne föreställningen till öfwerammarrätten, må alldeles uteblifwa.

Hwad notarien Eklund angår, så anser ståndet de uti särskilt voto anmälte felaktigheter af den betydelighet, at de nödwändigt böra utredas igenom advocatfiscalen i kongl. cammarrevisionen, på det at sådane förseelser, med flit eller af enfaldighet begångne, måge till deras beskaffenhet blifwa upläste, och det allmänna förwissas om den säkerhet, som i protocoller finnas bör, så at, i fall dess upförande warit så groft, wederbörlig näpst icke må uteblifwa, men Eklund i annor händelse äga tillfälle at wisa sin oskuld. Och hwad för öfrigit casseuren Johan Carl Blix angår, så befinnes han, för sin delaktighet uti liquidationernes befordran, öfwer lag wara straffad, hwaremot andre mera brottslige blifwit, anten otilltalde eller befriade, och pröfwar fördenskull ståndet rättwist, at han bör i dess adelskap genast åter inställas, samt at han icke allenast är berättigad, till de af deputationen föreslagne 500 d:r s:mt åhrl:n ifrån den tid, han blef ifrån tjensten skild, utan ock till befordran med det första, på det at rikets stat, för wederbörande förseende, icke må onödigt belastas, och hwartill kongl. cammarcollegium wid laga ansvar, och den honom nu bewilljade årsättnings betalande, skyndesaml:n bör honom förhielpa, hwilcket med de öfrige resp:e etc. etc.

Uplästes ett af för detta cammarskrifwaren H. P. Hadelin inlemnad memorial,¹ med anhållan, det riksens ständer täktes af nåd förhielpa honom till någon anständig syssla, samt imedlertid tillägga honom dess förre cammarskrifwarelöhn, 300 dl:r s:mt åhrl:n, ifrån d. 15 Maii 1751, då kongl. öfwerammarrättens dom öfwer honom utföll.

Ståndet fant godt at detta ärende måtte hwila.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 95 (flera handlingar).

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll¹, ang:de generaladjutants-ämbetet hos Hans Kongl. Maj:t. Hemställandes secrete utskottet, i anseende till detta ämbetets angelägenhet, om icke Hans Kongl. Maj:t må, i underdånighet tillstyrckas, at hädanefter, då generaladjutantssysslan wid arméen eller flottan blifwer ledig, densamma med råds råde besättja, med en öfwerstelieutenant i arméen, samt wid flottan med en commendeurcapitain, som dertill skickeligast pröfwat; dock at när en sådan generaladjutant söker transport till något regemente, afseende må hafwas deruppå, at ingen äldre, eller mera skickelig derigenom blifwer préjudicerad. Hwilcket secrete utskottets hemställande ståndet fant godt, at till alla delar bifalla.

Herr handelsman Trapp anmälte, det han wid nermare efterseende funne något uti ståndets expedition, ang:de tobaksbladerne, som lände städerne och i synnerhet spinneriidkarne till mycken skada, såsom at engelske tobaksblader woro så godt som förbudne, at afgiften wore för dryg för de blader, som få införas, som ock at quantum borde nermare regleras, hwarföre herr handelsmannen, jemte flere ståndets herrar ledamöter, från de städer, hwaräst spinnerier äro inrättade, hade anmodat herr borgmästaren Johan Boberg, at upsättja i project en annan expedition, begärandes herr handelsman, at detta project nu måtte upläsas, och sedan det af ståndet blifwit bepröfwadt, till de öfrige respective stånden afsändes, då den förre expeditionen måtte afstadna.

Herr borgmästaren Johan Boberg yttrade sig i samme mening, men ståndet fant godt, at detta ärende måtte förblifwa wid det, som redan derutinnan war tillgiordt.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll², af d. 22 Junii sidstl., med berättelse, at secrete utskottet funnit sig föränlåtitt, i anseende till majorens de Pargoldt ej allenast 48-åhrige tjenstetid, utan ock i synnerhet, i betänkande af de angelägne honom anförtrodde och wäl igenomgångne extra förrättningar, at hos Hans Kongl. Maj:t anhålla, det en oafkortad gratification af sextusen- de dl:r s:rmt måtte majoren Pargoldt tilläggas, hemställandes secrete utskottet härhos till riksens ständers egit wälbehag, om icke majoren Pargoldt härjemte måtte erhålla namn och heder af öfwerstelieutenant, samt enär han går utur tjensten, undfå pension efter characteren.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 91.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 92.

Herr borgmästaren Carl G. Boberg hölt före, at secrete utskottet icke wore berättigad, at utom plenorum bepröfwande bortgifwa en så stor summa penningar. Nog hade herr borgmästaren majoren Pargoldts förtjenster sig bekannte, och wille eij neka, at de woro wackre nog, men trodde dock, at han bordt och kunnat åtnöija sig med mindre. Härmed förenade sig herr borgmästaren Friedrich Ingman, med tilläggnig, at riksens cassa eij tolde så store gratificationer och extra utgifter, som wid riksdagar wanl:n skie.

Herr talman yttrade sig: At majoren de Pargoldt länge och wäl tjent, lærer wara större delen af ståndets ledamöter bekindt. Men secrete utskottet har icke häruppå så egentel. haft afseende, utan förnemligast på de extra förrättningar, hwilcke honom utom dess tjenst warit anförtrödde, dem han med eij mindre mandom och försigtighet, än möda och äfwentyr genomgådt, under de mäst granlaga tider, och uti åtskillige för riket högstangelägne wärf, så at han wärckel:n långt för detta bordt undfå en deremot swarande belöning. Men som secrete utskottet nu gifwer wid handen, har han icke derföre sökt någon wedergällning i penningar, utan i det stället en ansenl. befordran, den han likwäl, oagtat secrete utskottets föreskrifter, wid 1741 och 1747 åhrens riksdagar, icke kommit at erhålla, och således har secrete utskottet haft gode skiäl, at på detta sättet belöna en så trogen och för rikets tjenst nitisk man, som utom dess tjenst åtagit sig och utfördt högstwigtige ärender, hwarwid fördenskull icke något kan wara at påminna. Och trodde herr talman härhos, at ståndet lærer finna högst billigt, at härjemte bifalla, hwad secrete utskottet för öfrigit, till majoren Pargoldts belöning, hemstält. Hwilcket af ståndet med Ja beswarades.

Uplästes secrete deputationens betänckande,¹ ang:de fältnotarien Daniel Eneroths upförande på härads höfdingeförslager. Berättandes deputationen, at kongl. Swea hofrätt wäl, till underdånigt föllje af Kl. Maj:ts nådigste befallning, at åhr 1744, och i anseende till riksens ständers föreskrift, af åhr 1747, måst upföra Eneroth på härads höfdingeförslager, men at han sedan 1744 eij låtit sig bruka till någre förrättningar, och at de förre förrättningar eij warit af den wigt, at kongl. hofrätten deraf kunnat sluta till dess färdighet, at förestå ett ordinarie domareämbete; som ock Eneroth skall wara till så hög ålder kommen, at han saknar den vigeur, som till ett tröttsamt domareämbete erfordras,

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 20.

hwarföre deputationen tillstyrcker, at Eneroth, wid så beskaffade omständigheter, ej bör kunna ifrån förslager utesluta andre, som genom förtjenst och å daga lagd skickelighet giordt sig dertill förtjente. Men härhos hemställer deputationen, om icke Eneroth må huggas med häradshöfdingecharacter, och niohundrade dlr k:mts åhrl. pension för dess öfrige lifstid.

Hwilcket alt ståndet fant skiäligit at bifalla.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,¹ af d. 31 i sidstl. månad, ang:de det af professoren wid Upsala academie magister Johan Ihre författade Glossarium linguæ sveogothicæ, och emedan secrete utskottet wid detta wärckets genomseende funnit detsamma wäl utarbetadt, och till swenske språkets upodlande nyttigt, men at större omkostnad till dess tryckande erfordras, än auctoren skall kunna åstadkomma, ty tillstyrcker secrete utskottet, at ett publiqut förlag af tjotusende dlr s:rmt härtill må bewilljas, hwaraf professor Ihre, fem år efter denne summas undfående, bör återbetala sjutusende dlr s:rmt. Hemställandes secrete utskottet tillika, om icke professor Ihre till vidare upmuntran nu huggas med cancellierådsnamn och -heder, sedan denne bok blifwit färdig.

Herr rådman Redin begärdte, at detta ärende måtte blifwa liggande på bordet, hwilcket bifölls.

Uplästes ett utdrag af protocollet, hållit i rådcammaren,² d. 29 uti sidstl:ne månad, ang:de allmogens i Årstad, Faurås och Himle härader i Halland gjorde anhållan, det cronolaxfisket wid staden Falkenberg antingen måtte dem under arrende uplåtas eller ock de få lösa deras åhrl. dagswärcken till laxgårdens widmagthållande med penningar, ärbjudande sig äfwen at willja inlösa samma laxfiske till skatte. Härjemte gifwer Hans Kongl. Maij:t tillkänna, at allmogen i Halland anhållit, at blifwa bibehållen wid högstsäl. Kongl. Maij:ts konung Carl 12:tes resolution af d. 22 Dec. 1697,³ och derefter få betala kyrckornes så kallade landtgille med 6 marck lispundet; och som riksens ständer under d. 25 sidstl. Maii, begärt, det Kongl. Maij:t desse ärender med nådigt utslag täcktes

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 93.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Rådsprotokoll, nr 32.

³ Tryckt resolution 22 december 1697: *Kongl. May:tz nådige resolution och förklaring, uppå de allmänne beswär och klage-puncter, som des trogne undersätare samtl. allmogen i Swerige och Finland, wid denne wäl öfwerståndne rijksdag igenom deras utskickade fullmächtige hafwa låtit inlefwerera.*

afhielpa, men Kongl. Maj:t härhos förnummit, at desse mål skola ibland bondeståndets allmänne beswär¹ wara hos riksens ständer anmäldte, så har Kongl. Maj:t häröfwer infordrat kl. cammarcollegii yttrande, samt funnit skiäligit at det samme bifalla, och härjemte till riksens ständer at öfwerlemna, at projectera resolution deröfwer.

Ståndet fant godt, at remittera desse ärender till cammar-, oeconomie- och commerce- samt allmänne beswårsdeputationernes yttrande.

Uplästes Carl C. Wadenstiernas memorial², med förslag till prisets fällande på toppsocker, hwilket memorial remitterades till secreta handels- och manufacturdeputationens yttrande deröfwer.

Justerades ståndets tillärnade extractum protocoll³, rörande bergsdeputationens betänckande, öfwer Galtströms bruksägares ansökning, at få flytta deras wärck, en hammare med 2:ne härdar till hemmanet Söderfors, och den andre till hemmanet Nedansiöskog, lydande sålunda:

S. D. Borgareståndet har förehaft riksens ständers bergsdeputations betänckande under d. 15 Maii nästl:ne,⁴ angående Galtströms bruks interessenters ansökning om tillstånd at flytta någon del af theras jernwärck ifrån Niurunda sochen, thär thet nu är belägit, till Stöde och Attmar sochnar i Medelpad, hwarutinnan tillstyrckes at 36 § uti Kongl. Maj:ts nådigste resolution på städernes allmänne beswär af år 1748⁵ således må förklaras, at thet ordet, *nära in till städerna*, icke bör sträcka sig längre än till 2:ne milar efter wanlige wägen på någonthera sidan intill staden, på hwilcket sätt nye wärck och flyttningar, när thenna distance i akt tages, utan hinder eller inskränckning skulle kunna tillåtas.

Borgareståndet finner utaf upgifne handlingar, huruledes sedan Sundsvals stads magistrat och borgerskap emot Galtströms bruks ofwannemde tillbud wid hållen undersökning protesterat, och kongl. bergscollegium, i anledning af högståberopade kongl. resolution eij kunnat bem:te ansökning utan underställande bifalla, har Hans Kongl. Maj:t under d. 3 Maii 1752 thensamme aldeles

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna beswårsdeputationen, onummerat.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 96.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Bergsdeputationen, nr 13.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 107.

⁵ Tryckt resolution 3 februari 1748: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som städerna uti Swerige och Finland, igenom theras fullmäktige hafwa wid thenna riksdagen i underdånighet andragit.*

afslagit. Borgareståndet anser thetta Kongl. Maj:ts nådigste utslag aldeles wara grundat uppå förenemde för städerne i Westernorrland samt Finland med Öster- och Wästerbottn tagne hälsosamma, icke mindre än högstnödvändige författningar, om then såsom ganska nyttig och endrätigt för riket befundne bråde- och träwärcshandel eljest skall kunna äga bestånd och för framtiden bibehållas. Sådant har och gifwit borgareståndet orsak genom utdrag utur protocollet under d. 22 Martii nästl. thenne sak på det ömaste sig at antaga, hälst utom Sundsvall, städerne i gemen, hwilcke för träwärcshandel äro belägne, genom slike nye jernwärcsanläggningar och flyttningar till theras näring och utkomst alt för mycket skulle komma at lida, förutan therå följande ännu större skada genom minskning uti brädeutförslen, ehuru stångjernshandelen, dock therigenom i synnerhet befordras och seglationen främjas.

I thetta anseende, och at i möjligaste måttön befreda skogarne till bräd-sågning och träwärcshandel, stadgar högståberopade kongl. resolution uttryckel:n, thet någre nye stångjernswärc hadanefter hwarcken måge privilegeras och anläggas, eller the redan inrättade antingen hele och håldne, eller ock till någon del af smidet och hammarskatten, uti ofwanförmälte orter flyttas, *nära in till städerna*, hwilcket *nära* här följakteligen icke annorlunda kan eller bör förstås, än at ehwaräst dugelige furuskogar till bråde-sågning och träwärcshandel gifwas, thesammastädes komma jernbruken städerne altid för nära, skönt sådant ock wore till längre eller kortare mihltal, så at borgareståndet förthenskull, så mycket mindre kan medgifwa, the af bergsdeputation föreslagne 2:ne mihlar, som alle thesse städer wid siösidan merendels äro belägne, och the till bråde-sågning, storwärcke, spir- och skiepswärke samt bjelkhygge tjenlige skogar theremot, på fleste orterne sällan at finna nära, utan oftast flere mihlar ifrån städerna och afsides till 10, 15 och 20 milar ifrån städerna, samt på somlige ställen ända up mot fiällbygderne.

Som nu riksens höglofl. ständer försäkrat städerna, at icke tillåta rubbning, eller förtydning uti theras wälfångne privilegier, så wäl som andre kongl. resolutioner och 36 § af 1748 års kongl. resolution therutinnan är klar, at all både nybyggnad och flyttning rent af blifwit förbuden, äfwensom Kongl. Maj:ts nådigste förordning af d. 3 Julii 1753¹ § 6 samma slut till maste- och furuskogar-

¹ Tryckt förordning 3 juli 1753: *Kongl. Maj:ts nådige förordning, angående stångjernsmidet, samt jern- och stål-manufactur-werken i riket.*

nes befredande än vidare förnyat; altså drager till the öfrige resp:e stånden borgareståndet thet wördsamme och wänlige förtroende, at merhögståberopade kongl. resol:n, såsom nermast rörande städernes fri- och rättigheter, i alla delar efter dess förenemde rätta förstånd och grundmening, må warda handhafd och bibehållen, afbidande härutinnan så mycket häldre gunstbenägit bifall, som borgareståndet eij heller finner sig befogat något uttalande öfver bergsdeputations betänckande på andre wilckor at utgifwa. I öfrigit följjer härwid, till nermare uplysning, the påminnelser och bilagor, som riksdagsfullmäktigen ifrån Sundsvalls stad rådman Isac Simon Genberg hos borgareståndet inlemnad.

Härwid inlemnade herr grosshandlaren Clason ett, af ber:de Galtströms bruks interessenters Johan Smaræus och Simeon D. Hermanni underskrifwit memorial,¹ med försäkran och kraftigaste förbindelse, för dem och deras efterkommande, at i fall den tillärnade bruksflyttningen tillåtes, på intet sätt tillfoga Sundsvalls stads borgerskap något intrång, skada eller mehn, uti deras wanl. handelsrörelsens obehindrade idkande, efter lag och kongl. förordningar, samt deras nyare och urgamle rättigheter.

Herr rådman Genberg yttrade sig härwid: Detta Galtströms bruks interessenters yttrande låter ganska wäl, men jag är deremot noggsamt förwissad, at denne anbudne försäkran aldrig hålles, enär de en gång skulle få lof at flytta bruket, börjas efter gamla wanan, at på alt uptänckeligt sätt hindra staden och bonden uti träwärkshandelen. Ho är som icke har sig bekandt, huru långt bruken sträcka sine privilegier, och huru de under skien af rättwisa biuda till at skydda sine dryge tillgrepp under kongl. förordningar? Under namn at de behöfwa storwärcke till sine bruk, förbiudes bonden at fälla sågtimmer. Men om han, till dess egen och rikets skada, will använda sådant timmer till kohlning, då talar ingen derpå. At förtiga mångfaldige andre dylike påfund, hwarmedelst de wanligen plåga bonden och undertrycka handelen, samt göra ingrepp uti städernes lofl. näring, hwarpå jemwäl desse herrar interessenter wid Galtström wiste ganske många prof, i det de fått bönderne, som dock äro ägare af skattejord, under högsta twång, och dessutom på par mihl, genom oordentel:it hygge, alldeles så utödt skogen, at där knapt finnes en gårdsgårdsstör, och kan jag fördenskull icke antaga denne anbudne försäkran för tillförlätelig.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 97.

Herr borgmästaren Lundeberg: Jag måste tillstå, at denne försäkran är stäld uti nog allmänne ordelag, at man ej stort kan bygga deruppå, och således må den justerade expeditionen afgå, efter ståndets beslut. Men härhos, och emedan jag af det upläste bruksinteressenternes memorial finner, at de äro hogade at ingå någon säker förlikning med Sundsvalls stads borgerskap, så hemställer jag, om icke rådeligt wore, at någre wisse deputerade utnemdes, med hwilcke herr rådman Genberg och bruksinteressenterne kunde sammanträda, då man finge se, huruwida någon composition kan wara möjlig, utan at staden genom bruksflyttningen må komma at lida. Detta förslag bifölls, och utnemdes såsom deputerade till detta ärende

herr grosshandlaren Clason,
herr borgmästaren Omnberg och
herr borgmästaren Lundeberg.

Uplästes cammar-, oeconomic- och commercedeputationens betänckande,¹ ang:de kjällarefrihet för Trosa stad, och hade deputationen, i anseende dertill, at Trosa stad ej mindre, än alle öfrige städer i riket, finnes taga del i alle pålagor, bewillningar och utskylder, funnit skiäligt at tillstyrcka, det måtte staden undfå 50 dlr s:rmts kjällarefrihet, och derigenom således komma at åtniuta den billiga jemlikheten med de öfrige städerna i liuft och ledt.

Ståndet fant billigt, at härtill lemna dess bifall.

Herr borgmästaren Johan Boberg föredrog följande projecterade puncter af ståndets allmänne beswär,² neml:n

101 § om förbud, at skieppare och andre, som bo på landet, ej måge få föra fartyg. Hwilcken § ståndet fant godt at återtaga, emedan resolutionen icke utfallit, efter ståndets billiga förmodan, jemwäl ock 48 § ang:de ändring uti 13 § af 1724 åhrs seglationsordning³ om passtagande.

95 § Likaledes, at postinspectors och postmästares etc. sysslor måge combine-ras med magistratspersoners. Äfwenså

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 50.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen, onummerat.

³ Tryckt förordning 28 juli 1724: *Kongl. Maj:ts nådige förordning, hwarefter köpmän och skeppare, som på Swerige och Finland handla och fahra, sig uti in- och utseglandet rätta skola.*

20 § ang. änckel tull för de wahrer, som af städernes borgerskap köpas på landet.

Uplästes ett af herr borgmästaren Wesslo ingifwit memorial, med anhållan, om understöd för de afbrände husen i staden Kungsbacka, hwilcket ståndet på det sätt biföll, at staden förunnnes en owillkorlig collect öfwer hela riket.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,¹ af d. 27 i sidstl. månad, ang:de extraordinarie cancellisten wid riksarchivum Anders Botin, hwilcken, i anledning af riksens ständers, åhr 1739, yttrade åstundan, författat, och till en del redan genom trycket utgifwit en omständel. beskrifning öfwer hemman och jordegods i Swerige och Finland, till deras uphof, natur och egenskaper, samt åtföljande beswär och skyldigheter, med mera.² I anseende hwartill, och som secrete utskottet funnit denne beskrifning wäl, och efter riksens ständers åstundan nyssberörde åhr, utarbetad, och Botin ej skall wara så bemedlad, at han sig här wid archivum kan uppehålla, och det återstående af dess nyttige arbete fullborda, ty tillstyrcker secrete utskottet, det Kongl. Maj:it måtte tillstyrckas, at hugna honom Botin med kongl. fullmagt, at wara extraordinarie assessor wid antiquitetsarchivum, och at honom derwid må tilläggas sexhundred dl:r s:rmts åhrl. löhn, ifrån innewarande åhrs början och framdeles, till dess han till någon ordinarie beställning kan förhielpas, dock at Botin efter dess utfästelse, och så wida gjörligt är, innan nästa riksdag fullbordar dess arbete, efter den plan han nu upwist, och af trycket utgifwer de återstående delar.

Herr borgmästaren Cervin yttrade sig: Man har sagt, at man wore på alt möjligt sätt omtänkt, at finna utwäg, till öfwerflödige sysslors och löhners indragande, men i det stället föreslås här dagel:n flere. Hwaruti skall detta ändtel. stadna. Staten graveras, och undersåtarna belastas med utskylder. För min del kan jag icke bifalla den föreslagne löhnen för Botin.

Herr borgmästaren Fries: Wid ett så länge efterlängtat arbete, som detta, får man ej så noga se derpå, at lönen tillökas, hälst då man är öfwerlygad, at mannen är kiäck och arbetet aldeles wuxen, hwilcket det, som redan af hans arbete utkommit, nogsamt utwisar. Warder han ej hugnad med löhn, måste hans nyt-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 94.

² Anders Botin: *Beskrifning om svenska hemman och jorda-gods* 1–2 (Stockholm 1755–56).

tige arbete afstadna, i det han nödgas söka sig härifrån. Låtom oss fördenskuil bifalla secrete utskottets tillstyrckande i detta mål, såsom wärckel:n på gode skiäl grundat.

Herr handelsman Allegre: Ingen kan wara mindre för löners tillökning än jag, men då jag finner wärcket wara både nyttigt och nödigt, samt derhos wäl utarbetat redan till en del, och man säkert kan förmoda af mannens skickelighet, at det återstående blifwer äfwenså godt, så kan jag eij annat, än bifalla secrete utskottets tillstyrckande.

Herr borgmästaren Carl G. Boberg: jag kan för min del eij finna mig häruti, utan håller före at bäst wore, det man, i stället för löhn, gofwo honom en lämpelig discretion för dess arbete, när det är färdigt, och lærer hwar ock en härhos snart nog finna, at hans befordran till extraordinarie assessor, samt till ordinaris wid förste ledighet, innom antiqutetsarchivum, eij annat kan, än præjudicera bättre förtjente wid det wärcket.

Herr rådman Hanell: Man lærer ärhindra sig af det upläste secrete utskottets extractum protocoll, at Hans Kongl. Maj:t tillstyrckt både löhnen och characteren för honom i anledning af kongl. cancelliecollegii yttrande, som bäst lærer kiänna denne mannens capacitet och förtjenst, samt nyttan af dess arbete. Och finner man härhos af secrete utskottets utlåtande, at i händelse han eij warder hugnad med den föreslagne characteren och löhnen, måste han söka sitt bröd annorstädes, och arbetet således afstadna.

Herr borgmästaren Fr. Ingman: De äro rätt få, som grundel:n förstå cammarwärcket, och som denne mannen deruti äger mycken insigt och skickelighet, så bör han upmuntras, då jag giör mig försäkrad, at man eij skall behöfwa ångra den honom tilldelte löhnen.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Jag tror eij, at de äro fåå, som förstå cammarwärcket, fast mindre, at Botin är den endaste. Det mäst betydande af hwad han skrifwit, finnes förrut uti Brockmans hushållsbok,¹ och förblifwer jag för öfrigit, wid det som jag nyssförrut andragit, hwilcket jag mig här åberopar.

Herr talman: Enär man noga eftersinnar de skiäl och omständigheter, som secrete utskottet för Botin anfördt, i synnerhet wärckets oförnekel. nytta, som

¹ Reinerus Reineri Broocman: *En fulständig swensk hus-hålds-bok ...* 1–2 (Norrköping 1736–38).

genom Botins uteblifwande befordran och lön, ej kan winnas, så lærer ståndet finna skäligt at bifalla secrete utskottets tillstyrckande, hwilcket jag förden-skull nu till ståndets bifall hemställer.

Ståndet beswarade denne föreställning med Ja.

Uplästes bondeståndets extractum protocolli, af d. 7 sidstl. Maii, ang:de riksdagsmannens för Wehmo och Nedre Satagunda härader ingifne memorial,¹ rörande de, genom Hans Kongl. Majjt:s utslag, af d. 10 Novembr. 1749, commercerådet Nordencrantz uplätne inemot nijttio stycken cronohemman, at få till skatte inlösa, under des i Nykyrcko sochn och Mennais by belägne masugn, och hwaruti bondeståndet, i anledning af anförde skiäl och omständigheter ändring begär, samt at desse hemmansåboer måge förhielpas till deras rätt, at desse hemman till skatte inlösa, med mera ut in actis.

Härwid uplästes jemwäl et af herr borgmästaren Thure Hagert ingifwit memorial,² hwaruti anföres, det staden Nystad, hwars trawärckshandel till störste delen grundat sig på desse nu till skatteinlösen commercerådet Nordencrantz uplätne hemman, jemwäl härigenom blifwit ohörd försatt uti ett så ganska stort lidande, at ej annat deraf kan föllja, än stadens ofelbare undergång, i det dess privilegier och rättigheter, samt en hop inwånares wälfärd, blott för en enda med undersåtare, skulle, där ändring ej skier, blifwa ett obilligt offer; an-hållandes herr borgmästaren fördenskull, det ståndet täcktes taga ett slikt staden tryckande tillstånd, jemte hwad allmogen rörer under så ömsint betraktande, som sielfwe saken och billigheten fordra.

Herr handelsman Allegre: Jag finner nogsamt, at detta ärende är ganska betydande och ömt både för staden Nystad och allmogen, men jag kan ej se huru man nu genast skall kunna gå in deruti, utan som mig är bekant, at detta mål skall ligga under utarbetning uti cammar-, oeconomie- och commerce- samt bergsdeputationerne, så håller jag före wara bäst, at ståndets ledamöter uti ber:de deputationer måge anmodas, at derstädes bewaka stadens rätt, då ståndet, sedan betänckandet inkommit, kan hafwa bästa tillfälle, at ytterligare understödjä och hielpa saken.

Härmed förenade sig herr borgmästaren Finerus.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 20. Jfr *BdP* 7, s. 631.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 98.

Herr borgmästaren Carl G. Boberg: Det skulle wäl tyckas, at det af herr handelsman Allegre gifne förslag, till staden Nystads understödjande i detta mål, wore godt at få saken i redighet. Men som riksdagen snart lærer slutas, fruktar jag, at deputationerne ej torde hinna så tidigt genomse och utarbete detta ärende, at det hos samtel. stånden kan blifwa slutel:n afgjordt. Jag håller fördenskull före wara bäst, at wi nermare öfwerwäge det af bondeståndet ingifne och nu upläste extractum protocoll, hwilcket jag för min del finner wäl grundat, och således ej annat kan, än styrcka ståndet, at detsamme bifalla, hålst emedan bondeståndet utfäst sig, i fall ingen tillgång nu wore till publique medel at förnöija commercerådet Nordencrantz, at willja till den ändan låta taxera sig och sine medbröder af allmogen öfwer hela riket, för så stor summa, som swarar emot desse hemmans skatteskillning.

Herr talman: Jag kan ej annat minnas, än at detta ärende, då det under sidstl:ne riksdag hos ståndet förehades, blef genom en ordentel. votering sluteligen afgjordt, och således kan jag ej finna, huru det å nyo nu må företagas.

Härmed instämde herr justitiarien Faxell.

Men herr borgmästaren Omnberg yttrade sig, at målets uptagande nu, kunde och borde icke hindras derigenom, at det under sidste riksdag wore afslutit, enär nye skiäl och omständigheter sig derwid yppat. Herr borgmästarens tancka wore fördenskull, at detta mål kunde remitteras till herrar deputerade öfwer ståndets ärender, som ex actis ifrån deputationerne kunde få uplysning, och sedan med deras tanckar deröfwer till ståndet inkomma. Hwilcket, uppå giord proposition af herr talman, bifölls af ståndet.

Uplästes ett utdrag af protocoll, hållit uti riksens ständers commission, d. 30 i sidstl:ne månad,¹ hwaruti wid handen gifwes, at commissionen under berörde dato afkunnat dess dom öfwer lifdrabanten Isaac Silfwerhielm, och hade commissionen härjemte berörde dom nu till riksens ständer insändt.

Uplästes riksens ständers commissions dom uti det af slusskrifwaren Olof Mellin, emot lifdrabanten Isac Silfwerhielm angifne, och af kongl. Swea ho-frått först uptagne, men sedermera af riksens ständer till commissionens vidare ransakande och afdömande hänwiste mål, ang:de hwarjehanda af Silfwerhielm uti fleres närwaro fördt förgripeligit tal, som syftar på ändring uti regeringssättet, samt rört riksens ständer och deras giöromål wid påstående

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 8 (flera handlingar).

riksdag, med mera, uti hwilcket mål actor commissarien och borgmästaren h:r Olof Bid. Renhorn, efter fulländad ransakning, med dess påstående inkommit, at Silfwerhielm det straff måtte undergå, som uti 8 § 4 cap., 1 och 2 §§ 5 cap., 5 § 6 cap. missg:sb:n utsatt är. Och hade commissionen, i anledning af ransakningen wäl funnit, det actor, efter de af honom åberopade lagens rum, haft anledning till dess emot Silfwerhielm gjorde påstående, dock pröfwar riksens ständers commission, i anseende till förekomne omständigheter, rättwist, det skall han, Isac Silfwerhielm, sig sielf till wälförtjent straff, och androm till warning, för sine brott mista sin tjenst, undergå 14 dagars fängelse wid watn och bröd, samt derefter i sex års tid på någon cronans fästning uti fängsligit förwar hållas, och derjemte wara sin riksdagsmannarätt förlustig, och aldrig få wistas eller sig uppehålla å den ort, där riksdag hålles, så länge den påstår.

Häröfwer hade ridderskapet och adelen, d. 7 i denne månad sig utlåtit, det ridderskapet och adelen funno godt, at förbyta det Silfwerhielm ådömde sex års fängelse på någon cronans fästning, till lika många års landsflyktighet. Men at commissionens dom i alt öfrigit gillades, hwarmed borgareståndet jemwäl instämde. Men herrar borgmästarne Lange och Brunsell biföllo för deras delar commissionens dom.

Löparen af secrete utskottets extractum protocoll¹, angående wäxeltwisten, mellan franske handelsmannen Derbet och handelsmannen i Götheborg Niclas Jacobsson, ankom och upwistes. Och hade ridderskapet och adelen detta extractum protocoll simpliciter bifallit, men prästeståndet, med den tilläggnings, at denne process, hwad handelsman Jacobsson angår, må uphöra, så at han jemte dess medinteressenter blifwer i säkerhet, för alt vidare tilltal, ansvar eller lidande.

Af detta prästeståndets yttrande tog herr rådmannen Hanquist anledning, at å nyo hemställa, om icke secrete utskottets ofwanberörde extractum protocoll måtte med prästeståndets tilläggnings bifallas.

Herr grosshandlaren Clason: Ståndet har redan i dag behagat bifalla secrete utskottets yttrande i detta mål, hwarmed jag ock för min del welat låta bero. Men öfwer Jacobssons befrielse ifrån vidare tilltal i saken, kan jag icke yttra mig, innan jag fådt sedt acta, på det jag måtte få uplysning och öfwertygelse, om en sådan befrielse kan och bör äga rum. Detta är för mig, och tör hända,

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 90.

för flere andre, så mycket nödigare, som Jacobssons sak, efter den kundskap jag derom fådt, skall helt annorlunda sig förehålla, och han icke wara så aldeles oskyldig, som nu föregifwas will.

Herr rådman Hanquist: Man lærer så mycket snarare kunna bifalla prästeståndets yttrande, som Jacobssons befrielse eij annat är, än en ren påfölgd af Derbets förnöijelse, ty jag håller före, at secrete utskottet eij kunnat eller welat tillstyrcka, at Derbet af publice medel skulle förnöijas, om det icke ansedt Jacobsson ör oskyldig.

Herr grosshandlaren Clason: Secrete utskottet har aldrig nemt ett enda ord, om Jacobssons oskyldighet, icke eller grundat dess tillstyrckande deruppå, utan uppå politiske raisoner, nationens heder och handelens credits bibehållande, samt det lidande, som Derbet ytterl:re skulle undergå, om han eij finge betalning, förr än processen wore sluten, som nu påstådt i nijo åhr, och måste ändock begynna främst; och således får man eij af secrete utskottets utlåtande draga sådane slutsatser, som icke derpå kunna grundas, eller äga någon gemenskap dermed. Hwad skiäl prästeståndet funnit, at tillsyrcka Jacobssons befrielse, kan jag eij weta. Men det har jag mig bekant, at hans sak är twetydig, och kan jag fördenskull icke yttra mig vidare deröfwer, än nu skiedt, innan jag får se acta i saken. Berättandes herr grosshandlaren Clason för öfrigit, huruledes, efter den kundskap han kunnat inhemta, med handelen, emellan Derbet och Jacobsson, skall wara tillgångit. Herr borgmästaren Cervin: Jag är på wist sätt ense med herr rådman Hanquist, men derföre påstår jag icke, at wi skola bifalla prästeståndets tillägning i detta mål, ty det wore at ändra ståndets nyssförrut i dag fattade wälgrundade beslut. Men om Jacobsson, igenom våre ledamöters åtgierd, i secrete utskottet kunde på något sätt billigen hielpas, såge jag det gierna.

Herr talman: Ståndets herrar ledamöter hafwa förrut i dag, så wäl som nu nogsamt yttrat deras tanckar, mot och med i denne sak, och måste jag således till at komma ifrån saken, giöra proposition å nyo. Och hemställer jag fördenskull åter, om ståndet behagar förblifwa wid dess förrut i dag fattade beslut, at secrete utskottets extractum protocolli i detta mål simpliciter bifalles. Hwilcket med Ja beswarades, förutan af herr rådman Hanquist, som åberopade sig de förrut af honom andragne omständigheter.

Skildes åt.

Åhr 1756 den 28 Augusti

S. D. Föredrogs å nyo justitiædeputationens betänckande,¹ öfwer länsmannen i Kihls härad Pehr Odins ansökning, at få till ägta taga sin afl. hustrus stiuftdotter, Mara Jönsdotter Silfverhäst. Hwilcket betänckande, under d. 7 i denne månad, förewarit, och behagade ståndet nu låta dess bifall påskrifwa.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande,² ang:de säterie- och insockne frihets återwinnande, som ryttmästaren Rammel sökt, af ladugården Åsum och de derunder lydande hemman i Fährs härad och Malmöhus lähn. Och hade deputationen, i anledning af andragne skiäl och omständigheter, pröfwat rättwist, at tillstyrcka, det måtte ryttmästaren Rammel återfå den gamla säteriesfriheten på Åsum, och weckodagsfriheten å de innom sochnen belagne och därunder lydande hemman jemte hemmanen i Omma, Sandbäck och Sjöbo byar och de gatehus, som des frus förfäder af ålder och åhr 1682 åtniutit.

Hwilcket ståndet jemwål fant skiäligit at bifalla.

Uplästes capitainen C. H. Sprengports memorial,³ med anhållan, det honom, i anseende till anförde skiäl, måtte tillåtas, oansedt han för detta afstådt dess innehafde regementsqwartermästaresyssla wid dåwarande Langtingshausiske regementet, at åter få träda i Kongl. M:ts och cronans tjenst, hwilcken ansökning Hans Kongl. Maj:t, i afseende uppå denne sökandes wärckel. förtjenster, ock de för honom förekomne besynnerl. skiäl och omständigheter i nåder welat remittera till riksens ständer. Och hade ridderskapet och adelen, d. 21 Junii sidstl. denne ansökning i så måtto bifallit, at capitainen Sprengport må kunna befordras till en sådan eller jemnlik grad af beställning, som han i rikets tjenst tillförene innehaft; hwarmed ock prästeståndet d. 26 i denne månad sig förenat, som ock samme yttrande nu af ståndet bifölls.

Uplästes riksens ständers commissions utslag,⁴ öfwer det, af extraordinarie notarien i kongl. Swea hofrätt Carl Estenberg, gjorde angifwande, emot hofauditeuren Jacob Valtingson, det skall Waltingson hafwa i den afsikt at beslå

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiedeputationen, nr 23.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 51.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 99.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 9.

lifdrabanten Silfverhielm, budit honom till måltids, jemte flere personer, hwilcke, öfwer hwad Silfverhielm då kunde utlåta sig, skulle kunna blifwa witten, hwarigenom Estenberg sökt giöra Valtingsons emot Silfverhielm aflagde wittnesmål kraftlöst; och hade commissionen, i anledning af den hållne ransakningen, funnit skiäligt, det bör Estenberg för sådant dess angifwande, det han eij med något skiäl gittat bestyrcka, enl:t 2 § 60 cap. missg:sb:n böta 40 dl:r s:rmt, samt ärsättja hofauditeuren Waltinsson och slusskrifwaren Mellén, den kostnad och skada, dem härigenom blifwit tillfogad, hwardera med tuhundrade dl:r s:rmt, och för det han, på hwarjehanda sätt missfirmat och förolämpat actor, samt derigenom äfwen förbrutit sig, emot den wördnad han warit commissionen skyldig, böta, i förmågo af 14 cap. 7 § rättg:sb:n femtio dl:r s:rmt, och giöra actor offentel. afbön, som ock commissionen slutel:n funnit rättwist, en:t nyssnemde lagsens rum, det så wäl Estenberg, som Waltinsson och Mellén, hwilcke uti sine skrifter hwarannan förolämpat och missfirmat, böra derföre pligta, den förstnemde sextio dl:r och Waltinsson och Mellén femton dl:r, alt s:rmt hwardera. Och kommo för öfrigit alle desse böter, at tillfalla det på Ladugårdslandet inrättade nye barnhus.

Uplästes en af extraordinarie notarien Estenberg inlemnad böneskrift om befrielse ifrån det af riksens ständers commission honom ådömde straff.¹

Detta alt tog ståndet under öfwerwägande, och fant rättwist, at bifalla commissionens i detta mål gifne utslag, hwilcket ridderskapet och adelen, d. 7 i denne månad, giordt. Men prästeståndet hade, d. 26 hujus, gilladt detta utslag, med den ändring, at hälften af de Estenberg ådömde expenser och böter, honom eftergifwas måtte.

Herr handelsman Forssman anmälte, at borgmästaren Wenberg uti Lindkiöpings stad, hade hos kongl. Götha hofrätt sökt, at komma på förslag till en ledigwarande häradshöfdingesyssla, men ehuru wälförtjent han så i anseende till dess tjänsteåhr, som öfrige omständigheter, wore, hade dock ber:de kongl. hofrätt, icke allenast uteslutit honom ifrån förslaget, utan ock uti dess till Kongl. Majj:t i detta mål ingifne utlåtande, på ett betänckeligt och nästan aldeles förklenligt sätt, öfwer borgmästare Wennbergs ansökning sig yttrat; hemställandes herr handelsman till ståndets godtfinnande, hwad mått och steg borde tagas i detta mål, då en stads ämbetsman så uppenbarl:n woro lidande.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 100.

I anledning häraf fant ståndet nödigt, at twenne ståndets ledamöter måtte deputeras, at uti kongl. inrikes civilexpeditionen begära utlemnandet af acten, rörande detta ärende, då ståndet sedan, efter erhållen uplysning uti omständigheterna, wille vidare se till hwad härwid till görande wore, och deputerades i detta ärende herr handelsman Forssman, och herr borgmästaren Engberg.

Justerades ståndets, under d. 7 i denne månad, anbefalste extractum protocolli, ang:de cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänckande,¹ rörande sökt indelning för landsstaten på Gottland, och lydte ber:de extractum protocolli, som följjer:

S. D. Uplästes riksens ständers cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänckande, af d. 22 Junii nästl., ang:de sökt indelning för landsstaten på Gottland, hwilcket deputationen, i stöd af anförde skiäl funnit sig föranlåten, till at afstyrcka. Men som borgareståndet blifwit wid handen gifwit at hemmansrätterne på Gottland icke äro på sätt, som cammar-, oeconomie- och commercedeputationen anført disponerade, utan Kongl. Maj:et och cronan immediate förbehållne, och inflyta i landtränteriet till kongl. statscontoirets disposition, i anseende hwartill den till befarande oredan och olägenheten icke kan äga rum, så fant borgareståndet nödigt, at detta mål till cammar-, oeconomie- och commercedeputationens nermare öfwerwägande, at återlemna, hwilcket med de öfrige resp:e stånden till benägit bifall, hörsamt-, tjenst- och wänl:n communiceras.

Uplästes riksens ständers commissions dom² öfwer bataillonspredikanten wid Wästerbottns regemente Lars Forbus, hwilcken, under påstående riksdag, skall sökt intala och förmå riksdagsmän, till sådane tänkesätt och steg, som strida emot det i riket faststaldte regeringssätt, och den antagne riksdagsordningen, och hade commissionen, utaf den hållne ransakningen, funnit predikanten Forbus förhållande, uti detta mål, så straffbart, som 6 § af Swea konungaförsäkran och 4 cap. § 8 missg:sb:n förmåla. Men, i anseende till hans oredige sinnestillstånd, pröfwar likwäl commissionen skiälligit, at straffet i så måtto för honom lindra, det skall han, Lars Forbus, wara dess prästeämbete förlustig, och all sin lifstid på Bohus slott i förwar hållas.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 108.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 10 (flera handlingar).

Uplästes Lars Forbus i detta mål ingifne böneskrift, med anhållan, at få behålla prästeämbetet, och gå i landsflyktighet.¹

Ståndet tog alt detta under sorgfälligt öfwerwägande, och fant skiäligit, i anseende till Forbus fattige hustru och barn, at förena sig med prästeståndet, som d. 7 i denne månad bifallit commissionens dom, med den tillägning, at honom Forbus, måtte förunnas så mycket till underhåll, som hans nödtorft kan fordra.

Uplästes riksens ständers commissions extractum protocolli,² samt dess dom uti det emot cammarherren baron Hans Gust. Rålamb, samt dess betjent Peter Hallberg angifne mål, rörande delaktighet, som bem:te cammarherre och dess betjänt skola haft, uti för detta riksdagsmannens af bondeståndet Lars Larssons från Wermeland förskaffande på flykten till Norrige: Pröfwandes commissionen, i anledning af omständigheterna, rättwist, at cammarherren baron Rålamb bör mista de adertonhundrade dl:r k:rmt, som han till Lars Larssons understöd ämnat, och at böta etthundrade dl:r s:rmt, hwilcke skola tillfalla det på Ladugårdslandet inrättade nye barnhus. Men härhos hade commissionen funnit skiäligit, at betjenten Hallberg ifrån vidare tilltala och ansvar befria. Hwilcket alt ridderskapet och adelen, samt prästeståndet, d. 26 i denne månad, gilladt, och nu af ståndet bifölls.

En deputation af tolf personer från bodeståndet ankom och infördes, för hwilcken dannemannen Jacob Larsson från Wermeland förde ordet, anmälandes hos ståndet till bifall följande mål, som 1:o saken ang:de augmentshemmanens inlösning wid lifdragoneregementet, till skatte, 2:do bondeståndets extractum protocolli, angående de hemman, som commercerådet Norden-crantz fått till skatte inlösa under Mennais masugn, 3:io at de bönder i Södermanland, som warit nödsakade, at afstå sine innehafde cronohemman till justitiæcancelleren Fredenstierna, måtte åter dertill förhielpas, och 4:to saken ang:de för detta postinspectoren.

Herr talman yttrade sig, det bondeståndet kunde wara derom förwissadt, at borgareståndet gierna söker at göra bondeståndet till nöijes i desse mål, så wida möjligit är, hwarmed desse deputerade afträdde.

Herr borgmästaren Cervin gaf wid handen, at herrar deputerade hade genomsetd tulltaxan, och den projecterade tullordinantien, och hade herrar de-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 101.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 11 (flera handlingar).

puterade för deras delar funnit nödigt, at de städer, som willja, måge äga frihet, at bibehålla den så kallade portaccisen. För öfrigit hade herrar deputerade funnit bägge desse målen så granlaga, at de fordra en noga upmärksamhet, och höllo deputerade fördenskull före rådeligit wara, at ett särskildt plenum må hållas till desse ärenders genomseende, och at man derhos må begära, at de öfrige stånden eij wille företaga desse ärender, innan ståndet hunnit afgifwa dess tanckar och anmärkningar derwid. Detta bifölls, såsom ock, at herrar deputerade kunna kalla camereraren Corall sig till biträde wid desse målens nermare granskning.

Herr borgmästaren Blom gaf wid handen, at ehuru han och de öfrige städernes herrar fullmäktige från Österbottn och Finland sökt utvägar, at få saken, ang:de den så kallade bondeselegationen uti prästeståndet företagen och afgiord, hade sådant likwäl icke ännu skiedt; hemställandes om icke en deputation till prästeståndet måtte afgå, och detta ärende derstädes på det bästa anmäla, hwilcket bifölls. Och utnemdes till ordförande i detta ärende herr borgmästaren Fries, samt fem andre herrar ståndets ledamöter, hwilcke tillika fingo in commissis at begära, det tulltaxans och tullordinantiens öfwerseende måtte hwila, till dess ståndet hunne yttra sig deröfwer. Afträdde.

Uplästes riksens ständers commissions extractum protocollis af d. 9 i denne månad,¹ samt derjemte insände dom, öfwer lifdrabanterne Nils Hermelin och Magnus Hægg, sergeanterne wid kongl. artilleriet Peter Beckman och Gustaf Vogel, cadetten wid ber:de regemente Axell Jacob Amnorin, hustrurne Greta Alm, Anna Charlotta Winter, och Gottfrida Margareta For[s]stedt, jungfru Maria Elisabeth Winter samt pigorna Stina Irmarck och Anna Lisa Hedman, hwilcke, hwar på sitt sätt, skola med råd, anstalter, hysande och dölljande beforderat och sökt undanhielpa för detta lifdrabanten Isac Silfwerhielm, då denne förledne Februarii månad afwikit utur häktet, och aldenstund desse anklagade friwilligt widgådt, at de på sätt, som den anförde ransakningen innehåller, warit Isac Silfwerhielm wid och under dess afwikande ifrån häktet beforderlige, och honom icke uptäkt, hwarmedelst han eij allenast fått lägenhet at komma undan till wärckeligit hinder och uplysning om de förrädel. stemplingar, som å bane warit, och efter hand wärckel. utbrustit, utan ock bragt Kongl. Maj:t och cronan påkostnad till dess ärtappande, ty pröfwar

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 12 (flera handlingar).

commissionen rättwist, det lifdrabanterne Hermelin och Hægg skola i förmågo af 61 cap. 4 § missg:sb:n böta etthundrade dl:r s:rmt hwardera, för sergeanterne Hultman, Beckman och Vogel, samt cadetten Amnorin, som redan sutit sex månader i häkte lindras straffet således, at de twenne förstnemde enl:t det nämde lagsens rum bota hwar sine fyratio dahl:r s:rmt, eller i brist af botum afstraffas med tolf dagars fängelse wid watn och bröd. Men Amnorin, som utom den, med de förrut nemde, begångne förbrytelse, äfwen emot 4 § i kongl. kundgiörelsen af d. 6 Sept. 1751,¹ sökt öfwertala andre, at gå in i wisse afsikter, och obefogad blandat sig uti öfwerläggningar om riksdagsärender, kjännes skyldig at böta 100 dl:r s:rmt, eller där han det ej gitter, umgälla dess brott, med tiugufyra dagars fängelse wid watn och bröd.

Likaledes förklarar hustru Winter skyldig at böta fyratio dl:r s:rmt eller at sitta tolf dygn i fängelse wid watn och bröd, men hustru Forsstedt kommer i anledning af 3 § 61 cap. missg:sbal:n, at försona sitt deltagande i Silfverhielms hysande med 4 dagars fängelse wid watn och bröd, och pröfwar commissionen härhos skiäligt det piga Stina Irmarck, som af eget bewåg med bodbärande sökt befordra Silfverhielms flykt, skall i anledning af 1 § 19 cap. jemfört med 3 § 61 cap. missg:sbl:n umgälla dess brott, med tolf dagars fängelse wid watn och bröd. Och blifwa hustru Alm, jungfru Winter, samt pigan Anna Hedman, hwilcke till Silfverhielms flykt eller hysande sielfwe icke finnas hafwa bidragit ifrån straff förskonte; willjandes comissionen framdeles sig yttra öfwer actors påstående, ang:de den kostnadsärsättning, som cronan giordt till Silfverhielms ärtappande. Och slutel:n antydes lifdrabanten Hægg, så framt han med denne dom ej skulle åtnöijas, at inom den uti Kongl. Maj:ts nådigst honom gifne leijde, utsatte tiden, sig utur riket åter begifwa.

Hwilcket alt ridderskapet och adelen samt prästeståndet, d. 26 i denne månad bifallit, och nu jemwäl af ståndet gillades.

Herr borgmästaren Fries och herrar deputerade återkommo, samt berättade, det prästeståndet lofwat med det första företaga bondeseglations-saken, och at tulltaxans och ordinantiens öfwerseende skall hwila, till dess borgareståndet kan hinna yttra sig deröfwer.

¹ Tryckt kungörelse 6 september 1751: *Kongl. Maj:ts nådige kundgiörelse angående någre omständigheter, som wid riksdagarne komma at i akt tagas.*

Uplästes ett af herr assessoren Rappe ingifwit memorial,¹ med hemställande, om icke riksens ständer skulle täckas tillöka pensionen för framl:ne cancellierådet Modées änkefru och hennes många små barn, samt skäncka henne dessutom någon summa, i anseende så wäl till hennes ganske torftige tillstånd, som i synnerhet i betraktande af hennes framl:ne mans märckel:e förtjenster, och det gagn han giordt det allmänna, medelst författandet och upläggningen af det så kallade Modées wärck,² sidste delen hwaraf till riksens ständer blifwit dedicerad, som ock nu till ståndets cancellie inlemnades, såsom en skänck af dess efterlämnade änkefru. I anledning af de uti detta memorial vidare andragne omständigheter, hade ridderskapet och adelen i dag detta memorial bifallit och remitterat till secreta utskottet, som har at utse och stadfästa summan, hwarmed prästeståndet instemt, det ock ståndet nu jemwäl fant skiäligit at bifalla.

Uplästes ett utdrag af protocollet, hållit i rådcammaren d. 28 i sidstl. månad,³ hwarjemte ett project till förordning blifwit till riksens ständers öfwerseende aflemnadt, ang:de huru förhållas må med löner, för de ämbetsmän och betjente, hwilcke för befarade olägenheter finna sig nödsakade taga flykten, utur riket, och sedan på lejde inkomma, samt under laga ransakning stälde warda. Hwilcket project ridderskapet och adelen d. 26 hujus gilladt, och nu jemwäl af ståndet bifölls.

Löparen till secreta handels- och manufacturdeputations berättelse,⁴ ang:de swenske fabriquernes tillstånd, och hade ridderskapet och adelen, samt prästeståndet resolverat, at denne berättelse måtte tryckas, men ståndet fant godt, at med tryckningen måtte hafwas anstånd, till dess ståndet finge råderum, at denne berättelse nermare genomse.

Uplästes C. D.⁵ v. Roxendorfs memorial,⁶ ang:de justitiæwärckets förbättring, och nödwändigheten af justitiæcancellarens resor omkring landet, at efterse hur lag och förordningar warda efterlefwade. Ståndet fant godt, at remittera detta memorial till justitiædeputationen.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 102.

² Modée 1–5 (Stockholm 1742–56).

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Rådsprotokoll, nr 33.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufacturdeputationen, nr 21.

⁵ Läs: *G*.

⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 103.

Uplästes secreta utskottets extractum protocolli,¹ af d. 12 i sidstl. månad, ang:de angelägenheten at alle de cronans räntor, som kunna wara förpantade, under konung Carl XII:tes tid eller förrut, måge inlösas. Föreslåendes secreta utskottet sättet dertill, neml. at banquen förskiuter till cronan det capital, som till förpantningsräntornes inlösen fordras, emot sielfwe förpantningsbrefwens transport till banquen, samt kongl. cammarcollegii och statscontoirets förskrifning, å cronans wagnar, at de inlöste räntor jemte winsten af deras förwandling, ehwad nød, som påkomma kunde, ej skola till annat behof tillgripas, utan i afräkning på banquens derå lemnade låhn, aldeles oafkortade inlefwereras, med det wilckor, at hwad, som deraf öfwerskiuter try procent, åhrl:t interesse bör gå i afräkning på capitalet, alt intill dess hela låhnet blifwit till fullo afbördat. Hwilcket ståndet biföll så mycket hållre, som hela låhnet på detta sätt kan efter någre och tiugu åhrs förlopp wara betaldt, och cronan dess räntor återbekomma, i det stället, at de samme jemte winsten derå eljest skolat altid stadna uti enskilte personers händer.

Uplästes secreta utskottets extractum protocolli,² ang. kongl. commercecollegii gjorde föreställning om angelägenheten för det samme, at till de inkommande mångfaldige ärenders afgörande collegis måtte lemnas frihet, at sittaa på 2:ne divisioner, hwartill berörde kongl. collegium begärt tillökning wid betjeningen af en protonotarius med 500 d:r s:rmts åhrl. löhn, af 2:ne notarier med 400 dl:r samme mynts löhn, hwilcket ock secreta utskottet, i anledning af anförde skiäl och omständigheter, tillstyrckt, med hemställande derhos, om icke, i händelse af bifall, summan, som till den föreslagne betjeningens aflöande åhrl:n upgå skulle, kunde, till statswärcckets lisa, tagas af de under kongl. commercecollegii disposition warande tullarrendemedel.

Hwilcket alt ståndet biföll.

Fiorton deputerade från ridderskapet och adelen anmältes och infördes, för hwilcke generalen herr grefwe Hamilton förde ordet, och anmälte, at ridderskapet och adelen hade förehaft målet angående lieutenanten wid kongl. lifgardet grefwe Creutz befordran till öfwerstefullmagt. Och ehuru ridderskapet och adelen hade sig nogsamt bekandte de wakre ägenskaper och förtjenster grefwe Creutz wärckeligen äger, och således hyste för honom all benägenhet,

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 95.

² Ibidem, nr 96.

så hade dock ridderskapet och adelen, i betraktande deraf, at många gamle och wälförtjente öfwerstelieutenanter i armeen finnas, ja ock dels sådane, som snart sagt från början af sidste 20 åhrige kriget, med mycken distinction tjent, eij annat kunnat, än stadna i det slut, at den för grefwe Creutz tillärnade fullmagt eij bör lända bättre förtjente till præjudice. Förmodandes ridderskapet och adelen, at borgareståndet lærer finna skiälligit, at sig härmed förena.

Herr talman tackade deputationen för den lemnade underrättelsen, och lofwade at willja hemställa ståndet ridderskapet och adelens anmälte begäran, hwarmed desse deputerade afträdde. Hwarefter herr talman hemstälde till ståndets godtfinnande, om det behagade, i anledning af de omständigheter ridderskapet och adelen nu andragit, giöra någon ändring uti dess för detta, ang:de grefwe Creutz befordran fattade beslut, hwilcket med allmänt Neij beswarades.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll¹ af d. 5 i denne månad, med berättelse, at Hans Kongl. Maj:t i nåder behagat till secrete utskottet öfwerlemna generallieutenantens och landshöfdingens samt öfwercommendantens etc. h:r baron Stael von Hollsteins, samt generalmajoren, landshöfdingens och öfwercommendantens etc. baron von Kaulbars ansökningar, at få niuta deras tour i arméen, framför dem som warit yngre än de, men nu gådt dem förbi. Och gifwer secrete utskottet härhos wid handen, at detsamme hos Hans Kongl. Maj:t afgifwit dess yttrande, ang:de öfwercommendantskaperne i gemen, som hittills warit med landshöfdingeembeterne förknippade. Men hwad i synnerhet desse sökande angår, tillstyrcker secrete utskottet, i anseende till deras långl. och trogne tjenester, at de till belöning måtte af Hans Kongl. Maj:t hugnas med sådan heder och rang, at de eij måge se sig wara af någon yngre förbigångne, dock at deras fullmagter eij måtte sträcka sig till något befäl i arméen, och fant ståndet godt, at detta extractum protocoll till alle delar bifalla.

Förehades å nyo cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande,² ang:de lifdragoneregementets beswär, rörande i synnerhet augmentshemmans inlösande till skatte.

¹ Ibidem, nr 97.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 49. Flera förhandlingar.

Härjemte uplästes de af ridderskapet och adelen wid detta betänckande, under d. 26 i denne månad gjorde ändringar in margine, ut in actis. Och fant borgareståndet godt at nu bifalla detta betänckande, med nyssberörde af ridderskapet och adelen gjorde ändringar, samt den ståndets tillägning, at ädlare wärck, bruk och grufwor i sin ordning bibehållas wid lösningsrätten af augmentshemman framför åboen, enl:t förre kongl. förordningar och resolutioner när nyttan för desse wärck, samt nödwändigheten warder pröfwad, efter den författning, som riksens ständer denne riksdag derom särskilt lära fastställa.

Uplästes secreta deputationens betänckande,¹ ang. hofrättsrådet Olof Linnerhielms anförde beswär, öfwer någon honom skiedd förment prejudice, wid ett förslag till justitiæcancellersämbetet; och ehuruwäl deputationen pröfwat, det hofrättsrådet Linnerhielm icke ägt någon anledning at klaga öfwer uteslutandet från detta förslag, så hade dock deputationen, i anseende till hofrättsrådets höga ålder, ganska siuklige tillstånd, och öfwer fyratioåhriga tjenstetid, samt dess derwid nedlagde trägne, nitfulle och redelige arbete, funnit skiäligit at tillstyrcka, det hofrättsrådet Linnerhielm, enär han sig anmälade warder, måtte förunnas afskied, och i sin öfrige lifstid behålla sin fulla löhn, samt wid justitiæcancellersnamn och -heder, warandes deputationen i öfrigit af den tanka, at hofrättsrådet Linnerhielm kunde befrias för de wanl. afgifters ärläggande för en sådan caractère, så wida riksens ständer sielfwe densamme honom förunna. Och hade ridderskapet och adelen d. 20 sidstl. Maii lemnat dess bifall till detta betänckande, undantagande hwad befrielsen för charactersafgiften angår, hwartill ridderskapet och adelen, emot den allmänna författningen, hållit betänckeligit at samtycka.

Borgareståndet tog detta alt under öfwerwägande, och fant godt, at till alle delar förena sig med ridderskapet och adelens yttrande i detta mål.

Uplästes cammar-, oeconomic- och commercedeputationens betänckande,² ang:de de af Christinæstadsboer andragne beswär deröfwer, at dem imellan riksdagarne blifwit förment, at med trawärcke få segla till de wid Östersiöen belägne tyske städer. Och hade deputationen, i anledning af de skiäl och om-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 21.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 52.

ständigheter, som stadens borgerskaps riksdagsfullmäktige rådman Casper Lebell anfördt, funnit skiäligit at tillstyrcka, det måtte Christinestad, enl:t dess innehafwande privilegier, äga frihet, at till Lifland och Tyskland utskieppa sådant träwärcke, som densamme, så wäl som de andre omkring liggande städer altid warit wahne at utskieppa.

Herr borgmästaren Thure Hagerdt: Det förekommer mig något besynnerligt, at Christinæstad haft sådane privilegier, ifrån drottning Christinæ tid,¹ at den ägt frihet at utskieppa träwircke till lifländske och tyske hamnar inom lifländske och tyska hamnar inom Östersjöen, men at staden sådane privilegier på lång tid icke nyttjat. Jag fruktar, at härunder ligger något tillärnadt intrång förborgat emot de öfrige städerna, som icke allenast äga sådane privilegier, utan ock desamme hittills åhrl:n nyttjat, och begär jag fördenskull, at detta ärende må hwila, på det jag må äga tillfälle at nermare se det igenom.

Herr rådman Lebell: Wi hafwa icke allenast drottning Christinæ privilegier, som uti 8 § uttryckeligen tillägga staden den fri- och rättighet, at utskieppa hwarjehanda träwärcke till de wid Östersjöen belägne tyske och lifländske städer, utan har jag ock Dalerötullpassen ifrån år 1700 till 1713, och efter fredens slut ifrån år ifrån år 1721 till 1731, som bewisa, at staden de tider obehindrat brukat denne seglation, och som riksens ständer icke giordt någon ändring uti desse stadens privilegier, eller funnit nödigt, at om deras innehåll, i anseende till denne handelen, annorlunda förordna, så gör jag mig ock det hopp, at staden blifwer derwid bibehållen, och utbeder mig fördenskull härutinnan ståndets gällande biträde.

Herr borgmästaren Gabriel Hagerdt: Jag har mig nogsamnt bekennt, at härmed så förewetter, som herr rådman Lebell nu anfördt, och är det således icke allenast billigt, utan ock en vår skyldighet, at biträda Christinestad, till dess fri- och rättigheters bibehållande. Mine herrar! Låtom oss icke angripa hwars annars privilegier, ty wi lemne dermed androm, som dessutom nog lystra deretter, öppet tillfälle at skada oss, och som jag icke wet, eller kan finna, at denne träwärckshandel på något sätt kan préjudicera staden Nystad, så gör jag mig ock försäkrad, at herr borgmästaren Thure Hagerdt lærer willigt afstå ifrån dess begäran, at detta ärende skall hwila, och målets afslutande således onödigtwis uppehållas.

¹ Privilegiebrev 9 mars 1652, se Mäkelä et al. 1984, s. 17–19.

I anledning häraf behagade herr borgmästaren Thure Hagerdt afstå ifrån dess begäran.

Och herr talman hemstälde, om icke detta betänckande, ang:de Christinestads träwårckshandel, finge bifall, hwilcket med Ja beswarades, kommandes detta bifall, genom extractum protocoll de öfrige resp:e stånden at tillkännagifwas, och uppå herr rådmann Lebelli begäran, at till benägit samtycke på det bästa recommenderas.

Uplästes cammar-, oeconomic- och commercedeputationens betänckande,¹ öfwer allmogens i Tiörns, Solbergs och Torsby sochnar² uti Bohuslähn hos rikens ständer gjorde ansökning, at få lösa sin cronotijonde med tre dl:r s:rmt tunnan. Och emedan deputationen funnit, at de härwid åberopade contracter, slutne åhr 1709, med Marstrands kyrckas och scholas curatorer, icke äro stälde på någon wiss tid, icke eller af Kongl. Maj:it confirmerade, och billigheten fordrar, at den ene indelningshafwaren skier lika rätt som den andre, ty tillstyrcker deputationen, at denne ansökning eij må willfaras, och at denne allmoge måtte, enl:t förordningen af d. 8 Januarii 1746, såsom allmogen i hela riket, betala sin cronotijonde efter åhrl. marckegång, då den eij in nature behöfwes.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll, af d. 7 i denne månad,³ rörande detta mål, med begäran, at ofwanber:de allmoge måtte, i anledning af andragne omständigheter, wid det slutne contractet bibehållas. Hwilcket alt ståndet tog under öfwerwägande, och fant rättwist, at bifalla cammar-, oeconomic- och commercedeputationens afgifne betänckande öfwer detta ärende.

Uplästes secreta deputationens betänckande,⁴ ang:de lieutenantens wid lifdragoneregementet Berendt Johan Eneskiölds ansökning, at i anseende till det lidande, som genom andras befordran honom skall wara tillskyndat, erhålla capitainsnamn och -heder, och dermedelst blifwa yngste capitainen i regementet. Och som de befordringar, genom hwilcke Eneschiöld trodt sig wara prejudicerad, tilldragit sig redan för förre riksdagen, så pröfwar deputationen,

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 53.

² Läs: *pastorater* (jfr *BdP* 7, s. 958).

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 21. Tryckt som bilaga 25 i bondeståndets protokoll (*BnP* 7, s. 958 f.).

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 22.

at beswären för sent inkommit, och at de, emot 13 § af urskillningsdeputationens instruction, nu mera mera eij kunna uptagas.

Uplästes dissentientium votum i detta mål, med hemställande, om icke lieutenanten Eneschiöld, hwilcken, ehuru han icke wid sidstl. riksdag beswär anfördt, likwäl förut i rätten tid hos dess chef protest inlagt, emot capitainen baron Yxkulls befordran, måtte huggas med återställandet af försåten tid, och således kunna winna bifall uti dess ansökning, så mycket hällre, som han sedermera jemwäl genom flere yngres befordran mycket skall lidit.

Efter noga öfwerwägande af alle detta målets omständigheter fant ståndet billigt at bifalla detta dissentientium votum.

Uplästes secreta utskottets extractum protocolli,¹ af d. 13 i denne månad, ang:de wiss författning med semester och permitterande så wid de wärfwade, som indelte regementen, samt tillstyrckande, at amiralitetscollegium måtte anbefallas, at så tidigt inkomma med dess project, huru med semestrer wid amiralitetet lämpeligast förhållas må, at det efter föregången Kongl. Maj:ts approbation, må kunna med nästkommande åhr taga sin början.

Ståndet fant godt, at detta ärende måtte hwila, till dess ridderskapet och adelen hunnit yttra sig deröfwer.

Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänckande,² ang:de barnhusets flyttning ifrån Lidkiöping till Mariæstad, till föllje af Kongl. Maj:ts nådige utslag af d. 19 Maii 1753, uppå ortens landshöfdinges baron Falckenbergs gifne förslag. Och emedan denne flyttning skall alldeles wara stridande, emot fundatoris framl. riksrådet och rikscancellerens grefwe Magni De la Gardie mening med denne inrättning, ty tillstyrcker deputationen, at högstber:de Kongl. Maj:ts utslag må uphäfwas, och ber:de barnhus så hädanåt, som hittills förblifwa i Lidkiöpings stad, men at landshöfdingen, som wisat nit för barnhusinrättning, icke destomindre må upmuntras, at fortfara uti dess beröml:a afsikt, och inrätta ett annat uti Mariæstad, hwartill han börjat samla fonds.

Ståndet öfwerwägade de uti detta betänckande anförde skiäl och omständigheter, och fant skiäligit, at dertill lemna dess bifall.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 98.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 54.

Uplästes landt- och sjömilitiæoeconomideputationens betänckande,¹ ang:de Lovisa stads sökte befrielse för knecktehåll, för någre samma stad underlagde hemman, hwilcket deputationen i anledning af andragne skiäl och omständigheter tillstyrckt, och at wederbörande collegier och ämbetsmän måge anbefallas at tillse, hwad tillgång i orterne kan blifwa på oroterade ödes- och frihetshemman inom compagniet, antingen af dem, som landshöfdingen redan upgifwit, eller af andra, at i stället införas i roteringen, så långt de förslå. Ståndet fant godt, at detta betänckandets afgjörande måtte till en annan gång uppskiutas.

Herr talman hemstälde slutel:n, om icke ståndet täcktes, i anledning af för detta cammarskrifwaren, sidstl. plenidag, upläste memorial el:r böneskrift,² af förbarmande öfwer honom, dess fattige hustru och barn, låte jemwäl honom wederfaras någon nåd, sedan Blix med de flere brottslige och straffade fått frisägelse och uprättelse. Hadelin wore icke mera brottslig än de, och han wore redan, i föllje af den honom öfwergångne dommen, nog straffad, så at straffet icke tyktes böra sträckas till dess usla hustru och barn, som genom mannens tjenstlöshet icke hade hwarcken kläder eller föda, där likwäl Qwarnström, som i brottet varit lika deltagande likwäl redan blifwit antagen uti Kongl. Majj:ts och cronans tjenst. I anledning af detta hemställande, fant ståndet skjäligit, det må kongl. cammarcollegium anbefallas, at draga försorg, det Hadelin må undfå någon inom wärcket först ledig blifwande cammarskrifware, eller annan syssla, hwartill han kan finnas skickel., med dertill hörande löhn, och anbefaldtes secreteraren, at härom upsättja extractum protocolli, samt recomendera ståndets beslut till bifall, hos de öfrige resp:e stånden.

Skildes åt.

Åhr 1756 den 2 Septembr.

Herr borgmästaren Schultén anmälte, det man honom för wisso berättat, at landshöfdingen herr baron von Frisendorf lærer inkomma med dess memorial och tillstyrckande, at dubble skiutspenningar måge bewilljas allmogen på lan-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 11.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 95 (flera handlingar).

det, och som man nog kan föreställa sig, at städerne icke blifwit wid detta tillfälle ihogkomne, med tillökning å skiutspengarne i wanl. proportion emot det, som allmogen torde undfå, så höll herr borgmästaren före angelägit wara, at ståndet ju förr dess hällre måtte hos de öfrige resp:e stånden begära, det detta ärende må hwila, in till dess ståndet hunne inkomma med dess tanckar häröfwer. Detta bifölls.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande,¹ öfwer probstens Zacharias Westbecks ansökning, om någon hielp och och understöd, till en börjad och fortsatt upodling af oländig marck wid Elinge by uti Lofsta sochn och Upsala lähn; och som deputationen funnit denne upodling bestå af 212 tunneland, som, ifrån oländig myr- och mossemarck samt annan af sten och rot bunden hård marck, blifwit förwandlad till bördig åcker och äng; så har ock deputationen, i anseende till probstens derwid anwände kostnad samt besynnerl. flit, drift och möda, och den berömmel. eftersyn, som han det allmänna derigenom gifwit, funnit sig föränlåten, i brist af andre tjenlige belöningsmedel, at tillstyrcka, det måtte probsten Westbeck, på den upodlade måssen, för sig och sine arfwingar och rättsinnehafware, uti ewerdeliga tider, åtniuta frälse säteries rätt och frihet, det likwäl cronans ränta förbehållen och orubbad, i fall någon skattskyldig annan jord kan wara bortbytt, emot denne nyssupodlade måsse.

Detta ärende hade prästeståndet, d. 28 i sidstl:ne månad, bifallit, och till bifall hos de öfrige resp:e stånden recommenderat, och behagade jemwäl ståndet, at nu härtill dess samtycke lemna.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens extractum protocolli, af d. 12 Junii 1756,² ang:de det påfund och model, som probsten Zacharias Westbeck hos deputationen inlemnad, till bodars och magaziners inrättande, at med minsta arbete och möda röra och förwara spannemål, för skada af matsk och ornad, hemställandes deputationen, om icke probsten Westbeck, till vidare upmuntran, at med gagnet. rön tjena det allmänna, kunde på något tienligit sätt warda försäkrad, at wid framdeles tillfälle blifwa af riksens ständer ihogkommen; hwarmed prästeståndet, genom påskrift, af d. 28

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 55.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 56.

i näst:ne månad, instämt, och fant ståndet jemwäl skiäligit at härtill dess bifall lemna.

Uplästes ett af herr borgmästaren Lars Blom inlemnad memorial,¹ med berättelse, at, till utwidgandet och oundgängel. nödig prydnad af Wasa stads kyrcka, en summa af 81957 dl:r k:rmt ärfordrats, och som sådan nödwändig kostnad försatt kyrckan uti ansenl. skuld, hos Kongl. Majj:t och cronan, samt private, till hwilckens betalande ingen utwäg wore at tillgå, så anhåller herr borgmästaren, till detta ändamåls winnande, om 2 öre s:rmt af hwart matlag öfwer hela riket.

Ståndet lemnade härtill dess bifall, och kommer extractum protocoll, i anledning häraf, at afgå till de öfrige resp:e stånden, och ärendet på det ömmaste at anmälas till benägit bifall.

Justerades ståndets extractum protocoll, ang:de för detta cammarskrifwaren Hadelin, och lydde, som följjer:²

S. D. Sedan borgareståndet aflämnat dess tanckar och beslut, genom utdrag af protocoll, öfwer justitiædeputationens betänckande af d. 28 Junii sidstl:ne, rörande flere wid liquidationswärcket förelupne oriktigheter, och således för dess del faststält, at alla uti detta ärende deltagande och brottslige måge af gunst och nåde erhålla frisägelse och få uprättelse. Kom jemwäl hos ståndet under öfwerwägande, om icke Hans Pet. Hadelin, hwilcken jemwäl i detta mål blifwit tilltald, dömd och straffad, nu mera någon nåd måtte kunna wederfaras, hwarigenom han kunde få tillfälle at förtjena föda och underhåll för sig och sin fattige hustru och barn.

Ståndet kunde för dess del ej annat än på lika sätt anse Hadelin, som de öfrige, och som ståndet på ofwannemde sätt tillagt dem befrielse och uprättelse, och Qwarnström, som jemwäl i detta ärende warit deltagande, redan blifwit antagen uti Kongl. Majj:ts och cronans tjenst, så pröfwade ståndet i anledning häraf skiäligit, det må kongl. cammarcollegium anbefallas, at draga försorg det Hans Petter Hadelin måtte undfå någon inom wercket först ledig blifwande cammarskrifware eller annan syssla, med dertill hörande lön, till hwilcken han kan pröfwas skickelig. Borgareståndet förmodar de öfrige resp:e ståndens gunstbenägne bifall härtill så mycket häldre, som ståndet, till större delen med

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 104 (flera handlingar).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 109.

den nåd Hadelin härutinnan wederfares, haft afseende på hans oskyldige, men aldeles råd- och medellöse hustru och barn, hwilcke i annor händelse af deras mans och faders tiuguårige tjenester ej annat hade at förwänta, än en stadigwarande bedröfwelse och framgent elende; och anbefaldtes at desse ståndets tanckar hos de öfrige resp:e stånden, hörsamt, tjenst- och wänl:n härmedelst skulle anmälas.

Uplästes allmänne beswårsdeputations betänckande,¹ öfwer 37 § af borgarståndets beswär, ang:de skieppsbestyckning, och fant ståndet godt, at detta betänckande bifalla.

Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputations betänckande,² öfwer casseurens Anders Lohmans ingifne memorial, rörande Stockholms stads förmyndarecammares tillstånd och förvaltning, tillstyrckandes deputationen, det honom Lohman, som härwid skall å daga lagt berömmel. nit och wälmening, måtte lemnas det wittnesbörd, det han, som en redelig och wälment undersåte, sökt tjena sitt fädernesland, och genom sådant förhållande giordt sig riksens ständers ynnest wärdig.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Jag kan icke begripa, huru deputationen kunnat falla på de tanckar, at Lohman borde erhålla någon sådan belöning, som föreslagen är. Hela hans bemödande har gådt derpå ut, at förklena stadens magistrat, och at rubba dess rättigheter, samt at sielf få styrselen af förmyndarecammarens cassa. Om sådane nedrige och egennyttige afsikter och giöromål belönas, skulle det lända till upmuntran för andre dylike sinnade, och till förargelse för det allmänna, och kan jag fördenskull omöijel. bifalla deputationens betänckande i detta mål.

Herr handelsman Forssman inlemnade öfwer detta ärende ett dictamen ad protocollum, lydande som följjer:

Jag lemnar i sitt goda wärde hwad deputationen i detta sitt utlåtande förrut anförer. Högtärade ståndet har redan för någon tid sedan hördt detsamme, och sig deröfwer yttrat, men jag will allenast utlåta mig öfwer deputationens slutel. tillstyrckande, ang. fattighuscasseuren Lohman. Jag finner de uti ingressen af detta tillstyrckande anförde ordesätt 1:o mindre lämpelige till saken,

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna beswårsdeputationen, onummerat.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 57.

och 2:do alldeles obillige emot Stockholms stads magistrat och förmyndare-cammaren. 1:o mindre och icke alldeles olämpelige till saken, ty här kallas den i förmyndarecammarens cassa warande fonden af 200 000 d:r s:rmt NB upfunnen. Det som skall kallas upfunnit, måste nödwändigt hafwa warit antingen förrut aldeles obekandt, eller borttappat, eller ock undandölgd.

Obekandt har denne fond icke warit, ty af författningarne har hwar ock en kunnat weta, at en förmyndarecammare i Stockholm är inrättad, och at någon fond för fattige barns upfostran där finnes, oansedt man icke kunnat weta huru stor denne fond warit, hwilcken kundskap allenast wederbörande tillhörde. Borttappad war icke denne fond, ty han war wärckel:n at tillgå på sitt rätta ställe, efter stadens privilegier, och har igenom wederbörandes berömmel. förslag, i senare tider i synnerhet ansenl:n tilltagit.

Undandölgd har icke eller denne fond warit, ty alle de som wederbort hafwa derom haft riktig kundskap, och när öfwerheten begärt weta denne fonds styrcka, har den af stadens magistrat blifwit upgifwen, och kan man förden-skull 2:do icke säga, at Lohman upgifwit denne fond, utan har han densamme, antingen upgissat, eller genom mindre tillätelige wägar upspanat, ty ingen lär-er willja påstå, at Lohman warit eller kunnat, såsom fattighuscasseur, blifwa berättigad, at få weta denne fondens styrcka, dess omständigheter, och hus-hållningen derwid.

Wid så fatte omständigheter, och då deputationen icke kunnat wara obe-kandt, som ock Lohman sielf det icke undandölgd, hwad afsigt och ändamål han med sitt upgissande eller upspanande haft, neml:n: 1:o at rubba stadens wälfångne privilegier, och at skillja förmyndarecammaren från stadens justi-tiæcollegium och magistratens wård, samt 2:do at draga detta wärck med dess fond under sin egen direction och handelag, så kan jag för min del icke finna, at Lohman på något sätt giordt sig förtjent eller wärdig, till at af riksens stän-der få något betygande af utmärckt förtroende, utan at han fast mera förtjent alfvarsamt tilltal, så för dess tillgrep och afsikt, som dess oanständige upföran-de emot stadens magistrat. Hwilcket alt jag öfwerlemnar till högtärade stån-dets nermare bepröfwande, samt utbeder mig den förmon at få påminna, at hwad Stockholm nu händt, kan snart jemwäl hända en annan stad, om sådant folk upmuntras, som hafwa egennytta till ögnemärcke, och om dem tillåtes,

at fritt och utan tilltal få antasta privilegier, och förklena ämbetsmäns rätt, myndighet och lagl. gjöromål.

Herr borgmästaren Fries: Lohman har så upfördt sig i detta mål, at han, i stället för belöning, förtjenar näpst, och är jag fördenskull af den tancka, at ståndet bör härwid taga ett alfvarsamt steg, ty detta rörer ej allenast Stockholm, utan ock de öfrige städerne, när belöning tillstyrckes för dem, som söka at rubba wälfångne privilegier och rättigheter, hwarföre ock nödigt lærer wara, at detta ärende remitteras till herrar deputerade, at deröfwer inkomma med deras tanckar.

Herr talman: Detta Lohmans upförande torde wäl, wid första påseendet icke tyckas röra flere, än Stockholms stad. Men när man nogare skiärskådar saken, lærer man lättel:n finna, at den föreslagne belöningen lärer jemwäl till upmuntran för andre, äfwen så sinnade som Lohman, och torde således snart flere finnas, som äga lust at börja ett lika spel som han. Det är hördt, at belöning tillstyrckes för den, som sökt, at rubba wederbörandes rätt, som likwäl är med privilegier befastad.

Herr rådman Helledaj: Jag har haft alle acta i detta ärende hos mig, och dem genomsedt, samt projecterat deröfwer ett extractum protocoll. Om ståndet behagar, will jag det samme upläsa. Detta samtycktes, och lydde detta extractum protocoll, som följjer:

S. D. Föredrogs riksens ständers cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänckande, af d. 6 sidstl. Aug. öfwer casseuren Anders Lohmans hos riksens ständer ingifne memorial,¹ rörande Stockholms stads förmyndarecammares tillstånd och förvaltning, samt de af honom förslagne medel, till förmyndarecammarens sättjande på en säkrare fot, och de där inflytande penningars bättre användande, till fattige späda barns underhållan- och uppfostande. än härtills skall skiedt. Och som deputationen, efter ett noga och ömsint öfwerwägande af det ene med det andre, förmåler sig, uti dess, de 2 nästl. Junii, ang. förmyndarecammarens öfwerskottsmedel, till riksens höglofl. ständers afgifne betänckande, redan hafwa widtagit och föreslagit alle de medel och utwägar, hwilcke, härutinnan nödige och nyttige, samt utom rubbning af allmänne lagen, ständers privilegier, och första inrättningen med förmyndarecammarens mögelige äro, och hwarigenom alle de af casseuren Lohman gi-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 110.

orde anmärckningar fullkoml:n stå at ärhållas, och således för deputationen i denne omständighet ej något widare återstår, än at åberopa sig hwad deputationen i ofwannemde dess betänckande anfört och föreslagit, så fant borgareståndet så mycket mera skiäligt, at i detta mål med cammar-, oeconomie- och commercedeputationens förbem:te yttrande alldeles at instämman, som ståndet förrut, eller d. 13 nästwekne Januarii allaredan bifallit det af wälbem:te deputation åberopade betänckande, af d. 2 Junii, och ståndet derhos anser för ganska betänckeligit, at gå in uti något, som kan gifwa anledning till ändring uti wälfångne privilegier, dem icke allenast regeringsformens 49 § stadgar böra bibehållas, utan och Hans Kongl. Majj:t, genom dess konungaförsäkrans 11 § förbundit sig, oförkränkte at handhafwa.

Men hwad cammar-, oeconomie- och commercedeputationens tillstyrckande widkommer, at Lohman, för det han upgifwit de uti förmyndarecammarens befundne 200000 d:r s:rmt, med förslager till deras användande och förkofring genom bättre hushållning, måtte af riksens ständer lemnas det wittnesbörd, at han, som en redelig och wälment undersåte och medborgare härutinnan sökt tjena dess fädernesland, och genom ett sådant dess berömmelige förhållande giordt sig riksens ständers ynnest wärdig, så emedan det, at förmyndarecammarens hade öfwerskottsmedel, icke warit eller bordt anses, såsom någon hemlighet eller obekant sak, hälst förmyndarecammarens räkenskaper intill år 1739 blifwit, under Kongl. Majj:ts och riksens cammarrevisions inseende, reviderade, samt således wärckets behåldning då ej hemlig hållen, och sedan den tiden, har, enl:t Kongl. Majj:ts nådige skrifwelse af d. 22 Januarii 1739, Kongl. Majj:t och cronan, som tillförne obehindrat tillkommit, genom dess ombudsmän fri tillgång till förmyndarecammarens böcker och räkenskaper, hwilcka nog tydel:n utwisa det behåldne capitalet. Hwarförutan riksens högl. ständer wid flere riksdagar, långt förr än Lohman med sine påminnelser och förslager i detta ämne inkommit, haft under öfwerwägande de medel och utwägar, som kunnat lända till förmyndarecammarwärckets förbättring i Stockholm, som af cammar-, oeconomie- och commercedeputationens protocollsutdrag, d. 9:de förwekne Januarii, då frågan war om detta Lohmans memorial bordt, såsom innehållande något riksdagsärende, antagas eller ej, nog tydel:n står at inhämta, i det merbem:te deputation förklaradt, at i fall hwarcken magistraten i Stockholm eller Lohman denne saken uprört, hade deputationen äntå funnit

sig föranlåten, at företaga och återuplifwa denne inrättning, till fattige barns och omyndige barns upfostran. Ty finner intet borgareståndet, at Lohman, för uptäckandet af en således förrut kunnig förmyndarecammarens behåldning och gifne förslager, till medlens förvaltning, som merendels gå derpå ut, at förklena embetsmän, samt ändra lag och rubba privilegier, giordt sig af något riksens höglofl. ständer besynnerlige ynnest förtjent och wärdig, och hwilcket alt med de öfrige resp:e stånden till gunstbenägit bifall hörsamt, tjenst- och wänl:n communiceras.

Ståndet fant detta af herr rådman Helledajj upsatte protocollsutdrag wälgrundat, och biföll detsamme till alle delar.

Uplästes ett af gardeskarlen Lars Lustig ingifwet memorial,¹ hwaruti han hos riksens ständer aflägger dess underdånödmukaste tacksäjelse, för den ansenlige penningesumma, som honom blifwit tilldeld, samt den friheten at sielf få wällja det näringssätt, som honom bäst kan synas; anhållandes Lustig, i anledning häraf, at han måtte undfå någon parmmätaressysla, samt den friheten at idka krögeri. Och fant ståndet skiäligit at detta bifalla, dock at ståndets beslut ej påskrifwes, innan de öfrige resp:e stånden yttrat sig.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll,² af d. 5:e sidstl. månad, ang:de cammar-, oeconomie- och commercedeputationens hos secrete utskottet inlemnade berättelse, rörande camereraren och assistenten Hedmanssons wiste ömhet och sorgfällighet wid förmyndarecammarwärdet, samt de under rättelser, som han deputationen derom meddelt, i anseende hwartill, deputationen tillstyrckt, det honom ett arfwode af fyrahundrade dl:r s:rmt måtte tilldelas; hwilcke penningar secrete utskottet tycker böra tagas af förmyndarecammarens medel.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande, af d. 19 sidstl:ne Juli;³ hwaruti camereraren Hedmanssons ansökning hos riksens ständer till bifall anmäles, at ärhålla riksens ständers föreskrift till något framsteg, som kunde swara emot hans tjensteåhr och ämne; hwilcket deputationen, i anseende till Hedmanssons wiste berömmelige nit och

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 105.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 99.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 58.

oförtrutenhet wid förmyndarecammarwärcket, funnit sig föranlåten at tillstyrcka.

Herr rådmän Helledaj: Jag kan ej se hwaruti egentel:n Hedmanssons för-tjenst består. Som revisor har han ej wid förmyndarecammarwärcket giordt mera, än han bordt göra, och om han tjent deputationen, bör belöningen ej tagas af förmyndarecammarens utan af publique medel.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Om Hedmansson niutit lön för den tjenst han giordt wid förmyndarecammarens, så har han icke mera at begära än det han redan fått, och i fall han giordt något mera än det som egentel:n till hans syssla hördt, lærer stadens magistrat nog draga försorg om hans belönande. Men för det beswär han haft, at gå deputationen till handa, derföre bör han hafwa discretion; dock tyckes mig, at den förslagne summan är nog drygt tilltagen.

Herr borgmästaren Schauv: Jag är aldeles icke emot Hedmansson, men jag kan dock ej tycka om den wäg han tagit till sin belöning och befordran. Det lærer ingen neka, at ju förmyndarecammarens bör stå under magistratens wård och styrsel, har Hedmansson derwid giordt någon synnerl. tjenst tillkommer det magistraten at sådant pröfwa, och åt honom efter omständigheterna belöna, och så länge han ej klagat, eller kunnat klaga, at honom härutinnan förnärskiedt, wet jag ej huru deputationen kunnat befatta sig med at projectera för honom någon belöning, eller anmäla honom till erhållande af riksens ständers föreskrift till befordran.

Herr borgmästaren Fries: Efter mitt begrepp finner jag icke, at deputationen egentel:n haft afseende på dess wiste tjenst wid förmyndarecammarwärcket, utan fast mera derpå at han gådt deputationen till handa med nödige uplysningar, och som desse warit för deputationen nödige, så kan jag ej annat se, än at han förtjent den föreslagne belöningen.

Herr handelsman Forssman: Det är nogsamnt bekandt, at Hedmansson både länge och wäl tjent wid förmyndarecammarens. Han har i 18 åhr öfwersedt hufwudböckerne derstädes, han har derwid giordt flitige observationer, och tidigt påmint om resolutioner deröfwer, och således bewakat wärckets fördel, han har ock med sorgfällighet och trohet efterkommit hwad deputationen honom under denne riksdag anbefalt, sådant alt förtjenar ju belöning, och som sum-

man är allenast ringa, så tror jag, at man ej lærer finna betänckeligit, at bifalla hwad deputationen till hans befordran föreslagit.

Herr borgmästaren Cervin: Man säger wäl, at summan är ringa. Jag will ock medgifwa at den är ej stort will betyda, men här är första frågan, hwarföre Hedmansson en sådan summa bör undfå. Uti vår discours blandas de tjenster han giordt förmyndarecammaren tillsammans med den tienst, hwarmed han deputationen till handa gådt, och som jag nogsamt gör mig försäkrad, at han för detta till fullo blifwit belönt för de förre, så kan jag aldeles icke finna hwarföre belöningen för den senare skulle tagas af förmyndarecammarens medel, som böra endast stå under magistratens disposition efter författningarna. Äfwen så litet kan jag finna mig deruti, at honom någon recommendation skulle meddelas, ty som stadens betjent bör han wara nögd med åtniutandet af den tour, han äger till befordran, så länge han ej kan klaga öfwer prejudice.

Herr borgmästaren Renhorn:

Här tyckes willja ställas i quæstion, om riksens ständer kunna af förmyndarecammarens medel belöna Hedmansson, således bör denne frågan först uplysas. Förmyndarecammarens medel höra wäl staden till, men de äro icke någon fond, som magistraten kan disponera efter wälbehag. De äro en publique fond, hwilcken förvaltning efter författningarne wäl tillhörer magistraten, men sielfwe medlen tillhöra androm och på wist sätt det allmänna, så at riksens ständer wid wisse angelägne tillfällen, och när inrättningens ändemål sådant fordrar, kunna taga någon del deraf, till belöningar för dem, som wisat wärcket någon synnerl. tienst. Och som detta kan sägas om Hedmansson, så ser jag ej hwarföre den föreslagne summan ej må honom tilldelas.

Härmed förenade sig herr borgmästaren Finerus, med den tilläggnig, at den föreslagne summan wore en så ringa object, at det icke lönte mödan, at wida derom discourrera.

Hwarmed herr borgmästaren Malmstén instemde, och hölt härhos före, at om Hedmansson hade wändt sig med dess ansökning till magistraten, torde densamme ej funnit någon betänckelighet, at sielf tillstyrcka hwad Hedmansson nu begärdt.

Härwid uplästes ett utdrag, af bondeståndets protocoll, hållit d. 28 i nästl. månad, rörande förewarande ärende.¹

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 22.

Herr talman: Jag märker af discoursen, at ståndets pluralite är för Hedmansson, och hemställer jag fördenskull, om icke så wäl secrete utskottets extractum protocolli, som cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande i detta mål må winna bifall. Hwilcket med Ja beswarades.

Uplästes secrete handels- och manufacturdeputationens betänckande,¹ ang:de inrättningen af en börsrätt här i Stockholm. Herr borgmästaren Renhorn: Jag har öfwer detta betänckande under upläsandet giordt åtskillige reflexioner, som wärckel:n förtjena ett nermare sakens genomseende. I synnerhet faller det mig ganska underligt före, at en adelsman föreslås till præses. Wi hafwa nog många adelige borgare förrut, som icke litet esomoftast bry oss uti wåre rättigheter, men om de skola blifwa styresmän, wid förnemste grenen af städernes rörelse, lærer påfölgden blifwa ännu swårare. Jag begär fördenskull, at detta betänckande må ligga på bordet, på det jag må äga tid, at nermare granska alle omständigheterne.

Hwilcket ståndet biföll.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,² af d. 31 i nästl. månad, hwarutinnan secrete utskottet föreslår, d. 28 i denne månad, såsom termin, på hwilcken riksdagen måtte slutas, hwilcket ridderskapet och adelen, samt prästeståndet bifallit. Men ståndet fant godt, at härtill lemna dess bifall, med det wilckor, så wida möjjel:t wore.

En deputation af trij personer ankom från prästeståndet för hwilcke biskopen doctor Osander förde ordet, och öfwerlemnade ett extractum protocolli af d. 28 i nästl. månad, an:de professoren magister Johan Ihres befordran till cancellierådnamn och -heder, hwilcket ärende herr doctorn och biskopen i bästa måttom till bifall hos ståndet anmälte.

Herr talman yttrade sig, at ståndet ej lærer underlåta, at taga detta mål under öfwerwägande, och derwid hafwa afseende uppå prästeståndets recommendation, så wida någonsin möjjeligit wara kan. Hwarmed deputationen afträdde.

Det nyss inlemnade prästeståndets extractum protocolli uplästes.³

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 24.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 100.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Prästeståndets protokollsutdrag, nr 8.

Och herr borgmästaren Renhorn yttrade sig: Mig tyckes, at man lærer behöfwa någon betäncketid, at nermare undersöka, om professor Ihre wärckel. nu straxt bör få den caractere och rang, som föreslagen är, och således begär jag, at detta extractum protocolli må hwila.

Herr borgmästaren Lange: Ståndet har redan, d. 26 i sidstl. månad, förehaft secrete utskottets extractum protocolli, ang:de professor Ihre, då begärdtes jemwäl at eij skulle afgjöras, och som det alt sedan legat på bordet, kan jag eij finna, hwarföre de nu vidare skall hwila.

Herr borgmästaren Renhorn förestäldte, at secrete utskottets extractum protocolli, och detta prästeståndets extractum protocolli, anginge wäl en och samme man, men icke ett och samma ärende. Secrete utskottet hade, i anledning af andragne skiäl och omständigheter, wäl tillstyrckt, at professor Ihre måtte huggas med cancellierådsnamn och -heder, men likwäl icke förr, än dess glossarium Lingvæ Svegothicæ blifwit färdigt. Men prästeståndet begär, at sådant nu genast måtte skie, och således än denne prästeståndets begäran ett nytt mål, som bör så mycket mera ligga, som det icke ens ännu är afgjordt, om professor Ihre bör få den föreslagne characteren och hedren, när dess bok blifwit färdig.

Ståndet biföll i anledning häraf, at detta ärende måtte hwila.

Uplästes riksens ständers commissions extractum protocolli, af d. 23 i nästl:ne månad,¹ samt commissionens bifogade dom, af samme dato, ang:de det uplopp och owäsende, som d. 29 Novembr. nästl:ne åhr sig hos bondeståndet tilldragit, hwartill des då warande ledamöter, Lars Larsson ifrån Öfwer Ullerö sochn² och Wärmeland, Erich Pärsson ifrån Skiepptuna sochn och Stockholms lähn, Erich Johansson ifrån Muncketorp och Wässmanland, samt Erick Månsson ifrån Håböle sochn och Elfsborgs lähn. blifwit angifne, såsom mäst wällande, och hwaruti åtskillige andre riksdagsmänner skolat tagit del, hwilckas namn i dommen äro anförde, och hwaraf så wäl dessas, som de förnemdes ådömde straff kan inhemtas.

Uplästes de af de brottslige bönderne Erick Jansson, Erick Persson och Jonas Olofsson ingifne böneskrifter, med anhållan om lindring uti det dem

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 13 (flera handlingar).

² Egentligen från gården Mossängen i Ransäters kapellförsamling (utbruten ur Övre Ulleruds socken). Jfr *Riksens högloflige ständers ledamöter wid riksdagen, som begyntes i Stockholm then 13 October 1755*, s. 101.

ådomde straff. Herr talman hemställdte, om denne riksens ständers commissions dom wunne bifall, hwilcket med Ja beswarades, dock kommo ståndets lemnade bifall ej at påskrifwas, förrän man finge se, huru de öfrige resp:e stånden sig yttrat.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll, af d. 17 Maii sidstl.,¹ ang. Funbo pastorats anslående till præbende för theologiæ professor Kalsenianus wid Upsala academie, samt riksdagsmannen Samuel Perssons, å Funebo församlings wägar hos bondeståndet inlemnade memorial, detta mål rörande, och hade bondeståndet pröfwat godt, det måtte detta mål till secrete utskottet remitteras, hwilcket borgareståndet jemwäl biföll.

Sexton deputerade från ridderskapet och adelen anmäldes och infördes, och gaf ordföranden, öfverstelieutenanten Klingsporre, wid handen, det landshöfdingen baron Frisendorf hade hos ridderskapet och adelen inlemnad ett memorial, med föreställning, at nödigt och billigt wore, det skiutslegan på landet måtte förhöjas till 12 öre s:rint för en häst, som för wagn, slåde, eller till ridhäst brukas, men 16 öre s:rint för en häst, som går enbets för carriole, chaise eller kjärra, all crono-tåg och fångskiuts likwäl undantagen. Hwilcken tillökning ridderskapet och adelen samtykt, dock at de af militien, som resa i cronans ärender, jemwäl måge ifrån denne tillökning befrias, hwilcket undantag, till secrete utskottets nermare öfwerwägande, blifwit af ridderskapet och adelen remitterat.

Herr talman tackade för underrättelsen, och yttrade sig derhos, det herr talman icke twiflade, det ju ridderskapet och adelen lærer härjemte finna rättwist, at i fall allmogen någon förhöjning å skiutslegan skall tilläggas, böra jemwäl städerne undfå sådan förhöjning derå, som swarar emot den proportion, som emellan städerne och landet i detta mål hittills varit. Ridderskapet och adelen deputerade afträdde.

Herr talman påminte at angelägit wore, det en deputation måtte afgå till prästeståndet, och begära, det detta ärende, ang:de skiutslegoförhöjningen måtte hwila, till dess ståndet hunne yttra sig deröfwer, och utnemdes till detta ärende herr borgmästaren Fr. Ingman jemte fem andre herrar ståndets ledamöter.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 23.

Herr handelsman Allegre anmälte, det för honom nödigt wore, at undfå extractum protocolli ifrån ståndet, med recommendation till prästeståndets bifalls erhållande, å 8 § af borgareståndets beswär, rörande de staden Lunds rättigheter, som af academien derstädes blifwit inkräktade.

Denne herr handelsman Allegres begäran bifölls.

Uplästes secreta utskottets extractum protocolli,¹ af detta dato, med tillstyrckande, i anledning af andragne skiäl och omständigheter, det kongl. interimsförbudet emot bränwins brännande, hwilcket d. 15 i denne månad till ända löper, må blifwa förlängt till Octobr. månads slut. Hwilcket ridderskapet och adelen, samt prästeståndet samtykt, och nu jemwäl af ståndet bifölls.

Uplästes justitiædeputationens extractum protocolli,² af d. 1 i denne månad, med berättelse, at deputationen för de oroligheter, som å bahne varit, eij förän nu hunnit företaga sig det, så wäl i anledning af bondeståndets extracto protocolli, som justitiæcancelleren Fredenstiernas memorial, angående lagarnes wärckställighet, till denne och cammar-, oeconomic- och commercedeputationens förwiste angelägne mål. Och som tiden till sammanträde nu syntes föga tillräckelig, i anseende till riksdagens annalckande slut, ty hemställer justitiædeputationen, om icke densamme kunde tillåtas, at ensam inkomma med dess tillstyrckande i detta mål.

Detta hemställande hade ridderskapet och adelen, samt prästeståndet i dag bifallit, hwarmed ståndet sig jemwäl förenade.

Skildes åt.

Åhr 1756 den 6 September

S. D. Förehades å nyo prästeståndets extractum protocolli, af d. 28 i nästl. månad,³ angående professorens wid Upsala academie Johan Ihres befördan nu straxt till cancellierådsnamn och -heder; hwilcket ståndet fant godt at bifalla.

Uplästes secreta deputationens betänckande,⁴ angående de af härads höfdingen Carl Gustaf Danckwardt anförde beswär, öfwer liden prejudice i dess be-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 101.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiædeputationen, nr 25.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Prästeståndets protokollutdrag, nr 8.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 23.

fordran, dels genom cammarherren Klingsporres befordran utom förslag, till ett uti Götha hofrätt ledigt assessorsämbete, hwartill Danckwardt warit föreslagen, dels ock wid en sökt transport till en större domsagu, då han ifrån förslaget blifwit utesluten, och yngre derpå upförde. Och hade deputationen, i anseende till anförde skiäl och omständigheter, tillstyrckt, at härads höfdingen Danckwardt måtte till dess uprättelse, erhålla lagmansnamn och -heder.

Uplästes dissentientium votum i detta mål.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll, af d. 26 i sidstl. månad, rörande detta ärende,¹ och hade bondeståndet bifallit secreta deputationens nyss anförde betänckande i så måtto, det må Hans Kongl. Maj:t i underdånighet tillstyrckas, at i nåder hugna härads höfdingen Danckwardt med lagmansnamn och -heder, samt tillåta honom, enär han det för sig nödigt finner, få afträda sin nu innehafwande härads höfdingesyssla, till den som af kongl. Götha hofrätt, dertill kan pröfwas wärdig och så förtjent, at eij någon bättre meriterad derigenom kommer at lida.

Och fant jemwäl borgareståndet skiäligit, at med detta bondeståndets yttrande sig förena.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande,² ang:de indelt löhn för landshöfdingen i Christianstads lähn. Föreslående deputationen dertill Ingelstad kongsgård med underliggnade hemman, till hwilcken ända denne kongsgård, som nu är förpantad för 14000 dl:r s:rmt, måtte af cronan inlösas, och under boställsrättighet med tillydande hemman landshöfdingen uplåtas, hwarigenom cronan kommo at winna en åhrlig besparing, af 145 d:r s:rmt emedan den ränta, som Ingelstad och underlagde hemman utgiöra bestiger sig allenast till 1355 d:r s:rmt, då likwäl den penningelöhn landshöfdingen nu niuter är 1500 d:r samma mynt.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll, af d. 17 Maii sidstl:ne med föreställning och begäran,³ at åboerne å de hemman, som sägas lyda under Ingelstad kongsgård måge bibehållas wid deras åborätt, samt rättighet at lösa dem till skatte, hälst emedan de redan för 2 och 3 åhr sedan ärhållit skattewärdering derå, och skattekiöpskillingen behörigen deponerat. Men ridderskapet och

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 24.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 59.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 25.

adelen hade detta betänckande under d. 28 i nästwekne månad bifallit således, at landshöfdingen i Christianstads lähn må Ingelstad kongsgård i stället för dess ägande penningelöhn under boställsrätt tillträda, men de underliggande hemman eij annorlunda, än såsom indelningshemman, efter derom utgångne kongl. förordningar nyttja. Hwarjemte billigt pröfwat, at de omständigheter, som antingen igenom liquidation, eller i annor måtto nu förrut så böra afgöras, at pantägaren, enligt pantebrefwets lydelse, eij må komma at lida, ofördröjel:n befordras till behörigt slut.

Herr borgmästaren Carl G. Boberg: Jag har swårt, at finna mig uti detta deputationens tillstyrckande. Man will i hastighet sättja pantägaren utur dess innehafwande pant, Ingelstad kongsgård. Hon är en fattig äncka med många barn, hennes framl:ne man, så wäl som hon, hafwa nedlagt i denne gårdens upodlande det lilla de ägt, i hopp at framdeles få niuta frukten deraf, och nu då den tiden instundar, måste hon gå ifrån altsammans, utan at hon blifwit hörd, mindre at om pantskilling och byggnad med mera blifwit liquiderat. Detta är wissert:n något besynnerl:t och ganska hårdt. Hon tyckes åtminstone böra få sittja qwar till nästa riksdag, så at imedlertid altsammans må kunna i ordning afgöras, och hon äga tid, at någorlunda drägel:n komma derifrån. Men detta är icke det endaste, som jag bör härwid påminna; här äro ännu flere omständigheter, som förtjena upmärksamhet. Ingelstad är belägit siu mihl ifrån Christianstad. Skulle landshöfdingen någon tid åhrl:n willja wistas där, som utan twifwel skier, måste hans syssla imedlertid eftersättjas, och bönderne betungas med dryg skiutsning fram och åter. Ännu mer: Här säges wäl, at cronan skall genom detta förslag winna en besparing af 145 d:r s:rmt, men ho wet icke at den ränta af 1355 dl:r s:rmt har ansenl:n mera at betyda, än den penningelöhn af 1500 dl:r samma mynt, som landshöfdingen nu niuter? Och för öfrigit wore det orätt, om bönderne, som de under Ingelstad liggande hemman nu bebo, eij skulle få inlösa dem till skatte, då de likwäl fått skattewärdering derå, och för trij åhr sedan deponerat skattekiöpsskillingene.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag är aldeles ense med det herr borgmästaren Boberg nyss anfördt, och i synnerhet kan jag eij finna mig deruti, at här gifwes ett sådant förslag, hwarmedelst man afwiker ifrån de ordinarie steg, som wid sådane tillfällen böra i akt tagas. Jag måste tillstå, at jag icke wäntat något sådant af en deputation, som bör wårda folcks rätt, och icke försättja dem utur

deras rättigheter, aldraminst ohörde, som likwäl här uppenbarl:n skiedt, hwarföre jag ock för min del aldeles icke kan bifalla deputationens betänckande i detta mål.

Herr talman: Jag bör härwid påminna ståndet, om den tillärnade författningen, som snart lærer sättjas i wärckställighet, ang. förpantade cronogods inlösning af banquen. På det sättet kan cronan efter någon tid ärhålla Ingelstad igen med ansenl. förmon, men om det nu anslås till landshöfdingeboställe, måste det ständigt till cronans stora skada och mistning förblifwa derwid.

På det sättet kan och änckan soulageras och komma at niuta så lång tid, som swarar emot mannens och hennes nedlagde kostnad och möda, men annars icke. Det wore ock i mitt tycke orätt, om bönderne icke skulle få lösa deras åboende hemman, då de redan så lång tid förrut ärhållit skattewärdering och wederbörl:n ärlagt kjöpeskillingen. Men derföre böra de icke dragas undan kongsgården, utan i skattebrefwen förpliktas, at efter wanligheten och contractet så hädanefter som hittills förrätta arbetet wid kongsgården. Och föranlåtes jag fördenskull at hemställa, om icke detta cammar-, oeconomic- och commercedeputationens betänckande måtte afslås, och i det stället ett extractum protocollis upsättjas i anledning af det som i detta ärende discourreradt är. Hwilcket alt ståndet pröfwade rättwist at bifalla.

Justerades ståndets extractum protocollis, ang:de understöd för Wasa stads kyrcka, lydande som följjer:¹

S. D. Inlemnade riksdagsfullmägtigen för Wasa stad, borgmästaren herr Lars Blom ett memorial med berättelse, at till utwidandet och oundwikelig prydnad af berörde stads kyrcka, enligit uprättat, och hos Hans Kongl. Maj:it af herr landshöfdingen och venerandum consistorium i orten i underdånighet ingifwit förslag, en summa af 81957 dl:r s:rmt ärfordrats, och at ehuruwäl wid berörde kyrcka, så wäl af det som skiänckt blifwit, som det hwilcket eljest influtit, icke större förråd på penningar warit at tillgå, än allenast 11681 dl:r s:rmt, så har dock församlingen, i anseende till kyrckans stora bofällighet, och dess aldeles otillräckel. widd, warit nödsakad, at angripa byggnaden, hwarmed ock så wida fortfarits, at kyrckan nu mera med 2:ne hwälfda så kallade kors är tillökt, och det återstående af den gamla byggnaden, sedan

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 111.

tio pelare blifwit borttagne, till större delen, med nytt hwalf försedd, äfwen som ock hela kyrckan med golf, bänckar och skurtak. Sådan kostsam men oundwikelig byggnad, har eij annars kunnat, än försättja kyrckan eller församlingen uti en skuld af 18000 d:r s:rmt hos Kongl. Majj:t och cronan, utom de ansenlige fordringar, som enskylte personer äga. Och som till desse fordringars betalande ingen utwäg funnits eller är at tillgå, mindre någon fond till byggnadens fortsättjande och nödig prydnads anskaffande, så hafwa ortens herr landshöfdinge och venerandi consistorium, å församlingen wägnar, hos Kongl. Majj:t, d. 6 Sept. sidstl:t åhr, i underdånighet anhållit, det nödige medel härtill, genom en stambok öfwer hela riket måtte få insamlas, hwilcken anhållan Kongl. Majj:t, genom nådigt swar af d. 29 Juli sidstwekne, afslagit såsom stridande med riksens ständers förordnande.

Borgareståndet har tagit alle desse omständigheter under behörigt öfwerwägande, och som ståndet har sig församlingens oförmögenhet noggsamt bekant, at kunna den stora skuld, hwarföre kyrckan häftar betala, som ock at anskaffa medel till den högstnödige byggnadens fortsättjande, så har ock ståndet funnit sig på det ömmaste föränlåtitt, at hos de öfrige respective stånden anmäla denne Wasa stads kyrckja, till ärhållande af 2 öre smt af hwart matlag öfwer hela riket, och förmodar ståndet härhos så mycket hållre de öfrige resp:e ståndens gunstbenägne bifall härutinnan, som noggsamt bekant wara lärer, at näppel:n någon församling i riket större lidande och olycka öfwergådt, än Vasa stad och sochn, i det at alt wärbart manskap af borgerskap och allmoge, uppå befallning mangrant bewistade det olyckelige slaget wid Storkyro, och derstädes blef till störste delen nedergjordt, samt den lilla rest, som från wahlplatsen nödgades taga flykten, af fienden till deras hemwist förfölgde, och efter ytterl:re motwärn dödade, då fienden sedermera från kyrckan borttog dess prydnad, orgelwärcck, penningar, och fyra stycken klockor, samt utur staden bortförde all befindtelig lös egenom. Hwilcket lidande ganska mycket blifwit tillökt, derigenom at fienden så under det förra, som senare kriget haft sin station i Vasa stad. Hwilcket alt med de öfrige resp:e stånden hörsamt, tjenst- och wänl:n communicerades.

Justerades ett af ståndets herrar deputerade författat extractum protocoll, ang:de Åbo hofrätts utslag, uppå handlandens Adam M. Biurbergs borgenärers beswär, och lydde sålunda:¹

S. D. Af ett genom riksdagsfullmägtigen ifrån Åbo stad handelsmannen Christian Trapp uti ståndet anmält ärende, har borgareståndet förnummit, huledes Kongl. Maj:ts och riksens höglofl. hofrätt derstädes, uppå handlandens Adam M. Biurbergs borgenärers beswär, at magistraten i Åbo skall uti sin egen sak, genom qwarstads sättning och auction på Biurbergs egendom, för den igenom chartæ sigillatæ-försälgningen Biurberg åkomne balance giort borgenärerne förnär, förklarar, det magistraten icke tillkommit, at sielf lägga handen wid försälljarens egendoms qwarstads sättjande, så wida magistraten är ansvarig för dem till försälgnings öfwersände stemplade papperets värde, hwaraf ofelbart följja will, at magistraten skulle för chartæ sigillatæ-balancen med Biurbergs borgenärer twista om förmonsrätten.

Borgareståndet fant skäligt denne omständighet, såsom ett emot förordningen stridande præjudicat hos sig i öfwerwägande komma låta, och deröfwer sig yttra, at ehuruwäl magistraterne, enligt 1748 års chartæ sigillatæ-förordnings 26 §,² är för stemplade papperets försälgning äfwensom för andre cronones utskylder af staden ansvarige, så kunna magistraterne dock icke annorlunda för städernes upbördsmän häfta, än herrar landshöfdingarne och landskamererarne äro ansvarige för cronones upbörd hos räntmästare och cronofogdarne, då de i akt tagit hwad förordningarne deras ämbeten åtgierd pålägga, och det i stöd deraf, at städernes upbördsmän, till underdånigste föllje af Kongl. Maj:ts rescript till dess och riksens hofrätter, af d. 8 Januarii 1729, stå under lika answar och straff med andre cronones upbördsmän, som publice medel, staden eller cronan tillhörige, förskingra, hwarföre magistraterne böra äga frihet och rätt, at för cronones drätsel hålla sig till deras upbördsmäns ägendorar och personer, så framt upbördsmännen icke skulle willja lemnas öpet tillfälle, både sig sielfwe och egendorarne, till cronones, så wäl som städernes skada och nachdel, undansticka. Hwilket med de öfrige resp:e stånden etc.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollutdrag, nr 112 (flera handlingar).

² Tryckt förordning 14 januari 1748: *Kongl. Maj:ts nådiga förordning, angående stämplat papper.*

Uplästes justitiædeputationens betänckande,¹ uti målet emellan handelsmannen i Scara Lars Lindström å ena, och handelsmannen Sernström uti Lidkiöping å andra sidan, ang:de en i Scara stad belägen gård, Flodings eller Biskopstomten kallad, med tillhörige hus och ägor, hwilcken Sven Sernström wid offentl:t utrop sig tillhandlat, men Lindström påstår sig äga rätt, at såsom nabo inlösa. Tillstyrckandes deputationen, i anledning af anförde skiäl och omständigheter, ändring uti Kongl. Maj:ts desse parter imellan, d. 31 Octobr. sidstl. åhr, afkunnade dom, och at deremot Götha hofrätts uti detta mål, d. 1 April 1754, fäldte dom måtte till alle delar stadfästas, hwilcken tillagt Lindström den rättighet, at denne gård och ägor få inlösa.

Uplästes dissentientium votum i detta mål.

Och fant ståndet rättwist, at till alle delar gilla justitiædeputationens nyssanförde betänckande öfwer detta ärende.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll,² af d. 4 i denne månad, med föreställning, at högstangelägit wara will för rikets tjenst, det enär ett statscommissarieämbete, under riksens ständers sammanwaro, blifwer ledigt, återbesättjandet deraf icke måtte, efter allmänna förordningen, på trenne månaders tid ankomma, utan med det forderligaste wärckställas, hälst emedan, wid statswärckets reglerande, nödwändigt är, at bägge statscommissarierne gå secrete utskottets deputerade tillhanda.

Härjemte hade secrete utskottet funnit eij mindre angelägit wara, at statscontoiret förses med sådane män till commissarier, som uti statscontoirets giöromål förrut inöfwade äro, hwarföre ock secrete utskottet tillstyrcker, det secreteraren och cammereraren uti statscontoret måge, wid statscommissarieledigheter, niuta rum på förslagerne, efter förwärfwad skickelighet och ärfarenhet.

Herr borgmästaren Friedrich Ingman yttrade sig: Af de skiäl och omständigheter secrete utskottet anfördt, är jag nogsam öfwertygad, huru angelägit och nödigt det wara will, at lemna bifall till dess tillstyrckande. Men det är icke allenast nödigt för statscontoret, at få sådane styresmän, som uti wärckets giöromål äro wäl inöfwade, utan detta borde ock wid alle andre wärck i akt tagas. Och som det beklagel:n är nogsam bekandt, hwad oreda, drögsål och

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiedeputationen, nr 26.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 102.

skada deraf förorsakas för det allmänna, at sådane män esomoftast befordras till cammarrådsämbeten, som aldrig lärdt kjänna detta wärckets omständigheter, fast mindre uti sysslorne innom wärcket blifwit upammade, utan således måste, när de fått fullmagten, giöra första början at lära kjänna collegii giöromål, så finner jag för min del högstnödigt, det må samma rättighet at komma på förslag, som nu föreslås för camereraren i statscontoiret, jemwäl tilläggas camererarne i cammarcollegio, at komma på förslag till cammarrådsämbeten, då man kan giöra sig förwissad, at med tiden få förfarne och skickelige män wid bordet i detta collegio.

Herr talman hemstälde till ståndets godtfinnande, om icke detta secreta utskottets extractum protocollii måtte med den af herr borgmästaren Ingman giorde föreställnings tilläggande bifallas, hwilcket med allmänt Ja beswarades, och anbefaldtes at extractum protocollii härom skall afgå.

Twänne deputerade från bondeståndet fingo företräde, anmälandes ordföranden Otto Olofsson, at bondeståndet förehaft och bifallit cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande, ang:de åtskillige af justitiæcancellairen Fredenstierna till skatte köpte, men af åboerne återsökte cronohemman i Södermanland. Men som bondeståndet fått se en skrift i detta mål, som tyckes alldeles strida emot rikets regeringssätt och lagar, så funno bondeståndet nödigt at begära, det borgareståndet behagade låta detta målet hwila, till dess bondeståndet hunne inkomma med dess anmärckningar öfwer berörde skrift.

Herr talman lofwade, at detta ärende skulle hwila, och bondeståndets deputerade afträdde.

Justerades ståndets extractum protocollii rörande Ingelstad kongsgård, som blifwit föreslagen till boställe för landshöfdingen i Christianstad, lydande som följjer:

S. D. Lät borgareståndet sig föredraga riksens högl. ständers cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänckande,¹ ang:de indelt löhn för landshöfdingen i Christianstads lähn, hwartill föreslås Ingelstad kongsgård med underliggande hemman. Likaledes uplystes ärbara bondeståndets utdrag af dess protocoll, af d. 17 Maii sidst:ne, hwilcket alt borgareståndet i noga öfwerwägande tog, och kunde för sin del så mycket mindre bifalla det Ingelstad

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 113.

kongsgård med underliggande hemman, som nu är förpantad, blifwer landshöfdingen till löhn anslagen, som denna kongsgård icke allenast är långt från Christianstad belägen, och deräst landshöfdingen skulle åhrl:n willja någon tid derstädes wistas, skulle dess ämbete derigenom eftersättas, och allmogen genom skiutsningar fram och tillbaka mycken olägenhet tillskyndas, utan och cronan derigenom mistning och skada i sin inkomst tillfogas, hälst ståndet förmodar, at enär denne kongsgården jemte de öfrige cronoförpantningarne blifwa till cronan inlöste, och efter den generelle författning, som riksens högl. ständer wid denne riksdag finna nödigt at taga med slike cronoegendomars bortarrenderande, förfares, cronan en ansenl. förhöjning och inkomst öfwer sielfwe skattläggningarne tillflyter; hwartill kommer, at panthafwaren wid Ingelstad ej häröfwer blifwit hörd, mindre med den samme om pantskilling, byggnad med mera liquiderat blifwit. Men hwad angår de Ingelstad kongsgård till arbete underlagde cronohemman åboers ansökning, at få kjøpa sine åboende hemman till skatte, så bifaller borgareståndet i den delen det ärbara bondeståndets ber:de extractum protocoll, dock så, at berörde åboer i skattebrefwen förpliktas, at efter wanligheten och contractet, så hädanefter som härtills skiedt, utan försummelse och gensträfwoghet förrätta arbetet och det så kallade hofweriet wid kongsgården. Hwilcket med de öfrige resp:e stånden hörsam-, tjänste och wän:n till benägit bifall communiceras.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll,¹ af d. 5 i sidstl. månad, hwaruti, i anledning af anförde omständigheter, tillstyrkes, det actuaren wid reductions- och liquidationswäcket Jonas Carlstein personelt måtte tilläggas en tilökning på dess löhn af 200 dl:r s:rmt åhrl:n, och sådant ifrån detta åhrets början, samt lika tour, heder och förmoner med cammarcollegii notarier.

Herr borgmästaren Carl G. Boberg: Denne Carlstein är i sanning icke blyg; sidste riksdag sökte han ock tillökning på sin löhn, den han ock ärhölt, icke dess mindre vågar han, at nu åter komma fram dermed, och torde till äfwentyr näste riksdag göra likaledes. Detta går för långt. Han har redan så stor löhn, som han efter dess syssla bör niuta, och dermed bör han wara nögd.

Herr borgmästaren Lange: Jag är härutinnan alldeles ense med herr borgmästaren Boberg. Jag will allenast lägga något härtill: Jag märcker af secrete utskottets extractum protocoll, det Carlstein lærer hafwa brukat jemwäl det

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 103.

motive, at han wore wid wärcket omistel., och at, om han eij finge tillökning, wille han gå derifrån. Men jag är nog samt försäkrad, at man snart nog få en så skickelig karl i stället, om han eij will blifwa qwar, och således kan jag eij bifalla detta för honom gjorde tillstyrckande.

Herr talman hemstälde fördenskull, i anledning häraf, om ståndet behagade detta secrete utskottets tillstyrckande afslå, hwilcket med Ja beswarades.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll¹, af d. 20 i sidstl. månad, hwaruti wid handen gifwes, at angelägenheten fordrar, det statswärcket eij måtte beswäras, med den löhn, för hwilcken öfweradjutanten Edvard Königstedt, sedan generalgouvernementet i Finland uphörd, är på finske staten bibehållen. Och tillstyrcker secrete utskottet, det Köhningstedt måtte, i anseende härtill, så wäl som ock, at han af öfwerstelieutenanten baron Ribbing blifwit prejudicerad, hos Hans Kongl. Maj:t anmälas till fullmagts ärhållande af samme dag, som baron Ribbing, samt, så snart giörligit är, förhielpas till någon öfwerstelieutenants indelning, på det staten eij vidare med dess innehafwande löhn må belastas. Men som majorerne grefwe Ekeblad och Mannerhierta äro i tjensten äldre, än öfweradjutanten Köhningstedt, ty hemställer secrete utskottet, om icke desse bägge jemwäl kunde på en gång anmälas till lika förmåns ärhållande, som nu föreslagit är.

Hwilcket alt borgareståndet fant skiäligit at bifalla.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll², af d. 24 April sidstl.,² hwarutinnan, i anledning af andragne skiäl och omständigheter, begäres, det måtte Hans Kongl. Maj:t tillstyrkas, at bifalla härads höfdingens i Wärmeland och Östersyssla härads domsagu Carl von Nummers ansökning, at vice härads höfdingen Olof von Nackrey må, såsom dess efterträdare i ämbetet, undfå fullmagt på härads höfdingebeställningen, samt at delningen öfwer tingelagen i Wermeland, måtte såsom nödwändig tillåtas.

Hwilcket borgareståndet fant skiäligit at bifalla.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll³, af d. 11 i nästl:ne månad, ang:de öfweradjutanten baron Wrangels ansökning, at blifwa endtledigad ifrån den upwaktning hos Hans Höghet cronprintzen, hwartill han för någon

¹ Ibidem, nr 104.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 26 (flera handlingar). Tryckt som bilaga 19 i bondeståndets protokoll (*BnP* 7, s. 950 f.).

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 105.

tid sedan af riksens ständer blifwit utwald, och af Kongl. Majj:t i nåder förordnad. Och som Kongl. Majj:t wid denne ansökning eij något haft at i nåder påminna, så hade secrete utskottet i baron Wrangells ställe till cavaller hos Hans Kongl. Höghet cronprintzen utnemt capitainen friherre Axel Leijonhufvud, som kommer at åtniuta samme lön och wilckor, som dess företrädare, hwilcket secrete utskottet till riksens ständers fastställande öfwerlemnade. Detta hade ridderskapet och adelen i dag samtyckt, som ock ståndet nu dess bifall dertill lemnade.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll¹, af d. 13 i nästl:ne månad, med berättelse, at Hans Kongl. Majj:t wäl i nåder behagat tillägga cornetten Olof Sorbon 300 d:r s:rmt i belöning, för den nit och trohet han, wid hämmandet af den förföriske smädeskriftens, under namn af Sweriges tillstånd,² utspri-dande i Westergöthland wist. Men som secrete utskottet af ingifne rigtige wittnesbördor funnit, at cornetten Sorbon warit den förste, som samma smädeskrifter efterspanat och uptäkt, innan något förordnande härom nedkommit, och at han genom dess tagne anstalter, samt resor giordt sig nog kostnad, ty tillstyrcker secrete utskottet, at han måtte ärhålla lieutenantscaractere och -rang. Det ock ståndet fant billigt at bifalla.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll³, af d. 21 Juli sidstl:ne med tillstyrckande, det måtte cancellairssecreterarne wid Lund och Åbo academier, i anseende till brist på andre medel wid ber:de academier, ifrån detta åhrs början till näste riksdag, genom statscontoiret af extra utgiftsmedlen aflönas.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll⁴, af d. 28 Junii sidstl:ne, ang:de camererarens wid cammarcollegii förste afräkningscontoir Olof Arenanders ansökning, at få åtniuta de tolfhundrade d:r s:rmt i åhrl. löhn, som dess innehafwande syssla på 1696 åhrs stat äro anslagne, hwilcken ansökning secrete utskottet i anseende till anförde skiäl funnit billigt at för dess del bifalla, med bifogat tillstyrckande, at differencen måtte jemwäl camereraren Are-

¹ Ibidem, nr 106.

² J. Swedenschiöld (pseudonym): *Swea rickes tilstånd uti ett kort begrep sammandragit och forestäldt år 1756*. Kristiania. Åhlén & Åhlén 2003, nr 17.170.

³ Ibidem, nr 107.

⁴ Ibidem, nr 108.

nader för den förflutne tiden godtgöras. Det ock ståndet pröfwade rättwist at bifalla.

Uplästes secreta deputationens betänckande,¹ ang:de den af capitainen wid Westerbottns regemente Babo Joachim Georg von Rohr förde klagan, öfwer liden prejudice wid sökt befordran, wid flere tillfällen, och i synnerhet då majorstjensten wid berörde regemente sidst war ledig, då capitainen Palmstruck blef framför honom af regementschefen på förslag upförd, von Rohr owetande, som war i Frankrike wistandes. I anledning af anförde omständigheter tillstyrcker deputationen, det måtte von Rohr hädanefter niuta tour till vidare befordran framför majoren Georg W. Palmstruck, och till den ändan nu imedlertid undfå en dags äldre majorsfullmagt, än den majoren Palmstruck innehafwer, samt at generalmajoren Palmstruck må för sin ämbetes åtgierd af justitiæcancelleren lagl. tilltalas, och alfwarsaml:n efterses, om eller huruwida chefen bör gälda den skada von Rohr, genom tillständig löns bristande kunnat taga.

Uplästes ridderskapets och adelens å detta betänckande påskrefne resolution d. 2 i denne månad, lydande sålunda:

Ridderskapet och adelen bifaller deputationens betänckande, at capitainen von Rohr redan d. 11 Aug. 1747, framför nu warande majoren Palmstruck bordt till capitain blifwa befordrad, och at capitain von Rohr till dess uprättelse nu undfår en dags äldre majorsfullmagt än majoren Palmstruck, dock så, at samme fullmagt, hwarcken i avancement, eller commando må lända någon capitaine i arméen, som framför von Rohr ägt lagl. tour till prejudice; kommandes differencen i majorslönen af generalmajoren Palmstruck, von Rohr at åhr:l:n ersättjas, ifrån den till han efter sin tour bordt få majorsindelning, och generalmajoren Palmstruck för dess åtgierd nu genast ställas till laga answar, at skyndesaml:n, samt om möjel:t är, under riksens ständers sammanwaro dömmas.

Uplästes de ledamöters votum, som uti deputationen warit dissentientes.

Uplästes capitainen von Rohrs härwid inlemnade memorial.

Likaledes uplästes generalmajoren Palmstrucks i detta mål ingifne memorial.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 24 (flera handlingar).

Herr borgmästaren Schau: Mig tyckes, at ståndet icke lærer, wid så fatte omständigheter, som här företes, finna betänckel:t at bifalla ridderskapet och adelens yttrande, som wärckel:n länder till en rättwis uprättelse för det myckna lidande, som capitainen von Rohr öfwergådt.

Men herr borgmästaren Lundeberg begärdte jemte flere herrar ledamöter, at detta ärende måtte ligga på bordet. Hwilcket bifölls.

Herr borgmästaren Schau: Jag tror mig böra gifwa ståndet wid handen, at secrete utskottet hos Hans Kongl. Maj:t anmält, det en ärestod må uprättas på den i denne stad tillärnade nye beurse, till ett wedermäle af ärkäntsla för commercerådet Ahlströmers besynnerl. förtjenst uti den del af rikets wälstånd, som stödjer sig på inrättningen af manufacturer och slögder. Denne herren förtjenar ock wärckeligen ett sådant prof af den tillgifwenhet, det allmänna är honom skyldigt. Mine herrar tillåten mig, at härhos påminna eder wår eij mindre älskade än namnkunnoge Thomas Plomgrén. Jag tror det I alla lären bejaka, det han är en lika heder wärd. Förwissad härom, har jag upsatt ett memorial, hwilcket ståndet behagade låta för sig upläsas.

I anledning häraf uplästes nyssber:de af herr borgmästaren Schau författade memorial,¹ hwilcket ståndet enhälle:n biföll, och anbefaldtes at trenne exemplar deraf skulle renskrifwas, och med ståndets derå tecknade bifall till de öfrige respective stånden afsändas.

Herr borgmästaren Cervin gaf wid handen, at österbottniske städernes herrar fullmäktige hade hos herrar deputerade öfwer ståndets enskildte ärender, inlemnad en afskrift af ortens landshöfdinges² bref till magistraterne, af d. 30 sidstl. Juli, med antydning, at alfwarligen åtwarna städernes handlande, at taga sig till wahra för frikostige och allmogen högstförderfwande penningeförskotter. I widrig händelse hade de at skylla sig sielfwe, om de särdeles hos cronohemmans innehafware komma at lida, och sakna handräckning till deras fordringars utbekommande. Och som detta landshöfdingens förfarande utmärcker någon sielftagen frihet, och uti skrifarten wisas ringare aktning för magistraterne, än kongl. collegierne och andre befattningshafwande bruka, så hade herrar deputerade funnit sig föranlåtne, at till ståndets närmare bepröf-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 106.

² Landshövdingen var Gustaf Abraham Piper.

wande härom projectera ett bref till Hans Kongl. Majjt, i ståndets namn. Detta projecterade bref uplästes och bifölls, lydande sålunda:¹

P.T. At borgerskapet i städerna, med försträckningar, går allmogen tillhanda, uti de åtskillige tillfällen, som wid landthushållningen förefalla, thet har alltid blifwit ansedt såsom nyttigt och wäl giordt, långt från at någon lag thet förbudit, aldraminst, som thet ju är tillbörligt, at med undersåtare, i alle görliche omständigheter, biträda hwarannan. Men i händelse, at någon på otillbörligt sätt skadar och förolämpar en annan, eller någon begår brott, stadgar lagen straff. På sådan grund, har thet warit borgareståndet helt oförmodeligt, at för ögon finna en bewittnad afskrift af ett ämbetesbref daterat d. 30 Juli innewarande åhr, som Eder Kongl. Majjts befallningshafwande i Österbottn, till magistraterne utfärda låtit, hwilcket härjemte i underdånighet bifogas, emedan wälbem:te Eder Kongl. Majjts befallningshafwande dermed eftertänckel:n antyder magistraterne, at alfwarl:n åtwarna handlande, thet the taga sig till wara för frikostige försträckningar, såsom allmogen förderfwande, wid äfwentyr at the icke skola niuta handräckning, om the sedan finna sig föranlåtne them at söka, som synes utmärcka någon sielftagen frihet, emot hwad allmänne lagen stadgar, konungens befallningshafwande wid utmättingsansökningar, till efterrättelse, och dessutan genom denne befallning, i anseende till magistraterne, uti sielfwe skrifarten wises ringare aktning, än så wäl Eder Kongl. Majjts och riksens collegier, som befallningshafwande uti öfrige lähnen låta i akt taga.

Eder Kongl. Majjts nådigste ompröfwande finner sig förthenskull borgareståndet nödsakat alt sådant i underdånighet underställa, med lika underdånig anhållan, det Eder Kongl. Majjt, såsom målet förtjenar, i nåder täcktes låta rätta detta befallningshafwandens förfarande, till förekommande af den olägenhet och olikhet deraf annars förorsakas kunde. Med all undersåtelig zele framhårdar alltid etc. etc.

Herr borgmästaren Omnberg anmälte, at herrar deputerade hade, i anledning af herr secreteraren Widmarcks memorial, angående riksdagsmanswahlet i Christinehamn funnit nödigt at författa en skrifwelse till ber:de stads magistrat; hwilcken nu uplästes och bifölls, lydande som följjer:²

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 114 (flera handlingar).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 115.

Borgareståndet har utaf förekomne handlingar fådt erfara, hurusom wid det sidst hållne riksdagsmanswahl i staden, magistraten, oaktat borgerskapets the-remot giorde protest, tillåtit en här boende adelsman i samma wahl få taga del och röster afgifwa, hwilcket likwål snörrätt strider emot 1723 års riksdagsordning, hwarmedelst hwart och ett stånd särskilt bibehållas wid sin fria walrättighet, och nog tydel:n skyddas från intrång och deltagande af andre. Och ehuru ståndet således hade full anledning ett så lagstridigt förfarande till justitiæcancellerens åtahl och lag:e åtgierd hänskiuta, hälst som härutaf händt, at öfwersteliutenanten Nordenswerd i 2:ne stånd haft riksdagsfullmäktig, hwilcket Sweriges lagar alldeles icke tillåta, har ståndet likwål för thenne gången dermed innehålla welat, och allenast magistraten härmed sådant förhålla, med antydan, at magistraten framdeles wid förefallande tillfällen borgareståndets rättigheter bättre i akt tager, at eij något inbrott therutinnan i en eller annor måtto vidare tillåter. Lärandes magistraten sig härwid ärhindra, at ehuru adelsmän i 12 § af 1723 åhrs adel. privilegier¹ tillåtas at bebo hus och gårdar, samt idka borgerlig näring i städerne, de the adelig förbindelse, på samma sätt som borgerskapet, afgifwa och för sin handel åhrl:n taxeras, så finnes dock i början af samme § hwart och ett stånds wälfångne privilegier och rättigheter oförkränkte lemnade och nog tydel:n förbehållne, och at hwad tillförene emot lag kan hafwa förelupit, aldrig förnuftigtwis tages till skiäl och efterlefnad, då lagl. rättelse therutinnan sökes. Borgareståndet förblifwer etc etc.

Herr borgmästaren Omnberg anmälte vidare, det h:rar deputerade genomsedt ärendet, rörande Götha hofrätts utlåtelse, öfwer borgmästaren i Lindkiöping Joh. G. Wennbergs hos Kongl. Majj:t anförde beswär deröfwer, at han ifrån förslag till en ledig warande häradshöfdings domsagu blifwit utesluten, och hade herrar deputerade funnit nödigt, at ståndet måtte hos Hans Kongl. Majj:t anhålla, det wederbörande måtte tilltalas, i hwilcket afseende herrar deputerade hade i ståndets namn projecterat ett bref, som nu uplästes och bifölls, warande dess innehåll följande:²

¹ Tryckta privilegier 16 oktober 1723: *Privilegia utaf then stormächtigste konung Friedrich Sweriges, Giöthes och Wändes konung &c. &c. stadfästade Sweriges rikets ridderskap och adel uppå riksdagen i Stockholm 1723.*

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 116 (flera handlingar).

P.T. Uti d. 31 Juli sidstl:ne hos Eders Kongl. Maj:t i underdånighet ingifwen förklaring uppå borgmästaren i Lidkiöpings stad Joh. P. Wennbergs beswär öfwer uteslutande ifrån thet till en ledig häradshöfdingedomsagu d. 7 nästföregående Maii uprättade förslag, har kongl. Götha hofrätt wäl i början medgifwit, at bem:te borgmästare redan åhr 1737 till häradshöfdingeembete blifwit föreslagen, men therjemte påmint, at the förtjenster han genom härads-höfdingesysslors förrättande kunnat winna, warit the samme, som banat honom wägen till ernående af then syssla han nu innehafwer och åhr 1746 tillträdt, samt at han ifrån then tiden aldrig haft andre domaresysslor, än them, som wid rådstugurätten förekommit och han samfält med rådstugurätten förrättat, hwilcke såsom långt mindre granlaga och till ringare antal, än the många och widlyftige ärender, som uti en domsaga dagel:n förekomma och fordra ett ouplösligt arbete, icke kunna lemna tillräckelige bewis om bem:te borgmästares nu ägande förmåga och skickelighet, at tillförlätel:n bestrida ett häradshöfdingeembete, hälst sedan han under så beqwämt arbete hunnit till nog ålder, och witterl:n af siukdom mycket är beswärad, med mera.

Borgareståndet ärkänner med underdånig tacksägelse, at det efter dess underdånige anhållan erhållit denne act till genomseende, och lemnar i sitt wärde, hwad kongl. Götha hofrätt emot borgmästaren Wennbergs person och enskylte omständigheter anförer, ehuru ståndet dock af trowärdige wittnesbörder inhämtat, at bem:te borgmästare, hwarcken finnes wara äldre, än at han först nästl:ne April månad fyllt sitt 48 ålders åhr, eller at han i öfrigit känner sig af någon särdeles siukdom beswärad, sedan han ifrån then förledit åhr någre weckor allenast hafde frossa, nu mera aldeles är befriad. Icke eller will thet nu egentligen tillkomma ståndet at ytra dess tancka, angående the föreslagnas mer eller mindre förtjenster emot Wennberg, utan ankommer detta uppå Eder Kongl. Maj:ts nådigste afgörande, i anledning af the öfwer förslaget ingifne beswär, men at kongl. hofrätten behagat med så besynnerlig ringa aktning anse borgmästarembeten i gemen, tå om borgmästaren Wennberg säges, at han inge andre domaresysslor förehaft än them, som samfält med rådstufwurätten blifwit förrättade, hwilcke thesutan såsom långt mindre granlaga och till ringare antal, än the wid häradsdomstolarne förekommande, eij skulle kunna lemna tillräckel. bewis om borgmästares förmåga och skickelighet, at tillförlätel:n bestrida häradshöfdingeämbeten, sådant alt rörer städernes borg-

mästare och embetsmän i allmänhet så nära, at ståndet ej kan undgå thess underdånige påminnelser therwid at anmäla.

Utan at på något sätt bestrida häradshöfdingeembetet thess wigt och angelägenhet förmodar dock borgareståndet i underdånighet, at Eders Kongl. Maj:t i nåder lærer finna thet borgmästareembetet, jemte lagfarenheten i många delar ärfordrar icke mindre men wäl mera och widsträcktare insikt, än wid bestridande af en del häradshöfdingesysslor nödig är, hälst ärfarenheten wisat, at häradshöfdingesysslor kunnat af unge och mindre försökte personer beträdas. Thessutom ock, enär inge andre fel emot Wennberg kunnat upgifwas, tyckes kongl. hofrätten så mycket mindre bordt taga skiäl till thess förbigående therutaf, at han sedermera och tillika wisat dugelighet till domareembetets utförande i staden, som then wärdighet, i hwilcken han 1737 stod, ingalunda kunde genom thetta efter kongl. fullmagt wundne framsteg wara minskad, utan fast mera ökad, hwarwid kongl. hofrätten äfwen ålegat ihogkomma the, om borgmästares befordringar wid flere tillfällen, gjorde ärindringar. Kongl. hofrätten jemwäl ej lærer kunna neka sig weta i hwad heder och anseende borgmästarembeten i alle tider warit och genom Kongl. Maj:ts senare nådigste förordningar än ytterligare äro befastade, så at borgmästaren Wennberg följaktel:n genom förbem:te befordran wunnit ännu nermare tillträde till then rättighet han så långt tillförene, genom flere tjensteåhr, både såsom borgmästare och vice häradshöfdinge, sig tyckes förwärfwat.

Huru kongl. Götha hofrätt wid närwarande beskaffenhet sig upført, och i hwad anseende borgmästarembeten therstädes willja hållas, utmärckes förmodeligen nog solklart af the emot borgmästaren Wennbergs befordran anförde besynnerl. utlåtelse.

På thet nu kongl. hofrättens förenemde försök ej må kunna nyttjas flere wälförtjente borgmästare och embetsmän i städerne till hinder, har hos Eder Kongl. Maj:t borgareståndet härigenom underdånigst dristat anhålla, thet måtte the af kongl. Götha hofrätts ledamöter, som på föregående sätt nog hårdt och eftertänkel:n sökt förringa borgmästareembetens wärdighet i gemen, ställas under behörigt och laga tilltal genom herr justitiæcancellarens anstalt, så at kongl. hofrätten icke vidare måtte kunna gifwa ståndet orsak öfwer slike medfarter, dess medlemmar till skada och förfång sig at beswära. Ståndet framhårdar med diupaste wördnad till dödsstunden etc. etc.

Förehades å nyo landt- och siömilitiæoeconomideputationens betänckande,¹ ang:de Lovisa stads sökt[e] befrielse för knechtehåll, för någre samme stad underlagde hemman. Hwilcket betänckande stände fant godt, at till alle delar bifalla.

Löparen af herr handelsman Bagges memorial,² som d. 7 sidstl:ne Aug., hos ståndet blifwit föredragit och bifallit, upwistes nu, och bondeståndet d. 26 i samme månad resolverat, at de redan uti Götheborg upbygde hus af trä måge få nyttjas och blifwa stående, samt således icke nederrifwas, dock at hädanefter stenhusbyggnader böra efter Kongl. Maj:ts nådige författning, på de än obebygde tomterne upföras, och inge trähus vidare byggas, hwarmed präteståndet d. 26 ejusdem sig förenat, och fant jemwäl ståndet nu godt, at detta bondeståndets yttrande bifalla.

Uplästes secreta deputationens betänckande,³ ang:de de af föraren Axel Germund Liljegrén anförde beswär deröfwer, at han åhr 1743 olagl. skall blifwit skild wid den förarebeställning, som han wid kongl. lifdragoneregementet då innehade. Och hade deputationen pröfwat skiäligit at tillstyrka, det föraren Liljegrén bör åtnöija sig med den uprättelse Kongl. M:t honom redan tillagt, at undfå den första wid wid lifdragoneregementet ledigblifwande och honom anständige underofficerareindelning, samt efter den skickelighet och ancienite han medelst dess först innehafde underofficerarefullmagt kan äga blifwa på förslag till öfwerofficerare upförd. Och är deputationen för öfrigit af den tancka, hwad ärsättningen för det han obehörigen skall blifwit från sysslan skild, beträffar, at honom må wara obetagit, detta wid wederbörande krigsrätt lagl:n utföra.

Uplästes ett af föraren Lilljegren inlemnadt memorial med anhållan om öfwerofficerarecaractere, utom det som deputationen för honom tillstyrckt.

Ståndet tog detta alt under öfwerwägande, och fant godt, at detta ärende således afsluta, det må föraren Lilljegrehn nu straxt århålla cornetsnamn och -heder, samt hädanefter när öfverfaller, niuta befrodran efter förtjenst och skickelighet.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 11.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 92.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 25.

Uplästes stora deputationens extractum protocoll¹, af d. 25 i nästl:ne månad, hwaruti wid handen gifwes, at under det deputationen warit betänckt uppå de mått och utvägar, som under den Högstas bistånd måge sättja riket och lagar uti säkerhet emot alle förderfwelige försök och stämplingar, har deputationen funnit, till ett sådant ändamåls winnande tjena, at enär något sådant skulle förspörjas å färde wara, en kongl. commission må förordnas, till at deröfwer ransaka och summario processu dömma. I anseende hwartill deputationen tillstyrcker, det hos Hans Kongl. Maj:t anhållas må, om wärckställigheten, det casu existente, personer till en sådan kongl. commission med råds råde utnämnas, och efter wanligheten med constitutorial förses.

Ståndet fant detta angelägit, och biföll fördenskull stora deputationens tillstyrckande i detta ärende.

Uplästes justitiæ- samt cammar-, oeconomie- och commercedeputationernes betänckande,² öfwer den emellan brukspatronerne Anders och Isac Rothoff, samt Eskilstuna stad träffade förening, om någre wästan åhn wid bem:te stad belägne tomter. Och som deputationerne funnit, at hwarcken Kongl. Maj:ts och cronans rätt härigenom skier förnär, eij eller at förlikningen, så wida witterligt är, länder till den tredjes förfång, ty tillstyrcka deputationerne, at denne förlikning, som den i betänckandet finnes, må till parternes rättelse och efterlefnad å ymse sidor gillas och stadfästas; dock at hwad stadens utfästelse angår, det inge sådane smeder skola innom stadens gebiet skyddas, som tillwårcka de slags smiden, hwilcke wid manufacturiet förfärdigas, sådant eij må få dragas till præjudicat emot andre städer.

Herr talman: Jag lemnar denne ingångne förlikning uti sitt gode wärde, men hwad den puncten angår, at inge smeder skola skyddas i staden, som tillwårcka de slags smiden, som wid manufacturiet förfärdigas, så tror jag, at stadens fullmäktige derutinnan wid förlikningen gådt för långt, och at ståndet är berättigat at giöra åtal härå, och hos de öfrige resp:e stånden giöra föreställningen deremot. För öfrigit kan betänckandet bifallas. Ståndet instemde härmed, och kommer i anledning häraf extractum protocoll¹ at afgå.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag har haft tillfälle, at nermare genomse secreta handels- och manufacturdeputationens betänckande, ang:de den tillär-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Stora deputationen, nr 11.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiedeputationen, nr 27.

nade börsrätten, och bör jag hos ståndet anmäla, at jag deruti funnit åtskilligt, som rent af innehåller en fullkomlig destruction af städernes privilegier: En adelsman föreslås till præses. Detta är ett tydeligit prof hwarthän man vidare ärnat sig.

Twänne assessores föreslås, som skola biträda rätten, en utur hofrätten och en utur commercocollegio. De nu föreslagne äro wäl icke adelsmän¹ men ho kan försäkra oss, at sådant icke framdeles kan skie, och jag tör säga wist nog skier, ty här är aldeles ingen författning tagen deremot, utan vägen aldeles öpen lemnad. En rådman utnemnes ock, ehuru den rättigheten at kalla honom lærer tillhöra stadens borgerskap. Och om jag än skulle medgifwa, at riksens ständer wid förste inrättningen kunde jemwäl nämna en rådman, så är här likwäl icke ett enda ord nämt huru dermed framdeles bör förfaras, så at borgerskapet jemwäl ifrån rådmannens kallande kunna uteslutas, sådant alt ser så ut, som wille man cassera stadens privilegier, och öfwerlemna en gren af städernes mäst betydande hushållning i fremmande händer. Jag tycker fördenskull angelägit wara, at ståndet må hos de öfrige resp:e stånden begära, det detta ärende må hwila, till dess ståndet kan hinna at yttra sig deröfwer.

Herr talman hemstälde i anledning häraf, om icke hos de öfrige resp:e stånden måtte begäras, at detta ärende må hwila tills vidare, hwilcket med Ja beswarades.

Herr borgmästaren Cervin påminte, at saken ang:de författningen med städernes båtsmän, hade wäl hos ståndet tillförene warit omtaldt, men at man ändå icke hunnit komma till något wist slut, huru detta ärende skulle hielpas.

Herr talman förestälde, at saken bäst kunde hielpas, om ståndets ledamöter i secrete utskottet anmodades, at draga försorg derom, hwilcket bifölls, och herrar secrete utskottsledamöterna anmodades, at härutinnan giöra deras bästa.

Uplästes tulldeputationens betänckande,² ang:de staden Marstrands sökte tullfrihet, på wed och victualier, som främmande till skiepsprovision derstädes upköpa, hwilcken ansöknings förre del deputationen afslagit, men den senare tillstyrckt, dock således, at denne frihet eij må sträcka sig till det, som inskiep-pas till handels drifwande, och at fördenskull sådan inskieppning måste angif-

¹ I prot. *aldelsmän*.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Tulldeputationen, nr 4.

was hos tullbetjenterne, på det de måtte tillse huruwida det, som under namn af skiepsprovision intages, kan wara proportionerat emot manskabet och resan. Hwilcket alt ståndet jemwål fant skiäligit at bifalla.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande,¹ angående fattige barns underhåll och upfostran öfwer hela riket.

Och fant ståndet nödigt at detta betänckande jemte de flere, som angå barnhusen, måge remitteras till ett nermare genomseende af wisse herrar deputerade. Till hwilcket ärende följande herrar utnemdes, neml:n

herr rådman Helledaij,
herr sidenfabriqueuren Dahlmansson,
herr borgmästaren Herkepæus,
herr borgmästaren Borg,
herr borgmästaren Cervin och
herr borgmästaren Joh. Boberg.

Uplästes secreta handels- och manufactur samt tulldeputationernes betänckande, ang:de ett nytt tullarrendecontract,² och fant ståndet godt, at detta betänckande måtte till nermare genomseende ligga på bordet.

Sex deputerade från prästeståndet ankommo och infördes. Och anmälte ordföranden kyrckoherden doctor Schröder, det hos prästeståndet under ömsint öfwerwägande kommit, at sedan prästmannen Lars Bruhn genom rikens ständers fattade beslut, öfwer de beswär, som en del af Westerliungs församling anfördt, wore skild ifrån dess innehafde kyrckoherdesyssla, måste Bruhn med hustru och barn se sig försatt uti ett medlidande wärdt tillstånd; och hade prästeståndet fördenskull på det ömmaste skolat hemställa, om icke Bruhn måtte hos Hans Kongl. Maj:it anmälas till nådig åtancka wid sig yppande tjenlig lägenhet, innom Strengnäs stift. Hwilcket ock prästeståndet hos borgarståndet till benägit bifall welat genom desse sine deputerade recommendera. Aflemnandes herr doctorn ett extractum protocolli, rörande detta ärende.

Herr talman lofwade, at detta extractum protocolli skulle, så snart möjjeligit wore, ståndet föredragas. Imedlertid kunde herr talman försäkra, at ståndet i

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 60.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 25 (flera handlingar).

detta mål som eljest altid, eij lærer underlåta, at giöra alt hwad billigt wara kan. Hwarmed desse deputerade afträdde.

Herr borgmästaren Blidberg anmälte, at staden Carlsrona hade blifwit twungen at taga större del uti tullhusens reparation i berörde stad, än stadens andel i accisen är. Och som detta strider emot Kongl. Maj:ts förordnande, så utbad herr borgmästaren sig ståndets biträde till ändring häruti.

Herr talman hemställte, om icke detta ärende måtte remitteras till herrar deputerade, som kunde projectera i ståndets namn, ett bref till Hans Kongl. Maj:t härom. Detta bifölls.

Uplästes ett af landshöfdingen baron Friesendorf inlemnad memorial,¹ med hemställande, om icke skiutslegan på landet måtte förhöjas, till 12 öre s:rmt för en häst, som för wagn, släda eller till ridhäst brukas, men 16 öre s:rmt för en häst, som går enbets för carriole, chaise eller kjärta; all crono-, tåg- och fångskiuts likwäl undantagen.

Herr rådman Hanquist: Jag märcker, at städerne i detta memorial icke ens blifwit nemde, fast mindre at någon tillökning i skiutslegan för dem blifwit föreslagen, ehuru hästars underhållande därstädes är dubbelt dyrare, och städerne hittills, som billigheten fordrar, altid fått dubbelt större skiutslega, än allmogen på landet. Låtom oss fördenskull påstå, at härmed må förblifwa, som hittills wanlig warit, så framt icke en proportionerad tillökning tillägges städerne.

Herr borgmästaren Fries: Jag wore på wist sätt ense, med hwad nu sagt är, i fall wi kunde förmoda, at prästeståndet wille förena sig med oss. Men det är just det som jag tror mig hafwa orsak at twifla uppå, och således håller jag före wara bäst, at wi gå in uti tillökningen med wisse wilckor, då kunna de öfrige stånden icke utesluta oss, som eljest torde skie. Åtskillige af ridderskapet och adelen hafwa sagt mig, at om wi bewillje tillökningen i skiutslegan på landet, skall adelen eij giöra swårighet, at bifalla det städerne måge jemwäl få tillökning efter wanlig proportion. Och skulle det icke eller wara adelen emot, om wi wille aldeles afsäga oss skiutsen.

Men herr borgmästaren Renhorn hölt före, at detta förslag borde aldeles afslås, såsom i synnerhet lämdande till alt för mycken tunga för städernes handlande, hwilcke landwägen oftast måste transportera sine wahrer, och föreföll

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 107.

det herr borgmästaren såsom något beynnerligt, at ibland de olägenheter, som för allmogen af skiutsande fölljer, nemnes jemwäl, at ungdomen derigenom wänjes till lättja och fylleri. Hade sådant skiedt hittills, som ingen twifwel är, då skiutspenningarne warit mindre, lära desse odygder så mycket mera tilltaga, om skiutslegan ökes.

Herr borgmästaren Johan Boberg yttrade sig i samma mening.

Herr talman föreslog at detta ärende måtte remitteras till herrar deputerades nermare öfwerwägande, som kunde projectera ståndets yttrande härom således, at ståndet ej på annat sätt kan bewillja någon tillökning än med det willckor, at städerne efter wanligheten få dubbelt. Detta bifölls.

Herr talman ärhindrade, at nådigt wore, det en deputation till de öfrige resp:e stånden måtte afgå, och till bifall anmäla herr borgmästaren Schaus memorial, ang:de ärestoden för framledne borgmästaren Plomgren, ståndets extractum protocoll, ang:de twisten emellan Sundsvalls stad och Galtströms bruk, extractum protocoll, ang:de understöd för Wasa stads kyrcka, och ståndets extractum protocoll ang:de handtwärckerierne. Wid hwilcket tillfälle deputerade jemwäl kunde begära, at saken ang:de börsrätten måtte hwila, till dess ståndet kan hinna yttra sig deröfwer. Detta bifölls och utnemdes herr borgmästaren Renhorn till ordförande, siu andre herrar ledamöter, at wara honom följaktige i detta ärende.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll,¹ af d. 13 i nästl:ne månad, med tillstyrckande, at för angelägenheten skull, någon nära till Stockholm belägen kongsgård, måtte uplåtas commissarien i kongl. commercecollegio Isaac Johan Dragman, emot det at jordeboksräntan uppå hans löhn beräknas, och han förbiudas, at icke allenast underhålla ett stamschäferie, utan ock at emottaga och underhålla alle utifrån inkommande får, till dess de kunna i landsorterne utdelas, med mera ut in actis; och fant ståndet godt, at detta bifalla.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande,² ang:de huru räkenskaperne öfwer Kongl. Maj:ts och cronans, samt publique upbörd och utgifter, hädanefter tidigare, än hittills skiedt, måge, enligt ins-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 109.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 61.

tructioner och förordningar kunna befordras till afslutande och inlefwererande till wederbörl. ort.

Och fant ståndet skiäligit at detta betänckande bifalla.

Herr talman hemstälde, om icke secreta handels- och manufacturdeputationens berättelse, ang:de fabriquerne måtte tryckas, hwilcket ståndet biföll.

Uplästes ridderskapet och adelens extractum protocoll, af d. 2 i denne månad,¹ med berättelse, at ridderskapet och adelen förnummit, at en eller annan af riksens ständers skrifwelse blifwit ifrån kongl. cancelliet återhämtade på den grund, som skulle deruti något blifwit utelemnadt, eller någon ändring wara nödig. Och som sådant icke öfwerensstämmer med den ordning och säkerhet, som wid riksens ständers expeditioner i akt tagas bör, så pröfwas nödigt, at hos Hans Kongl. M:t anhållas må, det inge inkomne riksens ständers bref, må af någon, eho den wara må, få återtagas, så framt icke riksens ständer sielfwe genom särskilt bref, eller å deras wägnar landtmarskalcken och talemännen sådant begära. Hwarmed ståndet sig jemwäl förenade.

Herr borgmästaren Johan Boberg föredrog följande puncter af borgarståndets beswär, neml:n²

35 § ang:de drängars städjande till sjöfolck, bifölls, med den tillägning, samt Finland.

88 § ang:de lazaretsmedlen, fant ståndet böra gå ut.

78 § ang:de tackjernshandelen, bifölls.

76 § ang:de scholægånger i städerne. Bifölls med den tillägning, at de så kallade nationer afskaffas.

65 § ang. resepass för dem som willja resa från Westerbotn. Bifölls.

94 § ang:de hälsowattns införskrifwande, gillades.

63 § ang:de hinder och olägenheter wid Stockholms Skiepsbro. Antogs.

100 § ang:de förbud för fiskskiöpare, at sällja wahrer i skiärgårdarne, bifölls.

Tolf deputerade från bondeståndet ankommo, och anmälte ordföranden Otto Olofsson, at bondeståndet förehaft justitiædeputationens betänckande af d. 11 Februarii 1743, rörande upbringningsmålet emellan capitainen Degener och dess medinteressenter, och hollenske skiepparen Tønnes Henricsson Smitt, och hade bondeståndet funnit nödigt, at deröfwer yttra sig genom ex-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Ridderskapets och adelns protokollutdrag, nr 7.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna beswärdeputationen, onummerat.

tractum protocolli, som nu aflemnades. Recommenderandes för öfrigit till benägit bifall, följande ärender:

1:o någre pastoraters i Bohuslähn ansökning, at få inlösa cronotijonden.

2:do södermanlandske böndernes ansökning, at få inlösa de hemman, hwilcke justitiæcancelleren Fredenstierna blifwit till skatte uplåtne.

3:io målet ang:de förhögning på skiutslegan.

Herr talman yttrade sig: Ståndet lærer eij underlåta at taga desse målen under behörigt öfwerwägande, och i det nermaste som giörligit är söka at göra bondeståndet nöije. Men bondeståndet lærer ock finna billigt, at städerna, hwad skiutslegans förhögning angår, böra efter wanlig proportion ihogkommas.

Desse deputerade afträdde.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande,¹ ang:de den af prästerskapet i Halland sökte befrielse från den så kallade kongsskatten och hade deputationen denne ansöknings bewilljande afstyrckt.

Ståndet tog detta betänckande under behörigt öfwerwägande, och fant skiäligit, at bifalla deputationens slutmening, men förbehölt sig derhos, at hwad som i berättelse omröres, ang:de städernes förre bewillningar, icke må wid något tillfälle ligga städerna i vägen, eller dem till hinder wara.

Herrar deputerade återkommo, och berättade herr borgmästaren Renhorn, at han de committerade målen hos de öfrige stånden anmält, som ock hade lofwat at dem snart företaga, och förmodeligen till ståndets nöije afgiöra, i synnerhet hwad den tillärnade ärestoden för fram:ne borgmästaren Plomgren angår. Men prästeståndet hade allenast swarat efter wanligheten i allmänne ordelag.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande,² ang:de vice häradshöfdingens Alexander Wefwers giorde ansökning, at få till skatte köpa cronohemmanet Tiurholmen i Götheborgs och Bohus lähn, Inlands södre härad, och Romelands sochn belägit, hwilcket honom, genom Kongl. Majj:ts nådigste utslag och bref till kongl. cammarcollegium af d. 29 Martii 1750 afslagit blifwit, och hwarutinnan Wefwer nu om ändring anhåller,

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 62.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 63 (flera handlingar).

och hade deputationen i hänseende till anförde omständigheter, tillstyrckt, det måtte högstberörde Kongl. Maj:ts utslag stadfästas, men vice häradshöfdingen Wefwer, som på Tiurholmens upodlande kostnad nedlagt, undfå 9000 d:r s:mt.

Uplästes bondeståndets i detta mål afgifne extracta protocolli under d. 17 Maii och 28 Aug. sidstl. med deras bilagor.

Öfwer detta hade ridderskapet och adelen under d. 20 Maii sidstl:ne sig yttrat, med bifall till betänckandet, undantagande hwad den föreslagne ärsättning af 9000 d:r k:mt angår, hwartill ridderskapet och adelen så mycket mindre kunnat samtycka, som åborättigheten på detta sättet skulle tilläggas andre, än dem som under det namnet kunna och böra begripas.

Men häremot hade prästeståndet d. 2 i denne månad härå lemnat följande resolution:

Såsom enligt skattekiöpsförordningarne cronan äger rätt, at förwägra skattekiöp på de hemman, som för henne äro omistelige, altså bifaller prästeståndet af samme grund, det intet skattekiöp å de i betänckandet omförmälte ägendor, Tiurholmen och Oxhagen, må tillåtas, hwarjemte prästeståndet finner skiäligt, det v. häradshöfdingen Wefwer må, såsom en nådegåfwa 1000 dl:r s:mt af extra utgiftsmedlen tilldelas.

Herr borgmästaren Fr. Ingman: Det är eftertänckeligit, at folcks wälfärd kan så lösligen handteras, som efter mitt begrepp här skiedt. Jag kan med skiäl säga, at jag har mig hela saken bekandt. Landshöfdingen Stobée har städslat bort detta hemman till vice häradshöfdingen Wefwer, och försäkrat honom om rolig besittningsrätt. Wefwer har sedan begärt at lösa det till skatte, fådt därå skattewärdering, och ändå dertill landshöfdingen Stobées föreskrift till kongl. cammarcollegium, at erhålla behörigt skattebref. Men cammarcollegium har förment honom sådant, och har han således, sedan han på detta hemmanets upodlande, som warit öde öfwer 50 åhr, nedlagt all sin lilla ägendoms förmåga, måst gå derifrån, och hemmanet har blifwit efter hand dels eljest, dels genom wåldsamt medfart, afhyst, sedan wederbörande förmärkt hwad nytta deraf genom Wefwers gjorde anstalter kunde hämtas. Men som detta hemman eij kan räknas för boställe, ty det är alt för långt från landshöfdingesätet belägit, hwilcket är landshöfdingens rätta boställe, och landshöfdingarne öfwer löningshemman icke äga, eller böra hafwa någon särskildt disposition, så

skier det wissel:n Wefwer, efter min tancka orätt, at han på detta sättet ifrån hemmanet skilljes.

Herr borgmästaren C. G. Boberg: Jag har märkt af betänckandet, at man eij kan egentel:n säga, at Tiurholmen blifwit anslagen landshöfdingen till boställe, utan till löhn. Och som hemmanet warit öde, och Wefwer det ifrån ödesmål uptagit, så kan jag eij finna huru man nu med rätta kan kjöra honom bort derifrån. Mig tyckes at wi giöre bäst, om wi bifalle bondeståndets yttrande i detta mål.

Härmed förenade sig herr borgmästaren Sacklén, med hemställande, om icke detta ärende måtte hwila, till dess man finge närmare genomse denne benige sak.

Hwilcket uppå giord proposition af herr talman, af ståndet bifölls.

Skildes åt.

Åhr 1756 den 8:de September

S. D. Förehades å nyo cammar-, oeconomic- och commercedeputationens betänckande,¹ angående vice häradshöfdingen Wefwers ansökning, at få till skatte kiöpa cronohemmanet Tiurhollmen i Giötehoborgs och Bohus lähn, och fant ståndet skiäligit, at nu bifalla detta deputationens betänckande.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll af den 28 Aug. sidstl.,² rörande upbringningsmålet imellan capitainen Degenauer och med-interessenter, och holländske skiepparen Tonnes Hindrichsson Smitt, som fört det upbragte fartyget de Vergoldte Botterton.

Uplästes å nyo justitiædeputationens utdrag af protocollet,³ af den 14 Januarii sidstl:e, rörande detta ärende; äfwenså

uplästes justitiædeputationens betänckande af den 11 Februarii 1743, angående detta mål.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 63 (flera handlingar).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 27. Tryckt som bilaga 26 i bondeståndets protokoll (*BnP* 7, s. 959–962).

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiædeputationen, nr 3.

Borgareståndet tog detta alt under öfwerwägande, och fant billigt, at till alla delar bifalla ofwanberörde bondeståndets protocollsutdrag, hwilket genom extractum protocollis hos de öfrige respective stånden kommer at anmälas.

Uplästes reductions- och liquidationsdeputationens berättelse och betänkande,¹ angående reductions- och liquidations-, samt byteswärcket, hwilket borgareståndet fant skiäligit, at till alla delar bifalla, utom den omständigheten, som angår actuarien Carlstein, hwilket mål ståndet, oaktat secreta utskottets tillstyrkande, genom extractum protocollis af d. 5 i sidstl. månad, likwäl under den 6:te i denne månad funnit skiäligit at afslå.

Herr borgmästaren Cervin yttrade sig wäl härwid, det han funne betänkeligit, åtminstone något hårdt, at i detta betänkande föreslås, det kongl. cammarcollegium skall äga magt, at förelägga landshöfdingarne witen ifrån 50 till 200 d:r silfrmt, at inkomma med det, som af dem, rörande reductions- liquidations- eller bytesmål kan fordras, tyckandes h:r borgmästaren at bättre woro, det landshöfdingarne, i fall af drögsmål, måtte tilltalas af advocatfiscalen, eller justitiæcancelleren.

Men som herr borgmästaren Brunsell häremot förestäldte, at hwad deputationen, angående witen för herrar landshöfdingarne, anfördt, borde så mycket mera stå qwar, som man nogsamt kunde märcka at deputationen härwid haft dess förnämsta afseende, på den högstnödiga skyndesamheten, på det desse ärender änteligen en gång måge kunna bringas till slut, hwilket i annor händelse ej så lätteligen, som deputationen jämväl af förfarenheten funnit, står at wänta, så fant ståndet skiäligit, at förblifwa wid dess nyss anförde beslut.

Uplästes ett af professoren och kyrckioherden Gadolin inlemnad memorial,² angående prästerättigheter af torpare; hwilket memorial bifölls.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,³ angående en wiss projecterad taxa till utlösen, af de i kongl. cammar- och krigscollegierne förefallande expeditioner.

Uplästes den projecterade och härwid bifogade taxa.

Herr borgmästaren Fries yttrade sig: Jag märcker, at deputationen ansedt allenast cancelliebetjeningen, men icke cammar- eller contoírsskrifwarne be-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Reduktions- och likvidationsdeputationen, nr 4.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 108.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 64 (flera handlingar).

rättigade till någon del af den projecterade utlösen, och som mig tyckes, at dem härutinnan skulle skie orätt, så begär jag, at detta ärende må hvila, till dess jag får tid, at göra mig om rätta sammanhanget underkunnig.

Detta bifölls.

Uplästes justitiædeputationens betänkande,¹ angående det bergsrådet Daniel Tilas förhållit en skjölcharta, öfwer Sahlbergs silfvergrufwa som en förordnad grufwuundersökningcommission, hwaruti Tilas warit ledamot, skall haft af nöden; hwilken carta han ej eller sedermera till kongl. bergscollegium welat aflemna, och hvarigenom hinder i grufwedriften blifwit förorsakade.

Uplästes bergsrådet Tilas i detta mål ingifne memorial. En och annan begärte, at detta betänkande måtte ligga på bordet, hwilket bifölls.

Uplästes secreta deputationens betänkande,² angående the af capitainen wid artilleriet Johan Evert von Vicken öfwer liden préjudice anförde besvär, yttrandes deputationen sig, af anförde skiäl och omständigheter, ej annat hafwa kunnat finna, än at von Vicken bör låta sig nöja med det steg, han redan gjordt, och at des besvär, såsom obefogade anses böra.

Och hade ridderskapet och adelen, samt prästeståndet detta deputationens yttrande gilladt, som ock det samme nu af ståndet bifölls.

Uplästes det projecterade nye tullarrendecontractet.³

Herr rådmän Redin: Jag håller före, oumgengeligen nödigt är, det tulltaxan företages och fastställes, innan detta contract gillas, ty som contractet stödjer sig på inkomsterne, och desse grunda sig på tulltaxan, så måste ock hon nödwändigt förut fastställas.

Herr borgmästaren Fries: Detta har aldeles sin riktighet, men man bör ock härhos af det förbigångne få uplysning, huru stor intraden kan wara, innan man kan sluta contract. Det är ej nog, at de herrar, hwilka sutit som fullmäktige wid arrendesocieteten hafwa sig detta bekant. Riksens ständer böra ock weta det, om de rätteligen skola kunna yttra sig, och dessutom föranlåtes jag att fråga, om det förra contractet är till alla delar upfyldt. Är det ei skiedt, lærer det wara för tidigt, at sluta något nytt.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiedeputationen, nr 28.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 26.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 25.

Herr rådman Lindeman: Jag bör gifwa wid handen, at tullarrendesocietets fullmäktige fått riktig decharge för det förre contractet, men för det sidsta, har sådant ännu icke kunnat skie, emedan en myckenhet saker äro inkomne för hofwet, hwilket alt bör förut wara jämkadt, innan dechargen kan afgifwas.

Herr borgmästaren Schauv: Tullarrendesocieteten har eij at giöra redo för något mera, än för den tid, som sedan sidsta riksdag förflutit, och gör jag mig försäkrad, at sådant snart nog kan skie, emedan wid värket all redighet finnes. Men härvid är likväl till märckandes, at societetens ledamöter sluppit den edeliga förbindelsen till assignationernes riktighets besannande.

Herr talman: I anledning häraf föränlåtes jag, at gifwa wid handen, at societets fullmäktige efter alle förut slutne contracter warit befriade ifrån detta edeliga besannandet, och har sådant varit ålagdt öfwerdirecteurerne och cammererarne wid värket. Uti det sidsta contractet wille man förplikta fullmäktige härtill, hwiket ock fullmäktige welat giöra, dock med det förbehåll, så wida möjligt wore efter uplysning och öfvertygelse.

Herr borgmästaren Renhorn: Detta är just sielfwa saken, som fullmäktige welat leda ifrån sig, och pålägga öfwerdirecteurerne och cammererarne, som likväl icke just altid kunde weta, huruwida altsammans hade sin riktighet, hwarföre de ock hafva wägrat, at aflägga den af dem fordrade eden.

Herr talman: Det är sant, at de till endel hafva wägrat sig, men när fullmäktige hafva welat beswärja, at altsammans hade sin riktighet, så wida dem witterligit vore, så kan jag icke se hwad man mera af dem bordt eller kunnat fordra.

Herr handelsman Forssman: Jag bör lemna den underrättelse, at fjerdepartsförhögnigen blifwit af den ordsak häruti införd, emedan deputationen förestäldt sig, det ståndet welat låta den samma äga bestånd, i anseende dertill, at man wäl i början af riksdagen war tänckt, at införa härom en § i allmänna beswären, men sedan likväl derifrån afstod.

Herr borgmästaren Johan Boberg: De herrar ledmöter, som wid sidsta riksdag woro tillstädes, lærer nogsamt erhindra sig, at då aldeles blef afgjordt, de fierdepartsförhögnigen skulle wid denne riksdag uphöra, men icke desto mindre will man nu, at den skall äga bestånd. Uti ett sådant förfarande kan jag aldeles icke finna mig. Man betrackte allenast, at denna lilla förmånen wore snart sagdt det endaste, hwarmed wi skulle kunna hugna våre nog eljest tryck-

te städer. Och som jag icke tror, det statsdeputationen uptagit denna förhöjning, och cronan genom detta contract får något mera, än wanligen skiedt, som ock genom tulltaxan någon tillökning torde vinnas uti inkomsterne, så at ingen statsbrist lærer yppa sig, så kan jag icke undgå, at begiära, det föreställning genom extractum protocolli måtte afgå, med tillkiännagifwande, af fjerdepartsförhöjningen nu kommer at uphöra.

Herr handelsman Allegre: Jag kan eij annat finna, än at ju statsdeputationen lærer så kunna jämka, at ingen brist skall yppa sig, oansedt denne förhöjning uphörd. Men innan man går vidare in uti detta mål, är nödigt at weta, om societeten fullgiordt dess ingångne contract, som cronan alltid fådt öfverskott.

Herr borgmästaren Fries: Detta alt låter säga sig. Men jag kan likväl icke deraf blifwa till fullo öfvertygad, at för cronan så mycket blifwit betungat, som möjeligen erhållas kan ock bör, och så länge jag icke är derom förwissad, kan jag eij vidare inlåta mig i saken, och begär fördenskull, at detta ärende må hwila.

Herr borgmästaren Schauv: Det skall icke wara mig emot, at detta ärende må hwila. Men emedlertid bör jag korteligen nu wisa, at för cronan alt det blifwit betungat, som möijel:n kunnat skie. Man har sig bekant, at då wederbörande skulle skrida till detta contracts upsättjande, anböde sig fyra särskilte societeter till arrendet. Deras giorde anbud skiärskådades noga, och det högsta anbudet antogs med 30000 d:r silf:rmts tillökning, hwilken denne societet tillade, at slippa alt vidare hudleri. Hwar ock en lærer finna, at om de öfrige societeterne, som sig till arrendet tillika anmälte, hade sedt sig möjeligen utan förlust kunna bjuda något mera, hade de wisserligen giordt det, men en wälgrundad fruktan, at deraf taga skada, afhöllt dem derifrån.

Åtskillige herrar ledamöter begärde på en gång, at detta ärende måtte hwila, hwilcket ståndet biföll.

Tolf deputerade från bondeståndet ankommo: Riksdagsbonden Jacob Larsson förde ordet, och berättade, at bondeståndet förehaft cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, angående friare disposition af de bruken till skattelösen uplåtne cronohemman, och hade bondeståndet funnit nödigt, at derwid giöra någre anmärckningar genom extractum protocolli, som nu aflemnades, samt ett extractum protocolli, angående nyssberörde deputations befänkande, rörande ny skattläggning å qvarnar i Cronobergs län, hwil-

ket betänkande till bifall recommenderades. Härjemte ingaf Jacob Larsson ett extractum protocollii angående bergsdeputationens betänkande, öfwer bergsmännens i Cårbennige sochn och Norbergs bergslag giorde ansökning, om tillökning uti deras stångjärnssmide. För öfrigit anmälte Jacob Larsson, det bondeståndet wäl hade sig bekandt, at borgareståndet hade redan afgjordt målet, angående augmentshemmans inlösande till skatte, men icke dess mindre giorde bondeståndet sig det hopp, det borgarståndet täckes ännu en gång detta ärende företaga, och dervid låta bondeståndets yttrande i öfwerwägande komma.

Herr talman försäkrade, at borgareståndet icke lærer underlåta, at i desse målen foga sig till bondeståndets nöje, så vida någonsin giörligit wara kan. Hwarmed desse deputerade afträdde.

Herr talman förestälte, at nödigt wore, de herrar deputerade till tulltaxans öfwerseende måtte ju förr dess häldre till ståndets närmare genomseende inlemna deras arbete, på det detta angelägna mål snart måtte kunna afslutas.

Herr borgmästare Friedric Ingman gaf wid handen, at herrar deputerade hade wäl projecterat en tulltaxa, efter ståndets anmodan. Men som herr borgmästaren fått höra, hade tulldeputationen upsatt en annan, som i många mål lærer wara olik med denna, och således såge herr borgmästaren icke, huru detta kunde jämkas, och trodde fördenskull bäst, at ståndet bifölle, utan vidlyftig omgång, hvad af deputerade projecterad blifvit.

Herr handelsman Forssman: Ehuru jag icke will tadla deputerades arbete i detta ärende, så kan jag likväl icke så aldeles trygga mig dervid, utan håller före, at taxan bör i ståndet ordenteligen öfwerses och afslutas. Man kan nog föreställa sig, huru det lærer tillgå hos herrar deputerade, hvarest en och hvar lærer mäst bry sig om de warors taxerande, med hvilka han förnämligast handlar. Härmed stadnade denna discours.

Och det tillärnade ståndets extractum protocollii, angående byggmästaren Wallman i Norrkiöping justerades, lydande som följjer:¹

S. D. Hos borgareståndet anmälte å Norrkiöpings stads wägnar, dess härvarande riksdagsfullmäktige rådmannen och directeuren Anders Schenbom, at bemälte stads invånare och borgerskap till theras stora olägenhet och skada

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 117 (flera handlingar).

befinna sig uti mycken förlägenhet, om en förfaren och skickelig byggmästare, till bedrifwande af dess ansenlige byggnader, fabriquer och kostsamme wattnwärck, sedan grundswärcksmästaren Erland Lind med döden aflidit, och strömswärcksbyggmästaren Peter Wallman, såsom delaktig uti det år 1752 sig tilldragne packhuswäldet, är blefwen dömd till lifstids häckte och arbete.

Borgerskapet i berörde stad anser bemälte Wallmans förbrytelse i högsta måtton straffbar, och således förtjenande det honom ådömde straff; dock som the hafva sig bekant, det wederbörande fältskiär äfwen edeligen skall intygat, at Wallmans wid packhuswäldet undfångne blessure, ännu är af en swår och äfwentyrlig beskaffenhet, så at för honom torde blifwa omöjelig afföras till fästningen Marstrand, och än mera ther något fångearbete förrätta, samt at Wallman ifrån ungdomen under en stor mästare, herr commercerådet och rid-daren Pålheim, förwärfwat sig grundelig insikt och erfarenhet uti byggningskonsten, både på land, och så öfwer som uti wattn, hwarmed han för detta så staden som bruken wid publique och private byggnader ansenligen gagnat, hwilket än vidare igenom dess närvaro och förordnande skall vara at förwänta, i anseende hwartill å borgerskapets wägnar riksdagsfullmäktigen Schenbom anhåller om ståndets biträde till vinnande af ändamålet uti stadens ansökning, at meranämnde Wallman måtte tillåtas uti staden qvarblifwa, och therstädes, efter utståndit straff af en månad på wattn och bröd, enligt thes undfångne dom, inwånarne med sin kundskap i byggningskonsten borgerskapet betiena. Hwilken ansökning borgareståndet i ömsint öfwerwägende tog. Och ehuruwäl oftanämnde strömwärcksbyggmästare Wallman, som jämväl medgifvit är, genom sitt begångne brott giordt sig efter lagens stränghet skyldig till det straff, honom blifwit ådömdt, har dock borgareståndet å ena sidan funnit, at Wallman, som allenast blifvit dömd till fängelse och arbete, genom flere skiärningar och operationer, till helande af den under packhusbrottets begående erhåldne blessure utstådt en ganska stor sweda och smärta, hwarigenom han är och blifwer en krymplinge uti så usel belägenhet, at det honom ådömde lifstids fängelse ej synes tjena till straff och efterdöme och aldraminst gagna, men wäl i anseende till underhållet af allmänna medel skada publico, samt at å andra sidan, i fall denne person finge hugna sig af kongl. nåd och niuta försköning från det honom ådömde lifstids fängelse, han då förmodeligen med sin konst och insikt skulle kunna gagna det allmänna. Fördenskull och som de i

Norrkiöping warande ansenlige fabriquer, bruksinrättningar och wattnwärck till deras byggnader och widmagthållande tarfwa en sådan förfaren byggmästare, som thenne Wallman, then ock kunde wara oumgängelig wid flere outhärlige inrättningar, och han, såsom känd och bepröfwad man, af förberörde stads borgerskap så högeligen begäres och åstundas, ty fant ståndet i anseende till förberörde bewekande skiäl och omständigheter skiäligt, at denne rådmannens och directurens Scenboms ansökning bifalla, så at den ålderstigne och förderfvade krymplingen, byggmästaren Wallman, genom Kongl. Maj:ts nåd, måtte ifrån listids fängelse niuta förskoning, samt staden i nåder thermed hugnas, at till de förra wärckens bestånd och fleras inrättande få betjena sig af Wallmans biträde och mogna begrepp. Hwilket genom utdrag af protocollet hos the öfrige respective stånden till gunstbenägit bifall hörsam-, tjenst- och wänligen recommenderas skulle.

Uplästes cammar-, oeconomic- och commercedeputationens betänkande,¹ angående skiutshållning uti Uddevalla stad, hwilket betänkande ståndet fant skäligt at bifalla.

Herr borgmästaren Omnberg påminte, at angelägit wore, det ståndet ju förr dess häldre måtte yttra sig, öfwer den af herr landshöfdingen baron Friesendorff föreslagne tillökningen på skiutslegan för allmogen. Herr borgmästaren trodde för des del, at bäst wore, det man bewilljade någon tillökning, men likwäl med uttryckelige förbehåll, at städerne jämwäl måtte erhålla tillökning, i den proportion, som hittills emellan städerne och landet wanligit warit.

Herr talman hemställte, om icke herr borgmästaren Ombergs yttrande wunne bifall, och at i den händelsen några deputerade måtte afgå till prästeståndet, och derstädes till benägit bifall anmäla detta ståndets yttrande. Detta hemställande bifölls, och utnämndes h:r borgmästaren Finerus, samt trenne andre herrar ledamöter till detta ährende.

Herr borgmästaren Carl Gustav Boberg anmälte, at ridderskapet och adelen, samt prästeståndet hade, å [39]² § af borgareståndets allmänna beswär, rörande skånska städernes ansökning, om ek och pipstäfwer, resolverat, at den

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 65.

² Enl. borgarståndets besvär, nr saknas i prot.

bör gå ut. Och som skånska städerne altförmycket härigenom kommo at lida, så utbad sig herr borgmästaren ståndets biträde till ändring häruti.

Ståndet tog detta under öfverwägande och stadnade i det slut, at genom en deputation hos prästeståndet skall begäras, det § må blifwa stådande, och få bifall.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande¹ öfwer 1 § af brukssocietetens beswär, angående friare disposition af de bruken till deras understöd till skattelösen uplåtne cronohemman. Uplästes dissentientium votum i detta mål.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll, rörande detta ärende.

Och emedan ståndet fant skiäligit det en bruksägare, som till skatte fått köpa ett cronhemman, icke må betagas den disposition och förvaltning öfwer skog, åker och äng, som en skatteman efter lag och kongl. förordningar tillkommer, ty pröfwade och ståndet rättwist, uppå giord proposition af h:r talman, at detta betänckande bifalla.

Herrar deputerade återkommo, och berättade ordföranden herr borgmästaren Finerus, at prästeståndet yttrat sig wilja taga det anmälte ärendet under behörigt öfverwägande, och sedan wid handen gifwa i hwad slut det kunde stadna.

Uplästes secreta handels- och manufacturdeputationens betänckande,² angående secreteraren Nils Elias Hofflings och notarien Lars Hamreens befordran.

Uplästes bondeståndets öfwer detta betänckande aflemnade extractum protocoll, jämte notarien Hamreens inlemnade memorial. Och fant ståndet nödigt, at remittera detta alt till herrar deputerades närmare skiärskådande, som hafwa at inkomma till ståndet med deras betänckande deröfwer.

Uplästes ett af Carlscrona stads riksdagsfullmäktige herr borgmästaren Blidberg och herr handelsmannen Pijhlgardt inlemnad memorial,³ hwaruti wid handen gifwes, at då Carlscrona stads borgerskap flyttade ifrån Runneby, den kongl. försäkran dem, enligt transumt af Kongl. Maj:ts resolution d. 20 Janu-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 66 (flera handlingar).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 26.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 109 (flera handlingar).

arii 1681,¹ blifwit gifwen, at alle publique hus, såsom rådstuga, kyrckoherdens och cappellanens hus, scholan, wägarehusen, fängslen och andre sådane flere skulle af cronans egne medel upbyggas, så hade dock icke sådant blifwit i wärcket stäldt, utan för imellankomne hinder uteblifwit, hwarföre stadens riksdagsfullmäktige anhålla om den författning till kyrckio- och scholæbyggnadens fullkommande, som med det åberopade kongl. privilegio närmast öfwerensstämmade wara kan. Ståndet fant rättwist, at remittera detta ärende till secrete utskottet, och det samme till benägit samtycka hos de öfrige respective stånden recommendera.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli af den 7:de i denne månad,² angående öfwerstens och riddarens Ehrensvärds föreskrift för bägge regementsprästerne wid artilleriet, om tillökning på deras löner. Och som secrete utskottet befunnit, at den förste regementsprästen wid artilleriet innehafwer lika lön, som regementsprästerne wid kongl. lifgardet, så hade secrete utskottet för honom icke kunnat tillstyrcka någon tillökning, men för then senare, som ehuru han i sysslan och ansvar samt tjenstgörande med den förre är lika, likwäl ej har mera än 121 dl:r 16 s:rmt i åhrlig lön, tillstyrcker secrete utskottet, at honom en tillökning af 78 d:r 16 öre silf:rmt må bewiljas. Hwilcket ståndet, efter giord proposition af herr talman, fant skiäligit bifalla.

Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande³ öfwer capitainens Gregorii Aminoffs och adjutanten Eric Fabritii ansökning, at under frälsemannarätt få uptaga och i bruk bringa någre cronödeshemman i Kymmenegårds lähn, hwilket deputationen tillstyrckt, och nu af ståndet bifölls på sätt, som prästeståndet, under den 31 sidstle Augusti resolverat, neml. så wida capitain Aminoff och adjutanten Fabritius anmält sig, at få uptaga desse hemman under frälsemannarätt, i anledning af 1735 åhrs kongl. bref, förr än 1748 stadgades, at frälsemannarätt för ödeshemmans uptagande icke skulle bewilljas,⁴ så bifalles detta betänkande, dock utan at sådant för andre till något prejudicat må dragas.

¹ Tryckt resolution 20 januari 1681: *Kongl. Maytz. nådige resolution och förklaring öfwer borgemestare och råd och samptl. borgerskapetz vithi Ronneby vnderdånigst insinuerade desiderier.*

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 110.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 67.

⁴ Jfr *PrP* 14:1, s. 456.

Herr borgmästaren Johan Boberg anmälte, at följande §§ af allmänne beswären¹ wäl blifwit deputationen föredragne, men at ståndets projecter icke blifwit antagne, utan andre resolutioner upsatte, hwilke herr borgmästaren trodde, at ståndet eij torde gilla, emedan de aldeles stridde emot ståndets ytttrade begiäran. Desse §§ woro följande,² som uplästes

106 § angående den dal:r kopparmynt, som till saltcontoiret måste betalas.

Ståndet fant godt, at den således författade § går ut.

Och herr grosshandlaren Clason yttrade sig, mången torde tro, at saltcontoiret lærer anse denne dahl:r för en besynnerlig förmån, men jag kan försäkra, at det eij så är, utan twärtom kan jag försäkra, at wederbörande skola gierna se, det hela inrättningen må aldeles uphöra, så snart contoiret slipper sitt engagement i banquen, och må en hwar här af dömma, om contoiret haft någon särdeles förmån af denne dahl:r kopp:rmt.

34 § angående prässad tobaks stämplande, gick ut, likaledes

42 § angående förslag till fiskeri i skiärgårdarne, och wärcke till fiskekiäril.

Justerades de af herrar deputerade författade expeditioner till wederbörande herrar landshöfdingar, neml.

Till landshöfdingen i Mariästad, angående herr borgmästaren Treutigers uteblifwande från riksdagen, och de staden i anseende dertill ålagde 80 dr:rmts böter. Och lydte brefwet sålunda:³

S. T.

I anseende till riksdagsfullmäktigens för Schenninge stad borgmästaren Gustaf Peter Treutigers uteblifwande från riksdagen långt öfwer den honom förelagde tid, då han tillstånd erhöllt, at hem resa, har borgareståndet warit föranlåtitt, af magistraten derstädes begära, at utan drögsmål få weta orsakerna till sådan bortowaro. Härpå har så wäl borgmästaren Treutiger, som förenämde stads magistrat theas swar under den 5 Junii sidstl. aflemnat, men som intet giltigt hinder therutinnan blifwit anfördt, och borgareståndet eij skiäligen kan hafwa något afseende uppå thet af magistraten gjorde hemställande, huruwida föranstaltas skulle, om någon annan fullmäktiges utseende och hitsändande, eij eller den förgifne ursäkt af ämbetesgiöromål under permissions-tiden i hemorten, hwilka eij böra hindra en riksdagsman från the angelägnare

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna beswarsdeputationen, onummerat.

² Ibidem.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 118.

giöromål, som honom åligger at vårda, ty har ståndet funnit, det staden Scheninge, som, utom eftersättjande af den acktning ståndets befallning tillkommer, wisat en mindre bekymmersamhet, så om de allmänna, som dess enskillta riksdagsgiöromål, giordt sig skyldig till 80 d:r s:rmts plikt.

Herr landshöfdingen behagade fördenskull om desse 80 dalers skyndesamma utmätning, der de ej i godo betalas, foga behörig anstalt, hwarefter de benägit borgareståndets cancellie kunde blifwa tillsände.

Borgareståndet förblifwer

S. T.

G. Kierrman

N. Renhorn

Till herr landshöfdingen i Elfsborgs län, angående herr borgmästaren Junbecks uteblifwande från riksdagen, långt öfwer den honom förelagde tid; lydande brefwet som följjer:¹

S. T.

I stället för underrättelsen om orsakerna till riksdagsfullmäktigens för Fahlkjöpings stad, borgmästaren Abraham Junbecks uteblifwande från riksdagen långt öfwer den honom förelagde tid, då han tillstånd erhöllt at hem resa, har magistraten i berörde, genom skrifwelse, daterad den 8 sidstl:e Junii, såsom swar å borgareståndets aflåtne bref förmält, det bemälte borgmästare, hwarcken personligen eller genom bref allt ifrån riksdagens början låtit höra af sig, så at magistraten om honom eller wistande ej skall äga ringaste kundskap, wida än hwad berättelsewis skall sägas, som skulle han sig uti Wermelands Dahl uppehålla. Herr grefwen, landshöfdingen och commendeuren behagade fördenskull, efter erhållen underrättelse, hwarest merbemälte borgmästare sig uppehåller, honom antyda, at sig härstädes med första infinna, så wida sådant innan riksdagens slut skie kan, eller gifwa ståndet the skiäl och omständigheter tillkiänna, som honom therifrån afhålla, hwarefter ståndet sig vidare öfwer thess bortowaro will utlåta. Ståndet förblifwer²

S. T.

Gust. Kierrman

N. Renhorn

¹ Ibidem, nr 119.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 120.

Till herr landshöfdingen i Malmö, angående herr borgmästaren Pijhls försum-
melse, at åter infinna sig wid riksdagen, lydande brefwet sålunda:

S. T.

Sedan riksdagsfullmägtigen för Hellsingborg borgmästaren Peter Pijhl, redan för jultiden erhållit borgareståndets tillstånd, at på någon wiss tid resa till dess hemort, har bemälte borgmästaren eij allenast samma honom förelagde tid wida öfwerskridit, hwarföre äfwen ståndet funnit sig föranlåt, at af magistraten derstädes begära skyndesam underrättelse om ordsakerne till sådant dess afhållande från riksdagen, utan ock sådant oaktat, alt hittils uteblifwit, ehuru berörde stad genom dess aflåtne swar af den 11 sidstl:e Junii, utom dess egit wid samma tillfälle aflemnade löfte om hitresans skyndesamma företagande, berättat, honom med första wara i stånd upresan antråda, hwarförutan sedermera eij eller något förfall blifwit anmält. I anseende härtill, och som sådan obekymmersamhet om fullgörandet af the en riksdagsman åliggande skyldigheter, med sig förer ganska swåra olägenheter, uti the rikswårdande ärender, har ståndet funnit staden Hellsingborg för thess efterlåtenhet härutinann skyldig, at till ståndets cancellie erlægga twåhundrade dahl:r silfwermynts böter.

Borgareståndets hörsammeste begäran är fördenskull, det behagade högwälborne herr landshöfdingen genom sin embetesåtgärd samma 200 d:r s:rmt, i brist af godwillig betalning, låta utmäta och derefter ståndets cancellie benägit tillsända. Ståndet förblif:r

S. T.

Gust. Kierrman

N. Renhorn

Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,¹ angående ett nytt och förbättrat fiskesätt, som kocksdrängen Grise påfunnit, och som Grise i riksens ständers deputerades närwaro wid Biörckfjärden wist tydeligit prof af dess konst, i det han och dess dräng, med lång ref efter dess påfund inrättad, på 2:ne dygn uptagit 60 till 70 lispund grof fisk, på sådane ställen, där ingen not kan dragas, eller någon för honom tilltrodt sig kunna fånga fisk, och Grise ärbudit sig, at göra dess wettenskap allmän, ty tillstyrcker deputationen, så i anseende härtill, som de flere förmåner hans fiskesätt, framför andre hittils wanlige äger, det måtte secrete utskottet anmodas, at utse för

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 68.

honom nödig lön, jemte förskott till en buise och dess utredande till hafsfiske, till hwilken ända honom jämwäl qwicke gåssar af fjorton års ålder utur stora barnhuset måge lemnas, som af barnhusets fond böra niuta klädnad och underhåll under siöresorne, hwilcke då hade tilfälle, at lära både salt- och insiöfisket, samt sedan kunde till landsorterne förskickas, hwarjemte deputationen hemställer, om icke Grise må blifwa förordnad till öfwer-inspector öfwer denna slags fiskeriinrättning, samt undfå prémium efter secrete utskottets godtfinnande.

Herr borgmästaren Finerus: Jag twiflar aldeles icke, at Grises fiskeriinrättning fullkomligen lönar kostnad och möda, men här är rätta frågan, om det ock är nyttigt. För min del kan jag ej annat finna, än at det är och måste blifwa för det allmänna högstskadeligit, ty om det öfwer hela riket utbredes, måste all större fisk inom någre åhr aldeles utödas, och följakteligen all fiskeafwel i samma mon aftaga, och ändteligen ingen, åtminstone ingen större fisk, af dem, som tagas på krok, i våre siöar finnas. Och som våre fiskewatn äro ändå nog uttömde, så håller jag före, at wi böra betänka oss innan wi bifalla denna inrättning, hwarföre jag ock begär, at detta betänkande må blifwa liggande på bordet.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag har redan i tu till tre års tid haft mig detta Grises påfund bekandt, och länge tänkt på alle mot och med förekommande skiäl, och sedan jag fått full uplysning om inrättningens rätta sammanhang, och dess påfölgder, har jag nogsamt funnit, at påfundet aldeles icke är skadeligit, utan fast mera högstgagneligit. Man undwiker härigenom at fiska i leketiderna, hwilket eljest wanlige sätt giordt och gör oss en odrägelig stor skada, ty fisken skrämes då at släppa sin rom på så grundt watn, wid landet, at den af solen kan göras fruktsam. Häremot fiskar Grise mästadels på djupet, där aldrig hwarken not eller nät kunna nyttjas. Han tar ock allenast bort de store roffiskar, som ganska sällan komma till stranden, at de med wanlige fiskedon kunna fångas. De hålla sig på djupet, och förtära där en stor myckenhet fisk. Det är icke owanligt at finna, det ett pundts gädda slukat en fisk af half pundts wigt. Så giöra och de öfrige större roffiskar, och lærer man med full wisshet kunna säga, at ett lispunds gädda förtär om åhret 12 till 15 lispund annan så god fisk, som hon, hwilket är ett alt för kostsamt underhåll, så för henne som för de öfrige roffiskar i proportion. Och som klarligen heraf lærer finnas, at enär the större roffiskar kunna borttagas genom Grises invention, måste de

mindre så mycket mera ansenl. ökas, i synnerhet hwita fjällfisker, asp, braxen och id, med flere, som då få tillwäxa i frid, så lærer man snart begripa, hwad oförnekkelig stor nytta genom Grises påfund kan winnas, i anseende hwartill jag jämwäl eij annat kan, än bifalla detta deputationens betänkande, så mycket häldre som afsigten icke allenast sträcker sig till insjö- utan ock till saltsjöfiskeriets förbättring.

Herr rådmän Helledaj: Jag lemna det öfrige, som deputationen anfördt i sitt goda värde. Jag will allenast hemställa till ståndets bepröfwande om icke det, som uti betänkandet tillstyrckes angående barnhusgåssarne, må gå ut, ty det är aldeles emot författningarne at barnhuset skall belastas med kostnad till kläder och underhåll för de barn, som en gång blifwit utlemnade, och i tienst eller lära satte.

Herr borgmästaren Carl Gustav Boberg: Jag wille medgifwa alt det öfriga, som deputationen anfördt, jämwäl ock, at Grise må undfå öfwerinspectorscharacter, ehuru jag icke ser, hwartill den för honom och aldraminst för inrättningen kan wara gagnelig, men det förbehållet är högstnödigt, at han eij må privilegeras, at prejudicera och giöra androm intrång å deras fiskewatn. Han har nu i flere åhr fiskat i Mälaren, och wärkeligen tillfogat strandägarne mycken skada, derigenom, at han utur deras watn borttagit en myckenhet fisk. Min tanka är, at sådant bör honom förbiudas, och han förbindas, at endast fiska i hafwet, då han igenom sin inrättning kan giöra gagn, utan någons prejudice.

Herr borgmästaren Friedric Ingman: Meningen lærer icke wara den, at han skall få giöra något intrång i andras strandfisker. Jag tror icke eller, at han det giordt, utan lærer han allenast hafwa fiskat ute på de stora fjärdarne i Mälaren, å de watn, som förmodeligen höra cronan till. Och som hans påfund lärer till mycken nytta för det allmänna, så bör han ock få det föreslagne understödet och belöningen. För min del wille jag serskillt gifwa honom en ducat.

Herr handelsman Allegre: För min del tror jag rådeligast wara, at belöningen blifwer måttlig, till dess man får se, huruwida hans påfund kan i hafwet, och å andra orter med förmån wärckställas. Då blefwe tid nog, at tänka på belöningen, och för öfrigit kan jag eij annat finna, än at han genom den föreslagne öfwerinspectorscharacteren giöres oskickelig, at vidare sielf fiska.

Herr rådmän Hanqvist: Jag kan eij annat finna, än at Grises inrättning måtte blifwa alt för kostsam för publicum. Här fordras förskott till en buise, dess till-

behör och utredning, innan man wet, om han i hafwet kan giöra något gagn med sitt påfund. Och om en landthushållare will nyttja hans invention, måste han skaffa sig båtsump med dess tillbehör, en liten not att fånga småfisk till bete, länge refwar, och myckenhet dyra krokas med mera. Detta alt lærer mycket öfwerstiga den kostnad, som eljest på not och nät användes.

Herr handelsman Bagge: Kostnaden lär blifwa drägelig nog, och om ändamålet skall winnas, måste han få publiquet förskott till buiser med mera. Jag war närwrande, när han gjorde sitt prof i Biörckfjärden. Han war wäl öfwad, och fiskesättet war nästan detsamma, som brukas i Nordsjön efter cabillau. Skillnaden bestod allenast deruti, at han hade lefwande agn. Jag tror ock, at han kan åstadkomma godt gagn, om han kommer at fiska här i Östersjön, ty jag twiflar icke, at här finnas bankar, och å dem en myckenhet torsk. Dock wil le jag önska, at ändamålet icke bortskiämmas genom altför stor upmuntran.

Herr talman yttrade sig: Som det är oförnekligit, at Grises påfund är nyttigt i sig sielft, och kan åstadkomma mycket gagn, om det blifwer allmänt kunnigt, så lærer ståndet icke finna betänkeligit, at bifalla deputationens betänkande, dock med den anmärkning som herr rådman Helledaj förut giordt öfwer deputationens förslag, rörande barnhusgossarnes underhåll och kläder, sedan de till Grise blifwit utlemnade.

Detta h:r talmans yttrande bifölls, och kommer detta ståndets beslut, at genom extractum protocollis med the öfrige respective stånden at communiceras.

Herr borgmästaren Finerus påminte, at flere ståndets herrar ledamöter hade wäl med ståndets lof och minne rest hem, såsom herr assessoren och borgmästaren Anders Ingman, herr rådman Stenström, herr rådman Booze, men desse herrar hade icke på förelagd tid sig åter infunnit. Och som ståndet i dag för en stund sedan bifallit de tillstyrckanden, som herrar deputerade inlemnad, angående herrar borgmästarne Pijhl, Treutiger och Junbeck, hwilke öfwer permissionstiden uteblifwit, så hemstälde h:r borgmästaren, om icke jämwäl herrar deputerade måtte anmodas, at inkomma med deras betänkande, huru ofwannämnde herrar ledamöters bortowaro bör anses.

Härmed instämde herr borgmästaren Renhorn, dock lade härtill den anmärkning, at det woro obilligt, at städerne skulle betala böterne, för deras riksdagsfullmäktiges uteblifwande, hwilke sielfwe borde kiännas wid denne plikt, hälst det icke är troligit, at städerne afhållit dem ifrån hitresan.

Herr borgmästaren Friedric Ingman: Lag och ordning fordrar, at de bortowarande herrar ledamöter böra först höras öfwer ordsakerne till deras uteblifwande, innan de fällas till böter. Hafwa de då inga giltiga orsaker, at förbära, lærer det ändå blifwa tid nog, at pliktfälla dem.

Ståndet fant godt, at detta ärende måtte uppskiutas tills vidare.

Uplästes landt- och sjömilitiæoeconomideputationens betänkande,¹ öfwer krigscommissariens i kongl. krigscollegio Jacob Röök Anderssons memorial, angående någon tillräckeligare lön, för skrifwaren eller cancellisten i krigscommissariecontoiret, hwilken wäl på 1696 åhrs stat blifwit upförd med 300 d:r silf:rmts lön, som dock 1723 blifwit indragen, och år 1724 åter på staten blifwit, dock allenast till 100 d:r s:rmt uptagen. Och som ingen dugelig skrifware för så liten lön städt erhålla, hälst han knapt deraf kunnat sig föda, at förtiga alle öfrige dess behof å denne dyre ort, ty tillstyrcker deputationen, för det angelagne arbetets skull, som i krigscommissariecontoiret förefaller, at för skrifwaren måtte till dess nödiga utkomst bestås trehundra daler silfwermynts årlig lön.

Hwilket ståndet fant godt at bifalla.

Skildes åt.

Åhr 1756 den 9:de September

S. D. Uplästes justitiædeputationens betänckande² uti saken, imellan för detta skraddaren Fahlberg, eller dess rättsinnehafware cammarherren Fredric Ulric Insenstierna å ena, samt framledne assessoren Olof Ahlöfs arfwingar, rådmannen i Arboga Johan Rospigg, jemte hans söner handelsmannen Johan Rospigg Johansson och cammarskrifwaren Lars Rospiggsson Ahlöf, samt måg commissarien Eric Stålborg, tillika med rådmannen Samuel Moberg, å andra sidan, angående en tredjedel af de åttatjusende daler kopparmynt, som afledne rådmannen i Arboga Lars Ahlöf genom en den 8:de October 1724 författad afhandling utfäst till sin syster Christina Ericsdotter Allöf, och bemälte rådmann Ahlöfs broderson nu framledne assessoren Olof Ahlöf i listiden till hennes

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 12.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiedeputationen, nr 29.

bröstarfvingar, utom Falbergs afledne hustru Christina Wretman skall utbetalt, hwarföre Fahlberg påstådt, at som bemälte hans hustru warit Christina Ahlöfs sonadotter och den tredje arftagaren efter henne, det altså assessoren Ahlöfs arfvingar måtte påläggas, at till honom berörde tredjedel, eller 26666 dahl:r 21 $\frac{1}{3}$ öre kopp:rmt med ränta betala, hwaröfwer rådstugurätten i Arboga dömt och förklarar assessoren Ahlöfs arfvingar skyldige, at sedan 575 d:r 29 öre kopp:rmt, dem Christina Ahlöf sielf i lifstiden undfått, blifwit afdragne, den återstående summan till Fahlbergs hustru betala, med åhrlig ränta 6 för hundra-de ifrån 1738 åhrs början, till dess betalning skiedde, samt rättegångskostnader 800 d:r s:rmt hwilcken dom kongl. Swea hofrätt stadfäst, dock med den ändring, at i ränta skulle allenast betalas som för hundra-de ifrån lagsökningsdagen, till dess hufwudstolen blefwe nedsatt, och i rättegångskostnad 400 dl:r silf:rmt. Hwilken dom Kongl. Majj:st uphäfwit, och Allöfske arfvingarne ifrån Falbergs påstående befriat, samt förklarar, at de ådömde och hos Kongl. Majj:st fordrade rättegångskostnader böra qwittas. Tillstyrkandes deputationen i anledning af anförde skiäl och omständigheter, det kongl. hofrättens i detta mål fällte dom stadfästes. Hwilcket ståndet jämwäl pröfwade rättwist at bifalla.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande¹ öfwer den, å framledne lagmannen David Giöthenstiernas arfvingars wagnar genom förmyndaren för döttrarne Catharina Margaretha och Ebba Eleonora Giöthenstierna, directeuren Jacob von Utfall och advocatfiscalen Bildenschiöld, såsom fullmäktig för sonen Pehr David Giöthenstierna och förmyndaren för Carl-Ulric och döttrarne Brita Maria och Jeanna Andrietta Giöthenstierna hofrättsrådet Gudmun² Falckengren, giorda ansökning, om befrielse ifrån den efterräknings ärsättjande uti det med Kongl. Majj:st och cronan af framledne öfwersteliutenanten Pehr Gabriel Lodh ingångne hemmansbyte af Knutstorps gods uti Jönkiöpings lähn beläget, hwilcket deputationen tillstyrckt.

Herr handelsman Allegre: Jag kan icke begripa huru cammar-, oeconomie- och commercedeputationen kunnat befatta sig med detta ärende eller afgifwa något betänkande deröfwer, då likwäl alle härtill hörande acta ligga i reduc-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 69.

² Läs: *Giermund*.

tions- och liquidationsdeputationen, dit och målet endast hörer. Detta är ett eftertänkeligit steg, och bör fördenskull betänkande afslås.

Herr borgmästaren Wesslou: Detta mål är af urskillningsdeputationen remitterat till cammaroeconomideputationen, och som det således genom laglig wäg ditkommit, har ock deputationen bordt sig deröfwer utlåta, och hoppas jag, at när alle anförde skiäl och omständigheter tagas i öfwerwägande, lærer man ej finna swårighet, at bifalla deputationens tillstyrckande. Cronan har i lång tid ej bewakat sin rätt. Wederbörande hafwa icke eller wetat af cronans fordran. Godset har gådt genom fleres händer på detta sätt, och änteligen stadnat hos lagman Giöthenstierna, som icke eller hade sig cronans fordran bekant, förrän han dermed lagfarit. Nu söker cronan sin fordran hos de fattige Göthenstierniske arfwingarne, hwilken fordran likwäl Lodhes arfwingar borde betala, om något hos dem funnos. Wore det således icke aldeles obilligt, om oskyldige omyndige barn skulle betala, det andre borde erlægga?

Härmed instämde h:r borgmästaren Fries, med den tilläggnig, at när cronan ej bewakat, utan förtegat dess fordran, så borde ej den betala, som kiöpt en ägendom, på hwilken bewisligen ingen gravation war.

Herr borgmästaren Carl-Gustaf Boberg: Det är aldeles eftertänkeligit, at man således förfar, at cronan efter hand mister sina ägendor. Detta är ej det första profwet derpå, men jag wille önska, at det måtte blifwa det sidsta. Jag har någon tid tjent wid kongl. cammarcollegium, och har mig slike saker nog bekante, och hemställer jag fördenskull om icke bäst wara lærer, at detta ärende remitteras till reductions- och liquidationsdeputationen, som har acta om händer, och således bäst kan utlåta sig öfwer detta ärende, om Giöthenstierniske arfwingarne böra få eftergifter, eller ej.

Herr borgmästaren Finerus: Cronan har sin fordran i godset, och således bör hon jämwäl derstädes få sitt igen, utan afseende i hwilkens händer det finnes.

Herr borgmästaren Renhorn: Man lærer icke kunna neka, at ju detta mål är uptagit på ett orättwist ställe, hwarest inge documenter finnes till behörig uplysning, och hwarifrån följaktel:n icke något betänkande hade bordt aflemnas. Wi kunna fördenskull icke gå in uti en sak, hwars rätta sammanhang oss felar, så framt wi icke sielfwe och det allmänna skall förwita oss, at wi blindtwis yttrat oss öfwer ett obekant mål, och således giordt cronan orätt, som likwäl bör hafwa sitt igen, där hennes ägendom finnes.

Herr borgmästaren Schauv: Huru kan man säga, at saken är uptagen på orätt ställe, då hon likväl ifrån urskillningen är dit remitterad? Detta är en obillig beskyllning. Hwad sielfva saken beträffar, så finnes jämwäl af betänkandet, at cronan förtegat sin rätt en ganska lång tid, emedlertid har godset genom kiöp gådt genom många händer, som dermed lagfarit, utan at någon wetat af gravationen, och nu sedan förste fångesman, som vetat deraf, är länge sedan död, och hans arfwingar utur stånd at betala, kommer man fram och gör sig fordran hos oskyldige och omyndige. Jag kan ej tro, at någon lærer anse det wara enligt med lag, at en skall betala det han aldrig fått.

Herrar borgmästarne Herkepæus och Cervin förklarade sig hysa samma mening, med det, som herrar borgmästarne Carl Gustav Boberg och Renhorn förut anfördt.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag har tillförne yttrat mig, och gör det jämwäl nu, at wi icke utan förwitelse kunna på detta betänckande afgjöra saken. Låtom oss fördenskull remittera densamma till reductions- och liquidationsdeputationen, som är rätta stället och hwilken deputation ej lærer underlåta, at behörigen öfwerwäga de skiäl, som Giöthenstierniske arfwingarne kunna hafwa at andraga.

Herr borgmästaren Schauv: Jag hysar lika förtroende för den ena, som för den andra deputationen, och saken är redan utarbetad och cammar-, oeconomie- och commercedeputationen icke kan sägas hafwa förtegat, hwad å cronans sida bordt och kunnat andragas, så lærer man ej behöfwa at remitera målet till en annan deputation, som dock ej lærer kunna säga mera, än denne sagdt.

Herr talman hemställte, om icke bäst wore, at anmoda herr handelsman Allegre, at i reductions- och liquidationsdeputationen efterse denna sakens sammanhang och sedan lemna ståndet underrättelse derom. Imedlertid kunde detta målet hwila.

Detta hemställande bifölls.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll, af den 8:de i denne månad, angående den af secrete utskottet föreslagne tillökning på lönen för andra predikanten wid artilleriet, hwilket prästeståndet bifallit med den tillägning,¹ at

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 111. Sekreta utskottets skrifvelse saknas, enbart prästeståndets.

denne tillökning måtte honom beräknas ifrån detta åhrets början. Det ock ståndet samtyckte.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,¹ angående småtullsbalancernes utredande och afslutande ifrån åhr 1696 till den 1 April 1726, då tull-inkomsterne till en arrendesocietet blefwo upplätne, hwilket arbete camereraren Corall sig åtagit, med mera, ut in actis.

Detta betänkande bifölls.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande,² angående Färilla sochn allmoges i Helsingeland sökte befrielse från en wägs uptagande och underhållande imellan Loos coboldswärck och Färilla kyrcka. Tillstyrckandes deputationen, at hela Helsingelands allmoge måtte förbiudas, at denne wäg uftaga, men at Färilla och Liusdals sochneboer som denne wägen till sine fäbodas nyttja, måge dem framgent underhålla.

Uplästes ett af herr borgmästaren Johan Boberg i detta mål inlemnad memorial, med tillstyrckande, at Färilla och Liusdals sockneboer måtte icke allena betungas med denne wägens underhållande, utan hela lähnet förbindas, at deruti taga del.

Herr rådmann Hanqvist, som det lærer blifwa alt för swårt, om icke aldeles omöijeligt för de få inwånarne i Färilla och Liusdals socknar, at underhålla denna långa brukswäg, så lærer wara nödigt at hela det härintill närmast belägne häradet förbindes, at uti underhållandet taga del.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Största swårigheten blifwer at få denne wäg uprögd, ty den går öfwer ganska höga berg och diupa dalar, samt långe kafwelbroar öfwer moratser, som äro så diupa, at, om en menniskia, häst eller annat creatur råkar falla deruti, kan den icke utan största swårighet hielpas derutur. Således lærer man snart finna, at detta blifwer ett alt för drygt och kostsam arbete för Hälsingeland, allena och at hela länet fördenskull bör hielpa till. Underhållandet kan sedan fastställas och jämkas wid en ny wägdelling, då de, som till denne wägens underhållande förordnas, lära slippa den stora landswägen.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 70 (flera handlingar).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 71 (flera handlingar).

Herr borgmästaren Lundeberg: Jag kan ej finna, at det wore med rättwisan öfwerensstämmande, at pålägga hela länet denna wägrödning. På det sättet skulle större delen af Ångermanlands allmoge nödgas resa öfwer trettio mil i wägbyggning, hwilken likwäl dessutom har åtskillige swåre brukswägar i det landet, at underhålla.

Herr talman: Det lærer ej wara nödigt, at allmogen går en så lång wäg, saken kan och bör hielpas med ett penningesammanskott öfwer hela länet, och i detta hä[n]seende hemställer jag om icke deputationens betänkande, enligt herr borgmästaren Bobergs nyss upläste memorial må bifallas.

Hwilket ståndet med Ja beswarade.

Uplästes justitiædeputationens betänkande,¹ angående den igenom kongl. brefwet af den 30 Julii 1735 utfärdade Kongl. Majj:ts förklaring, om rätter domstol till sådane brottmåls och förseelsers ransakande och afdömmande, som af de, under krigsmagten till lands och siös lydande personer kunna blifwa begångne, då de, såsom commenderade eller utsände i Kongl. Majj:ts och cronans tienst, på resor stadde äro.

Uplästes dissentientium votum i detta mål, hwilket ridderskapet och adelen samt prästeståndet bifallit, men ståndet fant skiäligit, at bifalla deputationens betänkande öfwer detta ärende. Och hemstälde herr borgmästaren Cervin, om icke nödigt wore, at genom en deputation hos prästeståndet begära ändring uti dess påskrefne resolution, hwilket bifölls.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,² angående någon tillökning på lönen för camereraren Eneqvist i finska provinsecontoiret, och hade deputationen, i anledning af anförde skiäl och omständigheter tillstyrckt en tillökning af 550 d:r silf:rmt, som sammanslagne med dess innehafwande lön, utgör den wanlige cammererarelönen. Hwilket ståndet jämwäl biföll.

Uplästes secreta deputationens betänkande,³ angående presidentens wid Åbo hofrätt Pehr Silfverschiöld giorda ansökning, at till sin hälsas conservation framgent få uppehålla sig i Swerige, och därunder åtniuta sin på bemälte hofrätts stat innehafwande presidentslön, och ehuruwäl deputationen hållit

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiedeputationen, nr 30.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 72.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 27.

betänkeligit at tillstyrcka, det den begärte ledigheten med lörens åtniutande för hela presidentens lifstid måtte bewilljas, så pröfwar dock deputationen skiäligt, at hemställa, om icke honom, i anseende till dess swaga hälsa och höga ålder kunde tillåtas, at till nästa riksdag få en sådan förmån åtniuta.

Herr borgmästaren Fries: Det är besynnerligit, jag må wäl säga eftertänkeligit, at tjenster få så handteras. Han söker sysslan och får henne, men will eij sköta den samma, utan uppehålla sig här, och ändå åtniuta lören. Till sådant har han redan i flere åhr haft lof, och nu kommer han och begär tillstånd dertill för hela sin öfriga lifstid. Han bör giöra tienst eller ock taga afskied.

Ståndet fant godt, at detta betänkande måtte hwila.

Uplästes landt- och siömilitiæoeconomideputationens betänkande,¹ angående ett och annat i arméens inritat öfwerflöd i klädnad och uniform, samt huru det må hämmas och rättas. Och hade ridderskapet och adelen den 7 Augusti sidstledne detta betänkande bifallit, dock med följande ändringar: 1:mo At spelet wid alle rangregementerne må wara undantagit ifrån förbudet at bruka galoner och snören. 2:do At officerare, som gådt utur rikets tienst lemnas ocketagit, at bära uniform och hwad dertill hörer, jämwäl ock fälttecknet eller coarden. Hwarmed prästeståndet under den 28:de i samma månad hade instämndt, som ock samme yttrande, tillika med det öfrige af betänkandet nu af ståndet bifölls.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll,² af den 23 sidstl. Augusti, angående wärfsofficerarnes tour till siöofficeraresysslor.

Uplästes equipagemästaren Psilanderskiölds memorial, angående detta ärende.

Uplästes vice ammiralen grefwe Carl Hans Sparres, samt commendeurcapitainen Snoilskis memorialer, rörande equipagemästaren Psilanderskiölds ytt-rande i berörde dess memorial.

Herr borgmästaren Schauw begärte at detta ärende måtte hwila, hwilket bewiljades.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll,³ af den 19:de sidstl:e Junii, med berättelse, at commendeurcapitainen Christopher Falckengren ifrån

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 13.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 112. Även Psilanderskiölds, Sparres samt Snoilskys memorialer.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 113.

fransyskan öfwersatt och med nyttig förbättring tryckt ett så kallat evolutionswärcck, och som detta arbete länder till en fördelaktig hielpreda för ammiralitetsofficerare och den till siötjenst ämnade ungdomen, ty tillstyrcker secrete utskottet, at Falkengren måtte undfå i wedergällning och ersättning för giord kostnad 2000 dahler silf:rmt, hwilket, uppå giord proposition af herr talman, af ståndet bifölls.

Uplästes land- och sjömiliteæoeconomideputationens memorial,¹ angående efterföljande §§ af ammiralitetens beswär, neml. project till Kongl. Majj:ts resolution öfwer

51 §: Angående forum för ammiralitetens hustrur och barn samt tjenstefolck, som bifölls.

52 §: Angående de förrättningar i land, hwartill commendeurcapitainerne och capitainerne wid ammiralitetet kunna blifwa commenderade. Bifölls likaledes.

53 §: Angående plikt för de hökare och deras drängar, som på torgen tillrifwa sig de inkommande tunne och pundewaror.

Herr handelsman Pihlgard: Ammiralitetens staten klagar här öfwer sådant, som de mästedels sielfwe föröfwa. Om det behöfdes, skulle det ej falla mig swårt skaffa flere bewis på wåld, som de wid åtskillige tillfällen giordt. Men som härom åtskillige förordningar redan finnas, så kan jag icke se hwartill denne § skulle wara nyttig.

Herr talman hemställdte i anledning häraf, om icke denne § må gå ut, och ordsakerne dertill genom extractum protocollis hos de öfrige respectiva stånden anmälas. Detta hemställande bifölls.

Uplästes justitiædeputationens betänkande,² angående för detta postinspektoren Kernanders ansökning, om ändring uti Kongl. Majj:sts utslag af den 20 Junii 1753, som gillat Giötha hofrätts dom af den 17:de December 1750, hwaruti Kernander, som blifwit anklagad och skiäligen misstänkt för de med posten ifrån Carlsrona den 18:de Augusti 1745 till cammarrådet Hauswolff försände, men under wägen förkomne bancotransportsedlar och invisningar, hwaraf en del till en summa af 5139 d:r 16 öre kopp:rmt skall blifwit hänledd

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömiliteæoeconomideputationen, nr 14 (flera handlingar).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiædeputationen, nr 31.

på Kiernander, är skyldig förklarad, at berörde summa betala. Hwarförutan Kiernander eij allenast blifwit anlagad för ett borgarens Eric Normans, med 200 d:r s:rmt i bancosedlar på postcontoiret i Jönkiöping inlefwereat, men till Carlsrona icke framkommit bref, utan ock för de af bonden Håkan Andersson i Hillerstorp emottagne 83 d:r silf:rmt i plåtar, hwilken han skall åtagit sig at i sedlar förwäxla, samt till Wisby öfwersända, som han dock sedermera försummat, i anseende till hwilket alt Kiernander, som således icke rätteligen uti ämbetet sig skall förhållit, blifwit förklarad sin post inspectorssyssla förlustig, samt i anseende till missfirmelige utlåtelse emot rådstugurätten i Jönkiöping sakfäld till 40 dahl:r silfwermynts böter.

Ståndet fant godt, at detta betänkande må hwila.

Uplästes tulldeputationens betänkande,¹ angående bergstullsinnrättning widde bruk och bergwärc, som härtills eij under bergstullar legat. Hwilke deputationen tillstyrckt.

Uplästes öfwersteliutenantens Klingsporres särskilte tankar öfwer detta ärende.

Herr sidenfabriqveuren Dalmansson gaf wid handen, at då detta ärende hos tulldeputationen förewarit, hade warit aftalt, at tulldeputationens yttrande skulle tillika upgifwas. Detta hade tulldeputationen gordt, i det de skiäl, som bergsdeputationen wid de hafde sammanträden anfördt, blifwit uti betänkandet intagne. Men bergsdeputationens ledamöter hade icke welat underskrifwa betänkandet, utan lærer wilja inkomma med dess serskildte yttrande i saken.

Herr justitiarien Faxell: Detta är en § af borgareståndets allmänna beswär, som förtjenar en nogare granskning, hälst emedan stor hop folcks rättighet och wälfärd härunder bero. Och således har wäl bergsdeputationen wid sammanträden sagt sine skiäl emot den tillärnade författningen. Men som desse skiäl ingen werckan haft, utan tulldeputationen likafullt har blifwit wid dess tanka, at bergstullsinnrättningen borde skie, så har bergsdeputationen funnit sig för-anlåten, at särskildt formeligen upsättja sitt betänkande, och det till riksens ständers bepröfwande öfwerlemna. I anseende hwartill jag ock begär, at detta ärende må hwila tills vidare.

Herr borgmästaren Carl Gustav Boberg: Det är ett missbruk och aldeles mot wanlig ordning stridande, at deputationer gå med sine betänkan, rö-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Tulldeputationen, nr 5 (flera handlingar).

rande allmänne besvär, allmänna beswärsdeputationen förbi, och directe till stånden, hwarföre jag ock hemställer, om icke föreställning måtte skie hos de öfrige respective stånden, om ändring uti sådant förfarande.

Herr handelsman Forssman: Tulldeputationen har icke derutinnan begådt något fel, at den med dess betänkande gådt directe till stånden, ty deputationen ha ex nobili officio uptagit detta ärende, och utom de öfrige andragne wigtige skiäl i synnerhet haft afseende derpå, at någon likhet i utgifter på warorne måtte winnas imellan städerne och bruken hwilke så länge de ingen tull erlägga, genom undersälljande utestänga städerne från handelen, och som denna nödiga likhet, genom tulldeputationens nu gifne förslag i det närmaste kan winnas, så lærer ståndet icke finna något betänkeligit, at bifalla tulldeputationens yttrande öfwer detta ärende.

Men åtskillige herrar ledamöter begärdte, at detta betänkande måtte hwila, hwilket ock ståndet biföll.

Sexton deputerade ankommo från bondeståndet, och ordföranden Jacob Larsson recommenderade på det ömmaste landshöfdingen baron Friesendorffs memorial, angående tillökning på skiutslegan till bifall, försäkran-des, at bondeståndet wille deremot gierna wara redebogit till återtjenst wid alla möjliga tilfällen.

Herr talman yttrade sig, at ståndet lærer snart taga det anmälte målet under öfwerwägande, och derwid se till, huruwida det kunde bifalla bondeståndets begäran, hwarmed desse deputerade afträdde.

Herr borgmästaren Renhorn förestaldte, at genom myntets förhögning, hafwa alle låntagare fått mindre penningar i lönerne, och måste de lika fullt låta nöja sig dermed, och till öfwerflöd betala alle ätande och nötande waror dyrare. Men bondeståndet har igenom denna ändring ansenligen wunnit icke allenast i det at bonden nu i sielfwa wärcket betalar mindre till cronan än förrut, utan ock derigenom, at han får sine waror ofta tredubbelt dyrare, än förrut, betalte. Icke dess mindre är bonden alltid onögd, och will, ehvarest han [kan],¹ skaffa sig ännu flere förmåner.

I anledning häraf hemställte herr talman, om icke bäst wore, at icke ingå uti någon tillökning på skiutslegan, och at detta ståndets beslut måtte genom en deputation anmälas till bifall hos prästeståndet. Hwilket ståndet biföll, och ut-

¹ Enl. konc.; ordet saknas i renskr.

nämndes till ärende herr rådmannen Helledaij såsom ordförande, samt trenne andre ledamöter, hwilka afträdde, men efter någon liten stund återkommo och berättade herr rådmän Helledaij, at prästeståndet hade å det anmälte ärendet allenast swarat i generelle ordalag, dock likwäl anmärkt, at ridderskapet och adelens påskrift å detta mål wore något skiljaktig ifrån landshöfdingens baron Friesendorffs memorial, och at således i fall man ginge in partes, ingen expedition torde kunna skie.

Herr talman hemstälde, om icke rådeligit wore, at genom extractum protocolli hos de öfrige respective stånden föreställa saken med alle sine omständigheter, och sluteligen afslå den föreslagne tillökningen.

Men ståndet höllt före wara bäst, at härmed ännu något dröja, till dess man kunde utspana, hwad beslut prästeståndet ärnar fatta.

Uplästes öfwerstelieutenanten U. von Stalens¹ memorial,² med anhållan, det den befordran, som lieutenanten grefwe Creutz kommo at niuta ej måtte lända honom till prejudice, eller grefwe Creutz honom föredragen, som tjent från åhr 1700, och redan 1718 blifwit förordnad till major. Men som ridderskapet och adelen, under d. 26 Aug. sidstl. sig yttrat, det kunde berörde stånd med denne ansökning sig icke befatta, utan hade sökanden hos Hans Maj:st sig i underdånighet at anmäla, som i nåder lærer tillse, huruvida han i den sökte förmån kan willfaras, hwarmed och prästeståndet i dag instämt, så fant ock ståndet skiäligit, at med detta ridderskapet och adelens yttrande sig förena.

Uplästes öfwerstelieutenanten Johan Diedrich von Kiöhlens memorial,³ med ansökning, at lieutenanten grefwe Creutz befordran ej må lända honom till prejudice, utan at han, som tjent sedan åhr 1702, och i 49 åhr warit officerrare, samt nu är den äldsta öfwerstelieutenant i arméén, måtte framför grefwe Creutz erhålla tour, och om emot förmodan icke med det första, dock näst efter ledigt blifwande regemente huggas. Hwaröfwer ridderskapet och adelen den 26 Aug. sidstl. sig utlåtitt, at berörde stånd ej kunde med denna ansökning sig befatta, utan hade sökanden, at hos Hans Kongl. Maj:st sig i underdånighet anmäla, som lærer tillse, huruwida han i den sökte förmån kan willfaras, hwilket prästeståndet i dag samtyckt, och nu jemwäl af ståndet bifölls.

¹ I både konc. och renskr.: *U. von Stalen*. Härmed avses Otto Herman von Stahlen.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 110 (flera handlingar).

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 111.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,¹ angående skattekiöpen i Finland och Österbotn, tillstyrckandes deputationen, det böra skattebrefwen icke innehållas för de hemman, som redan äro till skatte inlöste, och at skattekiöp hädanåt ej må förmenas, oansedt hemmanen ej hunnit refwas, hälst i händelse hemmanen efter undergången skattewärdering skulle skattas högre än tre åhrs ränta, sådant likafullt efteråt kan cronan godtgöras. Och hadde ridderskapet och adelen detta betänkande bifallit med den tilläggning, at denna författning må sträcka sig till alle dem, som efter lag och förordningar äro till skattekiöp berättigade, hwarmed ståndet pröfwade skäligt at instämma.

Uplästes riksens ständers commissions extractum protocollum af den 31 Augusti sidstledne,² samt bilagde dom öfwer gardessolldaten Magnus Borgman, som den 17:de sidstl:e Julii uti en matbod wid Munkbron här i staden yttrat sig förgripeligen och straffbart öfwer en och annan omständighet, rörande det här i staden tillämnade upror och des uptäckande, samt den deröfwer af commissionen hållne ransakning och fälde dom och derhos haft om commissionen hwarjehanda smädelige utlåtelse. Och hade commissionen i anseende till sådant alt pröfwat rättwist, det skall gardessolldaten Magnus Borgman i förmågo af 6 cap. 5 §, 18 cap. 8 § missg:sl:n, för desse sine brott uti ett för alt med trettio par spö, try slag af paret afstraffas. Hwilken dom, efter gjord proposition af herr talman, ståndet fant skiäligt till alle delar gilla.

Uplästes riksens ständers commissions extractum protocollum, af den 13 sidstl. Aug.,³ angående för detta hofmästaren hos kongl. pagerne Severin Bredha, och bonden Johan Persson ifrån Tuna i Dalarne, gifwandes commissionen wid handen at som den förre utur riket afwikit, och den senare, sedan ransakningen blifwit wid commissionen börjad, med döden afgådt, så har denne sak af sig sielf förfallit, dock lemna commissionen underrättelse, om det, som angående Jan Persson under ransakningen blifwit yppat, neml. at han och Bredha med tracteringar och öfwertalande welat förleda wisse bondeståndets ledamöter, at afskaffa deras talman och inlåta honom i ståndet, samt taga honom till talman i stället, med mera ut in actis. Och fants för öfrigit kongl. collegii medici berät-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 73.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr. 14 (flera handlingar).

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 15. Text saknas.

telse, om Jan Perssons timmade dödsfall, som vid likets öppnande befunnits skiedt af slag, wid detta extractum protocolli bilagd.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹ angående en förnyad legohionsstadga.

Art. 1, 1 § af denna förnyade stadga uplästes och bifölls.

2 § bifölls, med den tilläggning näst efter orden *drifwa borgelig handel och näring: idka ut- eller inrikes siöfart.*

3 § bifölls.

4 § likaledes, dock at näst efter orden *4 par spö*, tillägges, *och wid fördubbladt straff wara ändå förpliktad antaga tjenst*, samt närmare slutet, näst orden *fördubblingsbåtsmännen*, tillägges reserve- och wargerningskarlar.

5, 6, 7, 8 §§ biföllos.

9 § uplästes.

Herr handelsman Allegre yttrade sig, det han icke kunde, hwad Skåne beträffar, bifalla denne §, och hemställte therhos, om icke denna § kunde gå ut.

Herr talman: Af det, som redan af denna tillärnade stadga är upläst finner jag, at altsammans går ut på twång. Så har det varit för detta, och därigenom har man jagat en myckenhet folck utur landet, men nu kommer man fram med ännu hårdare förslager, så at det tyckes, som wille man med flit kiöra ut större delen af det lediga folck, som qwar är. Jag må wäl medgifwa, at meningens med detta förslag varit god, men ändamålet kan aldrig på detta sättet winnas. Det är nogsamnt bekandt, at de stater, som wilja blifwa wälmående, måste genom friheters lemnande locka folck till sig, hälst de nogsamnt weta, at det eljest omöijeligen låter sig giöra. De hafwa ock deraf rönt en ymnig frukt, men wi kunna icke utan största beswär och kostnad få någon främmande arbetare till oss, och på kiöpet wilja ändå med twång nödga wåre egne, at löpa bort. I anseende härtill lærer det vara bäst, at wi genom extractum protocolli måge giöra hos de öfrige respective ständen den föreställning, at ståndet, i anledning af omständigheterna funnit nödigt wara, det ingen ny tjenstehionsstadga utfärdas, och at den gamla må aldeles uphöra, dock at härwid likwäl wiss tid förordnas till upsägning och städjande.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 74 (flera handlingar).

Herr borgmästaren Renhorn: Ehuru gerna jag wille medgifwa, at det wore bättre, om wi ingen tjenstehionsstadga hade, åtminstone icke någon sådan, som grundar sig på twång, som hittils skiedt, så måste jag dock gifwa wid handen, at jag omöjeligen kan tillstyrcka, det alt förordnande i detta mål nu på en gång må uphöra. Det är nogsamnt bekant, at alle hastige förändringar medföra de swåraste påföljder. Om icke det lösa folcket hålles i någorlunda ordning och till at tjena, hwar skulle då en landtman eller husbonde få tjenstehion, wid wår närwarande stora folckbrist? Det kunde säkert icke skie utan största möda och alt för dryg lön. Således lærer det wara nödigt, at ändringen skier efter hand, men ej på en gång.

Herr talman: Låtom oss då säga, det wi gierna bifalla, det de öfrige respective stånden för sig måge författa och nyttja en tjenstehionsordning, men at ståndet må äga frihet för städerne, at contrahera med deras tjenstefolck, som dem bäst synes. Skier detta, så lærer hwar och en nogsamnt begripa, at städerne ej skola sakna ett tillräckeligt antal af skickelige tjenstehion.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag tror icke, at detta wore rådeligit, åtminstone nu genast. Nog ser jag, at städerne på detta sättet skulle få ett ymnigt tillopp af tjenstefolck, men likwäl icke utan dryge löner, och den oordning på kiöpet, at these folcket togo sig större friheter, än man med skiäl kunde tola; således skulle härigenom ej annat winnas, än en drygare kostnad och mångfaldig förtret, af ett tygellöst tjenstefolck.

Herr borgmästaren Omnberg: Wi äro wäl ett fritt folck. Men wår frihet bör ej så handhafwas, at den stadnar i sielfswåld, twång är skadeligit, när det drifwes för högt, men en rättmätig ordning är högstnödwardig i ett samhälle, och kan eller bör aldrig få namn af twång, mindre afskaffas, så framt man ej will öppna dörren för sielfswåldet, som ej annat kan än medföra oreda och ett samhällens undergång. Således kan jag för min del ej bifalla det nu gifne förslag.

Herr talman hemstaldte, om icke denne § måtte gå ut.

Men samtelige herrar fullmäktige för wästernorrländske städerne påstodo, at § må stå qwar.

Det samme begärdte ock herr ålderman Bock. Och som åtskillige andre herrar ledamöter häremot begärdte, at § måtte gå ut, samt at härom måtte voteras,

så gjorde herr talmannen följande proposition: Om nijonde § af den projecterade nya tienstehionsordningen skall stå qwar? Den som will, at § skall stå, skrifwer Ja, och den som will, at han skall gå ut, skrifwer Neij. Propositionen uplästes utur protocollet och godkiändes. Och skiedde voteringen med slutne sedlar, efter hwilkas öppnande befants, at 37 röster warit för Ja, och 25 röster för Neij, i föllje hwaraf § blifwer stående.

10 § uplästes och bifölls.

Fyre deputerade från prästerskapet ankommo. Domprobsten Filenius, som förde ordet, anmälte, at prästeståndet förehaft herr borgmästaren Schauvs memorial, angående en ärestods uprättande till åminnelse efter framledne borgmästaren Plomgren, och hade prästeståndet samma memorial bifallit. Härhos recommenderade domprobsten hos borgareståndet till benägit bifall 5 § af prästeståndets beswär, rörande prästegårdar.

Herr talman tackade deputationen för den lemnade underrättelsen, och lofwade, at ståndet skulle snart företaga det anmälte målet, samt se till huruwida det kunde foga sig till prästeståndets yttrade begäran.

Desse deputerade afträdde.

Och herr borgmästaren Cervin justerade ett af honom upsatt extractum protocolli, rörande justitiädeputationens betänkande, om rätter domstol för dem af militiæstaten, som på resor begå något brott. Och lydde detta extractum protocolli sålunda:

S. D. Förerogs justitiädeputationens betänkande af den 22 April sidstledne om rätter domstol till sådane brottmåls ransakande och afdömande,¹ som af militaire personer kunna blifwa begångne i landsorterne, med mera, hvarhos är bifogad 3:ne ledamöters serskillte utlåtelse.

Ståndet pröfwade rättwist, at i alla delar bifalla deputationens betänkande, såsom på lag och och goda skiäl grundat, hälst utaf det beskrefne grofwa brottmål, som skall hafwa gifwit anledning till det utfärdade kongl. rescript af den 30 Julii 1755, så wäl som flere förelupne slike händelser, nogsamt skönjes, huru högst angelägit det wara will, till undersåtarnes skyddande emot våldsamheter, at slike brottmål i landsorterne af ordinarie domstolen undersökes och afgiöres, och dessutom det wore ganska obilligt, at then som undergådt någon våldsamhet skulle se sig thertill twungen, at merendels från then ena landsän-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 121.

dan till then andra färdas, at lagsöka den brottslige, till förekommande här-
utaf¹ glorvyrdig i åminnelse konung Carl den XI:te, den 3 April 1678, änskiönt
under påstående krig, från hufwudquarteret Liungby i Skåne ganska efter-
tryckeligen förordnat,² at den som exorbiterar, skall af executorene på orten
gripas, i häckte förwaras och wara stads- och landsrättens jurisdiction, der ger-
ningen skiedd är, underkastad.

Och som den af justitiædeputationen rättwisligen föreslagne rättelse uti det-
ta mål, nu så mycket angelägnare fordrar bifall och willfarighet af riksens stän-
der, som annars de projecterade krigs- och siöarticlar, hwilke äfwen grunda sig
på meromrörde kongl. rescript af den 30 Julii 1755, skola blifwa en fast lag, då
ändring deruti framdeles wille blifwa desto swårare, så fant ståndet nödigt, at
hemställa högwördige prästeståndets och ärbara bondeståndets benägna ef-
tersinnande, at uti detta för hwars och ens huus- och hemfrid granlaga ärende,
nu taga sådant mått, som bibehåller undersåtarne wid allmänna lagen.

Aderton deputerade från ridderskapet och adelen anmältes och infördes.
Ordföranden hofcantzleren herr grefwe Henning Adolph Gyllenborg gaf wid
handen, at framledne Eric Brahes enka, fru grefwinnan Christina Piper, och
framledne Gustav Horns barns moderbroder öfwerstelieutenanten C. G. Lie-
ven, hade hos ridderskapet och adelen ingifwit deras böneskrifter, stälde till
riksens ständer, med anhållan, at den egendom, som efter man och fäder blif-
wit änkan och barnen frändömd, måtte återgifwas. Och hade ridderskapet och
adelen under ömt behiertande af de förekomne bewekande omständigheter
deras ansökning bifallit, som berörde stånds påskrifter, å de inlemnade memo-
rialerne eller böneskrifterne utwisa, hwilket utlåtande ridderskapet och ade-
len hos detta ståndet till benägit bifall på det ömmaste genom desse sine
deputerade recommendera welat, med det fulla förtroende, at ståndet lærer,
därutinnan sig med ridderskapet och adelen förena.

För öfrigit anmälte h:r grefwen och hofcantzleren, at ridderskapet och ade-
len hade för dess del stadnat i det beslut, det tolf tusende plåtar, eller 72000
dahl:r kopp:rmt borde tilläggas borgmästaren Olof Bidenius Renhorn, såsom

¹ I renskr.: *härufaf*.

² Tryckt plakat 3 april 1678: *Kongl. May:tz placat, angående dhen vppå rijkzdagen vthi Halmstad bewilliade inquartering*.

actor wid den förordnade riksens ständers commission, för dess med actoratet hafde mångfalldige beswär.

Herr talman yttrade sig, det han hade ordsak at tro, det borgareståndet icke mindre wid detta tillfälle, än eljest, hysa samma ädla och genereusa sinnelag, som ridderskapet och adelen, och at således ståndet lærer utan swårighet instämma med det, som ridderskapet och adelen genom dess deputerade låtit anmäla, i synnerhet wore h:r talman försäkrad, at ståndet lærer gerna bifalla den wälförtjente belöning, som ridderskapet och adelen för ståndets ledamot, actor wid riksens ständers commission herr borgmästaren Renhorn behagat tillstyrcka, lofwandes h:r talman det desse ärender skola snart företagas, och förmodeligen till ridderskapets nöije afslutas. Hwarmed desse deputerade aft-rädde.

Herr talman hemstälde, om icke ståndet behagade nu företaga till afgjörande de af ridderskapet och adelen anmälde ärender. Och som detta bifölls, så uplästes det, af framledne Erich Brahes enkefru, grefwinnan Christina Piper hos riksens ständer ingifne memorial och böneskrift,¹ det den del af hennes afledne mans ägendom, som genom laga dom tillfallit cronan, måtte återgifwas, till hennes och hennes barns nyttjande. Likaledes

uplästes det af öfwerstelieutenanten C. G. Lieven ingifne memorial,² med anhållan, det riksens ständer af nåd och medlidande öfwer dess swågers Gustav efterlemnade fader och moderlöse barn, täcktes dem återgifwa den egendom efter deras fader, som eljest efter lag och dom skulle Kongl. Maj:st och cronan tillfalla.

Och hade ridderskapet och adelen grefwinnan Pipers ansökning således bifallit, at den, genom riksens ständers fastställte dom, cronan tilfallne ägendom både i löst och fast skiänkes framledne Eric Brahes barn, att som ärfd egendom dem imellan efter lag delas, dock at grefwinna Christina Piper blifwer på dess lifstid i oqwald besittning af bemälte ägendom, fideicommiss och manslähns-godsen undantagne, hwilka, enligt lag och testatoris förordnande af arftagaren tillträdas. Hwilket och prästeståndet bifallit.

Och å öfwerstelieutenanten Lievens böneskrift hade ridderskapet och adelen sig yttrat, af framledne Gustav Jacob Horns förwärcade ägendom skiän-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 112.

² Ibidem, nr 113.

kes dess efterlemnade barn, at efter lag, som ärfd ägendom dem imellan delas. Hwartill prästeståndet jämwäl samtykt.

Herr borgmästaren Fries: För min del bifaller jag gerna ridderskapet och adelens yttrande öfwer desse ansökningar, äfwen som ock ridderskapet och adelens beslut, angående h:r borgmästaren Renhorns belöning för dess hafde dryga beswär wid commissionen. Men som ridderskapet och adelen tyckes hafwa förglömt, at tänka på någon belöning för de herrar ledamöter, som suttit i commissionen, så hemställer jag till ståndets bepröfwande, om icke sielfwa billigheten fordrar, det jämwäl de med någon belöning åtminstone af 6000 d:r kopparmynt för ledamöterne af adelen präste- och borgarestånden, samt 3000 d:r samma mynt för ledamöterne af bondeståndet böra ihogkommas. Jag gör mig försäkrad, at ståndet lærer finna detta mitt hemställande så mycket billigare, som icke allenast wi, utan ock hela riket wet, huru mycket beswär, snart sagt både natt och dag commissionens ledamöter hafwa måst widkiännas.

Herr justitiarien Faxell: Låtom oss först afsluta de af ridderskapet och adelen anmälte målen, sedan kan det, som herr borgmästaren Fries anmält företagas.

Herr borgmästaren Lange: Mig tyckes, at ståndet helt beqwämligen kan, wid detta tillfälle, då ärendet, angående h:r borgmästaren Renhorns belöning förehafwes, äfwen se till, huru herrar ledamöterne i commissionen böra belönas. Och för min del håller jag före, at hwad herr borgmästaren Fries för dem föreslagit är för litet, och aldeles icke swarande emot det de förtjent.

Härmed instämde h:r borgmästaren Finérus till alla delar.

Herr borgmästaren Schau yttrade sig: Herr borgmästaren Fries har wäl behagat föreslå belöning för ledamöterne uti riksens ständers commission, men som sådant ej lærer wara wanligit, så vet jag ej hvad omdöme allmenheten torde fälla däröfwer, om det skiedde. Jag tycker mig böra frukta, det man lærer säga, at wi warit kiöpte, till de beslut wi hafwa fattat. Och som våre giöromål således skulle få en alt för slät rubrique, och sådan som de aldeles icke förtjena, så hemställer jag till ståndets öfverwägande, om icke bäst vore, at detta ärende härmed må afstadna, och icke vidare omröras. Jag bör wäl för min del wara nögd med det beslut, som ståndet kan fatta, men i fall ståndet skulle bifalla den af herr borgmästaren Fries giorde proposition, lærer jag för min person finna högstbetänkeligit, at emottaga någon belöning.

Herr borgmästaren Cervin: Hwad den af h:r borgmästaren Fries föreslagne belöningen för ledamöterna i commissionen angår, tyckes mig at den är för liten och äger ingen proportion emot det, som ridderskapet och adelen för actor föreslagit. Beträffande åter ridderskapet och adelens yttrande öfwer grefwinnan Pipers ansökning, tror jag det förtjena någon upmärksamhet, at henne blifwit tillagd oqwald besittning i dess lifstid af alle ägendom, som ej är fideicommiss och manlähns gods. Jag wet wäl ej, huru stor den egendom kan wara, af hvilken hon således får nyttjanderätten, icke heller huru många manlähns gods där kunna finnas, eller sådane, som äro fideicommiss, men jag fruktar, at det lærer blifwa ganska ringa, som skulle kunna tillfalla senare arfwingen, som ännu är ofödd, i fall den blifwer wid lif, och som saken är nog granlaga, så lærer wara nödigt, at wi inhämta kundskap härom, innan wi fatta något wist beslut.

Herr borgmästaren Carl Gustav Boberg: Ridderskapet och adelen har tillstyrckt, det grefwinnan Piper må äga i sin lifstid besittningsrätten af den ägendom, som ej är fideicommiss, eller manlähns gods, och som den ägendom, som henne är tillagd, at således nyttja, är den minste, och desutom efter hennes död, går i arf till hennes afledne mans barn, så finner jag ingen betänkelighet härwid. Dessutom och som det är bekant, at sterbhuset är stadt uti widlyftighet, så håller jag före wara bäst, at wi bifalle ridderskapet och adelens yttrande.

Herr borgmästaren Renhorn förklarade sig bifalla ridderskapet och adelens yttande å de inlemnade böneskrifter. Och yttrade h:r borgmästaren sig vidare: Jag bör med wälförtjent loford nämna den moderation, hwarmed herr borgmästaren Schauv förklarar sine tankar öfwer den föreslagne belöningen för comissionens ledamöter. Men som mig är mäst bekant, hwad stort besvär, ofta hela dagar och nätter igenom, commissionens ledamöter haft wid deras förrettning, så kan jag icke underlåta, at anmäla, det sielfwa rättwisan äskar, at de derföre böra undfå belöning, och tror jag, at den åtminstone bör skie med 9000 d:r kopp:rmt, för de trenne första ståndens ledamöter, och med 3000 dahl:r samma mynt för ledamöterna af bondeståndet.

Herr justitiarien Faxell: Jag kan icke serdeles finna mig uti ridderskapet och adelens yttrande, angående den grefwinnan Piper tillagde besittning, utan håller jag före wara bäst, om här skall wisas nåd, at ägendomen skiänkes Brahes och Horns barn, till arf efter lag.

Härmed förenade sig herr borgmästaren Finerus, anförandes hwad adelige privilegierne i detta mål innehålla, och hölt h:r borgmästaren före, at det voro betänkeligt, at lemna grefwinnan besittningsrätt i all dess lifstid, ty hon kunde länge lefva, och utesluta barnen ifrån ägendomen.

Herr rådman Hanqvist: Arfwingarne borde icke få ägendomen åter, om icke adelige privilegierne därtill gåfwo anledning. Jag har wäl trodt, at det egentel:n hörde Kongl. Maj:st till, at dessa ägendorar återskiänka. Men som the brottslige blifwit för deras brott emot riksens ständer, efter deras commissions dom afstraffade, så kunna ock ständer sielfwe i detta mål bewisa nåd, och då det derpå ankommer bör grefwinnan Piper icke eller derifrån uteslutas, hon bör ock få något at lefwa af i dess lifstid. Och bifaller jag fördenskull ridderskapet och adelens yttranden öfwer desse böneskrifter: Hwad herr borgmästaren Renhorns belöning angår, såge jag gerna, det han måtte undfå ännu mera, om möjligt är, än det, som blifwit föreslagit, hans berömliga nit och ganska tröttsamma arbete förtjena det wäl. Men för öfrigit finner jag ock härhos aldeles billigt, det commissionens ledamöter böra belönas, så mycket mera, som deras arbete och möda warit mångfalldigt större, än någon riksens ständers commission förut haft.

Herr handelsman Allegre: För min del bifaller jag gerna den wälförtjenta belöning, som för herr borgmästaren Renhorn föreslagen är. Jag har icke eller något at påminna wid den belöning, som för commissionens herrar ledamöter tillärnas, och för öfrigit bifaller jag ridderskapet och adelens yttranden öfwer de upläste memorialer.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Jag har noga genomse dt ridderskapet och adelens yttranden å de inlemnade ansökningar, och som jag finner dem aldeles med lag enlige, så lemnar jag ock dertill mitt bifall. Wid den projecterade belöningen för herr borgmästaren Renhorn, har jag icke eller något at påminna, äfwensom jag ock finner billigt, det commissionens ledmöter måge få belöning, 9000 d:r kopparmynt för hwarje af adelen, präste- och borgarestånden, och 3000 dahl:r kopp:rmt för hwarje af bondeståndet.

Herr justitiarien Faxell: Enär h:r borgmästaren Renhorn, såsom actor undfår 12000 plåtar, fordrar billigheten, at hwar ledamot i commissionen af de 3:ne förste stånden må undfå 2000 plåtar och bondeståndets ledamöter derstädes 1000 dahl:r silfwermynt.

Herr borgmästaren Sacklén: At undwika widlyftighet, förklarar jag mig wara aldeles ense med det, som h:r borgmästaren Carl Gustaf Boberg förut anför. Äfwenså bifaller jag det för h:r borgmästaren Renhorn föreslagne arwodet, men som jag härhos finner mig öfwertygad, at h:r borgmästaren Renhorns berömlige nit och upförande wid ett så svårt och tröttsamt arbete, som han i commissionen har måst widkiännas, förtjenar någon ytterligare utmärckt belöning, så hemställer jag, om icke billigheten fordrar, det han må anmälas till erhållande af lagmanscaractère och -heder.

Herr borgmästaren Lange förklarade sig dermed wara aldeles ense, at h:r borgmästaren Renhorn, utom dett föreslagne arwodet, borde undfå någon annan utmärckt belöning, men tyckte, at lagmanscaractère och -rang woro för litet, och at han följaktel. borde anmälas till erhållande af revisionssecreterarecaractere och -heder.

Herr talman: Af discourserne finner jag, det ingen af ståndets herrar ledamöter warit särdeles emot de yttranden, som ridderskapet och adelen aflemnat på de inkomne och hos oss upläste ansökningar, och i anledning häraf hemställer jag nu fördenskull, om icke ståndet behagar bifalla grefwinnan Christina Pipers och öfwerstelieutenanten C. G. Lievens böneskrifter på sätt, som ridderskapet och adelen sig deröfwer yttrat.

Hwilket med Ja beswarades.

Herr talman yttrade sig vidare: Sedan desse böneskrifter blifwit bifallne gör jag mig försäkrad, at ståndet lærer äfwen gerna bewillja, det de öfriges ringa egendom, som med framledne Erich Brahe och Gustav Horn uti brottet tagit del, och efter commissionens dom blifwit afstraffade, må skiänkas åt deras arfwingar, hwilket ståndet äfwenledes biföll.

Sluteligen hemstälde herr talman, om ståndet behagade bifalla den af ridderskapet och adelen föreslagne belöning för herr borgmästaren Renhorn, med den tillägning, at han till erhållande af lagmanscaractère och -rang må anmälas. Hwartill ståndet likaledes lemnade dess samtycke.

Och sidst proponerade herr talman, om icke hos de öfrige respective stånden föreställning måtte göras, at commissionens ledamöter af ridderskapet och adelen, samt präste- och borgarestånden måge undfå nio tusende dahler kopparmynt hwardera, och bondeståndets ledamöer i commissionen hwardera tre tusende daler samma mynt, hwilket ståndet med Ja beswarade.

Herr handelsman Allegre påminte, at betjeningen wid commissionen borde ock ihogkommas, med belöning för deras hafde myckna beswär.

Herr talman yttrade sig, at commissionen sielf, som bäst wet, hwad hwar och en af dem kan hafwa förtjent, bör med dess förslag och yttrande häröfwer inkomma.

Skildes åt.

Åhr 1756 den 10:de Septembr.

S. D. Förehades å nyo secreta deputationens betänkande,¹ angående capitainens wid Wästerbottns regemente Babo Joachim Georg von Rohrs förde klagan, öfwer liden préjudice, vid sökt befordran hwarwid ridderskapet och adelens påskrefne resolution å nyo uplästes, hwilkens, så wäl som ofwannämnde betänkandes innehåll finnes uti protocollet, under den 6:te i denne månad intagit. Och fant ståndet skiäligit, efter detta ärendets noga öfwerwägande, at bifalla ridderskapet och adelens yttrande.

Uplästes allmänna beswarsdeputationens extractum protocollis af den 23 i sidstl. månad,² angående inrättningen af ett lazarette uti Helsingfors stad.

Uplästes defensionsdeputationens extractum protocollis af den 11:te i nästledne månad, angående samma ärende, tillstyrckandes deputationen i anledning af anförde skiäl och omständigheter, at ett lazarette uti Helsingfors för allmogen må inrättas, och de medel som i Borgo stift kunna falla, till detta ändamål anslås, hwilket ståndet biföll.

Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,³ angående stenhushusbyggnad i den afbrände staden Hedemora; finndes deputationen för dess del skiäligit, det stenhushusbyggnad med twång icke bör denne stadens inwånare påbördas, och således hwarjom och enom af denne stadens inwånare må fritt stå, at sådan byggnad anställa, som dess förmåga tillåter. Men på det en så nyttig sak, som stenhushusbyggnad är, må upmuntras, och befordras till wärckställighet, tillstyrcker deputationen, at tjuugu frihetsåhr måtte

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 24.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna beswarsdeputationen, onummerat.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 75.

bewilljas dem, som bygga af sten, hwilket inom sex åhr bör wara wärckstäldt, men allenast fyra frihetsåhr för dem, som bygga af trä.

Ståndet pröfwade rättwist, at bifalla detta betänkande.

Upläste[s] cammar-, oeconomic- och commercedeputationens betänkande,¹ angående tobaksplanteringen i riket.

Uplästes borgareståndets ledamöters i denna deputationen aflemnade särskildte betänkande öfwer detta ärende.

Ståndet fant godt at detta ärende må hwila, till dess man får se, huru de öfrige respective stånden yttra sig häröfwer.

Uplästes landt- och siömilitiæoeconomiedeputationens betänkande, angående wisse strömmars uprensande, neml. Mörrums och Lyckeby strömmarne, samt Wie å i Blekingen och Cronobergs lähn, och Tuna samt Liusna älfwar i Wästernorrland. Detta mål hade ståndet under den 21 Junii sidstl:e förehaft, och fant nu skiäligit at bifalla deputationens betänkande.

Uplästes cammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande,² angående någre oordentligheters hämmande wid Io och Kiemi laxfisker. Tillstyrckandes deputationen, at all bränwinstillförsel och försälljande wid desse laxfisker, hamnar och marcknadsplatserne derstädes, samt i neyden derintill må borgerskapet, eller eho det wara wid etthundra dahl:r silf:rmts wite, hälften till angifwaren och hälften till cronans fattige, aldeles förbiudas, hwarunder jämwäl alt annat utmånglande af brännewin, under namn af gåfwo, byte, eller annat skien bör begripas, och fant ståndet skiäligit, at detta betänkande bifalla.

Upläste[s] cammar-, oeconomic- och commercedeputationens betänkande,³ angående flygsanden i Skåne och Halland. Och föreslår deputationen, till skadans förekommande, som af flygsand förorsakas, landshöfdingarne måtte få förnyad befallning, at noga tillse, det sandhafra må å behörige ställen planteras och risgården inrättas, samt at cronan härtill må lemna det understöd, som kan skiäligit pröfwat, med mera, ut in actis.

Hwilket alt ståndet biföll.

¹ Ibidem, nr 76 (text saknas).

² Ibidem, nr 77.

³ Ibidem, nr 78.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande¹ öfwer Laholms stads ansökning, om understöd för gästgifweriet derstädes, på det sätt, at cronohemmanet N:o 4 i Miälby Lars Bengts Gård kallad, i Laholms sochn belägit måtte härtill anslås, hwilket deputationen afstyrckt, men likwäl funnit nödigt, det landshöfdingen i orten bör draga försorg, at berörde gästgifweri warder försedt med nödige hästar och foder för de samme. Ståndet fant godt at bifalla detta betänkande.

Herr borgmästaren Lange yttrade sig: Jag har noga genomläsit utkomne projecterade jagtordningen,² och som jag deruti funnit åtskillige momenta, som hwarken äro öfwerensstämmande med förr i detta ärende utfärdade förordningar, eller naturlig billighet och rättvisa, utan fast mera syfta derhän, at utesluta alt, hwad eij adel heter ifrån jagt och djurfång, och det ändå till öfverflöd, på flere rätt eftertänkelige sätt, så håller jag ock för helt angeläget wara, at i tid förebygga, det detta project må aldeles icke utspridas, fast mindre på ett eller annat sätt komma i wärckställighet.

Herr borgmästaren Carl Gustav Boberg: Jag har äfwenwäl flere resor nagelfarit detta project, och deröfwer giordt sådane anmärckningar, som nu af herr borgmästaren Lange äro anförde. När jag får litet råderum, will jag ställa dessa anmärckningar i ordning, och sedan aflemna dem till ståndets nogare bepröfwande, då i anledning så deraf, som hwad eljest kan tilläggas, en föreställning hos de öfrige respective stånden kan göras.

Ståndet anmodade herr borgmästaren C. G. Boberg, at ju förr dess häldre inlemna desse af honom författade anmärckningar.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,³ angående ett anmält förslag till cronans inkomsters förökande genom hemansklyfning.

Ståndet fant godt, at detta ärende måtte hwila.

Uplästes justitiædeputationens extractum protocoll, af den 11 i nästledne månad, angående manufacturisten Abraham Hedmans wid sidstledne riksdag ingifne, men då icke till fullkomligt afgjörande, komne ansökning, om till-

¹ Ibidem, nr 79.

² *Project til en förbättrad och förnyad förordning, om jakt och diurfång* (Stockholm 1755). Jfr protokollet 20 maj 1756.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 80.

stånd, at å den ort, där riksdag hålles, få wistas och sig inställa, samt sin emot capitainen Schechta anstälde reconventionstalan, wid wederbörlig domstol få lagl. utföra, och som justitiædeputationen under sidstl. riksdag häröfwer aflemnat dess betänkande, och sedan den tiden ingen ny omständighet sig yppat i detta mål, hade deputationen funnit skiäligit, at med nyssnämde betänkande oförändrat instämma. Hwilket yttrande ståndet jämwäl biföll.

Föredrogs å nyo ärendet, angående Näs cronohemman i Wässmanland, Snäfringe härad, och Kolbecks sockn, som till boställe för provinceschäfern i berörde län blifwit uplåtit, ehuru åboernes förfäder besittningsrätt därå redan i drottning Hedvig Eleonoras tid erhållit.

Protocollsdeputationens betänkande och bondeståndets extractum protocolli angående detta mål uplästes å nyo.

Herr rådmän Hanqvist yttrade sig: Den frågan lærer först böra afgöras, huruvida detta ärende lagl:n inkommit. När detta skiedt will jag sedan utlåta mig i hufwudsaken.

Herr borgmästaren Carl Gustav Boberg: För min del finner jag wäl, at denna sak icke ankommit ordinaria via, men som målet angår en enfaldig bondes hela välfärd, som blifwit drifwen från dess innehafde hemman, oansedt han derå ägdt besittningsrätt, så lærer man ej böra wara så noga i processen, och då blifwer egenteligen frågan, om detta Näs hemman bordt och kunnat uplåtas provinciæschäfern till boställe, och om det derwid förblifwa bör, eller ock om bönderne böra det återfå. Jag är wäl ej af enahanda tanka med deputationen, utan håller twär[t]om före, at cronan äger och bör äga rättighet, at wid förefallande omständigheter disponera sine hemman, alt som angelägenheten fordrar. Men härwid bör likwäl den anmärckningen giöras, at bönderne ägdt besittningsbref å detta hemman från långliga tider tillbakas, hwilken rättighet ej lærer kunna rubbas, utan at fides publica derved skall lida. Och som bönderne i föllje häraf wärckel:n skiedt för när, så tillkommer det riksens ständer, at sådant rätta, oansedt de enfaldige bönderne ej wetat rätta wägen, at söka riksens ständers hielp.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag kan wäl ej annat, än med missnöje anse deputationens yttrande öfwer detta mål, men som bönderne wärckeligen äga besittningsrätt, och den consideration jämwäl hos mig förefaller, at i fall bönderne ej skulle få niuta denna rättighet till godo, torde sådant åsamka schäff-

ferieinrättningen hat och illwilja och följakteligen lända den samma till icke ringa hinder och skada, så håller jag före wara bäst, at ståndet häröfwer således må yttra sig, at ehuruwäl ståndet finner, det cronan äger och bör äga rättighet, at upsäga åboer ifrån cronohemman, när angelägenheten sådant erfordrar, så will dock ståndet i anseende till förekomne besynnerlige skiäl och omständigheter i denne speciali casu för denna gången bifalla bondeståndets utlåtelse häröfwer uti dess extracto protocoll.

Hwilket herr borgmästaren Renhorns yttrande, efter giord proposition af herr talman, stån[det]¹ fant skiäligit at bifalla.

Uplästes ett af herr öfwersten Ehrensvärd inlemnadt memorial,² med tillstyrckande, i anledning af andragne skiäl och omständigheter, at någon wiss pension måtte bewilljas herr presidenten Zanders fru, när wälbemälte herre med döden afgår, och at honom imedlertid måtte anslås en tillräckelig summa, at dermed betala dess gjäld.

Ståndet beslöt, at detta ärende skall hwila, till dess löparen kommer.

Förehades å nyo cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,³ angående småtullsbalancernes utredande och afslutande, hwilket camereraren Corall sig åtagit, men icke ännu dermed hunnit tillslut, och fants skiäligit, at i så måtto bifalla detta betänkande, det den camereraren Corall förelagde tid må till nästkommande åhr och April månad förlängas. Hwarom extractum protocoll kommer at utfärdas.

Uplästes ett af h:r rådmannen Hildebrand Wessman inlemnadt memorial,⁴ med anhållan om ståndets biträde, at saken, angående Eskilstuna kongsladugårds arrende, hwilken af secreta handels- och manufactur-, samt cammar-, oeconomie- och commercedeputationerne blifwit till secreta utskottet remitterad, måtte derifrån återtagas, och ställas under riksens ständers plenorum afgjörande. Hwilket ståndet biföll, och anbefaldte, at detta hos de öfrige respective stånden genom påskrift å memorialet skulle till benägit samtycke på det bästa anmälas.

¹ Enl. konc.; renskr.: *stån*.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 114.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 70 (flera handlingar).

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 115.

Tolf deputerade från ridderskapet och adelen ankommo, och gaf ordföranden öfwerstelieutenanten Klingsporre wid handen, at ridderskapet och adelen hade förehaft tull- och bergsdeputationernes betänkanden, angående bergstullsinrättningen wid bruk och bergwärck, som härtills eij under bergstullar legat; och hade ridderskapet och adelen funnit godt, at bifalla bergsdeputationens i detta mål afgifne betänkande. Och anmälde herr öfwerstelieutenanten härhos till bifall ärendet, angående boställe för landshöfdingen i Christianstad.

Herr talman tackade för underrättelsen, och gaf härhos tillkiänna, at ståndet wäl låtit sig föreläsas tulldeputationens betänkande, angående bergstullar, men icke ännu förehaft bergsdeputationens i samma ärende afgifne betänkande. När det skier, lærer ståndet fatta ett sådant slut, som omständigheterna ärfordra. Men öfwer det senare ärendet hade ståndet sig redan utlåtit.

Deputerade afträdde.

Herr borgmästaren Cervin hemstälde om icke camereraren Corall måtte inkallas, at upläsa de anmärckningar, som ståndets deputerade giordt, så öfwer landttullstaxan, som den projecterade tull- och accisordinantien. Detta hemställande bifölls, och i anledning häraf fick camereraren Corall företräde, samt upläste anmärckningarna öfwer projectet till landttullstaxan, ut in actis, hwarefter ståndet fant godt, at des ledamöter uti tulldeputationen måtte emottaga desse anmärckningar, och laga så, at de uti deputationen snart warda under öfwerwägande tagne, på det ståndet sedan deröfwer må erhålla deputationens yttrande, ju förr dess häldre.

Justerades ståndets extractum protocollis, angående hållskiutslegan, som till prästeståndet kommer at afgå, och lydde som följjer:¹

S. D. Wid then förhögnig i skiutspenningar, som för allmogen påstås, finner borgareståndet nödigt, följande betänkeligheter at upgifwa, ty förutan af foror, som för bruken och städerna gemensamt äro outhärlige, på thet sättet i proportion af skiutsen nödwändigt kommo at stegras, samt priset therefter att ökas på alla wahror hwilka eij annorledes, än landwägen kunna fortskaffas, woro äfwen then wissa följd härutaf tillika till förmodande, at större delen af allmogen, hälst wid stora stråkwägar, tå the såge sig så wäl belönte, häldre skulle söka theras utkomst genom skiutsande, än at beswära sig med det drygare och tungare arbete, som wid hemmansskiötselen och åckerbruket förefal-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 122.

ler. Hwarom ståndet så mycket mindre tyckes böra twifla, som en lika wärckan jämwäl är befunnen, sedan skiutsen ifrån sex till åtta öre silf:rmt blef förhögd, samt at wederbörande allmoge genom skiutsning ständigt kunnat hämta både förtjenst och winning. När härtill i öfrigit lägges, at skiutsfärdspenningar på samma grund i lika måtto borde ökas, pröfwar borgareståndet sig förthenskull så mycket mindre kunna samtycka, till förenämnde för allmogen föreslagne tillökning i hållskiutsen, som thetta för en så beskaffad afgift är at anse, hwilcken ståndet emot thess willja och bifall, förmodeligen ej lärer kunna påläggas, i anseende hwartill borgareståndet ock således thenna tillökning till ingen del antaga kan, utan fant godt, at detta dess slut med högwördige prästeståndet hörsamt communiceras skulle.

Likaledes upläste camereraren Corall herrar deputerades anmärkningar öfwer den projecterade tull- och accisordningen, ut in actis.

Herr talmannen hemstälde, om icke desse anmärckningar måtte genom ståndets herrar ledamöter i tulldeputationen befordras till föredragande därstädes och deputationens yttrande deröfwer begäras. Hwilket bifölls.

Herr borgmästaren Renhorn yttrade sig: För min del finner jag angelägit, at wid slutet af denna tull- och accis-ordinantie den meningem må tilläggas, at hwad häruti anfördt och stadgat är, bör icke göra någon ändring uti de serksildte förordningar och rättigheter, som wisse städer äga.

Denna påminnelse bifölls.

Herr borgmästaren Cervin ärhindrede, om icke nödigt wore, at de städers fullmägtige, som willja behålla portaccisen, måtte låta anteckna sine namn, på det man således måtte kunna utröna, hwilke städer wid det förrut wanlige sättet wille förblifwa.

Herrar fullmägtige för Stockholm, Carlscrona och Landscrona förklarade sig nögdde med den nuwarande författning. Men herr borgmästaren Renhorn yttrade sig ej kunna antaga portaccisen för Arboga stad, såsom ländande till mycket beswär, skada och oreda i mångahanda måtto för stadsens inwånare.

Herrar fullmägtige för Upsala, Gefle, Calmar, Örebro och Hernösand yttrade sig i samma mening. Äfwensom ock herr handelsmannen Allegre förklarade sig willja blifwa bibehållen wid det förrut wanlige sättet, yttrandes sig härhos, det han icke funno nödigt, at de, som wilja antaga det ena eller det andra sättet måge här i ståndet låta anteckna sine namn, utan borde de, som villja

bibehålla portaccisen anmäla sig hos generaltullarendesocieteten, då sådant dem ej kan wägras.

Denna föreställning bifölls.

Icke dess mindre inlemnade åldermannen h:r Paul Bock sitt skrifteliga yttrande, med dess namn undertecknat, hwaruti han förklarar, det han, efter plägad skriftwäxling med sine committenter uti Jönkiöpings stad, funnit sig föranlåten, at påtaga sig portaccisen à 16 öre kopparmynt tunnan, begärandes, at detta hans yttrande måtte uti protocollet intagas.

Justerades ståndets extractum protocolli till prästeståndet, angående den så kallade finska och österbottniske bondeseglation, lydande sålunda:¹

S. D. Borgareståndet har genom flera extracta protocolli, och det sidsta af den 24 April sidstl:e wänligen anmodat högwärdige prästeståndet, at lemna dess yttrande öfwer den länge påstådde twisten, imellan städernes fullmäktige och allmogen i Finland samt Österbottn, angående desse senares, emot de föras rättighet, i flere tider idkade seglationsfrihet, hwarom cammar-, oeconomie- och commercedeputation allaredan wid förra riksdagen aflemnad betänkande, i rättwist afseende på städernes laglikmäßige tillhörighet. Men sådant oaktat, har borgareståndet härtills saknat högwärdige prästeståndets benägna bifall till berörde, lagarne likmäßige, betänkande. I anseende hwartill och som höglofl. ridderskapet och adelen å nyo ingådt i dess förra bifall och utlåtande öfwer merberörde betänkande, som den härjemte följande expedition utwisar, altså föranlåtes borgareståndet, at härmedelst förnya dess flere resor om denne angelägenheten gjorde föreställningar uti den säkra förmodan, de högwärdige prästeståndet nu mera lærer benägit företaga sig det samma till afgiörande, hälst borgareståndet uti en dess gemensamma interesse så nära rörande sak wäntar lika benägenhet af högwärdige prästeståndet, borgareståndet wid tillfällen tager i akt, at bibehålla högwärdige prästeståndet uti thess enskille rättigheter och privilegier.

Borgareståndet anser derjemte detta för ett så rättwist biträde, at det icke tror sig kunna sakna högwärdige prästeståndets utlåtande öfwer detta mål, sedan det nu redan andra riksdagen ägt förnyade löften härom.

Herr borgmästaren Carl Gustav Boberg: Jag har, i anledning af ståndets fattade beslut, at anmäla herr borgmästaren Renhorn till caractèrs erhållande af

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 123.

lagman, samt commissionens ledamöter till någon belöning för deras hafde dryga beswär, uppsatt ett extractum protocoll, och hemställer fördenskull, om icke det samme nu måtte justeras. En och annan har sagt mig, at herr borgmästaren Renhorn lærer finna sig mera nögd, om honom fullmagt meddeltes på lika heder och rang med borgmästare i Stockholm, hwilket således på hans egit behag kan ankomma, emedan rangen är ändå lika.

Herr borgmästaren Renhorn yttrade sig: Jag kan eij neka, i händelse någon caractère mig skulle tilläggas, det jag ju mera tycker om en sådan, som wore närmare öfwerensstämmande med min nu innehafvande syssla, i anseende hvar till jag jämwäl skulle anse det för hederligare, at heta borgmästare i Stockholm, än lagman, dock utan at jag härmed hyser någon afsigt på rättighet till sielfwa sysslan, hwarwid det endast bör ankomma på borgerskapets förtroende och äganderätt till en fri omröstning.

Ståndet fant skiäligit, at instämma med herr borgmästaren Renhorns härutinnan yttrade tankar.

Och herr borgmästaren Carl Gustav Boberg hemstälde, om icke hos de öfrige respective stånden, jämwäl den föreställning måtte göras, at herr borgmästaren Renhorn befrias för de afgifter, som elljest wid slike fullmagters erhållande äro wanlige, hwarmed herr borgmästaren Johan Boberg instämde.

Men som h:r talman höllt före, det herr borgmästaren Renhorn lærer icke hafwa något afseende i detta mål på en mindre betydande afgift, så fant ock ståndet godt, at härom icke något uti extracto protocoll skulle nämnas,

Ofwanberörde af h:r borgmästaren C. G. Boberg projecterade extractum protocoll justerades, lydande, som följjer:¹

S. D. Borgareståndet tog i öfwerwägande, den af höglofl. ridderskapet och adelen faststälde belöning af tolf tusende plåtar för commissarien och borgmästaren Olof Bidenius Renhorn, för dess wid riksens ständers commission hafde och ännu warande actoriesyssla, ärindrades sig med mycket nöije den oförtrutna flit och möda, han wid detta nog dryga och med hat förknippade ämbete haft och hafwer, hwarföre och ståndet icke allenast instämmer med höglofl. ridderskapet och adelen uti den utsatte belöningssumman, utan ock fant godt för sin del tillägga, det Hans Kongl. Maj:st i underdånighet måtte tillstyrckas, at i nåder meddela honom fullmagt på lika heder och rang med

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 124.

borgmästare i Stockholm, samt wid yppande ledighet till lika wärdigt ämbetes wärkeliga befordran.

Likaledes som samtelige ledmöterne uti denne riksens ständers commission å daga lagt en så besynnerlig flit wid det derstädes förefallande trägna, granliga och hatfulla arbete, at den förtjenar riksens höglofl:e ständers synnerliga erkänksamhet, så har ståndet trodt sin skyldighet fordra, at desse ledamöter till ett litet wedermäle af den erkänsla och tacksamhet, riket och fäderneslandet är dem skyldigt, tillägga hwar och en af ledamöterne af de trenne stånden tre tusende dahl:r silf:rmt, och hwarje ledamot af det ärbara bondeståndet ettusende dahl:r dito mynt, som alt till gunstbenägit bifall hos de öfrige respective stånden hörsamt, tjenst- och vänligen recommenderas, samt i händelse detta winner de öfrige respective ståndens bifall, at då riksens ständers secrete utskott må anmodas draga försorg, at så wäl actor, som ledamöterne måge genast af kongl. statscontoiret desse föreslagne belöningar undfå.

Herr borgmästaren Renhorn yttrade sig: Undren icke mine herrar, at den bewågenhet, wänskap och förtroende, som mig nu är bewist, gör mig attendrie, och at beqwäme ordning fela, till at betyga derföre min wördsammaste tacksäjelse, hwaraf likväl, mitt hierta fullt är. Jag har sökt at efter yttersta wett och förmågo wid gjöromålen gå högtärade ståndet till handa, och at befordra dess rättigheter och förmåner. Med lika redlighet har jag ock skiött de öfrige mig anförtrödde ärender. Hwarken penningar eller annat hafwa rört min fasta föresats, at gå rena wägen, i alt det, som på mig ankommit, och försäkrar jag härhos, at, som min omsorg städse warit, så skall den ock städse blifwa, at i möjligaste måtton befordra alt det, som till detta högtärade ståndets bästa lända kan. Hwilken försäkran högtärade ståndet tackas anse, såsom ett wedermäle af min wördnadsfulla ärkänsla.

Herr borgmästaren Friedrich Ingman utlät sig: Ståndet har wäl icke funnit rådeligit at begära, det herr borgmästaren Renhorn måtte befrias för de afgifter, som wid fullmagtens erhållande böra skie. Men detta kan ändå hielpas, om fullmagten inlöses med ståndets medel.

Öfwer denna föreställning behagade icke ståndet yttra sig.

Herr borgmästaren Cervin inlemnade ett memorial,¹ som uplästes af innehåll, at som ståndet hade, genom dess föreställning hos de öfrige respective

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 116.

stånden, sökt göra framledne commercerådet och borgmästaren Plomgrens välförtjente äreminne odödeligit, och det wore nogsamt bekant, at ståndets nu warande talman, åtminstone till större delen äger samma förtjenster, så fordrade ock sielfwa billigheten, at h:r talman borde anmälas, till erhållande af commerceråds heder och wärdighet.

Herr borgmästaren Lange instämde härmed till alle delar, och lade härtill, at som han wälbemälte herrars förtjenster wärkeligen woro lika och i det mästa enahanda, så voro det ock med billigheten enligit, at den föreställning härhos må göras, det en bust till herr talmans välförtjenta äreminne, jämväl må uppsättjas på den tillärnade beursen.

Hwilket ståndet tillika med herr borgmästaren Cervins memorial med allmänt Ja beswarade.

Herr talmannen utlät sig: Jag tackar wördsammeligen för den heder, som högtärade ståndet mig tillärnar, och anser jag den, såsom redan åtniuten. Men som densamme icke är öfwerensstämmande med mitt sinnelag, så nödgas jag undanbedja mig detta wedermäle och högtärade ståndets benägenhet och förtroende, hwilke jag ändå af alt mitt hierta wörddar, och med fullkomlig tacksamhet ärkiänner.

Och som ståndet än vidare sökte at förmå herr talmannen till at samtycka, det föreställningen, om den tillärnade characteren och busten måtte afgå, hwarjemte ståndet jämwäl höllt före, at expeditionen härom kunde lika fullt till de öfrige respective stånden afsändas, oansedt herr talman icke behagade lemna dertill dess samtycke, så yttrade herr talmannen sig, at han wäl icke kunde sådant hindra, men såge sig dock i sådan händelse nödsakad, at hos de öfrige respective stånden genom memorial undanbedia sig den honom tillärnade heder.

I anseende hwartill ståndet fant godt, at för denne gång låta detta ärende hwila.

Herr borgmästaren Carl Gustav Boberg, tillika med herrar deputerade, hwilckom jämwäl ärendet, angående bondeseqlationen anförtrödt var, återkommo från prästeståndet, och gaf herr borgmästaren wid handen, at prästeståndet lofwat, med det första företaga de anmaldte målen, och dem, så wida möjligt är, till borgareståndets nöje afgöra.

Herr borgmästaren Cervin gaf wid handen, at herrar fullmäktige för Carls-crona stad hade hos herrar deputerade öfwer ståndets enskildte ärender an-mält wisse beswär, som sockerbruksinteressenterne i berörde stad deröfwer tillärnat, at secrete utskottet pålagdt såckerbruket, at betala en wiss penning-esumma i manufacturfond, hwarifrån likwäl Hans Kongelige Majestet dem fri-kallat. Och hade herrar deputerade funnit nödigt, at detta ärende hos de öfrige respective stånden genom extractum protocolli måtte föredragas och ändring deruti begäras, hemställandes herr borgmästaren, om icke honom måtte tillå-tas, at detta projecterade extractum protocolli nu justera.

Berörde extractum protocolli uplästes, och herr borgmästaren Lange yttra-de sig:

Som jag finner, at detta extractum protocolli är stäldt just emot secrete ut-skottet, och det ändå i sådane ordalag, som tyckas wilja innebära, at secrete utskottet icke rätteligen förfarit, och sådant eij annat är, än en mindre anstän-dig och nog eftertänkelig insimulation, så kan jag för min del icke lemna bifall till detta projecterade extractum protocolli. Tror ock, at ståndet lærer finna fle-re skiäl, at göra det samma.

Herr borgmästaren Cervin: Jag hoppas, at ståndet lærer finna ordalaget i detta extracto protocolli icke förtjenar en sådan uttydning, som nyss anförd är. Jag har uppsatt det samme efter anmodan, enligt herrar deputerades yttrade tankar, och lærer hwar och en i öfrigit lätteligen finna, at secrete utskottet nog hårdt förfarit, då det ändrat den frikallelse, som sockerbruksinteressenterne undfått, med Kongl. Maj:sts stadfästelse derå.

Herr handelsmannen Pihlgard: Jag hyser all skyldig egard för secrete ut-skottet, och har mig aldrig något sådant runnit i sinnet, som herr borgmästaren Lange anfördt, utan som staden begärdt, at ändring skulle sökas, så har jag ock trodt at ärendet borde och kunde hos riksens ständers plena anmälas, och där-wid anhållas, at den summa, hwarom qvestion är, må åtminstone stå orörd till dess ändring uti secrete utskottets resolution kan winnas.

Herr talmannen: Jag bör erhindra, at det skulle medföra flere rätt efter-tänkelige påföljder, om wi nu skulle wilja börja, at uprifwa, hwad secrete ut-skottet faststäldt under denne riksdag. Jag fruktar med skjähl, at om ett försök lyckades, skulle snart hundrade andre tillärnas, och det till äfwentyrs uti många mer betydande mål, än detta. Hwarföre och emedan detta ärende är

ganska kinkugt, finner jag mig föränlåten, at hemställa, om icke bäst wara lærer, at det samma nedlägges.

Hwilket ock ståndet biföll.

Herr handelsmannen Pihlgard: Som man förmärckt, at ordalagen uti det upläste extracto protocolli blifwit ansedde, såsom något hårde, så är nu alt sådant ändrat således, at jag hoppas, det ståndet ej lærer finna betänkande, at låta det afgå. Och upläste herr handelsmannen nu detta ändrade project.

Herr borgmästaren Lange: Ordasätten äro wäl ändrade här och där, men saken är dock i sig sielf en och den samme, och bör således ståndets beslut stå fast, at ärendet ej går till plena. Men på det wederbörande ändå måge hafwa tillfälle, at andraga sine skiäl, så kunde stadens herrar fullmäktig, herr borgmästaren Blidberg och herr handelsman Pihlgard, som bägge äro secrete utskottets ledamöter, sielfwe därstädes anmäla skiälen, och se till hwad wärkan de kunna hafwa.

Herr talman hemstälde, om icke detta h:r borgmästaren Langes yttrande finge bifall, hwilket med Ja af ståndet beswarades.

Sidst anmälde herr talman, at rådmannen herr Abraham Hylphert, och herr rådman Malmstein begärt lof, at resa till Westeråhs marcknad, hwartill ståndet samtykte, dock med förbehåll, at de straxt efter sluten marcknad åter skola infinna sig här.

Skildes åt.

Åhr 1756 den 11:te Septembr.

S. D. Föredrogs å nyo stora deputationens extractum protocolli af den 26 April sidstledne,¹ och öfwerstelieutenanten Pechlins derhos fogade memorial, angående tjensters och characterers omedelbara utdelande af riksens ständer. Detta memorial hade ridderskapet och adelen d. 4:de Maii sidstledne bifallit simpliciter, men prästeståndet under den 10:de i denne månad, med then förklaring, at näst det riksens ständer äga at afgjöra lagligen inkomne klagomål öfwer prejudice wid befordingar, de ej företaga sig andre tienstesaker, än allenast hwad till deras egne wärcks betjentes befordring igenom wederbörande depu-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Stora deputationen, nr 8.

tationer till plenorum skiärskådande och stadfästade kan blifwa hemstäldt. Och fant borgareståndet skiäligit, at med detta prästeståndets yttrande sig för-ena.

Uplästes ett af Printzenschiöld inlemnadt memorial på riddarehuset,¹ hwaruti, i anledning af andragne skiäl och omständigheter, hemställes, om icke en tillräckeligare pension, än eljest ordinairt består, må bewilljas fru riksrådinnan grefwinnan von Rosen, enär hans excellences riksrådets herr grefwe von Rosens dödsfall timar.

Detta memorial hade ridderskapet och adelen, d. 10 i denne månad, bifallit och remitterat till secreta utskottet, men prästeståndet samma dag deröfwer sig således yttrat, at ståndet wille framdeles, när casus existerar efter ömmaste öfwerwägande sig härom utlåta. Hwarmed ock, uppå giord proposition af herr talman, borgareståndet instämde.

Uplästes tulldeputationens betänkande,² angående någon wedergällning för cammereraren Peter Grise, för dess, till landtullwärckets ofelbara förbättring, anlagde myckna flit och möda, tilstyrckandes deputationen, at honom härföre 10000 d:r silf:rm: måtte bewilljas. Hwilket ståndet biföll, med den tillläggning, at cammereraren Grises arbete ju förr dess häldre må tryckas, samt med förbehåll, at hwar stad får deraf nödige exemplar.

Uplästes bergsdeputationens betänkande,³ huruwida bruken utom bergslagerne böra taxeras till en ständig årlig tullafgift, enligt tulldeputationens inlemnade förslag. Och hade bergsdeputationen ansedt detta förslag, såsom aldeles stridande emot brukens privilegier, och fördenskull ej kunnat dertill styrcka.

Herr grosshandlaren Clason: Bergsdeputationen har i detta betänkande uprepat samma omständigheter, som dess ledamöter förut i sammanträde med tulldeputationen anfört, hwilka omständigheter sidstnämnde deputation grundeligen förlagdt. Ett återstår allenast, som fordrar ett närmare swar. Här föregifwes, som skulle then föreslagne tullafgiften strida emot brukens privilegier. Sådant måste väl förstås, om enskillte bruksprivilegier, men jag tror aldrig, at något bruk fått ett sådant privilegium, hwaruti tullfriheten blifwit

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 124.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Tulldeputationen, nr 6.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Bergsdeputationen, nr 9

nämnd, ty bergscollegium lærer icke kunna hafwa befattat sig med något dylikt, fast mindre sådant uti något privilegio införa. Men skulle de allmänne författningarne wilja härmed förstås, så strida de aldeles deremot. Och som det för öfrigit är oemotsäijeligit, at bruken utom bergslagerne aldrig erhållit någon, hwarken allmän eller enskilt frikallelse från tullens erläggande, utan hafwa de, i anseende till omkostnaderne wid upbördssättet, blifwit förskonte för denna afgift, hwilkens påläggande likwäl flere gångor för detta warit påtänkt, så kan jag för min del icke finna, hwarföre bruken utom, mera än inom bergslagerne, skola för en sådan afgift befrias, så länge de allesammans nyttia en ock samma handels- och förlagsfrihet, hwarigenom städerne ganska mycket prejudiceras, utan at cronan niuter någon förmån, som henne eljest borde tillfalla.

Herr talman: Det är oförnekeligit, at både cronan och städerne lida genom den tygelfrie handels- och förlagsfrihet, som bruken utom Bergslagen hafwa, och således lærer det wara bäst, at ståndet bifaller tulldeputationens afgifne betänkande i detta mål, dock på det sättet, at hela saken remitteras till Hans Kongl. Maj:st och rådet, som, sedan wederbörande collegier blifwit hörde, hwad hwart ock ett bruk i proportion efter dess rörelse bör betala åhrligen i stället för tullen, där bergstullar ej kunna anläggas.

Denna föreställning bifölls, och åtog sig herr borgmästaren Fries, at härom upsättja extractum protocollii.

Uplästes secrete utskottets extractum protocollii,¹ af den 4:de i denne månad, angående de af commissarien Ehrenfalck anförde beswär öfwer liden prejudice, genom commissarien Dragmans befordran framför honom till säte och stämma, samt tour i kongl. commerciecollegio, tillstyrckandes secrete utskottet, det commissarien Ehrenfalck måtte erhålla extraordinarie assessorsfullmägt med säte och stämma i berörde collegio, dock med sin förra lön, och at secreteraren och advocatfiscalen i samma collegio, som nu för tiden innehafwa högre fullmagter, än Ehrenfalck, må tildelas rummet framför honom i collegio, då de kunna till assessorer därstädes blifwa befordrade.

Herr borgmästaren Lange: Jag kan särdeles icke finna mig uti detta secrete utskottets yttrande. Här föreslås, at commissarien Ehrenfalck skall befordras till extraordinarius assessor, och således nu giöra ett steg framför secreteraren

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 114.

och advocatfiscalen, som innehafwa större fullmagter. Men på det desse eij måge blifwa lidande, skola de wid tillfälle af befordran till assessor äga säte och tour, framför Ehrenfalck. Detta är ett underligt procedere, som jag för min del icke kan bifalla, ty utom det, at secreteraren och advocatfiscalen ändå någon tid måste blifwa lidande genom Ehrenfalcks framsteg öfwer dem, så är det ock mycket möjligt, at Ehrenfalck kan finna utwäg, at bibehålla sig alt framgent wid den wundne förmån, som likwäl wore aldeles obilligt.

Herr talman: Denna oreda lærer eij på annat sätt kunna hielpas, än at, om äntel. Ehrenfalck skall befordras, både secreteraren Brusen och advocatfiscalen Hegardt jämwäl straxt blifwa assessorer, och således niuta deras tour efter förtienst och anciennitet. Men ståndet fant godt, at detta ärende måtte hwila till nästa plenidag.

Förehades å nyo herr öfwersten Ehrensvärds memorial, angående något penningeunderstöd af publike medel för presidenten i kongl. krigscollegio herr Zander.

Herr borgmästaren Lange: Jag finner för min del så mycket billigare, at præsideten Zander må hielpas, som mig är nogsam bekant, at han åsamkat sig den skuld, uti hwilken han står, uti cronans tjenst, då han war commenderad i Finland.

Herr borgmästaren Cervin: Om ett sådant skiäl antages till grund, hwarpå understöd för presidenten Zander skall bewilljas, så lära wi snart få ett stort antal, som på lika skiäl begära hielp, och hwar skall sådant alt på slutet stadna? Undersåtarne måste betungas med dryga utgifter, och wåre riksdagstidningar upfyllas med gifne pensioner och andre penningeunderstöd, nu för en, nu åter för flere. För min del kan jag således icke härtill lemna mitt bifall.

Herr talman hemställte, om icke detta herr öfwersten Ehrensvärds memorial finge bifall. Hwilket ståndet med Neij beswarade.

Herr rådmann Hanqvist gaf wid handen, at man berättat honom, det bondeståndet hade uti saken, rörande franske handelsmannen Derbet, och handelsmannen Jacobsson i Giötheborg, gådt in med prästeståndets resolution, till Jacobssons befrielse. Och som borgareståndet så väl som ridderskapet och adelen allenast simpliciter bifallit secrete utskottets extractum protocoll, angående detta ärende, så woro tu stånd emot tu, och följakteligen kunde ingen expedition, efter herr rådmannens tanka skie. Hwarföre herr rådmannen hem-

ställte, om icke ståndet behagade bifalla prästeståndets yttrande öfwer detta mål.

Herr grosshandlaren Clason: Mig förekommer det rätt besynnerligt, at man will biuda till at upgifwa ett mål, som långt för detta är afgjordt, under föregifwande, at tu stånd stadnat emot tu, och således ingen expedition skall kunna skie. Jag twiflar, at saken så förhåller sig, ty jag ärhindrar mig, at presteståndet, äfwen som ridderskapet och adelen, samt detta ståndet, hafwa bifallit secrete utskottets tillstyrckande, at Derbet skall förnöjas, hwarwid väl prästeståndet gjort en tilläggnig, at Jacobsson jämväl måtte befrias ifrån processen. Men denna tilläggnig kan icke hindra, at ju ärendet, så wida det rör Derbet, kan expedieras, såsom af trenne stånd bifallit. Hwad åter Jacobssons befrielse beträffar, så har jag tillförne yttrat mig, at jag aldeles icke kan för min del gå in deruti, så länge jag ej fått se acta. Jag tror ock, at flere med mig lära wara af samma tanka, så mycket mera, som efter den uplysning, jag kunnat få, om Jacobssons upförande i detta mål, saken blifwer så aldeles twetydig, at ingen befrielse derpå bör följja. Jag will ej uprepa sakens förlopp, det blefwe för widlyftigt, och är jämväl nu mindre nödigt. Jag will allenast föreställa den frågan, om det wore billigt, at riket skall betala en ansenlig summa penningar till Derbet, och Jacobsson som likväl gjordt flere steg, som lända honom till last, skulle aldeles befrias.

Herr rådman Hanqvist: Här will föregifwas, at prästeståndet således bifallit secrete utskottets extractum protocollis, angående Derbets förnöjelse, at den saken kunde expedieras. Men jag heremot håller före, at prästeståndets tilläggnig är ett willkor, utom hwilket prästeståndet ej kan sägas hafwa bifallit secrete utskottets tillstyrckande, och som för öfrigit, enligit detta prästeståndets yttrande, Jacobssons befrielse, är allenast en ren påfölgd af Derbets förnöjelse, hälst emedan Derbet ej hade kunnat förnöjas af publique medel om Jacobsson icke warit oskyldig; så är rätta frågan här, om icke wi böra förena oss med prästeståndets yttrande, på det riktig expedition må kunna skie.

Herr borgmästaren Cervin: Jag har, då detta ärende sidst förhades, yttradt mig, at jag gerna såge, det Jacobsson måtte äfwenväl befrias. Min tanka war då, at det kunde bäst skie, genom ståndets ledamöters bemödande i secrete utskottet, men som någon tid sedan förflutit, utan at något derutinnan lärer wara tillgiordt, och jag håller före billigt wara, at Jacobsson må ändtledigas ifrån

denna långsamma och förderfweliga process, så finner jag nu mera wara bäst, at bifalla prästeståndets yttrande i detta mål.

Härmed förenade sig herrar borgmästarne Carl Gustaf Boberg och Wesslou.

Herr handelsman Modin: Secrete<te> utskottet har tillstyrckt, at Derbet skall förnöjas, som likwäl är en främmande. Detta har också ståndet funnit godt at bifalla. Nu är frågan, om en inhemsk handlandes befrielse, som jämwäl, så i anseende till handelen med Derbet, som genom en långwarig process, ganska mycket lidit, wore det då icke hårdt, om wi icke skulle samtycka dertill.

Herr borgmästaren Johan Boberg: At undwika widlyftighet, förklarar jag mig aldeles ense med det, som herr grosshandlaren Classon ofwan anført. Jag will allenast lägga dertill, at Jacobsson så mycket mindre bör aldeles befrias, som han wärkeligen skall upburit wackra summor af den tagne assecurenccen på skieppet, som råkade i engländarnes händer.

Herr borgmästaren Fries yttrade sig: Jag har warit borta, och begär förden-skull underrättelse, huru detta ärende nu åter förekommit, som likwäl en gång är ordenteligen afgjordt. Och sedan underrättelse härom blifwit meddeld, utlät herr borgmästaren sig vidare: Om man således skall få uprifwa det, som redan är afgjordt, men icke hunnit expedieras, så lærer ett stort antal af de mål, som wi redan afslutat, ännu böra anses för oafgiorde, och således kunna åter företagas. Men som ett slikt förfarande strider emot all ordning, och skulle åstadkomma altför stor oreda, samt förorsaka ståndet ett alt för drygt beswär, och märckeligt hinder i de återstående giöromålen, så hemställer jag, om icke denne discours må nu genast afstadna, och det beslut fattas, at inge redan eller hädanåt afgiorde mål få åter uptagas.

Härmed instämde h:r grosshandlaren Classon till alla delar.

Herr borgmästaren Lange: Det är icke något owanligt, at saken å nyo uptagas, och lærer icke eller någon kunna neka, at det ju bör skie, när skiäl och omständigheter sådant erfordra. Och som Jacobsson skulle efter min tanka försättas i ett mycket sämre tillstånd, än Derbet, om han ej tillika erhåller befrielse, så håller jag före billigt vara, at ståndet i denna omständigheten må conformera sig med prästeståndet.

Herr borgmästaren Renhorn: Wid närmare påseende finner jag, at prästeståndets resolution är equivoque: Den innebär icke allenast, at processen må

uphöra, och Jacobsson, samt des med-interessenter sättjas i säkerhet för alt vidare tilltal och ansvar, utan ock för lidande. Detta sidsta ordet kan lättel:n tydas derhän, at han bör få kostnader och expenser ärsatte. Men som detta icke woro billigt, och honom ingen orätt skier, när med saken förfares efter lag, så kan jag ej se, hwarföre han för sådant skulle befrias, hälst då hans sak i sig sielf är ganska twetydig. För öfrigt behöfwer man ej fruckta, at ju expedition kan skie för Derbet, ty prästeståndet har bifallit secrete utskottets extractum protocolli, utan at den gjorde tillägningen, angående Jacobsson, kan giöra des bifall wilkorligit.

Herr handelsman Pihlgardt: Jag bör gifwa wid handen, at oansedt processen warat så lång tid, som bekant är, har man likwäl icke hunnit så långt, at någon liqvidation skiedt imellan Derbet och Jacobsson. Om nu Jacobsson skulle befrias, måste publicum svara för Derbets oliqviderade fordran, och denne kunde fordra tunnor guld, utan at man wiste om han ägde rättighet dertill, eller icke.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Jag har märkt, at man will ställa i qvestion, om denna saken skall kunna uptagas, men den rättigheten lär ingen kunna betaga ståndet, aldraminst nu, när när så många omständigheter sådant erfordra. Man fruktar ock, at prästeståndets påskrift skulle kunna tydas derhän, at Jacobsson borde få kostnader och expenser ersatte. Men man finner nogsam, at det ordet *lidande* innebär icke någon annan betydelse, än blott denna, at Jacobsson må slippa processen. Det woro och hårdt handlat med en vår egen medborgare, om det ej skiedde, då wi likwäl soulagera en främmande.

Herr borgmästaren Johan Boberg föreställte, at detta, som ett redan ordenteligen afgjordt mål, icke borde eller kunde åter uptagas, om icke ståndet enhälleligen lemnade samtycke dertill.

Men herr rådman Hanquist, jemte flere på en gång, begierte proposition till votering. Herr grosshandlaren Classon erhindrade, at det skulle blifwa ett farligit prejudicat, om votering skulle tillåtas öfwer ett redan ordenteligen afgjordt mål. Ett sådant förfarande måste nödwändigt medföra mycken oreda och beswär för ståndet, som aldrig kunde wara säkert derom, at des en gång fattade beslut blefwe ståndande längre, än till dess någon behagade dem åter uprif-

wa, i anseende hwartil herr grosshandlaren höllt före, at i detta mål ingen votering borde skie.

Herr borgmästaren Renhorn påminte häremot, at som målet allenast genom munteligt swar wore afgjordt, och ingen votering deröfwer förut skiedt, så borde den icke nu wägras.

I anledning häraf gjorde herr talman följande proposition: Om ståndet behagade bifalla prästeståndets yttrande, angående Jacobssons befrielse. Den som skrifwer Ja, bifaller prästeståndets tilläggning, men den som skrifwer Neij, förkastar den samma, ärhindrandes herr talman at här nu ingen qvestion wore om Derbets förnöjelse, såsom en redan afgjord sak.

Propositionen uplästes utur protocollet och godkiändes, och ståndet skred till votering med slutne sedlar, af hwilka, sedan de blifwit öppnade, befants, at 32 röster warit för Neij, och 23 för Ja, till föllje hwaraf prästeståndets tilläggning blifwit afslagen.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,¹ med hemställande, om icke cantzlierådet och extraordinarie envoyen Preis, som under någre och femtio år warit brukad uti rikets angelagne wärf utomlands, och derwid wisat eij mindre erfarenhet, än nit och trohet, måtte hos Hans Kongl. Maj:st anmälas till erhållande af något sådant nådeteckn, hwarigenom dess famille blefwe illustrerad.

Ståndet lemnade härtill des bifall.

Uplästes landt- och sjömilitiæoeconomideputationens² memorial, angående förklaring öfwer husesyns- och boställesordningen.

Uplästes sielfwa projectet till denna förklaring.

Och som borgmästaren Wesslo åtog sig, at häröfwer författa wisse nödige anmälningar, så fants godt, at detta ährende imedlertid måtte hwila.

Uplästes herr handelsman Allegres memorial,³ angående cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande, öfwer Giöthenstierniske arfwingarnes ansökning, om befrielse ifrån efterräkningarnes ersättjande uti det med cronan ingångne byte af Knutstorps gods, i Jönkiöpings län belägit. Wisandes h:r handelsman Allegre med flere skiäl, at Giöthenstierniske arfwing-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 115.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 16 (flera handlingar).

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 117.

arne böra dessa efterräkningar betala, men förklarar likwäl derhos, at det eij wore honom emot, om berörde efterräkningar blifwa såsom en nådegåfwa eftergifne.

Härmed instämde herr borgmästarne Wiggman och Wesslo.

Herr talman frågade om ståndet behagade bifalla, at efterräkningarne på Knutstorps gods måtte, såsom en nådegåfwa skiänkas de omyndige och torftige Giötenstierniske arfwingarne.

Herr borgmästaren Lange: Som herr handelsman Allegre med flere skiäl bewist, at merberörde efterräkningar böra betalas, så kan jag så mycket mindre bifalla, at de skola, under hwilken titul det ock hälst wore, bortskiänkas, ty detta blefwe ett farligit prejudicat, som snart skulle skilja cronan wid en hop fordringar. Och bör fördenskull saken gå till reductions- och liqvidationsdeputationen, dit det egenteligen hörer, at der uptagas och afgiöras.

Härmed instämde flera ståndets herrar ledamöter.

Herr talman hemställte fördenskull, om icke ståndet behagade bifalla prästståndets yttrande öfwer detta mål, till föllje hwaraf saken bör gå till liqvidations- och reductionsdeputationen.

Detta hemställande bifölls.

Uplästes landt- och sjömilitiæoeconomideputationens betänkande,¹ angående husesynscontoiret och boställswärcket.

Herr borgmästaren Wesslo anmälte sig äfwen villja öfwer detta ärende uppsättja dess tankar i form af extractum protocolli, och beslöts fördenskull, at detta mål imedlertid skall hwila.

Uplästes justitiædeputationens betänkande² öfwer de besvär, som en del af H. Eleonora församlingen fört deröfwer, at dem af Kongl. Maj:st, genom dess nedre justitiærevision blifwit ålagdt, till at uppå de af kyrckorådet i samma församling ingifne underdånige besvär öfwer domkapitlets i Stockholm lemnade utslag, som förordnar ett nytt cappelanswahl, innom åtta dagar sig directe wid 100 dl:r s:rmts wite förklara, hwarifrån förenämnde del af församl. sökt sig undandraga, gifwandes deputationen vid handen sig icke kunna, i anledning af anförde skiäl, tilstyrcka riksens ständer, at förenämnde klagandes besvär till skiärskådande och bepröfvande företaga.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 17.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiædeputationen, nr 33.

Uplästes dissentientium härwid bifogade votum.

Ståndet fant godt, at detta ärende måtte hwila till dess prästeståndets yttrande kan ankomma.

Herr borgmästaren Cervin anmälte, at herrar deputerade hade förehaft ärendet, angående bondeståndets extractum protocoll, af den 17:de Maii sidstle, rörande riksdagsmannen för Wehmo och Nedre Satagunda härader uti Åbo och Biörneborgs län Mats Matssons anförde besvär å åtskillige åboers vägnar uti Nykyrckio och Letala sochnar öfwer Kongl. Maj:sts nådigste resolution af den 10:de November 1749, hwarigenom commercerådet Norden-crantz blifwit berättigad förklarad, at under Mennais masugn få till skatte inlösa in emot 90 i berörde sochnar belägne cronohemman, och hade herrar deputerade häröfwer projecterat ett extractum protocoll, hwilket herr borgmästaren nu begärte at få upläsa.

Ståndet samtyckte härtill, men fant icke dess mindre godt, sedan berörde extractum protocoll war upläst, at ärendet skulle tills vidare hwila.

Uplästes secreta deputationens betänkande,¹ angående lieutenantens vid Westerbottns regemente baron Fredric Armfelts anförde besvär deröfver at han vid yppade tillfällen till befordran eij blifwin af regementschefen generalmajoren Palmstruck på förslag upförd, och derigenom af capitainen Urban Palmstruck prejudicerad.

Uplästes dissentientium votum öfwer detta ärende. Och hade ridderskapet och adelen, den 6:te i denne månad, sig således häröfver yttrat, at lieutenanten baron Armfelt må tilläggas tour icke allenast framför capitainen Urban Palmstruck, utan ock de capitainer, som af denne sednare blifwit förbigångne, och sig icke deröfver besvärat, dock at en sådan tour eij må sträcka sig utom regimentet, hwarjemte ridderskapet och adelen pröfwat billigt, at generalmajoren Palmstrucks förhållande härutinnan, så väl som ersättningsmålet på lika sätt må anses, som ridderskapet och adelen, angående capitainen von Rohrs lidne prejudice sig redan yttrat.

Härmed instämde borgareståndet till alla delar.

Uplästes secreta deputations extractum protocoll,² af den 30 April sidstl., angående förslags uprättande till extraordinarie beställningar, hwarutinnan

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 28.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 29.

tillstyrckes, det rätta meningen af 23 § i regeringsformen måtte förklaras wara den, at enär vederbörande, som äga föreslå finna sig hafwa en extraordinarius af nöden bör ordenteligt utslag, hwarå trenne upföras, likmätigt 40 § i regeringsformen uprättas och i alla delar därmed få förhållas, som med andre förslag till ordinarie beställningar.

Uplästes prästeståndets extractum protocolli, af d. 8:de i denne månad,¹ hvaruti prästeståndet förklarat dess bifall till detta secreta deputationens tillstyrkande i så måtto, at äfwen härunder begripas ordinarie professioner utom staten, som vid academierna i riket kunna pröfwat nödige. Och fant ståndet billigt, at bifalla detta secreta deputationens tillstyrkande, tillika med prästeståndets nyss anförde extractum protocolli öfver detta mål.

Uplästes bergsdeputationens betänkande,² angående bergsmännens från Carbenninge sochn i Norbergs bergslag, inkomne ansökning, om tillökning i deras stångjärnssmide; hwilket deputationen tillstyrckt.

Uplästes bondeståndets extractum protocolli, af den 6:te i denne månad, rörande detta ärende.³

Herr grosshandlaren Clason: Jag har sedt desse Carbenningemännens skogar, de äro rätt illa medfarne och eländige, och således kan jag eij begripa, huru bergmästaren och äfwen bergsdeputationen kunna för dem tillstyrcka någon tillökning i smidet, då deras skogar äro knapt tillräckelige till de åhrlige tackjärnsblåsningarne: Det är i min tanka wist, at som tillökning i smidet dem bewiljas, måste det drifwas med tiufkohl från Sahlbergsskogarne, och dess utan blefwe denna tillökning ett skadeligit prejudicat för andre, som hafwa kan skie långt bättre skogar, at komma fram med dylika ansökningar, då man likväl snarare borde tänka uppå, huruledes bergsmanssmidet måtte beqvämliken kunna indragas, efter hand, på det kolen måtte blifwa tillräckeligare för tackjärnsblåsningarne.

Härmed instämde herr justitiarien Faxell.

Herr rådman Hæggeroth: Riksens ständer hafwa sielfwe wid 1747 åhrs riksdag funnit rättvist, at de bergsmanshamrar, som äga tillräckelige skogar, skulle få tillökning på smidet. Desse bergsmän hafwa, i anledning häraf, i rättan tid

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Prästeståndets protokollsutdrag, nr 9.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Bergsdeputationen, nr 10.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 28 (flera handlingar). Tryckt som bilaga 28 i bondeståndets protokoll (*BnP* 7, s. 963 f.).

anmält sig uti kongl. bergscollegio, de hafva erhållit ordentelig besiktning, och bergmästa[sta]ren har funnit deras skogar så tillräckelige, at han tillstyrckt en tillökning för dem af 375 skeppund smide åhrl:n. Deputationen har deremot föreslagit ett allenast ringa qvantum, som wäl lærer kunna dem bewilljas.

Herr talman hemställte, om icke bergsdeputationens betänkande i detta mål finge bifall, hwilket med Neij af pluraliteten besvarades.

Uplästes tulldeputationens betänkande,¹ angående någon wedergällning för den extra revision, wid generaltullarrenderäkningarne, som cammereraren Erich Ekebarck i flere år förrättat, och hade deputationen i anledning af andragne skiäl och omständigheter tillstyrckt, at cammereraren Ekebarck måtte derföre undfå 2 000 dl:r silf:rmt, oafkortadt, samt at honom till vidare upmuntran, ifrån närwarande tid, 10 procent måtte blifwa tillagde af de observationsmedel, som efter des gjorde anmärckningar wärckel. inflyta.

Herr borgmästaren Lange: Jag lemnar i sitt goda wärde, at cammereraren Ekebarck kan hafwa förtjent den belöning, som deputationen för honom föreslagit. Men som det ålegat cammarrevisionen, at draga försorg om det arbete, som Ekebarck förrättat, så tycker mig, at berörde collegium borde utbetala summan, och tillhållas at hädanefter giöra sin sysla.

Herr borgmästaren Renhorn: För min del will jag ej påminna något emot den föreslagne belöningen för Ekebarck, men den argumentation deputationen brukat, anstår mig ej, och lærer den i sig sielf icke eller wara riktig, ty så länge ingen cammererare, utan allenast en cammarförwandt, det Ekebarck en lång tid warit, behöfdes i tull- och licentcontoiret, kunde icke eller någon cammererarelön begäras eller utgifwas, och således kan den icke sägas wara bespard, när then icke warit bestådd.

Herr rådmän Lindeman: Hwad deputationen för cammereraren Ekebarck tillstyrckt, det har han välförtjent, ty han har, utom dess ordinarie syssla, med mycken flit och skickelighet förrättat detta extra arbete, och under de 25 åhren han contoiret förestådt, genom des anmärckningar skaffat cronan öfwer en och en half tunna guld.

Herr talman hemställte, om icke betänkandet öfwer detta ärende måtte bifallas, undantagande hwad föreslagne 10 procent af observationsmedlen angår, hwilken omständighet kunde hwila till dess löparen ankommer.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Tulldeputationen, nr 7 (flera handlingar).

Detta hemställande bifölls.

Uplästes ett af borgmästaren h:r Rosell inlemnadt memorial,¹ med anhållan, om ståndets ytterligare biträde uti saken, rörande staden Carlstads utbyggen, hvilke Hans Kongl. Maj:st befallt nedertagas, och beslöts, at detta ärende skall å nyo på det bästa anmälas.

Uplästes justitiædeputationens betänckande,² öfwer 13 § af Kongl. Maj:sts serskillta nådiga berättelse, om justitiæärenderne, angående i synnerhet kronans wid städernes häckten, fångars hållande till publiqvet eller privat arbete, fångeskiutsen, med mera, ut in actis. Och som deputationen funnit, det icke något allmänt förordnande härom kan utfärdas, ty tillstyrcker deputationen, at saken må åter uplämnas till Hans Kongl. Maj:st, med underdånig anhållan, at, sedan vederbörande blifwit hörde, efter hwarje ords omständigheter särskilt i nåder härom föranstalta på det riksens ständer till nästa riksdag måge erhålla underrättelse.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande,³ angående ryttmästaren Eric Ridderhiertas ansökning, rörande någre dess hemman uti lifgedinget i Södermanland, neml. säteriet Strand 2 hemman, och cronoskattehemmanet Idö, samt Kingelöt och Norrhollmen, tillstyrckandes deputationen, at ryttmästaren Ridderhierta måtte få, enl:t des innehafvande donationsbref, betala räntan af säteriet Strand och hemmanet Idö, efter cronowärdering, men icke at Idö må anses, såsom ladugård under Strand. Och hade deputation funnit rättwist, at skattläggning å hemmanet Kingelöt må tillåtas, och at Ridderhierta må få lösa det utom auction tillbaka, emot sex åhrs ränta, dock at för öfrigit hemmanen Idö, Kingelöt och Norrhollmen prästera deras ålagde dagsvercken till Sundbyholms kungsgård, med mera, ut in actis.

Hwilket alt ståndet fant skiäligit at bifalla.

Förehades å nyo secreta handels- och manufactur-, samt tulldeputationernes gemensamma betänckande, angående ett nytt tullarrendecontract.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 118.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiædeputationen, nr 34.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 81.

Herr borgmästaren Friedrich Ingman påminte, at förut wore hos ståndet fastställt, det tullarrendecontractets afslutande skulle hwila, till dess tulltaxan vore genomsedd och afgjord.

Herr talman gaf wid handen, at löparen i detta ärende nu wore till ståndet ankommen, upläsandes herr talman påskrifterne, och hade ridderskapet och adelen bifallit, så väl deputationernes gemensamma betänkande som contractet, det ock prästeståndet giordt, dock det sednare med följande tillägning och förbehåll a tergo:

1:mo at kyrkorne, enl:t deras välfångne frihet, så väl genom siö- som landttullarne tullfritt få låta ankomma, hwad som utifrån, hörande till kyrkoskrudar, är tillåtit, at införskrifwa.

2:do at hwad som i XI § och n. 5 anföres, om igenstängande af alle uti städernes staqveter varande portar, hvarigenom inge allmänne stråkvägar äro, eij må sträckas dem till prejudice, som af gammalt haft sådane portar till sine in vid staqvettet ligande åkrar, hwilke portar under tullbetjeningens uppsikt, efter wanligheten, må af sådane åkrars innehafvare obehindrat nyttjas.

Herr talman hemställte, om icke ståndet behagade bifalla så väl betänkandet, som contractet, med denna af prästeståndet giorda tillägning, hwilket med Ja besvarades.

Herr handelsman Pihlgardt yttrade sig herwid: Jag kan eij underlåta, at wid detta tillfälle påminna, huruledes nödigt wara vill, at någon författning tages, hvarigenom städerna 1:mo måge sättjas utur det lidande, som de ofta hittills hafwa måst widkiännas, af tullhusbyggnader och -reparationer. 2:do At närmare tillgång till tulljournalerne må lemnas.

Herr talman åtog sig, at så begå hos generaltullarrendesocieteten, at städerna härutinnan all rätt och billighet skall wederfaras, samt at de i den senare omständigheten skola niuta all tjenstfärdighet.

Herr borgmästaren C. G. Boberg påminte, at ståndets extractum protocoll, angående den herr borgmästaren Renhorn tillernade caractère, samt belöningen för commissionens ledamöter, måtte genom en deputation afsändas till de öfrige respective stånden.

Ståndet instämde härmed samt beslöt, at denne deputation skulle bestå af 12 personer, för hvilken herr rådmän Hanqvist utnämndes till ordförande. Och fants herwid godt, at deputationen skulle tillika anmäla, at ståndet bifallit

fru grefwinnan Pipers samt framledne Horns barns memorialer och ansökningar, angående ägendomen efter framledne Eric Brahe och Gustaf Horn.

Herr sidenfabriqveuren Dalmansson och herr handelsmannen Forssman förestaldte, at vid detta tillfälle måtte jämväl, enl:t ståndets fattade beslut, ståndets värde herr talman anmälas till erhållande af commerçeråds heder och caractère, samt at en bust må upsättjas på beursen till dess välförtjente äreminne. Men herr talman undanbad sig åter denna tillernade heder, försäkrande, at ehuru han icke kunde den samma emottaga, ansåge han den likafullt, såsom verkel:n åtniuten.

Hwarmed ståndet, ehuru ogierna, lät detta ärende bero.

Herrar deputerade afträdde.

Uplästes protocolsdeputationens betänkande,¹ angående kongl. Swea hofrätts dom, Ahlöfske arfwingarne och skraddaren Fahlberg imellan, hwaruti, i anledning af anförde omständigheter, tillstyrckes, at de af berörde hofrätts ledamöter, som varit wid omröstningen ense uti detta mål och domslut, samt dervid någon wårdslöshet skola å daga lagdt, måtte blifwa ansedde efter 1 cap. 12 § rättegångsbl. och böta 100 d:r silf:rmt hwarthera.

Herr rådman Hanell: Wid det målet hos deputationen företogs, har jag såsom den warande ledamot, giordt föreställning, så emot des uptagande, som emot de omständigheter, hwarpå deputationen sine skiäl grundat. Men alt mitt bemödande war förgäfwes, och fant allestädes motsäjelse.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag har först dömt i denna sak och kongl. hofrätten har stadfäst Arboga magistrats dom, och undrar jag fördenskull, at deputationen icke jämväl pliktfällt mig till 100 d:r s:rmt. Saken är ganska vidlöftig, så at mycken tid skulle förspillas med uprepandet af des sammanhang, imedlertid kan jag försäkra, at domen är affattad efter bästa wett och samwete, och grundad på aldeles riktige skiäl, så at jag icke möjeligen kan finna någon giltig orsak, hwarföre deputationen så hårdt förfarit emot kongl. hofrättens ledamöter, som varit ense i domslutet. För min del tycker jag, at ett sådant förfarande förtjenar en alfvarsam anmärckning.

Herr C. G. Boberg: Jag måste äfven tillstå, at deputationens betänkande är rätt eftertänkeligit. Deputationen yttrar sig i en sak, hwilkens documenter den icke sedt, och det ändå på ett sådant sätt, som innebär hårdhet, emot embets-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Protokollsdeputationen, nr 12.

männen, som i saken dömt. Skola redeliga domare sålunda handteras, så är det svårt at vara embetsman.

Herr borgmästaren Fries: Wi hafva förut bifallit justitiædeputationens betänkande öfwer detta ärende, såsom på giltiga skiäl grundat, och kunna således icke vidare befatta oss med det, som protocolsdeputationen nu angående sielfwa saken anfördt. Men den omständigheten förtjenar anmärckning, at deputationen vågat angripa redelige embetsmän, och dömdt dem skyldige at böta 100 d:r silf:rmt, oansedt ingen anledning är, at beskylla dem för wårdslöshet, mindre för wrångvisa. Och är jag fördenskull af den tanka, at de deputationens ledamöter, som varit ense om detta betänkandets slut, borde pliktfällas vice versa med 100 d:r s:rmt hwardera, för deras eftertänkelige steg.

Herr rådmän Helledaj: Jag kan icke begripa, huru protocolsdeputationen kunnat uptaga en sak, som ordenteligen blifwit remitterad till justitiædeputationen såsom dett rätta ställe, hwarthän den egenteligen efter lagen hörer, och hwaröfwer denne deputationen författat dess betänkande, som låge under plenorum afgjörande. Ett sådant eftertänkeligit steg lärer fordra, at den författning för framtiden giöres, till oredas förekommande, det icke någon deputation skall äga frihet, at uptaga någre mål, som icke dit blifwit ifrån urskillningsdeputationen ordenteligen hänskutne, eller efter instructionen egentel:n dit höra.

Herr talman: Hwad h:r rådmän Helledaj nu anfördt, är angelägit för framtiden, men som kongl. hofrättens ledamöter på ett nog eftertänkeligit sätt uti detta protocolsdeputationens betänkande blifwit rörde, så lärer billigheten fordra, at dem vederfares uprättelse. Och hemställer jag fördenskull, om icke detta bäst kunde skie på det sättet, at riksens ständer betygade deras wälbehag och goda nöje öfwer merberörde kongl. hofrättens ledamöters berömvärde förfarande och sorgfälliga nit, till rättvisans handhafvande i detta mål.

Ståndet fant rättvist, at till detta herr talmans yttrande lemna dess bifall, och anbefalltes, at extractum protocollii härom skulle utfärdas.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,¹ angående någre ölandske allmogens besvär, rörande bibehållande, 1:mo vid deras så kallade kåsar, 2:do befrielse ifrån gästgifveriers inrättning i landet,

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 82 (flera handlingar).

och 3:io at icke någre cronolägenheter, höbol eller arrende af någon kungsäng må de publike kåsar eller färjeplatser tilläggas, utan de byar, som dem innehaft, eller innehafva emot skatt eller arrende, dem få behålla och nyttja. Hwilket deputationen tillstyrckt.

Herr rådman Hanell: Jag har mig desse målens omstendigheter bekante, och som de resande alt för mycket måste lida, om icke på Öland inrättade gästgifwerier bibehålles, och de höbohl, eller ängar, hvarom nu frågan är, för sådane gästgifverier äro oumgengelige, så wille jag, om ståndet så behagar, härom upsättja mine tankar i form af extractum protocolli.

Detta bifölls.

Herr rådman Hanqvist och herrar deputerade återkommo, och gaf h:r rådmann wid handen, at ridderskapet och adelen tackat på det ömmaste för ståndets bifall, till afledne Brahes och Horns arfvingars ansökning, samt derhos betygat nöje öfwer den föreslagne characteren för herr borgmästaren Renhorn; men öfwer belöningen för commissionens ledamöter, hade ridderskapet och adelen icke yttrat sig. Prästeståndet hade lofwat, at taga desse senare målen under öfwerwägande, äfven så bondeståndet, som visat mycket nöje öfwer den föreslagne belöningen för commissionens ledamöter.

Herr borgmästaren Renhorn upläste dess i form af extractum protocolli författade tankar, angående en börsrätts inrättning här i staden, i anledning af secreta handels- och manufacturdeputationens härom afgifne betänkande, och lydte berörde extractum protocolli som följjer:

S. D. Förehades riksens ständers secreta handels- och manufacturdeputations betänkande af den 1:ste i denne månad,¹ angående inrättningen af beuserätt här i Stockholm, och fant ståndet det önskelige ändamålet af en handels- eller så kallad beuserätt wara så angelägit, at man bör anse förslaget dertill ganska berömmeligt, och den föga välbetänkt, som skulle söka hindra dess inrättning. Men derjemte är angelägit, at tilse, det saken kan äga bestånd, så wäl i anseende till befordran af det allmänna bästa, som möjligheten uti werckställigheten.

Derwid förekomma följande hinder:

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 125.

1:mo. Som aflöningen hvarken bör belasta staten eller Stockholms stads medel, så bör anten förut afgöras, at ledamöterna böra på vinst och förlust tiena, eller hwem som skall betala den sig yppande bristen.

Ser man efter möjligheten, af det, som inflyta kan, så tyckes löningen och kostnaderne för denne nya rätt sammanslagne icke kunna räknas mindre, 9400 dal:r s:rmt, när den föreslagne löningsstaten ökas med 800 dl:r samma mynt expenser.

När man dermed jämförer fonden, som dertill är anslagen till rättens aflöning, så böra capitalerne af cessions- och concurstwister utgjöra100000
 af löpande sedlar etc 200000
 af contracter etc..... 340000
 silf:rmt..... S:a 640000

Hvilka capitaler sammanslagne kunna utgjöra fonden till aflöning, så at den ene eller andre titelen bör ersätta den här supponerade summan, i fall någondera skulle stiga till mindre.

Det ser mer än troligit ut, at fonden efter 10 åhrs medium räknad, icke kan blifva tillräckelig.

I anseende dertill är den owiss, och blir mera owiss, då borgerskapet icke wille eller kunde widare gå i förskott, när ersättningen vore omöjelig.

At åter på mindre säker grund söka denne rätts aflöning, woro at nödga dem till twisternes ökande för deras egen nytta skull.

2:o. Till företagande deraf bör tydeligen utsättas, enär debitoren ej kan betala fulla summan om procenten bör blifva efter domens summa, eller tillgången, som verkeligen betalas. Äfwen huru procenten bör beräknas, då saken förlikas, eller enär käranden i brist af bewis förlorar och svaranden blir fri, eller ock fälles till ed och går then samma.

3:io. Af föregående tyckes vara bevist, det fonden är osäker och icke möjligen kan indraga aflöningen för hvarje år, hvaraf denna elljest nyttiga inrättningen, skulle blifva både för domare och parter bedröfwelig och skadelig.

4:o. Så wäl i Frankerike, som Engeland och flerestädes lærer finnas, at handelsrätten består af borgelige personer, som ock städernes privilegier 1723 stadga, och således är denne föreslagne inrättningen stridigt.

5:to. Instructionens 3 § 3 punct är så widlöftig, at den tyckes indraga ej allenast visse i staden inrättade collegiers, utan ock cämnersrätters och skråernes

giöromål och blifva således emot stadgan om Stockholms stads styrelse samt flere lagar en wäsentelig ändring uti samhällsinrättningen.

6:to. Uti samma § 4 punct inbegriper det ordet *andra* så mycket, at kongl. slottscancelliet blir onödigt, då man borde derifrån draga en del af löningsfonden, eftersom de utom passgifvande och utmätning å dommar samt gode mäns utslag, icke hade något af syssla, som visserligen med mindre betjening än nu, skiötas kan.

7:o. Revisionsökandet för icke mindre summa, än 1000 d:r s:rmr gör denne rätt långt större än hofrätten, och parternes rättegångsförmåner sämre, än för de öfrige rättsökande uti riket, som svårl:n lärer låta göra sig hos ett fritt folck under en och samma lag.

8:vo. At handelsrätten efter välbehag skulle få afslå och tillåta fullmäktiges bruk, lärer äfven profwas vara en större rättighet, än at den kunde tilläggas denne rätt, emot de skiäl, som betaga andre domare, at göra det samma, som 15 cap. 1 § rätteg:tbl. innehåller. Detta tyckes vara så mycket stridigare emot lagen, som skriftwäxling här tillåtes. Hwilket alt bewisar huru denne rätt kunde blifva af en eftertänkelig myndighet öfver ett fritt och lagbundet folck.

9:o. Som nu denne ändring rörer, icke mindre kongl. hofrättens, än magistratens och borgerskapets privilegier, hvilka ståndet åligger bevaka till prejudicaters afböjande för de öfrige städerna, utan ock kongl. slottscancelliets med flere personers giöromål, hwilka ännu icke deröfwer blifwit hörde, så lärer dessförinnan vara swårt at afskiära dem deras tillhörige ämbetsrättigheter, de der androm icke betagas, och när det skiedt, har det warit ansedt för ett lidande, som på något sätt blifwit ersatt.

10:o. Blifva uti denne rätt icke flere än tre referenter, som nogsam utwisar, huru långsam det måste tillgå med ett så stort antal sakers afgörande, och at denne rätt derföre icke kan arbeta fortare än en annan, när man eftersinner hvad tid vidlyftige sakers utarbetande fordrar, så at ändamålet med des inrättning är rent af omöjelig.

11:o. Så mycket de rättsökande synas vinna dermed, at de undvika en domstol, äfven så mycket blifva de lidande genom den stora appellationssumman, men om det skulle anses mera nyttigt, än skadeligt, så kan parterne derföre icke betagas, at beswära sig. När härwid betracktes, at de ifrån denne rätt till Kongl. Maj:sts höga revision appellerade mål blifwa icke ett ringa antal, så är

otroligit, at parterne icke skulle råka uti samma lidande, som hitintill, i fall riksens höglofl. ständer icke finna godt, at med tillökning af 3 à 4 rådspersoner öka öfre revisionen.

Häraf lærer nu vara å daga lagdt de besynnerlige hinder och betydeligen inkast, som ligga detta i sig sielf nyttige förslag i vägen. Men som saken i sig sielf är angelägen, torde den utvägen till afsigtens vinnande kunna widtagas, at magistraten blefwe anbefalt sitta i 2 divisioner, hwilket med mindre fond säkert kan värckställas, och ändamålet ändock vinnas.

Det synes ock troligit, at kongl. hofrätten lærer uti nu indelte 3 divisioner lättare hinna med at afhielpa äfwen desse saker, fast än ett dubbelt antal skulle dit dragas, än om allenast tredjedelen inkommo till öfre revisionen, som sällan kan, för andre viktige giöromål till revisionssakers afdömande, använda 2 dagar i weckan, så at deraf solklart är, det denne förkortning endast flyttar allmänhetens klagomål, på andre personer, utan at den i wärcket bidrager till det efter önskade ändamålet, och at 2 divisioner hos magistraten i Stockholm, så mycket, som ännu förut ses kan, förmodeligen skall närmare fylla afsigten, än den nya föreslagne rätten. Och på det sådant ju förr des häldre må komma till wärckställighet, will ståndet deröfwer med dess serskillte förslag inkomma, så at både en så dryg befarad kostnad och flere eftertänkelige påföljder kunna undwikas, hwilket med the öfrige respective stånden etc.

Herr grosshandlaren Clason begärdte, at detta extractum protocolli måtte något hwila, till dess Stockholms stads fullmäktige hunno få färdigt deras under utarbetande nu varande project till en handelsrätt, som lærer giöra inrättningen möjelig.

Detta bifölls.

Uplästes secreta deputationens betänkande,¹ angående the besvär, som capitainelieutenanten wid amiralitetet, Johan Gustaf Gyllenhammar deröfwer anført, at han vid tilfälle till befordran, skall blifvit af yngre förbigången, hvarföre han anhåller, at varda till dess förra tour förhulpen, hwilket deputationen funnit skiäligit at tillstyrka, at capitainelieutenanten Gyllenhammar må förflyttas framför capitainelieutenanterne Graméen, Leijonsten och Grubbe, såsom äldre än de sidstnämnde.

Hvilket ståndet biföll.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 30.

Uplästes ett af capitainelieutenanten Johan Gustaf Gyllenhammar härhos inlemnadt memorial,¹ hvaruti han anhåller, at som honom capitainsfullmagt blifwit tilldeld wid kongl. hof-jakthvarfvvet, han i det stället måtte huggas med en lika fullmagt vid ordinarie amiralitetsstaten, hvilket ridderskapet och adelen samt prästeståndet bifallit, och nu jämväl af ståndet bifölls.

Uplästes ett af h:r borgmästaren Lundeberg inlemnadt memorial,² med anhållan om ståndets biträde, at efter lag och regeringsform blifva bibehållen wid dess tour och framsteg framför krigsfiscalen Myrin,³ som genom secreta deputationens betänkande blifwit anmäld till erhållande af först ledigblifvande häradshöfdingesyssla; hemställandes h:r borgmästaren, om icke Myrin kan vara hulpen, när han åtniuter befordran efter skickelighet och förtjenst utan andras förfång.

Ståndet tog detta under öfverwägande och fant skiälligt, at lemna dess bifall dertill, med befallning, at ährendet genom påskrift å memorialet skulle hos de öfrige respective stånden till gunstbenägit bifall anmälas.

Uplästes 4 art. 1 § af den projecterade tjenstehionsstadgan⁴ om upsägning och orlofsedel. Och som härutinnan föreslås, at rätter upsägningstid öfver hela riket, så i städer som på landet, de städer undantagne, som i 2 § nämnas, bör wara Britmässa och följande dag om hösten, så gaf herr borgmästaren Carl G. Boberg wid handen, at denne upsägningstid, så mycket mindre passar sig för Skåne, som starkaste höstarbetet då verkligen infaller, och denne termin är nära in till upsägningstiden i denne marck, hvarigenom folket finge tilfälle, at begifva sig utur landet, hållandes h:r borgmästaren före, at, till desse olägenhetens förekommande, bäst wore, at upsägningstiden blefve den, åtminstone för Skåne, som wanlig warit om sommaren.

2 § uplästes, hvaruti project~~ect~~eras, at upsägningstiden för städerna Stockholm, Norkiöping, Giötheborg, Åbo, Carlsrona, Gefle och Helsingfors, må blifwa Pålsmässa och följande dag.

H:r borgmästaren Omberg: Jag märcker wäl, at förnämsta afsigten med denne § lærer wara, at kunna hindra, det desse åtta städer eij må kunna draga

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 30 b.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 30 c.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 119.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 104 (flera handlingar).

tjenstefolck till sig ifrån landet, eller de öfrige städerne, men som i desse nämnde städer de förnämste rörelser och inrättningar finnes, hvarest ock fördenskull nödigt folck mäst behöfwat, och man dessutom icke med billighet lærer kunna utesluta desse städer mer än andre, ifrån de rättigheter och förmoner, som eljest äro och böra wara allmänne, så lærer ståndet finna rättvist, at denne § går ut, och at det samma hos de öfrige respective stånden genom serskilt extractum protocolli begäres.

Herr talman hemställte, om icke denne h:r borgmästaren Omnbergs föreställning finge bifall, hwilket med Ja beswarades.

Herr borgmästaren Cervin föreställte, at denne projecterade tjenstehionsordning wore för widlyftig, at kunna i dag genomgå, och at fördenskull bäst torde wara, at herrar deputerade gingo den samma igenom, och upsatte deras anmärkningar till ståndets bepröfwande. För öfrigit tyckte herr borgmästaren, at tjenstehionslöningstaxorne wäl kunde stå, men böterne borde gå ut, hwilken föreställning, efter giord proposition af h:r talman, utaf ståndet bifölls.

Tjugu deputerade från ridderskapet och adelen ankommo, och gaf ordföranden envoyen herr baron Scheffer wid handen, det ridderskapet och adelen förehaft secreta utskottets extractum protocolli, angående en pensionscassas inrättande för militairstaten, och samma extractum protocolli bifallit. Giörandes ridderskapet och adelen sig det hopp, at borgareståndet lærer så mycket häldre jämväl härtill lemna dess bifall, som inrättningen länder till soulagement för ålderstegne och wälförtjente officerare, utan cronans gravation, wid afskiedstagandet, då andre yngre med armeens förmån kunna i deras ställe befordras.

Herr talman tackade för denna underrättelse, som genom en så talrik deputation blifvit aflemnad.

Berättandes herr talman at borgareståndet hade icke welat företaga sig detta ärende, innan ridderskapet och adelen, hwilket det mästa angår, hade yttrat sig, nu sedan det skiedt, tviflade herr talman icke, at ju ståndet lærer giöra ett härmed.

Desse deputerade afträdde.

Herr borgmästaren Renhorn upläste dess project till puncten,¹ rörande nederlagstiden af spannemål i bergstäderna.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen, onummerat.

Herr talman hemställte, om icke bäst voro, at begära det städerne måge niuta 1752 åhrs resolution till godo.¹

Härmed stadnade detta ärende.

Uplästes secreta utskottets extractum protocoll², angående en pensionscasas inrättande för militairstaten.

Herr borgmästaren Cervin begärdte, at detta ärende måtte hwila, hvilket bifölls.

Uplästes tulldeputationens betänkande, ang:de en ny landttulltaxa.³ Äfwenledes uplästes den projecterade taxan. Och som klockan var redan in emot tu, så skildes ståndet åt.

Åhr 1756 d. 16 September

S. D. Uplästes instructionsdeputationens betänkande,⁴ angående belöning för bergsfiscalen Magnus Biuggren, som i deputationen fört protocollet, och upställt expeditionerne, hemställandes deputationen om icke Biuggren, som, utom det han med all flit och skickelighet deputationen till handa gådt, derhos i 18 åhr, dels såsom cancellist, dels såsom vice notarius tjent i kongl. bergscollégio, och ett åhr förestådt bergsfiscalstjensten i Wermeland, måtte hos Hans Kongl. Maj:st i underdånighet anmälas, till erhållande af bergmästarenamn och -heder, samt vid sig yppande ledighet, till jurisdiction warda förhulpen. Hwilket ståndet biföll.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,⁵ angående kongsgårds utseende för Hans Kongl. Höghet Prints Carl. Och hade deputationen föreslagit, at Löfstaholms kongsgård, som till byggnaden är bofällig, måtte utbytas emot Rosersbergs sätesgård, som är i nyare smaken bygd och meublerad, samt dess utan har en fördelaktig belägenhet wid Mälaren, allenast någre mil ifrån Stockholm.

¹ Tryckt resolution 7 juli 1752: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som städerne uti Swerige och Finland, igenom theas fullmägtige, hafwa wid thenna riksdag i underdånighet andragit.*

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 116.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Tulldeputationen, nr 8 (flera handlingar).

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Instruktionsdeputationen, nr 2.

⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 83 (flera handlingar).

Uplästes dissentientium votum i detta mål.

Men ståndet fant godt, at bifalla deputationens betänkande öfwer detta ährende.

Justerades ståndets extractum protocolli, angående the 8 städer, som ifrån den eljest projecterade tjenstehionsordningen utsatte upsägningstiden blifwit uteslutne, lydande som följjer.¹

S. D. Lät borgarståndet sig föredraga förslaget till en förnyad och förbättrad tjenstehionsordning, hvarwid ståndet gjorde flere, så till nödig ändring, som mera tydelighet lädande påminnelser, hvilke uti ett serskilt extracto protocolli skola aflemnas. Men för denna gång fant ståndet helt angelägit, at yttra dess tankar öfwer 4 art. 2 §, hwaruti föreslås, at upsägningstiden skall för städerna Stockholm, Norrkiöping, Giöteborg, Åbo, Carlsrona, Gefle och Helsingfors wara Påsmäso och följande dag, eller den 25:te och 26 Januarii, men deremot uti 1 § af denne artic. utsättjes Brittmäso och följande dag, eller den 7 och följande dag, eller den 7 och 8 October, såsom rätter upsägningstid öfwer hela riket, så för de öfrige städer som på landet.

Cammar-, oeconomie- och commercedeputationen har icke anfört någre skiäl till denna föreslagne olika upsägningstid, och således kan ståndet icke egentel. weta, hvad orsaken dertill varit, mindre sig deröfwer utlåta. Men vare härmed, huru det kan, så finner likväl ståndet detta förslag både aldeles eftertänkeligit och obilligt. Det kan eij annars, än wara eftertänkeligit, samt medföra mycken oreda, enär 2:ne olika stadgar utgifvas i ett och samma mål, som i sig sielft är och bör vara allmänt. Obilligt wore det ock, samt stridande emot de rättigheter och förmåner, som hvar och en samhällets medlem af ett fritt regeringssätt oförnekneligen bör vänta, om åtskillige menigheter skulle uteslutas ifrån en allmän lag, utan at någre, fast mindre fullgilltige skiäl blifwit dertill anförde, samt utan at wederbörande blifwit hörde deröfwer och således utom deras wettskap och willja, hwilket alt så i detta, som alle andre mål, där undantagande från en allmän lag skall skie, så mycket mera erfordras, som wid alle slike undantaganden, den undantagne antingen måste sielf hafwa därom ansökning giordt, eller ock efter lag dess rätt förwärkat. Och som ofwanberörde städer til föllje häraf igenom den af deputationen föreslagne olika upsägningstid uti deras rätt, såsom samhällets medlemmar alt för mycket skulle

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 126.

komma at lida, så finner ståndet sig föranlåt, at häremot göra dess förbehåll på det kraftigaste, samt at begiära, det denne 4:de artic. 2 § tillika med alt det, som dermed i tjenstehionsordningen gemenskap äger, må aldeles gå ut, och at följakteligen upsägningstiden, så för städerna, som landet, öfwer hela riket må blifva lika, hwilket med de öfrige respective stånden hörsamt, tjenst- och wänl:n comuniceras.

Herr borgmästaren Renhorn upläste ett af honom författat memorial,¹ med begäran, at som den honom tillärnade caractère kunde belasta honom framgent med dryge utgifter, hvilka i synnerhet för en medellös enka kunna blifwa bevärlige, så måtte honom tillåtas, at vända sig till de öfrige respective stånden, på det någon vidare frågan härom icke må uppehålla riksens ständers dyrbara tid.

Herr talman yttrade sig: Ehuru jag icke tror, eller kan finna orsak, hwarföre ståndet skulle återtaga des anmälan hos de öfrige respective stånden, om förbättring på characteren wid rangen för herr borgmästaren Renhorn, så måste jag dock hemställa till ståndets godtfinnande, om herr borgmästarens begäran i detta des upläste memorial må bifallas, hwilket ståndet med Neij beswarade.

Herr handelsman Trapp anmälte, at generaltullarrendesocieteten hade hos Hans Kongl. Maj:st, utvärkat sig en resolution, angående taras beräkande på tobaksblader, och som tobaksfabriqveurerne härigenom ganska mycket skulle komma at lida, ty anhöll h:r handelsmannen om ståndets biträde till ändring uti denna resolution.

Högstberörde resolution uplästes.

Och h:r borgmästaren Omnberg hemställte, om icke herrar deputerade kunde anmodas, at taga detta ärende under öfwerläggning, och sedan med deras tankar deröfwer inkomma.

Hvilket ståndet biföll.

Uplästes bergsdeputationens betänkande,² angående wisse författningar, som i anseende till den öfverklagade tackjärnsbristen, synes wara nödwändige, ut in actis.

Herr grosshandlaren Clason begärte, at detta ärende måtte hvila, hwilket bifölls.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 120.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Bergsdeputationen, nr 11.

Justerades ståndets extractum protocollii, angående protocolsdeputationens betänkande öfwer kongl. Swea hofrätts dom uti saken imellan Ahllöfske arfvingarne och skräddaren Fahlberg. Och lydde som följjer:

S. D. Föredrogs riksens ständers protocolsdeputations betänkande af den 14:de Junii sidstledne,¹ angående kongl. Swea hofrätts dom Ahllöfske arfvingarne och skräddaren Fahlberg imellan, hwaruti i anledning af anförde omständigheter tillstyrckes, at de af kongl. hofrättens ledamöter, som warit ense wid omröstningen uti detta mål och domslut, samt dervid någon wårdslöshet skola å daga lagdt, måge blifwa ansedde efter 1 cap. 12 § rättegångsbl. och böta 100 d:r silf:rm t hwardera.

Borgareståndet tog detta betänkande under behörigt öfwerwägan, och kunde så mycket mindre dess bifall dertill lemna, som ståndet icke kunde finna, at deputationen haft skiäl till uptagandet eller yttrandet öfver ett mål, som icke dit, utan till riksens ständers justitiædeputation, såsom till sitt rätta ställe af urskillningsdeputationen ordenteligen blifwit remitterat, och hwilket mål justitiædeputationen jämwäl företagit till genomseende och utarbetning, samt sedermera med dess betänkande deröfwer till riksens ständers sluteliga afgörande inkommit. Och som genom dylikt förfarande mycken oreda uti riksens ständers giöromål åstadkommes, så finner ståndet för framtiden helt angelägit vara, at nu fastställas må, det icke någon deputation skall äga frihet, at uptaga någre mål, som icke dit blifvit från urskillningsdeputationen ordenteligen hänskutne, eller efter instructionen det egenteligen höra.

För öfrigit och hwad deputationens utlåtelse och tillstyrkande i detta ärende beträffar, så finner borgareståndet, at så högstnödigt det å ena sidan är, till rättvisans oförkränkta bibehållande, at deras giöromål på det nogaste granskas, som lagens skipande om händer hafva, så högt angelägit är det jämwäl å den andra, at redelige och välförtjente embetsmän niuta den rättmätiga heder och goda omdöme, som deras wälgrundade giöromål ärfordra. Och emedan protocolsdeputationen på mindre ricktig anledning och skiäl nog hårdt och eftertänkeligen yttradt sig, angående de ledamöter, som warit ense wid omröstningen uti detta kongl. hofrätts fattade domslut, hwilket likväl riksens ständer, i anledning af justitiædeputationens betänkande, funnit wara på lag och rättvisa grundat, så pröfvar ståndet för des del rättvist, at wälbemälte

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 127.

kongl. hofrättens ledamöter någe undfå den skiälige uprättelse, at riksens ständer betyga deras välbehag och goda nöje öfwer merberörde ledamöters berömvärde förfarande och sorgfälliga nit, till rättwisans handhafvande i detta mål, hvilket med de öfrige respective stånden hörsamt, tjenst- och vänligen communiceras.

Justerades ståndets ytterligare extractum protocoll, angående staden Carlstads utbyggnad. Och lydde sålunda:

S. D. Gafs wid handen, det ehuruväl borgareståndet, genom utdrag af protocoll, under den 24 Januarii sidstl.,¹ hos de öfrige respective stånden anmält de skiäl och omständigheter, hwarföre ståndet icke kunnat bifalla riksens ständers cammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande, öfwer staden Carlstads ansökning, om ändring i Kongl. Maj:sts utslag af den 11 November 1753, hvarigenom bemälte stads inwånare blifvit skyldige förklara, at inom 4 år nedertaga de utom stadens staqvet uprättade wåningshus, så hade dock the öfrige respective stånden icke behagat yttra sig öfwer berörde ståndets extractum protocoll, utan i det stället medelst påskrift af den 7 Februarii sidstl. bifallit deputationens betänkande i detta mål.

Borgareståndet kan ej undgå, at taga en ganska öm del uti det lidande, som Carlstads inwånare skulle stadna uti, i fall högstberörde kongl. utslag blefve i verket stäldt. Det blefve wissertl. en ny och nog svår olycka för dem, som förut med bedröfwelse måst se deras hus och egendomar i staden genom wädeld läggas i aska. Och som ståndet förmodar sig hafva uti merberörde dess protocolls-utdrag anført sådane giltige skiäl, som kunna, enligt privilegier värka ändring i saken, hälst enär den omständigheten dertill lägges, hvarom ståndet nu efteråt fått säker kundskap, at desse utbyggen alle blifwit anlagde många åhr förr, än den olyckeliga branden staden öfwer gick, och således icke ett enda efter den tiden, så gör ock ståndet sig det säkra hopp, at de öfrige respective stånden lærer täckas ofta bemälte protocolls-utdrag till närmare öfwervägande företaga och dess gunstbenägna bifall dertill lemna, hvilket hos de öfrige respective stånden hörsamt och tjenstl:n skulle recommenderas.

Föredrogs å nyo secrete utskottets extractum protocoll,² angående en pensionscassas inrättande för militairstaten.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokolls-utdrag, nr 128.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 116.

Herr borgmästaren Renhorn yttrade sig: Efter det project, som i 2 § upgifves, ser jag, at de afskiedstagande skola i proportion efter deras innehafvande tjenester undfå visse penningesummor, som äro nog dryge, om detta skulle betalas af alla successive, efter tour ifrån öfwersten till underste underofficieren, allenast en gång, blefwe summan nog måttelig, men som vacancer ofta kunna inom ett regemente existera, och ny betalning för hvarje gång måste ske, ifrån den, som tager afskied ändast nederåt till den minsta, så måste detta lända till så stor last för alle, som begynna främst, at innan de hinna blifva capitainer och efter 30 års tjenst få taga afskied, hafwa de varit nödsakade, at utbetala mera, än de kunna få. För öfrigit kan jag icke ingå uti det, som här angående en cassa för civilstaten föreslås, hälst jag icke ser möjligheten, huru det utan största svårighet och oreda skall kunna werckställas.

Herr talman: Som denne inrättning angår förnämligast adelen, och de den samma sielfve bifallit, så kunne ock wi wäl lemna samtycke dertill. Men likväl med den tillägning, at ståndet eij kan utlåta sig öfwer det, som angår den förslagne civilstatens pensionscassa, innan directeurer blifva walde, och planen blifwit förfärdigad samt öfwersedd.

Denna föreställning bifölls.

Uplästes secreta deputationens betänkande,¹ angående expectantlieutenanten Adolph von Tisenstens förde klagan öfwer liden prejudice, hwarföre han nu om någon på dess ålderdom tjenlig belöning anhåller. Och tillstyrcker deputationen efter lieutenanten Tisenstens egen anhållan, det honom i stället för verkelig befordran, hvilken aftagne krafter nu mera eij honom tillåta må i dess öfrige lifstid, till understöd i dess svaga villkor, någon tillräckelig pension tilldelas. Det och ståndet biföll.

Sex deputerade ifrån ridderskapet och adelen ankommo, och ordföranden grefve Leijonstedt anmälte, det ridderskapet och adelen gierna skulle se, at saken angående Rosersbergs sätesgårds utbyte, emot Löfstaholms kongsgård måtte hvila, till dess ridderskapet och adelen hunnit deröfwer aflemna des tankar.

Herr talman gaf wid handen, at detta mål vore redan afgjordt och betänkandet deröfwer bifallit.

Herrar deputerade afträdde.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 31.

Uplästes protocoldeputationens betänkande,¹ angående Sörtorps hemman i Södermanland och Ytter-Selö sochn, hwilket heman åboen begärt at få till skatte lösa, men kongl. cammarcollegium honom sådant afslagit, emedan detta hemman varit lemnat fierdingsmannen till boställe, hwaremot deputationen tillstyrckt, at Sörtorps hemman måtte mot behörig lösen åboen till skatte upplåtas.

Herr borgmästaren C. G. Boberg: Mig är nogsam bekant, huru saken med detta hemman tillhopa hänger. Deputationen säger väl, at åboen bordt få lösa hemmanet till skatte, men deputationen har ej kommit ihog, at berörde bonde ej varit cronans utan fjerdingmannens åbo, och at denne bonde utom dess har ett eget skattehemman. Jag är altså af den tankan, at hemmanet bör gå på auction, och således till skatte, åt den mästbiudande försäljas. Om ståndet så behagar, will jag härom uppsättja mine tankar i form af extractum protocolli till ståndets nogare bepröfvande, hwilket bifölls.

Uplästes ett utdrag af protocollet,² hållit uti justitiædeputationen, den 15:de i denne månad, angående extraordinarie artilleriepredikanten Anders Carl Rutström, hwilken skall råkat uti långvarige och tärande rättegångar, som honom uti det känbaraste lidande försatt, och hindrat hans befordran, ehuru han tjent i ellofva åhr. Tillstyrkandes deputationen, at Rutström måtte hos Hans Kongl. Maj:st anmälas till nådig åtanka och befordran, wid första sig yppande tillfälle, till någon honom anständig syssla.

Uplästes predikanten Rutströms i detta ämne inlemnade memorial.³

Ståndet fant godt at detta mål skall hvila.

Herr borgmästaren Wesslo anmälte, det han uppsatt dess utlofvade anmärkingar öfwer landt- och siömilitiædeputatio[nens] betänkande, angående boställswärcket, begiärandes, at desse anmärckningar nu måtte upläsas, hwilket ock skiedde, men ståndet fant godt, at detta ärende måtte hvila, och at h:r borgmästaren Fries, måtte, efter dess begäran, få närmare genomse desse paper.

Herr borgmästaren Fries hemställte om icke nödigt wore, det ståndet genom en deputation måtte hos de öfrige respective stånden anmäla, des lemna-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Protokollsdeputationen, nr 13.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiædeputationen, nr 35. Tryckt som bilaga 17 i prästeståndets protokoll (*PrP* 14:2).

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiædeputationen, nr 35 b.

de bifall till cammar-, oeconomic- och commercedeputations betänkande, angående Rosersbergs utbytande emot Löfstaholm, och den förras skiänkan- de åt Hans Kongl. Höghet Prints Carl.

Ståndet förenade sig härmed, och utnämndes herr rådman Helledaj till ord- förande, samt, såsom deputerade, ellofva andre ståndets ledamöter. Afträdde.

Herr talman anmälte, at löparen nu vore inkommen till tulldeputationens betänkande,¹ angående camererarens Ekebarcks belöning. Och som herr tal- man af påskrifterne funne, at de öfrige respective stånden bifallit betänkandet, och således jämväl de 10 procent af observationsmedlen, som till upmuntran för Ekebarck blifvit föreslagne, så hemställte herr talman, om icke ståndet jämväl behagade bifalla betänkandet, hvilket med Ja besvarades.

Uplästes secreta handels- och manufacturdeputationens betänkande, angå- ende förslag till stora siötullstaxans förbättrande.²

Ståndet fant godt, at detta ärende må hvila.

Herr borgmästaren Cervin anmälte, at hos herrar deputerade hade i öfver- vägande kommit, huruledes ståndets secreterare Nils Renhorn, som nu i 10 åhrs tid gått ståndet till handa med all trogen tjenst, måtte, enligt den, wid denne riksdag, gjorde författning, kunna befordras, på sätt, som secreta han- dels- och manufacturdeputation för manufacturcontoirets secreterare Hoff- ling och notarien Hamren föreslagit; och hade herrar deputerade öfver detta ärende författat deras tankar i form af extractum protocolli, hvilket herr borg- mästaren begärte at få upläsa.

Secreteraren Renhorn tog afträde, och h:r borgmästaren Omnberg åtog sig at imedlertid föra protocollet. Herrar deputerades extractum protocolli upläs- tes, lydande sålunda:³

S. D. Sedan riksens ständers secreta handels- och manufacturdeputation ge- nom sitt betänkande, af den 1 Sept. sidstl. tillstyrckt, det secreteraren uti ma- nufacturcontoiret Nils Elias Hoffling kunde i underdånighet anmälas at undfå det första uti kongl. commercocollegio ledigt blifvande assessorsembete, samt emedlertid, som extraordinarie assessor uti bemälte collegio äga säte och stämma med åtniutande af dess secreterarelön, och jämväl at derefter nota-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Tulldeputationen, nr 7 (flera handlingar).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 27.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 129.

rien uti bemälte contoir Lars Hamréen, genom successionen till secreteraresysslan efter Hoffling nu upmuntras till längre qvarblifvande wid manufacturcontoiret, har borgareståndet vid ömsint öfvervägande funnit, at ståndets secreterare Nils Renhorn, i anseende till dess förvärfvade erfarenhet, skickelighet och tjenst, värdeligen skulle finna sig lidande, om han icke tillika kommo at åtniuta befordran, hälst enahanda omständigheter äro för honom, at han såsom en riksens ständers betjent icke äger tour till befordran wid riksens collegier och andre stater, ej eller äger tillfälle, at visa sådane prof af förtjenst och skickelighet, som länder en embetsman till befordran, ehuru hans syssla at skiöta rikets angelägne ärender, är nog mödosam och trägen, så at hans befordran icke mindre bör ankomma på riksens ständers eget förord.

Sedan han wid gymnasium idkat sine studier, har han ellofva åhr freqventerat academien, in till åhr 1738, då han blifven kallad, at såsom informator resa med 2:ne liffländske adelsmän, och tillbragt med them i Ryssland, Tyskland, Frankerike, Engeland och Holland siu åhr in till åhr 1746, då han blef antagen vid ståndets riksdagscancellie, hvarvid han tjenat till närvarande tid, dels såsom cancellist, dels såsom vice secreterare och nu ståndets ordinarie secreterare, under hvilken tid han nogsamst ådagalagdt så gode och fullkomlige prof af mogen insigt och kundskap uti alla the stycken, som kunna fordras af en för riket skickelig och nyttig embetsman, at ståndet anser för mindre nödigt mera derom förmåla, emedan sådant icke kan vara öfrige respective stånden obekant. Fördenskull och i anledning häraf, samt at secreteraresysslan uti borgareståndet intill denne riksdagen är förwalltad af Stockholms rådmän och wederlike assessorer af kongl. commercocollegio kan ståndet icke undgå, at hos öfrige respective stånden hörsamst och wänligen anmäla secreteraren Nils Renhorn till gunstbenägen åtanka, så at riksens ständer nu antaga sig honom till befordran, hvartil nu synes kunna gifvas godt tillfälle, efter det förslag, som ståndet serskilt för nöfigt funnit framte, till Stockholms magistrats förstärckning, at desto bättre, redigare och skyndsammare på 2:ne divisioner bestyra de förekommande mål, då secreteraren Renhorn under samma förstärckning, genom riksens underdånige föreskrift till Hans Kongl. Maj:st med stadens benägne kallelse och samtycke, kunde winna det ena rådmansembetet härstädes, hvartil han giordt sig väl förtjent. Men ifall thenne föreslagne förstärckning ej skulle vinna framgång, at secreteraren Renhorn, då med stadens samtycke wid

annat tillfälle kunde blifva till rådmansembete befordrad, samt at han imedertid måtte i underdånighet anmälas till slik heder och namn.

Detta resolverades [och] skulle till gunstbenägit bifall genom utdrag af protocollet med öfrige respective stånden hörsamst och vänligen communiceres.

Detta extractum protocolli fant ståndet skiäligit at bifalla, med den tillägging, at i händelse Stockholms stads magistrat, efter ståndets serskiltt afgifne förslag, kommo at förstärkas, skulle secreteraren Renhorn genom ståndets skrivelser till herr grefwen och öfwerståhållaren, samt magistraten, anmälas till befordran till en af de rådmanssysslor, som då komma at inrättas. Secreteraren Renhorn inkallades, och h:r talman kundgiorde honom i hvad slut ståndet behagat stadna, angående hans befordran.

Secreteraren Renhorn yttrade sig: Den ynnest och gunst, som högtärade wällofl. ståndet nu täckts visa mig, är så oförmodad, som den är stor, och ett beyonnerligit prof af högtärade ståndets ädelmodiga omvårdnad, om des betjentes välfärd och befordran. Hvad under då, at mig fela tjenlige ord, till at uttrycka mitt wördnadsfulle och tacksamme hiertas tankar, som likväl af ödmiukaste erkiänsla upfyllde äro. Min trognaste önskan är, at den gode Guden täckes wälsigna högtärade ståndet med all lycka i dess värf och hvar och en af dess värde ledamöter med alt sielfbegiärligit godt nu och framgent, för den stora ynnest och bevågenhet, som mig vederfaren är. Min fasta och oryggeliga försats har varit, är och skall blifva, at med all flit och renfärgad trohet gå högtärade ståndet till handa uti de ärender, som mig åligga och varda anförtrodde.

Herr borgmästaren Omnberg återlemnade protocollets förande till secreteraren.

Och hemställte h:r borgmästaren, om icke cantzlisten Hagtorn, som så väl wid sidstl., som denne riksdag, visat all flit, skickelighet och trohet i dess syssla måtte befordras till vice secreterare, efter secreteraren, när han blefve befordrad, och at extraordinarie cantzlisten Cervin, hvilken wid protocollets förande i allmänna beswärsdeputation, och eljest wid sysslorne i cancelliet å daga lagt mycken flit, samt qvickhet måtte antagas i Hagtorns ställe.

Herr talman frågade, om icke ståndet behagade bifalla detta af h:r borgmästaren Omnberg giorde hemställande, hvilket med Ja besvarades; dock ville ståndet närmare framdeles yttra sig om sättet och lönerne, enär ståndet kom-

me, at företaga sig regleringen af de arfvoden, som till betjeningen vid cancellet komma at utdelas.

Herr rådman Helledaj och herrar deputerade återkommo, berättandes h:r rådman, at ridderskapet och adelen beklagat, at de icke hunnit yttra sig i saken angående Rosersberg, innan ståndet den samma afgjordt. De öfrige stånden hade lofvat, at snart företaga detta ärende, samt förmodat, at de lära stadna i ett och samma beslut, med detta ståndet.

Herr talman yttrade sig: Sedan ståndet nu fattat des beslut, angående secreteraren Renhorns befordran, hemställer jag om icke ärendet, angående secreteraren Hofflings och notarien Hamrens befordran nu må företagas och afgjöras.

Secreta handels- och manufacturdeputationens betänkande,¹ angående desse bägge, och bondeståndets extractum protocoll,² angående den sednare, äro tillförne upläste. Men som bondeståndet tyckes i detta protocollutdrag hafva sträckt sin välvilja för Hamren alt för vida, så tror jag wara bäst, at bifalla betänkandet, då de både blifva hulpne.

Ståndet instämde hermed till alla delar.

Herr borgmästaren Schultén inlemnade ett af honom författat memorial,³ med hemställande, i anledning af andragne skiäl, om icke commissarierne i kongl. commercecollegio Dragman och Freser måtte på sätt, som ståndet tillförne, angående secreteraren Brusén och advocatfiscalen Heggardt beslutit, befordras till extraordinarie assessorer i berörde collegio.

Ståndet öfwerlade något härom, och stadnade i det slut, at commissarierne Dragman och Freser måtte anmälas, till erhållande af assessorsfullmagter i kongl. commercecollegio, samt säte och stämma, i den tour, de, med de öfrige förutnämde inom berörde collegium äga, dock med deras innehafwande löner, till des de efterhand i deras ordning till assessorslöner kunna blifva befordrade, och kommer extractum protocoll härom at afgå till de öfrige respective stånden.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 26.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollutdrag, nr 18 (flera handlingar).

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 121.

Herr rådman Lindeman anmälte, at tulldeputationen nu till ståndet återsändt ståndets anmärckningar wid landttullstaxan,¹ hvarvid deputationen hade bifogat dess påminnelser och svar för hvarje anmärkning.²

Ståndet fant godt, at för sig låta upläsa å nyo desse anmärckningar, jemte tulldeputationens lemnade svar derå, hwilket med ett promemoria från deputation blifwit beledsagat.

Under läsandet anmäles 12 deputerade från ridderskapet och adelen, hwilka infördes, och gaf ordföranden öfwersten grefve Creutz wid handen, at ridderskapet och adelen hade förehaft bondeståndets extractum protocoll, angående hemman, som commercerådet Nordencrantz, under Mennais masugn fått till skatte inlösa, och hade ridderskapet och adelen funnit högstbetänkeligit, at samme extractum protocoll bifalla, hälst emedan ägarne, Jennings & Finlaj, genom inlemnad memorial, wist nogsamme skiäl emot det, som af bondeståndet anförts. Och aflemnade herr grefwen och öfwersten nu berörde memorial, samt yttrade sig, det ridderskapet och adelen gjorde sig hopp, at ståndet lærer finna det samme wälgrundat, och dess samtycke dertill lemna.

Herr talman tackade för underrättelsen, och lofvade at berörde memorial skulle med det första, som skie kan, tagas under öfwerwägande. Hvarmed deputationen afträdde.

Tolf deputerade från bondeståndet ankommo, och ordföranden Jacob Larsson från Wermeland anmälte, at bondeståndet förehaft cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande, angående de så kallade kåsar på Öland och hade bondeståndet samme betänkande bifallit. Likaledes berörde deputations betänkande, angående de hemman i Södermanland, hvarå skattelösen blifwit herr justitiæcancelleren Fredenstierna bewilljad. Äfwen som ock bergsdeputationens betänkande, angående Carbenninge bergsmäns ansökning om tillökning i smidet. Och hade bondeståndet skolat desse mål hos borgarståndet genom desse sine deputerade till bifall på det bästa anmäla, i synnerhet ärendet om Mennais masugn, hwilket bondeståndet förr detta genom extractum protocoll anmält.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Tulldeputationen, nr 9.

² Ibidem, nr 10.

Herr talman lät förstå, at 2:ne af desse anmälte ärender woro redan afgjorde, och lofwade h:r talman, at de öfrige skola snart företagas, och efter rätt billighet afslutas. Deputerade afträdde.

Sedan continuerades med upläsandet, af ståndets gjorde anmärkningar wid landtullstaxan, och tulldeputationens derå lemnade svar.

Och sedan detta var till ända bragt, yttrade sig herr talman: Som ståndet icke funnit något särdeles, at ytterligare påminna vid tulldeputationens lemnade svar öfwer ståndets anmärkningar, så hemställer jag, om icke ståndet behagar bifalla den af deputationen projecterade landtullstaxan.

Herr handelsman Forssman: Som ledamot i tulldeputationen har jag, jemte de öfrige dit förordnade ståndets h:rr ledamöter haft all flit och möda ospard, at på det nogaste i akt taga och befordra hwad som wid landtulltaxans projecterande till städernes bästa lända kunnat. De öfrige herrar ledamöterne lära ock med mig intyga, at wi haft nog at göra, och måst använda mycken försigtighet, innan wi kunnat få detta project sådant, som det nu är. Och föränlåtes jag fördenskull, at wälment tillstyrka, det denna tulltaxa må bifallas; i annor händelse torde wi för mycket öppna ögonen på sådant folck, som utom dess nog söka efter tillfälle, at så i detta, som annat göra oss brydare, och hoppas jag, at ståndet lærer finna detta mitt tillstyrckande, så mycket billigare, som ståndet icke haft något serdeles at erhindra wid deputationens svar å anmärkningarne.

Herr borgmästaren Cervin: Jag lemnar i sitt värde hwad grund deputationens svar å våre anmärkningar kan äga, och hwad nytta denne wederläggning medfört. Så wäl det som det andra må läggas i förwar vid acterne. Efterwärliden lærer bäst kunna döma härom, men jag kan ej förbigå, at anmärcka, det ehuruwäl under sidstl:e riksdag afgjordt war, at fjerdepartsförhögingen nu skulle uphöra, är den dock i denna taxa införd. Och som tullarrendecontractet är faststältdt på tio åhrs tid, så begär jag, at nu beslutas må, det denne förhöging skall till nästa riksdag uphöra, samt at tullauktionerne måtte lemnas till magistraterne.

Herr handelsman Forssman: Som ståndet redan för detta bifallit secrete utskottets extractum protocoll, angående den bevilning, som kommer at äga bestånd till nästa riksdag, så har jag hållit det för afgjort, at fjerdepartsförhögingen skall blifwa stående. Samma tanka har ock tulldeputationen hyst, och i

anledning deraf hördt tullarrendesocietetens herrar fullmäktige, som gådt in uti en tillökning af en tunna guld för cronan, så länge denne bewillning påstår.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Denna förhöjning kan ej sägas röra tullarrendecontractet, och som detta ej är en bewillning, så kunna wi ock förbehålla oss, at densamma bör uphöra, och tullarrendesocieteten få afskrifning, för så stor summa, som den belöper.

Härmed instämde herr borgmästaren Johan Boberg, och lade dertill, at detta så mycket borde skie, som saken således under sidsta riksdag är afgjord, och ståndets rätt i annor händelse skulle komma at lida.

Herr borgmästaren Lundeberg förenade sig härmed och höllt före, at städerna så mycket mera komma at lida, som fjerdepartsförhöjningen skulle utbetalas efter en förhögd taxa.

Herr talman påminte, at taxan voro aldeles icke förhögd, men om tulldeputationen hade tagit marckegången till en grund, at derefter uträckna taxan, hade säkert en rätt anseelig tillökning existerat. Och som ståndet redan genom des meddelte bifall till secrete utskottets extractum protocollii, angående bewillningen fastställt, at fjerdepartsförhöjningen skall äga bestånd, så måste det och dervid förblifwa, åtminstone till nästa riksdag, då ståndet vid bewillningens afslutande kan, efter behag, afsäga sig densamma.

Uplästes ett af h:r borgmästaren Wesslo inlemnad memorial,¹ med anhållan om ståndets biträde, till at utbekomma des riksdagsarfwode för Lidkiöpings stad. Ståndet fant godt, at detta communiceres med stadens magistrat, wiljandes sedan vidare sig deröfwer utlåta.

Uplästes secrete utskottets extractum protocollii,² af den 15 i denne månad, med hemställande, om icke riksens ständer skulle täckas utsätta den 24 i denne månad till termin för deputationerne, at inom den tiden sluta deras arbeten, och inkomma med sine betänkanden.

Herr borgmästaren Lange: Som then föreslagne tiden är ganska kort, så lærer vara nödigt, om bifall skall dertill lemnas, at derhos må begiäras, det hvarken plena eller secrete utskott imedlertid hållas, på det deputationerne måge äga råderum, at utarbete de återstående målen.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 122.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 117.

Herr borgmästaren C. G. Boberg: Det blifwer aldeles omöjeligit för allmänna besvärdeputationen, at kunna sluta till den föreslagne dagen, och således blifwer nödigt, at giöra det förbehåll, det berörde deputation må äga frihet, at fortfara med sitt arbete, till den 28 i denne månad. Samma skiäl lära ock wara för secreta handels- och manufacturdeputationen, de öfrige måge slutas den 24:de.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Ärenderne böra sluta riksdagen, men ej riksdagen ärenderne, och således är jag af den tanka, at alle deputationer böra fortfara med deras arbeten till dess de hunnit afgiöra, hvad till dem från urskillningen blifwit remitterat.

Herr talman hemställte om icke detta ärende måtte hvila till dess löparen kommer, hvilket bifölls.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,¹ angående byaägors delande i storskiften, till hvilket nyttiga ändamåls vinnande deputationen tillstyrcker, at i allmänhet öfwer hela riket förordnas må, det då i byalag, en eller flera af byamännen, ehuru liten del den eller de kunna innehafva, wilja skifta i storskifte, och sådan delning hos landshöfdingen och domaren begiära, bör honom eller dem, som i storskifte skifta villja, witsord emot de andre lemnas, och delningen wärckställas efter omständigheterna. Men i de orter, hvarest allmänne ref- och skattläggningar äro anbefallte håller deputationen före, at all ägoblandning må uphäfwas, och hemmansägarne i storskiften läggas.

Uplästes ett utdrag af protocollet, hållit i cammar-, oeconomie- och commercedeputationen den 31 Augusti sidstl., hvaruti vid handen gifves, det bondeståndets ledamöter wäl äfven bifallit storskiftesdelningen, dock med förbehåll 1:mo, at den ej må skie annorstädes, än hvarest möjligheten och ortens beskaffenhet sådant tillåter, och 2:do: då pluraliteten, som, eller fleste delägarne i byen den samma begiära.

Ståndet fant bäst wara, at bifalla deputationens nyssberörde betänkande i detta mål.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 84.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,¹ ang:de 1:o tiden till ränteförmedlingars beräkning å hemmanen i Österbottn, 2:do om indelningshafvarnes ersättning för den brist i lönen, som de medelst slike förmedlingar komma at lida, och 3:io hvad frihet Töjrijärvi cappellboer, jemte flere, som uti berörde lähn af oländige stenbackar och måssar upodlat åker och ängar, derpå skiäligen tilläggas må. Ut in actis.

Detta betänkande bifölls.

Herr talman anmälte at löparen till cam. oec. och com.deputationens betänkande, angående ryttmästaren Ridderhierta wore nu till ståndet ankommen, frågandes hvad slut ståndet öfwer detta ärende behagar fatta, och bifölls betänkandet.

Förehades å nyo secreta deputationens betänkande,² angående krigsfiscalen Svante Myrins anförde besvär öfver prejudice, som han vid tillfälle till befordran skall lidit. Och som ståndet redan i anledning af ett h:r borgmästaren Lundebergs ingifne memorial, sig yttrat, det Myrins befordran ej borde lända äldre och bättre förtjente sökande till préjudice, så befalltes, at samma resolution nu skulle påskrifvas.

Uplästes justitiædeputationens betänkande,³ angående capitainelieutenanten Ädelbergs gjorde ansökning om uprättelse för det lidande, honom öfwergådt, genom trenne öfwerammiralitetsrätternes öfwer honom fällde domar, hwilka Hans Kongl. Majj:st, hvad dödsstraffet angår, ändrat, men derjemte förklarar honom des tjenst förlustig, hvarutinnan han nu ändring söker. Och tillstyrcker deputation i anledning af anförde skiäl, det må Ädelberg undfå afskied och erhålla af ammiralitetskrigsmanshusmedlen åhrlige beloppet af dess lön, till underhåll i dess öfriga lifstid, ifrån then tid lönen honom afhändades.

Ståndet fant godt, at sig häröfwer således yttra, det må capitainelieutenanten Ädelberg erhålla nådigt afskied, samt undfå capitainelieutenantspension af krigsmanshuscassans medel, ifrån den tid lönen blef honom frändömd.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 85.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 18.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiedeputationen, nr 36.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,¹ angående Stockholms stads fattiges andel af bränwinsconfiscationer, och de vid accisrätten fallande böter, tillstyrckandes deputationen det måge stadens fattige niuta en tredjedel af alla de böter och beslag, som falla vid accisrätten här i staden. Och fant ståndet skiäligit, at detta betänkande bifalla.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,² öfver Stockholms stads magistrats ansökning, at oafkortat få niuta sin andel uti brännevinsaccisen, hvilket ock deputationen således tillstyrckt, at magistraten bör återfå dess andel af bränwinsconsumtionsafgiften för åhren 1748, 49, 50, 51 och 1752, sex öre för hvar tunna hvete och råg, och ett öre för hvar tunna korn och malt, och samma andel framgent åtniuta, hvilket ståndet biföll.

Uplästes tulldeputationens betänkande,³ angående samling af de sedan 1751 utkomne, och än vidare till nästa riksdag utgående tullförordningar. Och som secreteraren Patersen härmed giordt en början och åtagit sig, at dermed fortfara, ty tillstyrcker deputationen, at honom ett åhrligit arfvode af trehundra dal:r silfr:mt derföre må bestås.

Ståndet biföll detta betänkande, men fant derhos godt, at påskriften skulle hvila, till des löparen kommer.

Herr talman anmälte, at löparen till justitiædeputationens betänkande,⁴ som förut hos detta ståndet blifvit föredragit, angående capelanswalet wid S:t Eleonoræ församling här i staden, vore nu ankommen, och upläste h:r talman de påskrefne resolutioner. Ridderskapet hade simpliciter bifallit betänkandet, men prästeståndet hade yttrat sig, det ehuru väl prästeståndet funne justitiædeputationens betänkande vara på gode skiäl grundat, dock at förekomma vidare oenighet och tidsens utdrägt, bifölle prästeståndet, at Berghult, enl:t medföljande serskillte votum måtte få fullmagt och elljest all vidare åtgärd uphöra, hvarmed ock borgareståndet sig nu förenade.

Herr talman anmälte, at som ett rum i Kongl. Maj:sts och riksens råd wore ledigt, så kommo ock herrar rådselectorerne, at sammanträda nästkommande

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 86 (flera handlingar).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 87.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Tulldeputationen, nr 11.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiædeputationen, nr 33.

lögerdag klockan 10 förmiddagen, at företaga ett nytt val, hvarföre och emedan herr borgmästaren Pihl, som till rådselector blifvit för detta utsedd, nu vore bortrest, och man ej kunde föreställa sig, at han till den tiden då valet skall företagas, lärer kunna inställa sig, ty vore nödigt, at en annan i dess ställe utses, och följaktel:n at ståndets herrar electorer till den ändan med det första sammanträdde.

Ståndet instämde hermed.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commerce- samt bergsdeputationernes gemensamme betänkande,¹ angående allmogens i Nedre Siljans, Sätters och Kopparbergs fögderier, gjorde ansökning om befrielse från visse dem ålagde dagsverckens utgörande in natura till Fahlu grufva. Och deputationerne i anledning af anförde skiäl, så mycket mindre kunnat styrcka till bifall uti denna allmogens ansökning, som den syftar derhän, at tvärt emot kongl. bref och författningar förminska Bergslagens understöd och betjening, hvarpå den förut har nog knapp tillgång.

Ståndet fant skiäligit at bifalla detta betänkande.

Uplästes cammar-, oeconomie- och cammardeputationens betänkande,² angående stora kongs- och residencehuset i Giötheborg, och hade deputationen funnit skiäligit, i stöd så wäl af regeringsformen, som Giötheborgs stadsprivilegier, at aldeles frikalla berörde stad från all tunga och besvär, af detta kungshus och landshöfdingesäte, börandes det af cronan destomera hädanefter widmagthållas, som alle andre städer i riket, därest landshöfdingeresidencer finnas, äro ifrån deras reparerande och vidmagthållande aldeles befriade, och cronan i de städer, derest inga landshöfdingehus finnas, i den händelsen betalar hyra åt landshöfdingen.

Hvilket ock ståndet biföll.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll,³ af den 31 Augusti sidstle, angående den af probsten Huss författade boken, under namn af Bibelminne⁴, hvarutinnan innehållet af all Den Heliga Skrift rimvis skall kunna finnas, hål-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 88.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 89.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 118.

⁴ J. M. Huss: *Bibel-minne, det är ett kort innehåll af den heliga skrift, rimvis förestäldt* (Stockholm 1756).

landes secrete utskottet före, det probsten Huss för des härvid hafde möda gjort sig förtjent af en gratification till femhundra dahl:r s:rmt.

Det ock ståndet biföll.

Men h:r ålderman Bock gjorde des reservation emot så många utgifter af publique medel, i synnerhet i detta mål, hållandes före, at boken vore väl skrefven och nyttig, kunna kiöpare ej felas, och då finge auctoren belöning nog för dess möda.

Uplästes tulldeputationens betänkande,¹ angående den nya tull- och accisordningen, som ock härjemte uplästes.

Och som denne nya tull- och accisordning war widlyftigare, än at nu vid genomläsandet, riktigheten af hela sammanhanget kunde utrönas, så fants godt, at den samma skulle öfwerlemnas herrar deputerades nogare genomseende.

Uplästes det projecterade reglementet för landttulls- och acciscamrarne i riket,² och remitterades till herrar deputerades närmare genomseende.

Äfwensom ock tulldeputationens betänkande el:r project till räkenskapssätt för landt-tulls- och acciscamrarne, hwartill löparen nu var inkommen, ehuru icke något exemplar däraf till ståndet blifvit lemnat, och anmodades herrar ledamöterna i tulldeputationen, at draga försorg, det ett exemplar, af berörde document måtte ofördröjeligen till ståndet inlevereras.

Skilldes åt.

Åhr 1756 den 17 September

S. D. Förehades å nyo justitiædeputationens extractum protocoll,³ angående prästmannen Ruthström och bifölls.

Uplästes ett af h:r borgmästaren Schultén inlemnad memorial, med hemställande, om icke någon förbättring på lönen måtte tilläggas landshöfdingen i Christianstads län.

Ståndet fant godt, at detta ärende skulle hvila.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Tulldeputationen, nr 8 (flera handlingar).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Tulldeputationen, nr 12.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiedeputationen, nr 35. Tryckt som bilaga 17 i prästeståndets protokoll (*PrP* 14:2).

Justerades ståndets extractum protocolli, angående commissarien Ehrenfalcks befordran, med fleres, och lydde sålunda:¹

S. D. Förehades riksens ständers secrete utskotts extractum protocolli, af den 4 i denne månad, angående the af commissarien ut[i]² Kongl. Majj:sts och riksens commercecollegio Carl Leonhard Ehrenfalck anförde besvär, at commissarien i bemälte collegio Isac Johan Dragman erhållit säte och stämma uti collegio, samt tour ifrån den 30 September 1747. Tillstyrckandes secrete utskottet, i anledning af anförde skäl, det commissarien Ehrenfalck måtte erhålla uprättelse och undfå extraordinarie assessorsfullmagt, med säte och stämma i kongl. commercecollegio, dock med sin förra lön, så länge och in till dess genom nästa ledighet honom ordinarie assessorslön kan tillfalla. Och pröfvade borgarståndet i an[ledning]³ häraf skiälligit, detta tillstyrkande således bifalla, det må commissarien Ehrenfalck hädanåt niuta befordran och tour framför commissarien Dragman.

Och som secrete utskottet anført, det ock ståndet hade sig bekant, at secreteraren och advocatfiscalen i berörde kongl. collegio innehafva högre fullmagter, än Ehrenfalck, så finner ståndet rättvist, at berörde secreterare och advocatfiscal, som annars genom Ehrenfalcks föreslagne framsteg skulle blifva lidande, måge hos Hans Kongl. Majj:st i underdånighet anmälas till erhållande af assessorsfullmagter af samma dato med säte och stämma i kongl. collegio, i lika måtto och emedan commissarierna i merberörde collegio Dragman och Freser både länge och väl tjent, och således icke mindre än Ehrenfalck giordt sig till befordran värdige och välförtjente, ty pröfvar ståndet sielfva billigheten äska, at bemälte commissarier måge jämväl till lika namn, heder och rang, som de förut nämnde, jämte säte och stämma i collegio blifva befordrade, och således erhålla assessorsfullmagter af lika dato, samt verkelig befordran efter den tour, de inom kongl. collegium äga, kommande alle, som nu till befordran blifvit anmälte, at tjena med theras innehafvande löner till dess dem hvar efter annan assessorslöner kunna tilfalla. Hvilket med the öfrige respective stånden hörsamt, tjenst- och vänligen communiceras.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 130.

² Enl. konc.; i renskr.: *ut*.

³ Enl. konc.; i renskr.: *an*.

Uplästes secreta utskottets *extractum protocolli*,¹ angående ett af bergsdeputationen gifvit förslag, det till en vid kongl. bergscollegii cammarcontoir requirerad betjentes aflöning, den lön af 150 dal:r s:rmt årl. måtte kunna användas, som i förre seculo tillades kyrckioherden uti Lulleå lappmarck, för det han tillika skulle vara brukspredikant, vid det der i orten då i gång varande, men sedermera ödelagde silfverwärcck, hvilket likväl secreta utskottet för flere andragne skiäl afstyrckt, men derhos föreslagit, at berörde betjent wid kongl. bergscollegii cammarcontoir må undfå 150 dal:r silf:rmt af de under berörde collegii disposition stående medel. Hvilket och ståndet biföll.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,² angående förekommandet af mycket folcks olagliga skyddande i städerne vid kramhandel, krögerier och månglerier, med mera, ut in actis.

Herr borgmästaren Lundeberg: Uti detta betänkande finnes ett och annat, som lærer behöfva något närmare påseende. Om ståndet så behagar, vill jag deröfwer författa anmärckningar i form af *extractum protocolli*, till ståndets ytterligare bepröfvande.

Detta bifölls.

Herr borgmästaren Johan Boberg anmälte, det allmänna beswärsdeputationen hade funnit nödigt, at med cammar-, oeconomie- och commercedeputation communicera 33 § af borgareståndets allmänne besvär, angående anbefallte stenusbyggnader i städerne. Häröfwer hade sidstnämnde deputation aflemnat dess svar och tillstyrckande, at stenusbyggnaden måtte befordras, genom tjugu frihetsåhr för den, som bygger af sten, och materialiernes tullfrihet, med mera. Men detta alt wore dock således föreslagit, at städerne ringa eller snarare sagt ingen förmån däraf torde finna, hälst om § skall projecteras i allmänne beswärsdeputation. Herr talman föreslog, at *extractum protocolli* härom kunde afgå directe ifrån ståndet, och utom annat, som cammar-, oeconomiedeputationen anført, tegelbruksinrättningarne i synnerhet förbehållas städerne.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 119.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 90.

Detta bifölls, och utnämndes herrar borgmästarne Cervin, Johan Boberg och herr rådman Hanqvist, at om detta protocolsutdrags upsättjande samråda.

Herr rådman Helledaj justerade ett af honom författat extractum protocolli, angående cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande, rörande fattige barns underhåll och upfostran öfwer hela riket. Och lydde berörde extractum protocolli således:¹

Uplästes riksens höglofl:e ständers cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, af den 2 Junii nästledne,² angående fattige barns underhåll och upfostran öfver hela riket, hvarvid borgareståndet fant nödigt, at göra följande påminnelser.

1:mo. Hvad det antal af barn vidkommer, som deputationen utsatt kunna underhållas uti stora barnhuset på Drottningegatan och politicollegii barnhus vid Danviken, samt barnhusen i Malmö och Lidkiöping, så synes antalet af mer eller mindre barn, som på hvardera af desse ställen böra underhållas, eij kunna med fullkomlig säkerhet nu utsättas, hälst inkomsterne vid desse publiqve värck icke äro alla år lika, och varornes inkiöpspriser äfwen äro förändringar underkastade, utan synes det göra tillfyllest, då föreståndarne vid desse barnhus, såsom en skyldighet pålægges, at antaga och underhålla så många fattiga barn, som värkens fond, under en god och försigtig hushållning kan medgifva, och hvarpå vederbörande, som öfwer-opsigten dervid anförtrodd är, åligger ett noga och sorgfälligt inseende hafva.

2:do. Förmäler deputation, at förvaltningen vid det här i staden på Ladugårdslandet inrättade barnhus, så väl som barnhuset vid artillerieregementet, icke varit under deputationens skiärskådande, men borgareståndet är af den tanka, at ock desse barnhusinrättningar böra stå under något publiqvet öfverinseende, hälst sedan riksens höglofl. ständer vid innevarande riksdag, serdeles hvad det förstnämnde angår, tillagdt de samma så ansenlige fonder af publiqve medel, hwilket har den nödwändiga påföljd med sig, at publicum bör vara förvissad om, huru samma medel väl och försigtigt användas, aldraminst bör sådant vara riksens höglofl. ständer obekant.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 131.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 60. Tryckt som bilaga 4 i prästeståndets protokoll (*PrP* 14:2).

3:io. På det stället i betänkandet, hvarest omröres, at de uti cronohospitalerne intagne fattiga, som äro så rörige, at de sådant kunna förrätta, böra skiöta de barn, hvilka derstädes komma att undfå rum, förmäles, det borde landshöfdingen, biskoppen och consistorium hafva noga hand och tillsyn dervid, at detta alt ordentel. tillgår. Men som 1686 kongl:e kyrckiolag,¹ och landshöfdingen instructionen af år 1734 förmå,² at, på tuckt och barnhus, der som någre äro, eller hädanefter inrättas kunna, skall landshöfdingen och magistraten hafva inseende, och at landshöfdingen äfven åligger på hospitalerne, jemte biskoppen, kyrckioherden och magistraten hafva en flitig upsigt, med mera, så finner borgareståndet skiäligt, at städernes magistrater aldraminst böra ifrån en sådan deras embete åliggande skyldighets tilbörliga utöfning hädanefter, mer än tillföre utestängas.

4:o. At under påstående riksdagar hafva en serskillt barnhusdeputation, synes onödigt, emedan cammar-, oeconomie- och commercedeputationen då har tillfälle, på sätt, som förut varit wanligt, och äfwen vid thenne riksdag skiedt, at giöra sig underrättad om tillståndet och hushållningen wid alla barn- och fattighus i riket, samt till riksens ständer afgifva sine betänkanden, om hvad till förbättring derwid lända kan. Än mindre kan det vara oumgängeligt, at en sådan deputation äfwen skulle emellan riksdagarne continuera, hälst sådant eij utan känbar kostnad för publicum kunde aflöpa, så medelst arvode för de deputerade, som lön för betjeningen och serskillte dervid erforderlige expenser.

Borgareståndet anser det <det>, till riksens ständers säkerhet i detta ämne wara alt nog, då hos Hans Kongl. Maj:st i underdånighet anhålles, at wederbörande collegier och ämbetsmän, som öfwerupsikten på alla barn- och fattighus, efter lag och instructioner anförtrodd är, alfvarligen och vid Kongl. Maj:sts onåde, om sådant eftersättes, anbefallas, med all flit och upmärksamhet tilse, det de, som närmaste upsigten tillkommer vid de af desse inrättningar, hvilka förut stådt under publicque förvaltning och redogiörande, uti alt

¹ *Kyrckio-lag och ordning, som then stormächtigste konung och herre, herr Carl then elfofte, Sweriges, Göthes och Wändes konung, &c. år 1686. hafwer låtit författa, och år 1687 af trycket utgå och publicera. Jemte ther til hörige stadgar.*

² *Tryckt instruktion 4 november 1734: Kongl. Maj:ts nådige instruction, hwareffter Kongl. Maj:ts tro män samtelige landshöfdingarne i riket, wid sine embetens förvaltande sig hörsammeligen hafwe at rätta.*

fullgjöra deras skyldighet, och, efter inhämtad underrättelse, så wäl om de hinder, som derwid kunna en eller annan i vägen ligga, som de författningar, hvilka till ändamåls vinnande med större förmån och nytta, efter orternes beskaffenhet, kunna för framtiden pröfvas nödige, sådant, jemte deras eget betänkande, till Kongl. Maj:sts vidare nådige bepröfvande och förordnande i underdånighet insända. Hwarefter berättelser om alt detta, jemte barn- och fattighusinrättningarnes befintelige tillstånd, till riksens ständer wid deras sammankomster ingifvas.

Hwilket alt med the öfrige respective stånden till gunstbenägit bifall, hör samst, tjenst- och vänligen communiceras.

Likaledes justerades ståndets tillernade extractum protocolli, angående cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande, rörande thet vid Danviken inrättade barnhuset, och lydde sålunda:¹

S. D. Föredrogs och uplästes riksens höglofl. ständers cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande af d. 2 Junii nästledne,² angående det här i staden vid Danviken inrättade och under stadsens politicollegii uppsigt varande barnhus, och fant borgarståndet dervid följande nödigt, at påminna:

1:mo. Synes den för assessoren och stadsphysicus doctor Strandberg föreslagne lönen, som han af detta barnhusets inkomster skulle komma at niuta till 400 à 450 d:r silf:rrmt åhrligen, wara nog drygt tilltagen, hålst han dessutom, såsom stadsphysicus niuter lön på stadsens stat, och således i grund deraf icke aldeles kan undandraga sig, at, utan särskilt wedergällning äfwen i visse mål se denne staden tillhörande kristelige inrättning till godo, hvarföre ock ståndet håller för bäst vara, at låta utnämmandet af bemälte lön, tillika med alt det öfrige, hvad om hushållningen vid detta barnhus, på serskillte ställen i betänkandet omförmält finnes, ankomma på politicollegii tillgörande, såsom föreståndare vid wärcket, samt öfwer-ståthållarens och magistratens vidare bepröfvande, då ståndet gör sig derom försäkrat, at de hvar för sig, på ed och samvete lära lämpa det ena med det andra efter omständigheterna och de tillgångar af medel, som inrättningen kan äga, och för hvilket alt redo och räkenskap bör visas jämväl vid riksens höglofl. ständers sammankomster.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollutdrag, nr 132.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 91. Tryckt som bilaga 4 i prästeståndets protokoll (*PrP* 14:2).

2:do. At tiggare, som af gatorne uptagas, eij böra af den, till fattige barns föda och upfostring anslagne fond, underhållas, utan bemälte cassa derifrån befrias, deruti är borgareståndet aldeles af enahanda tanka med cammar-, oeconomie- och commercedeputation, men at de samma, utan åtskillnad skola föras på rasp- och spinhuset, deruti kan ståndet eij vara af lika mening med deputationen, ty om friske och arbetsföre personer beträdas med tiggeri, så böra de, enligt 1698 års tiggareordning föras till arbete på spinhuset,¹ hvilket ock nu dageligen skier, men ålderstegne och för kroppsskröplighet till arbete otjenlige tiggare, som af gatorne uptagas, och i hvilket stånd alla de ålderstegne fattige äro, som politiccollegium nu underhåller, kunna eij dömas till spinhuset, utan måste till underhålls åtniutande, uti fattighusen intagas, hvarföre borgareståndet finner bäst vara at hos Hans Kongl. Maj:st i underdånighet anhålles, det befallning till vederbörande må afgå, at de omnämnde fattiga, hvilka politiccollegium nu underhåller, blifva, efter skiedd fördelning, uti församlingarnes här i staden inrättade fattighus intagne, och hvilkas inkomster Kongl. Maj:st kunde tillstyrckas, at på gifven anledning, i nåder föröka, i händelse de skulle pröfvas eij vara till alla de här i staden befintelige tiggares underhåll tillräckelige.

3:io. Det nämnde antal af 260 barn, som politiccollegium förmenes böra af de under dess disposition stående medel underhålla, synes icke kunna med någon säkerhet nu fastställas, utan är alt nog, då det blifver en collegii åliggande skyldighet, at emottaga alla fattige barn, för hwilka hielp och undersättning hos det samma sökes, så långt, som medlen dertill, under en god hushållning kunna förslå.

Ståndet har ock haft tillfälle, at derom blifva underrättat, det i stället för nästledne Junii månad, allenast 56 barn underhölls i detta barnhus och 75 utom barnhuset, så äro nu inne uti barnhuset 78 st. barn, och 91, som hos särskilte fostermodrar niuta underhåld.

4:to. Hwad uti detta betänkande förmåles om riksens ständers deputerade, som under och emellan riksdagarne skulle öfwer politiccollegii barnhus, lika med alle andre barnhusinrättningar i riket hafva öfverinseende, kan borgare-

¹ Tryckt förordning 21 oktober 1698: *Kongl. May:tz förnyade stadga och förordning, huru med tiggare och fattige som rätt allmoso behöfwa, så och med landzstrykare och lättingar, förhållas skal.*

ståndet för sin del eij samtycka, och det för de skiäl, som uti ett särskilt protocolsutdrag af detta dato, angående cammar-, oeconomie- och commerce-deputations betänkande, om fattiga barns underhåll och upfostran öfwer hela riket anförde äro.

Hvilket alt med de öfrige respective stånden till gunstbenägit bifall hör-samst-, tjenst- och wänligen communiceras.

Äfwenså justerades ståndets extractum protocolli, angående cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹ rörande stora barnhuset i Stockholm, lydande berörde extractum protocolli, som följjer:²

S. D. Borgarståndet har låtit sig föredragas riksens höglofl. ständers cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänckande af den 2 Junii näst-ledne, angående det så kallade stora barnhuset uti Stockholm. Och som deruti gifves anledning till åtskilligt, som på det ömmaste rörer denne barnhusinrätt-ning, och dess föreståndares upförande uti deras embete, så har ståndet eij undgå kunnat, om beskaffenheten deraf giöra sig närmare underrättat, och hvad altså

1:mo angår den oreda, hvaruti bemälte barnhus räkenskaper och hushåll-ning för flere åhr sedan blifvit försatt, så finnes wäl, at sådant till någon del här-rördt af origtige upbörds män, hvarmed detta wärck haft den olyckan, tid efter annan at vara besvärat, det föreståndare ei senare sökt förekomma genom hvarjehanda nyttige författningar till wärckets säkerhet om de inflytande med-el, så at eij något deraf, utom deras wettskap, nu mera kan disponeras, som de eij eller underlåtit at påminna och anmana barnhusbokhållaren Segerlund, om dess räkenskapers skyndesamma afslutande, hvilket, jemte witet af 100 d:r s:rmt, som den 25 Aug. 1753, blifvit honom förelagt, haft den werckan att 1748, 1749 och 1750 års böcker, den ena efter den andra inkommit. Och som bokhål-laren tillika wist, det de följande åhrens för honom återstående böcker woro under arbete och afslutande, har directionen kunnat haft någon anledning, at med honom eij på det strängaste förfara. Men så har ock mycket uppehåll och hinder uti desse räkenskaper och deras tidiga afslutande deraf förorsakats, at efter den af Hans Kongl. Maj:st sielf, genom serskilt förordning den 26 April

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 92. Tryckt som bilaga 4 i prästeståndets protokoll (*PrP* 14:2).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 133.

1734 gillade inrättning, bokhållaren vid detta barnhus, som skall svara för räkenskaperne, äfven åligger at hafva dageliga inseendet öfwer hushållningen och alt, hvad dertill hörer, både inom och utom hus, hwilket gifwit nu varande bokhållaren, såväl som dess företrädare i sysslan mer at göra, än möjeligen af en person kunnat uträttas, så framt eljest allt, vid ett så vidlyftigt wärck, som detta är, skolat wärckställas, med den noghet och tillika skyndesamhet, som sakernes omständigheter, så i det ena som dett andra erfordrat. Hvarföre ock cammar-, oeconomic- och commercedeputation sielf funnit, det borgareståndet likaledes anser för oumgängel. nödwändigt, at desse 2:ne sysslor hädanefter böra skiljas åt och en oeconomic inspecter vid detta barnhus förordnas, som icke har at befatta sig med upbörd eller utgift, utan allenast tillser, at alla få hvad dem består och göra, hvad dem åligger, så barn som betjente, deremot då bokhållaren ej befattar sig med hushållningen, utan allenast sörjer för räkenskaperne och deras afslutande i rättan tid. Dock måste de löningar, som desse 2:ne betjente hädanefter, hvar för sig kommer at tillägas på det nogaste proportioneras efter sysslornes beskaffenhet så at wercket deruti ej må öfwer nödvändigheten beswäras.

Directeurerne förmåla i öfrigit sig hafva säker och fullkomlig borgen för bokhållarens Segerlunds upbörd, så at om, emot förmodan någon balance honom till last framdeles skulle yppas, barnhuset¹ ej skall derigenom komma at lida.

2:do. Widkommande contractet, som barnhusdirecteurerne den 15:de April 1742 slutit med private arrendatorer om skånska cronotionden på fjorton år, så finnes denne spannemål hafwa förut, alt sedan år 1720, enligit slutne contracter varit till Kongl. Maj:st och cronan botarrenderad, råg och korn öfwer hufwudet räknat för 2 $\frac{1}{3}$ d:r silf:rmt tunnan och hafran för 1 d:r 5 $\frac{1}{3}$ öre dito mynt, och at således directeurerne haft anledning till det år 1742 med Kongl. Maj:sts nådigste tillåtelse slutne contract om samma spannemål till 5 d:r 12 öre s:rmt tunnan för råg och korn, 1 d:r 22 öre för hafran och 2 d:r 17 öre för blandsäden. Hvilket pris war en god del högre, än hvad cronan derföre förut betalt, samt kongl. cammarcollegium och statscontoiret, uppå skiedt underdånigt anbud, äfven då fant sig kunna tillstyrka Kongl. Maj:st under de nämnde 14 åhren at gifva, hälst när directeurerne för contractets fullgörande fingo all

¹ I prot. *bårnhuset*.

åstundad säkerhet, och intet kunde något med wisshet sluta om de följande åhrens priser, hvilka rätt så snart kunnat falla, som stiga. Men icke dess mindre är ståndet med cammar-, oeconomic- och commercedeputationen af enahanda tankar deruti, at denne spannemålsinkomst ej bör framdeles, på winst och förlust till någon bortarrenderas, utan, i händelse Kongl. Majj:st och cronanden samma till dess förnödenhet ej reqvirerar, då barnhuset af kronan bör antingen återfå spannemål in natura här i staden, eller betalning efter den faststälte åhrliga markegången i orten, så må räntegifvaren få bemälte spannemål lösa, efter arternes årlige markegång. Hvilket likväl icke synes kunna skie, med det af deputationen förslagne willkor, at samtelige tijondespannemåls-gifvarne borde, en för alla och alla för en wara barnhuset derföre ansvarige. Emedan ståndet anser det för en omöjlighet, at kunna dertill förbiuda en så talrik allmoge, utom som allmogen räknar det för en förmån, at få lösa denne tijonde spannemål med penningar, så finner ståndet upbördens deraf kunna beqvämligast och med minsta omgång skie på det sättet, at herrar landshöfdingarne, straxt efter det markegångstaxorne blifvit faststälte, låta öfwer hela länen publicera at allmogen bör, inom en viss utsatt tid af 14 dagar, högst en månad afleverera betalning för deras tijondespannemål i penningar, efter den stadgade markegången till landsränterierne, vid vite för de uteblifvande, at varda en sådan dem förund rättighet till spannemålsinlösen förlustige, samt at då i det stället föra samma spannemål till den ort inom lagsagun, som barnhusdirecteurerne kunna finna nödigt, hvarefter beloppet af medlen till barnhusdirecteurerne öfwersändes. Dock förblifwer det äfven dervid nödvändigt, at barnhuset ej besväras, med någre omkostningar för cronobetjenternes besvär och remisslage, utan måste herrar landshöfdingarne med allmogen afgöra om någon lämpelig afgift på tunnan utöfwer markegångspriset, som till desse omkostnaders stoppande kan användas.

3:io. Anmärckningen deröfwer, at af 11 lispund miöl, allenast blifwit 11 lispund kakebröd, der likväl erfarenheten skall wist at 10 lispund miöl gifwit 13 lispund <lispund> miukt bröd, uplyses dermed, at detta barnhus räkenskaper, hvad brödbakningen angår äro inrättade efter tort bröd, ehuru barnen förtära det miukt. Men det är icke dess mindre angelägit, at directeurerne giöra sig underrättade, om det <det> åberopade 1751 åhrs reglemente, som år 1752 blifvit af Hans Kongl. Majj:st gillat, och sedan ställa det samma sig till efterrättelse

uti alt hvad deraf till detta publiqve värck med nytta kan lämpas, på det äfwen i den delen all möjelig besparing må kunna winnas.

4:do. Det kunde väl synas at barnhuset, som årl. köper grönt för en större summa än arrendet af trögården sig till bestiger, häldre måtte nyttja samma trögård till egit behof, men enär man considererar, at barnhuset, om trögården skiötas för husets räkning, graveras med lön och stat för trögårdsmästare och dräng, så fruktas man billigt, det torde i stället för winst snarare en förlust upkomma, och således anser borgareståndet det för bäst, at låta detta ankomma på directeurernes försorg, hvilka ej lära underlåta, at så väl häruti, som alt öfrigit widtaga de författningar, som barnhuswärket till bästa gagn och nytta länder.

5:o. Anmärckes, at barnhuset föder twänne hästar och ändå betalt för wedkiörslor 258 dal:r s:rmt, men enär deremot i öfwervägande kommer, at med desse 2:ne hästar en myckenhet andre kiörslor blifwit förrättade, såsom wattenkörning ifrån siön till kokning, twätt och brygd, emedan barnhuset intet har någon till desse behof tjenlig brunn, spannemåls förande till och ifrån qvarnen, och mältaren, samt victualiers hemförsel ifrån handelsplatserne, utom flere nödwändige kiörslor wid näst förflutne årens byggnader, så finner borgareståndet, at med 2:ne hästar föga mer kunnat uträttas, och aldraminst med dem hemföras en sådan myckenhet wed, som till bemälte hushåldning upgår, och måste hämtas lång väg ifrån stranderne här i staden, inom en kort tid.

6:to. At Smedjegårds- och tukthusfångarne böra flyttas ifrån de vid barnhuset innehafvande rum och lägenheter, anser borgareståndet med cammar-, oeconomie- och commercedeputationen för ganska godt och nyttigt. Men at säija på hvad ort och på hvad sätt sådant hälst må skie, dertill finner borgareståndet i brist af pålitelig underrättelse om det ena med det andra sig ej äga fullkomlig anledning, utan anser för bäst vara, at hos Kongl. Maj:st i underdånighet anhålles, det täcktes Kongl. Maj:st detta ärende företaga, och sedan alla vederbörande blifwit hörde, sålunda förordna, at barnhuswärket ju förr dess häldre må ändledigas ifrån desse fångar, och komma uti fri disposition af de hus, som det samma tillhöra.

7:o. De, med interessenterne uti segelduksfabriqven och andre flere, ingångne contracter om någre barnhuset tillhörande lägenheter på 50 och 30 år, har borgareståndet sig bekant wara slutne till barnhusets werckeliga nytta, och

således kan ståndet ej ingå med cammar-, oeconomie- och commercedeputationen deruti, at för framtiden intet längre contract om barnhusets ägendorar bör slutas, än på tre åhrs tid, utan måste sådant få ankomma på de vid contracternes slutande förefallande omständigheter, dock at uti alt barnhusets samskylliga bästa sökes, hvarpå öfverståhållaren med magistraten åligger ett noga inseende hafva, samt då saker af besynnerlig wigt och angelägenhet förekomma, sådant Kongl. Maj:sts nådigste godtfinnande och wälbehag i underdånighet hemställa, innan något sluteligen derom afgjöres.

8:vo. Barnens antal, som cammar-, oeconomie- och commercedeputation förmenar wid detta barnhus skola kunna underhållas till 300 st. finner borgareståndet ej kunna till någon wiss nummer fastställas, utan anser för nog, då directeurerne förpliktas at emottaga så många barn, som af wärkets årliga inkomster, under en god och försigtig hushåldning kunna underhållas, och icke af de årliga inkomsterne nu mera lägga något till capital, så länge fattiga barn gifves, till hvilkas nödtorftiga understöd inkomsterne årligen kunna användas.

9:no. Om barnen vid detta barnhus skulle lättjefullt och illa upfödas, så wore det en fast beklagelig sak, och som aldrig kunde försvaras, men då man genomögnar venerandi consistorii här i staden den 5:te December 1749 skriftel. utfärdade författning, hwarefter barnen i alla fyra classerne af barnhusets schola dageligen undervisas uti läsande, räknande och skrifvande, och hvilka consistorii egna ledamöter, som flere gånger om åhret hållit examina wid detta wärck, sielfwe lära funnit på det nogaste efterlefwas, och derhos låter sig derom underrätta, at barnen efter riksens ständers egit förordnande derstädes öfva sig uti spansk ullspinning, bomullsspånad, strumpstickning och ritande, jemte det de äldste flickorne till deras egen öfning och någon besparing för wärcket med tjenstehions hållande, wissa dagar i weckan nyttjas uti kiöket, bagare- och twättarestufwun, samt under husmoderns inseende, sömma det linne, som åhrligen wid barnhuset förslites, så tyckes med skiäl ej kunna nekas, det ju barnen vid detta barnhus hållas till syslor, och niuta underwisning uti de för dem nödige stycken, förtjenandes det så mycket mindre uttydning af lättja, om barnen någon gång skulle funnits på gården, ledige ifrån sysslor som Kongl. Maj:sts nådige förordning af åhr 1734 och dess 34 § förmår, at barnen då wäderleken sådant tillåter, någon stund om dagen må lemnas frihet, at roa sig på barnhusgården och uti trädgården, samt dem anledning gifwa till sådane

lekar, hvarigenom deras armar och lemmar winna wighet och styrcka. Åtminstone finner intet borgareståndet, at directeurerne wid detta barnhus giordt sig skyldige till den förewitelsen, at barnen derstädes lättjefullt och illa upfödas, utan fast mera at directeurerne uti det, som hörer till barnens anförande till hvarjehanda nyttige öfningar och ett dygdigt lefverne fullgiordt hvad på dem och deras tillsyn ankommit.

Flere tjenliga och för barnen med tiden gagnelige öfningar kunna derstädes äfwen för framtiden widtagas, hwilket borgareståndet, jemte alt hvad hushållningen i de flere delar rörer, låter ankomma på directeurerne, samt öfwerståhållarens och magistratens föranstaltande, i den säkra förhoppning, at de, såsom redelige och wälmenande embetsmän, härutinnan sig således förhålla, som de det inför Gud, Hans Kongl. Maj:st och riksens ständer tryggeligen vilja och kunna försvara, hvarföre de jämväl med berättelse om verckets tillstånd vid alla riksdagar böra inkomma.

10:o. Angående de ändringar, som kunna wara nödige uti den spisordning, hvil[ken]¹ Hans Kongl. Maj:st på de, i anledning af riksens ständers tillstyrckande, är öfwer barnhuswärket förordnade deputerades underdånige föreslående, anbefallt tills vidare skulle detta barnhus efterlewas, lærer blifva nödigt, at underdånig föreställning till Kongl. Maj:st afgår, på det directeurerne må lemnas tillstånd, at, efter inhämtat kongl. collegii medici yttrande, en förbättrad spisordning till Kongl. Maj:sts nådigste approbation at upgifva.

11:o. Hvad om riksens höglofl. ständers deputerade i detta betänkande förmäles, som under och emellan riksdagarne likaledes skulle på denne barnhusinrättningen hafva öfwerupseende, kan borgareståndet för the, uti ett serskillt protocollutdrag af detta dato anförde skiäl ej samtycka, och hwilket alt de öfrige respective stånden, till gunstbenägit bifall, hörsamst-, tjenst- och vänligen communiceras.

Tolf deputerade från ridderskapet och adelen anmältes och infördes, och gaf hofcantzleren herr grefve Henning Adolph Gyllenborg, som förde ordet, wid handen, at ridderskapet och adelen förehaft 110 § af borgareståndets allmänna besvär,² angående husvisitationerne uti städerne.

¹ Enl. konc.; i renskr.: *hvil*.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen, onummerat.

Och hade wäl ridderskapet och adelen i det mästa, angående denne § instämndt med borgareståndets tanka, men icke des mindre härhos pröfwat nödigt, at secrete handels- och manufacturdeputationen må först sig häröfwer utlåta och gifva de mått och utvägar wid handen, som härvid böra widtagas.

Herr talman tackade för underrättelsen, och desse deputerade afträdde.

Tolf deputerade från bondeståndet ankommo, och anmälte ordföranden Jacob Larsson, at bondeståndet bifallit den föreslagne belöningen för herr borgmästaren Renhorn för des wid actoratet i riksens ständer commission hafde besvär. Härhos hade bondeståndet gifwit desse dess deputerade in commissis, at hos borgareståndet till bifall på det bästa anmäla ärenderne angående tillökning på skiutslegan å landet, samt bondeståndets yttrande, angående bruks-societetens ansökning, om friare disposition af de till skatte under bruken inlöste hemman. Bondeståndet hoppades så mycket snarare bifall i desse mål, som det trodde, dess begäran grundade sig på billighet och rättwisa.

Herr talman försäkrade, at borgareståndet lærer se till huruvida det kan i desse mål förena sig med bondeståndets begiäran, hwarmed desse deputerade afträdde.

Uplästes ett af herr rådman Wessman inlemnad memorial,¹ angående Eskilstuna kongsladugård, med anhållan om ståndets biträde, at staden dervid må blifwa bibehållen.

Ståndet lofvade uppå giord föreställning af herr talman, at, enär detta ärende förekommer i bästa måtton söka, at biträda herr rådman Wessman uti dess, å Eskilstuna stads wägnar, gjorde anhållan.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,² angående de wid Carlsrona stad ytterst belägne jordbroars underhållande, hwilket Hans Kongl. Maj:st genom nådig resolution, af den 5 Julii förledit åhr, staden pålagdt, och hwaruti ändring sökes. Tillstyrckandes deputationen, i anledning af andragne skiäl och omständigheter, at desse broar måge förklaras för så kallade tullbroar, och wiss afgift för öfwerfarten betalas af alle, som deröfwer åka eller rida, dock at de som deröfwer allenast gå, så wäl som den boskap, som deröfwer drifwes, böra ifrån afgift wara befriade.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 123.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 93 (flera handlingar).

Uplästes dissentientium votum i detta mål.

Uplästes ett af Carlscrona stads fullmäktig, herr borgmästaren Blidberg och herr handelsman Pihlgardt inlemnad mamorial, angående detta ärende. Och anhöllo berörde herrar fullmäktige om ståndets biträde i detta angelägna mål, hemställande, om icke betänkandet måtte bifallas, hvarwid herrar fullmäktige förklarade sig nöjde, at den tilläggnig må göras, det alt, som går till kongl. ammiralitetet må ifrån brotullen vara fritt.

Herr talman hemställte, om icke ståndet behagade bifalla cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande med den af Carlscrona stads herrar fullmäktige nu gjorde tilläggnig, hwilket ståndet med Ja besvarade.

Herr grosshandlaren Clason anmälte, det han funno sig föranlåten, at undanbedja sig den hedren, at vara elector wid rådswalet, begärandes, at herrar electorerne måtte anmodas, at i dess ställe wälja någon annan.

Ståndet lemnade, ehuruwäl ogera, härtill dess bifall, och herrar electorerne anmodades, at nu begifva sig till walet, hwarföre de ock nu afträdde.

Herr borgmästaren Blidberg yttrade sig: Ståndet har behagat bifalla deputationens betänkande, angående Carlscrona stads broar, med den af mig och min medfullmäktig gjorde tilläggnig. Men som vi billigt fruktat, det de öfrige respective stånden, i brist af full uplysning i detta mål, torde taga sig anledning, at reflectera på de af dissentientes anförde omständigheter emot betänkandet, så hafwa wi, till at winna tiden, projecterat ett extractum protocolli på de grunder, som uti det af oss inlemnade och nyss upläste memorialet anförde. Och hemställer fördenskull om icke ståndet skulle tackas låta detta project för sig upläsa.

Detta bifölls, och justerades berörde extractum protocolli lydande som följjer:¹

S. D. Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande af den 31 nästl. Augusti, angående de wid Carlscrona stad belägne broars underhållande, hwilket Hans Kongl. Maj:st genom nådig resolution, af den 5 Julii förledit åhr staden pålagdt, derutinnan af stadens fullmäktige borgmästaren Blidberg och handelsmannen Pihlgardt nu ändring sökes; hwilket mål borgareståndet hos sig i ett ömsint öfwerwägande komma lät. Och som deraf finnes, at till magistratens aflöning i berörde stad anslagne medel, i sig sielf

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 134.

äro så knappe och otillräckelige, at jemte de öfrige utgifters bestridande, hvar till the wanligen warit förordnade, magistratens ledamöter redan i flere åhr gemenligen måst sakna för ett qvartal årligen den dem annars tillkommande lönen, hwilken brist för dem skulle ännu blifwa känbarare, och de således skulle råka uti yttersta förlägenhet, samt sättas utur stånd sine sysslor at förrätta, om till desse broars underhållande, i följe af Hans Kongl. Majj:sts, den 5 Julii nästledne år, utfallne nådige resolution, magistratens löningscassa angripas skulle, hälst desse broar bestå af en owanlig längd, och wid pass 1400 ahl:r, anlagde uti sielfwa watnet af fyllning med sten och grus på somliga ställen till 12 à 14 ahl:rs djup, och således till deras underhållande, så mycket anseeligare medel åhrl. upgå skola, som igenom öppna hafwets drifwande å ömse sidor, de oftast ganska mycket utskiäras. Hwartill kommer, at ehuru både allmänna lagen och kongl. resolutionen på städernes allmänna beswär, af den 12¹ Decembris 1734,² i 33 § förmår, at alle de, som i staden bygga och bo, så wäl civile betjenter och ståndspersoner, som andre, böra wägar och broar bygga och underhålla, så skola och dertill Kongl. Majj:sts siöstat hörande högre och lägre, samt andre i Carlscrona boende embetsmän, icke deltagit uti denna dryga brohållningskostnad. Fördenskull och som Carlscrona stad, hwilken är beswärad med snart sagt de drygaste broars underhållande i riket, skulle mer än andre städer, som hafwa långt mindre kostsamme broar, hwika likwäl för tullbroar förklarade blifwit, widkiänna ett tryckande besvär, ty pröfwar borgareståndet skiäligt, så i anseende härtill, som de flere af cammaroeconomiedeputation andragne skiäl och omständigheter i så måtto bifalla föromrörde dess betänkande, at alla cronomarcher, så wäl som the af kongl. ammiralitetet och andre som gå till fot, jemte den cronomäld, som till och ifrån Lyckeby cronoqvarn föres med alla öfrige cronobehof och materialier måge från den brotullsafgift wara aldeles frie. Hållandes ståndet derjemte före, at i fall de öfrige respective stånden, emot all förmodan, eij skulle, i desse broars understödjande på sätt, som cammaroeconomiedeputationen tillstyrckt, wilja ingå, det då må på Kongl. Majj:st och cronan ankomma, enligt 1685 och 1686 års kongl. resolutioner hwaruti Kongl. Majj:st ansedt desse broars underhållande för en sak, som helt

¹ Läs: 17.

² Tryckt resolution 17 december 1734: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring på de allmenna beswär, som städerna uti Sverige och Finland, igenom theas fullmächtige hafwa wid thenna riksdagen i underdånighet andragit.*

och hållit på cronans besörjande ankom, staden i denna brohållningskostnad underlätta. Hvilket alt med the öfrige respective stånden, jemte bifogade riksdagsfullmäktigarnes borgmästaren Blidbergs och handelsmannen Pilgardts hos ståndet ingifne memorial till gunstbenägit bifall hörsamst, tjenst- och vänligen recommenderas.

Herr grosshandlaren Lefebure inlemnade herrar electorerne förteckning på de herrar ledamöter, som till rådselectorer blifwit utsedde, neml.

åldermannen h:r Olof Ström uti h:r grosshandlaren Clasons ställe,
herr borgmästaren Anthon Borg uti h:r borgmästaren Pijhls ställe.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,¹ angående utvägar till folckbristens hämmande i storfurstendömet Finland, hvaruti deputationen åtskillige medel föreslagit, hwarigenom folkets utflyttningar utur landet, så till andre inrikes, som till utrikes orter, skall kunna förebyggas. Uplästes bondeståndets extractum protocoll, af den 8:de i denne månad, angående nyssberörde betänkande, hwilket bondeståndet bifallit, undantagandes hvad deruti tillstyrckt blifwit, angående passtagningen, med hwilken det måtte förblifwa och förfaras, såsom förr stadgat är, och brukeligt warit.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag måste gifwa wid handen, at jag med förundran hördt detta betänkande upläsas. Här wilja utvägar förslås till folckbristens hämmande, men mig tyckes, at de anförde medlen äro just sådane, som mera måste befordra, än hindra och förekomma folckets utflyttning. Det är werldsbekant, at när folck med hårdhet och twång skola drifwas till arbete, ehuru det eljest kunde i sig sielf vara lätt nog, söka de alla möjelige utvägar, at komma undan derifrån, just för det, at det heter twång, hvaremot de kunna åtaga sig annat, swårare arbete och förrätta det med nöje, blott och allenast derföre, at de ägdt deras fria wal. Sådan påfölgd måste ock de uti detta betänkande föreslagne utvägar hafwa. Trälldomen härskar både i Ryssland och Liffland, som är Finlands gräntsor, men jag erhindrar mig dock ofta hafva hördt, at folket rymmer dit ifrån Finland. Nu och sedan dem förmenes, at få gå hit till Sverige, fruktar jag billigt, at sådant rymmande lærer så mycket mera tilltaga, som desse rymmare ej behöfwa frukta före, at de åter skickas från Ryssland eller Liffland, men wäl från Sverige. Helt andra och bättre utvägar hafwa wisse

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 94 (flera handlingar).

utländske nationer widtagit, och funnit deraf, som nog kunnigt är, en ganska stor nytta. Om wi ej giöra likaledes, eller åtminstone förkasta och undanrödja alla sådane medel, som äro förknippade med twång, så spår jag på rena politiska grunder, at Finland skall åhrligen sakna ett dubbelt större antal menniskior, än wanligen hittills skiedt, och tör hända mycket mera, så at man innan kort, ehuruwäl sent, får ångra de skadliga medel man widtagit.

Herr borgmästaren Gabriel Hagert: Den, som känner Finlands nu warande belägenhet och dess omständigheter, samt folkets, i synnerhet det tillwäxandes, inrotade böjelse, at flytta utur landet, lærer aldrig kunna yttra sig om de af deputationen föreslagne utwägar på det sättet, som nu skiedt är. Jag kan försäkra, at skiepparen icke allenast af wårdslöshet, utan ock sielfwilleligen, ja ofta för betalning släppa folck ifrån sig, samt ej sällan practicera dem utur landet. Hwad kan då wara billigare, än at en sådan plicktfälles. Fiskkiöparesumparne giöra och likaledes, så at landet, som förut röner folckbrist i alla näringar och rörelser, på slutet måste aldeles utblottas, så framt icke alfvarsamme medel deremot tagas. För utflyttningar åt Ryssland Liffland, lærer man icke serdeles behöfwa rädas, ty om änteligen en eller annan rymmer dit, komma snart så många, om ej flere derifrån öfwer till Finland. Men the, som på siöresor practicera sig undan äro icke få, utan lærer jag ej säga för mycket, om jag påstår, at deras antal åhrligen stiger till någre gånger hundrade. Och som nu för tiden inga bättre utwägar lära wara at tillgå, än de, hvilka deputationen föreslagit, så lærer ock ståndet finna rättwist, at bifalla betänkandet, så mycket häldre, som bondeståndet äfwen sielft därtill samtyckt.

Herr sidenfabriqueren Dalmansson: För min del har jag wäl i deputationen sökt at bringa saken derhän, at wisse förmåner och upmuntringar måtte föreslås till folckets bibehållande qware i Finland. Men som utwägar till sådane upmuntringar, ej warit så lätt at finna, utan at omkostnaden skolat blifwa ganska stor, ja mångfalldigt större än nyttan deraf, och de af deputationens ledamöter, som känna landet försäkrade, at de nu föreslagne medel woro de endaste, som vid Finlands warande omständigheter kunde widtagas, som ock dess utan grundade sig på gamla och i orten vanlige författningar, så har jag och derwid måst låta bero.

Herr assessoren och borgmästaren Forssell: Jag har ifrån min ungdom warit boende på gräntsen och nogsam t blifwit öfwertygad, at förordningar, som

grunda sig på twång, aldrig förmå at hindra, det ju folcket löper bort öfwer gräntsen; dageliga förfarenheten witnar och det samma. Skall något hermed kunna uträttas, bör det skie genom upmuntringar, eljest finner folket nog utvägar, at rymma bort utur landet. Det är ej eller så serdeles underligt. Lönerne äro små och tvånget gör arbetet förhateligt. Så snart nu en dräng eller piga kan få höra, at drygare löner gifvas på andra orter tänka de på utvägar, at komma dit, hvilket de så mycket häldre göra, som de då äga sin frihet, at gå derifrån och hvart dem helst behagar, där de finna sin bästa utkomst, hvarföre de ock ganska sällan eller aldrig komma tillbaka, i synnerhet de, som gå till Liffland, ty der hållas och lönas finska drängar ock pigor ganska väl af härskaperne.

Herr borgmästaren Carl Gustav Boberg: Jag måste tillstå, at jag ej kan finna mig uti de af deputationen föreslagne utvägar, och är fördenskull min tanka, på det wi måge kunna komma ifrån saken, at betänkandet må å nyo upläsas, och ståndet punctewis yttra sig deröfwer.

Herr talman: Detta lærer blifwa för widlöftigt, och således är bäst, at wisse deputerade utnämnas, som genomse deputationens betänkande, och deröfwer upsättja deras tankar i form af extractum protocollii.

Detta bifölls, och utnämndes härtill herr assessoren och borgmästaren Forssell, herr rådman Hanqvist, herr rådman Hanell, herr borgmästaren Gabriel Hagert, herr borgmästaren Lundeberg och herr borgmästaren Kröger.

Uplästes ett af capitainlieutenanten H¹. Rajalin inlemnad memorial, med anförd klagan öfwer liden prejudice i dess befordran af en dess yngre broder capitainlieutenanten C². Rajalin. Detta memorial hade ridderskapet och adelen samt prästeståndet remitterat till secreta deputationen, hvarmed ståndet sig förenade.

Uplästes secreta utskottets extractum protocollii,³ af den 29 sidstl. Julii, angående pension för framledne presidenten Strömfeldts enka fru friherrinnan Anna Magdalena Taube, tillstyrckandes secreta utskottet, i anseende till flere andragne skiäl och omständigheter, at henne en årlig pension af ettusende dal:r silf:rmt må tillägas och på beneficii och benådningsstaten anslås, ifrån

¹ Felskrivet för O (Olof).

² Felskrivet för J (Johan).

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 120.

detta åhrets början, samt at denna pension äfwen må efter hennes död sträcka sig till hennes oförsörjde och siuklige barn. Hwilket ridderskapet och adelen samt prästeståndet bifallit och nu af ståndet jämväl samtycktes.

Herr talman anmälte, at löparen till secrete utskottets extractum protocoll¹, angående riksdagens slut, nu wore ankommen. De påskrefne resolutioner uplästes. Och [hade] ridderskapet och adelen bifallit detta secrete utskottets extractum protocoll¹, med den tillägning, at riksens ständers deputationer böra till den utsatte tiden inkomma öfwer alle ifrån urskillningsdeputationen remitterade mål, dock allmänna besvärdeputation och secrete handels- och manufacturdeputation härifrån undantagne. Hwilket ock prästeståndet bifallit, och nu jemväl af stände[t]² bifölls.

Herr borgmästaren Johan Boberg föredrog följande §§ af ståndets allmänna beswär, neml:n:³

10 § angående allmänningars nyttjande till brädesågning och wedbrand för städerna. Och som denne § i deputationen ej blifvit projecterad efter ståndets begäran, så fants godt, at den samme skulle återtagas och gå ut.

Sedan föredrogs följande §§ tillika med ridderskapets och adelens, samt prästeståndets dervid gjorde anmärkningar och utlåtelse, neml.

28 §: Ridderskapet och adelen hade jemte prästeståndet resolverat, at denne § skall gå ut, men borgareståndet yttrade sig, at § skall blifwa stående.

80 §: War bifallen af ridderskapet och adelen, samt af prästeståndet, och borgareståndet biföll den samma likaledes.

6 §: Härå hade ridderskapet och adelen resolverat, at den skulle gå ut, men prästeståndet hade bifallit §, det ock ståndet gjorde.

73 §: War hos ridderskapet och adelen, samt prästeståndet afslagen, och ståndet fant jemväl godt, at densamme måtte gå ut.

91 §: Häröfwer hade ridderskapet och adelen funnit godt, at en särskilt expedition måtte till Hans Kongl. Maj:st afgå, det ock prästeståndet bifallit och nu af ståndet bifölls.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 117.

² Enl. konc.; i renskr.: *stånde*.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen, onummerat.

30 §: Hade ridderskapet och adelen bifallit, med den ändring, at i stället för tu år sättes try åhr, hvarmed ock prästeståndet instämmt, och biföll ståndet jämväl denna ändring.

32 §: Adelen hade bifallit secrete handels- och manufacturdeputationens betänkande öfwer denne §. Äfwenså prästeståndet, men borgareståndet biföll §.

99 §: Ridderskapet och adelen hade hållit före at denne § borde annorledes inrättas, såsom dess yttrande in actis utwisar. Men prästeståndet hade dervid gjort den anmärkning, at bäst wore, så ofta stad och land hafwa gemensam prästegård, huse-syn derå af¹ utsocknes häradshöfding och nämnd må förrättas. Men ståndet biföll §.

29 §: War af the twänne respective stånden bifallen och bifölls af ståndet likaledes.

25 §: Ridderskapet och adelen hade resolverat, at denne § måtte gå ut. Äfwen så prästeståndet, men borgareståndet biföll §.

107 §: Hwarwid ridderskapet och adelen hade funnit godt, at näst efter det understrukne ordet *igenom* sättes *tydelige resolutioner*, och längre ned i § går ordet *tydelig* ut. Men prästeståndet hade godkiändt § hwarmed och ståndet instämde.

Herr ålderman Holtz yttrade sig: Jag har icke utan ömmaste rörelse genomläsit secreta handels- och manufacturdeputations betänkande, angående mått till förekommande af svänska handtwärcksgesällers utflyttning, och det förslag, som deputationen, såsom ett botemedel deremot, upgifwit, genom en inrättning af frimästerskap på Kongsholmen här i staden, samt i de öfrige rikets städer. Jag behöfwer icke påminna hvad skada och oreda frimästerskap förut åstadkommit, det är nog samt bekant, och således hade jag så mycket mindre kunnat tro, at ett dylikt förslag, åter skulle framdragas, som ej annat kan, än i grund ruinera alt hvad handtvärk heter. Men som det icke dess mindre skiedt, så anhåller jag om ståndets biträde till detta skadeliga förslagens afböjande, och hemställer, om icke ståndet skulle täckas, genom en deputation begära, at detta ärende må hos de öfrige respective stånden hvila, till dess ståndet kan inkomma med dess yttrande deröfver.

Härmed förenade sig herr åldermannen Ström till alle delar.

¹ Enl. konc.; i renskr.: *at*.

Och ståndet biföll, at en deputation i detta ärende skulle afgå, hwartill h:r borgmästaren Blidberg, såsom ordförande, jämte siu andre herrar ledamöter utnämndes. Och afträdde.

Herr talman hemställte, om icke detta ärende nu måtte företagas, hwilket bifölls, och uplästes fördenskull ofwanberörde secreta handels- och manufakturdeputations betänkande¹ om nödige mått och utvägar till förekommande af swenska handtwärcksgesällers utflyttning och qvarblifvande på utrikes orter.

Ståndet fant nödigt, at detta ärende måtte remitteras till herrar deputerades genomseende och yttrande deröfver.

Uplästes protocolsdeputationens betänkande,² angående skattekiöpet å rustningsaugmentshemmanet Skåttilla i Tojala by samt Nylands och Tavastehus län belägit. Och som kongl. cammarcollegii giöromål och wägrande i detta mål skall varit stridande emot 3 § af 1723 åhrs förordning om skattekiöp,³ ty hemställer deputationen, om icke så wäl the ledamöter af berörde collegio, som denne sak öfwervarit, som landshöfdingen i orten, hwilken dess tillstyrckande i detta mål emot lag skall afgifwit, måge för detta deras embetesbrott, af justitiæcancellersemetet tilltalas. Hwilket ståndet fant rättwist at bifalla.

Uplästes landt- och sjömilitiæoeconomie-, samt cammar-, oeconomie- och commercedeputationernes gemensamma betänckande,⁴ angående den utaf framledne lieutenantens Gustav Carlbergs enka, Elsa Catharina Tranæa gjorde ansökning, om något understöd för dess till gästgifweri anslagne frälsehemman Östra Råda i Örebro län⁵, tillstyrckandes deputationen, at detta hemman Östra Råda, må till den nödige gästgifwerihållningens understöd förklaras knecktefritt och i det stället andre rotfrie hemman i roten indelas, nemligen Kallebäcken och Dufwenäs.

Ståndet biföll detta betänkande.

Uplästes tulldeputationens betänkande,⁶ angående tullbewaknings inrättande på Sveaborg, och ehuruwäl deputationen ej kunnat styrcka dertill, att

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 28.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Protokollsdeputationen, nr 14.

³ Tryckt förordning 19 september 1723: *Kongl. Maj:ts nådige förordning, huru med de hemman och cronolägenheter, som til skatte försäljas, förhållas skal.*

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 18.

⁵ Felskrivet för *Närke och Värmlands län.*

⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Tulldeputationen, nr 13.

tull må fordras för till Sveaborg ankommande ätandewaror till garnizonens underhåll, så har dock deputation, till förekommande af förbudne warors införssel, funnit nödigt, det en uppsyningsman och 2:ne besökare måge dit förordnas.

Det ock ståndet biföll.

Herrar deputerade återkommo och berättade h:r borgmästaren Blidberg, at de öfrige respective stånden lofwat, at det anmälate målet skulle hvilas.

Skilledes åt.

Åhr 1756 den 18:de September

S. D. Som löparen war ankommen till cammar-, oeconomie- och commerce-deputationens betänkande¹, angående sätesgården Roserbergs utbytande emot kongsgården Löfstadholm, så uplästes nu de derå tecknade påskrifter. Och hade ridderskapet och adelen funnit betänkeligit, at till detta byte samtycka, men prästeståndet hade bifallit betänkandet, hwartill ock borgareståndet under den 16:de i denne månad lemnat dess bifall, och nu jemväl derwid förblef.

Förehades å nyo det af Printzenschiöld inlemnade memorial,² rörande tillräckeligare pension, än på ordinarie staten bestås, för fru riksrådinnan greffwinnan Rosén, enär hans excellences dödsfall kan tima. Och ehuruwäl ståndet under den 11:te i denne månad hade förenat sig med prästeståndets yttrande, at wilja, enär casus existerar, efter ömmaste öfverwägande sig härom utlåta, så fant dock ståndet nu skiäligit, at detta ärende måtte remitteras till secrete utskottet, hwilket ock ridderskapet och adelen godt funnit.

Men herr handelsman Modin begärte, at i protocollet skulle intagas, det han för dess del icke kunde samtycka, at detta ärende skulle remitteras till secrete utskottet, ty utom det målet wore redan en gång afgjordt, borde man jämwäl erhindra sig den olägenhet, som deraf nödvändigt måste följa, at allmänna casan tid efter annan blifwit belastad med dryga utgifter och pensioner, utom det, som på staten bestås, så at föga någon utwäg till deras afbetalande lærer

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 83 (flera handlingar).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 124.

finnas, då de torftigaste, ehuru de bäst behöfva understöd, måste blifva derifrån uteslutne.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande¹ angående Malmö barnhus, med berättelse om detta barnhusets tillstånd, samt tillstyrckande, at detta måtte så wäl som de öfrige barnhusen i riket, ställas under riksens ständers deputerades öfwerinseende.

Herr borgmästaren Borg: Jag har wäl icke något serdeles at påminna vid detta betänkande i öfrigit, utom det, at deputationen tyckes wilja skillja magistraten ifrån dispositionen, och tillägga den samma landshöfdingen allena, hvarföre här och föreslås, at om penningar annars utlånas än emot full säkerhet, bör landshöfdingen stå derföre i ansvar. Och som jag icke wet, huruvida landshöfdingen kan härmed vara nögd, så begär jag, at detta ärende må hvilas. Hvilket bifölls.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,² angående kongsgårdarne i gemen. Och hade deputationen, jemte andre författningar föreslagit, at utom någre wisse kongsgårdar, som [för]³ Kongl. Maj:sts eget höga nöje böra bibehållas, måge alle de öfrige emot femton års ränta på offentlig auction till skatte försälljas.

Herr borgmästaren Renhorn begärte, at detta ärende måtte ligga på bordet, hwilket bifölls.

Uplästes ett af herr landtmarskalken grefve von Fersen ingifvit memorial, och förbehåll emot kongsgården Löfstadholms utbytande emot Rosersbergs sätesgård, hålst emedan Löfstadholm skall vara på wist sätt anslagit öfwersten vid kongl. lif-gardet till boställe, hwilken syssla herr grefwen och landtmarskalken nu innehafver. Och som ridderskapet och adelen, samt prästeståndet icke vidare sig häröfver yttrat, utan allenast, at detta memorial woro upläst, så fant ståndet godt, at samma påskrift äfwen hos ståndet skulle skie.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll,⁴ angående slottsskrifvarens wid Gripsholms slott Carl Friedrick Liungmans ansökning om förbättring

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 95. Tryckt som bilaga 5 i prästeståndets protokoll (*PrP* 14:2).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 96.

³ Enl. konc.; ordet saknas i renskr.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 121.

å dess lön. Och hade secrete utskottet, i anledning af förekomne skiäl tillstyrckt, det honom 100:de dl:r silf:rmts tillökning på dess årl:e lön måtte bewilljas, dock personelt för honom, och utan prejudicat för framtiden. Hwilket ståndet biföll.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll¹, af den 15:de i denne månad, angående cammarskrifvarens i köpegods och donationscontoiret Peter Menzelii ansökning om tillökning på dess lön. Och som Menzelius är ensam cammarskrifvare vid berörde contoir, och likväl nu på siunde åhret med des otillräckelige lön 100 d:r silf:rmt med all tro och skickeliget förestådt dess syssla, ty tillstyrcker secrete utskottet, at honom en åhrlig tillökning å berörde dess lön, af 200 d:r s:rmt måtte bewilljas, det ock ståndet biföll.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll², af den 27 Julii sidstl., angående afhielpandet af den sig wisande brist på tillräckeligit besättningsman- skap för örlogsflottan, till hvilken ända secrete utskottet föreslår, at i stället för den på Gottland och Öland, samt Åland warande rotering, båtsmanshållet derstädes måtte sättas på indelt fot på lika sätt, som det i Blekingen och Södre Möre förlängst blifvit inrättat, hvarigenom rikets siömakts skall vinna en tillökt styrcka 1415 man, och det för icke större minskning i cronans inkomster än 34428 dahl:r silf:rmt.

Och fant ståndet godt at bifalla detta tillstyrckande.

Ifrån riddarhuset ankom bud med berättelse, at ridderskapets och adelens rådselectorer voro samlade at företaga walet till ett i rådet ledigt warande ställe. Och afträdde fördenskull ståndets utsedde herrar rådselectorer dit neder.

Uplästes landt- och siömilitiæoeconomideputationens betänkande,³ angående staden Marstrands ansökning, om ändring uti den vid sidstledne riksdag gjorde författning, det alle utrikes ifrån eller främmande till swenska hamnar kommande skiepp skola betala dubbla lotspenningar; hwaröfwer deputationen, såsom ett enskilt mål sig icke welat vidare utlåta, än at staden hos kongl. amiralitetscollegium må kunna dess skiäl till denna ansökning anmäla, som sedan hade, at de samme Hans Kongl. Majj:st at föredraga.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 122.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 123.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 19.

Herr grosshandlaren Clason: Det är troligit, at utländske fartyg så mycket giörligit är undvika Marstrands hamn, och staden således måste sakna den båt-nad, som den eljest af sådane inlöpande fartyg kunde vinna. Och således tycker jag, at saken bör och kan hielpas, om den skillnad giöres, at de utländske fartyg, som, nödgade af storm, eller eljest, utan at intaga någon last, inlöpa uti Marstrands hamn, befrias ifrån dubble lotspenningar, hvaremot de, som inkomma at intaga last, fulla afgiften böra erlægga.

Herr borgmästaren Wiggman: Detta h:r grosshandlaren Clasons yttrande kunde hielpa saken, om icke med nödig skieppsprovisions intagande af wed och victualier förstås last, hvilket de inlöpande utrikes fartyg mästedels giöra, ehuruwäl nu mera ganska få, och icke annars än af högsta nöden twungne, till Marstrand inkomma, utan deremot söka norske hamnar, hvarest de ifrån så-dan hög afgift äro befriade.

Och som staden Marstrand härigenom ganska mycket kommit at lida, så föränlåtes jag, at begära ståndets biträde till ändring i detta mål, och hemstäl-ler fördenskull, om icke mig må tillåtas, at till nästa plenidag uppsättja extrac-tum protocolli härom. Detta bifölls.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,¹ angående Grenna stads magistrats ansökning, at under dess disposition återfå den så kallade kongsträgården wid berörde stad, som den samme på lönen är anslagen, men nu af capitainelieutenanten M. Estbergen, jemte interessenter emot åhrligit arrende innehafwes, hwilken ansöknings bewilljande deputatio-nen tillstyrckt, som ock ståndet fant rättwist, at detta betänkande bifalla.

Herr borgmästaren Johan Boberg gaf wid handen, at den § af borgarestån-dets besvär, som angår bokbindarnes förde klagan deröfwer, at boktryckare sielfwe binda in böcker, hade blifvit remitterad till cammar-, oeconomie- och commercedeputationen, men mindre secreta deputation hade begärtd del de-raf, och will nu afgiöra saken, samt gå dermed till secreta utskottet, och som detta voro stridande emot ordningen, så hemställte herr borgmästaren hvad mått ståndet behagade taga häremot.

Herr borgmästaren Wiggman yttrade sig, det mindre secreta deputation hade wäl i anseende dertill, at detta mål anginge litteraturen, genom extrac-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 97.

tum protocolli, begärt, at § dit måtte aflemnas, på det den samme i secrete utskottet <i secrete utskottet>, som dess rätta ställe måtte kunna företagas. Men icke des mindre lærer saken sedan aflemnas till riksens ständers plena.

Herr talman: Det är illa, at med saken således emot all ordning förfäres. Hvad har bokbinderiet för sammanhang med literaturen? Och på det detta må rättas, som ock alle dylike missbruk afskaffas, så hemställer jag, om icke extractum protocolli härom må afgå till de öfrige respective stånden, med begäran, at målet med alla dess omständigheter må inlemnas till plena, och at alfvarsam författning må skie, emot sådane missbruk. Hwarjemte nödigt wara lærer, det ståndets ledamöter i secrete utskottet anbefallas, at imedlertid icke befatta sig med detta mål.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Uplästes kammar-, oeconomic- och commercedeputationens betänkande,¹ angående Sundsvalls stads ansökning, om tillökning uti winsäden till dess kyrcka, utur de i Medelpads fögderi befintelige och cronan förbehållne kyrckoherbergen, Torp, Hafverö, Indahl, Alsnön och Tynderö, hwilken ansöknings bewiljande deputationen afstyrckt.

Herr rådman Genberg: Jag har klarligen i deputationen bewist, at stadens folcks antal, sedan den tid, då fyra tunnor winsäd bewiljades, till två tredjedelar tilltagit, så at denne winsäd är aldeles otillräckelig, och beder fördenskull, det ståndet täcktes biträda staden uti denna dess angelägenhet.

Ståndet fant skäligit, at bewilja Sundsvalls stads kyrka 4 tunnor winsäds tillökning ifrån berörde i Medelpads fögderie befintelige och cronan förbehållne kyrkoherbergen, samt anbefallte, at extractum protocolli härom skulle afgå.

Uplästes ett hos Hans Kongl. Maj:st af capitainen von Rosen inlemnadt memorial, hwilket till riksens ständers utlåtande blifwit remitterat, och hwaruti Rosen anhåller, det honom måtte tillåtas, at åter träda i Kongl. Maj:sts och cronans tjenst. Hwilket ridderskapet och adelen bifallit, men prästeståndet hade resolverat, det han, capitainen von Rosen, måtte blifwa capitain i armeen, hwarmed ock ståndet sig förenade.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 98.

Uplästes secreta deputationens extractum protocoll¹, af den 22 Junii sidstl., angående capitainens Gustaf Adolph Blix och capitainlieutenantens Johan Lorentz Hammarhielms anförde besvär, öfwer liden prejudice i deras befordran af capitainerne Bröms och von Gerdthen. Och hade deputationen funnit skiälligit, at tillstyrcka det desse sidstnämnde officerare måtte hvad deras tour angår flyttas neder under de förstberörde. Hwilket och ridderskapet och adelen bifallit, allenast med den förändring, at capitainlieutenant Hammarhielm måtte undfå capitainsfullmagt, af samma dag, som capitain von Gerdthen, dock at en sådan fullmagt icke må lända någon äldre och mera förtjent till prejudice.

Ståndet fant skiälligit at förena sig med detta ridderskapets och adelens ytt-rande.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,² angående riksdagsmannens Erik Hanssons ansökning om förbudets uphäf-wande, emot weds utförsel ifrån Högdals pastorat i Bohus län, till Norrige, hwilket och deputationen på det sätt tillstyrckt, af kongl. resolutionerne af åh-ren 1734³ § 84, och 1739⁴ § 79, tages härwid till grund, och af wederbörande noga hand hålles, at för den således utförde weden inge waror i afbetalning emottages, fast mindre åter i riket införas, och aldraminst, at någre lurendrä-geriewaror under detta skien inpracticeras.

Härjämte uplästes dissentientium inlemnade tankar, hvilka deputationen uti utdrag af dess protocoll bilagdt, och hvaruti, i anledning af flere skiäl, tillstyrckes, at förbudet må äga bestånd.

Herr handelsman Bagge: Jag har swårt före, at begripa, huru deputationen kunnat aflemna ett sådant tillstyrckande, som är aldeles stridande, emot de i detta ährende tillförene utkomne wälgrundade författningar och påbud. Lan-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 32.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 99 (flera handlingar).

³ Tryckt resolution 17 december 1734: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå de allmenne beswär, som thes trogne undersätare af riksens allmoge uti Swerige och Finland igenom theras utsckickade fullmächtige, hafwa wid thenne riksdagen i underdånighet andraga låtit.*

⁴ Tryckt resolution 16 mars 1739: *Kongl. Maj:ts nådiga resolution och förklaring uppå the allmänna beswär, som thes trogne undersätare af riksens allmoge uti Swerige och Finland, igenom theras utsckickade fullmächtige, hafwa wid thenna riksdagen i underdånighet andraga låtit.*

det är utom Högdals pastorat aldeles skoglöst. Fästningarne behöfwa alt det bygningswerke, som där finnes, städerne sakna nödig tillgång på wed, äfwen som större delen af landet, och ändå skall allmogen få lof at utföra wed till Norrige, ehuru städerne icke äga frihet dertill, at förtiga den oloffliga handel, som härunder idkas kan. Götheborgs stad har redan i någre åhr afhämtat siöledes wed från Högdal, och försäkrar jag, at staden skall blifwa framgent afnämre af den wed, åtminstone till större delen, som Högdalsboerne kan hafwa at aflåta.

Härmed förenade sig ock herrar fullmäktige från städerne Marstrand och Uddevalla, med begäran, at dissentium tankar måtte bifallas.

Herr talman hemställte fördenskull, om¹ icke deputationens betänkande måtte afslås, och dissentientium tankar i det stället bifallas, samt at extractum protocolli härom till de öfrige respective stånden måtte afgå. Hwilket ståndet biföll.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,² angående hyrkutsarknes här i staden Stockholm giorda ansökning, at, enlt kongl. commercecollegii för dem åhr 1740 utfärdade reglemente, blifwa bibehållne, inom ett wist antal, samt till borgare här i staden hädanefter, som förut skiedt warda antagne, och hade deputation funnit skiäligt, at denna ansökningens förra del, bör ankomma på magistratens godtfinnande, efter förefallande omständigheter, men at ansökningens sednare del måtte, i anledning af andragne skiäl, bifallas.

Herr justitiarien Faxell: Det skulle wäl förekomma mig något besynnerligit, om jag wore nödsakad, at hålla hyrkutsken herre, och bedja honom wara så god, at sittja upp på kutsksätet, då han likväl bör giöra mig tjenst för betalning. Men om likväl hyrkutskarne skola blifwa herrar och borgare, så kan det likväl hafwa någon nytta med sig, ty ju förnämre de blifwa, ju snarare hielpa de mig och andre på fötterne; dock raillerie à parte. De äro redan nog högfärdige och skamlöse skinnare, så at man ej lærer behöfwa gifva dem vidare tillfälle dertill.

Härmed instämde herr borgmästaren Fries.

¹ Enl. konc.; i renskr.: *och*.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 100.

Herr borgmästaren C. G. Boberg: Det är just hyrkutskarnes skamlöse upförande, som föranlåter mig at tillstyrcka, det deputationens betänkande må bifallas, ty så snart de blifva borgare, få de ock embete, och då kunna the så mycket bättre genom magistratens försorg hållas i ordning.

Herr rådman Lindeman: Det är nog hårdt, och jag vågar säga nog besynnerligt, at kongl. commercecollegium som åhr 1740 och 1748, genom utfärdadt reglemente och resolution, försatt hyrkutskarne i den rättighet, at blifva borgare här i staden, skall kunna, genom en senare åtgärd och skrifwelse till öfwerståhållaren, kunna försättja dem utur denne deras wundne förmån. Jag är wiss derom, at många af dem, som blifwit hyrkutskar, aldrig brydt sig derom, i anseende till de ganska dryga förlager emot andra ämbeten, och ansenl: större utgifter, som de för wagnar, och eljest måste vidkännas, om de kunnat föreställa sig denne ändring uti deras en gång erhållne rättigheter. Och som de icke dess mindre deras ansenlige ålagde utgifter så till cronan som staden, långt öfwer det, som en stor del ämbeten betala, riktigt erlagdt, så kan jag icke se, hvarföre de icke skola kunna äga borgarerätt.

Herr grosshandlaren Clason: Annat är, at äga borgarerätt, och annat, at äga rättighet at bo i staden. Det förre består deruti, at äga röst och kunna deltaga i alt det, som angående stadsens hushållning, med mera, på samtel. borgerskaps äldste wid voteringar ankommer, och ifrån den delen, wille jag föreställa mig, at hvar och en lärer finna, det hyrkutskarne böra wara uteslutne, men derföre medgier jag likwäl gierna, at de måge äga rättighet, at bo i staden, dock likwäl icke under annan titul, än som stadsens drängar, såsom järnbärare och flere. Och på det de eij måge kunna med något det ringaste skiäl klaga, at dem i någor måtto skiedt förnär, så will jag ock tillstyrcka, at de, som redan wunnit borgarerätt, måge derwid, så länge de lefva, blifva bibehållne, men at de, som hädanefter antagas, icke måge en sådan rättighet erhålla, utan aldeles derifrån uteslutas.

Härmed förenade sig herr handelsman Modin och herr handelsman Forssman. Men som herr borgmästaren Johan Boberg, jemte flere ståndets herrar ledamöter på en gång begärte votering, så gjorde h:r talman följande proposition, om icke ståndet behagade bifalla cammar-, oeconomie- och commerce-deputationens betänkande, angående hyrkutskarnes ansökning, om bibehållandet af borgarerätts winnande. Den som skrifwer Ja, bifaller berörde de-

putations betänkande i detta måhl, och den, som skrifwer Neij, afslår det samme.

Voteringen företogs med slutne sedlar efter wanligheten, hvilka efter förteckningen öfwer ståndets ledamöter insamlades, och befants, efter sedlarnes öppnande, at trettiofva röster warit för Ja och femton för Neij, i anledning hvaraf deputationens betänkande i detta mål, såsom bifallit ansågs, efter riksdagsordningens lydelse.

Herr borgmästaren Arved Schauv upkom och inlemnade det förslag, som herrar rådselectorerne författat, till det ledige riksrådsemetet, och woro derå upförde

statssecreteraren och commendeuren af Kongl. Maj:sts Nordstjerneorden baron Carl Friedric Höpken,

hofcantzleren och riddaren af Kongl. Maj:sts Nordstjerneorden herr grefwe Henning Adolph Gyllenborg, och

öfwersten samt riddaren af Kongl. Swärdsorden herr Gustav Hinric Mannerheim.

Ståndet hade icke något at härwid påminna. Och h:r borgmästaren Schauv anmälte härhos, at herrar rådselectorerne hade å detta underdånige förslag warit sinnade, at upföra generalmajoren och commendeuren af Kongl. Swärdsorden herr Lantingshausen, som dock hade undanbedit sig den honom tillbudne ähran. Hwarmed herr borgmästaren afträdde.

Uplästes secrete utskottets extractum protocollis af den 5:te Augusti sidstle,¹ angående spinhusets arrende här i staden. Och som secrete utskottet funnit, at den tillärnade byggnaden wid spinhuset, snart lærer blifwa färdig, då detta hus kommer i det stånd, som det till ändamålets winnande wara bör, så tillstyrcker secrete utskottet, at ingen vidare byggnad därstädes må skie, och at den fastställte arrendesumman, från nästkommande åhrs början, förden-skull må komma manufacturfonden till godo. Det och borgareståndet biföll.

För min del skall det icke eller wara mig emot, at detta secrete utskottets tillstyrckande bifalles. Men det måste jag likwäl påminna, at secrete utskottet warit illa underrättadt, då här föregifwes, at denne staden har serskillt anslagne medel, till tuckthusets underhållande, ty staden har aldeles ingen fond dertill,

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 124.

men måste likväl det samme underhålla, hwarförutan tuckthuset wäl hade kunnat och bordt med spinhuset förenas, och af dess fond underhållas.

Tolf deputerade ifrån ridderskapet och adelen ankommo, och anmälte ordföranden öfwerstelieutenanten Klingsporre, det ehuruwäl ridderskapet och adelen hade sig bekant, at ståndet redan bifallit cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande, angående Löfstadholms kongsgårds utbytande emot Rosersbergs sätesgård, hade dock ridderskapet och adelen funnit nödigt, at lemna ståndet underrättelse, det ridderskapet och adelen funnit betänkeligt, at härtill samtycka, hälst det föreslagne bytet, wid Hans Kongl. Höghets Prints Carls ännu så unge och omyndige åhr, eij kan tillskynda hög-bemälte herre någon märckelig förmån, ehuru det icke utan rikets dryga kostnad torde låta sig wärckställa, hysandes ridderskapet och adelen det förtroende, at ståndet lä[r]¹ låta desse omständigheter komma hos sig i närmare öfwervägande.

Herr talman tackade för den lemnade underrättelsen, och lofwade, at wilja göra ståndet härom föreställning, hwarmed desse deputerade afträdde.

Hwarefter h:r talman hemställte, om ståndet behagade, i anledning af de nu af ridderskapet och adelen anförde omstendigheter, göra ändring uti dess förut fattade beslut, om kongsgården Löfstadholms utbyte emot Rosersbergs sätesgård, hvilket hemställande ståndet med allmänt Nej besvarade.

Uplästes ett af herr Kijhlman inlemnad memorial,² med hemställande, i anledning af andragne skiäl, om icke alle the sökandes skrifter, som kunna inkomma hos ståndet, med anhållan om föreskrift till befordran, måge afslås.

Ståndet biföll detta hemställande.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputatione[n]s betänkande,³ angående rådmannens och riksdagsfullmäktigens från Ulricehamns stad Johan Stenströms ansökning, å dess swärmoders pastorskan Anna Wekandras vägnar, at blifva bibehållen wid skattekiöpet af en äng, som förr tillhördt cro-noödeshemmanet Stora Lalarp, i Elfsborgs län, Kinds härad och Sexdraga sockn, hwilket deputationen tillstyrckt, emot den förbindelse, at han vid förlust af sin å ängen ägande skatterättighet ofördröjeligen åtager sig hemmanet

¹ Enl. konc.; i renskr.: *läer*.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 125.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 101.

Stora Lalarps uptagande, och emot behörig borgen, samt at han <han> återlägger ängen under hemmanet.

Och fant ståndet skiäligit, at detta betänkande bifalla.

Justerades ståndets tillernade extractum protocoll, angående weds utförsel ifrån Högdals sockn i Bohus län till Norrige, lydande sålunda:¹

S. D. Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande, angående riksdagsmannens Erik Hanssons ansökning om förbudets uphäfwande emot weds utförsel från Högdals pastorat i Bohus län till Norrige, tillika med någre samma deputations särskillte meningar. Och althenstund samma betänkande är aldeles stridande emot the i samma ämne för detta giorde författningar och utkomne påbud, hälst Bohus läns hushållning, uti hvilket län the fläste ställen äro aldeles skoglöse, icke skulle kunna tåla ett sådant tillstånd at afföra till utrikes orter, then wara thet nödwändigt behöfver, hwarigenom så väl landet, som städer och fästningar ansenligen skulle lida, en oloflig och förbuden handel dessutom befrämjas. Fördenskull finner borgareståndet skiäligit, at aldeles afslå bemälte cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande; bifallandes the särskilte meningar, såsom aldeles wäl grundade. Och på det allmogen i Högdals sochn icke må hafva brist på afsättning af sin wed, så hafwa utom Giötheborgs stad, som nu någre åhr med fartyg afhämtat wed derifrån orten, äfwen andre städer så väl i Bohus län, som annorstädes utlofwat at vilja blifwa afnämare deraf, hvar till kommer thet behof, som fordras till fästningarne i Bohus län, hvarom landshöfdingen i orten kan giöra behörig anstallt. Thetta mål, som så nära rörer thet mycket skoglösa Bohus län, land och riket i gemen, recommenderar borgareståndet hos the öfrige respective stånden hörsamst-, tjenst- och wänligen till gunstebenägit bifall.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,² öfwer Carlstads riksdagsfullmäktiges ansökning, om wäder- och hästeqvarnars anläggande på stadsens grund, hwilken ansöknings bewilljande deputationen tillstyrckt. Och lemnade ståndet jämwäl des bifall härtill.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 135.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 102.

Uplästes ett af herr borgmästaren Wesslou hos riksens ständer inlemnadt, och till plenorum afgörande remitterat memorial,¹ och ansökning om understöd för Lidkiöpings stads bofällige kyrcka. Och hade ridderskapet och adelen här till bewilljat en owillkorlig collect öfwer hela riket. Det och ståndet biföll.

Herrar rådselectorerne återkommo, och gaf herr grosshandlaren Lefebure wid handen, at Hans Kongl. Maj:st i nåder behagat, af det i underdånighet upgifne förslag, utnämna till thess och riksens råd, hofcantzleren och riddaren herr grefwe Henning Adolph Gyllenborg.

Uplästes cammar-, oeconomic- och commercedeputationens betänkande,² öfwer 12 § af bruksägarnes besvär, angående färg-tak. Och håller deputationen före, at härutinnan icke något allmänt förordnande kan giöras, och fördenskull med taktäckning tills vidare må förblifva, som hittills i hwarje ort wanligit varit, willjandes deputationen så om detta som flere hushållningsmål framdeles sig vidare yttra.

Ståndet biföll detta betänkande.

Uplästes protcollsdeputationens betänkande,³ angående forum, i ett reconventionsmål, imellan dåvarande öfwersten, nu mera landshöfdingen friherre Cronhiort, och auditeuren samt manufacturcontoursombudsmannen H. A. Molitor.

Herr borgmästaren Lange begärte, at detta ärende måtte hwila, hwilket bifölls.

Uplästes landt- och sjömilitiæoeconomideputationens betänkande,⁴ i anledning af 30 § af krigsbefällets besvär, angående wargerningsmanskabet wid armeen, hwarwid deputationen åtskillige ändringar tillstyrckt, ut in actis.

Uplästes bondeståndets angående detta mål inlemnade extractum protocolli af den 9:de i denne månad, hwaruti bondeståndet förklarar sig icke kunna bifalla deputationens betänkande, utan för sin del beslutat, at med wargerningsmanskabet stricte må förfaras efter kongl. brefvet af den 15:de Septem-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 126.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 103.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Protokollsdeputationen, nr 15.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 20 (flera handlingar).

ber 1752.¹ Och biföll borgareståndet detta bondeståndets extractum protocolli.

Uplästes bondeståndets extractum protocolli,² angående cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande öfver Laholms stads ansökning rörande gästgifweriet därstädes, hwilket betänkande bondeståndet bifallit, undantagande, hwad de föreslagne understödet angår, som landshöfdingen i orten för det samme må utse.

Herr talman: Detta mål är redan afgjort, och deputationens betänkande bifallit, och hemställer jag fördenskull, om icke ståndet behagar derwid förblifwa. Hwilket med Ja beswarades.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänkande,³ angående Sundbyholms och Ribbingelunds kongsladugårdars för-arrenderande. Tillstyrckandes deputationen, i anledning af andragne omständigheter, det fröken Hård måtte bibehållas wid desse kongsladugårdars arrende, utom auction, ännu på 20 åhr, under samma willkor och arrendesumma, som afledne fröken Fahlström dem innehaft.

Uplästes den härwid bifogade särskillte vota.

Uplästes prästeståndets i detta mål aflemnade extractum protocolli af detta dato, hvarmedelst prästeståndet förklarar dess bifall till detta cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande, samt at saken, angående den häruti förslagne pensionen för cammarrevisionsrådet Silfverstolpes enkefru må till secrete utskottet remitteras.

Herr talman: Som ståndet redan för detta bifallit, at desse kongsladugårdar måge i anledning af secrete utskottets tillstyrckande under sidstl. riksdag, uplåtas commissarien Dragman till arrende, så bör jag hemställa, om icke ståndet jämwäl nu behagar derwid förblifwa, och om icke prästeståndets tillstyrckande, angående pension för cammarrevisionsrådets Silfverstolpes enkefru, må bifallas, hwilket med Ja beswarades.

¹ Tryckt kungligt brev 15 september 1752: *Kongl. Maj:ts nådige bref til samtelige lands-höfdingarne, angående wargjerningsmanskabet.*

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 29. Tryckt som bilaga 40 i bondeståndets protokoll (*BnP* 7, s. 977 f.).

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 104 (flera handlingar).

Men herr borgmästaren Renhorn förbehöllt sig, at ståndets resolution icke måtte påskrifwas, och at honom rådrum måtte bewiljas, at inkomma med dess påminnelser, hwilket ståndet på det sättet beviljade, at resolutionens påskrift skulle hwila till dess löparen ankommer.

Ståndets secreterare anmälte, at löparen till secrete utskottets extractum protocolli, angående commissarien Ehrenfalcks befordran till assessor i kongl. commercecollegio wore till ståndet inkommen. Men som ståndet, genom extractum protocolli öfwer detta ärende, resolverat, at så wäl secreteraren Brusen, som advocatfiscalen Hæggardt, och commissarierne Dragman och Freser måtte tillika till assessorer blifwa befordrade, hade commissarien Ehrenfalck warit uppe och begärt att få berörde löpare, och på tillfrågan hvad han dermed wille giöra, sagt at han wille inlemna löparen uti expeditionsdeputationen, hwartill han trodde sig äga rätt, emedan de öfrige stånden simpliciter bifallit secrete utskottets tilstyrckande för honom, hvaremot secreteraren låtit honom förstå, at denne löpare borde, enligt författningen qwarblifwa, in till dess the öfrige respective stånden, antingen genom bifall, eller afslag yttrat sig, öfwer ståndets i detta mål utfärdade extractum protocolli.

Ståndet behagade gilla secreterarens i detta mål commissarien Ehrenfalck lemnade swar.

Herr talman anmälte, at ståndets vice waktmästare Widerström anhållit om ståndets recommendation och föreskrift till denne stadens magistrat, om befordran wid sig yppande tjenligt tillfälle, och som Widerström uti des syssla sig wäl och skickeligen upfördt lemnade ståndet härtill dess bifall.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg anmälte, det magistraten och borgerskapet i Nortelje stad, hade anmodat h. borgmästaren, at giöra ansökning om något understöd för stadens bofällige kyrcka. Och som h. borgmästaren icke twiflat, det ståndet täckes bewillja denna ansökning, så hade herr borgmästaren författat ett extractum protocolli och till detta ändamål föreslagit en owillkorlig collect öfwer hela riket, begärandes h:r borgmästaren, at nu få upläsa detta extractum protocolli, hwilket skiedde och lydde detsamma sålunda:¹ S. D. Kom hos ståndet i ömsint öfwerwägan det förfallna tillstånd, hwaruti Nortellje stads kyrcka nu befinnes, hwartill, enär denna lilla stadens ringa förmåga considereras; sielfwa omöjligheten wisar sig, at staden utan annat under-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 136.

stöd kan få kyrckan i behörigt stånd satt. Borgareståndet håller altså för sin del före, at en ovilkorlig collect öfwer hela riket kunde staden härtill bewilljas, i then hörsamma och tjenstelige förmodan, det de öfrige respective stånden lära till detta christeliga wärck benägit bifall lemna.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Herr talman erhindrade, at St. Hedvig Eleonora församling här i staden hade jämväl anhållit, om något ytterligare understöd till dess kyrckobyggnad. Hemställandes herr talman, om icke härtill måtte bewiljas tu öre silf:rmt, på en gång af hwarje matlag öfwer hela riket; dock de församlingar härifrån undantagne, hwilkas kyrkor stå under ansenlig nybyggnad, eller eljest genom särskilte resolutioner ifrån sådane afgifter befriade äro. Och som ståndet hade sig nogsamt bekant, at St. Hedvig Eleonoræ församling ej är i tillstånd, at af egne medel fullborda dess kyrkobyggnad, så fant ock ståndet skiäligit, at till detta herr talmans hemställande samtycka. Kommandes i anledning häraf extractum protocoll, at till de öfrige stånden afgå.

Herr rådman Eric Strandberg anmälte härwid, at utan det Östhammars stads kyrcka wore uti ett bofälligt tillstånd, i synnerhet i anseende till des inn-anrede, så wore den och för trång och för liten, i hänseende till inwånarnes antal som sedan kyrckan upbyggdes, ansenligen tilltagit. Och anhölt förthensskull h:r rådmannen, at härtill måtte bewilljas en collect öfwer hela riket, hälst stadens inwånare omöiligen woro i tillstånd, at af egne medel så mycket till thenne förbättring och nödvändige nybyggnad eller utvidgande bidra, som dertill erfordras.

Ståndet tog detta ärende under öfwerwägande och fant billigt, at till denne herr rådmannen Strandbergs anhållan samtycka, på det sättet, at Östhammars stads kyrcka må hos de öfrige respective stånden genom extractum protocoll anmälas till erhållande af en collect öfwer hela riket, dock the kyrckor härifrån undantagne, som stå under ansenlig nybyggnad, eller elljest genom särskilte resolutioner ifrån sådane afgifter befriade äro.

Uplästes bergsdeputationens betänkande,¹ angående Östgiöta bergslager-nes tillstånd, och huru de böra hielpas.

Ståndet fant godt, at detta ärende måtte hwila.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Bergsdeputationen, nr 12.

Uplästes secreta handels- och manufacturdeputationens extractum protocoll, angående frimarknaderne i Elfsborgs lähn.

Ståndet fant gådt, at jämwäl detta ärende måtte hwila.
Skildes åt.

Åhr 1756 den 21 September

Herr talman anmälte, det herr assessoren och borgmästaren Anders Ingman genom bref gifwit vid handen, det han råkat i någon opasslighet, och således nödgats underkasta sig någon långsam cur, begärandes¹ ståndets lof, at få wara hemma till dess han kan blifwa fullkoml. restituerad.

Justerades ståndets tillärnade extractum protocoll, angående stenbyggnad i städerne, lydande sålunda:²

S. D. Föredrogs 33 § af borgareståndets allmänna besvär; hwaruti ståndet i underdånighet söker ändring uti Kongl. Maj:sts nådiga förordnande genom circulairebref till des befallningshafware åhr 1753, som förmår, det alla nybyggnader, särdeles i större städerne, hädanefter bör skie med sten, at sådan byggnad icke måtte blifwa något twång, utan lämpas såsom inwånarnes lägenhet kan tillsäja. Häröfwer hade riksens ständers cammar-, oeconomie- och commercedeputation, genom utdrag af dess protocoll den 13 Augusti sidstl. till allmänna beswärsdeputationen inlemnat sitt utlåtande och hwarwid var bifogat ett utdrag af rådsprotocollet d. 13 Julii, som alt uplästes. Och som ståndets ledamöter af förrbemälte deputationer wid handen gifva, at det skulle wara beslutit jämwäl af allmänna beswärsdeputationen, at resolutionen öfwer beswärs-§, likmätigt detta betänkande, skulle upsättas till riksens ständers bifall, men at ledamöterne för deras del hållit för tjenligare, i anseende till widlyftigheten och de flere omständigheter betänkandet innehåller, det ärendet igenom en serskilt expedition måtte riksens ständer föredragas till bepröfvande och afgjörande. Ty i öfwerwägande af de härmed yppade angelägne omständigheter, fant borgareståndet för godt, at för dess del stanna i följande slut:

¹ Enl. konc.; i renskr.: *begärandets*.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 137.

1:mo at Kongl. Maj:sts nådige befallning må affärdas till alla landshöfdingar, det de så wäl genom inbördes brefwäxling, som genom öfwerläggning med wederbörande magistrater föranstalta icke allena, at tegelbruk wid alla städer der det sig giöra låter, och hvar det icke redan skiedt, ju förr dess häldre blifwa inrättade, utan ock huru någon säker och nyttig förening städerna emellan, uti ett eller flere län kunde ingås om någon fond, som igenom wiss afgift af hwarje stad, kunde åhrligen utgiöras, antingen af städernes hus och fastigheter efter proportionerat värde, eller ock af alla matlag, efter hwars och ens näring och förmögenhet, till en brand- och försäkringscassas inrättning under pålitelig ordning och god förvaltning, för samtelige städerna och deras inwånare, som sig således sammansättja, at wid åkommande händelser af större eller mindre brandskador, tjena de förolyckade till någon hielp och uprättelse, alt såsom städerna derom sinsemillan åsämjas och besluta, hwaruppå Kongl. Maj:sts nådiga stadfästelse sedan må kunna erhållas, dock at de städer undantagas, som redan sig i detta fall enskyllt förment, eller hädanefter för sig enskyllt ingå i sådan inrättning.

2:do bifaller ståndet äfwen deruti deputationernes tillstyrckande, i anseende till den deraf förväntade ansenliga och besynnerliga förmån och säkerhet med waraktige stenhusbyggnader i städerna jämwäl till skogarnes besparing, at de utaf städernes inwånare, Stockholm undantagande, som antingen i stället för de genom eldswåda afbrände, eller annars af ålder odugelige hus, bygga stenhus, måge blifwa genom lämpelige förmåner befrämjade och altså niuta 20 års befrielse för de wanlige och personelle utskyllder till cronan för sig, hustru och barn, samt tillika få restitution af tullafgifterna för alla de materialier, hvilka till slike stenhusbyggnader användes, men at de af städernes inwånare, som ej wilja upbygga sine tomter af sten, det ware sig antingen efter timmad eldswåda eller annars, icke med någon slags frihet eller förmån warda understödde.

Och 3:io emedan stenhusbyggnaden på landet, i anseende merendels till lika ordsaker, är af mycken angelägenhet, ty finner borgareståndet äfwen skiäligt, det må den landtmannen, som af tegel eller gråsten upbygger sine nödige mangårdshus med eldstäder niuter 20 åhrs frihet för alle personelle afgifter för sig, hustru och barn, jemwäl undfå restitution af tullen för materialierne, i fall de passera någon tullplats. Dock at en slik befrielse för de personelle utskyllderne icke blifwer bewilljad, förr än med laga förrättad syn behörigen blifwit in-

tygat, at stenusbyggnaderne så i städerne som på landet äro så goda och försvarligen i stånd bragte, at de till behofwet kunna waraktigt nyttias, samt i öfrigit hvad landet angår befinnes så rymmelige, som allmänna lagen uti 2 cap. b.bl. föreskrifwer.

Hwilket alt med the öfrige respective stånden till benägit bifall hörsamst och wänligen communiceras, jemte det afskrift af deputationens förbemälte betänkande bifogas. Och i fall detta således samtyckes, kunde ärendet i underdånighet hos Kongl. Maj:st till nådig wärckställighet anmälas, samt resolutionen öfwer beswärs-puncten efter wanligheten införas, at med stenusbyggnaden kommer at förhållas, såsom serskilt blifwit förordnat.

Herr talman gaf wid handen, at nödigt wore funnit, det ståndet måtte i dag sammanträda i pleno, till öfwerwägande af the omständigheter, som i secreta handels- och manufacturdeputationen förefallit, angående husvisitationer, berättandes herr talman, at härom wore ett papper till herr talman aflemnat, hwilket likväl icke wore underskrifwit.¹

Herr borgmästaren Johan Boberg anmälte, at secreta handels- och manufactur- samt tulldeputationerne haft sammanträde, och derwid företagit ärendet, angående lurendrägeriers hämmande, wid hwilket tillfälle de öfrige respective ståndens ledamöter i desse deputationer welat uptaga ärendet, angående husvisitationernes bibehållande, men som borgareståndets ledamöter, ansedt för afgjordt, at husvisitationerne skola uphöra, så hade de och alle protesterat emot detta ärendets uprifwande, utom herr borgmästaren Wesslou, som förenat sig med de öfrige ståndens deputerades tanka i detta mål.

Herr talman hemställte, om icke det inlemnade papperet, rörande detta mål, måtte upläsas.

Herr borgmästaren Fries hölt före, at det icke wore tillbörligit, det ett papper, som icke är behörigen underskrifwit, skulle i ståndet upläsas.

Härmed förenade sig ock h:r borgmästaren Schauv, med den tilläggnig, at det wore oförsvarligit, det en ledamot wågat, at sättja sig emot ståndets en gång fattade beslut, och lika som welat tadla detsamme, som dock borde wara så wäl hans som alle andre ledamöters lag.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufacturdeputationen, nr 52.

Herr borgmästaren Wesslou: Jag har aldeles icke förtjent någon förwitelse, för mine wid deputationernes sammanträde yttrade tanckar. De äro grundade på min öfwertygelse och skyldighet, at förebygga, det riket och våre fabriquer ej måtte kunna ruineras genom de högst skadelige lurendrägerierne. Och som de öfrige ståndens deputerade hållit före, at detta icke kunde skje, med mindre husvisitationerne warda bibehållne, så hafwa de ock ansedt för oundgengelige nödigt, at detta ärende måtte å nyo företagas, ock tillses, huru saken må kunna hielpas. Wid så fatte omständigheter lærer det icke kunna läggas mig till last, at jag mig med dem härutinnan förenat. Och som de wigtige skiäl, hwarföre sådant skjedt, af det inlemnade papperet kunna inhämtas, så begär jag, at det måtte upläsas.

Herr borgmästaren Fries: Jag har tillförne yttrat mig emot detta papperets upläsande, och jag protesterar jämväl nu deremot.

Herr borgmästaren Carl Gustav Boberg: Det är surprenant, at våre ledamöter icke soutinera ståndets beslut, och at en ledamot vågar gå in i någon ändring deruti. Ja, jag vågar säga at det är oförswarligit, ty ståndets beslut äro alles vår lag, som ej bör eller kan rubbas af någre, fast mindre af någon enskilt, och som målet är redan ordentel. afgjordt, och det inlemnade papperet icke är underskrifwit, så protesterar jag emot målets uprifvande, och papperets upläsande, hwaremot jag finner mig föranlåten at begära, det en deputation må till de öfrige respective stånden afgå, och anmäla, at ståndet förblifwer wid dess förut fattade beslut.

Herr talman: Det är sant, at ärendet, angående husvisitationerne är förr detta hos ståndet afgjordt. Jag har wid detta tillfället häröfwer yttrat mine tankar, och kan jag icke underlåta, at jämväl nu giöra det samma.

Ingen ibland oss lærer finnas, som icke nogsamt ser de bedröfwelige omständigheter, hwaruti riket och våre fabriquer ställas, om icke behörige medel och utvägar widtagas, till de högstförderfwelige lurendrägeriernes hämmande. När wi härom äro uplyste, så kan vår öfwertygelse ej annat, än förbinda oss, at gå in uti alla de mått, som till detta högstnödiga ändamålet erfordras. Och håller jag fördenskull före, at det skulle så väl lända oss till mycken heder, som oförnekneligen riket till gagn, om wi efter närmare erhållen uplysning om nödwändigheten, gingo in uti någon ändring af vårt förut fattade beslut. Jag medgifwer gierna, at ståndet haft orsak, at klaga öfwer de mångfalldige

oordenteligheter, som obeskiadeligit folck vid anstälde husvisitationer föröfwat, men om lurendrägerier ej kunna hämmas, utan husvisitationernes bibehållande, så blifwer här frågan, om man för ett eller annat missbruks skuld, skall försättja riket och wåre fabriqver uti ytterste lidande. Missbruken måge förebyggas och afskaffas. Därtill kunna tjenlige mått wäl finnas och widtagas. Men rätta bruket må derföre icke aldeles förkastas. För min del förklarar jag nu, såsom förra gången, då detta ärende förhades, at mitt hus skall stå öppet för dem, som der vilja anställa visitationer, och kan det hvarken lända mig eller någon annan till wanheder, om husvisitationer företagas hos mig eller dem, enär inga förbudne waror anträffas. I annor händelse hafva de och jag, at skyl-la oss sielfve, i det oss icke något annat öfwergår, än det wi wäl förtjent.

Herr rådmän Lindeman gaf wid handen, at wid deputationernes sammanträde hade ett project till lurendrägeriers hämmande blifwit upläst, men som ibland andre deremot föreslagne mått, husvisitationer blifwit föreslagne, hade ståndets deputerade, utom herr borgmästaren Wesslo, deremot protesterat, dock likwäl lofwat antaga det ad referendum hos ståndet. Men prästeståndets ledamöter hade begärdt extractum protocoll deröfver.

Herr handelsman Forssman: Ehuru jag, då detta ärende förra gången förhades, warit af den tanka, at husvisitationerne borde bibehållas, och derjemte förklarar, at mitt hus skall stå öppet, för dem, som vilja och böra visitationer derstädes anställa. Och oansedt ingen ändring uti desse mine tankar hos mig förelupit, så har jag likwäl ansedt ståndets fattade beslut för min lag, och således icke ingådt uti någon öfwerläggning härom uti deputationen. Dock har jag trodt, at de förefallne omständigheter kunde refereras hos ståndet, och ankommer det således deruppå, om ståndet behagar gå in deruti.

Herr borgmästaren Schau: Ordsaken, hwarföre ståndet gådt in uti det fattade beslutet, war at afböja den hårda medfart, för hwilken en hop oskyldigt folck warit utstälde. Nu will man åter å nyo underkasta allmänheten samma swårigheter, som förut, men emedan ståndets beslut igenomgådt alle laga actus, så kan det icke uprifwas, utan bör det äga bestånd, hwarföre jag emot all ändring protesterar.

Herr borgmästaren Kock: Förra gången, då detta ärendet förhades, har jag yttrat mig häröfwer, hwilket mitt yttrande, jag nu jämwäl mig åberopar, ehuru jag icke dermed will qwälja ståndets beslut. Men härhos tror jag likwäl, at om

wi äro öfvertygade, det the högstskaelige lurendrägerierne icke kunna hämmas, så framt icke husvisitationerne bibehållas, så lærer det wara vår skyldighet, at gå in uti någon öfwerläggning, huru det riket och fabriquerne öfwerhängande onda må kunna förekommas och afböjas.

Herr borgmästaren Brunsell: Om det står fast, at lurendrägerier icke kunna förebyggas, så framt icke husvisitationerne blifwa bibehållne, hwarom jag för min del warit och är öfvertygad, och jämväl tror, det största delen af oss lærer äga samma uplysning, så förefaller den frågan, hwilket woro större heder för ståndet, antingen at bibehålla dess fattade beslut i detta mål, eller ock at gå in uti någon ändring, när omständigheterna det sådant nödwändigt fordra? För min del finner jag, at de sednare vore hederligare, äfwen som ock det i sig sielft är nyttigare för riket, och följakteligen aldeles nödwändigt.

Herr handelsman Bagge: Det är så mycket nödwändigare, at bibehålla husvisitationerne, som de äro, snart sagdt, det endaste medlet, hwarmed lurendrägerierne med eftertryck kunna motas. Ho är, som icke af dageliga erfarenheten blifwit öfvertygad, at förbudne waror lätt inpracticeras i landet? Det lærer icke eller wara så swårt, a få dem in i städerne, åtminstone wet jag af en sådan¹ ort, icke långt från Giötheborg, där sådant åhrl:n skier till tunnors gulds värde, änskiönt derstädes är tullbetjening, såsom i andra städer. Husvisitationerne äro det endaste, som lurendrägerne räddas före; afskaffas de, så hafwa de wunnit spel.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag bör påminna, at wi icke allenast äro fullmäktige för städerne, utan ock för riket. Således böra wi wäl emottaga och anmäla de beswärs puncter, som oss warda i händer lemnade. Men när wi blifwa öfvertygade, at desse beswär skulle, i händelse de bewilljades, lända till rikets skada, så fordrar vår skyldighet, at icke allenast afstå derifrån, utan ock at vara deremot, när nödwändigheten sådant kräfwer. Wi stå wäl icke i ansvar för någon, än Gud allena. Men så mycket renare böra våra giöromål wara, och så mycket mera åligger det oss, at giöra det, som rätt och gagneligt är för riket, som wi äro hitsände, at efterse, huru det allmännas wäl blifwit handhaft, och at rätta det, som kan wara felat, samt hielpa det, som förbättring behöfwer. Och är härhos så mycket mera nödigt för oss, at denne vår skyldighet iakttaga, som hvad wi giordt icke kan ändras innan nästa riksdag. Falske steg och

¹ I prot. *sådant*.

orättwisa lönas af vår öfwerdomare med förbannelse. Och vore det således högstbedröfveligit, om wi emot bättre öfwertygelse skulle wilja bibehålla ett sådant beslut, hvarigenom riket och fabriquerne nödwändigt måste lida, så länge detta ärendet icke var oss till alle des omständigheter bekant, föreföllo här starke debatter, emot den sidst utkomne förordningen, och kan väl hända, at jag jämwäl deruti tagit del. Men nu, sedan jag erhållit full uplysning, om målets rätta sammanhang, kan jag omöjeligen annat, än styrcka dertill, at wi mågenoga se oss före, huru en författning må kunna ändras, som så tydeligen undergräfwär våre fabriquers bestånd. En uplyst framtid lærer i annor händelse klagas öfwer vår oförsigtighet, och lägga oss till last den skada, som riket derigenom blifwit tillskyndat. Och jag frucktar, at våre samweten lära jämwäl säga oss, at ingen orätt oss derutinnan skier. För öfrigit måste jag härjemte gifwa wid handen, det jag aldrig föreståldt mig, at ståndets beslut skolat syfta på något annat, än allenast, at ändra de missbruk, öfwer hvilka klagat war, men aldeles icke, at uphäfwa all lag emot lurendragerier.

Jag tror icke heller, at detta warit pluralitetens föresatts, och således håller jag det för vår oryggeliga skyldighet, sedan wi erhållit full uplysning i saken, at tänka på medel och utvägar, huru riket och fabriquerne genom husvisitationernes rätta bruk mågen skyddas för den skada, hvilken i annor händelse nödwändigt måste dem tillfogas. Härmed förenade sig herr handelsman Bagge, herr directeuren Schenbom, herr rådman Hanell, och herr borgmästaren Kock, med den tillägning, at de omöjeligen kunde medgifwa, det en aldeles öppen wäg skulle lemnas för de högstförderfwelige lurendragerier, hwarföre de och häremot wille hafva giordt sit förbehåll till protocollet.

Herr borgmästaren Schau hölt före, at nu, och sedan målet wore en gång afgiort, woro alt förbehåll olofligit, och en insimulation emot ståndet.

Tolf deputerade ifrån ridderskapet och adelen anmäntes och infördes. Och yttrade sig ordföranden öfwerstelieutenanten h:r baron Scheffer, det ridderskapet och adelen fått underrättelse, at secreta handels- och manufactur-, samt tulldeputationerne äro i begrep at projectera wisse nödige mått emot de högstskadelige lurendragerierne. Och ehuruwäl ridderskapet och adelen hade sig bekant, at något, i anseende till husvisitationerne, lærer wara tillgiordt, så hyste dock ridderskapet och adelen det förtroende för borgareståndet, at ståndet af wanlig ömhet för det allmännas wäl lærer auctorisera des ledamöter, at

gå in uti öfwerläggning med de öfrige ståndens deputerade, huru lurendragerierne bäst möjeligen kunna förekommas, och fabriquerne således befrias ifrån undergång.

Herr talman gaf deputationen wid handen, at det anmälte ärendet nu förhades under öfwerläggning, och lærer snart komma till slut, hwarmed deputerade afträdde.

Herr justitiarien Faxell yttrade sig: Flere herrar ledamöter, i synnerhet herr borgmästaren Renhorn, och h. talman hafwa redan berömeligen utlåtit sig öfwer förevarande ärende, hwarmed jag ock mig förenar. Jag will allenast för min del härhos påminna, at här icke är någon justitiæqvestion utan allenast ett hushållningsmål. Wore detta ett justitiæärende, ville jag icke tillstyrcka någon ändring uti ståndets en gång fattade beslut. Men som det är ett blott oeconomiemål, så kan jag icke finna, hvarföre wi icke skulle kunna gå in uti någon ändring, hälst nu och sedan wi äro öfwertygade, at lurendragerierne eljest omöjeligen kunna afböijas.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg hölt före, at emedan detta ärende wore genom ordentelig votering afgjordt, så borde och kunde det icke uprifwas.

Herr justitiarien Faxell war häremot af den tanka, som förut, at ett oeconomiemål wäl kunde uptagas å nyo, när omständigheterna sådant erfordrade. Det woro icke menniskiors lott, at kunna förutse alla möjelige påföljder, som af ett fattat beslut kunde tima. Men det hörde hwar förnuftig man till at ändra det, som kan wara felat, aldrahälst i sådane fall, som detta, då uppenbar skada nödwändigt deraf följa måste. Och påstod h. justitiarien fördenskull, at det ifrån deputationerne inlemnade papper måtte upläsas.

Herr talman frågade ståndets herrar ledamöter uti secreta handels- och manufactur- samt tulldeputationerne, om de kiändes wid det inlemnade pappere, hwilket med Ja beswarades. Och som herr talman hade sig bekant, at detta promemoria woro upläst hos de öfrige respective stånden, så hemställte herr talman, om icke sådant jämwäl hos detta ståndet måtte skie, och om icke ståndets ledamöter i deputationerne må lemnas frihet, at med de öfrige ståndens deputerade gå in uti öfwerläggning, huru lurendragerierne bäst möjel:n måge kunna förebyggas.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: För min del kan jag icke annat finna, än at denne proposition strider aldeles emot ståndets fattade beslut, och således protesterar jag deremot. Hermed förenade sig herr handelsmannen Modin.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag bedyrar högeligen, at jag aldrig förestäldt mig, eller kunnat begripa, det en sådan slutsats låge under det nu så ofta åberopade ståndets beslut förborgat, at alle mått emot lurendrägerierne skulle uphäfwas. Jag tror icke eller, at ståndets mening någonsin varit sådan, och som det oumgängeligen nödigt är, at någre utvägar måtte emot detta riksförderweliga onda widtagas, så fordrar ock sielfva nödwändigheten, at våre ledamöter måge äga frihet, at ingå uti någon öfverläggning derom. Och således kan jag eij se, hvarföre icke det inlemnade promemoria må kunna upläsas.

Herr borgmästaren Schauv: Jag kan icke finna, hwartill upläsandet af detta promemoria skall wara nyttigt. Dock skall det änteligen vara mig lika mycket, om det skier, det skall icke heller vara mig emot, at ju ståndets ledamöter uti secrete handels- och manufactur-, samt tulldeputationerne auctoriseras, at gå in med de öfrige ståndens deputerade uti öfverläggning, huru lurendrägerierne måge hämmas, dock med förbehåll, at qvæstionen om husvisitationernes återinförande eller bibehållande icke widröres.

Herr talman hemstälde åter, om icke oftaberörde promemoria¹ måtte upläsas, hwilket bifölls och skiedde. Sedan detta skiedt war hemstälde h. talman, om icke ståndet wille förena sig om följande beslut och yttrande: Det ehuru väl ståndet haft orsak, at begära husvisitationernes afskaffande, så will dock ståndet lemna dess ledamöter frihet, at ingå med de öfrige respective ståndens deputerade uti öfverläggning, huru lurendrägerierne måge kunna hämmas. Föreställandes h. talman, at genom ett, i sådane generelle ordalag författadt yttrande, kunde saken hielpas och ståndets heder tillika räddas.

Men herrar borgmästarne Schauv, Boberg, och Fries yttrade sig sig icke kunna bifalla, at ståndets ledamöter skulle ingå uti någon deliberation, så framt icke ståndets beslut, angående husvisitationerne bibehålles.

Herr talman gjorde fördenskull följande proposition: Om icke ståndet behagar auctorisera des ledamöter, at ingå uti alla nödiga öfverläggningar, till

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 52.

lurendrägeriernes hämmande, dock at den sidst utkomne Kongl. Maj:sts förklaring, angående husvisitationerne icke bibehålles, men wäl 1739 åhrs förordning.¹

Herr borgmästaren Renhorn och herr rådman Hanqvist, samt flere lemnade härtill deras bifall.

Men herrar borgmästarne Schauv, Carl Gustav Boberg, Fries och herr handelsman Pihlgardt yttrade sig, icke kunna gå et steg ifrån ståndets en gång fattade beslut, om husvisitationernes afskaffande.

Herr talman förklarade sig icke kunna utan grämelse se, at sådane discourser, som nu här förefallit, skola finnas uti ståndets protocoller antecknade. En uplyst framtid lärer ej annat kunna, än med förundran anse sådant, och giöra deröfwer alfvarsamme anmärckningar, at man i detta mål mera haft afseende på enskildt båtnad, än allmänt wäl.

Herr borgmästaren Schauv hölt före, at detta wore en insimulation emot ståndets beslut, till hwilkets fattande man haft nogsamme skiäl. Och hemställde herr borgmästaren, om icke till [at] komma ifrån detta ärende, bäst wore, det ståndet nu gingo in i följande beslut: Ståndet lemnar sine ledamöter frihet, at uti samråd med de öfrige ståndens deputerade ingå uti alle de författningar, som de kunna förmoda bidra till lurendrägeriers hämmande, dock at ståndets en gång fattade beslut, om husvisitationer lemnas oqwaldt. Inlemnandes herr borgmästaren detta des hemställande skrifteligen till protocollet.

Herr talman frågade om ståndet behagade förena sig med detta herr borgmästaren Schauvs hemställande? Hwilket med Ja beswarades, förutan af herr borgmästaren Kock och h. rådman Hanell, som begärte, at uti protocollet måtte anmärckas, det de härtill icke samtyckt.

Sidst uplästes commissionens extractum protocollis af detta dato,² med tillstyrckande, at commissionens domar måge tryckas, hwilket ståndet biföll, och skildes åt.

¹ Tryckt förordning 21 maj 1739: *Kongl. Maj:sts nådige förordning, til hämmande af lurendrägerier och inpracticeringar af utrikes waror*, § 8, med förklaring 18 november 1754: *Kongl. Maj:sts nådige förklaring, öfwer 8. §. uti kongl. förordningen af then 21. Maji 1739, angående hämmande af lurendrägerier och utrikes warors inpracticeringar*.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 35 (flera handlingar).

Åhr 1756 den 27:de September.

S. D. Justerades ståndets extractum protocollii, angående understöd för St. Hedvig Eleonoræ kyrcka här i staden, lydande sålunda:¹

S. D. Kom hos borgareståndet under ömsint öfverwägande, huruledes St. Hedvig Eleonoræ kyrcka här i staden således kunde understödjas, at dess byggnad måtte äntel. hinna till fullbordan.

Ståndet hade sig nogsamt bekant, at denne kyrckiobyggnad, som nu snart i hundrade åhr påstådt, blifwit på kongl. befallningar, efter faststälde planer börjad, och at den samme, till följje deraf, jämwäl har måst fortsättjas, oansedt fonden på långt när icke kunnat förslå till det påsyftade ändamålet, och kostnaden varit för öfrigit långt drygare, än at de till större del mindre förmögne och mäst fattige församlingens inwånare warit i stånd, at genom sammanskotter bristen upfylla, ehuru nära de sig ock kunnat angripa.

Medellösheten har således haft den påfölgd, at byggnaden icke annars, än långsamt och styckewis efter hand kunnat fullföljas, hwaraf följjaktel:n händt, at innan de senare af sådane styckearbeten blifwit färdige, hafwa de förre fordrat nye kostsamme förbättringar, som borttagit en stor del af de medel, hvilke eljest till nybyggnadens fullbordan hade blifwit använde, i fall fonden varit så tillräckelig, at arbetet på kortare tid med full drift kunnat wäreckställas.

Och som hos ståndet härjemte i närmare åtanka kom, at denne kyrcka är belägen midt ibland en myckenhet trähus, och fördenskull, i anseende till dess gamle och bofällige brädetak utstald för stundelig fara af wådeld, samt at således till ny takbyggnad, så wäl som andre felande stycken, ansenligare medel erfordras, än församlingens oförmögenhet möjeligen kan åstadkomma, ty fant ståndet sig af andragne bewekande omständigheter på det ömmaste föränlåtitt, at hos de öfrige respective stånden, hörsamt, tjenst- och wänligen härigenom anmäla denna St. Hedvig Eleonoræ kyrcka till erhållande af tu öre silf:rmts understöd på en gång af hwarje matlag öfwer hela riket, dock at the församlingar undantagas ifrån denne afgift, hwickas kyrckor stå under ansenlig nybyggnad, eller eljest genom serskilte resolutioner ifrån sådane afgifter befriade äro.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 138.

Justerades ståndets extractum protocollī, angående en collect för Östhammars stads kyrcka, och lydde, som följjer:¹

S. D. Anmälte riksdagsfullmägtigen för Östhammars stad, rådmannen Erich Strandberg, huruledes stadsens inwånarens antal nu mera så anseeligen tilltagit, at de uti stadens kyrcka, som åhr 1660 blef grundlagd och sedan upbyggd, omöjeligen kunna hafwa rum, hwarföre och församlingen ser sig nödsakad, at tänka på dess utwidgande. Men som stadens inwånare, bestående mästedels af handvärckare och fiskare, äro aldeles oförmögne, at sammanskiuta så mycket penningar, som till thenne byggnads företagande och fortsättjande, samt till kyrckans innanrede, som åhr 1720 af fienden förderfwadt blef, ärfordras, ty anhåller rådmannen Strandberg, at en collect öfwer hela riket måtte härtill bewilljas, de kyrckor härifrån undantagne, hwilka stå under anseelig nybyggnad, eller eljest genom serskilte resolutioner befriade äro. Hwilket ock borgarståndet för dess del fant så mycket skiäligare at bifalla, som ståndet har sig noga bekant, at Östhammars stads inwånare omöjeligen kunna, utan understöd, denne nödige byggnad i wärcket ställa, hwarförutan jämwäl staden icke mer af Kongl. Maj:st och cronan niuter, än allenast 18 dahl:r källarefrihet, och ett fjerdedels hemman i donation, hwilket staden likwäl till boställe för stads-predikanten har måst uplåta, så at staden i brist af annan tillgång warit och är nödsakad, at genom årlige dryga sammanskotter aflöna des magistrat, och underhålla dess publike byggnader. Och förmodade ståndet, i anseende till anförde bevekande skiäl och omständigheter, de öfrige respective ståndens gunstebenägna samtycke till denne Östhammars stads ansökning, hwarföre ock detta ärende härigenom hörsamt, tjenst- och wänligen skulle anmälas.

Justerades ståndets extractum protocollī, angående tillökning på winsäden för Sundsvalls stads kyrcka och war innehållet följande:²

S. D. Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande, angående Sundsvalls stads ansökning om tillökning uti winsäden till kyrckan. Hvilken ansöknings bewilljande deputationen afstyrckt, och i det stället föreslagit, at kyrckoherden och kyrckorådet, tillika med församlingens

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 139 (flera handlingar).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 140.

ledamöter, måtte öfwerenskomma, om en sådan fördelning, till en wiss afgift i penningar, som kan swara emot mässewinets åtgång och dyrhet.

Och som borgarståndet hade sig noggsamt bekant, at stadens inwånare så anseñl. sig förökt, at de bestådde fyra tunnor winsäd omöjel. kunna wara tillräckelige till det behof, hwartill de blifwit anslagne, och at kyrckan således, som stådt och ännu till en del står under byggnad, har af egne medel måst fylla bristen, så emedan ståndet fant deputationens ofwan anförde förslag aldeles swårt at wärckställa, ty pröfwade ståndet för dess del skiäligit, det må Sundsvalls stads kyrcka utur de i Medelpads fögderie befintelige och cronan förbehållne sochnars kyrkoherbergen Torp, Hafverö, Indahl, Ahlnön och Tynderö, fyre tunnor spannemåls tillökning bewiljas, hwilket¹ hos de öfrige respective stånden till gunstbenägit bifall hörsamt, tjenst- och wänligen skulle anmälas.

Sedan detta skiedt war, gaf herr talman wid handen, at landtmarskalken och respective talmännen funnit nödigt, at till thenne stund sammankalla samtelige plena, emedan hos secrete utskottet i dag ett ärende förekommit, som angår den sig yppande spannemålsbristen, och således fordrar en snar åtgjörd.

Secrete utskottets extractum protocollis af detta dato,² rörande detta ärende uplästes, med tillkiännagifwande, at Hans Kongl. Maj:st, under den 23 i denne månad, i anseende till den sig yppade allmänna brist af spannemål inom riket, och ringa tillgång deraf utomlands, i nåder welat till riksens ständers bepröfvande lemna, huru wida den, uppå riksens ständers underdånige tillstyrckande, wid denne riksdag påbudne afgift, på utländskt hwete, malt och hafre, till lägligare tid kunde komma at uphöra. Tillstyrckandes secrete utskottet, at riksens ständer måtte detta Kongl. Maj:sts yttrande bifalla, dock med det uttryckelige förbehåll, at så snart detta sig yppade trångmål förswinner, Hans Kongl. Maj:sts nådige påbud, angående afgift på utländskt hwete, malt och hafra, såsom en ganska nyttig och nödwändig författning, må genast gå i full wärckställighet.

Uplästes Hans Kongl. Maj:ts härom till secrete utskottet gjorde nådiga föreställning, genom utdrag af rådsprotocollet den 23 i denne månad.³

¹ Enl. konc.; i renskr.: *hwilkes*.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 125.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 125 b.

Herr grosshandlaren Clason: Som den sig yppade spannemålsbristen är ganska stor och förebådar en ännu större dyrhet, än hittills skiedt, samt brist på brödfödan, så lærer ståndet så mycket mindre finna betänkeligit, at bifalla secreete utskottets tillstyrckande, angående förbudets uphäfwande. Men härwid lærer jämwäl den frågan böra afgiöras, om icke billigheten fordrar, at de, som redan erlagdt afgiften, måge få restitution för den spannemål, som under påbudstiden inkommit, och de ännu kunna hafwa liggande osåld.

Herr borgmästaren Schauv: Jag medgifwer gierna, at det synes wara billigt, at de, som hafwa sådan spannemål liggande, måtte få restitution. Högre stegring i det redan nog högt upstegne priset, tyckes och härigenom kunna förekommas, men jag ser icke möjligheten, huru denna restitution skall kunna, utan underslef wärckställas. De förnämste spannemålshandlande hafwa säkerlige store uplagor af spannemål sedan förre åhret, eller åtminstone sådan spannemål, som blifwit införd nyss innan påbudet utkom. De hafwa mästedels utur fartygen försåldt det sedermera inkomne malt, hwete och hafra, men kunna likwäl äska restitution för så store poster, som de under påbudstiden utifrån infått, och säga, at det är den, som de ännu hafwa i uplager. Och som ingen kan wara i tillstånd, at så noga weta, huru härmed wärckeligen kan sammanhänga, eller wilja åtaga sig at bewisa, at det sig annorlunda förhåller, än spannemålshandlarne sielfve skulle behaga angifwa, så tror jag wara bäst, at denne frågan om restitution icke omröres.

Herr talman instämde wäl hermed, men trodde likwäl billigt wara, at de, som hade nyss inkommen spannemål ännu i fartygen liggande, måtte få restitution. Dock funne herr talman icke rådeligit, at nu omröra denna qvestion, utan låta det något ankomma på tiden, till dess man finge se, om icke någon sig härom hos Hans Kongl. Maj:st anmäler, innan riksdagen slutes. Och hemställte h:r talman fördenskull, om icke ståndet behagade simpliciter bifalla secreete utskottets tillstyrckande i detta mål, hwilket med Ja beswarades.

Uplästes secreete utskottets extractum protocolli,¹ af detta dato, angående riksdagens slut. Föreslåendes secreete utskottet dertill den 15:de i nästkommande månad, på det riksens ständer måtte äga så mycket mera råderum, at de inkomne angelägne ärender afhielpa.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 126.

Herr borgmästaren Johan Omnberg anmälte, at expeditionsdeputationen förehaft målet, angående föreningen imellan Eskilstuna stad och manufacturidkarne Rothof. Deputationen hade welat expediera detta ärende, men derhos icke intaga ståndets yttrande, angående wisse smeder, som i följe af contractet icke få bo i staden, och där arbeta, emedan the öfrige respective stånden icke ännu afgjordt ståndets härom utfärdade extractum protocollii. Förfrågande sig herr borgmästaren fördensskull, huru ståndets ledamöter i deputationen sig herwid borde förehålla, antingen, at ärendet måtte utan den puncten, angående desse smeder expedieras, eller och at expedierandet måtte hwila, till des the öfrige respective stånden yttrat sig öfwer ståndets härom utfärdade extractum protocollii.

Ståndet fant godt, at berörde ärende måtte expedieras utan den puncten, angående smederna, hwilken sedan, när ståndets extractum protocollii blifwit afgjordt, kunde serskillt expedieras. Skulle ock detta wid nu warande riksdag icke kunna skie, kan ståndet det samme wid nästa riksdag å nyo uptaga och afhielpa.

Herr justitiarien Faxell gaf wid handen, at allmänna beswärsdeputationen icke kunnat förmås,¹ at gå in uti sådane mått, som ståndet föreslagit, uti 92 § af des beswär, angående brukshandelen och hemstälde h. justitiarien fördensskull, om icke bäst wore, at § återtages. Detta hemställande bifölls.

För samme skiäl biföll ståndet jämwäl, at 41 § af beswären skulle återtagas, rörande sökt förbud emot de wid Avesta bruk förfärdigade kopparkärls kringförande och försäljande i landet.

Herr borgmästaren Carl Gustav Boberg anmälte, at kongl. cammarcollegium inkommit med dess betänkande, angående boskapspenningarne, och som detta woro ett för städerna angelägit ärende, så hemställte h. borgmästaren, om icke någre herrar ledamöter, måtte i dag klockan 5 sammanträda, och projectera extractum protocollii häröfwer, hwilket ståndet biföll, samt at alle de ledamöter, som behagade, härwid kunde sig infinna.

Herr rådman Helledaij gaf wid handen, at projectet till handelsrätts inrättande här i staden nu wore färdigt, jemte ett tillärnad extractum protocollii,²

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna beswärsdeputationen, onummerat.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 141 (flera handlingar).

rörande detta mål, hemställandes herr rådman, om icke desse documenta nu måtte upläsas, hwilket bewilljades.

Och uplästes fördenskull nyss berörde project, innehållandes så väl, huru bemälte rätt må förordnas, som hwilka rättegångsmål dertill böra höra, och på hwad sätt med dem, derstädes widare förfaras må.

Herr borgmästaren Cervin yttrade sig: Jag kan eij annat minnas, än at, då detta ärendet sidst förehades, blef afgjort, at handelsrättens inrättning skulle skie genom en tillökning af magistratspersoner. Men detta project innehåller icke något sådant. Och således lærer wara at befara, det sakerne torde komma at gå äfven så långsamt hädanefter, som hittills.

Herr rådman Helledaj: Det är sant, at här icke föreslås någon tillökning af magistratspersoner, men icke dess mindre kommer rätten at bestå af siu ledamöter, 3:ne af magistratens ledamöter och fyre af borgerskapets medel, samt 2:ne assistenter. Och således blifwer här ändå en wärkelig tillökning, så at rätten altid kan wara domför, ehuru en eller annan woro borta. I hwilket hä[n]sende det fördenskull kan wara i lika mycket, om någon tillökning af magistratspersoner skier, eller icke.

Herr directeuren Schenbom hölt före, at nödigt wore, det uti projectet positivt måtte införas, det altid en fabriqueur bör wara ledamot i denne rätt, hälst emedan derstädes oftast lära förekomma sådane ärender, som röra fabriqvesidkare och deras rörelser, hwarom en fabriqueur hade bästa insigten.

Herr rådman Helledaj påminte, at fabriqueurer icke blifwit aldeles uteslutne emedan uti projectet står en fabriqueur, som är borgare, eller ock någon af the öfrige handels societeterne. Widare kunde man icke heller gå, ty i annor händelse skulle man alt för mycket inskränka de 48 äldstes walrättighet, som nog lära se sig före och wälja den de hålla för skickeligast.

Herr talman hemstälde, om icke ståndet behagade bifalla detta nyss upläste project till en handelsrätt.¹ Hwilket med Ja beswarades.

Och justerades fördenskull ståndets härom tillärnade extractum protocolli, lydande sålunda:

S. D. Sedan borgareståndet, genom utdrag af protocollet den 11:te i denne månad, aflemnat sine påminnelser wid det af riksens höglofl:e ständers secreta

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 141 (flera handlingar).

handels- och manufacturdeputation upgifne betänkande, angående inrättning af en börsrätt i Stockholm och tillika förbehållit sig, at få inkomma med förslag, huru och på hvad sätt, en så beskaffad särskildt domstol lämpeligast skulle kunna inrättas, så har ståndet låtit författa ett project till inrättning af en beurserätt, eller, som den, med mera skiäl tyckes böra nämnas på swänska, handelsrätt, innehållandes så wäl, huru bemalte rätt må förordnas, som hwad rättegångsmål borde till dess uptagande höra, och på hwad sätt derstädes, med dem vidare skulle förfaras, anseendes borgareståndets alla desse omständigheter för så betydande, at om berörde domstol ej inrättas och sättes på en sådan fot, som ståndet nu föreslagit, kan ståndet för sin del ej gå in uti denne tillärnade nya inrättning, utan förbehåller sig, at då, fast häldre med altsammans må förblifwa, på sätt, som förut warit want, och endast rådstufwurätten här i Stockholm med ledamöter så förstärckes at den kan sitta i 2:ne divisioner, som öfwer Stockholms borgerskap, genom stadsens riksdagsfullmäktige gifwit ståndet tillkiänna, det de ej eller med andre willkor kunna åtaga sig, at af deras enskylte sammanskottsmedel förskiuta något till en dylik rätts aflöning, med det mera. Hwarföre ock samma project med de öfrige respective stånden till gunstbenäget bifall, härmedelst hörsamst, tjenst- och wänligen communiceras.

Uplästes ridderskapets och adelens extractum protocolli, af den 11:te i denne månad,¹ angående någon erkiänsla i penningar för ledamöterne i riksens ständers commission, såsom ock förbättring af heder och rang för actor wid bem:te commission herr commissarien och borgmästaren Renhorn. Och som någre af ridderskapets och adelens egne ledamöter i commissionen, med andragande af åtskillige skiäl och betänkeligheter, sig all wedergällning afsagdt, och sådane belöningar wid förre riksdagar icke warit brukelige; så hade ock ridderskapet och adelen icke kunnat dess bifall härtill lemna. Likaledes hade ridderskapet och adelen, till förekommande af præjudicater, funnit betänkeligit, at bifalla någon serskild recommendation för herr borgmästaren Renhorn. Förmodande ridderskapet och adelen, det Hans Kongl. Maj:st lærer låta commissarien och borgmästaren Renhorns tjenstetid, skickelighet och å daga lagde nit hos sig wara i nådig åtanka.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 8.

Men ståndet förblef wid dess, under den 10:de i denne månad, genom extractum protocolli, aflemnade resolution, så i anseende till belöningen för ledamöterna i commissionen, som heder och rang för actor h. borgmästaren Renhorn.

Justerades ståndets extractum protocolli, angående secreta handels- och manufacturdeputationens betänkande, om visse mått emot handtwärkares utflyttning, och utvägar, at låcka dem in i riket. Berörde extractum protocolli lydde sålunda:¹

S. D. Borgareståndet har förehaft riksens högloflige ständers secreta handels- och manufacturdeputations betänkande, af den 18 nästl. Augusti, angående de mått och utvägar, som deputationen funnit nödige, till förekommande af swenska handtwärcksgesällers utflyttning och qvarblifwande på utrikes orter, bestående deruti, at med det snaraste utses och förordnas måtte, någon wiss tract så wäl här i Stockholm, hwartill deputationen förmenar Kungsholmen vara mäst tjenlig, såsom ock i alla de öfrige städer i riket, hwarrest, och på hwilka ställen utan åtskillnad, infödd eller främmande, som något handtwärck, slögd eller konst lärdt, af hvad namn, art och beskaffenhet den ock wara må, äger frihet, at sådant obehindrat idka, utan förbindelse till skråer eller embeten, det ware sig i mästerstyckens förfärdigande eller annat, dock med alla de förmåner och friheter, som i skråordningen mästare af skråerne förundte, så i anseende till öppna wärckstäder, som läropoikar ock gesäller, hwilka för äfwen så gilltige, som andre, de der warit under embeten aktas skola, dessförutan, enligt 1720 åhrs skråordning 6 art. 6 §,² de nyss antagne mästare skulle ett åhr eller mera wara frie för all borgelig tunga, men främmande eller inhemsk, som från utrikes orter ankommer, och på förenämnde sätt till sitt handtwärcks idkande sig nedsätter, åtniuta 10 frihetsåhr för alla borgeliga utskyller; hwarjemte likwäl, och på det de under skråen och embeterne redan inrättade handtwärkerier ej må förfördelas, genom de af enskilte hushåld antagne och skyddade gärningsmäns arbetande, för andre än dem, för hwilka de egenteligen antagne äro, eller af garnizonsmanskaf i städer, där garnizoner

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 142.

² Tryckt skråordning 27 juni 1720: *Kongl. Maj:ts förnyade algemene ordning och skrå för handwärczare i Swerige och Finland.*

äro, anser deputationen nödigt, at alla derom redan utgångne förordningar förnyas, och till behörig wärckställighet befordras.

Detta granlaga och städerne i gemen, eij mindre än rikets borgerskap af ämbets- och handtwärckssocieteterne i synnerhet, samt deras privilegier ganska närgående mål, har borgareståndet med all upmärksamhet ansedt och funnit

1:mo at någre till riksens ständer ordenteligen inkomne besvär icke gifvit dertill anledning.

2:do at detta mål såsom rörande ett stånds privilegier icke bordt af någon deputation till skiärskådan- och bepröfwande företagas, utan samtelige riksens ständers dertill gifne bifall, enligt 1751 åhrs Swea konungaförsäkran 11 §,¹ hwarest tydeligen förordnas, at något stånds privilegier eij skola, utan alla fyra riksens ständers enhällige samtycke widröras och förändras. Och at

3:io om ett så laggrant ämne skolat widröras, sådant hade bordt förut under denna riksdag varit påtänkt, och icke som nu skiedt, dermed upskiutas till des at terminen till riksdagens slut andra gången är utsatt, och då tid och råderum eij mera gifves till ett slikt högstangelägit måls fullkomliga detaillering i alla dertill hörande stycken, hwilket äfven måste varit orsaken därtill, at

4:to eij eller alla, som wederbordt deröfwer blifwit hörde; ty ehuru ämbets- och handtwärckssocieteterne i Stockholm, hwilkas förklaringar deputationen berättar sig hafwa härutinnan infordrat, kunna så wäl som ämbeterne i orterne äga härom kundskap, så förefalla dock mångfaldige omständigheter hos de senare, som skillja från de förra, och i afseende hvaruppå magistraterne och ämbetsocieteterne i orterne, rätt så wäl varit berättigade, at blifwa hörde, som magistraten och ämbeterne i Stockholm, då ett så wigtigt och deras wälfärd så nära rörande mål förehafts, samt en lag skolat göras, som angår så den ena, som den andra staden. En sådan deras påstådde rättighet at warda hörde, instämmer jemväl aldeles med 1723 åhrs instruction för Kongl. Maj:sts och riksens commercecollegium, hwaruti finnes stadgadt, at så ofta någre NB wigtige mål förefalla, angående handel och handtwärckshusen, måste efter beskaffenheten magistraterne och det handlande borgerskapet, samt handtwärcksmän NB här och i andra städer deröfwer höras, innan något slut derutinnan göres, och författas, hwilket nu så mycket mindre kan wara skiedt, som

¹ Tryckt kungaförsäkran 25 november 1751: *Swea konunga-försäkran* (även utg. i Hildebrand 1891, s. 243–257).

någon anledning dertill ej synes, at ens kongl:e commercecollegium sielft wid detta tillfälle blifwit hördt och fått sitt betänkande i denne sak afgifva.

Och ehuruwäl borgareståndet, som med fullkomlig säkerhet tryggar sig wid den näståfwanåberopade Swea konungaförsäkrans 11 §, samt riksdagsordningens 17 §, hwilken nog tydeligen utmärcker, at de fläste stånden ej kunna något besluta uti det, som rörer ett stånds wäl förwärfwad[e] privilegier, nog-samt hade fog, at aldeles innehålla med sitt utlåtande uti förewarande mål, så har dock ståndet med kraftigaste förbehåll, at oförkränkt till godo niuta des uti rikets ofwannämnde beswurne fundamentale lagar grundade rättigheter, welat begifwa sig, at sine tankar derom såwidt, som nu i hastighet sig giöra låter, de öfrige respective stånden meddela.

Borgareståndet lemnar derhän, huru pålitelige de till secrete handels- och manufacturdeputationen inlupne berättelser kunna wara, om myckenheten af svenska arbetare och handtwärcksgesäller, som på utrikes orter sig skola uppehålla, och för ingen annan orsak försaka deras fädernesland, än at de här hemma ej skola med den lätthet kunna winna mästerskap, som de åstunda, och at de, såsom gesäller skola wara twungne till arbete hos sådane mästare, som de sielfwe ej willja, hälst på ämbeternes sida, om de gemensamt blifwit hörde, skulle kunnat upgifwas mångfalldige andre orsaker, hwaraf gesäller, särdeles de, som af ungdomen ej haft någon synnerlig education, eller äga något at wederwåga, taga sig anledning till deras utresor och qvarblifwande på utrikes orter, och ibland hwilka det är en nog betydande artikel, det de på utrikes orter tro sig fritt få utöfwa deras så kallade gewonheiter, med frimåndagars hållande, skiänckebud, wälkomster, depositioner och vexationer, med mycken annan dylik fåfånga, därom om de af de här warande tyska gesäller underrättas, i det stället alla slika oordenteligheter härstädes med alt skiäl äro afskaffade, och ämbetssocieteternes mästerskap i giörligaste måtton söka at hålla deras gesäller till arbete och flit, ty borgare- och mästarebarn äfwensom de gesäller, hwilka äro af annat hederligare folck, behöfwer man ej frukta före, med mindre de ju efter någon tids förlopp komma tillbaka igen, så framt icke något desto fördelaktigare tillfälle för dem utom riket sig skulle yppa, då det intet kan wara underligare, eller anses för riket och det allmänna mer skadeligit, om en handtwärcksgesäll sig nedsätter på en främmande ort, än då

ungdom af andra stånd och i andra rörelser göra ett och det samma, samt at främmande till en myckenhet komma hit i riket och sig här nedsätta.

De omrörde swårigheter, som skola möta gesällerne wid deras ansökningar om mästerskaps vinnande, bestå förnämligast deruti, at gesäller icke alltid kunna efter deras åstundan och utan afseende derpå om flere mästare af den ena eller andra professionen i staden äro nödige och nyttige, eller ej, blifwa till mästare och borgare antagne.

Och det twång, som gesällerne skola lida under deras arbete hos mästare, har intet annat at innebära, än at gesäller ej få, enär som hälst dem godt synas löpa från den ena mästaren till den andra, och dymedelst gifva anledning till wecko- eller arbetslöners stegring, samt at, enär en mästare will hålla sitt folk i ordning, ställa en sådan mästars wärckstad ledig från arbetare, ehuru angelägit arbete han både för cronan och private personer kan hafwa under händer, och hwilket alt med de af en oinskränckt frihet för gesäller uti de nyssnämnde mål härflytande mångfaldiga oskick och skadeliga påföljder, omständeligen skulle kunnat blifwa i dagen lagdt, om magistraterne och ämbets-societeterne i städerne, utom Stockholm, som ofwan omrördt är, äfwen haft tillfälle härutinnan at blifwa hörde, hwilket nu ej skiedt. Skulle, derom borgareståndet likväl ej någon säker kunskap äger, någre missbruk innom handtwärcks- och ämbets-societeterne sig insmyga i desse mål, äfwen som beklageligen skier i mycket annat, så är det en sak, som i förmågo af kongl. skråordningen och de flere ämbeterne till efterlefnad utfärdade kongl. förordningar, hwilka i den omständigheten äro nog tillräckelige, kan och bör rättas, då där öfwer klagas, utan at man till rättelse deruti behöfwer, hwarken göra någon ny lag, eller den gamla till öfwerseende å nyo företaga, aldraminst widtaga sådane utvägar, som äro stridande, så wäl emot de af riksens ständer förut gillade hälsosamma författningar till handtwärkeriernes upkomst och vidmagthållande till allmänhetens tienst, som de för ämbets- och handtwärckeri-societeterne utfärdade, samt wid flere riksdagar stadfäste privilegier.

Det är ännu i friskt minne, huruledes regeringen, till handtwärkeriernes förmente uphielpande och förkofring, samt hwarjehanda nationers dess mera upmuntring den 26:te Maii 1719,¹ låtit utgå en förordning om frimästare och

¹ Tryckt förordning 26 maj 1719: *Kongl. Maj:ts nådige förordning om fri-mästare och handtwärckarnes fria tilträde här i riket.*

handtwärckares fria tillträdande härstädes, hwarpå äfwen den sedermera åhr 1720 utfärdade allmänna skråordningen uti 6:te articlens 12 och 13 § sitt afseende haft, och hwilken frihet igenom förordningen af den 2 Junii 1724¹ är worden extenderad till alla utan åtskillnad ware sig främmande eller inhemske, som något handtwärck lärdt, så at dem blifwit efterlåtitt, det samma obehindrat och utan förbindelse till skrå eller ämbete, det ware sig uti mästerstyckes förfärdigande eller annat, at fortsättia under namn af frimästare, och med frihetsåhr för all borgerlig tunga. Men med hwad ringa nytta för publicum detta alt den tiden skiedt, intygar kongl. förordningen af den 20:de Julii 1731,² derest tydeligen förmåles, at förfarenheten wist, det handtwärckeriernes upkomst och förkofring, som varit ändamålet af ofvannämnde förordnande, dymedelst eij stådt at erhållas, hwarföre Kongl. Maj:st i anseende så väl dertill, som de flere af riksens ständer, wid den då nyligen öfwerståndne riksdagen i underdånighet andragne skiäl och omständigheter, i nåder stadgat och förordnadt, det ingen frimästare i städerne, han ware sig af hwad ämbete han wara må, som står under skrå- och ämbetsreglor, finge dädanefter antagen blifwa, utan borde ämbeten sine privilegier och rättigheter oförkränckt till godo niuta.

Sanningen deraf, at handtwärckares oinskränkta antagande i städerne, eij är för det allmänna bästa nyttigt eller ländande till handtwärkeriernes upkomst och förkofring, styrckes än widare af 1734 års kongl. resolution på städernes allmänna beswär wid bemälte åhr[s] riksdag,³ då Kongl. Maj:st uppå ämbeternes underdånige ansökning, om någon ändring uti skråordningen af åhr 1720, som högst bemälte kongl. resolutions 23 § utwisar, förklarar, at som utaf erfarenheten noggsamt förnimmes, det många mästars antagande uti städerne, utan åtskillnad förordsakar fattigdom och bönhaseri uti handtwärkerierne och ämbeterne med flere skadelige påföljder, ty skulle inge flere till mästare och handtwärkare i städerne antagas, än magistraterne och vederbörande ämbeter nödige och nyttige pröfwa, som ock till bibehållande af handtwärkerierne uti riket och den nytta deraf i allmänhet, så wäl som hwar och en i synnerhet till-

¹ Tryckt förordning 2 juni 1724: *Kongl. Maj:ts ytterligare nådige förordning, angående de så kallade fri-mästare.*

² Tryckt förordning 20 juli 1731: *Kongl. Maj:ts ytterligare förordning, angående the så kallade fri-mästare.*

³ Tryckt resolution 17 december 1734: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring på de allmenna beswär, som städerne uti Swerige och Finland, igenom the ras fullmächtige hafwa wid thenna riksdagen i underdånighet andragit.*

flyta kan, Kongl. Maj:st förordnat, det borde ej allena alfvarsam hand deröfwer hållas, at ingen emot skråordningens och andre kongl. förordningars tydeliga innehåll må tillfoga städernes ämbeten något förfång, utan de, som derutinnan beträdes öfwerhörige straffas såsom förbudsbrytare med 40 marcks böter och confiscation af wärcktyget.

Wid 1739 års riksdag och då riksens höglofl. ständer widtogo alla möjelige författningar till manufacturernes upkomst, tillväxt och förkofring,¹ hwaraf riket och det allmänna, sedan den tiden, så mycken nytta och förmån tillflutit blef icke des mindre uti resolutionen på städernes besvär² wid samma riksdag och des 33 § tydeligen förordnat, at sådant oaktat, skråen och ämbeten borde wid deras rättigheter bibehållas, handhafwas och befordras, hwarföre och då wid 1741 års riksdag ämbeterne sig deröfwer beswärade, at de förordnade hallrätter tillfogade städernes handtwärckares intrång medelst mästars antagande på sådane arbeten, som af ämbeterne tillwärcades, Kongl. Maj:st uppå riksens ständers underdåniga tillstyrckande genom nådig skrifwelse till dess och riksens commerciecollegium af den 27 Augusti 1741 giordt den författning, at de handtwärkare och gesäller, som redan hafwa sina särskilte skråer och icke äro uti manufacturprivilegier och hallordningen specificie nämnde, hwarken måge dragas under hallrätterne, eller af dem såsom mestare antagas och med mästerbref förses, utan ämbeterne deras, NB rättigheter, likmätigt skråordningen och Kongl. Maj:st år 1734 å städernes allmänne besvär utfärdade resolution till godo niuta, emedan ämbeterne medelst kongl. resolution af år 1739 på städernes allmänna besvär uti 33 § blifwit derom försäkrade och sådant äfven stödjer sig på 45 § i kongl. resolution öfwer städernes besvär wid 1723 års riksdag.³ Warandes sidstbemälte 45 § af det innehåld, at som Kongl. Maj:sts nådige och alfwarlige wilje är, det samtelige ständerne i gemen och hwart och ett stånd i synnerhet måge wid lag samt deras wälfångne privilegier och förmåner bibehållne och handhafde vara, så at dem uti deras fri- och rättighe[te]r intet men, hinder eller intrång i någor måtto må tillfogas, ty försäk-

¹ Se Modée 2, särsk. s. 1492–1523, 1539–1549.

² Tryckt resolution 12 april 1739: *Kongl. Maj:ts nådiga resolution och förklaring uppå the allmänna besvär, som städerne uti Swerige och Finland, igenom theas fullmächtige, hafwa wid thenna riks-dagen i underdånighet andragit.*

³ Tryckt resolution 16 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring öfwer de, wid denne genom Guds nåde nu wäl öfwerståndne riks-dag, utafsamtelige städerne, genom deras fullmächtige, underdånigst insinuerade beswärs-puncter.*

rar Kongl. Maj:st i nåder härmed, at ehuru väl städernes enskylte privilegier, hwarunder de privilegier, som äro utfärdade för den delen af städernes borgerskap, som höra till ämbeten och handtwärckerierne ej annat kunna, än äfvenledes wara inbegrepne, skola, som regeringsformens 51 § förmåler blifwa öfwersedde och efter närwarande tiders beskaffenhet i sådane mål, som någon ändring nödvändigt erfordra, lämpade och förbättrade, så böra de dock icke till theras grund och warelse uphäfwas och omkullkastas.

Huru nu städernes borgerskap af ämbets- och handtwärckssocieteterne skulle kunna sägas med bestånd af den oinskränckta frihet till handtwärcks idkande, samt secreta handels- och manufacturdeputation wid detta tillfälle föreslagit, wara bibehållne wid deras privilegier och rättigheter, som deruti bestå, at ingen, som icke under skrå och ämbete lyder och derpå wunnit bursskap, samt borgelig skatt och utskylder till konungen och staden betalar, må idka och drifwa handtwärck, det will falla swårt at begripa. Borgareståndet kan ej annat än anse den saken af den beskaffenhet, at i och med det samma öfwer ända kastas alt hwad städerne under namn af privilegier i den delen äga, och wid hwilka privilegier likwäl riksens ständer sielfwe funnit och Kongl. Maj:st genom de åfwan åberopade resolutioner på riksens ständers egit tillstyrckande flere gånger på det kraftigaste försäkrat städerne och deras borgerskap oförkränckt at blifwa bibehållne och handhafde.

Nyttan för allmänheten af det en gång med så många skiäl förkastade frimästerskapets återuplifvande, synes lika obegripelig, hälst denne tiden och då handtwärckarnes arbeten här i riket stigit till den högd at de merendels uti alt täfla med utlänningar om företrädet, ehvad man vill anse de arbetade waror efter deras inwärtas godhet eller utwärtas propreté, utan skulle det fast mera hafwa den otwifelaktiga fölgd med sig, at sedan frimästerskapet någon tid stådt och en myckenhet klåpare sig derunder uti ämbeternes och handtwärckeriernes arbeten insmygt, samt jemte egit obestånd, bragt städernes borgerskap af ämbetssocieteterne uti armod och fattigdom, hwarpå konsternas och wettenskapers ödeläggande omedelbarligen följder, så skulle åter riksens ständer om någre åhr se sig föranlåtne at förbiuda frimästerskapet och med förmåner upmuntra ämbeterne till deras arbetens fortsättjande. Ty at tro det skulle ämbeterne med frimästerskapet kunna hafwa bestånd, då ämbeterne på sätt, som secreta handels- och manufacturdeputation tillstyrckt, endast skyddades från

intrång af de i hushållen antagne gerningsmän och garnizonernes manskap, därtill synes ingen grund, hälst det är för ämbeterne lika kiänbart och svårt, om de uti deras handtering förfördelas af frimästare, eller af enskillte gerningsmän och garnizonsmanskap. Och om änteligen en oinskränckt frihet till handtwärcks idkande skulle pröfwas nödig och nyttig, så blefwe ändå frågan med hwad skiäl gerningsmän och garnizonsmanskap, då de något handtwärck lärdt, kunde derifrån uteslutas, mer än frimästare, särdeles då desse frimästare, eij mindre de förra befrias ifrån all ordning och borgelig tunga.

Igenom ett sådant handtwärckssocieteterne öfvergångit öde, skulle jämwäl icke allenast städernes borgerskap sättas utur stånd, at kunna utgiöra deras wanlige skatter och utskylder till cronan med inquartering, båtsmanshåll och annat mera, utan ock städerna sielfve sakna det understöd, som till de publiqve byggnaders widmagthållande, och de därwarande ämbetsmäns och betjenters aflöning oumgängeligen erfordras.

Borgareståndet finner således wid öfwerwägande af alt detta sig för ingen del kunna bifalla secreta handels- och manufacturdeputations i förewarande ämne afgifne betänkande, såsom hwarcken öfwerensstämmande med allmänhetens sanskylliga nytta, eller städernes wäl förwärfwad[e] privilegier, dem riksens höglofl:e ständer öfwersedt, och hwarwid Hans Kongl. Maj:st utom på de flere förut uprepade ställen uti dess konungaförsäkrans 21 § heligt utlofwat sig willja städerna i riket bibehålla, hwarföre ock borgareståndet på det högsta protesterar emot ett sådant försök i den säkra tillförsigt, at the öfrige respective ständen så mycket häldre lära häruti med borgareståndet benägit instämma, som borgareståndet vid alla tillfällen wist och å daga lagdt så mycken nit och ömhet för de respective stånds privilegier, samt deras bibehållande emot alt intrång, och riksens höglofl. ständer i gemen högt uplyst måste finna, hwad säkerhet de öfrige ständen, om deras privilegiers bestånd kunna sig förvänta, då ett stånds privilegier först undanräfwes och ståndet försättes i lidande.

Och hwilket alt med de öfrige respective ständen till gunstbenägit bifall hör samst, tienst- och wänligen communiceras.

Skildes åt.

Åhr 1756 den 28 September

S. D. Gaf herr borgmästaren Johan Boberg wid handen, det han, wid tulltaxans närmare genomseende, funnit, at tullen för blaggarn, säckbuldan, hälsingewäf och smal foderwäf blifwit till dubbelt påökt, emot hwad hittills wanligt varit. Och som detta aldeles icke kunde lända till upmuntran för denne wäfnad, utan fast mera till största hinder, så hemstälde herr borgmästaren, om icke föreställning härom måtte skie hos de öfrige respective ständen. Ståndet förenade sig hermed och herr borgmästaren upläste ett af honom författadt extractum protocoll, angående detta ärende, hwilket ståndet biföll. Och lydde detsamma sålunda.¹

S. D. Under thet borgareståndet till öfwerseende förehaft projectet till en ny tulltaxa, har ståndet funnit, at tullen för blaggarn, säckbuldan, helsingewäf och smal foderwäf blifwit utsatt och påökt dubbelt, neml. ifrån ett tredjedels öre för fem alnar, som thet förr thetta varit, till två tredjedels öre samma mynt.

Nu som riksens höglof. ständer wid 1738 åhrs riksdag, i underdånighet Hans Kongl. Maj:st föreständigat, huruledes efter 1686 års tulltaxa,² i brist af tillräckelige titlar för inrikes tillwärcade lärfter, så gröfre, som finare, altför dryg och swår tull upbåres, i jämförelse emot sielfwa warans pris och wärde, hwari genom inwånarne skola afskräckas ifrån tillwärcningen, samt at något på tiden torde ankomma, innan lilla eller landttulltaxan kunde blifwa jämkad och fastställd, så förmåla riksens ständer sig i underdånighet hålla före, thet, till inwånarnes upmuntring, at med all sorgfällighet beflita sig om lärtstillwärcningen, såsom ock till förekommande af slike warors öfwerflödiga tillförsel ifrån utrikes orter, tullen på inrikes lärft och wäf, då imedlertid, och till dess lilla eller landttulltaxan blefwe öfwersedd må modereras och till 32 penningen af wärdet utsättas och upbåras på thet sättet, at förenämnde slags wäf skulle i tullafgift beläggas, neml. fem ahlnar till $10 \frac{2}{3}$ silf:rmts wärde, med 2 sexlingar eller $\frac{1}{3}$ öre silf:rmt, och at af ett slikt förordnande jämwäl skulle lemnas then till tulltaxans öfwerseende då tillärnade commissionen, till efterrättelse behörig del. Altså och som ett slikt specielt riksens höglofl. ständers förordnande,

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 143.

² Tryckt taxa 3 januari 1687: *Kongl. May:tz ordning och taxa, vppå lille tullens och accijsens opbärande, effter förhögnigen, i anledning aff ständernes förslag wid rijkzdagen, som slötz den 9. Novembris, åhr 1686.*

wid förbemälte tulltaxas öfwerseende under nu påstående riksdag ej kommit at företes, höglofl. tulldeputation icke eller kunnat hafwa sig alle speciele förordnander så noga bekant. Hwaraf händt, at under the mångfaldige titlar, som thenna taxa innehåller, blaggarn, säckbulldan, helsingewäf och smal foderwäf, i projectet blifwit påfördt två tredjedels öre för hwarje fem ahlnar. Förthenskull och på thet ett så skiäligit riksens höglofl. ständers förordnande må winna behörig wärckställighet wid then nya tulltaxans tryckande, har borgareståndet funnit nödigt, thet må innan thenna taxa till trycket warda befordrad, then på oftanämnde wäfsorter projecterade tullen utsätts till ett tredjedels öre silf:rmt, i stället för $\frac{2}{3}$:dels öre samma mynt, på hwarje fem ahlnar, hwarigenom oftabem:te riksens höglofl. ständers förordnande upfyllt och wärckstält blifwer, hwilket hos de öfrige respective stånden till gu[n]stbenägit bifall hör samst, tjenst- och wänligen recommenderat warder.

Justerades ståndets tillärnade extractum protocoll, angående lotsarne i Marstrand, lydande, som följjer:¹

S. D. Uplästes landt- och siömilitiæoeconomiedeputations betänkande, öfwer staden Marstrands, igenom dess fullmäktige borgmästaren Wiggman, giorde ansökning, at för the af honom anförde omständigheter, undslippa the wid sidsta riksdag ålagde dubbla ammiralitetslotspenningar, och at thet måtte förblifwa wid 1748 års lotstaxor,² hwilket bem:te deputation för dess del hållit betänkeligit, at nu tillstyrcka, men lemnar staden tillstånd, at hos kongl. ammiralitetscollegium anföra de skiäl staden förmenar sig äga, då wid lotswärckets reglerande hos kongl. collegium kan komma i öfwerwägande, och af Kongl. Maj:t deröfwer nådigst resolveras, huruwida i staden i sin ansökning skiäligen må kunna willfaras.

Borgareståndet har tagit detta i noga och ömsint öfwerwägande, och finner för sin del billigt, thet Marstrands stad uti thenna sin ansökning må willfaras, och det så mycket mer, som dit till staden inga andra främmande fartyg anlända, än the som frukta för storm och owäder uti stora hafwet, och således för

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 144.

² Tryckta taxor 27 april 1748: *Kongl. Maj:ts Nådige Förordning, Angående Lotswärket i Riket för wisze delar.*, respektive *Kongl. Maj:ts förnyade lots-taxa, hwarefter lotspenningarne af the utländske fartyg, uti skiärgården söder ifrån Westerwik til Helsingborg, samt therifrån igenom Kattegat och hela then öfrige swenska skiärgården in til norrska sidan, hädanefter komma at erläggas.*

detta uti Marstrands hamn inlupit, utan at idka någon handel, men numera, sedan dessa dryga ammiralitetslotspenningar blifwit påbudne, sky orten och på alt uptänkeligt sätt söka de norrska hamnarne, staden till en altför stor kiänning och afsaknad.

Hwad för öfrigit thesse dubbla ammiralitetslotspenningar i gemen angår, som till lotslönerne förbättrande i synnerhet äro anslagne, men föga förmån them theraf tillflutit, så finner borgareståndet med billigheten enligit och med ändamålet öfwerensstämmande, at kongl. ammiralitiescollegium ofördröjeligen anstaltar derom, at lotsarne blifwa med tillräckeliga löner försedde, och författning giöres, at de främmande fartyg, som uppå hwarje resa en gång warit inne i någon hamn, och erlagt lotsafgifterna, när samma fartyg af storm och owäder åter nödgas komma tillbaka, eller till någon annan svensk hamn, the tå måge wara frie ifrån ytterligare afgifter, hwilket till the öfrige respective ständens gunstbenägna bifall hörsamt, tjenst- och vänligen recommenderas.

Justerades ståndets extractum protocolli, huru förehållas må med de ärender, som till deputationerne hänskiutas, och war innehållet, som följjer:¹

S. D. Kom hos ståndet i öfwerwägande, at ehuru uti Kongl. Maj:sts förordning af den 17:de Octobris 1723² § 16 stadgat finnes, det deputationerne, altesom de blifwa färdige som de blifwa färdige med deras arbete, böra inlewerera ett exemplar deraf, till hvardera ståndet. Och hvar deputationens instruction jämwäl sådant jämwäl biuder, har likwäl vid förra och äfwen denna riksdagen flera resor händt, det en eller annan deputation, twärt emot omförmälte förordnande, med sitt utarbetade betänkande behagat wända sig dels till secrete utskottet och dels till någon annan deputation i sådane mål, privatos emellan, som genom ordenteligit sökande till riksens ständer inkommit, och af deras urskillningsdeputation behörigen remitterade blifwit, hwilket lagstridige förfarande, ståndet funnit förorsaka mycken oreda, olägenhet och blandning uti ständernes giöromål. Ståndet har altså för dess del pröfwat nödigt, at än ytterligare genom serskillt förordnande härom stadgas må, det ingen deputation, mindre deputationens utskott, må tillåtit wara, at härefter med dess utarbetade eller betänkande till någon annan deputation eller secrete utskottet

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 145.

² Härmed avses den tryckta riksdagsordningen: *Kongl. Maj:ts och Sweriges rikes ständers riksdags-ordning författad wid riksdagen uti Stockholm den 17. October 1723.*

inkomma i andre mål, än the, hwaruti secrete utskottet eller någon deputation, deputationens utlåtande äskar, och det så mycket mera, som secrete utskottet eller deputationen i den händelsen ett sådant betänkande der blefwo ingifwit, thetsamma äntå genast till ståndens bepröfwande och skiärskådande hänwisa lärer. Hwilket genom utdrag af protocollet, med de öfrige respective stånden till gunstbenägit bifall, hörsam-, tjenst- och wänligen communiceras skulle.

Uplästes riksens ständers commissions extractum protocoll, af den 13:de i denne månad,¹ med tillstyrckande, at vice slottsfogden Hans Friedric Standaert måtte, så i anseende till dess 28 årige tjenstetid, som i synnerhet i betraktande af dess wid de, under denna riksdag, förefallne oroligheter wisade säkra prof af drift och skickelighet, blifwa befordrad till slottsfogdesyslan, när den ledig warder, samt at honom imedlertid må tilläggas 400 d:r åhrlig tillökning på lönen ifrån detta åhrets början, och i arfvode för den betjening han giordt commissionen twåtusende daler, alt silfwermynt.

Ståndet fant skiäligit, at härtill lemna dess bifall.

Uplästes ett utdrag af protocollet, hållit i rådcammaren,² den 15 Junii sidstl., hwaruti tillkiännagifves, at landshöfdingen baron Reuterholm anhållit om nådigt afskied, ifrån det honom anförtrodde ämbete, dock med willkor, at för dess öfriga lifstid få behålla hela lönen. Kongl. Maj:st hade wäl i hänseende till landshöfdingens långl., trogne och berömlige tjenester i nåder welat hugna honom med den begärdte förmån, men som efterträdaren härigenom skulle komma at lida, hade Hans Kongl. Maj:st welat till riksens ständers bepröfwande öfwerlemna, huru denne gamle och wäl förtjente ämbetsman måtte kunna winna någon förmån wid afskiedstagandet.

Uplästes herr landshöfdingen baron Reuterholms i anledning häraf inlemnade memorial, med hemställande, om riksens ständer skulle täckas på det sättet hielpa honom till någon förmån wid afskiedstagandet, at revisionssecreteraren Råfeldt blefwe efter honom befordrad till landshöfdinge, och assessoren Peter Fredric von Heggardt efter Råfelt, häradshöfdingen Johan Friedric Bruce, efter Heggardt, samt vice häradshöfdingen Peter Johan Montan efter Bruce. Ståndet tog detta alt under öfwerwägande. Och som ståndet fant, at en så wäl förtjent ämbetsman, som landshöfdingen baron Reuterholm är, kunde

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 16.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Rådsprotokoll, nr 34.

på det sättet hugnas med någon förmån, utan at cronan med någon afgift belastas, så lemnade och ståndet härtill dess bifall, dock med det förbehåll, at den sökte delningen af Nerike och Wermelands lähn, serskillt bepröfwas.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,¹ af den 10:de i denne månad, med tillstyrckande, i anledning af andragne skiäl och omstendigheter, det hemmanet Bojar må af cronan inlösas för tiotusende dahl:r silf:rmt och läggas under staden Strömstad föresläendes secrete utskottet, at riksens ständers contoïr måtte gå i förskott för denna summas utbetalning till hemmanets ägare hofjunkaren Wirgin, och sedan undfå des ersättning af de medel, som för försålde cronolägenheter framdeles inflyta kunna.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Justerades ståndets extractum protocolli, angående de så kallade kåsar på Öland, och lydde, som följer:²

S. D. Borgareståndet lät sig föreläsa riksens höglofl. ständers kammar-, oeconomie- och commercedeputations öfwer någre beswär från allmogen på Öland, afgifne betänkande, hwarutinnan tillstyrckes 1:mo, at berörde allmoge må få bygga och bruka båtar, samt dertill gräfwa och mura kåsar, som ock wid de emellan de anordnade hamnar och inrättade färjostäder Borgholm, Ekerum, Ferjestaden och Frö, redan byggde och bibehållas; 2:o at ofwannämnde färjoplatsers inrättning till sådane gästgifwerier, som med skutsning af hästar till lands resande fortskaffa, woro onödig och hwaraf giöres den fölgd. 3:io at höbol eller andre cronolägenheter icke böra dem tilläggas, utan wid hemmanen förblifwa, så at i fall någre kåsar eller andre hemmanen får detta tillydande ägor och lägenheter skulle wara hemmansåboerne frånerkände, landshöfdingen då efter infordrande wederbörandes förklaring och förekommande omständigheter så deröfwer förordna bör, at allmogen blifwer wid sine till dess åboende hemman för detta lydande ängar och lägenheter bibehållne.

Borgareståndet har wid förenämnde måls nogare öfwerwägande funnit, 1:mo at allmogen på Öland wäl må wara obetagit till at hwar får sig bygga och bruka båtar samt för dem inrätta nya och nyttja de redan byggde kåsar till aförande af hwar sin egen landtmannaafwel, men at allmogen derunder skulle tillåtas så bruka sine båtar, antingen till hvars andras afwels, eller resande per-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 127.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 146.

soners och deras medhafwande gods öfverfärjande emot betalning. Det anser borgareståndet bör så mycket nödwändigare undantagas och allmogen förbidas, som eljest mer ofwanbemälte färjostäder, hwilka för de resandes beqvämligare öfwerfart och skyndesamma befordran äro inrättade och med färjebåtar försedde, skulle undergå och göras onyttige. Och som oftanämnde färjoplatser, jämväl finnes wara i det afseende och för den ordsak till gästgifwerier med skiutsning af hästar till lands inrättade, på det de resande, som dem förutan skulle nödsakas at lemna deras equipage wid stranden och sedan till fots gå hela halfva milen upp i byarne efter skiuts, utan at äntå eij kunna, besynnerligen i andetiden och emot nätterne, få nödige hästar, mindre beqwämlige vagnar, icke måtte blifwa lidande och uppehållne, så i anseende der-till och de flere härwid förekommande skiäl kan borgareståndet eij annat, än 2:do hålla denne gästgifwerieinrättning på Öland för sådan, som nödwändigt bibehållas må, och följakteligen böra 3:io de höbohl, eller ängar och andre lägenheter, som desse färjoplatzar äro tillagde at hielpa de resande med skiutsning till lands fort, på intet sätt derifrån afsöndras eller ifrånkännas, hwilket alt med the öfrige respective stånden till gunstbenägit bifall hörsamt, tjenst- och wänligen communiceras.

Uplästes kammar-, oeconomie- och commerce-¹ samt bergsdeputationens betänkande, angående Nystads riksdagsfullmäktiges besvär emot Kongl. Maj:sts utslag, som bewilljat skattekiöp af wisse cronohemman under Mennais masugn; hållande deputationerne före det wara aldeles emot lag stridande, at på något sätt oroa innehafwaren af Mennais bruk uti des lagliga possession af berörde hemman, som han en gång wunnit, och at fördenskull de deremot gjorde försök böra afslås, och för otillåtelige anses. Uplästes dissentientium votum i detta mål.

Herr borgmästaren Thure Hagert yttrade sig: Jag finner af betänkandet, det man hållit före, at jag, såsom Nystads fullmäktig påsyftadt någon ändring uti Mennais masugns privilegier, och de ägaren bewilljade skattekiöp. Men jag kan redeligen förklara, at mine besvär eij gådt ut på något annat, än at få undersökning och således tillfälle, at wisa det lidande, som staden tillfogas. Således har jag och trodt, at deputationerne skolat allenast företaga denna

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 105 (flera handlingar).

qvestion till utredande. Dock här äro flere frågor sammanbland[ad]e, på hvilka jag icke haft något afseende, och således icke nu bordt omröras. Icke dess mindre är det och blifwer en oförnekelig sanning, at staden har blifwit på flere sätt försatt uti ett ganska drygt lidande, som hotar staden med en snar undergång, hwarföre jag ock än vidare föränlåtes at hemställa, om icke ståndet skulle behaga, medelst dess biträde hielpa staden till erhållande af den begärte undersökningen.

Herr borgmästaren Kock höllt före, at staden Nystad hade under sidstl:ie riksdag bordt anmäla dess beswär öfwer de bewilljade skattekiöpen, af hemmanen under bruken, och at fatalierne följakteligen nu wore förbi.

Herr borgmästaren Thure Hagert: Jag har nyssförut förklarad, at jag ansedt skattekiöpen, såsom en serskildt sak, och således aldrig rördt den qvestionen, utan allenast begärdt undersökning, på det staden måtte hafwa tillfälle, at wisa huru stort dess lidande är. Jag har ock trodt och tror ännu, at detta är ett så litet beneficium, som ingom bör förnekas. Men icke dess mindre är det staden afslaget.

Herr borgmästaren Renhorn: Wi hafwe under denne riksdag warit nog sys-selsatte dermed, at utstaka wåre grundlagars rätta mening. Wi hafwe ock på det nogaste granskat ämbetsmännens giöromål, och sedt efter, huruwida de warit med lagarne öfwerensstämmande. Oss åligger jämwäl nu at tillse, det lagarne warda wid deras kraft bibehållne, och at laga actus icke warda rubbade. Beware oss Gud derifrån, at sättja desse uti osäkerhet. Då måste all äganderätt försättjas uti owisshet. Om staden har lidit, som jag wäl kan tro, så bör sådant anmälas hos landshöfdingen i orten, hvilken det åligger at skaffa bot därå, och således behöfves icke härtill någon undersökning genom någon särskild commission.

Herr justitiarien Faxell: Förewarande mål består af 2:ne momenta: 1:mo masugnens och skattekiöpens bestånd; 2:do den begärdte undersökningen. Herr borgmästaren Thure Hagert har wäl förklarad, det han icke rört det förra momentet, utan allenast det senare. Men ho ser icke, at desse bägge äro så med hwarannan förknippade, at undersökningen blifwer aldeles onödig, om icke någon ändring uti de förre derunder påsyftas? Och som härigenom ändring uti privilegier och laga actus sökes, så kan jag för min del icke annat, än bifalla deputationens betänkande öfwer detta ärende.

Herr borgmästaren Carl Gustav Boberg: Ehuru jag aldeles tror, at Nystad ganska mycket lidit, och än måste lida genom masugnsinrättningen och de bewilljade skattekiöpen, så håller jag dock före högst betänkeligt wara, at rubba de privilegier, som sedan åhr 1738 blifwit meddelte, och hwarvid ägaren jämväl sedan genom riksens ständers egen åtgärd blifwit bibehållen. Likaledes är jag af den tanka, at alle laga actus skulle försättjas i osäkerhet, i händelse ändring giorde[s]¹ i de bewilljade skattekiöpen. Men som det icke dess mindre lærer wara ståndets skyldighet, at gripa en lidande stad under armarne, så låtom oss tänka uppå, huru Nystad, på annat sätt må kunna hielpas till någre sådane förmåner, som kunna swara emot dess lidande, och afböija des undergång. Och emedan herr borgmästaren Thure Hagert, som kiänner stadens omständigheter, bäst lærer wara i stånd, at föreslå medel och utvägar till detta ändamål, så kunde hr borgmästaren till nästa plenidag projectera härom ett extractum protocoll, som till de öfrige respective stånden, med detta ståndets recommendation må afgå.

Herr talman frågade, om icke ståndet behagade befalla detta herr borgmästaren Carl Gustaf Bobergs yttrande, hwilket med Ja beswarades.

Herr talman hemstälde härhos, om icke ståndet behagade bifalla kammar-, oeconomie- och commerce- samt bergsdeputationernes nyss upläste betänkande.² Hwarå likaledes det swaret Ja lemnades.

Föredrogs å nyo det under den 26 Augusti sidstl. förehafde bondeståndets extractum protocoll, angående Mennais masugn, och de derunder bewilljade skattekiöp.³

Uplästes ett af herrar Jennings et Finlaj härom inlemnad memorial.⁴ Och hade ridderskapet och adelen den 16:de i denne månad sig häröfwer yttrat, det ridderskapet och adelen, i anledning af nyssberörde memorial funnit högstbetänkeligit, at till bondeståndets extractum protocoll öfwer detta ärende samtycka, hwarmed ock borgareståndet sig förenade.

¹ Enl. konc.; i renskr.: *giorde*.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 106 (flera handlingar).

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 20.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 164 (flera handlingar).

Justerades ståndets tillärnade extractum protocollii, angående tara på tobaksblader, lydande sålunda:¹

S. D. Hos borgareståndet hafwa fullmäktige för städerne ther tobaksspinnier äro anlagde andragit, huruledes, sedan general-tull-arrendesocietetens herrar fullmäktige hos kongl. cammar- och commercecollegierne begärdt, at den tara af 12 procent, som i anledning af kongl. cammarcollegii bref af den 1 Julii 1686 blifwit beräknad på utrikes ifrån inkommande tobaksblader, för stielkar, sand och annan odugelighet, kunde indragas, och at det må blifwa fullmäktiges enskyldta oeconomicum, at likaså af tobaksblader, som det skier med andra waror, låta beräkna taran för fastager och enballager, efter deras werckelige befinnande wigt. Men kongl. collegierne till samma förslag icke strida kunnat, utan i det stället igenom bref af den 23 nästledne Martii förklarar, at tara till 24 procent i ett för alt hädanefter bestås skulle, så hafva herrar fullmäktige i underdånighet wändt sig dermed till Kongl. Maj:st och genom bref af den 11 Augusti innewarande åhr till ofwansagde begäran nådigt bifall erhållit.

I anledning hwaraf borgareståndet låtit thetta mål jämwäl i öfwerwägande komma, samt befunnit, at tullarrendesocietetens herrar fullmäktige grundat sin ansökning om tarans förminskning på sin serskildte skiäl, neml.

1:mo at de mindre stielkarne, som i bladerne blifwa qwarsittande skola kunna uparbetas i den spundne tobaken.

2:do at inrikesplantagerne numera skola så ansenligen tilltagit, at spinneriene af inhemske blader merendels kunna blifwa försedde.

3:io at commerciecollegii bref af den 19 Februarii 1728 förbiuder införslen af tobaksstjelkar wid 100 d:r s:rmts wite och warans confiscation.

4:o at då åhr 1686 tharan på tobaksblader bewilljades, skall tull för utrikes blader jemte accisen blifwit betald, men nu förutan acciserne, recognition alena erläggas.

5:o at afhugget af de mindre stielkarne skall kunna användas till snus.

6:o at utom de gröfre stielkarne nedanför bladerne, för hwilka tharan egenteligen blifwit bestådd, nu merendels skola befinnas afhuggne, så skall, änskiönt de smärre stielckarne ej kunde nyttjas, tobak dock redan för 114 åhr tillbaka för en öfwerflödighetswahra blifwit ansedd och följakteligen icke för-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 147.

tjena större afkortning på vinsten, än andre dylike varor, hwilka innehålla någre odugeliga delar. Och

7:mo at tobaksbladens införsel utifrån skall hindra afsättningen för de inrikesplantagerne.

Theremot kongl. collegierne till den första omständigheten anfördt:

At tobaksblader med sådane stjelkar, som någon serdeles wigt förorsaka, hwarken kunna eller böra inspinnas i tobak, till förekommande hwaraf tobaksspinnerieidkarne vid böter är ålagdt, at för deras tillwärcckningars godhet wara ansvarige, och de till den ändan förbundne, at i hwarje rulla tobak inlägga en sedel, som utmärcker tillwärcckarens namn, såsom ock

2:do at enligt collegiernes wid handen gifwande de inrikesplantagerne på långt när än icke hunnit till den högd, at de till erforderlig godhet och myckenhet kunna förse spinnerierne med nödige blader, hälst åtskillige, som hos commercecollegium giordt ansökning om befrielse ifrån den skyldighet, at åhrligen wid hwarje spinneribord uparbeta 6000:de skålpund inrikes wäxte tobaksblader, med goda bewis intygat, det wid plantagerne icke en gång funnits tillgång till så stor qvantitet af dylike blader, som dertil erfordrats, samt

3:io, at kongl. collegierne icke kunnat anse det på Kungl. Maj:sts nådige befallning af commercecollegio åhr 1728 d. 19 Februarii utfärdade förbud emot tobaksstjelcars införsel wid 100 d:r s:rmts wite på något sätt stridande emot tharans bestående på blader, hälst berörde förbud, som blifwit utfärdat i anledning deraf, det någre handlande i en wiss stad här uti riket tagit sig före at införskrifva utplockade stjelkar, egenteligen haft sitt afseende däruppå, at hindra tillwärcckningen af en odugelig wahra, och följakteligen icke syftat på de stjelkar, som i bladen qwarsittande inkomma. Kongl. collegierne icke eller

4:to kunnat anse den omständigheten at tull för blader erlades 1686 af någon wärcckan i den förewarande qwæstionen, hälst ehuruwäl tobaksblader denne tiden eij äro med den egenteligen kallade siötullen belagde, afgifterne å de samma likwäl äro så påökte, at de bestiga sig emellan 120 och 125 procent, efter warans wärde uti inkiöpet, der likwäl i förra tider, tullen med accisen på blader eij gådt högre än till 75 procent.

5:to at kongl. collegierne ansedt för ett missbruk, som borde rättas, om stielkar nyttjades till snustillwerckningen, emedan sådant skulle förordsaka en mindre dugelig wara. Hwarföre ock Kongl. Maj:st till förekommande af dyli-

ke och andre underslef åhr 1753 i nåder täckts förordna, det snustillwärcckningen endast skulle tillhöra dem, som med privilegier på tobaksspinneri och karfwa, ej warit försedde, på det tillwerckningen af waran med större säkerhet kunde blifwa bekant.

6:to at kongl. collegierne af de inkomne handlingarne, å mycket mindre kunnat finna tillräckelige skiäl till den tankan, at dem ifrån förre tider lemna tharan egenteligen blifwit bestådd för de gröfre stjelkarne nedanför bladerne, som uppå de blader, med hwilka profwägning i närwaro <i närwaro> af wederbörande advocatfiscal samt wisse tullarrendesocietetens fullmäktige blifwit anstald, de nedersta stjelkarne warit afhuggne, och de stjelkar endast wägde, som suttit in uti bladerne, och äfwen böra bortkastas, så framt en fullkomlig god wahra af bladerne skall kunna tillwärckas. Hafwande kongl. collegierne för det tobaken är at anse för en öfwerflödighetsvara, pröfwat den derföre wara belagd, och ännu måste widkiännas de dryga afgifter, som derföre kunna erläggas, hwilka, om de än giordes drygare och föröktes, änteligen skulle befordra de skadeliga lurendragerier af utrikes tillwärckad tobak, i stället at desamma afböja. Och

7:o det kongl. collegierne funnit, at införslen af utländske tobaksblader desto mindre gifwa anledning, at befara något hinder uti afsättningen för inrikesplantagerne, som utom den betungade afgift, hwarmed utrikeswahran blifwit belastad, i händelse af wig afsättning för tobaksspinnerierne på deras tillwerckade tobak, men dertill med, genom oeconomiske författningar kunde öka qvantiteterne af de inrikes tobaksblader, som wid hvarje spinneribord uppsinnas borde i proportion af plantagernes tilltagande. I betraktande af hwilket alt, som ock i anseende dertill, at sedan de mindre slags blader, såsom pomerske, brandenburgiske, hanoverske, och luneburgiske, samt Snygers och Sandgoet, uti hwilka alla merendels små stjelkar skola wara, genom kongl. förordningen af d. 19:de Maii 1739¹ samt commerciecollegii bref, under den 4:de Julii 1746, till införsel förbudne blifwit, tobaksspinnerieidkarne måst införskrifwa bättre beskaffade med gröfre blader, som innehålla större stjelkar, kongl. collegierne pröfwat med billigheten wara öfwerensstämmande, at tobaksspinnerieidkarne, för utrikes tobaksblader thara borde bestås. Och ehuru-

¹ Tryckt förordning 19 maj 1739: *Förordning angående de utrikes waror och persedlar, hwilka skola hädaneftir til införsel i riket aldeles wara förbudne.*

wäl den i packhuset hållne profwägningen utwisat, at ungefärligen något öfwer 30 procent bortgingo i stielkar, sand och annan odugelighet, likwäl, emedan något af de finaste och yttersta spetsarne utaf stielkarne wid tobaksspinneri torde kunna nyttjas, så hafwa wäl kongl. collegierne icke ansedt tobaksspinneriidkarne så aldeles berättigade till de begiärte 30 procent, utan på det ett sådant fundament härwid måtte tagas, at hvarken Kongl. Maj:st och cronan förlorade, eller undersåtarna påbördades at betala afgift, för det, som de till deras näringsidkande nyttia, så hafwa kongl. collegierne hållit före, at tobaksspinnerieidkarne nu som tillförene borde låta sig åtnöja med 12 procent af drag för stielkar, sand och annan odugelighet, samt andre 12 procent för korgar, fat eller annan emballage, som öfwer hufvudet utgiöra 24 procent, hwilket collegierne ansedt, för Kongl. Maj:st och cronan fördelaktigarre, än om tobaksspinneriidkarne för stielkar, sand och thet mera skulle bestås 24 procent hwartil de efter profwägningen i det minsta kunde synas wara berättigade, samt 4 procent i thara för korgar och 10 dito för fat, som, öfwer hufvudet räknadt, skulle utgiöra 30 procent.

Och aldenstund, utom hwad hvad kongl. collegierne således på gode och ostridige skiäl anfördt hos ståndet kommit i öfwerwägande then märckwürdiga omständighet, at sedan holländskt färdigspunnen tobak blef förbiuden till införsel försattes spinnerieidkarne i förbindelse at förbättra sine tillwärcningar, at therigenom utestängia en hemlig införsel af en slik utrikes wahra, hwartill kommer at thenne tiden gifwes icke bättre utan fast sämre utrikes tobaksblader än åhr 1686, tå kongl. collegierne funnit oumgengelig rabbat till 12 procent på thesamma, och i anseende hwartill herrar fullmägtige, genom resolution af den 26 October 1731 äfwen ansedt thara för enbellage till lika många, neml. 12 procent, nödwändig, hwilket alt haft den förwäntade nytta med sig, at tobaken tillwärckas god öfwer hela riket, hvarmed är wordet förekommit utländsk <utländsk> färdigspunnen tobaks införsel, som med all säkerhet framdels woro at befara, om icke den wanliga skiäligen rabatten i ett för alt till 24 procent blefwo tobaksspinneriidkarne förundt hädanefter som före, hälst de utrikes ifrån inkommande tobaksblader jämwäl wid nu påstående riksdag blifwit med högre afgift än tillförene belagde.

Altså och på det Kongl. Maj:st och cronan uppå ena sidan må framdeles hafwan sin tillbörliga säker inkomst, och spinnerierne å andra sidan blifwa bibe-

hållne wid the rättigheter hwarpå the blifwit bragte at träda i indragningar af sine spinnerier, finner borgareståndet then ändring uti Kongl. Maj:sts nådige förordnande af den 11 Augusti vara oumgängelig, at hädanefter på sätt, som kongl. collegierne i underdånighet tillstyrckt, tharan för stjelkar, sand och annan odugelighet till alla de ifrån utrikes orter inkommande tobaksblader, samt fastager och enballager i ett för alt med 24 procentis rabatt bestås må, hwilket med de öfrige respective stånden communiceras, och till gunstbenägit bifall härigenom hörsam-, tjenst- och wänligen recommenderas.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll¹, af den 6:te Augusti sidstl. angående det på guld och silfwer, samt teen inrättade controllwäcket.

Uplästes ett af herr borgmästaren Wiggman uti secrete utskottet ingifwit dictamen ad protocollum i detta mål.

Uplästes ett af herr borgmästaren Lönroth ingifwit memorial, angående detta ärende.

Herr borgmästaren Johan Boberg yttrade sig. Jag märcker, at ståndets ser-skillte tankar icke blifwit wid detta extractum protocoll¹ bilagde, som dock bordt skie, men det kan ändå wara lika mycket, enär ståndet, genom extractum protocoll¹ behagar yttra sig öfver detta ärende, i conformité med dess ser-skillte tankar. Och som ett extractum protocoll¹, i anledning häraf är redan, till at winna tiden, författadt, så hemställer jag härhos, om icke detsamma nu må upläsas, hwilket bewilljades.

Berörde tillärnade extractum protocoll¹ justerades, och lydde, som följ²:

S. D. Uplästes thet betänkande, som riksens högloflige ständers secrete utskott, öfwer borgareståndets 27 allmänna beswärs-punct, angående then sedan sidsta riksdag här i riket inrättade controll öfwer guld-, silfwer- och thennar-be-te, författat, sedan efter åstundan till höglofl. secrete utskottet ifrån allmänna beswärsdeputation, samma beswärs[punct af]³ de öfrige trenne respective ständens ledamöter blifwit remitterad, tillika med borgareståndets therwid gi-orde påminnelser, som efter förbehåll till riksens ständers plena icke med-fölgt, utan härjemte bifogas. Arbetarne i ofwannämnde metaller skulle ther-igenom altför mycket lida, at emot wanligheten och kongl. förordningar öfwer

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 128 (flera handlingar).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 148.

³ Rättat efter protokollsutdraget. I protokollet: *beswärs, samt*.

inseendet till ett särskilt wärck anförtros, då theremot embeterne, i synnerhet här i Stockholm, äga therom fullkomlig kundskap, och således hädanefter kunna wara ansvariga för alt mindrehaltigt arbete af desse metaller, hwartill kommer answaret för de öfrige städers arbetare, som guldsmedsämberet härstädes sig sielf åtagit, som städernes magistrater icke förstå, warandes the nog dessutan med ämbetsgiöromål sysslosatte, som en tredjedel af afgiften i belöning icke bör hindra. Then dryga pålagde tillökning, 2 gånger mer, än wid sielfwa inrättningen, som är utsedd, at underhålla controllwercket, betungar ganska mycket alla tillwerckningar, kiöparne till ingen liten skada och afsaknad, densamma försätter handtwärkerierne uti armod, ty wederbörande afskräckas at skaffa sig dessa metaller, som icke kunna anses för annat, än behållen rikets egendom.

Borgareståndet är derföre för sin del af den tankan, och hafwa hos sig beslutit at denna controllinrättning må aldeles uphöra, och till säkerhets winnande hädanefter dermed må förhållas, som borgareståndet, genom bilagde utdrag ifrån allmänna besvärdeputationen, ådagalagdt. Borgareståndet tillförser sig så mycket mer the öfrige respective ständens gunstbenägna bifall i detta mål, som thet så nära rörer ståndets rättigheter, och allmänheten therigenom besväras.

Herr borgmästaren Fries anmälte, det han wid genomläsandet, af bergsdeputationens betänkande, angående tiondetackjärnet funnit åtskilligt, som förtjenar anmärckning. Och hemställte herr borgmästaren fördenskull, om icke nödigt wore at hos prästeståndet begära, det detta ärende måtte tills vidare hwila. Detta hemställande bifölls, och åtog sig h:r borgmästaren, at härom sielf draga försorg.

Uplästes secreta utskottets extractum protocoll¹, angående officerares permitterande, eller wisse författningar med så kallade semestrer wid de wärfwade regementerne, hwilket ärende ridderskapet och adelen den 9:de i denne månad förehaft och bifallit, med den tilläggnig, at regementsofficerarne i Finland, måge för ortens aflägenhet skull, och wid de tillfällen, då eljest Hans Kongl. Maj:sts nådigste tillstadjelse borde afbidat, få nyttja öfwerstens eller chefens permission, dock at sådant hos Hans Kongl. Maj:st igenom befälhafwaren genast i underdånighet anmäles.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 98.

Borgareståndet fant godt, at förena sig med detta ridderskapets och adelens yttrande.

Tolf deputerade ifrån bondeståndet ankommo, och anmälte ordföranden, dannemannen Joseph Hansson, det desse deputerade blifwit updragit, at hos borgareståndet, på det ömmaste recommendera, till önskeligit slut följande ärender: 1:mo angående tillökning på skiutslegan å landet, och 2:do bergsdeputationens betänkande, om bergsmanshemmanens bibehållande inom bergsmansståndet. Bondeståndet gjorde sig så mycket mera hopp, om borgareståndets bewågenhet härutinnan, som bondeståndet höllo före, at sielfwa billigheten wore på dess sida.

Herr talman försäkrade, at borgareståndet lærer äfwen så wid desse ärender, som alltid eljest på det nogaste se till hwad billigheten fordrar, och i anledning deraf fatta dess beslut öfwer desse mål.

Bondeståndets deputerade afträdde.

Uplästes reductions- och liqvidations- samt byteswärcksdeputations betänkande,¹ om efterräkningar, tillstyrckandes deputationen, at förordnas må, det alle, som weta sig hafwa oafslutne byten med cronan, skola ofördröjeligen, så snart bytet afslutat blifwer, ersättja bristande bytesräntor in natura, eller i widrig händelse betala räntorne efter marcckegången, till dess fullt wederlag præsteras, med mera ut in actis.

Ståndet biföll detta betänkande.

Herr borgmästaren Johan Boberg föredrog 7:de delen af borgareståndets allmänna beswär, jemte ridderskapets och adelens, samt prästeståndets derwid fogade yttranden,² neml.

89 §: Bifölls, angående handtwärkares antagande och skyddande af allmogen och bruken.

19 §: Angående sockerbruken i Giötheborg. Bifölls likaledes. Äfwen så

42 §: Angående den sökte rättigheten för siöstäderne, at få fram för bruken och grufweägare, till skatte inlösa de till hafsfiskeri beqwäma cronohemman.

45 §: Angående fabriqueurernes ansökning, det inge fler måge antagas, at idka manufacturer, än de, hwilka hallrätten eller magistraten, tillika med fabriqueurerne pröfwa nödige. Denne § återtogs.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Reduktions- och likvidationsdeputationen, nr 5.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen, onummerat.

40 §: Bifölls, angående wanmåttigt murtegel, dock at hwad emot slutet, angående smärre tegel anfore[s], må gå ut.

16 §: Bifölls, angående frihet för städerne, at få kiöpa wed, kohl, bräder, etc. af skatteskogar, ehuru de ligga nära intill bruken.

62 §: Bifölls, angående rösters beräkning wid prästewal, i synnerhet då lands- och stadsförsamlingar därtill concurrera.

26 §: Angående wederlagstiden på spannemål i bergsstäderne. § bifölls.

39 §: Angående skånska städernes ansökning, at ifrån alle inrikes orter med jordägarens minne och lof, få kiöpa hwarjehanda träwahror.

Herr borgmästaren Cervin: När § förra gången hos ståndet förehades, blef beslutet, at Blekingen skulle härifrån undantagas, såsom den, hwilken, till följe af kongl. resolutionen, icke tillåtit är, at sälja eller utföra träwircke eller wed. Men nu måste jag icke dess mindre finna, at detta undantag icke är uti § infördt.

Herr rådmän Hanell höllt före, at städers rätt uphäfwas, om skånska städerne få directe kiöpa träwahror af landtmannen, som uti denne § tyckes wilja föreslås. I synnerhet woro detta stridande emot Calmare stads privilegier, hwaraf herr rådmän inlemnade ett utdrag till protocollet, och i anledning deraf begärdte, at Calmare län jämwäl måtte ifrån denna § undantagas.

Härmed förenade sig h:r borgmästaren Lange.

Herr borgmästaren Chauv: Här föregifwas, at det skulle strida emot städers rätt, om skånska städerne finge i skogrike provinser, af jordäganderne tillhandla sig wed, och annat träwircke. Men ho ser icke, huru illa grundat ett sådant föregifvande är? Jordäganden äger ju frihet, at utskicka sine waror till utrikes orter. Skulle han då icke wara berättigad, at sälja dem äfwen till skånska städerne, så woro dessas lott sämre, än utländningens.

Hermed förenade sig herr borgmästaren C. G. Broberg, med den tillägging, at i händelse skånska städerne och slättbyggden icke på detta sättet understödjjas, måste de innan kort gå under.

Herr talman erindrade, at § antogs med willkor, at Blekingen derifrån skulle undantagas, och hemstälde fördenskull, om icke denne § med detta undantag nu jämwäl måtte bifallas, hwilket med Ja besvarades.

83 §: Angående en till hvarje ort lämpelig skogsordnings författande. Bifölls.

9 §: Angående samtelige stapelstädernes deltagande uti den med Ryssland betingade åhrliga tullfriheten på spannemål, lin och hampa. § bifölls med allmänna besvärdeputationens tillägging.

85 §: Angående utmätningar. Återtogs.

Uplästes reductions- och liqvitationsdeputationens betänkande,¹ angående fordom riksrådets Gustaf Soops arfwingars giorda ansökning, om wederlag och ersättning för åtskillige till cronan indragne gods, samt betalning för någre underdånige fordringar, med mera, ut in actis.

Ståndet fant skiäligit, at bifalla detta betänkande.

Tolf deputerade från ridderskapet och adelen ankommo. Och anmälte ordföranden, öfwersteliutenanten Klingsporre, det ridderskapet och adelen förehaft målet, angående landshöfdingen baron Reuterholms afskiedstagande, och remitterat ärendet, angående något understöd för honom, till secrete utskottet. Men landshöfdingens inlemnade memorial hade ridderskapet och adelen icke kunnat bifalla, hälst de nämnde personers befordran nödwändigt måste lända till befordran och mera förtjentes prejudice.

Herr talman gaf wid handen, at detta ärende wore redan afgjordt, icke dess mindre wille, herr talman anmäla ridderskapes och adelens yttrande hos ståndet.

Deputerade togo afträde.

Uplästes landt- och sjömilitiæoeconomideputationens betänkande,² angående fyr- och kjänningsbåkarne i riket, ut in actis.

Ståndet lemnade dess bifall till detta betänkande.

Åtta deputerande ifrån bondeståndet ankommo, och anmälte ordföranden, riksdagsbonden Joseph Hansson, det bondeståndet förehaft justitiædeputationens betänkande. Och som bondeståndet trodt sig deruti hafwa funnit ett och annat, som fordrar någon närmare jämkning, så funno ock bondeståndet sig föranlåtut, at begära, det detta ärende måtte tillswidare hwila. Härjemte aflemnade Joseph Hansson ett sitt stånds extractum protocoll, angående betjeningen i kongl. cammarcollegio, samt anmälte så detta mål, som böndernes sak emot justitiæcancelleren Fredenstierna till det bästa.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Reduktions- och likvitationsdeputationen, nr 6.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 21 (flera handlingar).

Herr talman lofwade, at det anmälte ärendet skulle hwila och försäkrade, at ståndet lærer i de öfrige målen söka, at giöra bondeståndet nöje uti alt, som möjligt är.

Deputerade afträdde härmed.

Herr borgmästaren Finerus och trenne andra ståndets herrar ledamöter anmodades, at, såsom deputerade, hos de öfrige respective stånden aflemna och till det bästa anmäla följande borgareståndets extracta protocoll: nemligen 1:mo angående beuserätten här i staden, 2:do angående thara på tobaksblader och 3:io angående stenhusbyggnader i städerne.

Desse herrar deputerade afträdde.

Herr talman gaf wid handen, at uti sammanträde med herr grefwen och landtmarskalken hade den öwerläggning förefallit, at emedan riksdagen nu nalkas till dess slut, torde det blifwa omöjligt, att hinna med, at öfwerse skogsordningen och krigsarticlarne, och således bäst wore, det desse ärender måtte hwila till nästa riksdag, då de straxt i början kunde företagas och afgjöras.

Ståndet instämde härmed.

Herr borgmästaren Cervin anmälte, at ehuruwål målet angående forum för militairepersoner, som å resor någon förbrytelse begå, blifwit återlemnat till prästeståndet, och berörde stånd lofwat, at taga detta ärende under närmare öfverwägande, samt at förena sig med ståndets häröfver fattade beslut, hade dock prästeståndet nu åter hitsändt löparen, utan at någon ändring i dess förra resolution blifwit giord. Hemställandes herr borgmästaren, hwad härvid numera wore tillgiörande.

Ståndet fant godt, at anmoda h:r talman, at giöra föreställning hos herr ärkebiskoppen, huru angelägit det wore, at prästeståndet måtte i detta mål förena sig med borgareståndet, emedan i annor händesle ingen expedition kan skie.

Herr borgmästaren Finerus, och de öfrige herrar deputerade återkommo, och gaf herr borgmästaren wid handen, det ridderskapet och adelen berättat, at secreta handels- och manufacturdeputationens betänkande, angående beuserätten wore redan afgjordt och bifallit. Men de öfrige anmälte målen wille ridderskapet och adelen företaga, och förmodeligen till ståndets nöje af-

giöra. Präste- och bondestånden hade yttrat sig wilja tilse, huruwida the kunna sig med ståndets tankar, om de anmälte målen, förena.

Tolf deputerade ankommo ifrån ridderskapet och adelen. Och gaf ordföranden öfwerstelieutenanten grefen Casimir Lewenhaupt wid handen, at ridderskapet och adelen hade förehaft och afgjordt krigsbefälets besvär, och som en och annan ändring derwid funnits nödig, så hade ock ridderskapet och adelen warit föranlåten at begära, det behagade borgareståndet desse ändringar bifalla, i synnerhet den § som Hans Kongl. Maj:st till riksens ständer öfwerlemnad, angående secondmajorer.

Herr talman lofwade, at desse besvär skola snart företagas, och försäkrade herr talman, at ståndet lærer med nöje foga sig efter ridderskapet och adelens yttrade tankar uti alt det, som möjeligen sig giöra låter.

Deputerade afträdde.

Och herr talman hemställte, om icke ståndet nu behagade företaga sig krigsbefälets besvär,¹ hwartill ståndet samtyckte.

Och uplästes fördenskull 25 §, angående soldatetorps uprödning och åbyggnad i Finland. Och fant ståndet godt at bifalla denne §.

26 § samt bondeståndets derwid fogade extractum protocoll, af den 9:de i denne månad, uplästes, angående de så kallade knecktehemmanen. Ståndet pröfwade skiäligit, at bifalla det project, som ridderskapet och adelen till denne § giordt.

Fyre deputerade från prästeståndet ankommo, och öfwerlemnade ordföranden kyrckoherden och doctoren Celsius ett extractum protocoll, angående bibliothecarien vid Lunds academie doctor Johan Corylander, samt recomenderade innehållet häraf till det bästa.

Herr talman lofwade, at det anmälte målet skulle straxt tagas under öfwerwägande. Och deputerade afträdde.

Nyssberörde prästeståndets extractum protocoll uplästes,² af innehåll, at prästeståndet funnit sig föranlåtit, i anseende till bibliothecarien doctor Corylanders trånga och ganska beswärliga omständigheter, at anmäla honom till

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömiliteiekonomideputationen, nr 22 (flera handlingar).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Prästeståndets protokollsutdrag, nr 10.

erhållande af den pension, med hwilken framledne capitainen Lithou, såsom poet warit benådad. Ståndet lemnade härtill dess bifall.

27 § af krigsbefällets besvär uplästes,¹ angående ändring med åboerne å cronlöningshemman. Denne § bifölls. Likaledes

28 § angående släpekläder för soldaterna wid Åbo och Biörneborgs, samt Nylands regementen.

29 § angående boställen för trumslagare och profosser wid finske regementerna: bifölls. Äfwenså

30 § angående wargerningsmanskabet. Jämwäl

31 § angående fälttractamentes erhållande wid commenderingar till fästningsarbete.

32 § angående indelt lön för öfwersten och öfverstelieutenanten wid Savolax och Nyslotts läns regemente, med mera: denne § hade prästeståndet bifallit, i det, som angår bortmiste boställen, men at hvad indelt lön för öfwersten och öfverstelieutenanten beträffar, förblifwer efter wanligheten, hvarmed ock borgareståndet sig förenade.

33 § angående swenske predikningar i Finland: bifölls.

34 § angående militiæstatens enke och pupillcassa: Prästeståndet hade afslagit denne §, i anseende till obilligheten af den begärte förmånsrätt. Och fant ståndet jämwäl skiäligit, at hermed instämma.

35 § bifölls, angående sökt postfrihet för militiæstatens enke och pupillcassa.

36 § angående befordran för cammereraren wid militiæstatens änke- och pupillcassa: denne § hade prästeståndet bifallit, med förbehåll, af samma rätt för dem, som nu eller framdeles skiöta räknenskaperne wid prästeståndets samt civilstatens änke- och pupillcassa, hwilket prästeståndets yttrande borgareståndet biföll.

37 § angående auditeurers befordran. Bifölls. Likaledes

38 § angående krigsprästernes befordran. Äfwenwäl

39§ angående försålde boställen till skatte.

40§ angående krigsråders antal i kongl. krigscollegio, och militairepersoners befordran dertill: afslogs.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömiliteiekonomideputationen, nr 22 (flera handlingar).

44 § angående embetsmän och betjente, som wid husesyner etc. fordra belöning: bifölls.

42 § angående communionwin för soldaterne: Ridderskapet och adelen hade bifallit denne § med den tilläggnig, at ryttare och dragoner äfwen härunder måge begripas, hwilket ock prästeståndet samtyckt; dock med den ändring wid slutet af § ifrån orden, *i synnerhet*: med mindre så wore, at winsäden, som cronan består till communionwinets inkiöpande, icke förslår till församlingens behof, i hwilken händelse härmed förblifwer, eftersom tillförne är förordnat. Borgareståndet instämde härmed.

43 §, om inhysesshion och backestuger, hade ridderskapet och adelen afslagit, hvarmed ock ståndet sig förenade.

44 § angående boskapspenningars fordrande af officerare och soldater: bifölls. Äfwenså

45 § angående boställens deltagande i wägebyggnig.

46 § angående åboernes å de militien på lön anslagne hemmans bibehållande, wid den uti 1723 års skattekiöpsförordning dem tillagde förmånsrätt till skattelösen:¹ denne § bifölls.

Och ståndet skildes åt.

Åhr 1756 den 2 October

S. D. Justerades ståndets tillärnade extractum protocoll, angående tiondetackjärnet, lydande sålunda:²

S. D. Borgareståndet har förehaft eij allenast bergsdeputationens betänkande af den 6:te Julii sidstwekne,³ at auctionerne, hwilka hitintill blifwit hållne på Kongl. Maj:sts och cronans tiondetackjärn måtte uphöra, utan ock the särskillte tankar, hwilka thetsamma äro bifogade. Och håller ståndet så mycket betänkeligare at bifalla åtminstone thet förra som thet skulle medföra en anseelig årlig statsbrist och thertill medwara föga nyttigt för alla manufacturidkare, hwilka icke hafwa ämneshamrar.

¹ Tryckt förordning 19 september 1723: *Kongl. Maj:ts nådige förordning, huru med de hemman och cronolägenheter, som til skatte försäljas, förhållas skal.*

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 149.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Bergsdeputationen, nr 24.

Statsbristen blifwer så mycket påtageligare, som cronans tiondetackjärn en åhrlig ungefärlig summa af 2000 skeppund, plägar sälljas på auctionerne emellan 22 à 26 d:r kopp:rmt, men torde på det föreslagne sättet, till manufacturisterne lemnas till 16 à 18 d:o mynt, då cronan hwarje år allenast på then waran kommo¹ at förlora ett medium räknat 160000 d:r kopp:rmt åhrligen; icke at förtiga hwad cronan på bergsmännen årligen kunde komma at brista, ty så länge han betalar sin ränta in natura, förwarar han thensamma uti sin järnbod till thes upbördsstämman warder pålyst. Men tå thet af honom får wändas i penningar, warder nog owist, om thesamma kunna wara i behåll, tå upbördens skier, och torde cronans äfventyr häruti gifwa en obehagelig öfwertygelse. Bergsidkaren är thet ock föga nyttigt, utan sätter snarare en fattig bergsman utur stånd, at fortfara med sin blåsning. Förfarenheten wittnar, at wärmsjernet är thet första, som then fattige bergsmannen behöfwer wända i penningar, at thermed köpa något till underhåll för sig och sitt arbetsfolck, på thet han skall mäckta drifwa den tillärnade blåsningen. Skulle nu thesamma, enligt betänkandet, lemnas manufacturisten, så saknade bergsmannen sitt wanliga understöd, och tå torde blåsningen för honom aldeles afstanna, eller han åtminstone wara twungen, at lemna thensamma uti en förmögnares händer. Icke at förtiga den olika tunga, then ene bergslagsorten emot then andra af thenna ändring kommo at widkiännas. Ty det hyttelag, eller i then bergslag, på hwars tillwärcning manufacturwärc finnas anlagda, komme at aflämna sitt tiondetackjärn in natura, och måste således utgiöra sin ränta på gamla foten, men i the öfrige bergslagerne finge bergsmannen lösa det sielf efter thet modererade priset.

Hwad åter thet widkommer, at the manufacturidkare, hwilka icke hafwa ämnessamrar, jemte alla stångjärnshamrarne i gemen komma at lida, så åberopar sig borgareståndet så wäl i then delen, som rörande then igenom the hittills wanlige auctionerne föreburne tackjärnsstegringen, the särskillte tankar, hwilka betänkandet åtfölja.

Borgareståndet anser således den begärdte dispositionen af tiondetackjernet både för skadelig och onödig; skadelig i jemförelsewis emellan the manufacturer, som köpa theras stångjärn, antingen wid bruken eller å stadsens wågar, efter gångbart pris, och hwilka thermed ännu hafwa sin utkomst, samt

¹ Rättat efter protokollsutdraget. I protokollet: *kommot*.

them, som äro understödde med ämneshamrar, och således hafwa deras järn för wida billigare pris. Ty när the senare få emot the förra, igenom en tillgång på cronans tijondejörn till ett modererat pris, drifwa sitt manufactursmide, men theremot the förra kiöpa det, som förut sagdt är, så måste the aldeles gå under, hwilket skulle strida emot then ömhet, som regeringen bör hafwa, så för then ena, som andre undersåtarens bestånd, och onödig, ty sedan riksens ständer bewiljat, at på sådane waror får giöras lån till 3 procent i banquen och manufacturisten jämwäl för them är fri, efter interesstet betalas af järncontoiret, och manufacturerne tillika hädanefter komma, at utskieppnings- samt tillvärckningspræmier, så finner borgareståndet eij annat, än manufacturerne böra begå sig, och at cronans tijonetackjörn, hädanefter, som hittills skiedt, må säljas genom offentligit utrop till den mäst biudande, hwilket med the öfrige respective stånden etc.

Föredrogs å nyo justitiædeputationens betänkande,¹ angående brukspatronen Gabriel Tims ansökning, at uppå halfwa Semla stångjärnsbruk, som honom under fideicommissrättighet tillfallit, få giöra ett penningelån af etthundrade tusende dahl:r kopparmynt, hwilket deputationen i anledning af anförde omständigheter tillstyrckt.

Och fant ståndet skiälligit at bifalla detta betänkande, i anseende till målets besynnerliga omständigheter.

Uplästes landt- och sjömiliteæoeconomideputationens memorial,² angående följande §§ af ammiralitätsstatens beswär.

49 § af desse beswär uplästes, angående förplägning och skiuts för officerarne på resor till och ifrån compagnerne. Och hade ridderskapet och adelen bifallit denne §, men presteståndet deröfwer resolverat, at dermed förblifwer efter wanligheten och ståndets resolution wid 1747 åhrs riksdag,³ at när rote-ringscompagnerne äro widtsträckte till 30, 40 eller 50 milar, skall nödig skiuts bestås officerarne, men derunder icke. Hwarmed ock ståndet sig förenade.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiædeputationen, nr 17.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömiliteækonomideputationen, nr 23 (flera handlingar).

³ Tryckt resolution 11 februari 1748: *Kongl. Maj:ts nådige resolution, uppå the allmänne beswär, som thesz trogne krigs-befäl af the indelte regementerne til häst och fot i Swerige och Finland, samt ammiralitätsstaten, wid then nyligen öfwerståndne riksdagen, i underdånighet andragit*, § 34.

50 § angående monderingspersedlarnes återskaffande efter afledne båtsmän: bifölls.

54 § angående frikarlar wid amiralitetscoopvaerdiecompagnierne: bifölls. Likaledes

55 § angående förslager till vacante tjenster. Äfvenså

57 § angående siöcadettecorpsen. Såsom ock

58 § angående det för cronans enrolleringsmanskap sökte företräde till siöfart på coopvaerdi.

Uplästes ridderskapetsoch adelens extractum protocoll, af den 11 i sidstl. månad,¹ angående majoren Peresvetof Morath, at han, ehuru han för detta fått afskied, likväl må niuta pension, af den tillärnade pensionscassan för arméen, med mera ut in actis.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll, af den 27 i sidstl. månad,² angående tillökning på lönen för cammereraren³ i kongl. cammarcollegii förste provinciecontoir, samt betjeningen derstädes, för särskildt tillökt arbete, som före hördt till ett särskildt contoir. Och hade bondeståndet detta bifallit, samt remitterat wärckställigheten till secreta utskottet, hwarmed ock ståndet instämde.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll, af den 9:de i sidstledne månad,⁴ angående cammarskrifwaren Ander Otto Laurins befordran, till erhållande af landscammererarenamn, -tour och -heder. Och fant ståndet godt, at härtill samtycka.

Uplästes secreta handels- och manufacturdeputationens betänkande,⁵ angående befordran för extraordinarie juris professoren och ombudsmannen Christian Papke. Tillstyrkandes deputationen, at hos Hans Kongl. Maj:st anållas måtte, om nådig befallning till dess och riksens hofrätter, at honom på

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 9.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 30 (flera handlingar). Tryckt som bilaga 45 i bondeståndets protokoll (*BnP* 7, s. 982 f.).

³ Kamrer i första provinskontoret i kammarkollegiet var vid denna tid Paul Stockenström (jfr Örnberg 1874, s. 45).

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 31.

⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 29.

deras förslag till därstädes ledige blifwande beställningar och därunder hörande jurisdictioner upföra.

Herr rådman Hanell yttrade sig: Det är bekant, at Giötha hofrätt, sedan sidsta riksdag, suttit på 2:ne divisioner. Men som antalet af ledamöterna i berörde hofrätt warit otillräckeligit, till de förefallande mångfaldige ärenders afgiörande, har hofrätten warit nödgad, at adjungera sig wise häradshöfdingar, hwilka till landsallmogens och deras egen olägenhet således blifwit skilide ifrån deras ordinarie sysslor, och som förliudes nu skola hafwa begärdt särskildt arfvode för deras hafde beswär. Jag är fördenskull af den tanka, af professoren Papke kunde befordras till extraordinarie assessors-beställning uti berörde hofrätt, med dess nu innehafwande lön, till dess någon ordinarie assessors-lön blifwer ledig. På detta sättet kunde professor Papke hielpas, och manufacturcontoiret snart slippa at erlægga till honom den årlige lönen.

Herr rådman Hanqvist hölt häremot före, at man icke borde giöra något steg till befordran för professoren Papke, än det, som ordenteligen genom laga förslag efter förtjenst kunde skie. Och som Papke woro wärckelig extraordinarie juris professor wid Åbo academie, så borde han ock förwisas thit tillbaka, at derstädes söka sin befordran.

Herr borgmästaren Lange påminte, at riksens ständer sielfwe under sidstl. riksdag inrättat den ombudsmanssyssla, som professoren Papke nu innehafwer. Och som han således är en riksens ständers betjent, så böra de ock sielfwe draga försorg om hans befordran. I annor händelse torde Papke länge nog få wänta, innan han kan få någon syssla, och manufacturcontoiret således alt för mycket komma at lida, som måste imedlertid utbetala åhrlige lönen.

Herr talman: Det är oförnekeligit, at riksens ständer sielfwe böra draga försorg, om professoren Papkes befordran. Och som han werckeligen är en skickelig och braf man, så hemställer jag, om icke ståndet behagar anmäla honom till befordran på det sätt, som herr rådman Hanell nyss förut föreslagit. Hwilket bifölls.

Uplästes landt- och sjömilitiææconomideputationens memorial,¹ angående de wisse §§ af krigsbefällets beswär, wid indelte regementerne, neml.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 24 (flera handlingar).

1 § <uplästes>, angående officerares bewillning, efter innehafwande indelningar och löner. Denne § hade ridderskapet och adelen afslagit, hwarmed ock ståndet sig förenade.

2 § angående husesyns- och boställswärcket. Bifölls.

3 § angående reglementes författande för cavallerie- och dragoneregementerne. Bifölls med den af ridderskapet och adelen gjorde ändring, ut in actis.

4 § angående ansvar för dispositionen af traitementsmedlen på marcher. Bifölls. Likaledes

5 § at öfwerstelieutenanterne i armeen må nämnas tromän.

6 § angående boställsstorskiften i byalag. Bifölls med den af prästeståndet gjorde ändring in margine, ut in actis.

7:de angående bristens förekommande på goda och rustningsgilla hästar. Bifölls, äfwenså

8 § angående de till generalförrådscassan indragne secondcorporalers wid cavallerie- och dragoneregementerneboställen.

9 § angående militiæboställens geometriska aftagande. Bifölls med den ändring, at i stället för de understrukne orden *geographiske aftagande*, sättes, mätning.

10 § angående, at officerare och auditeurer, enär the å cronones wägnar tingföra någon, böra anses, som cronans ombudsmän. Bifölls med prästeståndets ändring, ut in actis.

11 §, bifölls, angående rustcammare eller ammunitionsbodar.

12 § angående tiden till regementsmöten. Bifölls, som hos prästeståndet, vide acta.

13 § angående cassationen imellan generalmönstringarne. Bifölls med prästeståndets tillägning.

14 § angående hästars tillsättande af officerarne vid cavallerie- och dragoneregementerna. Bifölls.

15 § angående så kallade hästemöten wid cavallerie- och dragoneregementerne. Bifölls med den af ridderskapet och adelen gjorde ändring, ut in actis.

16:te § angående rusthållares ansvar och plikt för treska. Bifölls med den af prästeståndet in margine gjorde ändring.

17 § angående gemenes fängslande inom regementets stånd. Bifölls. Äfvenledes

18 § angående ryttares, dragoners och soldaters wid häradsrätter ålagde böters förbytande i fängelse.

19:de § angående fältskiärerne wid finske dragoneregementerne. Bifölls, som hos prästeståndet. Vide acta.

20 § angående en förnyad legohionsstadga. Ståndet fant godt, at denne § går ut. Likaledes

21 § angående lazarettet i Stockholm.

22 §, bifölls, angående rusthållarnes ansvar och betalning för bewillningar och contributioner, som af deras dragonelöner böra utgå.

23 § angående befrielse för commenderingar på arbete wid de med cronan slutne entreprenader. Bifölls.

24 § angående torps upsättjande, när rusthåll ligga i byalag. Bifölls med prästeståndets häröfwer yttrade mening in margine.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll, angående Ångermanlands domsagas delning i tvänne delar,¹ och herr borgmästaren Martin Lundebergs, samt vice häradshöfdingen Johan Friedric Bibergs befordran till desse sysslor.

Herr borgmästaren Johan Boberg yttrade sig: Ehuru jag hade mycket at påminna, i synnerhet vid vice häradshöfdingen Bibergs befordran, så will jag dock för denna gång afstå derifrån. Och hemställer i det stället, om icke ståndet behagar lemna dess bifall till detta bondeståndets extractum protocoll.

Herr borgmästaren Kihlman: Jag har tillföre yttrat mine tankar, om slike befordringar, som desse, och kan jag för min del icke annat, än giöra äfwen nu förbehåll häremot.

Herr talman frågade, om ståndet behagade bifalla bondeståndets extractum protocoll i detta mål, hwilket med Ja beswarades.

Uplästes landt- och sjömilitiæoeconomideputationens betänkande,² angående Landtsorts fyrbåk, och cronans rätt till fyrpenningarne därstädes. Hemställandes deputationen, om icke de andelar i denne båk, som på ett och annat sätt råkat i private händer, måtte åter till cronan inlösas. Hwilket ståndet biföll.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 32. Text saknas. Tryckt som bilaga 46 i bondeståndets protokoll (*BnP* 7, s. 983–986).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæoeconomideputationen, nr 25.

Uplästes landt- och sjömilitiæoeconomideputationens betänkande,¹ öfwer bondens Lars Nilssons ansökning, angående besittningsrätt till cronorusthållet Ulfunda i Bohuslän, hwilket Hans Kongl. Maj:st genom utslag tillagdt swaranden Hans Andersson, och hade deputationen tillstyrkt, det måtte Lars Nilssons ansökning bewiljas.

Hwilket ock ståndet biföll.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,² af den 1 i denne månad, med tillstyrkande, at förbudet emot brännewinsbrännande, måtte, i anseende till den sig yppade ansenlige stora spannemålsbristen, i städer och å landet, både till husbehof och salu, blifwa förlängd till Michaelis nästkommande åhr. Hwarwid wisse mått och anstalter borde widtagas, som ses in actis.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,³ af den 1 i denne månad, angående wisse mått och anstalter, som secrete utskottet föreslagit till hämmande af missbruk, enär brännewinsbränningen framdeles kan tillåtas.

Sedan detta extractum protocolli war upläst, fant ståndet godt, at å nyo genomse detsamma och punctewis sig deröfwer yttra.

Wid första puncten var icke något at påminna.

Wid den andra puncten påminte herr borgmästaren Renhorn, at det ofta kunde hända, det brännewinspannor pantsattes för låhn. Och som sådane pannor icke woro i denne punkten nämnde, så borde deröfwer göras anmärkning, och med dem på lika sätt förfaras, på det den, som en sådan pant innehafwer, eij måtte få anledning, at densamma olofl. nyttia. Denne påminnelse bifölls.

3:die puncten bifölls af ståndet. Men herr åldermannen Ström ärhindrade derwid, at som i Stockholm pannor funnos af 210 kannors rymd, och tiden skulle fördenskull, i anledning af denne punct, i proportion efter storleken minskas, så finge man icke här bränna längre än sex weckor, som wore alt för kort tid.

Herr talman hemställte, om icke det kunde öfwerlemnas till Hans Kongl. Maj:st och rådet, at för Giötheborg och Stockholm, efter omständigheterna förlänga tiden, hwilket bifölls.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömiliteieconomideputationen, nr 26.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 129.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 130.

Wid 4:de puncten giordes den tillägning, at på den krog, som icke för brännewin är taxerad, bör ej brännewin finnas, under hvad skien det ock wara må.

Wid 5:te puncten fants nödigt at anmärcka, at i Stockholm bör hwad jurisdictionen angår, förhållas efter förra och 1747 års förordning.¹

6:te puncten bifölls.

Wid 7:de puncten anmärckte herr borgmästaren Cervin, at om böterne ej efter förra wanligheten komma till treskiftesdelning, och det blifwer angifwarens ensak, lära inga underslef blifwa uptäckte, eller komma at beifras, ty den brottslige lærer då finna sin nytta deruti, at förlika angifvaren, till at undfly vidare tilltal.

I anledning häraf fant ståndet godt, at treskiftesdelningen af böterne må, till så mycket säkrare lagligit åtal, af wederbörande fiscaler och upsyningmän, bibehållas; hälst emedan, utom det skiäl, som redan af herr borgmästaren Cervin anfört är, jämwäl härhos i åtanka kom, at cronans andel i sakören är fond för fångars underhåll, och andre behof i cronans stat.

8:de, 9:de och 10:de puncterne biföllos. Och för öfrigit fant ståndet nödigt wid desse anmärckningar bifoga den tillägning, det kopparslagarne i riket måge förbiudas, at under förbodstiden förfärdiga andre brännewinsspannor, och dertill hörande hattar och bröst, än sådane, som till utrikes orter utskjepas.

Enär nu allt detta wara beslutat, hemställte h:r talman, om ståndet behagade med desse anmärckningar bifalla secrete utskottets bägge nyss upläste extracta protocolli, hwilket hemställande ståndet med Ja beswarade.

Justerades ståndets extractum protocolli, angående den projecterade jagtordningen.

Herr talman påminte, och nödigt wore, det en deputation måtte afgå till de öfrige respective stånden, och anmäla, det ståndet med wisse giorde anmärckningar bifallit begge secrete utskottets extracta protocolli, angående brännewinsbrännandet, wid hwilket tillfälle deputationen kunde med sig taga och till det bästa recommendera följande ståndets extracta protocolli, neml. 1:mo angående handtwärckarne och 2:do angående controllwäcket, hwarwid jämwäl

¹ Tryckt förordning 10 december 1747: *Kongl. Maj:ts nådige förordning, huru hädan efter kommer at förfaras med brännewins brännande och säljande så å landet som i städerne, samt then consumtions accis-afgift, som therföre kommer at erläggas.*

hos prästeståndet kunde påminnas, om slut uti finske och österbottniske seglationssaken.

Herr rådmän Hanqvist utnämndes till ordförande och afträdde i detta ärende, tillika med ellofwa andre herrar ledamöter.

Uplästes krigsbefällets memorial, jemte Hans Kongl. Maj:sts nådige remiss,¹ angående secondmajorens och adjutanterers tillsättjande wid samtelige regementerne. Häröfwer hade ridderskapet och adelen, under den 28:de i sidstl. månad yttrat sig, instämmande med Hans Kongl. Maj:sts nådiga utlåtande. Och hwad de regementen angår, som redan kunna wara försedde med dubbla majorer, så öfwerlemnar ridderskapet och adelen sådant till Hans Kongl. Maj:sts särskildte nådiga förordnande.

Herr borgmästaren Renhorn: Man kan lätteligen finna, at secondmajorer och adjutanter måste i synnerhet wara nödige i de orter, hwarest regementernes stånd äro vidsträckte. Och således wore det wäl nyttigt at lemna bifall till denna krigsbefällets ansökning. Men härwid lærer det dock vara angelägit, at göra följande förbehåll, at lönen icke allenast eij tillökes, utan ock, at secondmajorer och adjutanten eij måge niuta högre dagtractemente, rationer, portioner och inquartering, än efter innehafwande wärkelig lön.

Herr talman hemställte, om icke ståndet behagade lemna dess bifall till förewarande ärende med det af herr borgmästaren Renhorn nu föreslagne förbehåll, hwilket med Ja beswarades.

Uplästes ett af presidenten herr grefwe Friedric Gyllenborg inlemnadt memorial,² angående pension för dess framledne broders, landshöfdingen grefwe Gustaf Gyllenborgs änkefru grefwinnan Wendela Oxenstierna.

Detta memorial hade ridderskapet och adelen, samt prästeståndet under den 28:de i sidstl. månad bifallit och remitterat till secrete utskottet, hvarmed borgareståndet sig jämwäl nu förenade.

Herr talman anmälte, at de öfrige respective ståndens yttranden, öfwer h:r öfwersten Ehrensvärds memorial, angående något penningeunderstöd för presidenten i kongl. krigscollegio herr Zander, således utfallit, at ärendet icke kunde expedieras. Hemställandes om icke ståndet behagade ändra dess förra resolution öfwer detta mål, och remittera detsamme till secrete utskottet.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 127.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 128.

Ståndet lemnade härtill des bifall. Men herr secreteraren Widmarck och herr borgmästaren Saklén yttrade sig, at som målet wore redan afgjordt, så kunde de icke samtycka till någon ändring uti den fattade resolutionen.

Justerades ståndets tilärnade extractum protocoll, eller anmärckningar wid secrete utskottets nyss förut afgiorde extracta protocoll, angående bränwinsbrännande, lydande, som följer:¹

S. D. Uplästes riksens höglofl. ständers secrete utskotts protocoll af den förste i denne månad, angående wisse mått emot missbruk af bränwinsbrännande, då det framdeles kan tillåtit blifva, hwaröfwer ståndet på nedannämde sätt fant skiäligt at sig utlåta.

Wid första puncten var intet at påminna.

Wid den 2:dra erindres, at med the pannor och hattar, som af någon kunna vara pantsatte bör förfaras på lika sätt, som i § om the öfrige hattarne och lösa brösten förmäles.

4 § tillägges, at på then krog, som ej för bränwin är taxerad, bör ej bränwin finnas under hvad skien thet wara må.

Wid 5 § observeres, hwad jurisdiction angår, at i Stockholm thermed bör förhållas, efter förra och 1747 års förordning.

6:te, 7:de, 8:de, 9:de och 10:de §§ biföllos.

I öfrigit pröfwade ock ståndet bäst wara, at böterne böra efter förra wanligheten komma till treskiftesdelning, till så mycket säkrare lagligt åtal af wederbörande fiscaler och uppsyningsmän eller cronobetjente, hvilka annars af ensaksböter, giöra willkorligt efter behag att tilltala then sig förbryter, som icke så låter sig giöra när cronan, staden eller landet tillika hafwa sin rätt. Hwarutom cronoandelen af sakören är fond för fång-förtäring, samt andre behof i cronans stat, och at intet i riket tillwärcat bränwin må ifrån then ena staden till then andra föras och försälljas. Hvarjemte ståndet äfwen fant, at i fall i städerna Stockholm och Giötheborg, hwarest endast salubränwin af inrättade ämbeten brännes, icke på de i 1 § af secrete utskottets protocoll den 1:ste i denne månad, angående bränwinsförbudet, skulle medhinnas af fullkomna bränningen, thet tå måtte ankomma på Hans Maj:sts med råds råde nådigste åtgärd, at efter omständigheterna samma tid förlänga. Börandes ock under förbudstiden, alla kopparslagare i riket wara förbudne, at förfärdiga andra

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 150.

bränwinspannor och thertill hörande hattar och bröst, än sådane, som till utrikes orter utskieppade warda, enligt hwad therom stadgadt är, hwilket etc.

Ståndets herrar deputerade återkommo och gaf herr rådman Hanqvist wid handen, at herr grefwen och landtmarskalken hade begärt, så snart möjligt wara kan, ståndets anmärckningar wid secreta utskottets extractum protocoll, rörande bränvinsbrännandet. För öfrigit hade herr grefwen och landtmarskalken berättat, at ridderskapet och adelen hade bifallit secreta handels- och manufacturdeputationens betänkande, angående handtwärkarne. De öfrige stånden hade lofwat företaga de anmälte ärender, och med det första sig deröfwer yttra.

Herr borgmästaren Johan Boberg föredrog följande §§ af ståndets allmänna besvär,¹ neml. 5 § angående burskapsnödvändighet för dem, som föra svenske coopvaerdieskiepp till utrikes orter.

Öfwer denne § hade ridderskapet och adelen sig yttrat, at säkrast wore, det härmed förhöllos, som kongl. rescriptet af den 3 Februarii 1755 förmår, med hwilket yttrande prästeståndet sig jämväl hade förenat. Och fants fördenskull nödigt, at ändring häruti skall hos prästeståndet begiäras. I widrigt fall återtages §.

56 § angående handtwärkare, som will köpman warda, bifölls.

51 § angående en fyrings upprättande på Diursten i Öregrundsgrepen² bifölls, likaledes

68 § angående en lyckta på Holmögaddarne.

82 § angående de uti utrikes städer tillsatte consuler bifölls.

79 § angående bergmästarnes marckegångstaxor bifölls.

93 § angående prisets stegrande på brun sirap bifölls

24 § angående burskaps vinnande på handel bifölls.

12 § angående städernes bibehållande wid tobaksplanterande bifölls.

84 § angående deltagande uti staqveters hållande bifölls.

Herr talman anmälte at löparen nu wore ankommen af secreta utskottets extractum protocoll,³ angående wärfsofficerare i Carlsrona. Och som ståndet redan under den 9:de i sidstl. månad förehaft, och ridderskapet och adelen,

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen, onummerat.

² Enl. konc.; i renskr. *Öresundsgropen*.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 112.

samt prästeståndet detta extractum protocolli bifallit, så hemställte herr talman, om icke ståndet jämväl behagade lemna dess samtycke härtill, hvilket med Ja beswarades.

Herr borgmästaren Johan Boberg gaf wid handen, at 1 och 86 §§ af borgarståndets allmänne besvär,¹ den förre, angående det allmogen må tillförbiudas sällja sitt tillbytte tackjärn till bergstäderna, och den senare, om förbud mot befractande af gods för andre än städerna, hade blifwit afslagne. Hemställandes h:r borgmästaren, om icke desse §§ måtte återtagas, hwilket bifölls.

Herr talman erhindrade, at ståndet hade bifallit tulldeputationens betänkande, angående bergstullars inrättande för de bruk, som äro utom bergslagen. Och vore således angelägit, at extractum protocolli härom måtte afgå.

Herr borgmästaren Fries åtog sig, at häröfver författa extractum protocolli.

Herr borgmästaren Johan Boberg gaf vid handen, at 69 § af ståndets besvär, angående Boråhshandelen,² hade i allmänna besvärdeputationen blifvit afslagen, och en ny i dess ställe projecterad.

Ståndet fandt godt, at detta ärende skulle hwila.

Uplästes secreta utskottets extractum protocolli,³ angående säkerhet för banquen wid utgifvande penningelån.

Uplästes ett härwid bilagdt transsumt af förkortningscommissionens project till hämmande af widlyftighet i utsöknings- och rättegångsmål.⁴ Föreslående så wäl secreta utskottet, som commissionen någon ändring uti 17 cap. 15 § handelsbalken, samt 7 cap. 2 § rättegångsb.

Herr talman hemstälde, om icke bäste wore, det ståndet sig häröfwer yttrade på följande sätt: Ståndet kan icke samtycka till dett förra momentet, utan förblifwer dermed, som i lagen stadgat är, men till det senare momentet finner ståndet skiäligit at samtycka.

Detta hemställande bifölls.

Åtta deputerade från bondeståndet ankommo. Och anmälte ordföranden Joseph Hansson, det bondeståndet förehaft secreta utskottets extracta protocolli angående bränwinsförbudet med mera. Och ehuruwäl bondeståndet nog-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen, onummerat.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen, onummerat.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 131.

⁴ Tryckt som *Kongl. förkortnings commissionens project til hämmande af widlyftighet i utsöknings och rättegångs mål* (Stockholm 1755).

samt funnit, det öfwerflödigt bränvinsbrännande är skadeligit, så hade dock bondeståndet trodt, at des skiälliga nyttjande, eij aldeles bör betagas. Och som det för bondeståndet wore nödigt, at wid detta ärende få inkomma med wisse anmärckningar, så hade bondeståndet funnit sig föränlåtut begära, at detta mål imedlertid måtte hvila.

Herr talman gaf vid handen, at detta ärende wore redan hos borgareståndet afgjordt, och at ståndets anmärckningar deröfwer wore redan färdige, at med de öfrige respective stånden communiceras.

Desse deputerade afträdde.

Herr borgmästaren Johan Boberg förfrågade sig, huru han borde förhålla sig med ofwanomtalt 69 § angående Boråshandelen,¹ om § skulle återtagas, och allmänna beswårsdeputationens project i det stället gillas.

Herr borgmästaren Cervin: Det kan eij annars förefalla mig och androm något besynnerligt åt, at man redan ifrån riksdagens början begärdt, men icke kunnat få se Boråhs stads priwilegier, hwarpå borgerskapets så aldeles oin-skränkte handel säges grunda sig. Jag för min del kan eij annat än påstå, at få igenomläsa desse så ofta åberopade priwilegier, då man snart lärer finna, huruvida de sträcka sig, och om de icke böra jämkas. Imedlertid må detta ärende hvila.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg: Mig förefaller det ganska betänkeligit, at här will begäras det Borås stads priwilegier skola jämkas. Detta blefwe wisseligen ett farligt præjudicat, som skulle medföra de farligaste påföljder för samtelige städerne, i det härigenom en öppen wäg banades för de öfrige stånden at med förmån, under wår egen oenighet, giöra inbrott uti våra priwilegier. Och som jag tycker, at den af de öfrige ståndens ledamöter i allmänna beswårsdeputationen projecterade § grundar sig på billighet, och är bättre än den, som ståndet föreslagit, så kan jag för min del eij underlåta, at tillstyrcka, det samma project må bifallas.

Härmed förenade sig herr borgmästaren Renhorn med den tilläggnig, at all jämkning och rubbning, uti Borås stads priwilegier, wore stridande emot regeringsformens 51 § och borde således eij tillåtas.

Herr handelsman Pyhlgardt: Jag kan icke finna, at regeringsformens åberopade § är hit lämpelig. Men i händelse det dock så wore, förefaller här likwäl

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna beswårsdeputationen, onummerat.

den wigtiga frågan, om Boråhs stads privilegier skola bibehållas, enär bewisligt är at, alle öfrige städer i riket genom dem komma at lida. Jag tror, at man härvid lærer böra hafwa mera afseende på den öfriga myckenheten, än en enda stad allena.

Härmed förenade sig herr rådman Hanqvist.

69 § af ståndets allmänna besvär,¹ angående Borås stads borgerskapshandel uplästes.

Herr borgmästaren Omnberg: Som jag mycket warit hindrad af andre sysslor, så har jag icke haft tillfälle förr än nu at höra rätta innehållet af denne §. Och måste jag bekiänna, at jag icke kunnat föreställa mig, at § warit ställd i så hårda och eftertänkeliga ordalag, som jag nu finner. Låtom oss betänka, hwad detta kan hafva för påföljder. Och om vi icke sielfwe härigenom gifwa ett præjudicat, i stöd hwaraf de öfrige stånden lätt kunna angripa alle städers privilegier, under den titul, at landet igenom dem kommer at lida. Och håller jag fördenskull före rådeligast wara, at wi icke gifwa någon anledning till privilegiers rubbade, hälst nu i denne tid, när städernes rättigheter ändå nog angripas. Hwarpå utom annat wi lära hafwa ett färskt prof uti secreta handels- och manufacturdeputationens betänkande, rörande handtwärckarne.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Här säges, at § är författad i hårda och eftertänkeliga ordalag. Jag har upsatt densamma i anledning af de uppgifne skiäl, och bör dess innehåll, så mycket mindre lända mig till förwitelse, som § är 2:ne gånger hos ståndet justerad och godkiänd.

Herr handelsman Allegre: Jag erhindrar mig nogsamt, at åtskillige klagomål öfwer de oordningar och missbruk, som Boråhs handlande föröfwa, gifwit anledning till denne §. Desse böra ock rättas, och det kan skie genom klagomål på wederbörlig ort. Men derföre få wi icke lof at angripa stadens privilegier, som böra blifwa orubbade. I denna händelse skulle wi gjöra ris åt oss sielfwe.

Herr handelsman Modin: Stockholms stads handlande hafwa ofta och länge nog klagat öfwer de missbruk, som Boråhsboerne föröfwa. Men de hafwa derföre alt hitintill icke erhållit ändring, ehuru långt de fullföljdt sine klagomål, ända ifrån politiccollegium, hos kongl. commercecollegium och till Hans Kongl. Maj:st. Således lærer wara nödigt, at detta ärende afgjöres hos ständer.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen, onummerat.

Herr borgmästaren Carl Gustav Boberg: Sedan de öfrige ståndens ledamöter uti allmänna beswärsdeputationen förkastat den af ståndet projecterade § kunne vi ej komma längre dermed, ty änskiönt wi genom extractum protocollii skulle giöra föreställning härom, så lära dock de öfrige stånden ej gå in deruti; och är fördenskull rådeligast, at wi antaga det project, som de öfrige ståndens ledamöter författat.

Herr handelsmannen Pijhlgardt: Med detta senare projectet är ingenting at uträtta, ty missbruken kunna ändå bibehållas i deras wanlige gång; och är fördenskull nödigt, at saken anmäles hos Hans Kongl. Maj:st, med underdånig begäran, at städernes klagomål warda genomsedde, och de wid Boråhshandelen befintelige oordningar och missbruk rättade.

Herr borgmästaren Friedrich Ingman: Jag har beklageligen under denna riksdag måst höra, det man gjordt sig en wana, at kalla det för oordningar och missbruk, som likwäl grundar sig på stadens privilegier och erhållne resolutioner. Och som afsigten för detta warit, och jämwäl nu lærer vara, at rubba stadens välfångna rättigheter, så kan jag ej underlåta at protestera emot ett sådant förfarande. Skulle någre werckelige missbruk finnas, så måge de ändras. Men stadens privilegier och resolutioner böra blifwa orubbadde.

Herr rådman Abraham Hylphert: Jag har warit af min stad anmodad, at anföra beswär öfwer de wid Boråhshandelen förelöpande missbruk och oordteligheter. Större delen af städernes fullmäktige hafwa och gjordt detsamma. Herr borgmästaren Ingman har under detta alt föreburit sin stads privilegier och erhållne resolutioner. Men när wi begärt få se dem, har han sådant wägrat, twiwelsutan öfwerlygad, at han under dem icke funno beskydd, för de öfwerklagade missbruken, hwilka i sanning äro ganska många. Ingen nekar Boråhsboerne, at kringföra och sälja de waror, som de i stadens district upkiöpt, eller hemma tillwärcat. Denne rättighet är enlig med stadens privilegier. Men det är ett missbruk, at de allestädes, hwarest de kringresa upkiöpa waror, och sälja dem åter på andra ställen, och så alt vidare, så at en Boråhsbo, när han warit borta hemifrån i några månader, icke har det ringaste qvar, af de waror han tagit hemifrån, utan alt sådane waror, som han sedan upkiöpt. Ja missbruket går så långt, at många icke resa hem på flere åhr, utan flacka kring hela riket, ehuru de ofta sättja sig ned på landet, gifta sig och hålla derstädes i sine nästen lager af sådane waror, som de wid kringresandet upkiöpt.

Herr borgmästaren Cervin: Sedan de öfrige ståndens ledamöter uti allmänna beswärsdeputationen icke welat gå in med ståndet uti den projecterade § lærer numera ingen annan utwäg wara öfrig, än at ståndet måtte genom en särskild föreställning hos Hans Kongl. Maj:st anmäla besvär öfwer de wid Boråhshandelen förelöpande missbruk, och begära rättelse deruti.

Herr talman hemställte, om icke detta herr borgmästaren Cervins yttrande wunne bifall, i hvilken händelse § kunde återtagas och wisse herrar ledamöter utnämnas, at projectera de tillärnade beswären.

Detta hemställande bifölls, och utnämndes till detta ährende

herr handelsman Modin

h:r handelsman Pijhlgardt

herr borgmästaren Cervin

herr rådman Hanqvist

herr rådman Hanell

herr handelsman Allegre

herr borgmästaren J. Boberg

och herr borgmästaren Appelberg.

Uplästes ett af herr borgmästaren Kijhlman inlemnad memorial,¹ med anhöllan om ståndets föreskrift till Hans Kongl. Maj:st, om befordran vid förefallande tillfällen. Hemställandes herr borgmästaren härhos, om icke detta ärende hos de öfrige respective stånden till biträde kunde anmälas.

Herr borgmästaren Omnberg yttrade sig, at det wore billigt, det ståndet måtte biträda herr borgmästaren Kihlman uti denna dess angelägenhet. Men herr borgmästaren befarade, at i händelse detta ärende skulle genom extractum protocolli anmälas hos de öfrige respective stånden, torde det icke hinna blifwa afgjordt förr riksdagens nu instundande slut, och [hölt]² herr borgmästaren fördenskull före bäst wara, at herr borgmästaren Kihlman måtte af ståndet allena hos Hans Kongl. Maj:st till befordran anmälas.

Detta bifölls.

Och herr borgmästaren Kihlman aflade hos ståndet tacksäjelse, hemställandes härhos, om icke ståndet täcktes jämväl bevilja honom des intygande, genom extractum protocolli öfwer hans förehållande under de trenne riksdagar,

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 129.

² Enl. konc.; i renskr. saknas ordet.

han såsom ledamot rådplägingarne i ståndet bevistat. Det torde hända, at sådant bevis blefwe för honom nödigt, enär han wid tillfälle kommo at giöra ansökning hos kongl. hofrätten, at komma på förslag till någon ledig härads höfdingesyssla.

Detta hemställande bifölls likaledes.

Och ståndet skildes åt.

Åhr 1756 den 4:de October

Herr borgmästaren Cervin inlemnade följande dictamen ad protocollum, rörande Nordsiö sillfiskeriet.

Medan ett memorial af d. ¹September sidstledene utaf wälborne herr assessoren U. Rudenschiöld,² angående fiskerierne, emot secreta handels- och manufacturdeputationens betänkande i samma ämne daterat den 26 Maii innewartande år helt oförmärckt finnes wara inkommit i wällofl. ståndet, utan påskrift från ridderskapet, och icke heller omrördt uti deputationens betänkande. Ty hemställes huruwida samma memorial kan antagas, eller till något hinder sysslosätta wällofl. ståndet, då tiden till riksdagens slut neppel:n lemnar tid at widröra nya förslag, hälst alt hwad af herr assessoren är så vidlyftigt anfördt, icke wederbörligen är förut lemnat till deputationens bepröfwande.

Jag har af händelse ej förr än i dag af ståndets secreterare härom blifwit underrättat, och har derföre ej mer hindt, än at som hastigast genomögna detta memorial, som synes wara af ett besynnerligt innehåll, helt stridande emot riksens höglofl:e ständers egne beslut och författningar, både vid sidsta och denna riksdagen, så väl som ock emot hwad deputationen i grund af dess undfångne instruction genom förrbemälte betänkande riksens höglofl. ständer tillstyrckt. Och som tiden ej medgifwit, at så omstendeligen som målet förtjenar, i fall detta memorial kunde komma till skiärskådande, thervid giöra nödige påminnelser, så wore min wälmenta tanka, at memorialet måtte öfwerlemnas till secreta handels- och manufacturdeputationens yttrande, om tiden så medgåfwe. Men som thet torde numera hållas äfwentyrligit, sedan deputationen

¹ Datum saknas.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 130.

för så lång tid tillbaka afgjordt saken och lærer wara i begrepp at sluta, så tyckes wara tjenligast, at memorialet får läggas ad acta tills vidare.

Emedlertid såwida wällofl. ståndet icke dessto mindre täckes uppehålla sig med dess genomläsande, tror jag mig böra wid handen gifwa någre omständigheter, hwilka åtminstone kunna göra en del anförde grunder owisse, om icke helt oricktige.

Herr assessoren påstår, at vår nation war ännu i okunnighet så wäl om sätet at fånga och anse Nordsiösillen, som om tillgången af den feta sillen wid våre egne kuster, förrän herrar Arwidsönerne, såsom uphofsmän dermed började. Men hwem wet icke, at Swerige i förra tider idkat sillfisket med buyser i Nordsjön, jämväl i högstsäl. konung Carl den elftes tid, men har ock nyligen sedt utur publice tryckte tidningarne om detta fiskets beskrifning, at Swerige efter tractaten äger rätt till Nordsjöfisket med tusende buyser, och det är bewisligt, at äfwen Carlshamn haft buysfisket emellan 1664 och 1680. Det kan ock intet wara obekant, at svenska nationen warit kunnog om de sorter sill, som wankar wid våra egna kuster såwäl förr som nu. Flere städers, besynnerligen Landscrona stads privilegier, wittna nogsamt i hwad anseende sillfiskeriet hos oss warit. Men om någon tid riksens ständer så ifrigit som nu sökt med hielpemedel upbringa detta gagnetliga näringsfång, det torde wara obekant.

Herrar Arwidsönernes meriter med theras åtgjård, hwarcken will eller bör jag förringa, icke heller missunna hwad förmån the vidare måge tillerkännas. Men för våre fiskebolag i Blekinge, som ännu håller uti med Nordsjöfisket, kunne wi icke räkna dem för uphofsmän, då de i början, sökt utestänga alle andre, och sedan när friheten lemnades, i thet minsta icke tjent med någon underrättelse, utan man har sig then sielf förwärfwat, både i det ena och det andra samt tillöfwat folcket.

Det synes wara swårt at finna hwad nödwändighet, som i början skulle föranlåtit oss åter börja med Nordsjöfisket, om icke meningen warit, at dermed fortfara, ty at på alt uptänkeligit sätt inleda undersåtare i Nordsjöfisket, at de skaffat sig all kundskap, och at inwånarne, som thertill öfwertalte blifwit, insett största delen af sin förmåga, på sådan grund, at alt med ens åter nu, efter få åhrs förlopp skulle förkastas, wore utan twifwel at hafva giordt alt fåfängt, utan nytta. Om thet ock wore så, at herrar Arwidsönerne wunnit kundskapen om berörde fiske i den högsta grad, hvar till tjenar then, när then icke mera

nyttjas. Theremot hålla wi före, at fullkomligare kundskap, besynnerligen genom utöfningen, ju längre ju bättre, måtte kunna winnas, och thet är tiden, som skall löhna, hwad början gör kostsamt och svårare. Emedlertid man icke må kunna neka, det wara en national vinning, hwad redan wunnit är, och synes wara redan mycket wunnit, när man först kan slippa betala utlänningen för hetlandske sillen. Emedlertid håller jag före, det woro nu ett äfventyrligit steg, at omstörta Nordsiöfisket, i hopp at få matiessill i Biörneborgswiken. Jag tror det woro godt at tagan, hvar man kan få den, men intet öfwergifwa med stor förlust för riket och undersåtarne det ena, innan har nog wisshet om det andra. Warande en ren och bepröfwad sanning, som deputationen förklarar, at hetlandske fisket kan och bör anses för en god grund till våre fiskeriers upkomst, som instämmer med riksens ständers egen förklarade tanka. Och således är thet alt för ömt, hwad herr assessoren förestår emot Nordsiöfiskets fullföljande då inrikes fisket likväl på alt uptänkeligit sätt kan och bör upmuntras, icke för det privilegerade fiskeriecompagniet allena, utan för alle riksens inbyggare, som i detta fång, förmodeligen böra wara lika privilegerade.

Det är alt för mycket at påminna wid h:r assessorens upgifne jämförelsegrunder, och the förklaringar theröfwer göras. Det woro beklageligit, om holländarne för matiessillen narrat af oss 48 plåtar tunnan, om thet ock icke woro mer än 24 plåtar, men det är bewisligit, at Carlshamn af egen fångst förledit åhr aflemnade öfver hundrade tunnor maties så härlig, som den någonsin blifwit införd af holländaren, till 14 plåtar tunnan.

Jag åtager mig jämväl at bevisa, det maties med härlig smak både kan kokas och stekas, som jag flere resor försökt, fast den dertill är nog för god, och det är wida felat, at buysfisket endast eller egenteligen grundar sig på maties. Jacobisillen anses på intet besynnerligare sätt, än then ju med nytta och smak kan ätas speken, kokad och steckt. Jämväl wore åtskilligt at påminna wid h:r assessorens gjorde uträkningar, till äfwentyrs, at grunden, 5 åhr i stället för 7, och ett större antal buyser, än wärckeligen desse åhren idkat fisket, mycket gör till saken, äfwensom det är naturligit, at ju mer andra nationer tilltaga, ju mer måtte holländaren aftaga med sine utredningar, men theremot contradictoirt, at rikedomar af detta fiske samlas af andra nationer, och at näringsfånget för oss supponeras wara fatalt. Hwem har ock bref derpå, at vårt strandfiske skall i längden hålla ut, såsom det nu någre åhr warit, och hwarföre skall det

ena förkastas på så owiss grund, när thet är fritt för alla at nyttja bägge? Dessutan kan en hwar lättel. finna at icke så många gode siömän kunna upammas wid strandfisket allena. At sju stycken buyser åhr 1754 idkat Nordsiösillfisket, lærer så mycket jag förnummit wara feltagit. Handlingarne lära likväl saken uplysa, om de warit mer än 3:ne, såsom förledit åhr.

Nu ehuru jag eljest om strandfiskets upmuntran med præmier och förmåner gierna är af enahanda tankar med h:r assessoren, och håller för högstnödigt, at äfwen exportationspræmier på den föreslagne foten nödwändigt böra bestås, om thetta fiske skall winna framgång och stadga, samt fiskeriidkarne icke afskräckas, så måste jag för min del likväl beklaga, at de skiäl herr assessoren för strandfisket anfördt, till ingen del wid Nordsiöfisket blifwit ansedde.

Äro the få i landet, som på en så lagligen och solenniter gifwen lofwen, på god tro och under förlitande på beståndet af utfäste friheter och förmåner, till deras skadeslöshållande, samt med en hos oss sällsynt nit och drift, hafva insatt i den äfwentyrigaste och största förslag fordrande delen af fiskenäringsfånget, neml. Nordsiösillfisket under Hettland.

Så synes största obillighet wara, om the lembnas utan omtanka i sitt öde, och at theras begynnare och idkare för all sin välwillja skola se sig ruinerade med all theras goda inrättning. Jag må ock för min del bekiänna, at blotta anledningen till Nordsiöfiskets omstörtande emot riksens ständers egne beslut nu och förre riksdagen, kunde göra tillfyllest, at sättja undersåtarna i största häpenhet och misströstan, at nånsin tillförlåta sig sådane ömsinte upmuntringar, som besynnerligen om frihet med buyser till dem skiedt, och hälst när en bepröfwad ock faststältdt sak således kan dragas icke allenast i twifwelsmål, utan och ställas i största äfventyr. För min del vet jag ingen gällande omständighet, som kunnat gifva h:r assessoren anledning till detta sitt förslag, then honom ju förut, om icke sidsta riksdag, dock thenna wid början, eller innan riksens höglofl. ständer sielfve giordt sitt beslut, at han dermed på ordenteligit sätt, anten uti dess ämbetsrum, uti höglofl:e deputationen, eller sitt respective stånd, i rätten tid sig kunnat anmäla, at dess tankar blifwit wederbörligen öfwerwägde, godkände eller förkastade. Men at dermed, när undersåtare och godpröfwad inrättning till skada på oordenteligit sätt framkommes, det är mer än besynnerligit, hvilket med mera denna korta stunden betager mig omständeligen anförä, till wällofl. ståndets gunstiga och mogna bepröfvande hemställes.

Wid justeringen häraf torde jag få äga tillfälle at rätta om något i hast kan wara miss-skrifwit.

Frants Cervin

Uplästes riksens ständers commissions extractum protocolli, af den 22 i sidstl. månad,¹ angående commissionens dom öfwer för detta lieutenanten Eric Sahlfeldt, borgaren Jonas Hellberg och drängen Anders Flodelius, med hemställande om icke, i fall riksens ständer finna för godt, at gilla commissionens öfwer desse brottslige fällde och nu insände dom, densamma då måtte här wid staden å wanlige platsen wärckställas, och sådant sedan genom wederbörande befallningshafwande allmännel. kundgiöras. Och emedan commissionen icke sedt sig medhinna, at tillika gifwa dess utslag öfwer de flere personer i orterne, som uti desse ofwannämnde personers brott deltagit, ty hemställer commissionen härhos, om icke detta ärende måtte öfwerlemnas till kongl. Swea hofrätt, till hvilken ända commissionen wille de inkomne ransakningar till bemälte hofrätt insända.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Uplästes riksens ständers commissions dom öfwer lieutenanten Eric Sahlfeldt, borgaren Jonas Hellberg och drängen Anders Andersson Flodelius, hwilka sökt i riket anställa upror, och till den ändan utspridt en där påsyftande smädeskrift och budkafle, hwilke i Norrige blifwit författade och af Hellberg derstädes till trycket befordrade, samt sedermera af Sahlfeldt och Hellberg gemensamt i riket anförde och i flere lähn till utspridande befordrade. Och hade commissionen i anledning af ransakningen och det emot desse brottslige, at den tillförordnade actor commissarien och borgmästaren herr Olof Bidenius Renhorn gjorde påstående pröfwat rättwist, det skall Eric Sahlfeldt och Jonas Hellberg, sig sielfvom till wälförtjent straff och androm till warning, i förmågo så wäl af 4 cap. 1 § missg:nsb., som Kongl. Maj:sts förordning angående budkaflar af den 1 Julii 1743,² mista lif, ära och gods, samt högra hand, halshuggas och den döda kroppen på 2:ne stegel läggas. Beträffande åter drängen Anders Andersson Flodelius, hade commissionen funnit rättwist, det skall han i förmågo af nyssnämnde kongl. förordning, med 40 par spö, try slag af paret af-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 17 (flera handlingar).

² Tryckt förordning 1 juli 1743: *Kongl. Maj:ts nådige förordning, angående budkaflors utskickande och omkringbärande i landsorterne.*

straffas, och sedan försändas till någon cronans fästning, at der i sex åhrs tid till arbete hållas. Och för öfrigit pröfwar commissionen i anledning af kongl. placatet den 21 April 1665¹ och kongl. förordningen af den 22:dre Martii 1736,² det böra alle de exemplar af smädeskriften och budkaflan, som kunna till rätta skaffas af skarprättaren wid kåken offenteligen upbrännas.

Uplästes Eric Sahlfeldts inlemnade böneskrift, med anhållan om nåd och lindring uti det honom ådömde straff i så måtto, at hans hand ej måtte afhuggas, eller kroppen på stegel läggas, utan af ärligt folck läggas i jorden.

Herr borgmästaren Höök: Jag finner wäl, at desse missdådares brott är ganska stort, och aldeles wäl förtjenar det ådömde straffet. Dock som man mig berättat, at i synnerhet Sahlfeldt skall redan till sine sinnen ej wara så aldeles riktig, och jag befarar härwid siälawåda, så finner jag mig föranlåten at hemställa, om icke desse brottslige måge förskonas, at mista högra handen och steglas.

Härmed förenade sig herr borgmästaren Cervin.

Herr rådman Redin: Brottet är ganska groft, och det ådömde straffet är enligt med lagen, som härwid har ett dubbelt afseende, och bör lända ej allenast till ett wälförtjent straff för de brottslige, utan ock till warning för andre wanartige. Skulle nu straffet lindras för desse, befarar jag, at wanartige taga sig anledning deraf, at säga, det brottet icke varit så stort, som det wärkeligen är. Och kan jag fördenskull icke annat, än bifalla commissionens dom, såm på lag aldeles wäl grundad.

Herr talman: Ingen tviflar, at ju dommen är wälgrundad och aldeles enligt med lag. Men här är egenteliga frågan, om icke nåd bör och kan bevisas wid detta tillfälle, då man har orsak at befara själavåda. För min del håller jag före, at lagens rättmätiga dubbla afseende ändå likafullt kan erhållas, änskiönt någon lindring uti straffet skier. Ty så wäl de brottslige, som andre kunna ändå ej annat säga, än at nåden hindrat det straff, som rättwisan eljest erfordrat. Och hemställer jag fördenskull, om icke riksens ständers commissions dom må

¹ Tryckt förordning 21 april 1665: *Kongl. Maj:tz placat och förbud angående pasquiller och smädeskriffter.*

² Tryckt förordning 22 mars 1736: *Kongl. Maj:ts förordning, huru förfaras skall med twänne af ähre förgättna, men ännu obekandta uphofsman öfwer några, emellan Kongl. Maj:t och cronan Swerige samt fremmande machter, sedan sidsta riksdag skedde underhandlingar, författade och utspridde smädeskriffter.*

gillas med den lindring, at Sahlfeldt och Hellberg förskonas, at mista högra handen.

Uplästes riksens ständers commissions extractum protocollis af den 15:de i sidstl. månad,¹ jemte den tillika inlemnade dom öfwer cappellanen Sven Kijhlman och dess son studenten Magnus Kijhlman, hvilka skola befordrat den för sitt begångne grofwa brott, härifrån staden förrymde riksdagsmannen Lars Larsson wid dess flygt utur riket, och derefter sielfwe till Norrige afvikit, i anseende hwartill såsom ock borgarens Jonas Hellbergs gjorde bekännelse, at capellanen Kijhlman uti Norrige skall haft kundskap om den af Hellberg derstädes, under namn af Swea rikets tillstånd² tryckta och sedermera här i riket utspridda smådeskrift, han Kijhlman, sedan i riket återkommit och sig hos commissionen instäldt, blifwit af actor herr commissarien och borgmästaren Olof Bidenius Renhorn tilltalad, hwaröfwer ock Kijhlman å egne och dess sons wägnar sig förklarar. Och hade commissionen i anledning häraf pröfwat rättwist, det bör capellanen Sven Kijhlman i förmågo af 61 cap. 4 §. missgärningsb. för dess förbrytelse uti Lars Larssons befordran på flykten till Norrige, böta ett hundrade dahl. silf:rm till det wid S:t Hedvig Eleonoræ församling här i staden inrättade barnhus. Men för öfrigit hade commissionen funnit skiäligit, at befria cappellanen Kijhlman och dess son Magnus Kijhlman ifrån tilltal och ansvar. Ståndet pröfwade jämväl rättwist, at gilla denna commissionens dom.

Uplästes riksens ständers commission[s] extractum protocollis, af den 9:de i sidstledne månad,³ samt dess tillika inlemnade dom, uti det vid en urtima häradsrätt i Kåkindes härad och Skaraborgs län först uptagne och sedermera till commissionens vidare ransakande och afdömande hänwiste mål, angående en under namn af Constans och Sincerus⁴ utspridd förförisk smådeskrift, uti hwilket mål numera afledne fältwäbeln Jacob Siöberg, och lieutenanten Eric Sahlfeldt blifwit angifne, jemte öfwersten och riddaren friherre Wolmar⁵ Reinholt Stackelberg. Och emedan fältwäbeln Siöberg, som genom budkafla allmogen

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 18 (flera handlingar).

² J. Swedenschiöld (pseudonym): *Swea rickes tilstånd uti ett kort begrep sammandragit och forestäld år 1756*. Kristiania. Åhlén & Åhlén 2003, nr 17.170.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 19 (flera handlingar).

⁴ D.v.s. mössornas i handskrift spridda motskrift till *En ärlig swensk* (Åhlén & Åhlén 2003, nr 17.164).

⁵ Läs: *Wolter*.

sammankallat och denne smädeskrift för den samme upläst, under ransakningen dödt i fängelset, så förfaller detta mål i anseende till honom. Hvad lieutenant Sahlfeldt beträffar, så aldenstund han sedermera med swårare brott blifwit befunnen, så wille commission sig framdeles utlåta, huru han för det ena med det andra anses och straffas bör. Och pröfwar commissionen för öfrigt rättwist det denna förföriska smädeskrift bör, i anledning af kongl. placatet den 21 April 1655¹ och kongl. förordningen af den 22 Martii 1736² författaren till skympf och nesa offentel. af skarprättaren wid kåken upbrännas, till hvilken ända berörde smädeskrift bör af predikostolarne i hela riket efterlysas, och inom sex veckor ifrån publicationsdagen till öfwerståhållaren och konungens befallningshafvande eller magistraterne i städerna aflewvereras, hwarifrån exemplaren sedan till kongl. slottscancelliet böra insändas, at dermed på ofvanskrefne sätt förfaras må.

Hwarhos commissionen funnit rättwist, at h:r öfversten och riddaren baron Stackelberg för vidare ansvar och tilltal i detta mål frikiänna.

Ståndet fant rättwist, at gilla denne riksens ständers commissions dom.

Uplästes riksens ständers commissions extractum protocollii, af den 15:de i sidstl:e månad,³ tillika med commissionens dom, uti det af sluss-skrifwaren Olof Mellin, emot riksdagsmannen Anders Olofsson ifrån Färgelanda sochn och Wästgötadal angifne, och till commissionen hänwiste mål, angående förgripelige utlåtelser, dem Anders Olofson skall fäldt om Kongl. Maj:sts egen höga person och regeringssättet. Och hade commissionen i anledning af ransakningen och actoris herr commissarien och borgmästaren Olof Bid. Renhorns gjorde påstående wäl funnit, det denne Anders Olofsson medelst dess grofwa förbrytelser emot Kongl. Maj:st och riket giordt sig förtjent till det i lagen utsatte dödsstraff. Dock som han redan suttit 10 månader i häckte och merändels warit siuklig, samt dertill med befinnes ganska oredig uti dess begrepp och tal, altså pröfvade commissionen skiäligt, straffet för honom i så måtto lindra, det skall han sig till wälförtjent näppst och androm till warning sittja

¹ Läs: 1665. Se tryckt förordning 21 april 1665: *Kongl. Maj:tz placat och förbud angående pasquiller och smädeskriffter.*

² Tryckt förordning 22 mars 1736: *Kongl. Maj:ts förordning, huru förfaras skall med twänne af ähre förgätna, men ännu obekandta uphofsmän öfwer några, emellan Kongl. Maj:t och cronan Swerige samt fremmande machter, sedan sidsta riksdag skedde underhandlingar, författade och utspridde smädeskriffter.*

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 20 (flera handlingar).

fjorton dygn i häckte vid watt[n] och bröd, samt vara owärdig, at någonsin kallas till riksdagsfullmäktig, och jämväl förbuden, at wistas på den ort, där riksdag hålles.

Hwilket alt ståndet jämwäll biföll.

Skildes åt.

Åhr 1756 den 5:te October

Förmiddagen

S. D. Uplästes protocolsdeputationens betänkande,¹ angående en af kongl. Swea hofrätt afdömd siörättssak, emellan skiepparen Paul Wilhelm Westö uti Wisby, samt borgaren och handelsmannen derstädes Christopher Lind. Och som deputationen funnit denne dom stridande emot acta probata, och lagen uti 16 cap. 12 § rättegångsb:n utsätter tjenstens förlust eller penningböter, alt efter omständigheterna för de domare som uppenbarligen sig förse, så tillstyrcker deputationen, at alla de kongl. hofrättens ledamöter, som i denne dom deltagit, hwardera böra med etthundrade dahl:r silf:rmts böter ansedde warda, och, enligt samma lagsens rum, upfylla den lidande all åkommen skada.

Ståndet fant rättwist, at bifalla detta betänkande.

Uplästes bergsdeputationens betänkande,² om nödige utvägar, at bibehålla bergsmansegendomar inom bergsmansståndet, föreslåendes deputationen till detta ändamålets winnande åtskillige medel och utvägar, ut in actis.

Uplästes dissentientium votum i detta mål.

Och hade ridderskapet och adelen bifallit deputationens betänkande, med den tillägning, at gamle förlager böra efter gamle stadgar dömmas, hwarmed ock prästeståndet hade instämmt.

Herr grosshandlaren Isac Clason yttrade sig: Jag finner aldeles nödigt, at visse hielpemedel böra widtagas, emot det missbruk, som hittils sig nog inritat, at bergsmansägendomar blifwit uplätne till andre utom bergsmansståndet. I annor händelse måste de bruk, som äro privilegerade på kiöpetackjärn sluteli-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Protokollsdeputationen, nr 16.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Bergsdeputationen, nr 14 (flera handlingar).

gen stadna uti yttersta förlägenhet, hälst emedan de, som äro utom bergsmansståndet sällan eller aldrig tillwärcikas wid sådane bergsmansägendomar mera tackjärn, än de sielfwe kunna behöfva, utanför sig bättre, använda både skog och kol till annat bruk, hwartill de likväl aldeles icke höra. Och i detta afseende finner jag skiäligit, at bifalla detta betänkande.

Härmed instämde h:r justitiarien Faxell.

Herr borgmästaren Fries: Jag finner så mycket mera betänkeligit, at bifalla deputationens tankar till alla delar, som det strider både emot billighet och rättwisa, at twister om gamla förlager skola afdömmas på det sätt, som deputationen föreslagit.

Härmed förenade sig herrar rådmännen Abraham och Nils Hylphert, jemte flere herrar ståndets ledamöter, som tillika begärdte votering.

Herr talman gjorde fördenskull följande proposition om bergsdeputationens betänkande öfwer förevarande ärende bifalles? Den som skrifwer Ja, bifaller betänkandet, men den, som skrifwer Neij, bifaller betänkandet med den af ridderskapet och adelen gjorde tillägning at gamle förlager böra efter gamle stadgar dömmas.

Propositionen uplästes utur protocollet och gillades. Och sedan sedlarne blifwit insamlade samt öppnade, befants, at aderton röster warit för Ja, och tiugutwå för Neij, så at i föllje här af betänkandet war bifallit, med ridderskapets och adelens tillägning.

Uplästes reductions- och liqvidationsdeputationens betänkande,¹ angående Lilljemarsckske arfwingarnes sökte ersättning, för en del, af de så kallade Lutägorne wid Upsala stad. Tillstyrckandes deputationen, at detta ärende måtte hänvisas till kongl. cammarcollegium, såsom dess laga forum, på det så väl cronans, som Upsala stads härunder beroende rätt må kunna bewakas, och målet till alle dess omstendigheter bepröfvas, och, sedan alle wederbörande häröfver hörde blifwit, genom laga dom afhielpas.

Uplästes reductions- och liqvidationsdeputationens extractum protocolli, innehållande cammarrådet Rothliebs särskillte votum i detta mål.

Ståndet pröfvade skiäligit, at bifalla deputationens betänkan[e] öfver detta ärende.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Reduktions- och likvidationsdeputationen, nr 7.

Uplästes ett af cammereraren Peter Corall inlemnadt memorial,¹ med anhållan, om ståndets föreskrift till belöning för honom för dess hafde besvär och arbete wid riksdagarne, åhr 1738, 44, 45 och 1751, samt denne riksdag med landttullstaxans utarbetande.

Herr borgmästaren Cervin yttrade sig: Som jag nogsammt är försäkrad, at ståndet täckes biträda cammereraren Corall, uti denne dess ansökning, så har jag, till at winna tiden, uppsatt härom ett extractum protocollis, och hemställer jag fördenskull, om icke detta må nu upläsas, hvartill ståndet samtyckte. Och lydte berörde extractum protocollis sålunda:²

S. D. Sedan nya landttullstaxan med ordinantien och alt hvad mera thertill hörer, numera är vorden, eftersom riksdagars mödosamt arbete, upprättad, i stånd bragt och af riksens ständer antagen ärindrade sig borgareståndet, huru cammereraren Peter Corall eij allena wid 1738, 1744, 1745 och 1751 årens riksdagar med första utarbetningen hos ståndets deputerade lagdt grunden till detta wärck, så wäl när taxan första gången vid riksdagen 1738 projecterades, och efter riksens ständers godtfinnande inlemnades till förordnade kongl. tulltaxecommissionen, som sedermera följande riksdagarne till riksens ständers förordnade tulldeputationer, utan ock, at han under nu påstående riksdag thermed warit syslosatt. Och som billigheten fordrar, at cammereraren Corall, för sådant dess mödosamma besvär och arbete till det allmännas tjenst, må niuta skiälig wedergällning, så fants godt, at thetta till riksens ständers secrete utskotts afgjörande måtte hänskiutas, så at merbemälte cammererare kan blifwa ihogkommen med den belöning, som kan swara emot then trogna tjenst och nytta, han förenämnde tider med all oförtruten flit å daga lagdt, hwilket det med öfrige respective ständen till gunstbenägit bifall hörsamst och vänligen communiceras.

Herr talman förestäldte, det emedan uti detta extracto protocollis icke någon viss summa till belöning för Corall woro nämnd, så wore nödigt, at ståndets ledamöter i secrete utskottet anmodades, at bearbeta saken därhän, det Corall måtte få så mycket, som emot dess hafde besvär kan swara. Hållandes herr talman före, at honom 1200 d:r silf:rmt kunde tilläggas, hwilket ståndet biföll.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 131.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 151.

Justerades ett af herrar deputerade författat extractum protocolli, angående rådmannen i Åbo stad Esaias Wechter, och lydde således:¹

S. D. Hos borgareståndet, har riksdagsfullmäktigen för Åbo stad, handelsmannen Trapp anmält, huruledes Hans Kongl. Maj:st, uppå herr generalmajorens och commendeurens Robert Muhls den 10:de Martii förledit åhr gjorde underdånige ansökning, samt kongl. krigscollegii therwid gifne betänkande, genom skrifvelse, under den 6:te April sidstledne, i nåder behagat pålägga rådmannen därstädes Esaias Wechter, at ejj allenast utbyta 193 styc:n carabinremmar, hvilka wid en af h:r generalmajoren sielf, tillika med konungens befallningshafwande i orten sidst förrättad generalmönstring öfwer Kongl. M:s lifdragoneregemente, skola blifwit casserade, eller återbära så mycket som till andre behållne carbinremmars uphandling till lika antal kunde erfordras, utan ock återställa 549 daler kopparmynt, som han af rusthållarne mera skall upburit, än honom efter accord tillkomma bordt. Uti hwilket alt wälbemälte konungens befallningshafwande är anbefald, sin ämbeteshandräkning meddela, som äfwen i så måtto skall skiedt, at landshöfdingeämbetet i Åbo, hvad thet förra angår, medelst utslag förelagdt honom så kort tid at omöjeligit wore, änskiönt han wärckställigheten sig ville underkasta, innehället fullgiöra, samt, hvad thet senare beträffar, anbefallt the omnämnde 549 d:r kopp:rmt. genast utmäta. Hwarförutan, hwad mera och besynnerligen skall wara, wälbemälte landshöfdingeämbete af sådant alt skall tagit sig anledning, at äfwen utan at infordra hans förklaring, pålägga honom, at tillika återställa en konungens befallningshafvandes honom lemnad försäkran för någon återstående fordran, som han af lifdragoneregementets mondering skall ägdt, med mera. Hwarjemte riksdagsfullmäktigen Trapp, till å daga läggande af rådmannen Wechters lidande genom högbemälte kongl. bref samt landshöfdingeembetets therå grundade utslag hwilket, så det förra som senare, honom Wechter enligt dess ohördan skall utkommit för ståndet uptedt åtskillige handlingar, them han förmenar wara tillräckelige, at wärcka ändring uti hwad förr berördt är, hwarföre han anhåller, at wärckställigheten af hwad honom i förenämnde måtto ålagdt blifwit, måtte inställas, tills målet wederbörligen kan blifwa pröfvat, hwarförutan all ändring skall blifwa fåfäng. Och som ståndet funnit, at förberörde vid sidsta eller 1753 åhrs generalmönstring casserad 193 stycken carbinremmar redan åhr 1749 blifwit besiktigade, samt at de sedermera flere åhr blifwit brukade,

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 152.

och således, innan generalmönstringen skiedde, förnötte och illa medfarne, det jämväl will synas, som skulle Wechter, hwad the 549 d:r kopp:rmt angår, them han blifwit pålagd, at till rusthållarne återbetala, hos them mera, än hwad emot förenämnde summa will svara, hafwa till goda, utom hwilket alt eij ringaste anledning funnits, at Wechter blifwit hörd, så at han å någonthera stället fått tillfälle at sig förklara.

Förthenskull och som merhögstbemälte kongl. bref eij blifwit utfärdat och till orten ankommit, förrän långt efter det tiden, at sig uti urskillningsdeputationen anmäla till <anmäla till> ända lupit, ty har borgareståndet det för sin del pröfvat billigt at samtycka, det må wärckställigheten af samma Kongl. Maj:sts nådigste bref, samt landshöfdingeembetets therpå grundade utslag hvilat. Hållandes borgareståndet före, at hos Hans Kongl. Maj:st i underdånighet må anhållas, det måtte till återwinnande af rätta beskaffenheten, med förberörde carbinremmar behörig undersökning i orten warda anställd, hwad förenämnde 549 d:r kopp:rmt. angår, samt at emellan Wechter och rusthållarne wederbörl. måtte liqvideras, hwilkenthera är then andra skyldig. Hwilket med de öfrige respective stånden hörsam-, tjenst- och wänligen communiceras till gunstbenägit bifall.

Herr borgmästaren Renhorn yttrande sig: Jag har med upmärksamhet genomläsit justitiædeputationens betänkande under n:o 58 och 59; det förre angående instruction för nedre revision och det senare, angående lag och förordningars handhafvande. Bägge målen äro högst angelägne, och hade bordt straxt till utarbetande företagas, då de till deputationen inkommit. Men icke dess mindre hafva de blifwit de sidste, och dessutom har man icke särledes långt gådt in uti desse ämnen, så at åtskillige betydande anmärckningar tyckes wara nödige, hwarföre och emedan riksdagens slut nu är för handen, jag finner mig föranlåten at hemställa, om icke desse ärender måge hwila till nästa riksdag, at då straxt i början företagas.

Ståndet lämnade härtill des bifall, och herr borgmästaren Renhorn upläste ett af honom härom projecterad extractum protocoll, hwilket ståndet gillade och lydde det samma sålunda:¹

S. D. Föredrogs justitiædeputationens betänkande, af den 4:de september nästledne öfwer ett ifrån borgareståndet remitterat utdrag öfwer 1744 års in-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 153.

struction för nedre revisionen, samt 1738 års förordning om besvär öfver Kongl. Maj:sts domar.¹

Äfwenledes samma deputations betänkande, angående lagars och förordningars handhafvande och wärckställande af den 14 September.

Ståndet beklagade, att detta angelägna ärende så sent in på riksdagens slut inkommit, at tillräckelig tid felar till desse målens öfvervägande, som uti ett riksens undersåtares wälfärd så nära rörande ärende nödigt är, på det den lag, som deraf göras kan, må ega bestånd i framtiden.

Fördenskull och som ståndet tillror sig, at häröfver kunna med betydande påminnelser inkomma, och hvaraf öfrige respective stånden skola förmodeligen finna tillräckelig anledning, at närmare ingå uti detta ärende, än deputationen föreslagit, ty fants godt, at desse betänkanden måge hvila till nästa riksdag och då i god tid företagas, hwilket dock till de öfrige respective ståndens benägna bifall skulle vid handen gifvas.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli af den 21 Julii sidstl.,² angående lön af statsmedlen för cancellerssecreterarne wid kongl. academierna i Lund och Åbo, hwilket secrete utskottet tillstyrckt ifrån detta årets början till näste riksdag.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,³ med hemställande, om icke bancocommissarierna måtte upföras i rangordningen under samma nummer med öfwerdirecteuren wid kontrollvärcket, och at ej allenast den nuwarande bancosecreteraren Lundmarck, hvilken i siu år varit bancocommissarius, innan han erhöll transport till secreteraresysslan, måtte niuta samma förmån, utan och de af hans efterträdare, som förut varit bancocommissarier, samt af referendarien i banquen må niuta lika tour och anseende med cammererarna, och protonotarien upfördes under samma nummer, med protonotarierna i kongl. hofrätten.

Ståndet biföll detta secrete utskottets tillstyrckande.

¹ Tryckt förordning 22 november 1738: *Kongl. Maj:ts förordning, angående them, som hos riksens ständers wilja anföra besvär öfver the i Kongl. Maj:ts justitiärevision utfälne domar och resolutioner.*

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 107.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 132.

Uplästes secreta deputationens extractum protocoll¹, af den 3:die Julii sidstledne, angående de af secondlieutenanten wid Österbottns regemente Gustav Friedrich Riddersträhle anförde besvär öfwer liden prejudice. Och som secreta deputationen under sidstl. riksdag aflemnat des betänkande öfver de så väl som nu af lieutenanten Riddersträhle anförde besvär, så hemställer deputationen, om icke riksens ständer behagade berörde betänkande nu företaga och afgöra.

Ståndet samtyckte härtill, och secreta deputationens berörde betänkande af den 26 Februarii 1752 uplästes och bifölls.

Uplästes secreta handels- och manufacturdeputationens berättelse om fiskeriernes nuvarande tillstånd,² jemte tillstyrckande, huruledes prémier, så till upmuntran för Nordsjö-, som strandfisket måge utdelas.

Uplästes assessoren Rudenschiölds härom ingifne memorial.

Herr borgmästaren Cervin: Detta memorial förekommer mig något besynnerligt. Det är uppfyllt med sådane raisonnementer, som tyckas nog tydeligen syfta därhän, at willja omstörta och aldeles ruinera Nordsjöfiskeriet, hwilket riksens ständer likwäl alltid funnit förtjena upmuntran. Mig är obekant, huru detta memorial ifrån riddarhuset kunnat så väl hit, som till de öfrige respective ståndens cancellier insändas. Och hemställer jag fördenskull hwad mått häremot måge tagas. Jag har sidsta plenidag inlämnat mine tankar till protocoll och begär jämväl nu, at the måge upläsas. Hwilket bewilljades och skiedde.

Herr handelsman Bagge: Sidstl. riksdag förbehöllt jag mig, at blifva hörd i secreta handels- och manufacturdeputationen, då ärendet angående fiskerierne förelades. Mig lemnades och då tillstånd dertill, men denna gången hwarcken mig eller herrar fullmäktige ifrån Uddevalla och Marstrand. Således hafve wi icke fått det ringaste tillfälle, at gifwa någre uplysningar i detta ärende, hwilke dock torde hafwa warit så nödige vid utarbetandet af detta mål, som för oss angelagne. Och som saken wärkeligen fordrar ett närmare genomseende, så hemställer jag, om icke hos de öfrige respective stånden må begäras, at detta betänkande må hvila, till des ståndet hinner yttra sig deröfwer.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufacturdeputationen, nr 33.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 30.

Herr borgmästaren Schau: Betänkandet är daterat d. 26 Maii sidstl., och således är det icke deputationens skuld, at herrar wederbörande icke sedt det igenom, och därwid giordt deras påminnelser. Hwad sielfve betänkandet beträffar, så har deputationen gifvit sådant förslag, som den funnit bäst och säkrast. Deputationen har och hemställt at premierne måge ökas. Och kan jag icke se hwad derwid kan wara särdeles, at påminna. Hwad assessoren Rudenschiölds memorial beträffar, så måste jag gifwa vid handen, at jag det icke sedt, eller hört omtalas förr än nu.

Ståndets secreterare anmälte, at ehuru secreta handels- och manufacturdeputationens betänkande angående fiskerierne, voro daterat den 26 Maii sidstl. hade det dock icke förr till ståndets cancellie inkommit, än den 17:de sidstl. September. Assessoren Rudenschiölds memorial hade i förrgår föremiddagen blifvit hitsändt från riddarhuset, och hade wäl secreteraren giordt därwid den anmärkning, at det icke warit försedt med påskrift, at det hos ridderskapet och adelen blifwit upläst. Men som utskickanden berättat at detta memorial icke dess mindre blifwit hos präste- och bondestånden emottagit, hade secreteraren trodt sig böra jämväl emottaga det, på det ståndet måtte blifwa underättat, så om memorialets innehåll, som sammanhanget med dess inlemnande.

Herr handelsman Bagge, och herr borgmästaren Kock begärdte, at detta ärende måtte hwila till nästa plenidag, hwilket bifölls. Och åtogo sig bemälte herrar, at hos präste- och bondestånden jämwäl begära detsamme å detta ståndets wägnar.

Uplästes secreta handels- och manufacturdeputations betänkande,¹ angående lumpesamlingen till befordran af inrikes papperstillwerckningen. Hållandes deputationen före nödigt wara, at alla de redan anlagde pappersbruken bewilljade friheter, at ensamt och allena i wisse län och districter få samla lumpor, måtte uphöra, samt at hwar och en hädanefter må äga tillstånd, at få giöra dylike samlingar, utan intrång, hwarest han hälst och drägligast finner.

Ståndet biföll detta betänkande.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 31.

Uplästes secreta handels- och manufacturdeputationens betänkande,¹ angående träwarors utskieppning. Och tillstyrcker deputationen, det de städerne, som hittills utskieppat så kallade läckter och bomsparrar, måge hädanåt icke äga frihet dertill, med mindre de äro sågade och skurne, samt at den lindring i afgiften som städerne Raumo, Christinaestad och Nystad med sparrars och läckters utförssel åtniutit hädanefter må uphöra. Hemställandes deputationen för öfrigt i anledning af andragne skiäl och omständigheter, om icke en förhöjning i afgifterne vid utgåendet af 16 öre s:mt måtte läggas på hwarje tolft half eller hel bottn, samt 8 öre dito på tolften af enkla och champlounbräder, som lastas i främmande fartyg, hvilke järn intaga, då dem frihet må lemnas, at intaga så stort antal bräder, som de sielfve åstunda. Och föreslår deputation härhos, det för bräder, som lastas i svenska skiepp, men ej längre än till hamnar inom Östersjön afsändes, en förhöjning må betalas af 8 öre s:mt för hwarje tolft hel och half bottn, men hälften för tolften af enkla bräder, med mera ut in actis.

Uplästes ett af herrar fullmäktige för städerne Biörneborg, Raumo, Nystad och Christianæstad underskrifwit memorial,² stäldt till samtelige riksens ständer, med anhållan, at berörde städer måtte blifva bibehållne wid deras ägande tråhandelsrättigheter.

Och begärde desse herrar fullmäktige härhos, at få gå med detta deras memorial till de öfrige respective stånden, hwilket bifölls.

Herr borgmästaren Lange: Jag håller wäl före, at det wore ganska betänke- ligt, at betaga de ofwannämnde städer deras ägande handelsrättighet med träwaror till utländske hamnar inom Östersjön. Och således lærer ståndet finna billigt, at understödja deras rätt. Och kunde fördenskull extractum protocollii härom afgå. Men härhos är jag af den tanka, at betänkandet må för öfrigt bifallas, i det som angår förhöjningen uti afgiften på bräder, hålst denna författning ej annat kan, än lända riket till förmån.

Herr grosshandlaren Clason: Jag will medgifwa, at den uppå bräder, som i främmande fartyg utskieppas projecterade förhöjning på afgiften kan tyckas medföra någon förmån för riket, dock när man härhos påminner sig, at utlän-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufacturdeputationen, nr 32.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 132.

ningen derigenom får den friheten, at intaga så mycket bräder, som han åstundar, och ingen twifvel kan wara, at han ju oaktat förhöjningen på afgiften lærer wid alla tillfällen inlasta jemte järnet ett långt större antal bräder, än någonsin förrut, så kan jag icke se, at rikets förmån kan blifva så stor, som man sig föreställer. Ty hwad riket kan winna genom den förhöjde afgiften, det förloras åter, tör hända till största delen, om icke altsammans, därigenom, at utskieppningen med svenska fartyg, och följakteligen rederiernes samt rikets vinst blifwer mindre, än hittills, då utläningen allenast fått inlasta ett wist antal. För öfrigit kan jag ej finna mig deruti, at 8 styfwer tillökning föreslås på afgiften för bräder, som i swenska fartyg utskieppas, ty här är ingen proportion imellan det, som utländske och inhemske skola betala, då man likväl på alt möjligt sätt bör lätta den swenska utrikesöfarten och således upmuntra rederierne, at med egne fartyg utskieppa wåre waror.

Herr talman hemstälde, om icke bäst wore, at någre deputerade måtte utnämnas, at vidare genomse detta betänkande, och projectera extractum protocolli däröfwer till nästa plenidag. Detta bifölls, och utnämndes till detta ärende herr rådmän Lindeman, herr grosshandlaren Clason, herr borgmästaren Lange, herr rådmän Hanell och h:r borgmästaren Thure Hagert.

Herrar deputerade återkommo och berättade herr borgmästaren Koch, at präste- och bondestånden lofwat, det betänkandet, angående fiskerierne skulle hwila.

Uplästes secreta handels- och manufacturdeputationens betänkande,¹ eller förklaring, öfwer des betänkande, af den 28:de Julii sidstledne, angående träwarors utskieppning. Tillstyrckandes deputationen, at staden Wisby måtte ifrån den föreslagne författningen undantagas och bibehållas, wid det under sidstl. riksdag erhållne tillstånd, at till bäddning för de derifrån afgående stensladdningar få utskieppa bielckar och sparrar.

Ståndet fant skiäligit at bifalla detta betänkande.

Uplästes secreta handels- och manufacturdeputationens betänkande,² angående öfwerjägemästaren Gyllenswärds memorial om trähandelens förbättring.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 33.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 34.

Ståndet fant godt at detta ärende måtte hwila.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,¹ af den 1 i denne måned, med tillkiännagifvandne, det secrete utskottet funnit nödigt, at tillstyrcka Hans Kongl. Maj:st, det gallerescaderen hädanefter bör stå under en generalspersons commando, och som således en ny beställning kommer at existera, ty hade secrete utskottet funnit nödigt, at denna sysslas stadfästade till riksens ständer hemställa.

Detta extractum protocolli bifölls.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,² af den 27:de i sidstl. månad, hwarutinnan, i anledning af anförde skiäl, tillstyrckes, det skieppsbyggmästarne vid cronans warf i Carlsrona och Stockholm må tilläggas lika rang med commendeurcapitainer vid ammiralitetet, samt både skiepps- och galle-reunderbyggmästare med lieutenanter af samma stat. Likaledes, at den nu härstädes warande galerebyggmästaren må för dess besynnerliga skickelighet, hugnas med den rang, som capitainer wid ammiralitetet niuta, men dess efterträdare låta sig nöja med den rang, som capitainelieutenanterne innehafwa.

Ståndet pröfwade skiäligt, at härtill lemna dess bifall.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,³ af den 27:de i sidstl. månad. Gifwandes secreta utskottet wid handen sig hafwa, i anledning af borgare- och bondeständens beswär, med yttersta sorgfällighet tillsedt, huru riksens ständer måtte lisa uti den bewillning, som de, allt sedan åhr 1728, under namn af slottsbyggnadshiel্প utgiordt. Men secrete utskottet hade härwid funnit, at denne bewillning icke kan förrän med 1773 åhrs utgång uphöra, såfram den återstående byggnaden skall fullbordas, och den gäld, hwaruti wärcket står, betalas. Hvarföre och secrete utskottet häröfwer förwäntar riksens ständers yttrande, på det författningar i anledning deraf måge kunna tagas.

Ståndet hade icke något vidare, at härwid påminna.

Herr talman förestäldte, om icke billigheten fordrade, det h:r justitiæborgmästaren Aulævill, som nu i många åhr såsom ståndets fullmäktig sutit i slottsbyggnadsdeputationen, och derwid haft all möda ospard, måtte hugnas med

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 133.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 134.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 135.

någon discretion af publice medel, så mycket häldre, som dess ärlige arfwode wid detta wärck ej wore större än hundrade plåtar.

Ståndet lemnade dess bifall härtill, och anmodade till den ändan dess ledamöter, at uti secrete utskottet anmäla, det ståndet gierna skulle se, at herr justitiæborgmästaren måtte hugnas, med någon emot dess hafde besvär proportionerad discretion.

Uplästes secrete utskottets extractum protocollis af den 27 i sidstl. månad.¹ Och gifwer secrete utskottet vid handen, det ifrån alle landsorter sig så många ämbetsmäns och betjentes i nöd och armod stadde änkor anmält, at de af rikens ständer till pensioner bewilljade sextontusende dahl:r silf:rmt icke warit tillräckelige till at afhielpa dem, som efter nogaste urskillning hielp ousgängeligast betarfwat, och hade fördenskull denna summan till någon del måst öfverskridas.

Härvid gjorde icke ståndet någon påminnelse.

Tjugufyra deputerade ankommo från bondeståndet, och anmälte ordföranden, dannemannen Joseph Hansson, at bondeståndet hade under noga öfverwägande förehaft secrete utskottets extractum protocollis, angående förbud emot bränwinsbrännande. Men ehuruwäl bondeståndet med wördnad ansåge den berömliga nit, som secrete utskottet wisat uti detta dess tillstyrckande, så hade dock bondeståndet trodt, at ingen så stor nöd wore at befara, det ju husbehofsbränningen åtminstone med wisse willkor kunde tillåtas. Och hade bondeståndet fördenskull skolat desse des tankar hos de öfrige respective stånden till bifall genom desse sine deputerade anmäla.

Herr talman yttrade sig: Den brist på brödfödan, hwarmed riket redan hotas, samt den nöd, som oundwikeligen måste infinna sig i händelse bränwinsbrännandet skulle tillåtas, har föranlåtitt borgareståndet, at bifalla secrete utskottets tillstyrckande i detta mål. Hwilket bifall ståndet jämwäl hos de öfrige respective stånden anmält. Icke dess mindre lærer ståndet taga detta ärende i närmare öfwerwägande och se till om möjligt är, at härutinnan må skie bondeståndet nöije.

Desse deputerade afträdde.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 136.

Uplästes secreta utskottets extractum protocolli,¹ angående Kongl. Maj:sts nådige rescript till kongl. commercecollegium, under den 11:te Maii 1751, hwarigenom Kongl. Maj:st i nåder behagat förordna, det alle civile mål, rörande förläggare, deras betjente, eller fabriquesarbetare, böra så wida de ej härröra af sielfwa wärcket, tillika med brottmål, icke af hallrätterne uptagas, utan förwisas till wanligit forum. Och som mycket hinder och tidsspillan, så för cämnersrätterne som parterne härigenom åstadkommits, ty tillstyrcker secreta utskottet, at hallrätterne måge uptaga och afgjöra alle civile mål, hwaruti fabriquesidkare, eller arbetare sökas, ehuru de ej af sielfwa wärcket kunna härröra, dock at sådant ej må sträcka sig vidare, än till och med de mål, som stiga till 50 d:r s:rmts wärde, jämte alle mindre och gröfre brottmål, som icke angå ära och lif.

Ståndet biföll detta tillstyrckande.

Uplästes secreta utskottets extractum protocolli,² af den 27:de i sidstl. månad, med hemställande, om icke cammarskrifwaren wid actorats- och ersättningscontoiret Joh. Wefver, måtte i anseende till anförde omständighe[te]³ huggas med 100 d:rs tillökning på dess innehafwande lön, och således undfå åhrligen trehundra silf:rmt., som andre dess wederlikar.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Uplästes secreta utskottets extractum protocolli,⁴ af den 14:de sidstl. Junii, med tillstyrckande, at förbud måtte utfärdas emot utförsel, af de här i riket fortplantade spanske och andre bättre fårslag, samt det asiatiska, eller så kallade camelhårsgeteslaget, hwarjemte secreta utskottet hade insändt dess project till detta förbud, som tillika uplästes och bifölls.

Uplästes secreta deputationens extractum protocolli,⁵ af den 25:te Maii sidstl. med hemställande, at berörde deputationens år 1752, den 28 Martii afgifne betänkande, rörande lieutenanten Otto Mauritz Jägerhorns klagan öfwer liden prejudice uti dess befordran, nu måtte företagas och afgöras.

Berörde betänkande uplästes och bifölls.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 137.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 138.

³ Enl. konc.; i renskr.: *omständigher*.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 139.

⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 34.

Herr borgmästaren Lange anmälte, at bondeståndet icke ännu afgjordt ärendet, angående actoris i riksens ständers commission herr borgmästaren Renhorns belöning, hemställandes h:r borgmästaren, om icke bondeståndet kunde genom en deputation härom påminnas. Detta bifölls, och anmodades herr borgmästaren Lange och h:r borgmästaren Johan Boberg, at åtaga sig detta ärende, som ock dertill samtyckte, samt afträdde.

Herr borgmästaren Renhorn inlemnade ett af honom underskrifvit memorial,¹ med föreställning, at det imellan siöarne i Mälaren, Blacken och Galten wid Qwicksund idkade lanefiske måtte ödeläggas, i anseende till den myckna skada, som det wid leketider i synnerhet förorsakar. Hwaremot wisse städer och andre associerade åtagit sig at ändå betala den hittills wanlige arrendesumman 61 d:r silf:rt årligen, med mera, ut in actis.

Ståndet tog detta ärende under öfwerwägande, och fant skiäligit at på fölljande sätt sig häröfwer yttra. Ståndet pröfwar rättwist, at kongl. ådran, som mot lag, samt till seglationens hinder, är stängd, bör öppen hållas, hwarigenom wäl arrendet för lanan, af sig sielf skulle förswinna. Men som städerna Arboga och Kiöping, med de å landet boende, som fiskerättighet i siön Galten äga, erbudit sig, at betala det förre arrendet sextioen dahl:r silf:rmt, låter ståndet derwid bero, hwarjemte till Kongl. Maj:st i underdånighet kommer at hemställas, på hwad sätt kongl. cammarcollegium må anses, som emot klar lag detta tillstyrckt.

Herr handelsman Allegre anmälte, det man honom förwisso berättat, at prästeståndet lærer förena sig med bondeståndet uti ärendet, angående tillökning på skiutspenningarne. Och höllt herr handelsman före, at fördenskull rådeligast wore, det borgareståndet jämwäl måtte bifalla bondeståndets begäran, dock med förbehåll, at städerna jämwäl få tillökning i den proportion, som hittills wanlig warit.

Herr talman hemstälde, om icke bäst wore, at man, innan ståndet fattat något wist beslut i detta mål, måtte under hand höra efter hos bondeståndet, huru stor tillökning berörde stånd åstundar, tyckandes herr talman, at 24 öre kopp:rmts tillökning, som man hittills velat påstå, woro alt för dryge. Men ståndet kunde sig icke härom förena, willjande en del herrar ledamöter, at tillök-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 133 (flera handlingar).

ningen borde blifva 8 öre, andre åter 12 öre och åtskillige 16 öre alt kopp:rmt, men somlige at ingen ändring må skie i skiutslegan.

Herr talman hemställte fördenskull åter, om icke ståndet behagade bifalla, en tillökning i skiutslegan å landet af 8 öre k:rmt, med förbehåll, at städerne då måtte erhålla en deremot efter wanlighet proportionerad tillökning, samt at denne tillökning så i städerne som å landet måtte taga sin början, med nästkommande åhr.

Härtill swarades Ja och Neij, hwarföre ock åtskillige herrar ledamöter begärte votering.

I anledning häraf gjorde h:r talman följande proposition. Om icke ståndet behagade bifalla en tillökning på skiutspengarne å landet af åtta öre kopparmynt, så at skiutslegan hädanåt blefwe 1 dahl. samma mynt; dock med förbehåll, at städerne jämwäl få en efter wanligheten proportionerad tillökning. Den, som skrifwer Ja, bifaller en dahl:r kopp:rmt för milen i skutslega för en häst å landet, och den, som skrifwer Neij, will at ingen tillökning må skie.

Propositionen uplästes utur protocollet, och gillades, hwarefter voterings-sedlarne insamlades och öppnades, då deraf befants, at 34 röster warit för Ja och 17 för Neij, så at i föllje häraf 8 öre kopparmynts tillökning å skiutslegan på landet blifwit bifallen, med det förbehåll, at städerne undfå en häremot proportionerad tillökning.

Uplästes landt- och sjömilitiæoeconomideputationens betänkande,¹ angående generalförrådscassäräkenskapernes revision och balancernes indrifvande wid cavallerieregementernes upbrottsassor.

Ståndet biföll detta betänkande.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,² angående ny skattläggning å qwarnar i Cronebergs lähn, med tillstyrckande, at de, som på enfota qwarnar allenast mala till eget husbehof, måge ifrån skattläggning befrias, men de, som mala för tulltägt böra skattläggas.

Hwilket ståndet biföll.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,³ af den 24:de Julii sidstl., angående den af riksdagsfullmägtigen för prästerskapet i Jämteland probsten

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 27.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 104 (flera handlingar).

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 140.

Johan Huss gjorde ansökning, om något wederlag af behållen cronotijonde spannemål i orten för pastoraterne i Hammardal, Sweds och Hede pastorater. Och som pastoren uti Hammardal måst afträda en del af dess pastorat, till den öfwer Jemtlands lappmarck förordnade pastor, ty hemställer secrete utskottet, om icke tolf tunnor spannemål utur Skjöns sochns kyrckoherberge måge tilläggas honom derföre i wederlag, dock at nyss afledne pastoren Grans enka, som genom en del af pastoratets afskilljande, hwarpå dess man likväl haft fullmagt, således varit lidande, må i dess lifstid niuta hälften af berörde tolf tunnor spannemål. Men för pastorerne i Sweg och Hede, hade secrete utskottet funnit betänkeligt, at tillstyrcka något wederlag.

Herr rådman Redin begärte, at detta ärende måtte hwila, hwilket samtycktes.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll¹, af den 15:de i sidstl. månad, angående ecclesiastiquevärket i lappmarcken.

Ståndet fandt godt, at detta ärende måtte hwila till dess prästeståndets yttrande inkommer.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll², af den 11:te i sidstl. månad,² hwarigenom bondeståndet förklarar des bifall, till borgareståndets extractum protocoll³ af den 28:de nästledne Augusti, angående Hans Peter Hadelins befordran till första ledig blifwande cammarskrifware eller annan syssla, samt derwid giordt den tilläggn³, at Hadelin emedlertid och ifrån detta åhrets början må årligen undfå af publique medel tuhundrade dahl:r. silf:rmts underhåll, till dess han värdelig syssla och lön erhåller.

Ståndet biföll detta bondeståndets extractum protocoll³.

Justerade ståndets tillärnade extractum protocoll³, angående någre förmåner för staden Nystad, och lydde detsamma sålunda:³

S. D. Under det borgareståndet förehaft och afgiort wisse klagomål och besvär, som af staden Nystad anförde blifwit, har hos borgareståndet kommit uti ömsint öfwerwägande på hwad sätt denne staden må kunna uti dess trångmål undsättjas och dess förkofran befrämjas.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 141.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 33.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 154.

Borgareståndet har inhämtat, at staden Nystad med dess näring, enligt erhållne privilegier, skall egenteligen, blifwit uppå den i samme ort brukelige träkiärillstillwäreckningens utskieppning både på in- och utrikes orter, funderad. Denna handel, såsom bestående uti en af skogen nobiliterad och eljest i allmänhet nödig wahra, är ock af den beskaffenhet, at dess bibehållande förtjenar så mycket mera at understödjas, som den skall wara stadens förnämsta rörelse, hwarigenom det allmänna äfwen den nytta skall tillflyta, at en hoper specie silfwermynt uti riket återhämtas, tullen förökas, en hop undersåtare hafva sin utkomst och cronan dess tillständiga rättigheter.

Deremot är ostridigt, at en sådan stadens näring, förmedelst andra derinwid anlagde lika nyttiga näringars utwidgande, som tarfwa skog och folck, blifwit inskränckt och förminskad.

Borgareståndet kan derföre för sin del icke anse någonting för billigare, än at till staden Nystads bestånd sådane hielpemedel och utwägar måtte warda widtagne, som i möjligaste måtto kunna ersätta det lidande och den inskränkning, som staden på förberörde sätt kan blifwa tillskyndad. Och i anseende så wäl härtill, som ock hwad staden i öfrigit, angående dess aftagande tillstånd, anfördt, skulle borgareståndet gerna sedt, at nu kunde upgifwas, hvad i detta afseende för lämpeligast anses kunde. Men som sådant nu icke låter sig gjöra, så håller borgareståndet före, det staden må lemnas tillfälle, at till nästa riksdag, och riksens ständers vidare bepröfvande förete sådane mått och utwägar, som till thess uphielpande kunde wara bidragande; dock utan at therigenom någon then minsta rubbning uti de som rörer Menneis masugn, dess privilegier och the therunderlagde hemman, skie eller föreslås må.

Imedlertid och som för de härwid warande bevekande omständigheter, denna staden förtjenar ett billigt medlidande, i synnerhet uti en tid, då dess invånare jämwäl af närvarande beklageliga spannemålsbrist framför andra städer skola mycket tryckas, finner ståndet skiäligt, det kunde borgerskapet therstädes, åtminstone till nästa riksdag, warda så wäl för the extraordinarie utgifter och bewillningar, som boskapspenningar, och utsädesafgifter förskonte, såsom ock, at cronobetjente i orten måge tillhållas, at eij på något sätt wara stadens borgerskap hinderlige uti then handel och rörelse, hwartill the, enligt privilegier och öfrigit bruk, kunna wara berättigande, hwilket etc.

Uplästes justitiæ- och cammaroeconomie- samt commercedeputationens betänkande,¹ angående ett staden Sundswall donerat ödesgods, Täfte benämndt, tillstyrkandes deputationerne, det måtte utan afseende på de ågångne dommar i detta mål, en laga undersökning i orten anställas, hwarwid staden och den angräntsande byen kunna hafva tillfälle, at wisa hvad hwarjom och enom, efter donation och hemmantal, med rätta tillkommer.

Ståndet fant rättwist, at bifalla detta betänkande.

Skildes åt.

Åhr 1756 den 5:te October

Eftermiddagen

S. D. Uplästes riksens ständers commissions extractum protocoll, af den 7:de i sidstl. månad,² hwaruti wid handen gifwes, at commissionen warit föränlåten, i anseende till capitainen Schechtas sälsamma och obändiga upförande, och sedan han wägrat sig upkomma till den utsatte tiden, låta dess öfwer honom under berörde dato afsagde och nu insände dom, uti häcktet för honom upläsa, till förekommande af den förargelse, som han kunnat hos allmänheten åstadkomma.

Uplästes riksens ständers commissions dom öfwer capitaine Börje Philip Schechta, hwilken angifwit talmannen för det hederwärde bondeståndet Olof Håkansson, at hafva glömt dess ed och otillbörligen förhållit, sig uti dess talemans giöromål inom ståndet. Hwarföre capitainen, sedan saken blifvit lemnad till commissionen at uptagas och afdömas, är worden af den tillförordnade actorcommissarien och borgmästaren Olof Bidenius Renhorn tiltalad och öfwer det af actor giorde påstående hörd. Och aldenstund capitain Schechta emot dess ed och undersåteliga skyldighet, samt sökt rubba grunden af det i riket genom dess besvurne grundlagar fastställte regeringssätt, och derjemte angifvit en talman, som gådt å lif och ähra, fördenskull hade väl commissionen funnit, det han Börje Phillip Schechta giordt sig till det straff, som uti inträdet

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiedeputationen, nr 37.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 21 (flera handlingar).

till regeringsformen, 6 § Swea konungaförsäkran, samt 8 § 4 cap. och 1 § 60 cap. missg:sb. utsatt är, förfallen, at dermed alla dess begångne brott umgälla, dock som commissionen därjemte funnit Schectas förhållande, uti alt hwad denne sak rörer, oaktat flere honom gjorde föreställningar och åtvarningar så sälsamt och obändigt, at commissionen icke kunnat anse honom wara till dess sinnen fulleligen förwarad. Altså och på det des galenskap eij må åstadkomma hwarjehanda äfwentyrliche och för riket skadelige påföljder, hade commissionen pröfwat rättwist, det skall han Schechta, som en orolig menniska, hållas i dess öfriga lifstid uti häckte på någon cronans fästning, skilld ifrån allmänt besök och umgänge.

Ståndet pröfwade jämväl rättwist, at denne dom till alle delar gilla.

Uplästes det författade cerimonielle, hwilket vid riksdagens afslutande kommer at iakttagas. Och medan projecterat var, det landtmarskalken först, och de öfrige talmännen sedan skola träda fram för thronen, så fant ståndet godt, at de orden *först* och *sedan* böra gå ut, och at meningen således inrättas: *Lantmarskalcken tillika med de öfrige talmännen.*

Likaledes fant ståndet nödigt, at sammanringningen må börjas så tidigt, at bondeståndet först, sedan borgare- och prästestånden, och sidst ridderskapet och adelen kunna under ringningen begifva sig upp till kyrckan.

Skilledes åt.

Åhr 1756 den 6:te October

Förmiddagen

S. D. Uplästes bondeståndets extractum protocollii angående magister Olof Örlins ansökning,¹ om tillstånd, at få publice underwisa uti hebreiske språken och theologien, den här i staden med private conditioner sig uppehållande ungdomen, hvilken ansökning bondeståndet bifallit således, at underwisningen må skie under consistorii uppsigt, och at han för öfrigit hos Kongl. Majj:t

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Prästeståndets protokollsutdrag, nr 34.

kunde anmälas till nådig befordran, efter förtienst och skickelighet, wid förefallande anständig öppning. Ståndet lemnade jämväl härtill dess bifall.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,¹ angående riksdagsfullmäktigens och borgmästarens Arvid Rosells sökte ändringar uti 1744 åhrs kungl. bref, rörande handelsdistricter, nederlagsplatser och marcnader, som deruti emot Carlstads privilegier, skola Åmåls stad tillagde wara. Och hade deputationen tillstyrckt, det må så wäl Carlstads, som Åmåls städer å ömse sidor återställas och bibehållas wid de privilegier och rättigheter, som hwardera, efter en den 14 December åhr 1722 ingången förning och erhållne resolutioner, innehaft, förrän kongl. brefvet af den 1 October 1744 utkom, intill dess så wäl desse städers fullmäktige, som flere vederbörande fulleligen hörde blifwit; dock at högstberörde kongl. bref i alt öfrigit, som icke rörer privilegier warder efterlefvat.

Uplästes ett af borgmästaren och riksdagsfullmäktigen för Åhmåls stad Herman Sylvius inlemnad memorial, hwaruti han gifwer wid handen, sig icke hafwa något at påminna wid detta betänkande, förklarandes här hos sig nögd, det Carlstad må warda berättigad till hälften uti sågprivilegierna wid Jösseforsen tillika med Åmåls stad.

Och pröfwade ståndet skiälligit, at bifalla nyss anförde betänkande öfwer detta ärende, tillika med den förning, som borgmästaren Sylvii memorial innehåller.

Föredrogs första delen af bondeståndets allmänna besvär.²

113 § bifölls, likaledes 115 §, 20 § och 117 §.

124 § bifölls med prästeståndets tilläggning wid slutet af §, dock at de träd förskonas, som till wägarnes underhållande äro nödige.

27 § bifölls.

107 § afslogs, men

47 §, 99 §, 37 § och 19 § biföllos.

80 § bifölls med bondeståndets dervid gjorde påminnelse.

69 § bifölls på sätt, som hos prästeståndet.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 107 (flera handlingar).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen, onummerat.

21 § bifölls, äfwanledes 97 §, med allmänna beswärsdeputationens tillägning.

61 §, 52 §, 108 §, 102 §, 4 § och 93 § biföllos,

98 § bifölls, jämväl med prästeståndets tillägning.

Löparen ankom, angående riksens ständers fällde dom¹ öfwer Sahlfeldt och Hellberg. Och hade ridderskapet och adelen denne dom gillat, men prästeståndet bifallit med den ändring, at desse brottslige måtte förskonas, at mista högra handen och steglas.

Men ståndet förblef wid dess fattade resolution under den i denna månad at commissionens dom öfwer Sahlfeldt och Hellberg må i så måtto lindras, at de förskonas, at mista högra handen.

3 § af bondeståndets allmänna besvär uplästes och bifölls med bondeståndets dervid gjorde påminnelse,² samt den tillägning, at de på landet boende präster och ståndspersoner, jämväl härunder böra begripas.

9 § bifölls. Likaledes

56 §, men

90 § bifölls med ridderskapets och adelens häröfwer yttrade mening.

23 § bifölls på sätt, som hos bondeståndet.

Uplästes 9 § af prästeståndets besvär. Och pröfwade ståndet skiäligit, at afslå denne §.

Uplästes förste delen af prästeståndets besvär, neml.

10 §, som bifölls med prästeståndets tillägning.

13 och 17 §§ biföllos.

19 § bifölls, som hos ridderskapet och adelen. Äfvenledes

5 § men

12 § bifölls simpliciter.

Åtta deputerade ankommo från bondeståndet. Ordföranden, Otto Olofsson anmälte på det ömmaste saken, angående de bönder i Södermanland, som blifwit drifne från de af dem innehafde cronohemman, sedan justitiæcancellaren Fredenstierna fått dem framför bönderne till skatte inlösa.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 17 (flera handlingar).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna beswärsdeputationen, onummerat.

Herr talman försäkrade, at ståndet i detta, som alle andre mål, eij underlåter, at giöra hvad rätt och billighet ärfordra. Och lofwade herr taleman, at ärendet skall, så snart giörligt är, företagas.

Desse deputerade afträdde.

Uplästes land- och siö-militiæoeconomideputationens betänkande,¹ rörande de för kongl. ammiralitetetswäcket i Carlsrona utfärdade instructioner, med hwad dertill hörer, förnämligast i afseende på de genom kongl. brefvet af den 17:de November 1749, wid alle stater i riket påsyftade förkortningar och personelle staternes jämkning med mera, ut in actis.

Detta betänkande hade ridderskapet och adelen bifallit. Men prästeståndet hade funnit säkrast, at detta ärende öfwerlemna till Hans Kongl. Maj:st, at med råds råde, eftersom statsmedlen och flere omständigheter kunna medgifwa, härom i nåder föranstalta, hwarmed ock ståndet sig förenade.

Åtta deputerade ifrån ridderskapet och adelen ankommo. Och anmälte ordföranden, lagmannen grefwe Jacob Gyllenborg, det ridderskapet och adelen hade förehaft och bifallit cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande angående bonden Jacob² Knutinen. Och som ridderskapet och adelen hade, då detta ärende uti deputationen förehades, med nöije rönt borgareståndets berömliga biträde uti detta ärende, så hade desse deputerade fått in commissis, at derföre nu aflägga tacksägelse. Twiflandes ridderskapet och adelen icke för öfrigit, det ju borgareståndet lærer lemna dess bifall till detta betänkande.

Herr talmannen yttrade sig: Det kan icke annat än wara borgareståndet kiärt och angenämt at ridderskapet och adelen funnit nöije af borgareståndets ledamöters biträde i detta ärende. Och som borgareståndet så i detta mål, som elljest altid haft och har rättwisan för des ögnamärke, så ware jämwäl intet twifwelsmål, at ju ståndet lærer deruppå hafwa afseende, när ärendet kommer at företagas, hwilket ock med första, som giörligt är skall skie.

Deputerade afträdde.

Tolf deputerade från prästeståndets, samt åtta deputerade från bondeståndet ankommo. Och anmälte herr theologiæ professoren doctor Bentzelstierna, det desse bondeståndets deputerade hade hos prästeståndet recommenderat

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömiliteieconomideputationen, nr 28.

² Felskrivet för *Lars*.

ärendet, angående de hemman i Södermanland, som justitiæcancelleren Frendstierna fått till skatte framför åboerne inlösa. Och som prästeståndet just då war i begrep, at afsluta detta ärendet, och prästeståndets resolution till böndernes förmån utfallit, så hade prästerståndet icke allenast velat gifwa sådant vid handen, utan ock funnit sig föranlåtit, at till det bästa anmäla denne bondeståndets angelägenhet.

Herr talman försäkrade, at borgareståndet icke lærer underlåta, at göra hwad rätt och billigt är, så i detta mål som alltid eljest, lofwandes herr talman, at detta anmälte ärendet skall med det första företagas och afslutas.

Deputerade afträdde.

Uplästes secreta handels- och manufacturdeputationens betänkande,¹ angående teengiutarembetets här i staden ansökning, at få tillwärka små brännwinsflaskor af twåstämplat teen, hwilket deputationen funnit betänkeligt at tillstyrka.

Ståndet biföll detta betänkande.

Uplästes ridderskapets och adelens extractum protocoll, af den 17:de September sidstl.,² med hemställande, om icke capitainen Granatenhielm och lieutenant von Gerdtén måge ifrån deras åhr 1740 för räntemästaren Gezelius utgifne borgen frikiännas, och således förskonas ifrån den åsamkade cronobalancens betalande, hwilket ståndet i anseende till andragne bewekande omständigheter biföll.

Uplästes secreta utskottets extractum protocoll,³ af den 21 i nästledne månad, angående Rosenstierniske arfwingarnes hos Kongl. Maj:st och cronan ägande fordran. Och emedan desse arfwingar, med villkor at erhålla snar betalning afstådt öfwer två tredjedelar af den summa de hafwa at fordra, ty tillstyrcker secreta utskottet at den af Rosenstierniske arfwingarne begärdte summa må dem bewilljas, och af riksens ständers contoirt utbetalas.

Herr borgmästaren Wesslou begärte, at detta ärende måtte hwila, hwilket bewilljades.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufacturdeputationen, nr 35.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 10 (flera handlingar).

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 142.

Uplästes secreta handels- och manufacturdeputationens betänkande,¹ angående förbättring och tillökning, uti den för riksens ständers manufacturcon-
toir utfärdade instruction.

Herr sidenfabriqueuren Dalmansson begärte, at detta ärende måtte hwila, och imedlertid närmare genomses. Ståndet lemnade härtill dess bifall, och anmodade herr fabriqueuren Dalmansson, samt herrar borgmästarne Schauv och Cervin, at åtaga sig detta genomseende, hwartill berörde herrar samtykte.

Herr rådman Hanqvist jemte fem andre herrar ståndets ledamöter deputerades till bondeståndet, at begära, det wille berörde stånd förena sig med borgareståndet, angående belöningen för ledamöterna uti riksens ständers commission, samt bewilja, det denne belöning må af riksens ständers banque utbetalas.

Likaledes fant ståndet nödigt, det en deputation till öfrige respective stånden måtte afgå och anmäla ståndets fattade beslut, angående tillökning på skiutslegan. Och utnämndes till detta ärende herr borgmästaren Renhorn, jämte nio andre herrar ledamöter, hwilka tillika anmodades, at härhos till det bästa anmäla följande ärender, neml. ståndets extracta protocoll, angående 1:mo någre förmåner för staden Nystad, och 2:do angående handtwärkerierne, samt, samt 3:io ståndets resolution, angående Qwicksundslahna.

Deputationerne afträdde.

Herr talman anmälte, at en kongl. remiss wore till ståndet inlemnad, angående Örebro läns delning uti twänne landshöfdingedömen.

Ståndet fant godt, at öfver detta ärende sig utlåta, som följjer: Som detta mål så sent inkommit, at det omöjeligen till des delar kan behörigen bepröfwat, och det desutom mycket skulle belasta staten, som redan är inrättad, och eij lærer hafwa någre medel härtill öfrig, så finner ståndet nödigt, at des remitterande och afgjörande må hwila till nästkommande riksdag.

Uplästes landt- och sjömilitiæoeconomideputationens betänkande,² angående ekewirkes och bränneweds utförsel ifrån Blekings lähn. Tillstyrkandes deputationen, at, wid ettusende dahl:r silf:rmts wite, förbud må skie emot alt ekewirkes afförsel ifrån Blekingen, ehvad det kommit utur Blekings eller näst-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 36.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 29.

gräntsande Calmare och Cronobergs lähns crono eller cronoskatteskoogar. Och hwad brännwed angår, at utom nödig stufning och skieppsprovision, som är tillätelig, med större eller mindre fartyg, icke någon wed bör utur lähnet föras. Dock tycker deputationen, det så wäl städerne, som allmogen böra äga den förmån, at med egne båtar, dock eij större än till 10 famnars last, inrikes utom länet afföra den wed, som de hafva at aflåta.

Herr borgmästaren Carl Gustav Boberg. Det är något besynnerligt, eller snarare sagdt altför hårdt, at härtill styrckes, det icke något ekewirke, eller ved annars än med små båtar skall få föras ifrån Blekinge lähn. Detta strider ju emot ägarnes rättigheter och all billighet, at den, som behöfwer, skall eij få kiöpa nödigt wircke där det finnes. För min del håller jag före, at alle sådane privilegia exclusiva borde bandlysas, såsom skadelige i sig sielfve och ländande till andras förfång.

Härmed instämde herr borgmästaren Schauv, och herr handelsman Allegre.

Herr borgmästaren Cervin: Det förefaller mig något underligt, at ehuru ärendet, angående ekewirkes utförsel ifrån Blekingen är redan genom en punct i allmänna beswären afgjordt, så willja dock herrar fullmäktige ifrån Skåne nu åter detsamme uprifwa. Dock hoppas jag at ståndets beslut lærer stå fast, så mycket mera, som det är grundat på sådane skiäl, som sielfva nödwändigheten erfordrar, hälst så wäl cronans flotta, som städerne i Blekingen annars snart måste råka i ett lika skoglöst tillstånd, som Skåne. Och hemställer jag fördenskull, om icke bäst wara lærer, at hwad ekewärcket angår, må förhållas efter förordningarne. Och at för öfrigit hädanefter ingen fällning eller tillvärckning af ek må skie till klappholt, eller fatwircke, hvarken för cronan eller private, men hwad af grenar och annat affall från de ekar, som till skieppswärcke blifwa utsynte, kan tjena till de i orten inrättade fiskerier och fiskebolagens behof, bör wara dem förbehållit.

Ståndet fant godt, at detta ärende må hwila, och at herr borgmästaren Cervin imedlertid må projectera ståndets resolution derå.

Herr rådmän Hanqvist och herrar deputerade återkommo med berättelse, at bondeståndet bifallit det anmälte ärendet.

Uplästes secreta utskottets extractum protocoll¹, af den 7:de i sidstledne månad, angående placemajorens förordnande wid de nye fästningarne i Fin-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 143.

land, samt Landscrona och Christianstad, samt det löner som dem komma at bestås, och den tour de böra äga i arméen.

Uplästes fältmarskalken baron Ungern von Sternbergs memorial,¹ med anhängan, at lifregementet och lifdragonerne måge, såsom rangregementer bibehållas wid den förmån de wid tiensterns sökande hittills ägdt, hvilken förmån dem igenom den projecterade förordningen om tiensterns bortgifwande tyckes wilja betagas.

Detta mål hade ridderskapet och adelen, samt prästeståndet bifallit, och lemnade ståndet nu jämwäl därtill des samtycke.

Uplästes cammar-, oeconomic- och commercedeputationens betänkande,² angående Uleå cronolaxfiskes bortarrenderande utom auction. Och emedan kongl. cammarcollegium icke härwid i ackt tagit kongl. brefwet af den 12 april 1748, icke eller Kongl. Maj:sts samtycke härtill begärtd, ty hemställer deputationen, om icke berörde kongl. collegium må derföre af justitiæcantzleren tilltalas.

Ridderskapet och adelen hade bifallit detta betänkande. Men prästeståndet hade funnit göra till fyllest, det kongl. cammarcollegium, i stället för tilltal, af justitiæcancelleren ärhindras, at icke Kongl. Maj:st oåtspor, hädanefter göra sådana författningar, hwilket yttrande borgareståndet fant godt at bifalla.

Uplästes cammar-, oeconomic- och commercedeputationens betänkande,³ angående bondens Lars Knutins ansökning, ifrån Carelen, Ilomants sockn och Pirtivara hemman, hvilken på öfre ändan af Sarfvingesiön af öde uptagit berörde hemman, och som ingen äng dertill funnits, bemälte siö utdikad och således aftappat, at han deraf erhållit ömning gräswäxt, samt annan uppodling på siöbottnen. Men detta hade till största delen blifwit honom fråntagit, och andre bönder genom cronofogden tilldeltd. Tillstyrkandes deputationen i anseende till detta målets besynnerliga omständigheter, det laga undersökning må skie i orten af häradsrätten, huru stor rymd genom Sarfvingesiöns aftappande blifwit tjenlig mark till upodling, hwilket alt bör Knutinen tilläggas, utan afseende på de derå af androm inrättade nybyggen, hwilka Knutinen

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 134.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 108.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 109.

komma af tillfalla, utan någon tillökning i hemmansräntan, för honom och hans efterkommande, med femtio års frihet, för alle personele utskyllder, hwarjemte deputationen hemställer, om icke Knutinen för öfrigit i anseende till dess berömligen använde möda wid denne upodling, och till andras upmuntran, må undfå en belöning af ettusende dahl:r silf:rmt. Och håller deputationen härhos före, det en actor publicus bör lagligen tilltala cronofogden Andersin, länsmannen Hultin och sockneskrifwaren Elfström för den hårda medfart och förföljelse, som de emot Knutinen utöfwat.

Detta betänkande hade ridderskapet och adelen bifallit, med den tillägning, at hos Hans Kongl. Maj:st anhållas må, at riksens ständer uti Kongl. Maj:sts nådiga proposition i den delen, som rörer landsculturen, måge wid nästa riksdag blifwa underrättade, om wärckställigheten häraf, hwarmed prästeståndet sig jämwäl förenat, med den tillägning, at Knutinen för sin afresa härifrån må undfå den för honom utsatte belöningen af ett tusende dahl:r silf:rmt. Och fant borgareståndet skiälligit, at med desse tillägningar bifalla detta betänkande.

Herr borgmästaren Renhorn samt herrar deputerade återkommo och berättade h:r borgmästaren, at de öfrige stånden hwar för sig lofwat, at med det första företaga och förmodeligen till ståndets nöije afsluta de anmälte målen.

Aderton deputerade ifrån prästeståndet ankommo, och yttrade sig ordföranden biskoppen doctor Hallenius på följande sätt: Prästeståndet har funnit sig föranlåtitt, at hos högtärade borgareståndet anmäla ett ömt och nära åliggande ärende, hwilket prästeståndet uti ett memorial författat,¹ och hwilket högtährade borgareståndet lärer täckas nu låta sig föreläsas. Detta memorial uplästes af följande innehåll, i synnerhet, at prästeståndet först må blifwa hört, så ofta, någre wår religion närmare eller fiernare rörande mål, hos riksens ständer till afgörande förekomma, at all vidare fråga, om ytterligare frihet för flere religioner må antingen aldeles förekommas, eller åtminstone med noga granlaghet handhafwas, och at hwad prästeståndet uti förste §§ af des allmänna besvär anfördt, såsom tjenande medel, at förekomma fritänkeri och sabbatens ohelgande, måtte winna bifall. Utlåtandes sig herr biskoppen vidare, det prästeståndet öfwerlemnade desse påminnelser, icke af fåfäng nitälskan, mindre af kitslig lust till motsägelse, utan efter des embetesplikt, med

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Prästeståndets protokollsutdrag, nr 11.

den fullkomliga tillförsigt, at borgareståndet lærer anse deras wigt och värde, samt finna nödwändigheten at desamme böra iackttagas, till enighetens bibehållande uti religionen, såsom det band, hwilket förknippar vår timmeliga och ewiga sällhet med de förmåner, som af våre borgelige grundlagars värckställighet böra och kunna härflyta. Herr biskoppen gjorde sig försäkrad, at borgareståndet lærer så mycket häldre instämma härutinnan i enahanda tanka med prästeståndet, som borgareståndet alltid, jämte dess berömliga bemödande, at uphielpa rikets handel och siöfart, med det mera, som till fäderneslandets wälstånd länder, jämwäl visat mycken nit för en san gudsyrrckan, och således förwärfvat sig det välförtjente beröm och namn af sanskyllige swänske borgermän, hwilke under vår sälla regering haft rikets bästa för sitt förnämsta ögnamärcke.

Herr talman yttrade sig: Borgareståndet har med nöije och tillgifvenhet alltid ansedt de prof af sanskyllig nit för Guds ära och vår religion, som prästeståndet wid flere tillfällen, äfven som nu, wisat. Och lærer borgareståndet aldrig underlåta, at i ett så angelägit ärende biträda prästeståndet, till erhållande af sådane mått och utwägar, som till en san gudsyrrckan och fäderneslandets wärckeliga bästa lida. I detta afseende tackade herr talman för prästeståndets uti det upläste memorialet meddelte tankar, och lofwade, at de anmälte §§ skulle snart företagas och afslutas.

Deputationen afträdde.

Uplästes secreta deputationens betänkande,¹ angående de af corporalen wid kongl. lifdrabantecorpsen Wilhelm Gerhardt von Engelhardt införde besvär, öfwer liden prejudice, wid sökt befordran. Och som Engelhardt tagit afskied från lifdrabantecorpsen, med förbättring på caractèren, så ehuruwäl honom då blifwit tillstånd lemnat, at åter få träda i tjenst, finner dock deputationen, at han eij kunnat begära befordran till någon annan syssla, än en sådan, som med dess förrut hafde, warit jämlik, och at han således ifrån lieutenantsförslaget wid lifdrabantecorpsen, efter afledne lieutenanten Borneman rätteligen blifwit utesluten.

Och hade ridderskapet och adelen, detta betänkande bifallit med den tillläggning, at corporalen wid lifdrabantecorpsen von Engelhard må bibehållas

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 35.

wid samme tour inom bemälte corps, som wore han wärkelig tjenstgörande, dock at detta ej må dragas till något præjudicat.

Borgareståndet biföll detta ridderskapets och adelens yttrande.

Uplästes secreta deputationens betänkande,¹ angående de af häradshöfdingen Peter Bröms Isacson däröfwer anförde besvär, at han wid tillfälle till befordran, icke blifwit af kongelige Swea hofrätt på förslag upförd. Och som häradshöfdingen Bröms icke fått åtniuta den af riksens ständer under 1747 åhrs riksdag honom meddelte föreskrift, till befordran, och han således wärckeligen warit lidande, ty hemställer deputationen, om icke kongl. Swea hofrätt kunde anbefallas, at upföra honom efter dess tjenstetid och ålder på förslag till ledige blifvande häradshöfdingebeställningar, enär han sig dertill anmäler.

Ridderskapet och adelen hade bifallit detta betänkande simpliciter, men prästeståndet med den tillägning, at häradshöfdingen Bröms må få åtniuta, hvad Kongelige Maj:ts uppå riksens ständers wid 1747 åhrs riksdag, underdånige tillstyrckande, i nåder förordnat.

Borgareståndet förenade sig med detta prästeståndets yttrande.

Skilledes åt.

Åhr 1756 den 6:te October

Eftermiddagen

S. D. Uplästes riksens ständers commissions dom af den 5:te October nästledne,² öfwer öfwersten och riddaren grefve Johan Ludvig Hårdh, lagmannen friherre Eric Wrangel samt capitainen Thure Gyllenspetz, hwilka för hwarjehanda emot rikets säkerhet förrädeliga anläggningar blifwit angifne, och förrän de wid commissionen däröfwer kommit at höras, utur riket afwikit. Och hade ridderskapet och adelen i dag densamma bifallit med tillägning, at Wrangels och Hårds dopnamn upslås på kåken här i staden.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 36.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 22 (flera handlingar).

Herr justitiæborgmästaren Herkepæus, som förde klubban, föreståldte fördenskull, om icke den upläste dommen, jemte ridderskapet och adelens tillläggning wunne bifall, hwilket ståndet med allmänt Ja samtyckte, som påskrefs.

Företogs bergsdeputationens betänkande af den 13:de September sidstledne,¹ öfwer then emellan lagmannen Aleph Herman Anrepp, samt deltagarne i det så kallade Uddeholmske bolaget, upkomne stridighet, angående ett järnmanufacturwärcks inrättande på hemmanet Qvarnäs ägor i Wermeland, Elfwedahls härad och Råda sochn, hwarwid trenne serskillte vota och brukspatron Rappolts memorial woro bifogade.

Och uplästes allenast bondeståndets utdrag af protocollet af den 2:dre October sidstl, i samma mål rörande, det Kongl. Maj:sts i saken redan fällte utslag måtte bifallas.

Herr justitiæborgmästaren hemstaldte således, om det upläste bondeståndets yttrande finge bifall, hvilket besvarades med Ja.

Men h:r stadssecreteraren Widmarck påminte deremot, at betänkandet borde först upläsas, innan proposition giöres.

Herr borgmästaren Fries: Som saken är redan af ståndet bifallen, och bondeståndets extractum protocoll på goda skiäl grundat, så finner jag ingen orsak, at ståndet bör gå ifrån dess redan gifne bifall.

Stadssecreteraren Widmarck begärte wäl ytterligare detta betänkandets upläsande. Men ståndet fant dock, sedan ny proposition åter giordts, godt, at förblifwa wid dess yttrande, och bifalla det upläste bondeståndets protocolsutdrag, som påtecknades.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande, af den 29:de Julii nästledne,² angående åtskillige åboers uti Umeå sockn i Wästerbottn gjorde ansökning, at framför lagmannen Olof Malmerfeldt, få lösa sine åboendehemman till skatte.

Och hade ridderskapet och adelen under den 26, samt prästeståndet den 28 Augusti nästledne detta betänkande bifallit, hwilket, uppå giord proposition, borgareståndet äfven fant godt, at gilla, som påskrefs.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Bergsdeputationen, nr 15.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 110.

Uplästes och bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande, af den 29 Julii sidstl.,¹ angående för cronoballancer seqvesterade rusthåll wid Nylands och Tavastehus lähns dragonregementen, hvilket jämväl ridderskapet och adelen den 9:de September, och prästeståndet den 2 October nästledne bifallit.

Uplästes och gillades, det hos ridderskapet och adelen den 28 Sept. och hos prästeståndet den 5:te October nästledne bifallne secreta deputationens betänkande,² af den 2 Junii sidstwekne, angående de utaf capitainen Carl Gustaf Aminoff, öfver liden præjudice, wid tillfälle af sökt befordran, anförde besvär.

Uplästes landt- och sjömilitiæoeconomiedeputationens betänkande, af den 12:te Maii nästledne,³ angående lotswärcket, samt caserneybyggnaderne och ammiralitätsstatens inqvartering med dertill anslagne medel, hvilket ridderskapet och adelen den 28:de September och prästeståndets den 5:te October nästledne bifallit, med den af bondeståndet, genom protocollutdrag af den 2:dre September sidstledne gjorde tillägging, som äfwen af ståndet, uppå giord föreställning, antogs och påskrefs.

Uplästes secreta deputationens betänkande,⁴ af den 31 Maii sidstledne, angående assessorens uti kongelige antiquitetscollegio Jacob Richardssons anförde besvär öfwer liden præjudice.

Och som ridderskapet och adelen samt prästeståndet detta betänkande bifallit, så fant ock ståndet godt, at dess bifall derå teckna låta.

S. D. Förehades å nyo det under den 28 September sidstl. uti protocollet, nämnde målet, angående Örebro läns delning. Och pröfvade ståndet godt, at efter giord proposition af h:r talman, följande påskrift å documentet teckna låta: Borgareståndet kan med detta mål, såsom inkommit så nära riksdgens slut, och jämväl ländande till statens gravation, sig icke befatta,⁵ utan må det till nästkommande riksdag hvila.

Protocollet fördes denna eftermiddag af ståndets ordinarie cancellist Hagtorn.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 111.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 37.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæekonomiedeputationen, nr 30 (flera handlingar).

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 38.

⁵ Enl. konc.; i renskr.: *bifatta*.

Och ståndet skildes åt.

Åhr 1756 den 7:de October

S. D. Föredrogs ånyo landt- och siömilitiæoeconomideputationens betänkande,¹ angående husesyns- och boställswerket. Och fant ståndet nu godt, at bifalla detta betänkande, hvad betjeningens löningar angår. Men till penningars förskott af statsmedlen kunde ståndet numera, sedan staten är reglerad, icke samtycka.

Uplästes secreta deputationens betänkande,² öfwer de besvär, som capitainen wid Cronhiortske regementet baron Ernst Ludvig Taube anfördt, at capitainen wid Hennes Kongl. Maj:sts lifregemente grefve Johan August Meijerfeldt blifvit framför honom befordrad till major wid förstnämnde regemente. Och ehuru väl capitainen baron Taube längre tjenst, dock som majoren grefve Meijerfeldt innehaft äldre capitainsfullmagt, ty pröfwar deputationen det Taube icke haft orsak till dess anförde besvär.

Föredrogs ånyo det under den 5:te i denne månad förehafde secreta utskottets extractum protocoll,³ af den 24 Julii sidstledne, angående probsten Johan Huss ansökning, om wederlag för kyrckoherden i Jemteland och Hammardals sochn. Och fant ståndet nu godt, at bifalla detta extractum protocoll.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,⁴ angående Carelske allmogens besvär, öfwer de så kallade hoflägersförmoners betalning, med mera. Tillstyckandes deputationen, det allmogen i Carelen må oförkränckt till godo niuta kongl. resolutionen af åhr 1744, och ingalunda med högre skatt, af hvad namn den wara må, betungas, än derutinnan uttryckel. förordnas, samt at ref- och skatteläggning i Carelen må snart företagas, och innan näste riksdag wara afsluten, till hvilken ända ett tillräckeligt antal landtmätare måge ditsändas.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 17.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 39.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 140.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 112.

Detta betänkande hade prästeståndet bifallit med följande tillägning: Men hvad landtmätarne angår, så förblifwer det wid de författningar, som under denne riksdag tagne äro. Härmed instämde ock borgareståndet.

Föredrogs å nyo secreta utskottets extractum protocoll¹, angående Rosenstierniske saken. Och lemnade ståndet härtill dess bifall.

Uplästes protocollsdeputationens betänkande,² angående walförrättningen till comminister och scholämstäresysslans återbesättjande vid St. Hedvig Eleonoræ församling här i staden. Hemställandes deputationen, om icke de ledamöter i consistorio, som till målet samtyckt, med justitiæcancellersämbe-tes tilltal borde för sine sälsamme steg härvid blifwa ansedde.

Häröfwer hade ridderskapet och adelen resolverat: Som uppå Hans Kongl. Maj:sts nådige afgjörande beror, de öfwer cappellanswalet i St. Hedvig Eleonoræ församling andragne besvär, så höllo ridderskapet och adelen före, det till Hans Kongl. Maj:st i underdånighet kunde öfwerlemnas, at vid detta måls afslutande, pröfvade i detta betänkande omförmälte, och af consistorio begångne felaktigheter, samt dermed eftermälets beskaffenhet sedermera låta förfara.

Borgareståndet förenade sig med detta ridderskapets och adelens yttrande.

Uplästes landt- och sjömilitiæoeconomideputationens betänkande,³ angående masteträn och spiror på Swalmyre cronoallmänning i Stockholms lähn. Och som deputationen fått underrättelse, det af de år 1744 utkrönte 534 trän, numera allenast 22 mastespiror skola wara öfrige, ty tillstyrcker deputationen, at undersökning häröfwer må underställas, och de som utkrönte trän fällt, lagligen derföre tilltalas.

Detta betänkande bifölls.

Herr öfwersten Ehrenswards memorial, angående något penningeunderstöd för presidenten uti kongl. krigscollegio herr Zander föredrogs åter. Och fant ståndet godt, det dess ledamöter i secreta utskottet måge derstädes anmäla det ståndet väl icke kan ändra dess fattade beslut i detta mål. Dock will ståndet öfwerlemna till secreta utskottet, at projectera någon skiälig summa till plenorum bepröfvande.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 142.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Protokollsdeputationen, nr 17.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 31 (flera handlingar).

Föredrogs å nyo bergsdeputationens,¹ under den <den> 16:de i sidstl. månad, förehafde betänkande, angående wisse författningar, som i anseende till den öfwerklagade tackjärnsbristen, synas wara nödwändige.

Och fant nu ståndet godt, at bifalla detta betänkande.

Uplästes och bifölls bergsdeputationens betänkande,² angående grufwubrytningens wårdande, samt hvad dervid bör iakttagas.

Uplästes ett af directuren h:r Anders Schenbom inlemnad memorial,³ med anhållan, at ett öre silfvermynt måtte af hvarje matlag beviljas till Norrkiöpings stads kyrckas ombyggande. Ståndet kunde väl icke härtill samtycka, men beviljade likväl till detta ändamål en allmän collect.

Uplästes secreta handels- och manufacturdeputationens betänkande,⁴ angående nyttige plantagens befrämjande. Föreslåendes deputationen wisse premier för den, som villja plantera mullbärsträn och färgegräs, såsom krapp, weede, wau och såfflor, med mera.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,⁵ angående en canals inrättning imellan Mälaren och Saltsjön wid Södertelje. Tillstyrkandes deputationen, at detta angelägna wärck må antingen genom entreprenade eller cronans förskott ju förr dess häldre och om möjligt är nästa sommar företagas.

Ståndet biföll detta betänkande på det sättet, at denne canals upgräfning må genast börjas och till slut bringas, och sedan den af secreta utskottet tillstyrckte Strömsgrafvens uprensande.

Föredrogs åter landt- och militæoeconomiedeputationens memorial,⁶ angående 51, 52 och 53 §§ af krigsbefällets och ammiraltets statens besvär.

Ståndet förblef vid dess, genom extractum protocolli den 9:de September sidstledne yttrade tankar.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Bergsdeputationen, nr 11.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Bergsdeputationen, nr 16.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 135.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 37.

⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 113.

⁶ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömiliteiekonomideputationen, nr 14 (flera handlingar).

Uplästes kyrkoherdens magister Sven Jacobssons memorial och ansökning om en åhrlig ovillkorl. collect inom Giötheborgs stift till lön för en amanuensis eller medhielpare åt consistoriinotarien därstädes.¹

Denna ansökning hade ridderskapet och adelen afslagit. Men prästeståndet hade så mycket mera funnit billigt, at härtill samtycka, som de fläste consistorier i riket redan för detta bekommit tillstånd till en collects insamlande i stiftet för en amanuensis, och så wäl consistorium i Giötheborg, som de få öfrige consistorier synas böra lika rätt med de förra häruti åtniuta.

Och fant ståndet billigt at med prästeståndets yttrande öfwer detta mål instämma.

Herr borgmästaren Johan Boberg föredrog åttonde delen af borgarståndets allmänna besvär.²

87 § angående en förordning emot olofligit landskiöp bifölls. Likaledes

58 § angående reglementet för boktryckerierne,

64 § angående tjäruvräkningen vid Tjäruhåfvet bifölls, äfwenså

22 § angående det hinder och intrång, som städernes ämbeten och handtvärkerier lida,

77 § angående förlagsavancen af tackjärn bifölls, med den ändring, som ståndets ledamöter i allmänna besvärdeputation, angående 1:ste momentet anfördt.

37 § angående bestyckningen, på svenske, åt Spanske sjön gående handelsfartyg bifölls, äfwenledes

33 § angående stenshusbyggnad i städerna.

11 § angående skånske, halländske, blekingske, gottländske och bohuslänske städernes befrielse för boskapspenningar bifölls.

105 § angående de öfrige städernes boskapspenningar bifölls.

Justerades ståndets extractum protocoll, angående secreta handels- och manufacturdeputationens betänkande, rörande fiskerierne. Och lydde detta extractum protocoll som följjer:³

S. D. Förekom riksens höglofl. ständers secreta handels- och manufacturdeputations berättelse, angående fiskerierne nuwarande tillstånd och then ther-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr136.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen, onummerat.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 155.

uti omförmälte ändring med premierne hädanefter, hwarvid och som hos borgareståndet öfwerwägandes, huru thet åhr 1754 utfärdade kongl. reglementet för fiskerierne uti ett och annat behöfwer ändring och förbättring,¹ så höllt ståndet för sin del före, det sedan vederbörande landshöfdingar och magistrater blifwit hörde, af kongl. commercecollegioreglementets förbättrande kunde företagas till Hans Kongl. Maj:sts nådigste approbation. Secreta handels- och manufacturdeputation har utan åtskillnad på wäg och ort, utsatt för sill, som utskieppas 2 d:r 16 öre silfwermynt, hwilket borgareståndet finner skiäligt på det sättet ändra, neml. at uti exportationspræmier bör bestås till Östersiön 2 dahl:r 16 öre s:rmt uti ek- och bokkiärill, och uti gran-, hvilke senare slags kiärill till Östersiön allenast må tillåtas 1 d. 16 öre, till Hamburg, Holland och Flandern 3 d., till Frankerike, Portugal och Spanien 3 d. 16 öre, till Medelhafwet, som är underkastat åtskillige svåra omständigheter, i anseende till tiden hvad afsättningen angår och wägen, 4 d:r samt till Wenedig 5 dahl:r silf:rmt, hwilka premier för rökt och prässad sill, som å andra orter utgör en stor handelsgrens, uti exportationen äfwen bör bestås.

En tunna tran och ett lispund hwalfiskeben är utsatt till 2 d:r silf:rmt., då likväl desse med mera äfventyr och kostnad hämtas, samt är 3 à 4 gånger mera wärdt, än annan slags fisk, hwarföre ståndet håller före, at dessa fiskewaror i stället må förunnas 4 dahl:r silfwermyntet.

Thesse ändringar har borgareståndet till the öfrige respective ständens gunstbenägna bifall härmedelst hörsamst, tjenst- och wänligen welat afgifwa.

Justerades ståndets extractum protocolli, angående instruction för manufacturcontoiret, och lydde sålunda:²

S. D. Uplästes secreta handels- och manufacturdeputations den 4:de i denne månad inlemnade betänkande, angående förbättring och tillökning uti den för riksens ständers manufacturcontoir utfärdade instruction, samt thet therwid bifogade project till sådan förbättring och tillökning.

Wid öwerwägande af detta ärende ärindrade sig ståndet then förbättring, som wid sidsta riksdag blifwit giord, i anledning af ståndets therom, den 30 Maii 1752, till öfrige respective stånden aflemnade utlåtande.³

¹ Tryckt reglemente 8 april 1754: *Kongl. Maj:ts nådiga reglemente för hafs- och skiärfiskerierne i riket.*

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 156.

³ Se *BgP* 10, bil. 32.

Det kan intet annat, än wäl behaga riksens ständer, at then wårdnad och bewakning, så wäl af Kongl. Maj:st och riksens commercecollegium, som riksens ständers manufacturcontoir, till närvarande tid, efter rikets lagar och föreskrefne instructioner, är ådagalagdt, lyckeligen wärckat then ansenliga tillökning och förbättrande oeconomie å och wid fabriquer, hwarom deputationen i sitt betänkande förmäler. Men det är egenteligen blandningen af giöromålen, som riksens ständer genom förre författningarne welat häfwa, då nog tydeligen blifwit urskildt, hwaruti collegii och contoires giöromål hwar för sig böra bestå. Thermed hafwa riksens ständer lämpeligast sökt förekomma skada, oordning och hinder, och då hwar för sig tillbörligen efterkommer alt hvad förordnat är, blifwer tillämpningen i instructionerne icke ofullkomlig till ärendernes urskilljande och afgjörande, utan riksens ständer fordra med skiäl, at all god wärckställighet måste leda till det med manufacturinrättningen påsyftade ändamål.

Deputationen föredrager wäl i dess betänkande twänne omständigheter för tillökningen och förbättringen af manufacturcontoirets instruction, neml. å ena sidan, at commercecollegium med mångfalldige ärender och widlyftig domsaga äger at skiöta, och å then andra, at inseendet och vården öfwer fabriqueshandteringen borde wara på det stället, hwarest medlen till thess underhielpande utdelas. Men hvad thesse omständigheter angår, så förutan det, at deputationen icke finnes hafwa gifwit något enda mål wid handen, hwaruti någon collision upstådt, i anseende till instructionerne och författningarne, bägge wärcken emellan, icke eller rätterligen något klagomål öfwer oafslutne mål uti commerciecollegio förekommit, som till wälbemälte kongl. collegii heder och beröm bör lända, är det anmärckeligit, at deputationen icke desto mindre föreslagit och tillstyrcet, det ärender uti collegio hädanefter måtte warda på twänne divisioner uptagne och afgiorde. Hwaraf nödwändigt måste slutas, at det ena med det andra desto skyndesammare och bättre måtte kunna skiötas och afslutas, hälst när ledamöterne warde tillökte af hwilket alt den förra omständigheten synes af sig sielf förfalla. Och beträffande then sednare, så äska riksens ständers af manufacturcontoiret ej annat, än at bem:te contoir tillförläteligen upfyller then delen thy är föreskrefwen och anförtrodt, och hwarmed thetta contoir nogsamt kan wara sysslosatt, utan at blifwa bundet till en så widsträckt instruction, som deputationen projecterat.

För öfrigt synes deputationen hafwa utur ackt låtit, at wederbörligen höra commercecollegium i detta ärende. Och som deputationen ej förr än nu på sidsta dagarne, då riksens ständer föresatt sig at, sluta sine giöromål, samt hwad föregifwit är, at riksens ständer wid senaste riksdag icke skulle hafwa hunnit med utstakningen af giöromålen emellan commercecollegium och manufacturcontoiret, så mycket mindre äger grund, som riksens ständer efter noga öfwerwägande stadnade då i det beslut, at hwarthera skulle efterlefwa sin instruction, hwarom jämwäl underdånig expedition till Hans Kongl. Maj:st afgick, så kan borgareståndet i anseende härtill, samt en så wäsentelig och betydande rubbning, som genom then projecterade instructionen, är föreslagen uti riksens ständers förr gjorde beslut, för ingen del bifalla förbem:te deputations betänkande, utan finner för godt, at till alla delar låta bero och förblifwa wid hwad således tillföre i detta mål är förordnat, såsom ländande till alla undersåtarnes större säkerhet, och jämwäl öfwerensstämmande med regeringsformen och lagen, som igenom detta förslag skulle synas komma at få en wäsentelig ändring, then ståndet icke kan gå in uti, hwilket med the öfrige respective stånden skulle communiceras.

Förehades å nyo cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande¹ angående folckbristens afhielpande i Finland. Och bifölls bondeståndets extractum protocolli öfwer detta ärende af den 8 Sept. sidstl.

Uplästes justitiædeputationens betänkande,² huruwida de, som hos Kongl. Maj:st blifwit pliktfälde för rättegångsmissbruk, måge deröfver få wända sig med besvär till riksens ständer, samt inom hwad tid de, som öfver Kongl. Maj:sts utslag uti oeconomiemål wilja anföra besvär hos riksens ständer, sig förut hos Kongl. Maj:st derom böra anmäla. Tillstyrckandes deputationen, at auscultanten Pripp och assessoren Bång, som hos riksens ständer sig besvärat deröfver, at de för rättegångsmissbruk blifwit pliktfälde, böra derföre böta 100 d:r s:rmt hwardera till det nya barnhuset här i staden, eller i brist af botum straffas med fängelse wid watn och bröd. Och håller deputationen härhos före nödigt wara, det de som i oeconomiemål wilja anföra besvär hos riksens stän-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 94 (flera handlingar).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiedeputationen, nr 38.

der, böra sådant hos Kongl. Maj:st anmäla, innom samme tid, som 1738 åhrs förordnings 2 § förmår, angående besvär öfwer justitiærevisionens dommar.¹

Ståndet tog detta allt under öfwerwägande, och fant godt at bifalla betänkandet i det, som Pripp och Bång angår. Men som det aldrig varit rikets undersåtare betagit, at hos riksens ständer uti oeconomiemål sig besvära, ty fant ståndet för den fattiges rätt betänkeligit, at bifalla fataliers utsättjande häruti, och hölt således före, at detta vid nästa riksdag till öfverwägande kan uptagas, om det så nödigt pröfvas.

Aderton deputerade ifrån ridderskapet och adelen anmäles och infördes, och yttrade sig ordföranden öfwerstelieutenanten baron Scheffer, det ridderskapet och adelen helt ogierna hade förmärkt, det private ansökningar om befordran uptagas och afgiöras af ständer, hvaremot de allmänna ärender blifwa liggande, ehuru riksdagen nu nalkas till dess slut. Och som ridderskapet och adelen hade erhindrat sig de medel och utvägar, som stora deputationen tillstyrckt emot sådane enskildte ansökningar om befordran, så skulle ridderskapet och adelen gerna se, at stora deputationens berörde tillstyrkande måtte ju förr dess häldre företagas, och såsom lag fastställas, på det riksens ständer hädanåt ej måge med sådane private ansökningar beswäras.

Herr talman lemnade härå till svar, at ståndet ej lærer underlåta, at snart företaga och afgiöra stora deputationens betänkande, som ock ståndet imedertid lærer hädanåt, som hittills, hafva rätt och billighet för ögnamärke wid de ansökningar, som kunna inkomma.

Deputerade afträdde.

Uplästes reductions- och liqvidationsdeputationens betänkande,² angående framledne kongl. rådet och ryttmästaren baron Seved Båths arfwingars ansökning, om ersättning för de genom reductionen bortmiste gods och räntor. Och som desse arfwingar förklarar sig nögd med det uti kongl. cammarcollegii liqvidation utsatte fordranssaldo, allenast de få snar betalning, så emedan den till detta ändamål anslagne fonden är till andre cronans creditorers förnöijande medtagen, och owist är, huru snart samme fond kan så ökas, at han till denne skulds afbördande kan blifwa tillräckelig, men cronan likväl härigenom

¹ Tryckt förordning 22 november 1738: *Kongl. Maj:ts förordning, angående them, som hos riksens ständers wilja anföra besvär öfwer the i Kongl. May:ts justitiærevision ut-falne domar och resolutioner.*

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Reduktions- och likvidationsdeputationen, nr 8.

skulle winna en anseelig förmån i fall af snar betalning, ty tillstyrcker deputationen, at denne Båthiske arfwingarnes fordran må betalas af riksens ständers contoïr.

Herr grosshandlaren Clason: Jag bör gifva vid handen at detta ärende har varit före uti deputationen öfwer riksens ständers contoïr. Deputationen har ock tydeligen wisat, at sådane fordringar, som desse, böra icke betalas af riksens ständers contoïrs fond, som till helt andre usus är anslagen, utan af den fond, som kongl. förordningen af d. 8 December 1747 stadgar. Och som wi således hafwa klar lag, huru med desse Båthiske fordringars betalning förhållas bör, så kan jag för min del icke begripa, huru ett sådant tillstyrckande, som detta är, har kunnat afgifvas.

Herr borgmästaren Joh. Boberg: Det är oförnekeligit, at cronan är skyldig at betala desse Båthiske arfwingarnes fordringar. Och som cronan har borttagit den rätte fonden, som till fordringarnes betalning bordt användas, så kan jag för min del icke annat finna, än at riksens ständers contoïr bör gå i förskott till betalningen, och må contoïret sedan återfå detta förskottet, af de inflytande medlen, som härtill äro egentelige destinerade.

Härmed instämde herr borgmästaren Lundeberg.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag medgifver gierna, at Båthiske arfwingarne varit och äro lidande, hwarföre de ock böra niuta betalning. Men jag kan aldeles icke finna, at riksens ständers contoïr derföre bör lämnas wid denna utbetalning, utan bör sådant skie, af den dertill anslagne fonden. Och som här föregifves, at denne fond blifvit medtagen till andre behof, så låtom oss fråga efter, hvartill de redan influtne medel blifvit använde, och tillika fastställa, at Båthiske arfwingarne skola förnöijjas, dock på det sättet, at kongl. cammarcollegium anbefalles, at infordra fonden och betala fordringarne till nästa riksdag.

Herr handelsman Allegre: Hela sakens förlopp wisar, at Båthiske arfwingarne hafwa rättwisan på deras sida. Och emedan deputationen funnit, det cronan skulle genom en aversionshandel winna anseelig förmån, så har och deputationen trodt sig kunna tillstyrcka, at betalningen må skie af riksens ständers contoïr, hälst i händelse af drögsål, arfwingarne icke villja blifva wid de willkor <de willkor> de nu ingådt, utan fordra full betalning, som då blifwer,

tör hända, fyra gånger större, än nu. Härmed instemde herr borgmästaren Friedrich Ingman.

Herr borgmästaren Schauv: Jag skulle anse det för en mindre betänksam, om icke aldeles slät hushållning, om wi icke skulle bevillja betalning, när wi kunna slippa med fyra gånger mindre, än elljest werkel. bör skie. Och som ingen kan neka, at ju fordringarne äro riktige, så böra de ock, vid så fatte omständigheter, som i detta mål sig förete, ju förr dess häldre betalas. Kunnandes det efter mitt tycke wara lika mycket, hvarest penningarne tagas, när de användas till ett sådant ändamål, som är aldeles nödwändig.

Herr rådmän Abraham Hylphert. Jag skulle gierna instämma med herr borgmästaren Schauvs yttrade tanka, men jag tror mig likwäl härvid böra påminna, at hela riket önskar, det afgiften till riksens ständers contoïr, må snart uphöra. Om detta skall kunna skie bör contoïrets fond bibehållas allenast till dess rätta ändamål, och således icke användas till andre bruk, än hwartill den egenteligen är anslagen.

Herr borgmästaren Carl Gustav Boberg: Till at undfly widlyftighet, åberopar jag mig det, som herr borgmästaren Schauv förut anfördt, och will jag allenast lägga härtill, at wi böra så mycket mindre göra någon swårighet emot betalningen, som deputationen prutat rätt ansenligen med arfwingarne, och i sanning gådt längre, än jag kunnat förmoda.

Herr åldermannen Ström: Jag har som ledamot i deputationen öfwer riksens ständers contoïr, och ehuruwäl jag som andre nogsamt funnit, at Båthiske arfwingarne äro lidande, och böra förnöjas, men frågan har warit af hwilken fond deras förnöjelse bör skie. För min del fruktar jag, at om contoïrets fond därtill angripes, blifwer det ett præjudicat, som kan draga mångfalldige andre efter sig, så at contoïret sluteligen måste stadna i största förlägenhet, om penningar till det ändamål, hwarföre det är inrättat. Men om contoïret kan få ersättning, och således förskottswis kommo at utbetala fordringen, kan jag icke se, at något särdeles woro derved at påminna.

Hermed förenade sig herrar borgmästarene Fries, Lundeberg och Wesslou.

Herr talman: Sådane fordringar, som desse, äro frukten af souveraine konungars tilltagsenhet och orättwisa. Och icke dessmindre finnas beklageligen de, som gierna såge, at friheten wore död och enwäldet i dess ställe. Det är beklageligit, at riket skall betala sådane skulder, och jag fruktar billigt, at om vi

nu bevillja betalning på det af deputationen föreslagne sätt, läre wi nästa riksdag blifva öfverhopade, med mångfalldige dylike ansökningar. Hwarföre jag och hemställer, om icke betänkandet må bifallas med den tillägning, det kongl. cammarcollegium må anbefallas, at skyndesammeligen infordra den fond, som till slike betalningar anslagen är, och efter hand ersättja riksens ständers contoир den summa, som nu kommer at utbetalas.

Härtill swarades Ja och Neij, och begärtes votering.

Herr talman gjorde fördenskull följande proposition om reductions- och liquidationsdeputationens betänkande bifalles? Den, som skrifver Ja, will, at riksens ständers contoир skall till Båthiske arfwingarne förskottswis utbetala den betingade summa, men den, som skrifver Neij, will, at arfwingarne skola wänta på betalning till dess fonden efter 1747 åhrs förordning kan inflyta.

Propositionen uplästes och gillades.

Sedan de inlemnade sedlarne blifwit öppnade, befants, at 43 röster warit för Ja, och 23 för Neij.

I anledning här af inrättades ståndets resolution således: Bifalles, at Båthiske arfwingarne måge få deras fordran betald, genom riksens ständers contoир, dock med den tillägning, at sådant skier allenast förskottswis, och at hos Hans Kongl. Maj:st i underdånighet anhålles, om nådig befallning till dess och riksens cammarcollegium, at skyndesammeligen infordra de medel, som kongl. förordningen, af den 8:de December 1747, till fond för sådane fordringars afbetalning utsätter och stadgar, samt at detta förskott således, så fort desse medel inflyta, ärsättes.

Uplästes stora secreta deputationens extractum protocoll¹, af den 30:de i nästledne månad, med tillstyrckande, at riksens ständer icke måge emottaga, eller befatta sig med någre ansökningar, om befordran till tjenster och characterer, utan öfwerlemna sådant alt till Hans Kongl. Maj:st, dock ständer obetaget, at uprätta den lidande, som lagl. efter riksdagsordningen uprättelse söker, at belöna någre besynnerlige förtjenster. At till en början föreslå personer wid nye inrättningar, och at gifwa sitt förord för dem, som tjena wid deras egne wärck.

Herr borgmästaren Cervin yttrade sig: Stora secreta deputationen har föreslagit, det riksens ständer måge förbehålla sig, at gifwa deras förord till befor-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Stora deputationen, nr 12.

dran för deras egne betjente. Detta är ock aldeles rätt och billigt, ty dessa äga elljest ingen tour eller utwäg till befordran, och riksens ständer kiänna dem sielfve aldrabäst, hwartill de äro skickelige. Men härwid tyckes likväl den frågan förefalla, om med ständers betjening de jämwäl förstås, som allenast under riksdagarne betjena ständer wid deras cancellier, eller i deputationerne.

Herr talman förklarade, at deputationens mening icke woro denna, utan förstodos härmed allenast sådane betjente, som ständigt tjena wid riksens ständers cancellier och deras egne wärck, som orden lyda. Hemställandes herr talman, om icke detta stora secreta deputationens extractum protocollii måtte bifallas, dock at de ansökningar om befordran härifrån undantagas, som redan äro inkomne, hvilka ståndet må förbehålla sig, at afgiöra.

Men ståndet fant godt at detta ärende må något hwila.

Uplästes secreta deputationens betänkande,¹ angående de af cammarherren och ministern Christer Horn anförde besvär öfwer liden prejudice wid sökt befordran, i det kongl. secreterarne Bentzellstierna och von Hermansson blifwit till extraordinarie cancellieråder befordrade, utan af ordenteligt förslag blifwit uprättat. Men som deputationen funnit, at kongl. cancelliecollegium härwid rättat sig efter 43 § i regeringsformen, ty pröfwar deputationen, det baron Horn till klagomål häröfwer icke warit bifogad.

Ståndet lemnade dess bifall till detta betänkande.

Uplästes tulldeputationens betänkande,² angående nederlagstidens inskränkande på utrikes tobaksblader. Hemställandes deputationen i anledning af anförde omständigheter, om icke nederlagstiden på utländske tobaksblader må åter inskränkas till natt och åhr, hwilket ståndet biföll.

Uplästes secreta utskottets extractum protocollii,³ af den 1:ste i denne månad, med hemställande, om icke nu och sedan franske kiöpmannen Derbet blifwit efter riksens ständers beslut förnögd, jämwäl handelsmannen Jacobsson och dess medinteressenter måge ifrån alt vidare tilltal nu och för framtiden befrias.

Uplästes ett i secreta utskottet inlemnadt och härmed bifogat särskilt votum.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 40.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömiliteeekonomideputationen, nr 14.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 144 (flera handlingar).

Herr borgmästaren Fries begärte, at detta ärende måtte hwila, till dess man finge se, huru de öfrige respective stånden utlåta sig.

Herr borgmästaren Carl Gustav Broberg påminte härwid, at h:r borgmästaren Fries haft nogsam tillfälle, at i secrete utskottet göra sig om saken under rättad, och således wore det för honom mindre nödigt, at detta ärende skulle hwila.

Herr borgmästaren Omnberg lade härtill, at borgareståndet lærer så mycket mindre behöfwa någon uplysning eller underrättelse i detta mål af de öfrige stånden, som borgareståndet lærer bäst wara i stånd, at sielft yttra sig om detta ärende.

Härmed instämde herr borgmästaren Schauv, samt hölt före, at herr borgmästaren Fries lærer afstå ifrån dess begäran, at ärendet skall hwila.

Herr borgmästaren Fries yttrade sig, det i händelse ståndet änteligen behagade företaga detta ärende till afgjörande, wille han icke wara deremot. Men imedlertid trodde h:r borgmästaren, det målet fordrade en noga och laggran öfwerläggning, hälst nu, och sedan man, af det bilagde serskildte voto, fått en så god uplysning om rätta sammanhanget, hwarföre man hade at tacka en af ståndets ledamöter i secrete utskottet.

Herr grosshandlare Clason: Som det serskildte votum här åberopas, så finner jag mig föränlåten, at gifwa wid handen, at jag detsamme i secrete utskottet inlemnad. Jag har derutinnan upgifwit de omständigheter, som mig äro bekante, och är jag wiss derom, at de äga sin riktighet, i anledning hwaraf jag icke eller för min del kan bifalla, at Jacobsson och dess medinteressenter skola aldeles ifrån vidare tilltal befrias. At en främling, som på god tro lemnat credit, blifwit tillfredsställd, det är wäl. Men at riket skall belastas med en betydande summas utbetalning, utan annan ersättning, än den, som skall fås af någre assuradeurer som spelt banqveroute, deruti kan jag ej finna mig, utan fordrar sielfwa billigheten, det Jacobsson och dess med-interessenter, som sökt winst af en oloflig rörelse, böra till riket återbetala, hwad de pröfwat wärckeligen wara Derbet skyldige.

Herr handelsman Forsman: Hittills och så länge det angått andre sökande utom ståndet, hafwa wi icke warit så nogräknade, utan tid efter annan bortgifwit ansenlige summor, i synnerhet åt en wiss man, Granatenhielm. Men nu när någon gratification skall skie för en borgare, kunna wi icke finna oss deruti.

Herr grosshandlaren Clason: Ingen lærer kunna neka, at ju mine yttrade tankar äro grundade på skiäl och rättwisa, och som detta står fast, så kan ock Jacobsson, samt dess medinteressenter icke lagligen befrias ifrån återbetalning. Men om ståndet af gunst och nåde will eftergifwa honom, det han eljest bör betala, skall det icke wara mig emot.

Herr talman hemställte, om icke secreta utskottets tillstyrckande i detta mål finge bifall, hwilket med Ja beswarades.

Uplästes secreta utskottets extractum protocoll, af den 6:te i denne månad,¹ med tillstyrckande, at capitainen M. W. Lannerstierna, måtte i anseende till de besynnerlige tjenster, hwarmed han riksens ständers commission under denne riksdag tillhandagådt, ärhålla den förmån at få transport, till det genom capitainen Gyllenspätz tagne flygt, ledige blefne Jösse härads compagnie wid Nerike och Wermelands regemente.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Uplästes secreta handels- och manufacturdeputationens betänkande,² öfwer Anders Buschs och med delägares ansökning, om tillstånd, at få försälja en del uti stångjärn, af ämnesjärnstillwerckningen wid Yxnäs och Rådanforss bruk, hwilket deputationen, i anledning af andragne skiäl afstyrckt. Ståndet pröfwade skiäligt at bifalla detta betänkande.

Herr talman hemstälde, om icke ståndet behagade nu till sluteligit afgjörande företaga secreta handels- och manufacturdeputationens betänkande,³ angående träwarors utskieppning, frågandes herr talman, om icke de, under den 5:te i denne månad, utnämnde herrar deputerade hade projecterat något till resolution öfwer detta ärende, hwartill svarades Neij, emedan sådant hade blifwit förgätit.

Herr rådmän Lindeman yttrade sig: Jag har för min del nog sedt igenom detta ärende, och kan jag för min del icke underlåta, at gifwa vid handen, det jag häruti funnit flere omständigheter, som ej annat kunna, än lända svenske utrikes sjöfarten och trähandelen till största förfång, som härigenom sluteligen måste ruineras. Ty man vet nog samt 1:mo, at bräder äro för utländningen en

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 145 (flera handlingar).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 38.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 32.

begärlig wahra, och när de få frihet at inlasta deraf så mycket de åstunda, lära de icke försumma sig, at nyttja tillfället och således taga bort förtjensten för svenske rederierne; 2:do är uti den tillökte afgiften ingen proportion, imellan det, som inhemske och främmande skola erlägga. Hwad frågar utlänningen derefter, at han måste erlägga 8 styfwer mer för tolfden, när han får inlasta så mycket han will; 3:io finner jag, at utlänningen icke är förbunden, at intaga något wist skieppundetal järn, emot tolf-tetalet af bräder, och således kan järnet likafullt, som förr, och ändå mera blifva liggande oss på halsen. I anseende till detta allt, och ifall deputationens tillstyrkande i detta mål, skall antagas, finner jag mig föränlåten at begära, det antingen den tillökte afgiften på bräder, som uti inhemske skiepp utföras, må lindras, eller aldeles uphäfvas, och afgiften för utlänningen ännu högre ökas, eller ock at Stockholms stad må aldeles ifrån denna författning undantagas, och bibehållas wid det, som förrut härom stadgat är.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Så länge utlänningen står under det twång, at han allenast får inlasta ett wisst antal brädor efter lästetalet af järn, kunna upstäderna icke erhålla annat, än blott en lumpen betalning för denna vara. Och således finner jag mig föränlåten begära, det upstäderna den frihet må tilläggas, at sielfwe utskieppa bräder, i händelse man altför mycket will inskräncka denna handeln, och likasom föreskriwa upstäderna ett wist ringa pris på deras bräder.

Härmed instämde herr borgmästaren Lundeberg.

Herr grosshandlaren Clason: Upstäderna hafwa aldeles ingen orsak, at klaga öfwer ringa pris på deras bräder. För tolf högst femton åhr sedan, var gångbara priset 10 d. kopparmynt för tolfden half bottn bräder. Sedan den tiden har prisen efter hand stigit till 12, 15, ja till 18 d., och således blifvit för höhögd till nästan dubbelt, emot det han war förrut. Det är wäl naturligt, at hwar och en söker så stor winst af sin wahra som möjeligen skie kan. Men när upstäderna villja gå så långt, at stapelstädernes rederier icke med förmån kunna utskieppa wahan, eller då de willja lemna utlänningen frihet, at draga till sig så stor del af trähandelen, som han åstundar och således skada inhemske rederierne, då gå de för långt, emedan de skada icke allenast stapelstäderna, utan ock riket. Låtom oss allenast se på andre handlande nationer, huru de vid sådane tillfällen, som detta, bära sig åt. De beflita sig derom, at prisen å deras inhemske

producter må inom samhället wara skiälig, och aldrig för högt upstegas. De tillåta aldrig utlänningen, at föra dem ut, med mindre han betalar åtminstone så stor afgift, som den inhemske i frackt derpå kunde förtjena. Därföre äro de ock wälmående, men hos oss gäller ofta en enda stads enskillta nytta mera, än hela rikets werckeliga förmån, hvilket i detta ärende lærer äga rum, då man tyckes wilja inrätta trähandelen efter en eller annans enskillta afsigter, utan afseende på then stora skada, som riket derigenom tillfogas, at utlänningen för en ringa afgift får afhämta wåre bräder, hwaraf han nödwändigt måste finna så mycket större förmån, som inhemske rederierne tillika graveras med en sådan afgift, som i jämförelse emot den förre, är altför dryg. Min tanka är förden-skull, at om utländningen, efter deputationens förslag, skall få frihet, at utföra så mycket bräder, han åstundar, bör afgiften för honom ännu mera tillökas, men för de inhemske bör den projecterade tillökningen aldeles uphäfwas.

Herr borgmästaren Omberg: Wi hafva sielfwe sökt ändring uti författning-en, angående trähandelen. Deputationen har ock nu upgifvit ett sådant förslag, som tyckes lända till det påsyftade ändamålet. Och således kan det eij annat, än förefalla mig något besynnerligt, at deputationens tillstyrckande nu så mycket motsäges.

Herr rådman Hanqvist: För min del måste jag anmärcka, at den af deputa-tione[n]¹ projecterade afgiften på bräder, som utföras till hamnar inom Öster-siön, är altför dryg. Lärandes denna handel så mycket mindre böra graveras, som vi kunna afsättja wåre bräder på Flensburg och Kiöpenhamn, med mycket större förmån för riket, än på Spanien.

Härmed instämde herr rådman Hanell.

Herr borgmästaren Renhorn: Det är beklageligt, at wi så gierna villja före-draga vårt enskillta interesse, framför det allmännas. Så går det mästedels i alla wåre rörelser, då vi likwäl borde hafva wår förnämsta afsigt på det, som i allmänhet gör riket största nyttan. I detta afseende äro vi här församlade, at efter en rätt politisk ställning wårda det allmännas wäl, och om wi icke med all möjelig försigtighet och eftertanka iackttaga denna wår skyldighet, måste wåre samveten förebrå oss, antingen wår owållighet, eller ock rent af wår orätt-wisa emot vårt fädernesland. Och som det icke är möjeligit, at alle differente enskillte interesserna i ett och samma ämne kunna äga bestånd, eller förenas

¹ Enl. konc.; i renskr.: *deputatione*.

med det allmännas wäl, hälst då frågan är om rikets winning af utländsk handel, så böra wi antingen sättja våre private interesserna aldeles å sido, eller ock jämka dem så, at de med allmän nytta kunna förenas. Det kan väl hända, det en eller annan stad, skulle finna sin uträkning dervid, at i brist af egne skiepp, låta utlänningen inlasta så mycket bräder han will, på det så mycket flere utlänningar måge kunna dit lockas, at tillika utföra det järn, som elljest till andre inhemske stapelstäder måste afskeppas, at derstädes försälljas. Men när man herved tillika finner, at en sådan stads interesse är ej allenast enskildt, utan ock ringa emot den förmån, som utlänningen till det allmännas skada winner, så bör ett sådant skadeligit försök motas och aldeles förkastas.

Herr talman: Den skada, som riket tillfogas genom bräders utförelse i främmande skiepp är rätt ansenlig, hwilket af följande kan nogsammt inhämtas. Jag will ponera, at en tolf bräder kostar här aderton dahl. Utföres den i swenskt skiepp winner rederiet 24 dahl:er derföre i frackt, ibland något mera, understundom mindre, efter wägens längd och andre omständigheter. Denna frackt blifwer således utlänningen tilldelad, när han i främmande fartyg får utskieppa brädetolften, och riket förlorar härigenom mera, än hälften af den betalning, som derföre bör ock kan erhållas. Om en utlänning skall erhålla den friheten, at inlasta så mycket bräder han åstundar, så böra sådane bräder beläggas med en så dryg afgift, som någorlunda ersätter den förlust, som riket eljest dervid nödwändigt måste lida, och lära 2 d:er silf:mynt i stället för 16 öre samma mynt, som föreslaget är, icke i detta afseende wara för mycket på tolfsten, och ända den tillökta afgiften på bräder i swenske skiepp böra uphäfwas.

Hwad åter upstäderna angår, så är hwarjom och enom bekant, at prisen på någre åhr stigit för bräder till 16 à 18 dahl. tolfsten, och det tyckes wara wackert nog, ty det är ej så länge sedan at bräderne kostade tio till tolf dahl. tolfsten. Och lærer jag med skiäl kunna säga, at de i allmänhet wore bättre då än nu, och at upstäderna nu för tiden kunde erhålla ännu 2 d. mera, i fall bräderne woro så fullgode, som de borde wara. Men de fläste föra hit till större delen utskott, och kunna således icke annat än få en deremot proportionerad betalning. Lät nu wara at upstäderna skulle tyckas böra få mera, än nu skier, skall derföre all inskränkning i brädehandeln för utlänningen uphäfwas, och honom frihet lemnas, at riket till förlust få förtjena 4 plåtar på hwarje tolfst?, blott derföre, at upstäderna måge kunna erhålla 1 el. 2 d. mera. Detta wore visserligen en den

eländigaste och skadeligaste hushållning, som någonsin kunde upptänkas, med en så angelägen rikets product, som bräder äro.

Jag bör medgifwa, at då utlänningen will med dess skiepp afhämta vårt järn bör han undfå bräder eller ved till stufning, men man bör ock härwid se till, så framt man will hushålla rätt, at han icke får mera, än det han nödvändigt till detta ändamål behöfwer. I annor händelse förlorar riket altför mycket, och swenske siöfarten ruineras.

Herr borgmästaren Blom: Jag har i denne sommar låtit hitföra sex laddningar bräder. Det är sant, at jag för så kallade gode bräder fått femton till sexton dahl. tolften, dock lærer man icke kunna säga annat, än at det varit en nog ringa betalning, när man wet, huru med wräkningen vanligen tillgår, och att ett eljest i sig sielft godt bräde kan wräkas för orsaker, som äro af ringa eller, snarast sagt, af intet värde. Häraf är händt, at när jag räknar hvad jag fått för hela laddningen, så kallade gode bräder och utskott tillsammans, belöpa sig icke 10 d. på tolften öfwer hufwudet, så at jag i anseende till den dryga betalningen hemma och frackten hit, snarare förlorat än wunnit.

Nu har jag åter en laddning på wägen hit, och har jag fördenskull frågat efter hvad man wille gifwa för bräder, men jag har icke funnit någon, som welat köpa dem. Så har det gådt och så måste det nödvändigt gå, när afsättningen på en wahra är inskränkt. Man måste biuda ut henne, och den som henne ändteligen köper betalar eij mera derföre, än han vill. Jag har mig bekant, at Jacobstads bräder egenteligen utföras till Engeland, icke med swenske, utan med engelske fartyg, såsom stufning till det järn de härifrån afhämta. Och som således ingen swensk utskieppar dem, så kan jag icke finna, hvarföre icke den frihet må lemnas engelländarne, at af dess bräder inlasta så mycket de åstunda.

Herr justitiarien Faxell: Ingen, som äger sundt förnuft kan neka, at det ju wore högst skadeligit för riket och vår siöfart, at lemna utlänningen den frihet, at få, hälst emot en så ringa afgift, som här föreslås, inlasta och utföra så mycket bräder, som han åstundar. Men härhos lærer man med skiäl kunna giöra den anmärckning, at stapelstäderna nyttja inskränknigen af trähandeln blott till sin enskilte förmån. Ty häraf taga de sig ägenhet, at gifwa mindre betalning för wahran är de werckel. borde, och förfördela de således upstäderna, samt försättja dem i ett nog drygt lidande. Tydelige bewis derpå finnas i Wermeland.

Jag lærer med trygghet kunna säga, at detta land har sedan åhr 1724 lefvererat trävaror till Giötheborg för 80 tunnor guld och kanskie mera. Icke dess mindre äro upstäderna fattige, ty stapelstadsboen har allenast gifvit en ringa betalning för varorne, och ändå till öfverflöd återtagit det lilla han således utbetalt, genom ett altför högt pris på de waror han till upstadsboen försåldt. En tunna salt, som i anseende till lindrigare frackt än här, och at den sluppit Sundske tullen, eij lærer i Giötheborg kunna eller böra kosta mera, än högst 4 d. silf:rmt. har dock måst betalas med sex tolfte blockar och i samma proportion har man gådt med de öfrige wahrorne.

Sådant alt bör såsom missbruk rättas således, at upstäderna måge erhålla en billig betalning för deras waror, hwilken sedan kan återtagas af utlänningen tillika med en billig winst. Om detta wärckställes, kan jag försäkra, at lurenträgeriet med sågtimmer ifrån Wermeland till Norrige skall aldeles uphöra, ja icke en stock utpracticeras, fast mindre flere, eller till ett så stort antal, som hittills wanligen skiedt.

Herr assessoren och borgmästaren Forssell: Jag håller före, at om ock utlänningen skulle betala 2 d. silf:rmt. för hwarje tolfte, han finge lof at utföra, wore det ändå för litet, häst swenske siöfarten härigenom ändå måste skadas, och riket lida genom frackstens förlust.

Herr borgmästaren Sacklen: Ridderskapet och adelen samt prästeståndet hafva redan afgjordt detta nu förewarande ärende. Och som jag fruktat, at ifall wi längre dröja med vårt yttrande torde ock bondeståndet afsluta saken, så håller jag före, at bäst vore, det ståndet må begära, at detta ärende må hvila till nästa riksdag, och imedlertid den hittills warande författningen bibehållas. Jag tror, at bondeståndet, hwilket detta mål nära rörer, lærer härutinnan förena sig med oss.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Ståndet har uti dess allmänna besvär sökt ändring; den hafva wi ock nu erhållit. Och således vore det i sanning något besynnerligt, och må jag väl säga oanständigt, om vi skulle sielfve ogilla den begärte ändringen, eller ock begära at ärendet må hvila till nästa riksdag.

Herr borgmästaren Lange: Jag har noga öfwerwägat de skiäl och omstendigheter, som under denne discours förefallit, och tycker jag at all vidare twist, och befarad olägenhet kan hielpas, om en så dryg afgift läggas på utgående bräder i främmande skiepp, som någonsin möjelig är. Då lära hwarken stapel-

städerna hafva at klaga, det swenska siöfarten skadas, eller upstäderna öfwer något lidande, enär de erhållit sitt ändemål, at utlänningen får inlasta så stort antal bräder, som han will.

Herr borgmästaren Carl Gustav Boberg: Man må betrackta detta förewarande ärende huru man will, så kan dock en oinskränckt frihet för utlänningen, at få utföra bräder, eij annat än lända riket till största skada, änskiönt man derå lade en mångdubbelt drygare afgift, än nu projecterad är. Låtom oss betänka, at städernes näring till en stor del består i trähandelen, och at skogarne dageligen aftyna. Får nu utlänningen den frihet, at utskieppa så stort antal bräder, som han will, kunna wäl upstäderna derföre få någon drygare betalning, men skogarne måste ock därigenom innan kort alldeles ruineras, och när wi icke hafwa någre bräder öfrige at utskieppa, blifwer stångjärnet jämwäl hos oss qwarliggande. Wore icke sådant oförswarlig hushållning?

Herr talman hemställte, om icke hos de öfrige stånden må begäras, at detta ärende må hwila till nästa riksdag?

Detta hemställande besvarades med Ja och Neij.

Herr talman hemställte fördenskull, om icke ståndet behagade bifalla förewarande betänkande på det sättet, at afgiften på bräder i främmande skiepp må förhöjas till 2 d. s: rmt., och at den projecterade gravationen i swenske skiepp må gå ut.

Denna proposition besvarades jämwäl med Ja och Neij.

Herr talman föreställte, at om utlänningen erhåller den frihet, at inlasta så mycket bräder, som han vill, utan at något wist lästetal stångjärn, efter hvarje fartygs storlek derhos för honom fastställes, kan det af deputationen påsyftade ändamål omöjelijgen erhållas, utan måste riket och swenske sjöfarten odrägeligen skadas. Ty en utlänning kan då inlasta allenast ett eller tuhundrade skeppund järn, men derjemte vid en oinskränckt frihet intaga tvåtusende tolfter bräder, hwilket wore så högst eftertänkeligit, som skadeligit.

Herr borgmästaren Omberg hemställte, om icke betänkandet måtte bifallas och widtagas till nästa riksdag.

Herr borgmästaren Renhorn: Här bör eij wara frågan, om deputationens förslag kan anses, såsom gagneligit för en eller någre städer, utan om det är gagneligit för riket. Och som det är nogsamst bevist at detta project är för riket och swänsk sjöfart högst skadeligit, så hoppas jag, at ståndet icke lærer göra

ett så eftertänkeligt steg och bifalla ett så beskaffat företag. Åtminstone vill jag häremot hafva på det kraftigaste giordt mitt förbehåll.

Tolf deputerade ifrån ridderskapet och adelen anmältes och infördes. Landshöfdingen herr baron Friesendorf anmälte, det ridderskapet och adelen förehaft justitiædeputationens betänkande, angående capitainen Ædelberg, och som deputationen föreslagit någon ersättning för honom af ammiralitetskrigsmanscassan, men berörde cassa till följe af Kungl. Maj:sts förordnande ej bör eller skall kunna till detta behof angripas, så hade ridderskapet och adelen funnit bäst wara, det till secreta utskottet må öfwerlemnas, at utse medel till ersättning för Ædelberg, görandes sig ridderskapet och adelen försäkrad, at ståndet behagade härmed sig förena.

Herr talman lofvade, at willja se till, huru detta ärende må kunna hielpas, när löparen dertill ankommer.

Deputerade afträdde.

Herr talman återtog discoursen, om det nyss förut förehafde, men oafslutne ärende, hemställandes, om icke secreta handels- och manufacturdeputationens [betänckande],¹ angående träwarors utskieppning, måtte bifallas, med den tilläggnig, at den afgift, som på bräder inlastade i utgående swenske skiepp projecterad är, må afgå och läggas på utländske, dock at Stockholm härifrån undantages och bibehållas wid den förrut warande författningen.

Härtill swarades Ja och Neij.

Och herrar borgmästarne Lange, samt Cervin förbehöllo sig, at deras städer måtte jämwäl undantagas, i fall sådant med Stockholm skulle skie. Votering begärtes.

Herr talman gjorde fördenskull följande proposition, om betänkandet bifalles. Den, som skrifwer Ja, bifaller betänkandet simpliciter, och den som skrifwer Neij, med den tilläggnig, at den afgift, som projecterad är på bräder uti inhemske skiepp, må afgå, och läggas på de utländske.

Men denna proposition ogillades, hwarföre h:r talman sluteligen hemställte, om ståndet behagade antaga följande proposition, om betänkandet bifalles. Den, som skrifwer Ja, bifaller betänkandet simpliciter, men den, som skrifwer Neij, förblifwer wid det, som förrut härom stadgat är.

Propositonen uplästes och gillades.

¹ Enl. konc.; ordet saknas i renskr.

Voteringsseglarne insamlades och öppnades, hwaraf befants at tiugotwå röster warit för Ja, och trettiosiu för Neij.

Och som klockan redan war öfwer tu, så skildes ståndet åt.

Åhr 1756 den 7:de October

Eftermiddagen

S. D. Företogs ånyo ridderskapet och adelens extractum protocoll, af den 11:te September nästwekne,¹ hwaruti ridderskapet och adelen, för anförde omständigheter, finner för sin del betänkeligit, det ledamöterne uti riksens ständers commission måge undfå någon wedergällning för deras wiste nit och waksamhet, samt at actor, herr commissarien och borgmästaren Renhorn allenast må huggas med den utsatte belöningen af tolf tusende plåtar. Men detta hade präste- samt bondestånden afgjordt, som borgareståndets häröfwer afgifne extractum protocoll, under den 10:de September nästledne, innehåller, och hwilket nu ytterligare, uppå skiedd proposition, bifölls, med den tilläggnig, at belöningen för commissionens ledamöter och actor bör, till lisa för stats-medlen, af riksens ständers banco utgifwas.

Uplästes andra delen af allmänna besvärdeputationens projecter till resolutionerne öfver bondeståndets besvär wid denne riksdag.²

59 § angående wästerbottniske allmogens sökte befrielse ifrån charactershusens byggande af sten på officerareboställen, bifölls; likaledes

82 § angående ett heman och torp, som blifvit i Helsingeland uptagne och skattlaggde, sedan ständige indelningen och roteringen i lähnet inrättades, måtte betala något åhrligen till besparingscassan.

116 § bifölls, angående at allmogen å landet måge få betjena sig af dem ibland allmogen, som murarbete förrätta kunna.

36 § angående bergsallmogens klagomål deröfwer, at de handlande i Westeråhs, Arboga och Kiöping skola åhr 1747, låtit bergsmännernes dit inkomne

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Ridderskapets och adelns protokollutdrag, nr 8.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen, onummerat.

stångjärn blifva i deras bodar för länge liggande, innan det blifwit på vågarne affördt gillades.

18:de § angående allmogens sökte befrielse för stenbroars läggande, antogs på samma sätt, som ridderskapet och adelens in margine gjorde anmärkning innehåller. Likaså

71 § om allmogens från flere lähn förde klagan, at åtskillige cronoutjordar, hvilka warit både uti jordeboken under wisse hemman införde, samt skatt för dem erlagd, blifwit dem fråntagne och till andre lemnade.

44 § gillades att durchfarer emellan siöarne i Savolax och Kymenegårds lähn måge anställas. Äfvenledes

7 § angående, at sysslomän som förestå järnwärck böra uti husböndernes frånwaro svara å de stämningar, hvilka allmogen emot dem utvärcka kunna.

86 § rörande allmogens i Österbottn sökte bibehållande wid besittningsrätten af hollmar och skiär i skiärgården, bifölls, som hos ridderskapet och adelen.

15 § antogs, att allmogen, efter ett wist utsatt pris i ond och god tid, icke får lösa domkyrckotunnorne, samt annan disponerad spannemål.

12 § angående ett lazarets inrättande uti Åbo stad, bifölls.

121 § angående återstående tiondesättningars skyndesamma afgörande och prästerskapets tertialtionde. Öfwer denne § hade ridderskapet och adelen samt prästeståndet sig utlåtit, at som ingen kunde påtvinga prästerskapet, at ingå tiondesättningar, utan at sådant skier genom öfwerenskommelse, så borde den delen af § gå ut. Och ehuru h:r borgmästaren Cervin begärte, at ståndet borde gå in i nyssberörde tanka, fants dock godt, uppå skiedd proposition, bifalla § på sätt, som bondeståndet uti dess tillägning.

5 § angående båtsmännens kost och husrum uti de i Carlsrona byggde caserner, gillade ståndet, som hos ridderskapet och adelen. Likaledes

11 § angående unge och friske soldaters och båtsmäns olaglige afskiedstaggande, deras rotar owettande och till skada.

Herr talman afträdde, och klubban emottogs af herr rådman Lindeman, hwarefter continuerades med upläsandet af följande beswärs puncter.

104 § angående allmogens deröfwer förde klagan, at deras båtsmän i senare tider blifwit dem till swår last commenderade på handräckning. Bifölls, som af ridderskapet och adelen.

96 § angående allmogens sökte befrielse derifrån, at icke bergstingsrätterne måge äga domsrättighet uti de mål, som angå olofl: t swedjande. Borgareståndet instämde med bondeståndet härutinnan.

118 § angående at priset, på de wisse bruk anslagne kohl, måge efter det pris, som wid de öfrige bruken i orten gångbart är, jämkas, hwilket borgareståndet pröfwade godt, at på samma sätt, före ridderskapet och adelen, bifalla.

44 § angående soldaternes i Åbo och Biörneborgs samt Nylands lähner släpekläder. Den tillägning ridderskapet och adelen härwid therwid giordt, hade prästeståndet bifallit, hwilket äfwen borgareståndet samtyckte.

46 § angående ryttares, dragoners, soldaters och båtsmäns hårda handterande af deras officerare. Bifölls som hos präste- och bondestånden. Likaledes gillades

38 § at de uti Österbottn förordnade commissionslandtmätare måge fullfölja de återstående refningar till skattläggning. Prästeståndet hade bifallit §, hwilket ock hos borgareståndet skiedde.

64 § angående, at de masugnsägare, som eij sielfva äga tillräckelig skog, måge få försälla någon andel ut masugnen till de hemmansåboer, hwilke hafva mera skog. Prästeståndets bifall war påtecknat. Äfwensom ock borgareståndet dertill samtyckte.

75 § bifölls med bondeståndets tillägning, angående allmogens uti Kongsörs och Strömsholms län anhållan om befrielse från de dem ålagde dagswärccken till Kongsörs och Strömsholms ladugårdar.

88 § angående Wermelands allmoges besvär öfwer någon olika tunga vid rekruterigarne efter finska kriget. Bifölls af ståndet, men prästeståndet hade instämmt med ridderskapet och adelen.

87 § angående prästegårdsbyggnaden på Gottland. Häröfwer hade prästeståndet afgifwit dess yttrande, genom extractum protocolli, af den 21:ste September nästledne, hwilket borgareståndet fant godt at gilla.

110 § om syningscommissariens Thomas Molléns bibehållande wid dess syssla uti Sawolax och Kymmenegårds lähn. Detta hade prästeståndet samtyckt, äfwensom ock borgareståndet dertill lemnade dess bifall.

73 § bifölls på lika sätt, som ridderskapet och adelen samt prästeståndet, och angick bergsransakningarne, som uti Nerike och Wermelands bergslag af landshöfdingen i orten blifwit hållne.

Företogs å nyo secreta handels- och manufacturdeputationens betänkande,¹ angående inrättningen af en beurserätt här i Stockholm.

Häröfwer hade ridderskapet och adelen, under den 28 September nästledne resolverat, at betänkandet bifalles med förbehåll, at ledamöterna härigenom eij måge winna någon förmånsrätt till befordran, och theras lön eij på något sätt må komma rikets stat till last. Prästeståndet hade ock under den 5:te i denne månad gillat betänkandet på det sätt, att en börsrätt må inrättas, men at instructionens författning må lemnas till Hans Kongl. Maj:st med råds råde, tå ock hvad borgareståndet uti dess extracto protocolli andragit skulle tagas i nådigt öfverwägande, och at de, hwilke till assessorer i denne rätt utnämnde äro, ingen annan tour, säte och stämma, inom de werck, wid hwilke de derjemte tjena, åtniuta, än den dem, i anseende till deras inom samma wärck innehafwande sysslor, förrut tillkommer, samt at deras belönande icke skulle komma staten till gravation. Men borgareståndet pröfwade godt, at, efter giord proposition, låta följande dess yttrande å betänkandet teckna: At ståndet förblifwer wid sitt häröfwer afgifne yttrande och förslag uti extracto protocolli, af den 11:te September sidstledne, och det derpå grundade samt med the öfrige respective stånden communicerade projectet, på hwilket sätt allena ståndet bifaller inrättningen, hälst, i anledning af 17 § riksdagsordningen, detta ståndets privilegier icke emot dess willja kunna förändras, och igenom denna ändring borgerskapets förskott af sig sielft uphörer, som dem, emot deras egit begifvande, icke kan påläggas på annat sätt, än de sielfve bewilljat.

Härwid påminte äfven h:r commissarien och borgmästaren Renhorn, at den af ståndets ledamöter uti expeditionsdeputationen, som sätter sitt namn under expeditionen uti förromrörde sak, wore dertill oberättigad, hvilken erindran ståndet biföll, samt anmodade ståndets herrar ledamöter uti berörde deputation, at detta ståndets beslut iackttaga.

Uplästes cammaroeconomiedeputationens betänkande,² angående torps och nybyggens anläggande, hwilket ridderskapet och adelen bifallit, men ståndet gjorde, efter skiedd proposition, den tillägning at de ställen i bergslagen,

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 24.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 114.

som kunna wara bergsbruken till skada och förfång skulle warda härifrån undantagne.

Protocollet fördes i dag af cancellisten Hagtorn, och ståndet skildes åt.

Åhr 1756 den 9:de October

S. D. Uplästes bergsdeputationens betänkande,¹ angående Carl Gustav stads järn- och stål manufacturwärck.

Ståndet biföll detta betänkande.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,² angående cronohospitalerne i riket, hwarjemte ett kårt sammandrag blifwit bilagdt, som wisar hospitalernes närwarande tillstånd, i anledning af deputationens widlyftiga berättelse, som tillika blifwit inlemnad. Föreslåendes deputationen, at wisse deputerade måge utses, som hospitalernes hushållning närmare måge öfverse, och at inspectoren Spak vid Danviken måtte, i anseende till dess utmärckte flit och trohet, huggas med heder och rang af rådmän i Stockholm, emot det, at han utfäster sig, at ännu på 8 à 10 åhr ej söka någon annan beställning.

Herr borgmästaren Fries höllt före, at man wäl kunde bifalla det öfrige af betänkandet, men icke det, som characteren för Spak angår, emedan herr borgmästaren ansåge för afgjordt, at ståndet icke vidare skulle befatta sig med dylike saker.

Herr sidenfabriqueuren Dahlmansson, och herr handelsman Modin påminnte häremot, at detta wore ett ärende, som långesedan inkommit ifrån en riksens ständers deputation, hvilken på goda skiäl pröfwat inspectoren Spak till den föreslagne characteren wärdig och wäl förtjent, och wore det så mycket mera billigt, at härutinnan bifalla deputationens tillstyrckande, som man på det sättet, men icke gierna elljest kunde få behålla, en så skickelig och redlig man, som inspectoren Spak, ännu i åtta eller tio åhr qvar wid wercket.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Bergsdeputationen, nr 17.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 115 (flera handlingar).

Icke dess mindre stadnade ståndet i följande beslut, at betänkandet bifalles, förutan hwad characteren för inspectoren Spak angår, hwartill ståndet ej kunde samtycka. Dock skulle ståndet gierna se at Spak, som genom flit, trohet och ospard möda, giordt sig riksens ständers ynnest wärdig, måtte till någon honom anständig befordran anmälas.

Uplästes bergsdeputationens betänkande,¹ med bifogadt project till instruction för bergsfiscalen i Wermeland, hwilket alt ståndet fant godt at bifalla.

Uplästes landt- och sjömilitiæoeconomideputationens betänkande,² angående cronoallmänningarne Fägermo, samt stora och lilla Tifveden uti Skaraborgs lähn och Warbo härad i anseende till den der befintelige master, spiror och ämnen.

Detta betänkande bifölls.

Uplästes kammar-, oeconomie- och commerciedeputationens betänkande,³ angående båtleds och durchfarts inrättande i Wermeland ifrån siön Fryken till siön Hyen, och så widare till Clara älf. Tillstyrckandes deputationen, at härom må undersökas, och inrättningen, antingen igenom entreprenade, eller genom cronans förskott wärckställas.

Ståndet pröfwade skiäligit, at hertill lemna dess bifall, med den tillägning, som bondeståndet uti dess nu upläste extracto protocollis af den 2:dre i denne månad giordt, at durchfarten må inrättas ifrån siön Fryken, antingen till Clara älfwen, eller och till siön Wennern, på det ställe, som wid undersökningen be-lägligast finnes.

Uplästes landt- och sjömilitiæoeconomideputationens betänkande,⁴ om den så kallade knecktelegomedelskassan i Wästmanland. Ståndet fant godt, at detta ärende må hvila, till dess löparen kommer.

Uplästes allmänna besvärdeputationens extractum protocollis, af den 13:de i sidstledne månad,⁵ angående allmogens i Åhrstad, Faurås och Himle härader i Halland ansökning, rörande cronolaxfisket i Falckenberg.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Bergsdeputationen, nr 18.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæoeconomideputationen, nr 32.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 116 (flera handlingar).

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæoeconomideputationen, nr 33.

⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen, onummerat.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens extractum protocollum af den 11:te i sidstveke månad rörande nyss anförde ärende. Och tillstyrcker deputationen, at laxfisket i Falckenberg må förblifva hos borgerskapet i berörde stad, samt at de måge få detsamma till skatte inlösa, och at allmogen i ofvannämnde härader, i stället för de wanlige dagswärcken, kiörs-lor och arbete till laxfisket, hädanefter derföre få åhrligen betala penningar efter det värde, som derå kan sättjas efter öfwerenskommelse.

Ståndet lemnade des bifall härtill.

Uplästes secreta utskottets extractum protocollum,¹ d. 7:de i sidstledne månad, angående cammarwärckets förbättring, tillika med cammar-, oeconomie- och commercedeputationens, genom extractum protocollum, af den 3:de dito, öfwer detta ärende aflemnade yttrande. At cammarwärcket är siukt, det anser deputationen för en erkiänd sanning, men som icke ännu uttrönt är, hvaruti siukdomen egenteligen består, deputationen icke eller haft tid till ett så vidlyftigt arbete, ty tillstyrkes, at en riksens ständers deputation må förordnas, som efter riksdagens slut sig detta ämne företager, och emot wist arfwode, utarbetar till nästa riksdag.

Häröfwer hade ridderskapet och adelen sig yttrat, at de funno betänkeligit, at samtycka till en riksens ständers deputations förordnande imellan riksdagarne med föreslagit arfwode. Och höllo ridderskapet och adelen för säkrast, at personerne dertill af Hans Kongl. Maj:st med råds råde utses och nämnas, utan at derföre undfå något arfwode.

Ståndet pröfwade skiäligit at instämman med detta ridderskapets och adelens yttrande, hwilket ock prästeståndet den 6:te i denne månad giordt.

Åtta deputerade ifrån bondeståndet ankommo, och ordföranden, riksdagsbonden Anders² Svan, anmälte på det ömmaste till bifall hos borgareståndet, bondeståndets extractum protocollum, angående den ständiga marckegångstaxan.

Herr talman försäkrade, at ståndet lærer se till huruwida, det möjeligen kan foga sig efter bondeståndets åstundan i detta mål.

Deputerade afträdde.

Uplästes secreta handels- och manufacturdeputationens betänkande,³ angående factorers, mästares och andre under fabriquerne hörande betjenters

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 146.

² Felskrivet för *Johan Fredrik*.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufacturdeputationen, nr 39.

förpassning af hallrätterne. Anseendes deputationen för nödigt, at hallrätterne härtill måge äga frihet, äfven som förrut med gesäller och arbetare skiedt, enär de resor från en ort till en annan inom riket anställa.

Ståndet biföll detta betänkande.

Uplästes landt- och siömilitiæoeconomideputationens betänkande,¹ angående fyllnad i löner för assessoren i kungl. cammarrevisionen Lars Mozelius, hwilket deputationen således tillstyrckt, at han måtte, så wäl i anseende till des 33 åhra troгна tjenster, som dess wiste flit wid gamla upbrottscassabalancer-nes indrifwande, hugnas med 200 d. s:rmts tillökning på dess nu innehafwande cammererarelön, ifrån innevarande åhrs början och framgent till dess han kan blifwa hulpen, till någon ordinarie assessorslön.

Åtskillige herrar ståndets ledamöter påminte, at assessoren Mozelius nog-samt hade sig omständigheterna bekante, at han borde tjena med cammererarelön, tills vidare, då han åhr 1747 sökte och blef assessor i kongl. cammarrevisionen. Och borde det således härvid förblifwa, och ingen tillökning honom bestås.

Och som andre häremot påstodo, at assessoren Mozelius borde efter deputationens förslag i anseende till dess viste flit med balancernes indrifwande, med tillökning på lönen hugnas, ty begärdtes votering.

Herr talman hemställte fördenskull, om icke deputationens betänkande öfver detta ärende wunne bifall.

Voteringssedlarne inlemnades, hwaraf inhämtades, at 32 röster warit för Ja och 19 för Neij. I föllje hwaraf betänkandet war bifallit.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,² angående cronosäteriet Ållestad. Tillstyrckandes deputationen, att detta säterie, som nu är ledigt måtte uplåtas till häradshöfdingeboställe för häradshöfdingen uti Åhs, Giäsene och Kullings härader i Elfsborgs län, i stället för det hittills anslagne bostället Storegården i Segerstorps sochn³.

Häröfwer hade ridderskapet och adelen sig yttrat, at som säteriet Ållestad uppå secrete utskottets tillstyrckande redan woro och disponerat, så kunde detta betänkande nu icke bifallas.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 34.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 117.

³ Läs: *Segerstorps by i Tärby sochn*.

Ståndet instämde hermed.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande¹ angående storskiftesdelningen i Skåne. Tillstyrckandes deputationen, det en landtmäteriecommission af tio landtmätare, utom ortens wanlige betjente, måge förordnas, till Skånes allmänna storskiftesdelning, hwarvid öfverdirecteuren af landmäteriet bör föra styrelsen, och derföre emot hederligt dagtractamente vara i orten närwarande, när angelägenheten fordrar. Och på det denna gagneliga anstalt må winna redigt och rättwist slut, håller deputationen före, at landet bör få utnämna visse redelige och erfarne män, twänne af hwart stånd, hvilke wid upkommande tvister måge som compromissarier uptaga och afgjöra de oredigheter, som med godo kunna afslutas. Men de öfrige twistigheter måge remitteras till wederbörande domstolar, som dem utan uppehåll böra afgjöra.

Ståndet biföll detta betänkande, men fant likväl godt, at påskriften skall hwi-la, till dess löparen ankommer.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,² angående betjeningen i finska provinciecontoiret. Hemställandes deputationen, om icke Hans Kongl. Maj:st må i underdånighet tillstyrkas, at enligt kongl. brefvet af den 20 Junii 1752, å nyo alfwaligen anbefalla kongl. cammarcollegium, at wärckställa den anbefallte successive befordran i finske provinciecontoiret, således, at de betjente, som ständigt derstädes giordt tjenst, efter ålder och ordning måge niuta befordran. Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Uplästes justitiædeputationens extractum protocoll³ af den 7 i sidstl. månad, angående kongl. cammarcollegii tolfåriga drögsål, at till föllje af Kongl. Maj:sts befallning yttra sig öfwer bagarens i Upsala Nils Örlanders ansökning, om befrielse för någre och trettio tunnor spannemål, som han af provianskrifwaren Rizander till förbrukning emottagit och förbakat, men af cämnersrätten i Upsala blifwit pålagd, at till Rizander med penningar godegjöra. Hemställandes deputationen, om icke de kongl. cammarcollegiiledamöter, af hvilkas för-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 118 (flera handlingar).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 119.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiædeputationen, nr 39.

summelse detta drögsåål härrördt, måge af justitiæcancelleren tilltalas och befordras till lag likmätig näpst.

Ståndet fant skiäligt, at detta bifalla.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,¹ angående hemmanens onera i Österbottn, i anseende till deras förmedlingar, ref- och skattläggningar. Och hemställer deputationen, om icke Hans Kongl. Maj:st må i underdånighet tillstyrkas, at i nåder anbefalla vederbörande, at wid delning af skog, marck och wägar samt alla andra tillfällen, wid hvilke hvar och ett hemman bör tjena till grund och rättelse, endast iackttaga det hemmantal, som vid den nu påstående skattläggningen utsättes, hvilket ståndet biföll.

Föredrogs åter cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,² angående mindremättige tiärutunnor. Och bifölls.

Uplästes secreta handels- och manufacturdeputationens berättelse,³ om schäfferiernes nuwarande tillstånd. Föreslående deputationen åtskillige medel och utvägar, till denna nyttiga och angelägna inrättnings befrämjande, ut in actis. Och ståndet lemnade dess bifall härtill.

Uplästes secreta handels- och manufacturdeputationens betänkande,⁴ angående wisse författningar till afsättningens befordran af den här i landet fallande ullen. Föreslåendes deputationen wisse nämde städer, såsom lägerplatser, dit ullen må, efter landtmannens beqvämlichkeit föras, at deraf utsedde förfarne wärderingsmän wärderas och sedan säljas, med mera ut in actis.

Ståndet stadnade häröfver i följande slut: Betänkandet bifalles med willkor, at i det stället wisse städer nämnas till lägerplatser, dit ullen kan föras, bör sättjas alle städer, hvarest yllefabriqver och hallrätter befinnas, och hvarefter detta betänkande till meningarne öfwerallt fördenskull bör lämpas.

Åtta deputerade från bondeståndet ankommo, och anmälte ordföranden, dannemannen Jacob Larsson, det emedan bondeståndet, igenom Kongl.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 120.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 48 (flera handlingar).

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 40.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 41.

Maj:sts bref, af den 12:te Julii sidstl. fått den underrättelse, at någon viss indragning af manskap i arméen kommo at skie, och bondeståndet hervid funnit en och annan betänkelighet, ty hade ock bondeståndet sedt sig föränlåt, at deröfver aflemna dess tankar, genom extractum protocoll, hvilket nu inlemdes, med begäran, at de deruti anförde omständigheter, måtte tagas i öfverwägande.

Herr talman lofvade, at det anmänte ärendet skall företagas, så snart giörligit är, och efter omständigheterna afslutas.

Deputerade afträdde.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,¹ angående cronotiondespannemålen forslande, i Medelpads och Jemtlands lagsagu. Pröfwandes deputationen skiäligit, at indelningshafvarne i denna lagsagu måge niuta kongl. resolutionerne på allmogens besvär, af år 1727,² § 56 och 1739,³ § 70 till godo, så at löningsspannemålen föres till indelningshafwars boställe inom lagsagun, när han det lagligen begär och fordrar, ja ock tre till fyra mil utom lagsagun, när indelningsbonden ligger nära till.

Ståndet biföll detta betänkande.

Uplästes secreta utskottets extractum protocoll,⁴ af den 10:de i sidstl. månad, angående Eskilstuna kongsladugårds bortarrenderande, och de derunder, utom rå och rör lydande cronolägenheter försälljande till skatte.

Uplästes ett tillika från secreta utskottet insändt cammar-, oeconomie- och commercedeputationens cammaroeconomieutskotts betänkande, rörande detta ährende.

Uplästes nyssberörde deputationens extracta protocoll i detta mål, af den 31 Augusti sidstledne.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 121.

² Tryckt resolution 1 augusti 1727: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som thes trogne undersåtare af riksens allmoge uti Sverige och Finland, igenom theas utskickade fullmächtige hafwa wid thenne riksdagen i underdånighet ingifwa låtit.*

³ Tryckt resolution 16 mars 1739: *Kongl. Maj:ts nådiga resolution och förklaring uppå the allmänna beswär, som thes trogne undersåtare af riksens allmoge uti Sverige och Finland, igenom theas utskickade fullmächtige, hafwa wid thenna riksdagen i underdånighet andraga låtit.*

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 147.

Uplästes secreta handels- och manufacturdeputationens extractum protocolli, af den 3:die September sidstl., innehållandes dissentientium votum öfwer detta ärende.

Uplästes riksdagsfullmäktigens för Eskilstuna stad h:r rådmannen Wessmans härom inlemnade memorial.

Herr borgmästaren Friedrich Ingman begärte, at detta ärende måtte hvila.

Uplästes secreta utskottets extractum protocolli,¹ af den 1:ste i denne månad, innehållandes åtskillige utvägar och anstallter, till medicinalwärckets förbättring, till hvilken ända secreta utskottet anordnat femtontusende dahl. silf:rmt, at åhrligen uptagas i staten ifrån nästkommande åhrs början.

Uplästes dissentientium votum i detta mål.

Ståndet fant godt, att detta ärende må hvila, men at en deputation imedertid må afgå och hos bondeståndet begära, det detta mål eij må företagas, innan borgareståndet hunnit yttra sig deröfver.

Härtill utnämndes h:r borgmästaren Finerus, jemte fem andre herrar ledamöter, hvilka afträdde.

Sex deputerade ankommo från prästeståndet, och anmälte ordföranden, professoren doctor Benzeltierna, det prästeståndet förehaft och bifallit secreta utskottets extractum protocolli, angående Funbo pastorats anslående till præbende för professor Kalsenianus vid kongl. academien i Upsala. Och hade prästeståndet funnit angelägit, at detta ärende hos borgareståndet till bifall på det ömmaste anmäla.

Herr talman försäkrade, at borgareståndet lærer se till, huruledes prästeståndet härutinnan må kunna skie nöije.

Deputerade afträdde.

Löparen till cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,² angående torp och nybyggen förehades, och fant nu ståndet godt, at instämma med prästeståndets påskrefne resolution, ut in actis.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande³ angående åtskillige af justitiæcancelleren Adam Fredenstierna till skatte köp-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 148.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 114.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 122 (flera handlingar).

te, men af åboerne återsökte kronohemman i Södermanland, Öster Rekarne och Jäders sochn, neml. Mora, Axby, Lilla Mallma, Stenby, och Hättinge. Och hade deputationen i anledning af förekomne skiäl och omständigheter funnit, det justitiæcancelleren Fredenstierna icke varit lag. befogad, at emot 1723 åhrs skattekiöpsförordning framför desse klagande åboer få berörde cronohemman till skatte lösa,¹ och at han i anseende dertill bör sin kiöpeskilling återtaga, och den 14:de Martii nästkommande åhr desse cronohemman till deras förra åboer återlemna i samma stånd, som han dem emottagit, hwilke deremot derå böra inom föreskrefven tid få skattekiöpebref. Dock förpliktas åboerne, at ständigt hålla spanske och engelske får.

Uplästes en dissentientis votum i detta mål.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens extractum protocolli, af den 6:te Augusti sidstledne, rörande detta ärende.

Uplästes bondeståndets härom aflemnade extractum protocolli, af den 6:te i sidstl. månad.

Uplästes riksdagsbondens Jonas Anderssons härom ingifne memorial.

Uplästes häradshöfdingens Johan Adlerclos memorial i detta ärende.

Ståndet fant godt, at detta ärende måtte hwila till nästa plenidag.

Herr borgmästaren Finerus och herrar deputerade återkommo, berättandes herr borgmästaren, det bondeståndet lofwat, at det anmälte ärendet skulle hwila tills vidare.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,² af den 8:de i denne månad, angående riksdagsfullmäktigernes från Carlscrona stad giorde ansökning, om något understöd till kyrckio- och scholæbyggningen derstädes. Gifwandes secrete utskottet vid handen, at ehuru billig denna ansökning wore, hade dock secrete utskottet icke funnit utväg, at för denne gång giöra af publique medel ett så tillräckeligt biträde, som nödwändigheten eljest kräfja kunde. Dock kunna likwäl 4000 d. silf:rmt. ifrån nästa åhrs början åhrligen till och med det åhr, då nästkommande riksdag slutes till detta behof i staten uptagas. Och föreslår secrete utskottet härhos, at Carlscrona stad den frihet må förunnas, at härtill inrätta ett lotteri, på samma fot, som lazarettslotteriet här i Stockholm.

¹ Tryckt förordning 19 september 1723: *Kongl. Maj:ts nådige förordning, huru med de hemman och cronolägenheter, som til skatte försäljas, förhållas skal.*

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 149.

Herr borgmästaren Blidberg gaf wid handen, at då Carlsrona stad flyttades ifrån Runneby, hade Kongl. Maj:st uti de denne nye staden förundte privilegier, uttryckeligen förbundet sig, at med publicque medel upbygga kyrckan och scholæhuset, utan borgerskapets gravation. Icke dess mindre hade staden hittills måst kiännas vid denne bördén, och deröfwer stadnat i ansenlig skuld. Och som den redan använde dryga kostnaden skulle blifwa onyttig i händelse staden icke erhåller skyndesam hielp, ty hemställte herr borgmästaren, om icke ståndet behagade recommendera detta secrete utskottets extractum protocollit till bifall hos de öfrige stånden. Detta bewilljades, och herr borgmästaren Blidberg upläste ett af honom härom författat extractum protocollit, som gillades och lydde sålunda.¹

S. D. Uplästes riksens ständers secrete utskotts protocolsutdrag af den 8:de hujus, angående bevilljat understöd till svenska kyrckio- och scholæhusbyggnaden i Carlsrona, och fant borgareståndet så mycket mera skiäligit dertill samtycka, som Kongl. Maj:st och cronan i bemälte stads privilegier förbundet sig sådant fullgjöra, utan borgerskapets gravation, och den redan använde kostnaden skulle blifwa onyttig, om med skyndesam hielp längre på tiden ankommer, hvilken angelägenhet fördenskull hos de öfrige respective stånden till gunstbenägit behiertande och bifall härigenom hörsamt, tjenst- och wänligen recommenderas.

Justerades ståndets tillärnade extractum protocollit, angående fältskiärares löner.

Uplästes ett tillärnat extractum protocollit, angående träwarors utskieppning. Men som deruti af författaren ett och annat war infördt, som icke öfverensstämde, med den öfver detta ärende skiedde votering, ty begärte herr borgmästaren Koch at detta ärende måtte hvila. Och förbehöllt sig herr borgmästaren, at vid justeringen få wara tillstädes, kunnandes herr borgmästaren icke ingå uti någon jämkning i detta mål, eller afvika ifrån ståndets beslut vid votering, i fall hans stad icke finge niuta samma willkor, som nu för Giötheborg woro föreslagit. Ståndet fant godt att detta ärende måtte hvila.

Skilledes åt.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 157.

*Åhr 1756 den 9:de October**Eftermiddagen*

S. D. Uplästes prästeståndets extractum protocollis af den 7:de October nästledne,¹ angående probsten Westbecks ansökning, om hielp och understöd till en börjad oländig marcks upodling, hvaröfwer cammar-, oeconomie- och com-
mercedeputationen med sitt betänkande tillföre inkommit, och som wore af riksens ständer afgjordt. Och fant ståndet godt, uppå giord proposition af herr rådmän Falck, som förde klubban, at åfvanberörde protocollsutdrag bifalla.

Uplästes landt- och sjömilitiæoeconomideputationens betänkande, af den 21 September nästledne,² öfwer auditeurens Jacob Methers, såsom förmyndare för afledne hofrättsadvocaten Alexander Hacksens omyndige son Alexander Johan Hacksen, hos riksens ständer giorde, samt till denne och justitiædeputationen förwiste ansökning, at saken, emellan bemälte hans pupill och afledne landssecreterarens i Åbo Samuel Forsséns sterbhus, om bättre rätt till befattningen, af cronosäterierusthållet Järpila, under lifdragoneregementet och Wehmo härads compagnie, hwaruti Forséen i lifstiden erhållit konungens befallningshafvandes införsel, och hvarutinnan underdånig ansökning om ändring blifvit giord, men af Kongl. Maj:st d. 1 October 1752 afslagen, nu må sättas i det stånd den war, innan berörde immission utföll, och bemälte befallningshafvande fria händer lemnas, at i målet sig utlåta.

Härå hade bondeståndet, under den 5:te October nästledne, resolverat, som påskriften å justitiædeputationens betänkande, af den 5:te Augusti sidstledne, i detta mål innehåller, hvilket nu uplästes, tillika med bondeståndets derå tecknade bifall.

Herr borgmästaren Brunsell: Som Hacksen ingått ordentelig afhandling med Pihl och Forssén intet åtniutit, så begär jag, at justitiædeputationens betänkande måtte bifallas.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Prästeståndets protokollsutdrag, nr 12.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 35 (flera handlingar).

Herr borgmästaren Cervin: För min del finner jag denne saken upfylld med öma omständigheter å begge sidor. Wi böra således icke förhasta oss med dess afslutande, utan närmare granska de dervid warande med och motskiäl.

Herr rådman Falck proponerade, om icke justitiædeputationens betänkande finge bifall. Men ehuru en del af ståndets ledamöter dertill svarade Ja, så fant dock ståndet godt, uppå herr borgmästarens Silvii, samt herrar handelsmännens Forssmans och Modins begäran, det saken måtte hvila till dess ståndets ledamöter kunnat göra sig mera underrättande, om denna saks beskaffenhet.

Uplästes och bifölls secrete deputationens betänkande,¹ angående de besvär, lieutenanten vid lifdragoneregementet Georg Ehrenmalm anfördt, öfver liden prejudicie wid tillfälle till befordran, hvilket påtecknades.

Af herr rådman Falck mottog herr justitiæborgmästaren Herkepæus klubban, emedan han vore hindrad uti expeditionsdeputationen.

Hwarefter secrete utskottets extractum protocoll², af den 15:de September nästledne uplästes, angående allmogens fullmäktiges ifrån Wermeland och Kopparbergs län sökte befrielse ifrån tillökningen i lagmans och härads höfdingeräntans utgörande. Och fant ståndet godt, at på lika sätt, som de öfrige respective stånden, detta mål bifalla, som påskrefs.

Uplästes cammereraren Torbern Anderssons hos riksens ständer vid denne riksdag ingifne memorial,³ hwaruti han anhåller, det protocolsdeputationens vid 1747 åhrs riksdag afgifne betänkande angående dess lidne prejudice nu måtte företagas och afgöras.

Justitiæborgmästaren Omnberg påminte, at ståndet så mycket mindre kunde afslå denna camereraren Tornbern Anderssons ansökning, som han redan vid 1747 åhrs riksdag giordt sig af riksens ständers ömhet förtjent, hwarefter ståndet gjorde sig om detta mål, som finnes ibland oafgjorde acterne vid 1747 åhrs riksdag sub. n:o 6, underrättat, och fant godt, at samma betänkande till alla delar gilla, som påskrefs.

Uplästes och bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,⁴ angående de af landshöfdingen grefve Gyllenberg i Nylands och

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 41.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 150.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr137.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 123.

Tavastehus län gjorde författningar vid de anställte jordransakningar. Och hade jämwäl ridderskapet och adelen, samt prästeståndet detsamma bifallit.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,¹ af den 19 Martii nästledne, angående sökt indelt lön för landsstaten i Blekinge. Detta hade ridderskapet och adelen samt prästeståndet gillat, hvilket äfwen borgareståndet gjorde, som påskrefs.

Uplästes och bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,² af den 2:dre sidstl. April, angående konungens befallningshafvandes i Malmöhus län ansökning, om indelt lön för sig och landsstaten, hvilket ridderskapet och adelen, samt prästeståndet bifallit, hvilket äfwen nu af ståndet gjordes.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,³ angåen[de] fatalier för them, som åstunda skatte- och besittningsrättigheter återvinna, å the hemman i Österbottn, hvilka efter förra fiendteligheten olagligen för crono äro förklarade.

Ståndet fant godt, at så väl som ridderskapet och adelen samt prästeståndet, detsamma till alla delar bifalla.

Uplästes secreta deputationens betänkande,⁴ af den 18:de nästledne Maii, angående the besvär, lieutenanten wid fortificationen Giert Julius Lilljehorn anfört, öfver then prejudice, han vid tillfälle till befordran skall lidit.

Detta betänkande hade ridderskapet och adelen samt prästeståndet bifallit, och äfwen af ståndet samtycktes.

Uplästes justitiædeputationens extractum protocolli,⁵ af den 17 Augusti nästledne, angående nya hofartiklars, samt en ny rättegångsordnings för öfre och nedre borgrätterne författande till nästa riksdag, hwilket af ridderskapet och adelen samt prästeståndet gilladts, och nu af ståndet antogs.

Förehades väl å nyo landt- och siö-militiæoeconomiedeputations memorial och project till Kongl. Maj:sts utfärdade förklaring, öfwer den åhr 1752 ut-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 124.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 125.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 126.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 42.

⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiædeputationen, nr 40.

komne förnyade husesyns- och boställsordning. Men i anseende till målets wigt och angelägenhet, fants godt, at herrar rådmännen Hanell och Nils Hylpher skulle, efter deras egit begifvande, förrut inkomma med sine påminnelser häröfwer.

Uplästes bergsdeputationens betänkande,¹ af den 21:ste sidstledne September, angående den ansökning, som innehafvaren af Fingspångs cronobruk, öfwerintendenten Louis De Géer giordt, at få idka manufactursmide, när han ej har tillräckelig afsättning på järncanoner. Härtill hade ridderskapet och adelen samt prästeståndet gifwit sitt bifall, hwilket ock ståndet fant godt at giöra.

Uplästes och bifölls land- och sjömilitiæoeconomideputationens betänkande öfwer kyrckiobyggnaden,² vid kongl. amiralitetet i Carlscrona, som påskrefs.

Uplästes ett utdrag af protocollet, hållit i rådcammaren,³ den 8:de September nästledne, angående Kinds och Ydra häraders, genom riksdagsfullmäktigen Jonas Larssons i underdånighet anförde besvär, öfwer den i senare åhren vidtagne inskränkningen i svedjande. Och hade Kongl. Maj:st öfwerlemnadt till riksens ständers ompröfvande, om icke de hemman, hvilke för svedjande äro skattlagde, hädanefter måge niuta en sådan förmån till godo, hwilket de trenne öfrige stånden bifallit, och äfven nu af ståndet samtycktes.

Uplästes reductions- och liqvidationsdeputationens betänkande,⁴ angående skattekiöp å indragne frälsehemman, hwilket ståndet fant godt at gilla.

Inlemnades löparen till cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande, af den 21 September nästledne, angående torps och nybyggens anläggande, hwilket prästeståndet bifallit, med förbehåll, at boställsinnehafvare niuta samma förmån.

Borgareståndet hade ock under den 7:de och 9:de i denne månad afgjordt detta mål, men fant icke desto mindre godt, at nu äfwen bifalla det af prästeståndet gjorde förbehåll.

Af vice secreteraren Hagtorn fördes denna eftermiddagens protocoll, och ståndet åtskilldes.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Bergsdeputationen, nr 19.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæoeconomideputationen, nr 36.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Rådsprotokoll, nr 35.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Reduktions- och likvidationsdeputationen, nr 9.

Åhr 1756 d. 11:te October

S. D. Uplästes stora secreta deputationens extractum protocoll¹, af den 27 Augusti sidstl., hemställandes deputationen, i anledning af anförde skiäl och omständigheter, om icke riksens ständer, genom ett särskilt beslut skulle behaga, såsom en antagen lag stadga och förordna, det ej någon, eho han wara må, som i något tillfälle lånar eller försträcker penningar eller gods till Sweriges konungs, drottningens eller kongl. barns enskyllte behof, må, ifall betalningen igenom hvad händelse det wara kunde, skulle för honom uteblifwa, drista sig densamma af rikets drätsel begära, eller söka, och at riksens ständer måge förklara, at sådan fordran af rikets medel aldrig bör eller skall betalas.

Ståndet biföll detta extractum protocoll¹.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,² angående assessorens Carls Gustav Bilbergs ansökning, om slut, uti dess för detta med Kongl. Maj:st och cronan ingångne, och till en del redan afslutne hemmansbyte, hvilket deputationen, i anseende till hemmanet Lilla Gredby tillstyrckt, dock med willkor, at härvid noga tillses, det Kongl. Maj:st får fullt genfullo, och at åboens derå nedlagde omkostningar, honom godegiöras.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens extractum protocoll¹, af den 22 i sidstwekne månad, innehållandes bondeståndets ledamöters särskillte yttrande, i detta mål.

Uplästes 3:ne borgareståndets ledamöters i deputationen, öfver detta ärendes afgifne votum.

Uplästes bondeståndets härom inlemnade extractum protocoll¹, af den 2:dre i denne månad, hwarutinnan bondeståndet förklarar des bifall till de särskillte vota, som trenne borgareståndets, och samtelige bondeståndets ledamöter uti deputationen afgifvit.

Borgareståndet instämde härmed.

Justerades ståndets tillärnade extractum protocoll¹, angående fiskerierne, lydande sålunda:³

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Stora deputationen, nr 13.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 127 (flera handlingar).

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 158.

S. D. Sedan sidstl. lögerdag, d. 9:de October, i ståndet inkommit höglofl. ridderskapet och adelens yttrande, den 17 September, och högwördige prästeståndets, af den 2 och 9 October sidstl., uppå secreta handels- och manufacturdeputationens berättelse, af den 26 Maii innevarande åhr, om svenske fiskerierne, har borgareståndet deraf förenummit huru wälbemelte respective stånd funnit skiäligt at till Kongl. Maj:sts nådige försorg i underdånighet öfwerlemna, af vidtagna författningar, hvarigenom så väl saltsjö- som strandfiskerierne kunna skyddas och upmuntras, samt at præmierne måge lämpas efter omständigheterna, och rikets derunder beroende nytta, sedan kongl. commercecollegium hördt blifvit, hwarjemte högwördige prästeståndet tillagdt, att ett så väl hosfogat assessoren Rudenschiölds memorial,¹ af d. -² Sept. sidstl., som ett åberopat, men icke bifogat, höglofl. ridderskapet och adelens extractum protocoll, får komma i nådigt öfverwägande, med hvilket senare dock torde förstås borgareståndets protocollutdrag, af den 5:te October nästafwekne.

Ståndet eftersinnade och jämförde, huru riksens ständer, icke allenast under sidst förflutne, utan ock denne nu påstående riksdag, sielfwe åtagit sig, at på det sorgfälligaste sätt uphielpa befordra och i stånd sätta detta för riket så uppenbarligen högstnödiga och nyttiga näringsfång, samt till den ändan, på det eftertryckeligaste, nog betydeligen låtit föreständiga och upmuntra alla rikets inbyggare, men besynnerligen städernes invånare, at deruti ingå, under kraftig försäkran, om all hielp, befordran och handhafvande vid utfäste friheter och förmåner, med mera.

Sådan är riksens ständers förklarade grund och föresats, som i alla rikets landsändar är kundgiord och med stor fågnad uptagen, och slik åtgärd fordrar wisserrl. sakens vig, thet riksens ständer, genom sin expedition, d. 12:te Junii innevarande åhr, både till secreta utskottet och secreta handels- och manufacturdeputation närmare stadsfäst. Men huru theremot thet, uti högwördige prästeståndets förömrörde yttrande, åberopade assessoren Rudenschiölds memorial må anses, det är en sak, som till vidare lemnas, likväl med anmärkning, at blott den dymedelst, sedan riksens ständer tagit så fasta beslut, gifne anledning, till Nordsjösilffiskets omstörtande eller öfwergifwande, torde för-

¹ Prästeståndets arkiv, R 901, Privata memorial, nr 20, flera handlingar.

² Datum saknas.

orsaka, at icke allena the af undersåtarne, hvilka med dryg kostnad ingått i detta nyttiga näringsfång, utan ock flere, som kunde derföre funnit sig hugade, göras wacklande och ställas uti twekan, at förlita sig till the besynnerligen giorde upmuntringar och försäkringar, om sillfisket i Nordsjön med buyser, så framt riksens ständer ännu sielfve icke närmare skulle behaga sträcka sin ömma vårdnad till samma fiskes befordran och tillväxt, hwarom borgareståndet för thess del, så mycket mindre twifwelsmål kan hafva, som riksens ständer redan, genom förromrörde expeditioner till secrete utskottet och secreta handels- och manufacturdeputation, thertill gifvit bifall.

Uti sådant afseende, och medan genom nästnämnde riksens ständers beslut redan är fastställt, huru Nordsjösilfisket, med præmier och förmåner för innevarande åhr och framdeles, bör befrämjas, såsom ock borgareståndet, genom dess protocolsutdrag, af den 5:te October nästledne, hos samtelige öfrige respective stånden anmält, huru öfrige fiskerierne, utan hvad secreta handels- och manufacturdeputation i thess betänkande, den 26:te Maii sidstl. i öfrigit omrördt och föreslagit, med visse förmåner och præmier, måge uphielpas, gör borgareståndet sig hopp, at öfrige respective stånden täckas ej allena fastställa alt sådant till grund och wärckställighet, åtminstone till nästa riksdag, utan och, genom secrete utskottets fordarsamma upgifwande, låta utse och anslå så säker och tillräckelig fond till alla thesse, för fiskerierne upkomst, nödige behof, at the thermed riktigt och i rättan tid måtte kunna förnöjas och betalas, så at Kongl. Maj:st, i underdånighet må lemnas desto säkrare tillfälle, at i nåder kunna med wisshet och eftertryck gifva desse riksens ständers författningar all god och fullkomlig wärckställighet. I annat fall, och så framt detta angelägna ährende af riksens ständer lemnas till sielfva hufvudgrunden och omständigheterne oafgiordt, befarar borgareståndet, at det med fiskerierne upkomst för riket påsyftade nyttiga ändamål, icke står at vinna, och resolverades, at detta skulle genast genom utdrag af protocollet till gunstbenägit bifall, med öfrige respective stånden hörsamt-, tjenst- och vänligen communiceras.

S. D. Justerades ståndets extractum protocolli, angående träwarors utskieppning.

Herr borgmästaren Kock: Jag har emot detta extractum protocolli giordt mitt förbehåll sidsta plenidag, och det gör jag äfwen nu, så framt icke deruti tydeligen införes, at Uddevalla stad, så wäl som Giötheborg, härifrån undan-

tages, och bibehålles wid dess erhållne frihet vid främmande fartygs aflastning. Upwisande herr borgmästaren Kongl. Maj:sts härå meddelte resolution.

Ståndet biföll, at Uddevalla måtte jämväl undantagas. Och lydde nyssberörde extractum protocolli sålunda:¹

S. D. Uplästes secrete handels- och manufacturdeputations betänkande, af den 28 Julii sidstledne, angående träwarors utskieppning af sparrar och annat. Ståndet fant godt, at så wäl mindre timmer, utan at vara sågskurit, som läckter, må såsom tillförene utskieppas. Och hvad widkommer brädeutskieppningen med svenska skiepp, så anser ståndet helt betänkeligit, i anseende till handel och siöfarten, at then med högre tull graveras. Men theremot bifaller ståndet, at the utländske skieppen, som här intaga järnlaster, måge till stufning intaga en och en fjerdedels tolf, eller femton bräder af 1¾ till 2 tum, och 6 à 7 ahl:rs längd för hvarje läst af femton skeppund järn, eller dubbelt antal af enkla furubräder, emot 24 öre silf:rmts förhöjning på tolften halfbottn bräder, och proportionaliter then enkla efter tulltaxan, dock at Giötheborgs och Uddevalla städer vid främmande skieppsafkastning med järn lemnas then frihet, them förut varit förundt, hvilket med the öfrige respective stånden etc.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,² af den 6:te i denne månad, med tillstyrckande, at Funbo pastorat må anslås till præbende för Kalsenian-ske theologiæ professionen wid Upsala academie.

Uplästes dissentientium vota i detta ärende.

Herrar borgmästaren Renhorn och Blom begärte, at detta ärende måtte hvila, hwilket bewilljades.

Uplästes protocollsdeputationens betänkande,³ angående lön för chemiæ och metallurgiæ professionen wid Upsala academie. Tillstyrckandes deputationen, det consistorium academicum må anbefallas, at för den förflutne tiden, räknad ifrån 1753 åhrs början, till och med detta åhrets slut, till adjunctslönen, som professoren doctor Johan Gottskalck Wallerius upburit, af academiens medel lägga så mycket, at han åhrligen får full professorslön, men för tillkommande år och framgent full lön på academiens extra stat, så at adjunctslönen då får tillfalla tjenstgörande adjuncten.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 159.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 151.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Protokollsdeputationen, nr 18.

Ståndet biföll detta betänckande.

Föredrogs ånyo cammar-, oeconomie- och commercedeputationens, under den 10:de sidstledne September, förehafde och då afgiorde betänckande, angående ett anmält förslag till cronans inkomsters förökande, genom hemmansklyfning. Och fant ståndet nu skiälligit, at bifalla detta betänckande, undantagandes hvad slutmeningen, angående hwite och publication angår, hvilket ståndet ansåg för skadeligt.

Justerades ståndets tillärnade extractum protocollis, angående förekommande af mycket folcks olagliga skyddande i städerne wid kramhandel, krögeri och mångleri, lydande, som följjer:¹

S. D. Borgareståndet har förehaft cammar-, oeconomie- och commercedeputations betänckande, angående förekommande af mycket folcks olagliga skyddande i städerne wid kramhandel, krögeri och mångleri med mera.

Theribland finner borgareståndet äfwen wara föreslagit, i hwad ansvar skeppare böra stå, om the vid theas utrikes sjöresor skulle förlora eller efterlemna någon af besättningen, ehuru åtskillige kongl. förordningar theremot redan äro utkomne, hvilka tillika med reglemente för siömanshuscontoiret tydeligen föreskrifvit hvar ock en thess skyldighet, samt huru skieppare för theas besättningar äro ansvarige, jämväl huru och på hwad sätt, med sjöma[n]skaps antagande till utrikes såväl som inrikes sjöresor skall förhållas, i anseende hvar till och om desse författningar närmare warit åsedde, innan något annat eller ytterligare tillstyrkan blifvit projecterat, hade then till detta måls utarbetande använde tid och möda kunnat sparas.

Huru och genom hvilka kramhandel drifvas må, är ej heller någon obekant, utan fast mera genom lag och reglementer, före afgjord sak. Och emedan allt hvad i förenämnde delar, få väl som huru hårmånglerskor utskickas och förpassas må, på wederbörande embetsmäns åtgärd och tillsyn egenteligen ankommer, så agtar borgareståndet för onödigt och öfwerflödigt något annat eller nytt stadgande uti så beskaffade mål at föreslå.

Borgareståndet, som på sådan grund förblifver vid thet, som lag och kongl. förordningar till efterlefnad i slike mål före utstakat, ärkänner icke desto mindre för godt och nyttigt, hvad deputationen om betiening på krogar, samt för månglerskor och hårmånglerskor utsatt, så at vid krogar inga andre qvinfolck

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 160.

måge antagas, än sådane, som för ålder eller bräcklighet till annan tjenst eij brukas kunna, tilläggande allenast, at caffehusen therunder ock böra wara begrepne, samt at the i betänkandet projecterade böter gå till treskiptes, emedan, utom det cronan och städerne i så måtto blefwo lidande, kunde ock oftast hända, at somlige angifware, som här intill skiedt, warda öfwertalte, till böternes eftergifvande, i hvilken händelse behörig näpst eij kommo förbrytelsen laglikmätigt, at åtfölja.

I öfrigit bifaller ståndet betänkandet, beträffande the för hårmånglerskor och andre månglerskor i gemen föreställte inskränkningar, hvilket alt till gunstbenägit bifall hos de öfrige respective stånden hörsamt, tjenst- och vänligen skulle anmälas.

Herr borgmästaren Renhorn upläste ett af honom författat memorial eller tacksäjelseskrift,¹ stäld till riksens ständer, för den ynnest honom wid actoratet i commissionen wederfarits. Gifwandes herr borgmästaren vid handen, at han hos de öfrige respective stånden will inlemna ett exemplar till hvardera.

Ståndet hade icke något at härwid påminna.

Förehades å nyo protocolsdeputationens betänkande,² angående forum uti ett reconventionsmål imellan för detta öfwersten, numera landshöfdingen Cronhiort och auditeuren, samt ombudsmannen Molitor.

Ståndet stadnade häröfver i det slut, at betänkandet bifölls, undantagandes hvad som vid slutet rörande generalauditeuren Nordenstam är anført, emedan ståndet fant skiälligit, honom ifrån det tillstyrkte laga ansvaret at befria.

Uplästes justitiædeputationens betänkande³ angående den af för detta öfwersten numera landshöfdingen baron Cronhiort, auditeuren vid dess då anförtrödde regemente Herman Molitor ålagde suspension. Och tillstyrcker deputationen i anledning af förekomme skiäl och omständigheter, det auditeuren Molitor må uti sin förra auditeurstjenst åter warda insatt, samt at generalkrigsrätten må antydas, at detta mål imellan landshöfdingen baron Cronhiort och auditeuren Molitor ofördröjeligen företaga och afgjöra.

Ståndet biföll detta betänkande, och bewilljades auditeuren Molitor extractum protocolli häröfver.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 138.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Protokollsdeputationen, nr 15.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiedeputationen, nr 41.

Uplästes allmänna besvärdeputationens extractum protocoll¹, af den 22 Augusti sidstledne, angående en i anledning af prästeståndets allmänna besvär projecterad förordning till förekommande af fritänkerie och indifferentistiskt väsende och gudlöshet.

Projectet till denna förordning upplästes jämväl, bestående af 4 §§.

Herr borgmästaren Renhorn inlemnade följande dictamen ad protocollum:

När man genomser de wisa lagar, hvilka äro stadgade uti saker, som röra religion, lærer man finna dem wara wäl inrättade och ländade till Guds rätta tienst. Jag anser derföre alt uprepande af redan giorde och fastställte lagar onödigt, enär de förra lagarne äro tillräckelige, allenast de wärckställas. Det <det> är solklart och af Gud befallt, at enär wederbörande med nit, i tid och otid förmana, med Guds ord öfwertyga, och med lefwande föredömen upmuntra åhörarne till gudactighetens rätta öfning, at detta är ett kraftigare medel, än verldslige lagar.

De kunna högst giöra någre skrymtare och dertill äro de äldre lagar nog tillräckelige, men förmå aldrig wärcka tro, hopp och kärlek, eller ett förändrat hiertelag.

I synnerhet anmärckes wid det ordet: *flitigt bivistar offentelige gudstjensten i sochnkyrckan*, at deraf icke kan följja annat, än widlyftige lagsökningar, då det ordet *flitigt* icke är till dess rätta betydelse närmare utstakat.

Derjemte och som åhörarnes förtroende icke litet bidrager till kyrckogång, synes förbudet emot en christelig frihet, at få höra den präst, jag kan ega lägenhet till, uti ett capell eller annor kyrcka, wara ett tvång, som icke bidrager till Guds ords hörande, hälst det synes vara, i anseende till gudstienst, lika, i hvad rum, som dertill anordnat är, man den kommer at förrätta.

Äfvenså förefaller mig lika, hvarest en christen förkunnar herrans död, och at förmaning, men aldrig tvång må giöra ändring deruti. Det är en så med Guds ord enlig lära, som Gud sielf aldrig welat nyttja, mindre derved anbefallt dess apostlar något tvång, hwarföre en fiscalisk action uti sådant fall, är i mitt sinne så olämpelig, at jag det icke med nog betydelige ord kan förklara, och innebär i sig sielf eij annat, än 10 dahl:rs plikt, för det jag häldre fruktat Gud på ett rum i stället för ett annat.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen, onummerat.

Detta är hvad som jag kårtast härvid velat anmärcka, och hvilket bevisar, at denna förordning icke lærer finnas nödig. Derjemte är mig obekant, at allmänna besvärdeputationen tillhördt, detta ärende med förordning afhielpa.

Med få ord, är förordningen ett tydeligit bewis emot dem, som obekymmer-samt skiöta sitt embete, hvaröfwer, om vederbörande consistorier höllo alf-warsam hand, kan gudlösheten endast dermed qväfvas, och en oskrympad gudacktighet befordras.

Renhorn.

Ståndet stadnade öfwer detta ärende i följande slut. Som tiden nu icke till-låter ståndet, at öfwerse den projecterade kyrckolagen, men sådant likväl bör skie näste riksdag, i kraft af riksens ständers derom fattade beslut, så lära riksens ständer då bepröfva hvad deruti förbättras kan ock bör. Och höllt stån-det före at de utfärdade stadgar äro imedlertid tillräckelige, såwidt menniski-olagar kunna bidra, till befordran af den stora Gudens ähra och samma dyrkan.

Uplästes justitiæ- och cammar-, oeconomie- samt commercedeputationer-nes betänkande,¹ angående allmogens uti Ångermanland besvär, öfwer den osäkerhet och oreda, af deras lagl. förwärfwade och med möda upodlade skat-teegendom, hwaruti de skola försättas, genom den, till cronoallmänningarnes och skatteskogarnes skilljande ifrån hvarannan, tillförordnade afvittringsrät-tens förrättningar. Pröfvandes deputationerne, i anledning af förekomne skiäl rättvist, at så wäl kongl. cammarcollegii för afvittringsrätten utfärdade instruc-tion, af den 23 November 1742, som Kongl. Maj:sts nådigste rescript, af den 17 Martii 1752 måge ogillas och uphäfvas, samt allmogen bibehållas efter lag wid den rättighet till skog och marck, som de kunna bevisa sig äga. Börande de afvittringar, som efter berörde instruction redan kunna wara väreckställte, vid plikt, för alldeles ogille ansedde warda.

Ståndet fant skiäligit, at detta betänkande till alla delar bifalla.

Justerades ståndets extractum protocollii, angående allmänna besvärdepu-tationens project till förordningen emot fritänkerie och gudlöshet. Och lydde berörde extractum protocollii sålunda:²

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiedeputationen, nr 42.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 161.

S. D. Föredrogs den uti riksens ständers allmänna besvärdeputation projecterade förordning, om förekommande af allahanda fritänkeri och gudlöshet. Och beslöts, at som tiden nu icke tillåter ståndet, at öfwerse den projecterade kyrckolagen, bör sådant skie vid nästa riksdag, i kraft af riksens ständers derom fattade beslut, då riksens ständer lära bepröfva, hvad deruti förbättras kan eller bör, och imedlertid höllt ståndet före, at de utfärdade stadgar äro tillräckelige, såwidt menniskiolagar kunna bidra till befordran af den stora Gudens ära och sanna dyrckan.

Uplästes det projecterade riksens ständers beslut för den nu till ända löpande riksdagen.¹

1, 2, 3, 4 och 5 §§ gillades.

6 § uplästes, och herr borgmästaren Schauv anmärkte, at med det som emot slutet af denna §, anföres om ett informationsvärck för ungdomen i Carlscona, lärer siöcadettecorpsen willja förstås. Och emedan detta ärende icke ännu afgjordt, och ståndet icke annars lärer bewillja denne cadettecorps inrättning, än med the villkor, at boställerne och lönerne wid adelsfahnerementet indragas, och till fond härtill anslås, så höllt herr borgmästaren före nödigt wara, at ståndet måtte häröfver yttra sig, genom extractum protocolli.

Ståndet förenade sig hermed.

Herr borgmästaren Cervin hemstälde, om icke ståndet kunde, i anseende till den nytta, som af en siöcadettecorpsinrättning kan och bör förväntas, bewillja, i händelse ridderskapet och adelen bifaller adelsfaneboställernes och lönernes indragning, at statscontoiret må imedlertid gå i förskott till inrättningens början och fortsättjande, och sedermera af de inflytande medlen efter hand göra sig betalt, hwarwid jämwäl det förbehåll woro nödigt, at hälften af frälse och hälften af ofrälse mäns barn måge wid cadettecorpsen antagas och inöfvas, samt efter bepröfvad skickelighet, utan mannamohn befordras.

Ståndet biföll jämwäl detta hemställande.

7 och 8 §§ gillades.

Wid 9 § anmärcktes, at i fall den tillärnade börsrätten härunder, som troligit synes, will förstås, bör detta målet förut afgöras och fastställas, som ståndets privilegier, enligt 17 § i riksdagsordningen, det erfordra.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 152.

Wid 10 § anmärcktes jämwäl, at åtskillige ännu oafgiorde mål däruti anfö-
ras, såsom angående medicinalwäcket, controllwäcket, skogsordningen, lu-
rendrägeriers hämmande, och upmuntran för fiskerier.

Wid 11 § observerades, at där säges, det tullarrendet tager sin början den –
¹ Januarii nästa åhr, då det likwäl redan i Januario detta innewarande åhr tagit
sin början. Och bör fördenskull denne meningens rättas.

12 § bifölls.

13 § uplästes och fant ståndet bäst wara, det terminen till nästa riksens stän-
ders sammankomst må utsättjas till midt uti October månad 1759, och således
icke, enlt denne projecterade §, flyttas till samme tid 1760.

Och beslöts för öfrigit, at extractum protocolli, härom skall afgå till de öfrige
respective stånden.

Justerades ståndets extractum protocolli, angående Malmö stads barnhus.

Uplästes prästeståndets extractum protocolli,² angående Eskilstuna kongs-
ladugårds förarrenderande, samt derunder hörande torp och cronolägenheter.
Och hade prästeståndet funnit billigast wara, at denne kongsladugård må de-
las imellan staden och fabriquesinnehafvaren brukspatron Johan Hallenius,
samt at inge torp, som derunder lyda, måge derifrån skilljas eller abalieneras.

Herr handelsman Allegre: Som den af prästeståndet föreslagne delningen
eij annat lærer kunna, än försaka oändelige oredor och processer, emellan
staden och manufacturwärcksägaren, så är jag af den tanka, at bäst lærer wara,
det staden bibehålles allena wid kongsladugårdens arrende.

Herr rådmann Wessman instämde hermed, och anhöll om ståndets biträde
härutinnan, gifvandes härhos vid handen, det den af prästeståndet föreslagne
delningen wore efter hans tanka så mycket mindre billig, eller borde wärck-
ställas, som prästeståndet icke velat dela kongsladugårdsåkeren midt itu, utan
projecterat en sådan delning, at staden skall minska des egen åker, 22 tunne-
land i det så kallade qwarngårdet, hwilket dock är stadens bästa åker.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Jag lemnar den af prästeståndet före-
slagne delningen i sitt wärde. Men som billigheten fordrar, det manufactur-
wärcksägarne måste något utrymme till husens uppsättjande för des arbetare,
samt äng, med mera, till koors underhållande för miölcken skull åt folcket, så

¹ Datum saknas.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Prästeståndets protokollsutdrag, nr 13.

böre wi laga så, at en skiälig delning skier. I annor händelse fruktar jag, at staden mister alltsammans.

Herr borgmästaren Omnberg: Som man ej så noga kan weta uti hwad slut de öfrige stånden kunna stadna, öfwer detta ärende, i fall man skulle wilja söka, at bibehålla staden allena vid arrendet, så lærer hvar ock en finna, at kongsgårdens delning är icke allenast nödig, utan lærer den ock böra anses för nyttig, ty Eskilstuna stad kan dock få hälften, om ej mera.

Herr rådmän Hanqvist yttrade sig: För min del bifaller jag wäl, at kongsladugården må delas, men icke på det sätt, som prästeståndet föreslagit. Ty härigenom finge staden 22 tunneland mindre, än manufacturwärcksägaren, och dess förutan skulle staden nödgas till öfwerflöd afstå sitt bästa åkergårde. Det wore efter mitt tycke nog af, om manufacturidkaren finge en tredjedel af kongsgårdens ägor.

Herr borgmästaren Cervin höllt före, at innan man något yttrade sig om delningen, borde först afgiöras, om de under kongsgården hörande torp skola försäljas till skatte.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag bör påminna, at en Kongl. Maj:sts resolution är utfallen i detta mål, hwarigenom Eskilstuna stad blifwit upsagd ifrån kongsladugårdens arrende. Om nu ridderskapet och adelen skulle stadsfästa konungens resolution, och wi skillje oss i vårt yttrande ifrån prästeståndet, och bondeståndet skulle fatta den resolution, som troligast är, at kongsladugården skall försäljas till skatte, då kan målet icke expedieras, och konungens resolution kommer således, at stå fast, hwarigenom staden aldeles ifrån arrendet uteslutes.

Herr borgmästaren Carl Gustaf Boberg höllt före at hwad h:r borgmästaren Renhorn nu anfördt, torde lätt hända, och då wore Eskilstuna stad illa belåten. Det wore fördenskull bäst, at den af prästeståndet föreslagne delning måtte gillas. Då finge hwar borgare sin lott i den andel, som staden tillfölle, och blefve det sedan icke så lätt, at återtaga den del af kongsgården, som staden fått i händer, aldraminst i fall torpen försäljas till skatte, ty då blifwer kongsgården utan dagwercken.

Herr borgmästaren Fries höllt före, at bäst wore, det staden och manufacturidkaren sins emellan förliktes, på hwad sätt delningen beqvämligast, må kunna werckställas. När det skiedt, kunde förlikningen inlemmas till riksens

ständerns approbation. Och blefvo begge således säkre, om sine erhållne andelar.

Herr borgmästaren Schauv: Som riksdagens slut är alltför när, så lärer den nu föreslagne förlikningen icke kunna werckställas, så tidigt, at den af riksens ständer kan approberas. Och således skulle saken ställas i oreda och osäkerhet för staden, intill nästa riksdag. Men låtom oss skiärskåda i hvad stånd saken nu werckeligen är. Undersökning är hållen i orten, om staden fullgiort de willkor, som blifvit ingångne, då kongsgårdsarrendet erhöllts, och ehuru dermed må hänga tillsammans, har dock konungen låtit utsäga staden ifrån arrendet. Häraf har brukspatron Hallenius fått anledning, at derom giöra ansökning, ehuru han sidsta riksdag, då han fick lof, at anlägga manufacturwärcket, icke nämnde ett enda ord derom, mindre klagade deröfwer, at han icke hade utrymme. Och är jag fördenskull af den tanka, at hwarken staden eller Hallenius egenteligen hafwa någon rätt till kongsladugårdens arrende, utan kommer det endast på grace an, at ägarne dem emellan måge delas. Skall detta skie, bör delningen skie uti tvänne lika delar, dock at torpen undantagas, och at staden eij må mista något, af des redan innehafvande ägor. Och då vederfares både staden ock manufacturidkaren lika nåd.

Herr talman hemställte, om icke alle under kongsgården hörande och längre bort belägne, utom rå- och rörstorpen, måge försäljas till skatte, sedan de wederbörligen blifvit refvade och skattlagde.

Ståndet biföll detta hemställande.

Herr talman hemställte, om icke kongsladugården, tillika med de derunder hörande rå- och rörstorp må emot den arrendesumma, som staden hittills betalt, genom ordentel. förordnade lantmätare delas, imellan staden och manufacturwärcket, till hälften i liuft och ledt, dock alt eftersom närmast och beqwämligast wara kan.

Detta bifölls likaledes.

Herr talman hemställte ytterligare, om icke det willkor både för staden och manufacturidkaren borde tilläggas, at de icke allenast wäl och försvarligen böra upodla och häfda deras andelar, utan ock at de böra förskaffa sig och underhålla, hvar efter sin lott det antal af utländske fårslag, som förut Eskilstuna stad blifvit ålagdt.

Ståndet lemnade jämväl härtill dess bifall.

Herr talman påminte, at nödigt jämväl wore, det manufacturidkaren må förpliktas, at härjemte utwidga och i beständig gång hålla dess anlagde värk, så framt han vill vid arrendet blifva bibehållen.

Denna påminnelse bifölls äfwenledes.

Herr rådmän Wessman erhindrade, at i fall desse ståndets nu fattade beslut wunne bifall, blefve all åbyggnad å ladugården aldeles onödig, som den ock dessutan wore af ålder och röta till största delen förfallen, begärandes förden-skull, det staden måtte ifrån dess vidare underhållande befrias.

I anledning häraf hemställte herr talman, om icke denne kongsladugård måtte afhysas, och åbyggnaden genom offentlig auction för cronans räkning försälljas.

Ståndet lemnade dess bifall härtill.

Och för öfrigt hemställte herr talman, om icke samme förmån må lemnas arrendatorerne af denna ladugård, till skattekiöp, som nu eller framdeles, angående kongsgårdarne i gemen kan stadgat warda.

Detta bifölls jämväl.

Herr talman anmälte, at justitiæcancellern Fredenstierna hade inlemnat hos ståndet twänne dess memorialer,¹ angående dess tvist med bönderne i Södermanland, om de honom till skatte uplåtne hemman. Och som desse memorialer woro med påskrift försedde, at på riddarehuset blifvit upläste, hemställte herr talman, om icke detsamme hos ståndet måtte skie, och ärendet nu till sluteligit afgörande företagas.

Ståndet lemnade härtill dess bifall, och berörde memorialer, det förre af den 30:de i sidstl., och det senare af den 6:te i denne månad uplästes.

Herr borgmästaren Fries: För min del kan jag ej annat finna, än at justitiæcancellern Fredenstierna lagligen undfått besittningen af de honom till skatte uplåtne hemman, och at han fördenskull bör derved bibehållas. Men om man skulle tycka, at bönderne böra soulageras, lærer dock sielfva billigheten fordra, at justitiæcancellern må niuta laga fardag till godo, och således icke, efter deputationens förslag, så hastigt skilljas ifrån hemmanen.

Herr borgmästaren Carl Gustav Boberg: Hos ståndet lærer wara i friskt minne, huruledes ståndet förfarit med assessoren Beck Fries ansökning. Den an-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 122 (flera handlingar).

sågs för billig och rättmätig, ehuru han werckel. hade mindre skiäl för sig, är de, som i detta mål, af justitiæcancelleren Fredenstierna blifvit anförde, och således twiflar jag icke, det ju ståndet, i denne, såsom med den förre aldeles lika casu, fatta ett lika beslut. Det är oförnekligit, at 1723 åhrs förordning tillägger ädlare värk förmånsrätt till skattelösen af cronohemman.¹ Och som manufacturprivilegierna anse schäfferierne för ännu ädlare, än de wärck, hwilka egen- tel. under 1723 åhrs förordning förstås, så lærer ock justitiæcancelleren så mycket mera hafva rättwisan på sin sida, som han icke annorlunda, än genom alle laga actus hemmanen erhållit, och det för öfrigit lærer wara högstbetänke- ligt, at villja betaga cronan dess rätt, at efter godtfinnande disponera dess ägendor, nu till ett, nu åter till ett annat bruk, alt som rikets nytta det kan erfordra.

Herr borgmästaren Lange instämde härmed, och lade härtill, det han för dess del icke kunde finna, at det skiäl, som bondeståndet nyttjat, woro af något betydande värde, neml. at siuttio själar blifvit drefne från hemman och nu wara husville. Ty om de bönder, som sedermera blifvit antagne, skola gå derifrån, blifva åter siuttio personer husville, och således sak samma.

Herr justitiærien Faxell: Fredenstierna har erhållit skattebref, till föllje af Kongl. Maj:sts resolution. Kongl. commercecollegium och manufacturcontoi- ret hafva styrckt dertill. Och som Fredenstierna således genom lagelige wägar kommit till hemmanen, så bör han ock så mycket mera dervid bibehållas, som fides publica i en annor händelse altför mycket skulle komma at lida, dock som det härhos är oförnekligit, at bönderne först anmält sig till skattelösen, och en af dem jämväl deponerat penningar, så böre vi härhos se till, på hvad sätt de måge kunna soulageras, hvilket kunde skie om andre ledige cronohemman dem uplåtas framför någon annan till skatteinlösen.

Herr rådmannen Abraham Hylphert: För min del kan jag icke finna, at den åberopade casus, angående assessoren Beck Fries, är till detta ärende lämpe- lig. Men vi hafva förehaft och afgjordt en annan casus, som aldeles med denne är lika, neml. den skattelösen, som lagman Malmerfelt blifvit tillagd framför bönderne i Umeå och Wästerbottn, hvilken skattelösen ståndet ogillat. Afslå wi nu betänkandet i förevarande ärende, fälla wi tvänne stridande resolutio-

¹ Tryckt förordning 19 september 1723: *Kongl. Maj:sts nådige förordning, huru med de hemman och cronolägenheter, som til skatte försäljas, förhållas skal.*

ner, just i en och samma sak. För öfrigt befarar jag, at om bönderne i detta mål ej få niuta deras förmånsrätt till godo, utan warda ifrån hemmanens inlösen uteslutne, torde ett sådant förfarande upväcka missnöje i landet emot fabriquerne, och således mera skada, än gagna dem.

Herr borgmästaren Finerus: I detta ärende finnas nog betydande skiäl mot och med. Bönderne hafva först anmält sig till skattelösen, och en af dem har deponerat penningar, innan Fredenstierna sig anmälte. Fredenstierna har deremot på den grund, at hans tillärnade schäfferie wore ett ädlare wärck, erhållit företräde till skattelösen, och det ändå genom alla laga actus. Bönderne tyckas hafwa skattekiöpsförordningen för sig. Men denna förordning lärer icke böra eller kunna så inskränka cronans rätt, öfver dess ägendor, at ju cronan, när rikets nytta det erfordrar, må kunna disponera dem, efter omständigheterna. Här säges, at siuttio själar blifwit drefne, och huswille gjorde. Men deremot hafva andre siuttio och kanskie flere personer fått hus och bärgning. Det vore fördenskull bäst, en förlikning kunde ske, parterne emellan, således at Fredenstierna bibehålles vid hemmanen, och de afträdande bönderne soulageras med någon summa penningar, hvartill justitiæcancelleren ej tordes finnas ovillig. Men om betänkandet skall bifallas, bör den ändring deruti skie, at Fredenstierna får niuta laga fardag.

Herr talman anmälte, at h:r justitiæcancelleren hade erbudit 3000 d. s:rmt åt bönderne, ifall han blifver vid hemmanen bibehållen.

Åtskillige herrar ledamöter begärte proposition till votering.

Herr talman hemställte, fördenskull, om cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande i förevarande ärende bifalles? Den som skrifwer Ja, bifaller betänckandet, dock med den ändring, at Fredenstierna niuter laga fardag. Men den, som skrifwer Neij, vill, det Fredenstierna vid hemmanen må bibehållas, dock med det villkor, at han till bönderne utbetalar 9000 dahl:r kopp:rmt.

Sedan sedlarne blifwit insamlade och öppnade, samt rösterne annoterade, befants, at 51 röster warit för Ja, och 21 för Neij, till föllje hvaraf betänkandet blifwit bifallit med den i propositionen tillagde ändring, at justitiæcancelleren Fredenstierna må niuta laga fardag.

Herr rådman Helledaij hemställte, om den författning wore nödig, at med skattebrefs meddelande, måtte hafvas anstånd till näste riksdag, enär sådane tvister, som denne, imellan riksdagarne förfalla.

Men ståndet höllt före, at i händelse en sådan författning togos, skulle ingen imellan riksdagarne willja anmäla sig till skattekiöp, och således kunde den bästa lägenheten oftast gå enom utur händerne, enär pengarne eij deponerades, och de öfrige laga actus söktes i rättan tid.

Herr talman utkallades, och berättade wid återkomsten, at advocatfiscalen i kongl. commercecollegio hade i förmaket gifwit wid handen, det Hans Kongl. Maj:st lemnat tillstånd, at införa spannemål i främmande skiepp, med lika frihet som de inhemske niuta.

Herr borgmästaren Cervin hållt härhos före nödigt wara, det ståndets ledamöter i secrete utskottet måge så begå, at afgifterne på spannemålen måge lindras, på det den fattiga må winna någorlunda billigt pris på brödet, som redan är nog dyrt.

Herr handelsman Bagge yttrade sig i samme mening, hållandes före, at de redan tagne anstallter eij woro tillräckelige, at afhielpa brist och dyrhet på brödfödan, och at fördenskull angelägit wore, det secrete utskottet må tänka på ytterligare medel och utvägar.

Herr ålderman Ström höllt före, at ehuru spannemålen woro redan nog dyr, torde dock de fattige någorlunda kunna hielpas öfwer winteren, men nästkommande wåhr, då förrådshusen woro uttömde, wore större svårighet at befara, innan tillräckelig spannemål kunde utifrån inskaffas. Och således hade det warit godt, om detta förordnande något före utkommit, på det wederbörande kunnat foga behörige anstallter, till spannemåls införande nu i höst.

Herr borgmästaren Lange yttrade sig, at nödigt vore, det någon wiss termin må utsättjas, till hwilken denne gifne friheten för främmande fartyg må uphöra. Föreslåendes herr borgmästaren dertill nästkommande Junii månads slut.

Men herr rådman Hanqvist war af den tanka, at någon wiss tids fastställande icke woro nödig i detta mål, hälst kiöpet på spannemål ändå måste rätta sig efter behofwet och tillgången.

Herr talman hemställte, om icke bäst wore, at i secrete utskottet må begäras, det till Hans Kongl. Maj:st och rådet må öfwerlemnas, at i detta ärende förfara efter omstendigheterna.

Detta hemställande bifölls.

Uplästes landt- och sjömilitiæoeconomideputationens betänkande,¹ angående tolf i Bohuslähn refne, eller ifrån rotering afgångne rotar, ut in actis.

Ståndet biföll detta betänkande.

Uplästes secreta utskottets extractum protocoll², af den 6:te i denne månad, med tillstyrckande, at bancofiscalen må sättas i mera anseende än han hittills niutit, och till den ändan undfå lika heder och rang med protonotarien.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Uplästes secreta deputationens betänkande,³ angående wärfscapitainens Olof von Rajalins ansökning, om uprättelse för den prejudice, han skall lidit genom sin yngre broders nuwarande holmmajorens Johan von Rajalins, erhållne befordran, hwilken ansöknings bewilljande, i anseende till flere andragne skiäl och omstendigheter, deputationen afstyrckt.

Uplästes wärfscapitainens Olof von Rajalins i detta mål inlemnade memorial.⁴ Och hade ridderskapet och adelen öfwer detta ärende sig yttrat, at capitainen Rajalin må undfå wärfsmajorsfullmagt, af lika datum med des broder, dock utan all prejudice för de äldre officerare.

Ståndet instämde hermed.

Åtta deputerade ifrån bondeståndet ankommo, och anmälte ordföranden Axel Jansson, det hos bondeståndet warit under öwerwägande, huru lag och rättwisa måge skyddas och handhafwas. Och hade bondeståndet härom welat aflemna dess tankar uti ett extracto protocoll⁵, som nu tillika ingafs. För öfrigit berättade Axel Jansson, at bondeståndet bifallit ett öre s:rmt för Wasa stads kyrcka, at af hwarje matlag betalas åhren 1758 och 1759.

Herr talman tackade för den till Wasa stads kyrcka skiedde bewillningen, och gaf derhos vid handen, det borgareståndet förehaft det anmälte ährendet, angående lagarnes handhafvande, och funnit bäst wara, at de samme må hvila till näste riksdag.

Deputerade afträdde.

Herr talman hemställte, om icke nödigt wore, det en deputation måtte afgå till bondeståndet, med berättelse, at ståndet afgjordt Fredenstierniske saken

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 37.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 153.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 43.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 43 b.

till böndernes fördel, hwid hvilket tillfälle målen, angående börsrätten och handtwärckerierne, kunde hos bondeståndet till det bästa anmälas.

Detta bifölls, och utnämndes hörtill borgmästaren Friedrich Ingman, såsom ordförande, samt fem andre ståndets herrar ledamöter.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll, af den 28 Sept. sidstl.,¹ angående straffets lindrande för bönderne Måns Jönsson ifrån Hofby och Jan Olofsson ifrån Stigsjö, hvilke i det uti bondeståndet, den 29 November sidstl. åhr, skiedde uplopp warit delaktige. Hemställandes bondeståndet, i anledning af anförde omstendigheter, om icke den Måns Jönsson ådömde kropsplikt må förwandlas i penningböter, och Jan Olofsson bivista ståndets öfrige öfverläggningar.

Uplästes capitainen L. I. Göös inlemnade memorial och anhållan,² om tour-ens återställande, framför öfweradjutanten Konigstedt. Häröfwer hade riderskapet och adelen sig yttrat, at de icke kunde sig härmed befatta, i anseende till det i slike mål tagne beslut. Och instämde borgareståndet härmed.

Herr borgmästaren Ingman och herrar deputerade återkommo, berättandes herr borgmästaren, at bondeståndet bedt om des tacksäjijelses återbärande för det i Fredenstierniska saken fattade beslut. För öfrigit hade bondeståndet lofwat, at snart företaga de anmälte målen, samt förmodeligen till borgareståndets nöije dom afgjöra.

Uplästes riksens ständers commissions extractum protocoll, af den 4 i denne månad,³ jemte dess tillika insände dom, öfwer contoirkrifwaren Abraham Himæus, som blifwit angifwen at hafwa förgripeligen yttrat sig, så wäl om de, efter det här i staden tillämnade upropet, till den allmänna säkerhetens förwande, fogade anstalter, som ock om regeringssättet i riket. Och hade commissionen, i anledning af 5 § 6 cap. missg:sb. pröfwatt rättwist, det skall Himæus sig sielf till wälförtjent näpst och androm till warning, straffas med tolf dagars fängelse wid watn och bröd.

Ståndet gillade denne dom.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 35. Tryckt som bilaga 48 i bondeståndets protokoll (*BnP* 7, s. 987 f.).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 139.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 23 (flera handlingar).

Förehades å nyo tulldeputationens betänkande,¹ angående samling af de sedan 1751 utkomne och till näste riksdag utgående tullförordningar. Och som prästeståndet detta betänkande bifallit, med den tillägning, at secreteraren Patersson bestås ettusende dahl:r silf:rmt., för hwad redan härutinnan af honom blifwit tillgiordt, så fant ståndet skiäligt, at förena sig härmed.

Uplästes fru Ulrica Wachtmeisters memorial,² med anhållan, at den ägendom, som hennes afwekne man Ludwig Hård förwärckat, må henne och hennes qvarlemnade barn till godo komma. Och hade ridderskapet och adelen på det sättet detta memorial bifallit, at så länge den afwekne Ludwig Hård lefwer, den lösgifne ägendomen eij må graveras eller förskingras. Ståndet förenade sig med detta ridderskapet och adelens utlåtande, hvarmed prästeståndet jämväl hade instemdt.

Herr borgmästaren Omnberg anmälte, at ärendet, angående academiehemmanet Pasta, som brandwacktscapitainen Groth innehaft, warit före i expeditiondeputationen, men at påskrifterne woro sådane, at icke någon expedition kunde skie, hemställandes herr borgmästaren, om icke detta kunde hos prästeståndet anmälas, som torde jämka sig. Detta bifölls.

Skilledes åt.

Åhr 1756 den 12:te October

S. D. Justerades ståndets extractum protocoll, angående kongsladugården Eskilstuna, lydande, som följjer:

S. D. Föredrogs riksens ständers secrete utskotts, under den 10:de i sidstledne månad, aflemnade protocollutdrag,³ tillika med de, från secrete handels- och manufactur-, samt cammar-, oeconomie- och commercedeputationerne inkomne utlåtanden, angående Eskilstuna kongsladugårds arrenderande.

Borgareståndet tog detta mål, under ett noga öfwerwägande, och fant skiäligt, i anledning af förekomne omständigheter, at på följande sätt sig deröfwer ytra, neml.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Tulldeputationen, nr 11.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 140.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollutdrag, nr 162.

1:mo at Eskilstuna kongsladugård tillika med de derunder lydande rå- och rörstorp, må emot den arrendesumma, som staden hittills betalt, genom ordenteligen förordnade landmätare, delas imellan Eskilstuna stad, och Tunafors järnmanufacturwärck, på dett sättet, at hvardera deraf undfår hälften i liuft och ledt, dock allt efter som för begge närmast och beqvämligast wara kan, och det med hvilkor

2:o at både staden och manufacturwärcket häremot påläggas, at icke allenast wäl och förswarligen upodla och häfda de dem således tillagde andelar utan ock, at de böra förskaffa sig och wäl underhålla, begge efter deras andelar, det antal af utländske fårslag, som vid arrendets uplåtande Eskilstuna stad ålagdt blifvit. Och bör i synnerhet

3:io Tunafors manufacturwärcks ägare förpliktas, at tillika med nu anförde willkors upfyllande, utwidga och i beständig gång underhålla dess anlagde manufacturwärck, såvida han vill undvika äfventyr, och at ifrån arrendet skilld warda.

4:to måge de utom rå och rör, samt således längre bort belägne, men likväl till kongsgården hörande torp, af wederbörande refvas, skattläggas, och sedan till skatte försäljas. Och som på detta sätt

5:to åbyggnaden å Eskilstuna kongsladugård alldeles onödig blifver, och densamme dessutan till största delen, af ålder och röta är fördärfvad samt förfallen, så pröfvade ståndet godt, at denne åbyggnad må genom offentlig auction för cronans räkning till de mästbiudande försälljas, och kongsladugården således aldeles afhysas. Och för öfrigit lemnas arrendatorerne af denne kongsladugård samma förmån till skattekiöp, som nu eller framdeles, angående kungsgårdarne i gemen kan stadgadt warda, hwilket alt hos de öfrige respectiue stånden till gunstbenägit bifall hörsamt, tjenst- och wänligen skulle anmälas.

Uplästes landt- och sjömiliteæoeconomideputationens betänkande,¹ öfwer 37 § af krigsbefälets allmänna besvär,² rörande befordran för cammereraren wid militæstatens änke- och pupillcassa. Tillstyrckandes deputationen, i anledning af förekomne omständigheter, det må berörde nuvarande cammererare Hindric Nordling anmälas till befordran till något ledigt blifwande assessorat.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömiliteæoeconomideputationen, nr 38 (flera handlingar).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen, onummerat.

Uplästes bondeståndets aflemnade extractum protocolli, af den 3 Sept. sidstl., hwarutinnan berörde stånd således förklarar dess samtycke till nyss anförde betänkande, at Nordling må nu genast anmälas till assessor uti kongl. cammarrevisionen med säte och stämma, dock på det ingen äldre härigenom må sättjas i lidande, hade bondeståndet funnit skiäligit, det må secreteraren i berörde collegio Gyllenadler, och commissarierne derstädes Claes Wirell, Nordlind, Ekebom och Orell huggnas med assessorsfullmagter af lika dato samt säte och stämma i cammarrevisionen, tillika med tour framför Norling¹, hwarvid de böra tjena med deras nu innehafwande löner, intill dess dem, i den tour de nu äga, framför hvarannan, assessorslön kan tillfalla.

Herr borgmästaren Fries: För min del, kan jag hvarken bifalla det upläste betänkandet, eller bondeståndets extractum protocolli i detta mål, och det så mycket mindre, som utom det, at vi redan beslutit, at icke uptaga sådane ährennder, detta jämväl ej annat kan, än lända till mycken oreda. Man betänke allenast hwad det will säga, at här föreslås, det fem andra skola befordras till assessorer inom ett wärck, som redan är fullsuttit, blott för det man skall få in den sjette, som väl för sig sielf kan vara braf karl nog, men likväl icke kan sägas hafva giordt sig till en assessorssyssla värdig derføre, at han skaffat sig heder och rang lika med camererarne i kongl. collegierne. Och finner jag detta bondeståndets förslag så mycket betänkeligare, som, ehuru här säges, at de skola tjena med deras nu innehafwande löner tills vidare, och då assessorslöner kunna blifwa ledige, så kan man ändå wara wiss nog, at de vid näste riksdag, eller framdeles komma och supplicera om tillökning på lönerne, äfwen som assessoren Mozelius denne riksdag giordt, som likväl bordt tjena med dess cammererarelön, efter riksens ständers förordnande åhr 1747, då han blef assessor.

Herr talman hemställte, om deputationens betänkande och bondeståndets extractum protocolli i detta mål finge afslag? Hvilket ståndet med Neij beswade.

Dock åberopade sig herr borgmästaren Fries hwad han nyss förrut anført.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens föreskrift,² för vice häradshöfdingen David Lilljenberg, tillstyrkandes deputationen, det

¹ Läs: *Nordling*.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 128.

kongl. hofrätterne måge anbefallas, at upföra Liljenberg på förslag till ledige blifvande sysslor, på det Lilljenberg således, må niuta den befordran, hvartill han vid sidstl. riksdag, af secrete utskottet blifvit anmäld.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens föreskrift¹ för registratoren uti kongl. justitiärevisionen Carl Friedric Sebaldt. Hemställandes deputationen, om icke Sebaldt måtte anmälas till någon honom anständig syssla, efter den tour, han nu äger, samt om icke wederbörande hofrätter och collegier måge till den ändan få befallning, at upföra honom på förslag till förefallande ledigheter.

Detta bifölls likaledes.

Uplästes secrete utskottets extractum protocollii, af den 6:te i denne månad, angående casseuren vid slottbyggnaden. Och tillstyrcker secrete utskottet, at berörde casseur må såsom en riksens ständers betjent, hugnas med lika tour och ämbetes värdighet med cammererarne uti kongl. collegierne, samt förklaras berättigad, at i följje häraf vid förefallande ledigheter vinna befordran, efter förtjenst och skickelighet.

Ståndet pröfvade skiäligit at detta bifalla.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande, angående stadfästade af en wiss taxa till utlösen af de i kongl. cammar- och krigscollegierne förefallande expeditioner. Uplästes den härtill projecterade taxan.

Uplästes bondeståndets härom aflemnade extractum protocollii, af den 18:de sidstledne September.

Och fant ståndet skiäligit, at härtill lemna des bifall, med de ändringar, som bondeståndet giordt, uti nyss berörde extracto protocollii.

Uplästes landt- och sjömilitiæoeconomie- och cammar-, oeconomie- och commercedeputationernes betänkande,² angående enkan Anna Simonsdotters ansökning, at åter få cronohemmanet Eura i Österbottn, som till fouriersboställe blifvit henne ifråntagit. Deputationerne hade funnit betänkeligit, at giöra någon rubbning i den längst för detta förordnade boställsindelningen,

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 129.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 39.

men tillstyrka likväl, i anseende till anförde besynnerlige skiäl och omständigheter, at hon i negden omkring Eurs heman, må undfå något annat cronoheman, eller 2:ne smärre, som tillsammans kunna emot Eur i storlek på det nogaste svara, och det utan skattelösen för sig och sine barn och arfwingar till evärdelig ägo, samt at hon må erhålla en nådegåfwa, efter landt- och siömilitiæoeconomiedeputationens tanka af 200 d., men efter cammar-, oeconomie- och commercedeputationens, af 100 d. silf:rmt af extra utgiftsmedlen.

Ridderskapet och adelen samt prästeståndet hadde bifallit detta betänkande, med landt- och siömilitiæoeconomiedeputationens utlåtande, angående nådegåfvan, hwarmed och ståndet instämde.

Uplästes secreta deputationens betänkande,¹ angående assessoren Wickenbergers ansökning, at, utan afseende på des erhållne caractère, åter få träda i tjenst. Men deputationen hade icke sedt sig behagad, emot kongl. brefwens af den 13 Martii 1723 och 13 Jan. 1735² tydeliga innehåll, at annorlunda kunna styrcka till något bifall härutinnan än, at assessoren med caractèrens afsägan- de må komma i tjenst och således icke till préjudice för andre mera förtjente.

Detta betänkande bifölls.

Herr talman anmälte, at löparen nu wore inkommen till secreta utskottets extractum protocoll,³ angående Funbo pastorats anslående till præbende för Kalsenianske professionen wid académien i Upsala.

Och uplästes ridderskapets och adelens härå lemnade resolution, till föllje hvaraf secreta utskottets nyss berörde extractum protocoll blifvit på det sättet bifallit, at Funbo pastorat såsom præbende må anslås nuwarande professor Kalsenianus doctor Wallerius, dock at församlingen all rätt för framtiden öppen lemnas.

Ståndet biföll detta ridderskapets och adelens yttrande.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll af d. -⁴ sidstl.,⁵ angående hemmanet Kottby. Och fant ståndet skiäligit, at häröfver resolvera, det, emedan

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 44.

² Tryckt förordning 13 januari 1735: *Kongl. Maj:ts nådige förordning huruwida de som tagit afskied med förbättring på characteren måge åter få träda i tienst.*

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 151.

⁴ Datum saknas. Lästes upp i bondeståndet den 18 september 1756.

⁵ Prästeståndets arkiv, R 901, Bondeståndets extraktprotokoll, nr 69.

detta mål icke ordenteligen genom urskillningdeputationen inkommit, ty kunde ståndet icke för denne gång sig dermed befatta.

Uplästes justitiædeputationens betänkande,¹ angående Kongl. Maj:sts den 12:te April 1753 till samtelige hof- och öfwer-rätterne i nåder utfärdade leuterationsbref, anseendes deputationen för nödigt, at 3:die och 4:de puncterne i högstberörde bref hädanåt måge aldeles uphöra, och at i det stället andre införas, hvartill deputation project inlemnad, ut in actis.

Ståndet pröfvade skiälligit, at bifalla detta betänkande.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,² af den 6:te i denne månad, angående giuteriinspectoren vid styckebruken Hans Nymans anförde klagan deröfver, at han med den honom af riksens ständer tillslagne lön 150 d:r, och 50 dahl. s:rmt, boställspenningar, i stället för ett honom tillärnat cronohemman, eij skall med hustru och barn kunna hafva sin utkomst. Och som cronohemmansåboer äro närmast till skattelösen, ty tillstyrcker secrete utskottet, i anledning af bondeståndets yttrande öfver detta mål, af den 3:die Maii sidstledne, det bemälte Nyman må tilläggas i ett för allt tutusende dahl. silf:rmt at dermed tillhandla sig ett skattehemman på den ort han lägligast finner.

Detta extractum protocolli bifölls.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,³ af den 6:te i denne månad, med hemställande, om icke cancellisten i fortificationscancelliet, som derjemte förrättar registrators och notariisyslan, kunde tilläggas en tillökning på des ringa innehafwande lön af 150 dahl. silf:rmt, så at dess åhrliga lön hädanefter må blifva 350 d. samme mynt.

Ståndet biföll detta hemställande.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,⁴ af den 8:de i denne månad angående kyrckioherden wid svenska ewangeliska församlingen här i staden magister Petrus Nenzen. Och som bemälte kyrckioherde åtagit sig, den långa och äfwenturliga resan till Turkiet, hwarest han som legationspräst i siu år förrättat dess embete på 3:ne språk, och dessutom på egen bekostnad giordt en resa till Smirna, och i den delen af Asien upbyggdt församlingen, men likväl icke derföre efter hemkomsten erhållit någon vidare belöning, än at han till

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiedeputationen, nr 43.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 155.

³ Ibidem, nr 156.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 157.

kyrkioherde i ofwanberörde församling blifvit förordnad, hwarest lönen är knappere, än den han, som legationspräst innehaft, ty tillstyrker secrete utskottet, at kyrckioherden Nenzen må personelt tilläggas att åhrligt understöd af sexhundrade dahl. s:rmt. utaf statsmedlen, intill dess han till bättre lägenhet kan warda förhulpen.

Ståndet pröfvade skiäligit, at härtill lemna des bifall.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll¹, af den 6:te i denne månad, angående ammiralitetscammarrådet von Hauswolff, hvilken numera i 23 åhrs tid med mycken drift och skickelighet förestått öfwercommissarieembetet vid ammiralitetet, samt uphandlingscommissariebeställningen och controllen öfwer inqvarterings- och krigsmanscassornes medel, dock utan full lön, måtte nu hugnas med full öfwercommissarielön ifrån detta åhrets början, till dess han niuter befordran, samt tillika hugnas med en oakfårtat gratification af 4000 dahl. silf:rmt., af de vid commissariatet varande besparingsmedel.

Detta secrete utskottets <Detta secrete utskottets> tillstyrckande hade riderskapet och adelen simpliciter bifallit, men prästeståndet med den tillägging, at cammarrådet von Hauswolff må ifrån detta åhrets början niuta full öfwercommissarielön, med derwid warande förmåner, efter stat och kongl. förordningar.

Och fant borgareståndet skiäligit, at instämma hermed.

Herr handelsman Pihlgårdt anmälte, at statsdeputation förehaft ärendet, angående något penningeunderstöd för presidenten Zander, samt dertill föreslagit sextusende plåtar, hemställandes h:r handelsman, om ståndets ledamöter i deputationen och secrete utskottet skulle begära, at detta mål må inkomma till riksens ständers plena.

Herr borgmästaren Fredrick Ingman påstod, at detta borde skie. Men ståndet fattade icke något vist slut häröfver, utan discoursen afstadsnade.

Uplästes secrete utskottets extractum prot.² af den 4:de i denne månad, angående visse olägenheter, som trycka crediten, och af Stockholms stads borgerskap, i anseende till concurstwister till botande blifvit upgifne. Och hade secrete utskottet pröfvat nödigt, till detta ändamåls winnande, det må den förmånsrätt uphäfwas, som växlar och de så kallade skuldsedlar, samt manufac-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 158.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 159.

turiers, sockerbruks, och tobaksspinneriers fordringar i lagen och kongl. förordningar är tillagd.

Herr sidenfabriqueuren Dalmansson: Jag måste beklaga, at tid efter annan sådane omständigheter förefalla, som tyckas hota fabriquerne med en bedröfwelig framtid, om icke alldeles med undergång. De högstnödige mått, som emot lurendrägerierne varit så visligen tagne, äro uphäfne till större och wäsendteligaste delen. Här föreslås nu jämwäl, at sådane fabriqvernes rättigheter, som med privilegier äro befastade, skola härjämte uphäfwas. Jag hemställer, om detta är öfwerensstämmande med den rättvisa och ömma wärd, som riksens ständer altid täckts wisa wåre spåde inrättningar och den nyttige afsigt, som riksens ständer härhos hyst, at genom förmåner och privilegier inlocka främmande förmögne fabriqueurer och arbetare. Hwar och en lærer finna, at hvad här föreslås, är aldeles deremot stridande och mera ländande, at afskräcka, än at hitlocka folck. Och beder jag fördenskull, det ståndet behagade således biträda fabriqverne, at de vid deras wälfångne privilegier måge bibehållas och skyddas, på det fabriqverne i brist af skiälig upmuntran ej måge aldeles gå under, genom de tryckande omständigheter, som dem på alla sidor möta.

Herr borgmästaren Fries: Riksens ständer lära nog draga försorg, at icke skola sakna alt skiälig och billig upmuntran, änskiönt de förmåner uphäwas, som secrete utskottet uti detta dess extracto protocolli omrört. Och tror jag, at secrete utskottets tillstyrckande i detta mål så mycket mera bör bifallas, som jag ej annat kan finna, än at det jämwäl ländet till förmån för fabriqverne, som härigenom måste blifva wahrsammare, at utborga deras waror, än de hittills till större delen giordt, då de ofta, ehuru de trodt sig genom deras förmånsrätt säk्रे, likwäl blifwit bedragne genom collusioner och andre grepp. Desförutan kan jag ej finna, at fabriqveurerne efter naturlig billighet och rätt kunna numera begära större förmån, än en annan medborgare, som utborgar sitt wälförwärfvade gods och ägendom, hälst då man är öfwertygad, at ganske många bedrägerier under namn och skien af förmånsrätt förelupit och ännu kunna förelöpa.

Herr borgmästaren Finerus:

Jag vill medgifva, at billigheten synes fordra, det förmånsrätten för de öfrige fabriqverne och sockerbruken, samt tobaksspinnerierne må uphäfwas. Men

jag fruktar, at detta torde lända till alltför mycken skada och obestånd för sidenfabriquerne, som ännu icke hunnit till vederbörlig stadga, och dessutom ganska mycket plågas af lurendrägerier och ostindiske tyger.

Herr borgmästaren Johan Boberg instämde härmed och föreslog, at sidenfabriquerne måge bibehållas wid deras förmånsrätt, åtminstone till nästa riksdag.

Herr handelsman Modin: Ståndet har ju redan i början af riksdagen fastställt, at den nu af secrete utskottet föreslagne ändringen skulle begäras. Och således kan jag icke se, huru detta ståndets beslut nu skall kunna uprifvas. Utom detta kan jag jämväl ej finna, det fabriquerne hafva orsak af klaga öfwer brist på förmåner och premier, hwilke jag dem aldeles icke missunnar, men tror härhos, at om fabriquerne villja låta billigheten äga rum, så böra de icke begära, at blifva bibehållne vid en förmån, som så mycket ländar androm till förfång och skada, och dem sielfvom ofta till föga fördel, när den ena fabriqueuren vill emot den andre collidera med en bedragare. På detta sättet hafva de kramhandlande och andre mistat anseelige fordringar, utan at wederbörande fabriqueurer fått sitt fullt ut. Och som ståndet vid riksdagens början redan bifallit, at förmånsrätten så i anseende till växlar, som detta, skall uphäfvas, så lärer det förblifva derved, på det hvar ock en må kunna erhålla det, som honom med rätta tillkommer.

Herr rådman Hanell: Om fabriquerne privilegier rubbas, sättjas de aldeles i sådant obestånd, at hvarken främmande kunna inlockas, eller inhemske förmås, at deruti taga del. Och är jag fördenskull af den tanka, at fabriquerne böra vid deras förmånsrätt bibehållas.

Herr borgmästaren Schauv: När ståndet, wid riksdagens början, begärdte den af secrete utskottet till en del föreslagne ändring, skiedde sådant at afskaffa och förekomma misstroende undersåtare imellan Den skada, som växlarne förmånsrätt åstadkommit, rörde då ståndet aldramäst, hålst utlänningar derigenom borttagit altsammans, åtminstone det mästa, så at de inhemske creditorerne fått litet eller intet. Nu sedermera hafva wi ock funnit, at fabriquerne förmånsrätt ländar androm till kiänbar skada och ofta dem sielfvom eller rätte creditoren till föga förmån, och således böre wi jämväl afhielpa denne siukdomen, på det rikets undersåtare måge alle niuta lika rätt.

Härmed instämde herr borgmästaren Carl Gustav Boberg med den tillägging, at som det, hvad secrete utskottet nu tillstyrkt, icke woro annat, än det, som ståndet, efter dess egit fattade beslut, sielf begärtdt, så kunde och borde det icke vidare emotsägas, fast mindre uprifwas. I annor händelse förbehöllt herr borgmästaren sig, at få uprifwa andre redan afgiorde mål.

Herr sidenfabriqveuren Dalmansson: Jag har icke tillägnat mig den rättighet, at uprifwa något ståndets beslut. Men icke dess mindre tror jag mig, såsom ståndets ledamot, wara berättigad, så väl som någon annan, at anföra de omständigheter, som jag vid förekommande mål pröfvar nödige till uplysning, i synnerhet wid detta, som rörer fabriqvernes bestånd, och deras privilegiers bibehållande, hvarom de så heligt blifwit försäkrade. Och håller jag härhos före, det hvar ock en lærer nogsammt finna, at om fabriqvernes privilegier i detta målet rubbas nu denne gång, så kan det ock skie i ett annat mål vid annat tillfälle, ock så vidare, hvilket aldeles icke kan lända till upmuntran, hvarken för främmande, at flytta hit in, eller ock för inhemske, at i fabriqver taga del. Och när privilegier så heligt bibehållas för alle andre, som dem undfått, så lära och fabriqveurerne böra niuta lika rätt.

Härmed instämde herr secreteraren Widmarck.

Herr talman hemställte, om ståndet behagade bifalla secreta utskottets extractum protocollis och tilstyrckande i detta ärende, hvilket ståndet med Ja besvarade.

Men herr sidenfabriqveuren Dalmansson åberopade sig hvad han häremot förrut anfört.

Uplästes tulldeputationens betänkande,¹ angående förslags uppgifwande till någon erkänsla emot cammarrådet Adlerstedt. Hemställandes deputationen, om icke secrete utskottet måtte anmodas at upgifwa förslag till sådan erkänsla, som kan svara emot berörde cammarråds omständigheter och ämne.

Uplästes bondeståndets extractum protocollis, af den 9:de i denne månad, angående nyss anförde tulldeputationens betänkande. Och som riksdagens slut nu nalkas, så at den korta tiden ej torde tillåtas den omgång, at remittera detta ärende till secrete utskottet, ty tillstyrker bondeståndet, at cammarrådet Adlerstedt, som är den äldste cammarråd, och uti presidentens frånvaro ordförande, må hugnas med landshöfdingenamn och -heder, samt tolf hundra

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Tulldeputationen, nr 15 (flera handlingar).

dahl. silfrmts. åhrlig och personelle tillökning i lönen ifrån detta åhrs början, och sådant med willkor, at samma tillökning aldrig må gå i mät, och för skulld få angripas.

Ståndet fant godt at bifalla detta bondeståndets tillstyrckande.

Uplästes secreta utskottets extractum protocoll¹, af den 6:te i denne månad, med tillstyrckande, i anledning af anförde skiäl och omständigheter, at hofcantzleren måtte i stället för 1800 d., hädanefter för 3000 dahl. s:rmts åhrlig lön på staten upföras, samt at cancellieråden och revisionssecreterarne måge erhålla en tillökning på åhrlige lönen af 300 dahl. s:rmt, hwartill secrete utskottet utsedt tillgång af öfwerskottet på postmedlen.

Herr borgmästaren Fries begärte, at detta ärende måtte hvila, hwilket beviljades.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll², af den 4:de September sidstl. Hemställandes secrete utskottet, om icke ref- och skattläggningen i Carelen måtte begripas under de giöromål, som de redan till Finland förordnade sjuttiotre landmätare hafva at werckställa, emedan staten icke tål at graveras med flere landmätares löner.

Ståndet biföll detta hemställande.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commerce- samt bergsdeputationernes betänkande,³ öfver brukspatronens Adolph Christiernins beswär emot Kongl. Maj:sts utslag, rörande Christiernins burskap i Westerås. Och som deputationerne funnit, det Christiernin haft tillräckelig tid till inflyttning i staden, om det varit hans alfware och afsigt, ty pröfva deputationerne skiälligit, det ingen ändring bör tillåtas uti högstberörde och kongl. resolution, med mera, ut in actis.

Detta betänkande bifölls.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commerce-⁴ samt bergsdeputationernes betänkande, angående den ansökning bestående af åtskillige särskillte punc-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 160.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 161.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 130.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 131 (flera handlingar).

ter, som brukspatronerne Adolph Christiernin och Friedric Rothoff giordt, om hielp och understöd för Östra Silfbergs silfvergrufva och wärck. Ut in actis.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens extractum protocolli, rörande dissentientium votum i detta mål.

Uplästes landshöfdingen von Hauswolffs memorial öfwer detta ärende.

Uplästes borgmästarnes herr Friedric Ingmans och herr C. M. Lönroths härom inlemnade memorial.

Uplästes bondeståndets extractum protocolli, af den 5:te i denne månad, angående denne sak.

Herr borgmästaren Friedric Ingman begärte, at detta ärende måtte hvila, hvilket beviljades.

Föredrogs ånyo presidentens vid kongl. Åbo hofrätt Peter Silfverschiölds gjorde ansökning,¹ at få uppehålla sig [i]² Sverige, och derunder niuta sin på bemälte hofrättsstat innehafande presidentslön. Hemställandes deputationen, om icke i anseende till presidentens swaga hälsa och höga ålder, honom må tillåtas, at till näste riksdag sådan förmån få åtniuta.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Uplästes protocolsdeputationens betänkande,³ rörande rustnings- och besittningsrättigheten till cronorusthållet Brevijk under Bohus läns dragonregerement. Hemställandes deputationen i anledning af flere anförde skiäl och omständigheter, om icke hos Hans Kongl. Maj:st anhållas må, det denne sak, som öfwer tu och ett halft åhrs tid blifvit uppehållen, måtte efter omständigheterna med skyndesamt slut afhielpas.

Herr borgmästaren Wesslo: Jag begriper icke, huru deputationen kunnat uptaga detta ärende, som icke hos Hans Kongl. Maj:st är afgjordt, icke eller genom urskillningen hos riksens ständer. Och håller jag således före, at detta betänkande bör afslås.

Herr borgmästaren Kihlman: Deputationen har af krigscollegii protocoller fått anledning, at närmare skiärskåda detta ärende, och dess tankar häröfwer hos riksens ständer inlemna. Sådant lærer ock så mycket mindre böra betagas deputationen, som jag tror, at des skyldighet och syssla består egentel. deruti,

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Protokollsdeputationen, nr 27.

² Enl. konc.; i renskr. saknas ordet.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiedeputationen, nr 19.

at giöra behörige anmärkningar, öfver de uti protocollerne förekommande ärender, som sådant kunna förtjena.

Herr borgmästaren Schauv: Jag will medgifwa, at det skulle synas, som detta mål bordt gå den ordinarie vägen, och at, som detta eij skiedt, ståndet eij borde befatta sig dermed. Men när deputationen funnit, at krigscollegii förfarande varit stridande emot rättvisan, och a saken will dragas på långbänken, på det sökanden måste tröttna, eller ock eij få så snart tillfälle at söka ändring och rätt, så har deputationen efter min tanka, med detta målets uptagande och anmälande aldeles rätteligen förfarit, änskiönt wederbörande icke klagat. Det hörer riksens ständer till at giöra rätt och hielpa de lidande, som deras egen rätt, antingen icke förstå, eller förmå söka. Hvad åter sielfva saken angår, så kan väl ingenting wara obilligare, än at krigscollegium velat skillja barnen ifrån deras arfsrätt efter deras fader och tillägga den åt modren, som kommit främmande in i huset, och således ingen rätt till rusthållet ägdt, men likväl tagit sig den myndigheten, at transportera rustningsrättigheten på dess senare manrfvingarnes stiuffader. Och som hvar och en häraf lærer finna, at deputationens tillstyrckande är grundat på rättvisa, så förmodar jag ock, at betänkandet lærer finna bifall.

Härmed instämde herr borgmästaren Brunsell till alle delar.

Herr talman hemställte om icke deputationens betänkande öfver detta ärende finge bifall? Hvilket ståndet med Ja beswarade.

Sex deputerade från bondeståndet ankomo, och yttrade sig ordföranden Jacob Larsson: Bondeståndet har förr detta till bifall anmält ärendet, rörande godset Lindholmen. Och som detta ärende på det ömmaste rörer bondeståndet, så hade ock berörde stånd funnit sig föranlåtitt, at nu åter förnya dess begäran, i det säkra hopp, at borgareståndet lærer pröfva rättvist, at dertill lemna bifall, äfven som ock till bondeståndets yttrande, angående præstanda till banken.

Herr talman försäkrade, at borgareståndet lærer så snart möjligt är företaga desse mål och söka, at i det närmaste giöra bondeståndet nöije.

Deputerade afträdde.

Uplästes secreta handels- och manufacturdeputationens betänkande,¹ öfwer logarfwareembetets här i Stockholm gjorde ansökning, om råhudars uphandlande, med mera, ut in actis.

Uplästes ett af åldermannen herr Moses Holtz i detta ärende inlemnadt memorial.

Uplästes bisittjarens herr Peter Flodmans härom ingifne memorial.

Uplästes ståndets herrar deputerades betänkandes öfver detta ärende.

Herr borgmästaren Renhorn yttrade sig. Deputationens betänkande består af åtskillige momenter af olika ämnen, och lærer fördenskull vara nödigt till redlighets erhållande, at ett moment i sänder företages och avslutes.

Detta bifölls, och uplästes första momentet af logarfvarnes ansökning, jemte deputationens derå meddelte resolution, angående enskildt rättighet till råhudars upkiöpande härstädes. Deputationens yttrande bifölls.

Likaledes bifölls deputationens svar öfver andre momentet, angående uphandlandet af tran.

3:die momentet jemte deputationens tankar deröfver uplästes, angående uphandlingen af råhudar i slagtarehusen här i Stockholm.

Herr åldermanen Ström: Af 7:de momentet finnes, af deputationen varit af den tanka, det ägarne af den på Kongsholmen anlagde läderfabriqve, Finlaij och Graver, måge vara berättigade, at enl. detta moment, af uphandla råhudar i denne stadsens slagtarehus. Men, så mycket mig bekant är, innehålla deras privilegier icke någon sådan rättighet, utan fast mera den förbindelse at de skulle, till läderbristens afhielpande, inskaffa råhudar utifrån och desamme härtill vercka. Om nu denne projecterade frihet dem tillägges, måste logarfvarne innan kårt ruineras, och om fabriqv[e]sinteressenterne imedlertid jämväl skulle ledsna vid deras inrättning, som nog möjligt wara kan, måste vi sakna all läderberedning intill dess logarfware åter kunna uphielpas, hvilket eij så lätt kan skie, när de förrut blifvit afmattade.

Herr borgmästaren Cervin upläste ett tra[n]ssumt af Finlaijs och Gravers privilegier.

Och h:r borgmästaren Schauv gjorde dervid den anmärkning, af desse privilegier den slutsatts icke kunde dragas, at Finlay och Graver icke skulle få lof,

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 42 (flera handlingar).

at uphandla inhemske råhudar, utan allenast den meningen, at de skulle derjemte inskaffa utländske hudar, och dem på engelska sättet bereda.

Herr rådmän Helledaij: Detta är just rätta frågan, som närmare bör skiärskådas, om Finlay och Graver skola få kiöpa råhudar i denne stadsens slaktarehus? Genom privilegier kunna de icke sägas dertill berättigade. Ty uti dem nämnes icke ett ord härom. Och sådant lærer jämväl så mycket mindre kunna hafva skiedt, som magistraten, då kongl. commercecollegium infortrade magistratens och logarfvarnes förklaring öfwer Finlaijs ansökning, tydeligen förbehållit, at Finlaij allenast skulle bereda utländske hudar. För öfrigt är icke eller det beredningssätt, som wid Finlaijs fabrique brukas något särdeles nytt, emedan logarfvarne långt för detta nyttjat detsamme och brukat ekebark, hwarföre de ock nu ekebarkens aftagande i rätten tid anhållit.

Herr borgmästaren Renhorn: Deputationen nämner icke, at Finlaij vore berättigad genom dess erhållne privilegier till inhemske råhudars uphandlande, fast mindre at sådant här i slagtarehusen skall så skie. Icke eller vet jag om berörde privilegier sådant medgifva. Men vare härmed huru det kan, så förtjenar dock den frågan en noga upmärksamhet, om Finlaij skall få lof, at upkiöpa och bereda inhemske hudar? För min del finner jag så mycket mindre någon billig orsak, at bewillja honom något sådant, som afsigten med de honom tilldelte privilegier aldrig kan hafva varit, åtminstone aldrig bordt wara, at hans wärck skulle anläggas andre redan inrättade wärck till förfång. Det skulle och strida emot en sund politiqve, at privilegiera en sådan enda på en näring, som många tillförene haft och kunna nära sig med. Och wore detta så mycket hårdare och eftertänkeligare, som Finlaij igenom de premier, han undfår, lika som sättes i stånd, at innan kort aldeles ruinera logarfvarne. Då likväl hufvudskialet, hwarföre Finlay erhållit privilegier är ock bör wara, at han med utländske råhudars inskaffande och beredande skall fylla vår inhemske brist på hudar, hvilken omöjeligen på annat sätt kan afhielpas, ty skall man blott lita på de inhemske råhudar, visar förfarenheten, at de varit och äro otillräckelige, och hade Finlays fabriqve vid så fatte omständigheter varit onödig.

Härmed instämde herrar rådmännen Lindeman och Abraham Hylphert, samt herr ålderman Ström och herr borgmästaren Cervin.

Herr rådmän Hanqvist höllt före, at Finlays privilegier icke utestänga honom ifrån den förmån, at efter behag få nyttja svenske råhudar, och wore det

jämväl så mycket eftertänkeligare, at inskränka hans privilegier, som fides publica härigenom kommo at lida.

Sidenfabriqueuren Dalmansson höllt före, at som det icke voro logarfware förbudt, at inskaffa utländske råhudar och tillvärcka deraf, så väl som inhemske, engelskt läder, så borde det icke eller betagas Finlaj, at till samme ändamål nyttja både inhemske och utländske ämnen.

Herr borgmästarenn Schauv: Som här redan är ganska mycket talt, om den olägenhet logarfvarne skola finna af Finlajjs inrättning, så har jag ansedt det för afgjordt, at han ej skall vid dess fabrique få nyttia andre än utländske hudar. Dock vill jag härvid ännu erhindra at vi icke så mycket böra hafva afseende på den enskille tvist, som i anseende till stridande interessen är imellan Finlaj och logarfvarne, utan på werckelige nyttan, som af Finlajjs inrättning bör och kan väntas. Det måste ju lända till allmänt gagn, at godt ängelskt läder tillvärkas af svenske hudar. Ju större tillvärckningen blifwer, desto större blir nyttan, och ju mera svenske hudar efterfrågas, desto mer lærer landtmannen tänka på boskapsafvelens förökande. Men om logarfvarne förklaras berättigade, at ensamme nyttja inhemske hudar, lära de, som förfarenheten hittills nogsamt visat, hvarken bry sig om beredningssättets förbättring, ej eller at utvidga deras inrättningar, aldraminst, at införskrifva utländske hudar, och således måste vi allt framgent finna brist på en så nödig vahra, som lädret är, samt sakna behörig godhet dervid. Och lærer fördenskull wara bäst, at wi lemna Finlajjs privilegier i detta mål orubbade.

Herr talman: Jag har icke märckt, at någon särdeles welat disputera Finlaj dess erhållne privilegier, Men frågan är likväl, om desse privilegier werckeligen tillägga honom den rättighet, at få uphandla inhemske hudar, och om det icke voro för hårdt, at han härutinnan får göra logarfvarne förfång, så länge ännu brist är på inhemske hudar. För min del kan jag icke annat finna, än at detta vore ganska betänkeligit, hälst logarfvarne icke äga så store capitaler, at de utifrån kunna skaffa sig tillräckeligit förråd, hwaremot Finlaj, som är handlande, därtill äger nogsamme utvägar.

Herr ålderman Ström yttrade sig, om ändteligen detta ärende skall i så måtto bifallas, at Finlaj må äga rättighet, at upkiöpa inhemske hudar, så lærer den tilläggnigen hervid böra skie, at honom vid wahrans confiscation förbiudes, at tillwercka läder på svenske sättet.

Herr talman hemställte, om icke detta 3:die momentet, tillika med det 7:de måtte bifallas, med den af herr ålderman Ström nyss gjorde tilläggning, hvilket med Ja besvarades.

4:de momentet, jemte deputationens yttrande deröfver, uplästes, angående läder- och geräthandlare.

Herr talman: Desse så kallade läder- eller geräthandlare äro i början upkomne af fuskare i skomakareämbetet, som skaffat sig burskap under detta namn. Och som de icke med denna deras syssla lära kunna uträtta något annat, än at de göra wahran dyr, så lærer wara bäst at de afskaffas.

Hermed instämde herr rådman Abraham Hylphert.

Herr rådman Lindeman: Det kan väl wara, at dess geräthandlare haft en sådan början, som nu sagt är. Icke dess mindre äro de numera nödige, ju nyttige medborgare, hälst emedan många skomakare och alle skoflickare äro så fattige, at de ej förmå mera, än köpa sålor och annat tillbehör partals, som altid hos desse geräthandlare, men icke hos de öfrige, finnas, till at förtiga, det allmogen, som aldrig köpa mera, än till ett par skor, på annat sätt, än genom desse kan blifva hulpen.

Herr handelsman Bagge: Skomakaren är, som förfarenheten nogsam, vittnar, högst obillig. Hans arbetslön utgör oftast hälften af det han för dess vara begär. Desse geräthandlare äro föga bättre, de skinna hvad de möjel. kunna på deras läderbitar, och kunna ej annat, än åstadkomma dyrhet på lädret ehuru de på en färdig vahra ej göra mera, än at de skiära den sönder i småstycken. Och således böra de afskaffas och deras syssla aldeles uphöra, så fort de, hvilke derpå redan vunnit burskap, hinna afgå.

Herr ålderman Bock förenade sig hermed, och lade härtill, at geräthandlarnes måge förbudas, at köpa och till salu hålla råhudar.

Herr talman hemställte till ståndets godtfinnande, om icke de nuwarande läder- och geräthandlare måge bibehållas, och det således, at de äga rättighet, at sällja skurit läder, dock icke hele eller halfve hudar, icke eller råhudar, samt at skomakare måge äga frihet, at hos garfwarne och på fabriqven köpa läder efter behag, hvartill desse böra hålla bodar.

Detta hemställande bifölls.

5:te momentet och deputationens yttrande däröfver uplästes och bifölls.

Likaledes 6:te momentet och deputationens svar därå.

Sex deputerade ankommo från prästeståndet, och anmälte ordföranden, superintendenten doctor Kiörning, at prästeståndet förehaft secrete utskottets extractum protocollii, angående Funbo pastorats anslående till præbende för Kalsenianiske professionen i Upsala. Och hade prästeståndet för dess del funnit nödigt, det detta pastorat må ständigt förblifva ett prebende under berörde profession, och således helt ogerna förnummit, at ridderskapet och adelen yttrat sig, det nuvarande professor Kalsenianus doctor Wallerius wäl må tillträda det samme nu, men at församlingen efter hans afgang, all rätt öppen lemnas, hwarföre ock prästeståndet funnit sig föränlåtitt, at å nyo på det ömmaste anmäla detta ärende, samt begära, det behagade borgareståndet förena sig med prästeståndets yttrande öfwer detta ärende, så mycket häldre, som professionen är både nyttig och nödwändig, samt derhos hederlig för academien och riket, hwarvid prästeståndet icke bordt obemält lemna, at det förliudes, det biskop Kalsenii enka vill indraga gåfvan, i händelse, at Funbo eij anslås till prebende. Kunnandes församlingen så mycket snarare vara nögd at således få pastores, som inge andre är grundlärde män kunna komma till denna profession, och följakteligen blifva kyrkoherdar i detta pastorat.

Herr talman lät förstå, at detta anmälte ärende wore redan afgjördt, och ridderskapets och adelens yttrande bifallit. Icke des mindre lærer ståndet se till, huruvida någon ändring häruti må kunna skier.

Deputerade afträdde.

Tjugofyra deputerade ankommo ifrån ridderskapet och adelen, och gaf ordföranden, secreteraren grefwæ Renstierna vid handen, at ridderskapet och adelen förehaft prästeståndets memorial och påminnelser, angående wår religion, och hade ridderskapet och adelen funnit nödigt, at dervid giöra någon påminnelser, hvilke i form af extractum protocollii blifvit författade, twiflandes ridderskapet och adelen icke, det ju borgareståndet lærer gilla desse påminnelser, och tillika med denne ridderskapets och adelens deputation afsända wide wisse deputerade till prästeståndet. Willjandes deputationen jämwäl härom anmoda bondeståndet, då desse twenne ståndens deputerade sedan på en gång kunde gå upp till prästeståndet, till hvilket stånd bud redan härom är afskickat.

Berörde ridderskapets och adelens extractum protocollii uplästes.¹

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 11.

Herr talman bad ridderskapets och adelens deputerade afträda, och allenast något litet wänta i förmaket, till dess ståndet kunde fatta dess beslut öfver detta anmänte ärende.

Deputerade afträdde.

Och herr talman hemställte, om icke ridderskapets nyss upläste extractum protocoll, angående prästeståndets memorial, rörande religionen finge bifall, samt at tolf ståndets herrar ledamöter måge med ridderskapets och adelens härvarande deputation afgå till prästeståndet.

Ståndet biföll detta hemställande med den tillägning, at på alle ställen, hvar rest ridderskapet och adelen uti dess extracto protocoll nämnes, måge och borgare- och bondestånden nämnas, såsom the, hvilke uti detta ärendet tagit en lika del.

Ridderskapets och adelens deputerade inkallades, och underrättades om ståndets nyss anförde beslut, hwarmed ridderskapets och adelens jemte tolf ståndets deputerade afträdde.

Och som kl. redan var tu, så skildes ståndet åt.

Åhr 1756 den 13:de October

S. D. Justerades ståndets extractum protocoll, angående riksdagsbeslutet, och lydde, som följjer.¹

S. D. Uplästes det projecterade riksens ständers beslut för den nu snart till ända bragte riksdag. Och fant borgareståndet nödigt, at öfwer detta project sig således yttra, som ståndets efterskrefne bifall eller anmärckningar wid hwarje § utvisa.

Borgareståndet gillade 1, 2, 3, 4 och 5:te §§.

Men wid slutet af 6:te § fant ståndet wara infört, at ett informationswärcck för ungdomens tillärande och öfwande uti sjömanswäsendet, och dertill hörande krigskonst uti Carlsrona är bewilljat, at ordentel. inrättas. Och som ståndet förmärckte, at den tillärnad siöcadettecorpsen härmed måste förstås, så kunde ståndet icke undgå, at herwid anmärcka, det detta mål icke ännu är afgjordt. Och på det detta ännu oafgiorde mål icke må nu, lika som wid sidstl.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 163.

riksdag skiedde, uti riksdagsbeslutet, ehuru det då äfven oafgiordt war, inflyta, så pröfwade ståndet nödigt, at nu jämväl des utlåtande deröfwer kårteligen aflemna. Willjandes ståndet enär målet förekommer vidare sig deröfver yttra.

Borgareståndet finner nogsamnt denne inrättningens angelägenhet och den nytta, som deraf bör och kan för riket förväntas. Men som ståndet härhos rikets medellösa tillstånd och den aldeles knappa tillgången i staten sig erhindrade, så kunde ock ståndet icke på annat sätt denne inrättningens börjande bevillja, än med de villkor, som ståndet under sidstl. riksdag förestäldt och påyrkat, och hvilket utlåtande ståndet sig nu till alle delar åberopar, i synnerhet, at boställerne vid adelsfahneregementet, samt lönerne, så fort innehafvarne afgå, måge indragas, och afkomsten deraf till fond för cadettecorpsens underhållande användas, dock at statscontoiret, om detta bevilljas, må imedlertid gå i förskott till inrättningens början och fortsättjande, samt af de genom adelsfahneboställens och lönernes indragande inflytande medel efter hand giöra sig betalt. Och för öfrigit, at hälften af frälse och hälften af ofrälse mäns barn, måge vid denne cadettecorps antagas, inöfvas, och sedan efter bepröfwad skickelighet utan mannamån niuta befördran.

7 och 8 §§ gillades.

Wid 9:de § finner borgareståndet nödigt at anmärcka, det i fall den tillärnade börsrätten härunder förstås, vill nödigt vara at det målet förut afgiöras och fastställes, som ståndets privilegier, enl. 17 § riksdagsordningen det erfordra.

Wid 10 § anmärckte ståndet, at deruti åtskillige mål anföres, som icke ännu blifwit afgiorde, eller något wist derom fastställt, såsom 1:mo, angående medicinalwäcket, 2:do controllwäcket, 3:io skogsordningen, 4:to angående lurenträgeriers hämmande och 5:to angående upmuntran för fiskerierne.

Uti 11:te § och de orden: *tager sin början den* ¹*Januarii näste åhr*, bör sättas: *tagit sin början den* ²*Januarii innevarande åhr*.

12 § bifölls.

Slutel. finner ståndet för dess del nödigt, det terminen till riksens ständers nästa sammankomst, må utsättjas till midt uti October månad 1759, och således icke enl:t 13 § flyttas till samme tid 1760, hvilket hos etc.

¹ Tomrum lämnat i protokollet.

² Tomrum lämnat i protokollet.

Justerades ståndets extractum protocoll, angående logarfwareembetets ansökning, om råhudars uphandling, med mera, lydande sålunda:¹

S. D. Föredrogs riksens ständers secreta handels- och manufacturdeputationens betänkande af den 8:de i sidstl. månad, angående logarfwareembetets här i Stockholm gjorde ansökning om råhudars uphandling, med mera.

Wid öfvervägandet af de uti detta betänkande anförde omständigheter pröfvade ståndet skiäligit, at bifalla deputationens yttrande öfver den första, andre och 3:die puncterne, såsom på gode skiäl aldeles grundade.

Men öfver 4:de puncten fant ståndet nödigt, at anförä följande momenta:

1:mo som tillräckelig tillgång på nödige råhudar för logarfverierne felar, och läderskiärarne genom mellankommande uphandling af sådane hudar, eij annat kunna, än förorsaka dyrhet å denna wahra, så pröfvade ståndet till förekommande af denne olägenhet aldeles nödigt vara, det måge läderskiärarne så mycket mera förbiudas, at med råhudars upkiöpande sig befatta, som de dem sielfva icke bereda, utan logarfvarne derom måste anlita, och desse hudar redan äro så ganska dyre, at man med alfvare lærer tänka uppå, huru prisen derå måge kunna fällas, häldre än at den genom mellankommande onödige uphandlingar må ökas.

2:do: På samme skiäl vore eij eller obilligt, utan fast mera skiäligit och nyttigt, at läderskiärarnes giöromål, med försälljandet af beredt läder, måtte jämväl såsom mindre nödigt uphöra. Men som desse läderskiärare å denne handel burskap vunnit, och det kan sägas lända till någon beqvämlighet för mindre förmögne skomakare och skoflickare, at hos dem få kiöpa läder i större och mindre stycken efter åstundan och lägenhet, ty håller ståndet före, at de läderskiärare, som redan wunnit burskap och nu denne handel idka, måge för deras personer derwid bibehållas, men at burskaps vinnande på denne handel må inge flere hädanefter tillstädjas. Dock måge imedertid läderskiärarne eij tillåtas, at sällja hela och halfva hudar, utan allenast mindre stycken.

3:io måge skomakarne äga frihet, at få af fabriqven på Kongsholmen, som af logarfvarne kiöpa efter åstundan nödigt läder, till hwilken ända, såväl fabriqven, som logarfvarne böra här i staden hålla denna wahra till salu i öppna bodar.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 164.

Wid 5:te och 6:te puncterne hade ståndet icke något at påminna.

7:de puncten bifölls jämwäl, dock med de tilläggningar, at ägarne af den på Kongsholmen anlagde fabriqve måge förbiudas at låta tillvercka läder på svenskt sätt, och at waran, ifall sådant skulle skie, må confiscabel förklaras. Finnandes borgareståndet desse tilläggningar så mycket mera billige och nödiga, som berörde fabriqve egentel. erhållit privilegium, at bereda läder på engelska sättet och logarfvarne i annor händelse, uti deras näring alt förmycket skulle komma at lida, hvilket alt hos de öfrige respective stånden till gunstbenägit bifall, hörsamt-, tjenst- och wänligen skulle anmälas. Ut supra.

Uplästes secreta deputationens extractum protocolli,¹ af den 24:de Maii sidstl., samt det tillika insände secreta deputationens protocollsutdrag af den 16:de Maii 1752, angående cammarskrifvarne Otto Hederhielms och Carl Holmströms anförde besvär öfver någon skiedd disposition af betjeningens löningar i cammarrevisionen, hwarigenom desse blifvit lidande.

Uplästes bondeståndets öfver detta ärende aflemnade extractum protocolli, af den 2:dre i denne månad. Och fant borgareståndet skiäligit, at samma extractum protocolli bifalla.

Uplästes prästeståndets extractum protocolli, af den 2:te i denne månad angående secreta utskottets protocollsutdrag,² af den 8:de i denne månad, rörande någon förbättring på lönen för kyrckioherden vid fransyske församlingen magister Nensén.

Ståndet fant skiäligit, at bifalla de af prästeståndet härvid anförde påminnelser, ut in actis.

Uplästes secreta utskottets extractum protocolli,³ af den 9:de i denne månad, angående generallieutenantens och directeurens wid fortificationen Gabriel Cronstedts anförde besvär, öfver den författning Kongl. Maij:st uppå riksens ständers secreta utskotts tillstyrckande, wid 1747 åhrs riksdag, giordt wid fästningsbyggnaderne i Finland och Skåne, som blifvit skilld ifrån bemälte generallieutenants försorg. Och ehuruwäl secreta utskottet funnit, det generallieutenanten Cronstedt warit till desse besvärs anförande aldeles obefogad, och at hans felsteg således borde till beifrande anmälas. Dock emedan hans

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 45.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Prästeståndets protocollsutdrag, nr 14.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 162.

långlige tjenester gåfvo anledning till medlidande, ty tillstyrker secrete utskottet, at riksens ständer måge ädelmodigt öfwerse en svaghet, hvaruti hans egit upsåt mindre, än andras elacka råd synas taga del.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Uplästes landt- och siömilitiæoeconomideputationens betänkande,¹ öfwer 6:te § af krigsbefällets besvär, angående storskiften grannar emellan i byalag. Uppgifvandes deputationen wisse anledningar, huru detta delningsätt, äfven till militiæboställens fördel, må blifwa mera smakeligt, och följaktel. mera komma i bruk.

Detta betänkande bifölls.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,² af den 8:de i denne månad, med tillstyrckande, at icke allenast de vid fästningsbyggnads-uphandlingsdeputationerne i Finland och Skåne nuwarande secreterare, utan ock de, som hädanåt kunna antagas måge erhålla Kongl. Majj:sts fullmagt med lika heder, rang och tour, som generalgouvernementssecreterare innehafva.

Hwilket ståndet biföll.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,³ af den 4:de i denne månad, angående nödvändigheten deraf, at kongl. bergscollegium till 2:ne divisioner förstärckas. Och föreslår secrete utskottet till detta ändamålet vinnande en tillökning af en bergsråd och 3:ne assessorer, samt vid betjeningen en protonotarius, tvänne notarier och en cancellist; den första med lika heder, som protonotarierna i hofrätterne, samt 500 d., de andre med 400 d:r hvardera, och den sidste med 200 d:r silf:rmts åhrlig lön. Slutel. gifver secrete utskottet vid handen, det bergsdeputationen i ett dess betänkande förklarar des tanka wara, at riksens ständer nu första gången måge utnämna personerne, hvartill likväl secrete utskottet eij kunnat styrcka, utan at sådant må öfwerlemnas Hans Kongl. Majj:st.

Uplästes bergsdeputationens betänkande,⁴ angående ledamöters och en protonotarii utnämmande, hvarmed kongl. bergscollegium, skulle komma till förstärckas. Och föreslår deputationen härtill bergsrådet och bergmästaren Eric Bergenschiöld, extraordinarie assessoren Pehr Abraham Örnskiöld,

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 40.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 163.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 164.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Bergsdeputationen, nr 20.

konststatsinspectoren vid Stora Kopparberget Friedric Muncktell, samt bergmästaren i Westerbottn Pehr Adlerheim, och till protonotarie notarien Jöns Risell. Tillstyrckandes deputationen härhos at directeurerne Samuel Schröder och Reinhold Angerstein måge erhålla assessorsnamn och -heder, lika med assessorerne i kongl. bergscollegio.

Herr borgmästaren Ericsson: Efter den kundskap jag äger om arbetet i kongl. bergscollegio, tycker jag mig med skiäl kunna tro, at de där nuwarande oafgjorde mål ej lära utgiöra något så särdeles stort antal, at berörde kongl. collegium längre behöfver sittja på tvänne divisioner, och således håller jag före, at den nu föreslagne tillökningen af ledamöter ej må bibehållas längre än till näste riksdag, då den sedan efter hand kan indragas.

Herr borgmästaren Schauv: När wi något närmare tänka efter den mycket af ärender och mål, som till kongl. bergscollegii afgjörande höra och det inkomma, dels ifrån bergstingsrätter, dels genom besvär och suppliqver, så lærer man nogsamnt finna, at detta collegium behöfver förstärkning, om det skall medhinna, at så skyndesamt, som sig bör, afgiöra desse ärender, och tillika med erforderlig upmärksamhet och drift skiöta de högstangelagne järnmanufacturerne, som i sanning behöfva en noga vård och inseende, om de skola uphielpas till den högd som vederbör. Således fordrar sielfva nödvändigheten en sådan tillökning af ledamöter och betjening, som föreslagen är, och kan jag fördenskull ej annat, än styrcka dertill, at densamme bifalles, på det klagan öfver drögsmål i ärendernes afgjörande må uphöra.

Herr grosshandlaren Clason: Jag har nogsamnt öfvervägat de omständigheter hvarpå secrete utskottet grundat dess tillstyrckande, at kongl. bergscollegium må förstärckas, så at det kan sittja på 2:ne divisioner. Men mig tyckes, at desse omständigheter ej hålla stånd eller kunna gälla för skiäl, ty hvad collegii vanlige giöromål beträffar, lærer jag med rätta kunna tvifla, at de nu äro flere, än förr detta. Hwad åter collegii giöromål och inseende öfver järnmanufacturerne beträffar, så äro directeurerne Schröder och Angerstein egentel. dertill förordnade, och när de förrut bragt i ordning och fullgjordt hvad dem dervid åligger, lærer bergscollegium icke sedan behöfva lägga stort dertill, och således kan jag för min del så mycket mindre lemna bifall härtill, som staten härigenom ansenl. graveras.

Hermed instämde h:r borgmästaren Cervin.

Herr borgmästaren Fries war häremot af den tanka, at bergshushållningen fordrar nu mera skiötsel och trägnare inseende, än förr detta. Järnmanufacturerne tilltaga dageligen, och fordra all uptänkelig wård och drift, om de skola bringas så högt, som vederbör. Och således borde man så mycket häldre bifalla den föreslagne tillökningen, som man icke egentel. skall kunna säga, at staten graveras. Men hvad personernes närmande beträffar, höllt herr borgmästaren före, at sådant borde öfverlemnas till Hans Kongl. Maj:st.

Herr borgmästaren Renhorn yttrade sig: Jag måste bekänna, at svårigheten mött mig alltid, at få slut i kongl. bergscollegio, öfwer de ärender, jag där inlemnad. Jag har ock hört andre föra samma klagan, men collegium har alltid svarat, at ärendernes myckenhet hindrade dem, at så snart kunna afhielpa de inkommande mål, som de elljest gerna wille. Således lærer det wara nödigt, at bifalla den föreslagne tillökningen. Men med personernes nämmande måge wi eij befatta oss.

Herr borgmästaren Lange: Sidsta riksdag biföllo wi, at Götha hofrätt skulle sitta på tvänne divisioner. Detsamme hafve wi vid denne riksdag bewiljat, i anseende till kongl. commercecollegium. Hufvudskialet har warit långsamhetens afhielpande, i giöromålen, som härrördt af ärendernes myckenhet och ledamöternes ringa och otillräckeliga antal, at dela sig på 2:ne divisioner. Här nu just ett och samme skiäl, och således böre vi stadna i lika slut, så framt vi willje, at folcks klagan öfwer uppehåll skall afhielpas.

Herr borgmästaren Cervin, tillika med flere herrar ståndets ledamöter begärte votering.

Och herr talman yttrade sig, at emedan secrete utskottets extractum protocollu egentel. innehöllo frågan, om ledamöternes och betjeningens tillökning i kongl. bergscollegio, och bergsdeputationens tilstyrckande, angående personernes nämmande af sig sielft förfölle, om ingen tillökning bewilljas, så funno herr talman sig föränlåten at hemställa, om secrete utskottets extractum protocollu i detta mål får bifall. Propositionen uplästes och gillades.

Voteringssedlarne insamlades och öppnades. Och inhämtades deraf, at 23 röster warit för Ja, men 26 för Neij. I föllje hvaraf detta secrete utskottets tilstyrckande blifvit afslagit.

Föredrogs å nyo justitiædeputationens betänkande,¹ angående för detta postinspectoren Kiernanders ansökning, om ändring uti Kongl. Maj:sts utslag, som gillat Kongl. Svea hofrätts öfver honom fälde dom, hwarmedelst han blifvit förklarad sin syssla förlustig.

Uplästes justitiædeputationens extractum protocoll, af den 9:de Maii sidstl. innehållandes dissentientium votum.

Uplästes statssecreteraren Klinckouströms i detta mål inlemnade memorial.

Förehades å nyo bondeståndets extractum protocoll, af den 15 den Junii sidstl. angående detta ärende.²

Herr ålderman Bock höllt före, at det blefve ett farligt præjudicat, om Kiernander befriades. Ty detta skulle icke allenast gifva andre dylike wanartige anledning till sådane försök, utan man torde ock få nog af syssla, med otrogne och brottslige, som vid riksdagarne på samme skiäl, som denne, söka ändring uti det dem ådömde straff.

Herr borgmästarens Blidberg: När man med upmärksamhet genomser hofrättens dom, finner man af hela sammanhanget, at Kiernander varit brottslig, och at han äfven nära nog warit öfvertygad därom. Och är jag säker, at om man hade försökt alfvare med honom, och låtit honom swettas litet i tiufkiällaren, hade han snart bekänt sitt brott. I anledning häraf kan jag för min del icke finna, huru deputation kunnat tillstyrcka någon ändring uti Kongl. Maj:sts utslag, än mindre, huru deputationen kunnat föreslå en sådan man till ombudsman vid postväsendet.

Herr borgmästaren Brunsell: Deputationen har liusligen ådagalagt, at Kiernander icke blifvit lagl. förwunnen till något brott uti och för dess ämbete, och häraf följer owedersäjijeligen, at han eij bordt dömas dess syssla förlustig. Sådant är likwäl skiedt, twärt emot regeringsformens 2 § och konungaförsäkrans 10 §, hwarigenom man icke allenast rubbat den säkerhet, som honom såsom embetsman tillhördt, utan och lemnat ett farligt præjudicat, stridande emot den allmänna säkerheten. Som nu detta allt står fast, så är det ock billigt, at Kiernander på något sätt soulangeras, och det lærer bäst och beqvämligast kunna skie på det af deputationen föreslagne sätt.

Härmed instämde herr rådman Nils Hylphert.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiædeputationen, nr 31.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 19.

Herr borgmästaren Schauv: Ingen kan neka, at här ju finnes flere omständigheter emot Kiernander, som göra honom så aldeles misstänkt, at jag tror honom brottslig. Men som desse omständigheter icke utgiöra laga skiäl och bevis, så håller jag före betänkeligit wara, at fälla, och at det och bättre at befria honom på det sätt, som hofrätten, at saken ställes under framtiden, och at han kiännes skyldig at betala, hvad honom ådömt blifvit.

Herr rådmän Abraham Hylphert. Hvar ock en äger ju magt och frihet, at afsättja sin private betjent, när han skiäligen misstänkes för orohet. Denna rättighet lærer man icke eller kunna betaga Kongl. Maj:ts och cronan, hälst i en sådan händelse, som denna, då flere omständigheter göra Kiernander misstänkte. Och således är honom ingen orätt skiedd i det han blifvit afsatt ifrån en så angelägen syssla, som postmästaresysslan werckeligen är.

Herr rådmän Redin: För min del kan jag ej emot finna af hofrättens dom, än at där sammanstöta, så många omständigheter, at de utgiöra mer än halfwe bewis emot Kiernander. Det är fullkoml. bevist, at ingen våldsamhet åkommit posten på vägen imellan Carlscrona och Stockholm. Således måste det hafva skiedt på någotdera af postcontoiren. Kiernander har aldrig budit till at beskylla något postcontoir, men han har likväl måst widkiännas, at han kårt efter sedan stölden skiedde, haft fem af de bortstulne sedlarne, hwartill han ej kunnat visa fångesman. Och som detta ej kan nekas, så kan jag ej se at honom skiedt för när, utan fast mera, at man i lindrigaste måtton med honom förfarit.

Härmed instämde herr borgmästaren Cervin.

Herr borgmästaren Brunsell: Jag medgifver gierna, at här finnas flera liknelser emot Kiernander, men aldeles icke någre skiäl, om nu hofrättens dom skulle fastställas, blefve det ett farligit præjudicat, och ett aldeles eftertänkeligit steg, emot allmänna säkerheten. Wi hafve nyligen haft ett exempel uti lieutenanten Tibell. Flere omständigheter woro emot honom, men som de icke utgiorde lagl. bewis, så befriades han och fick behålla sin syssla. Lika rätt lærer ock Kiernander böra åtniuta, om saken skall handteras med behörig ömhet.

Herr handelsmannen Allegre: Det tyckes wara hårdt och ett farligit præjudicat, at Kiernander blifvit afsatt ifrån sysslan. Men det blefwe wissierligen än farligare præjudicat, om han, som med så många omständigheter är besvärard skulle åter insättjas i en så angelägen syssla, som här föreslås. Efter min tanka

lärer det vara bäst, at han må undfå den projecterade lönen eller något dylikt gratiale, men aldeles icke någon tjenst vid postwäcket.

Herr borgmästaren Cervin: Af alla omständigheter finnes klarligen, at Kiernander trodt sig hafva anlagdt sitt bedrägeri rätt konstigt. Han reste en stund efter postens ankomst ut på landet. Han har klipt bort baksidorne på sedlarne, hvarpå Carlsronatransporten stod. Han har åberopat sig visse officerare, såsom fångesmän till de sedlar, som han af de bortstulne måst vidkiännas. Twifvelsutän trodde han, at officerarne woro redan i Frankerike, men de funnos i Götheborg och bewiste deras oskulld. En så skiäligen misstänckt och listig karl bör icke lidas vid postwäcket, fast mindre befordras till bättre sysslor, än han förrut innehaft.

Herr rådmän Hanqvist: Det är swårt, at få mycket bindande och laga skiäl emot Kiernander, som äger lika som alle andre postmästare den förmån, at hans protocoll har witsord. Och som de öfrige omständigheterna emot hans nekande icke göra tillfyllest, så föranlåtes jag at gå den lindrigare vägen, at han wäl må befrias, men icke derföre få den föreslagne tjensten.

Herr borgmästaren Carl Gustav Boberg: När bewis fela, är det bättre, at släppa en skyldig än at fälla en oskyldig. Och som sådant i detta mål inträffar, så håller jag före wara bäst at bifalla deputationens betänkande.

Herr justitiarien Faxell war af den tanka, at ingen borde få lof, at gå till ständer och söka ändring i domar öfver brottmål, så framt han ej wisar laglige och fullgiltige skiäl. Men wäl må en sådan brottslig niuta den förmån, at söka nåd. Och som Kiernander icke anfördt någre gilltige skiäl till befrielse, så höllt herr justitiarien före wara bäst, at hofrättens dom gillades.

Herr talman föreställte, at emedan omständigheterna ware sådane, at Kiernander hwarcken kan frias eller fällas, så wore här rätta frågan, om icke honom någon nåd kunde bevisas i så måtto, at han af postmedlen måtte undfå någon pension, icke för dess egen skulld, utan i anseende till dess fattige hustru och barn, som i brist af underhåll, i annor händelse måste lida nöd.

Herr borgmästaren Cervin: Det skall icke wara mig emot, om någon nåd vederfares Kiernander. Och i denna händelse hemställer jag, om icke ståndet skulle behaga förena sig om följande resolution å deputationens betänkande. Ståndet finner Kongl. Majj:sts nådige utslag i detta mål aldeles wäl grundat, och at således ingen ändring deruti bör skie, men pröfvar derhos skiäligit, det

hos Hans Kongl. Maj:st anhållas må, at Kiernander, enär han i underdånighet derom bönfaller, må, i anseende till dess knappe villkor och fattiga hustrun samt barn, huggas med något gratiale af postmedlen.

Herr talman frågade, om icke ståndet behagade bifalla detta herr borgmästaren Cervins hemställande, hvilket med Ja besvarades.

Uplästes prästeståndets extractum protocoll, af den 11:te i denne månad,¹ med hemställande, om icke comministrerne wid Riddareholms församlingen Peter Soilander, och Kongsholms församlingen magister Claes Johan Livin måtte huggas med en lika cronolön, som deras medbroder comministeren i Finska nationelle församlingen här i staden genom riksens ständers föreskrift undfått. Och hade prästeståndet för des del remitterat detta ärende till secrete utskottet, at utse medel och utvägar härtill.

Ståndet biföll detta extractum protocoll.

Herr handelsman Trapp anmälte, at prästeståndet icke ännu afgjordt bon-deseglationssaken, begärandes, det en deputation måtte afgå till berörde stånd, med begäran, at detta ärende måtte med det första företagas och efter rätt och billighet afgöras.

Ståndet lemnade härtill dess bifall, och utnämndes till detta ärende herr rådmann Helledaj, samt fem andra herrar ledamöter.

Herr borgmästaren Höök anmälte, at han för wisse angelägenheter skuld woro föranlåten af resa hem, ehuru han eljest varit sinnad, at afbida riksdagens slut, begärandes ståndets lof till denne dess hemresa.

Ståndet hade gierna sedt, at herr borgmästaren Höök kunnat afbida riksdagens om snart annalckande slut. Men som angelägenheten fordrade en tidigare hemresa, så lemnade ståndet dess bifall härtill, önskandes herr borgmästaren en lycklig resa och beständig wälmåga.

Åtta deputerade ankommo från ridderskapet och adelen, och anmälte ordföranden, hofjunkaren Sparfvenfelt, at hos ridderskapet och adelen hade kommit under öfvervägande, huruledes justitiæcancelleren Fredenstierna blifwit försatt uti något lidande, i det de honom till skatte uplätne i Södermanland, blifwit de förre åboerne tillerkiände. Och hade ridderskapet och adelen fördenskull pröfwat billigt, det honom någon ersättning härföre måtte meddelas, hvilket mål ridderskapet och adelen hade remitterat till secrete utskottet, at

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Prästeståndets protokollsutdrag, nr 15.

dertill utse medel och utvägar, i det säkra hopp, at borgareståndet lærer härtill lemna dess bifall.

Herr talman lofvade, at saken skall, så snart giörligit är, företagas och, förmodeligen till ridderskapets och adelens nöje, afslutas.

Deputerade afträdde.

Herr talman anmälte, at löparen wore ankommen till justitiædeputationens betänkande,¹ angående dem, som hos riksens ständer willja anföra besvär i oeconomiemål, eller deröfver at de hos Kongl. Maj:st blifvit pliktfällde för rättegångsmissbruk.

Och som ridderskapet och adelen samt pr.ståndet bifallit detta betänkande, men borgareståndet, under den 7:de i denne månad, funnit betänkeligit, at stadga någre fatalier uti oeconomiemål, som här föreslås, ty hemställte herr borgmästaren Renhorn, om icke föreställning härom måtte, genom extractum protocolli, afgå till de öfrige respective stånden.

Ståndet lemnade härtill dess bifall, och herr borgmästaren Renhorn åtog sig at upsättja detta extractum protocolli.

Föredrogs å nyo cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,² angående storskiften i Skåne. Och hade ridderskapet och adelen yttrat sig häröfver på följande sätt. Bifallit, dock at de understrukne orden pag. 8. *hvilke vid upkomande tvister etc. etc. sålunda ändras: hwilke vid upkommande tvister måge som compromissarier uptaga och summario processu afgjöra de stridigheter, som vid detta tillfälle kunna förefalla, i fall vederbörande parter sig dertill skulle begifva.*

Ståndet instämde härmed.

Herr talman hemställte, om icke ståndets ledamöter i statsdeputationen måtte anmodas, at draga försorg, det camereraren Corall snart måtte undfå den för honom tillstyrckte belöningen af 1200 d:r s:rmt för dess besvär med tulltaxan.

Detta hemställande bifölls.

Herr rådman Helledaj och herrar deputerade återkommo, med berättelse, at prästeståndet lofvat giöra hvad möjligit är i det anmälte målet.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiædeputationen, nr 38.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 118 (flera handlingar).

Uplästes justitiædeputationens extractum protocolli,¹ af den 3:die Julii sidstledne, angående så kallade testes singulares, eller fyra ögons vittnen. Tillstyrckandes deputationen, at desse witnen eij måge höras på ed, i annat fall, än då saken angår en menighet, land och rike, myteri, förräderi och dylikt, och det ändå icke, at dermed binda den anklagade eller mistänckte, utan endast till at derigenom få vidare anledning till undersökning, med mera ut in actis.

Ståndet pröfvade skiäligt at bifalla detta extractum protocolli.

Herr borgmästaren Renhorn justerade det af honom författade extractum protocolli öfwer justitiædeputationens betänkande, angående besvärns anförande i oeconomiemål, hos riksens ständer.

Uplästes justitiæcancelleren Fredenstiernas memorial och anhållan,² om ersättning för det lidande, han kommit at iråka, medelst det riksens ständer funnit godt, at fränkänna honom åtskillige hemman i Södermanland, dem Kongl. Maj:st honom lemnat tillstånd, at få till skatte kiöpa.

Uplästes bondeståndets extractum protocolli, af den 12:te i denne månad, rörande detta mål.³

Borgarståndet fant skiäligt at förena sig med ridderskapets och adelens å sielfva memorialet aflemnade yttrande.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,⁴ angående Finlands uphielpande, föreslåendes secrete utskottet åtskillige medel och utvägar härtill, samt at visse så kallade oeconomiedeputationer måge till befrämjande af detta ärende, af riksens ständer förordnas.

Uplästes ett project till constitutorial för desse utnämnde oeconomiedeputationer.

Uplästes project till instruction för de landtmätare, som komma at förrätta de specielle ägodelningar i Finland.

Och ståndet fant godt, at lemna dess bifall till de upläste documenter.

Herr borgmästaren Renhorn och Blidberg anmodades at, såsom deputerade, anmäla och recommendera hos bondeståndet till bifall, ståndets nyss förr-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiædeputationen, nr 44.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 141.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 36 (flera handlingar).

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 165.

ut anförde extractum protocolli, angående besvärs andragande hos riksens ständer i oeconomiemål, samt ståndets extractum protocolli, angående handtvärckerierne.

Bemälte herrar borgmästare åtogo sig detta ärende och afträdde.

Uplästes riksens ständers commissions extractum protocolli,¹ och den tillika insände domen öfwer afwekne riksdagsbonden Lars Larsson ifrån Wermland, hvilken d. 29 Nov. nästledit åhr, vid bondeståndets sammanträde in pleno, anstiftat det owäsende och uplopp, som sig då tilldragit, och burit våldsamt hand å ståndets talman, hwarefter han utur riket rymt, och sig sedermera icke instäldt. Och hade commissionen, i anledning af förekomne skiäl, enl. 1 § 5 cap., missgerningsbl. och 23 § i riksdagsordningen pröfvat rättvist, at dömma denne förrymde Lars Larsson, at mista lif sitt och halshuggas. Men som han, at undwika straff, sig icke uti riket infunnit, alltså hade commissionen funnit skiäligt, at förklara honom Lars Larsson fridlös öfwer alt Swea rike, och dess underliggande land och herrskaper, så at derest han sig inom rikets gräntsor skulle hädanefter infinna, skall han straxt fängslas, och till det i denne dom utsatte straff befordras, till hvilken ända detta domslut bör allmännel. kundgöras, med mera ut in actis.

Ståndet pröfvade rättvist at till alle delar gilla denne dom.

Uplästes riksens ständers commissions extractum protocolli, af den 8:de i denne månad,² jemte den tillika inlemnade domen öfwer fändriken Pehr Psilanderhielm, underlieutenanten Johan Tibell och föraren Gustav de La Chapelle, hwilke blifvit ställde under förhör och tilltal, för det de skola haft kundskap, om anläggningarne till det här i staden tillämnade upror, och sådant icke wederbörl. tillkiännagifvit. Och hade commissionen, i anledning af de vid ransakningen förekomne skiäl och omständigheter, pröfvat rättvist, det fändriken Pehr Psilanderhielm bör, till föllje af 3:die § 61 cap. jämförd med 4:de cap. missg:sbl. mista dess wid kongl. lifgardet innehafvande fändriksbeställning, samt funnit skiäligt, i anledning af 32 § 17 cap. rättegångsbalken, at lemna den underlieutenanten Tibell rörande sak till framtiden, då den kan uppenbaras. Och hvad föraren De la Chapelle beträffar, hade wäl commissionen funnit det han efter lagens stränghet giordt sig till dödsstraffet skyldig.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 24 (flera handlingar).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 25 (flera handlingar).

Dock som härvid åskillige mildrande omständigheter härvid förekommit, ty pröfver commissionen skiäligit, at straffet i så måtto lindra, det skall De la Chapelle, sig sielf till väl förtjent näpst, och androm till warning, mista sin tjenst, sittja fjorton dagar i fängelse vid watn och bröd, samt wara sex år landsflygtig.

Uplästes fändriken Psilanderhielms böneskrift.

Uplästes fändriken Psilanderhielms faderns bifogade supplique.

Uplästes föraren De la Chapelles memorial, med anhållan om nåd och straf-fets lindrande.

Ståndet pröfwade rättwist at bifalla commissionens nyss anförde dom, dock at påskriften må hvila, till des löparen ankommer.

Herr talman afträdde och herr rådman Helledajj anmodades, at föra klubban imedlertid.

Åtta deputerade ifrån bondeståndet ankommo, och ordföranden, danne-mannen Joseph Hansson, anmälte på det ömmaste till bifall bondeståndets extractum protocollii, angående indragningen i arméén, samt ärendet, rörande wargeringsmanskapet. Bondeståndet hoppades så mycket mera willfarighet härutinnan, som berörde stånd ej skall wetat af desse ärender, förrän secrete utskottets tillstyrkanden inkommit till plena. Och hade bondeståndet således icke haft tillfälle, at förrut gifva vid handen hwad som kan wara nödigt.

Herr rådman Helledajj försäkrade, at ståndet lærer noga se på omständighet-erne, och derefter fatta dess beslut, enär desse anmälte ärender komma at fö-retagas.

Deputerade afträdde.

Herrar borgmästarne Renhorn och Blidberg återkommo med berättelse, at bondeståndet lofvat snart företaga de anmälte målen, och dem förmodeligen till borgareståndets nöije afgjöra.

Tjugufyra deputerade ankommo ifrån ridderskapet och adelen, och anmälte ordföranden, generallieutenanten grefve Lieven, det ridderskapet och adelen hade förehaft ärendet, om belöning för herr grefvens och landtmarskalkens hafde besvär vid denne riksdag. Och som besväret i anseende till flere omständigheter varit ganska drygt och stort, och utgifterne mycket större, än vid förre riksdagar, så hade ridderskapet och adelen funnit skiäligit at lämpa belöningen någorlunda derefter, och således för dess del fastställdt härtill tret-

tiosex tusende plåtar, görande sig ridderskapet och adelen försäkrade, at borgareståndet lærer finna billigheten häraf.

Herr rådman Helledaj tackade för den lemnade underrättelsen, och lofvade at det anmänte ärende skall snart till afslutande företagas.

Deputerade afträdde.

Herr borgmästaren Schauv hemställte, om icke ståndet, innan det nu anmänte ärendet företages, behagade afgjöra, huru stor belöning ståndets herr talman borde undfå, och om icke billigheten fordrade, det honom borde tilläggas niotusende plåtar. Herr rådman Helledaj frågade, om icke ståndet behagade bifalla detta nu af h:r borgmästaren Schauv gjorde hemställande?

Men åtskillige herrar ledamöter tycktes, at härutinnan wore ingen proportion emot den belöning, som ridderskapet och adelen föreslagit för herr grefwen och landtmarskalken. Ändteligen förenade sig ståndets derom, at h:r talman må undfå niotusende plåtar, och at h:r grefwen och landtmarskalken må erhålla den af ridderskapet och adelen föreslagne belöningen.

Herr talmannen återkom, och herr rådman Helledaj underrättade h:r talman i hwad slut ståndet nyss förrut stadnat.

Herr talman tackade ståndet på det ömmaste för des emot honom beviste bevågenhet, och hemställte, om icke ståndet behagade genom en deputation notifiera ridderskapet och adelen dess fattade beslut,

hwilket bifölls och utnämndes härtill h:r rådman Helledaj, jemte ellofva andre herrar ledamöter, som i detta ärende afträdde.

Desse herrar deputerade återkommo efter en liten stund, och berättade herr rådman Helledaj at ridderskapet och adelen betygadt sitt nöije öfwer ståndets bifall, till den föreslagne belöningen för h:r grefven och landtmarskalken. Och hade ridderskapet och adelen icke eller visat sig onögde öfwer den projecterade belöningen för ståndets herr talman, utan lofvat at straxt vilja detta ärende företaga.

Tolf deputerade ankommo ifrån ridderskapet och adelen. Och gaf ordförande, öfwerstelieutenanten Klingsporre, vid handen, det ridderskapet och adelen icke allenast bifallit den för ståndets herr talman projecterade belöningen, utan ock derhos funnit billigheten fordra, det herr talman måtte erhålla borgmästarerang och -heder i Stockholm, samt till wärkelig befordran anmälas.

Herr talman tackade deputationen för den gunst och benägenhet, som ridderskapet och adelen täckts honom bewisa, men undanbad sig härhos den honom tillärnade caractère och rang, hwilken herr talman, emot riksens ständers fattade beslut, icke kunde emottaga. Dock försäkrade herr talman, at han ansåge den honom således tillbudne förmånen, såsom werckeligen åtniuten.

Deputerade afträdde. Herrar deputerade föredrogo ett af dem, enligt ståndets beslut, författat bref till Hans Kongl. Maj:st, angående Boråhshandelen.

Herr borgmästaren Renhorn: För min del kan jag ej annat finna, än at detta projecterade bref är aldeles oformeligt. Här anklagas en stads borgerskap, at hafwa öfverskridit des privilegier, och erhållne resolutioner, utan at man bewist, at så wärckeligen skiedt, eller man egenteligen vet, hvaruti det består. Och förklarar jag fördenskull hermed till protocollet, at jag häruti aldeles icke tager någon del.

Herr borgmästaren Omnberg yttrade sig i samme mening, med den tillägning, at dett blefwe ett farligit præjudicat för samtelige städerne, som kunde medföra högsteftertänkelige påföljder, när man så fritt och oförsynt får anklaga, utan at förrut hafva bewist at klagan är rättmätig. I synnerhet woro det ett aldeles oordenteligt och eftertänkeligit steg, at man will öfwerlemna till Kongl. Maj:sts granskning en stads privilegier imellan riksdagar.

Herr borgmästaren Johan Boberg upläste allmänna besvärdeputationens project till § angående Boråhshandelen.¹

Herr borgmästaren Cervin yttrade sig: Allmänna besvärdeputation har oförswarligen handterat wåre städers privilegier och rättigheter, samt upoffrat dem åt Boråhs stad, utan at ståndet eller deputationen fått se denne stadens privilegier, eller de resolutioner, hvarpå dess borgerskap grundar dess handel, eller snarare sagt mångfalldiga missbruk.

Herr justitiarien Faxell höllt före, at Borås stads privilegier borde genom trycket allmänt kundgöras, på det samtelige städerne måge få weta, huru widt de egenteligen sträcka sig, och således kunna iackttaga de hwarjom och enom tillhörige rättigheter.

Herr handelsmannen Modén Det är afgjordt, at bref skall afgå till Hans Kongl. Maj:st ifrån ståndet, angående Boråhshandelens missbruk, och således

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen, onummerat.

bör det skie. Men ifall något uti det nu upläste brefwet skulle finnas, som kunde anses för oformeligt, så må det rättas till nästa plenidag.

Ståndet fant godt, at herr borgmästaren Johan Boberg må jämka detta bref något närmare, och dervid laga så, at Boråhs stads privilegier icke ställas under dijudication.

Skildes åt.

Åhr 1756 den 14:de October

S. D. Uplästes protocolsdeputationens betänkande,¹ angående kappellanernes befordran uti städerna. Tillstyrkandes deputationen det må kappellanernes tjensteår i Stockholm och i de städer, där otte- och aftonsång hålles hela året öfwer, jemte weckopredikningar, samt morgon och aftongudstjenst, räknas dubbelt, som före detta om scholæbetjente stadgat är, med mera ut in actis.

Herr borgmästaren Renhorn föreställte, at sysslorna äro äfven så trägne och ansvarige för både ordinarie och extraordinarie prästerne wid kongl. gardet och artillerieregementerna här i Stockholm, och borde fördenskull de af desse präster, som wärckeligen äro på 1696 års stat upförde, och i anledning deraf ständigt tjenstgörande, undfå samme förmån, som här för kappellanerna föreslås. Hållandes herr borgmästaren före, det detta vore så mycket mera billigt, som desse präster, ehuru de äro ordinarie, likväl niuta allenast ringa lön, och de extraordinarie hafwa aldeles ingen lön, oansedt de stå på staten och ständigt göra tjenst, enligt kongl. förordnandet derom, i hopp at erhålla befordran, som dock nu sällan skier.

Och fant ståndet skiäligt at bifalla detta protocolsdeputationens betänkande, med den af herr borgmästaren Renhorn gjorde tillägning, hwarom fördenskull extractum protocollis kommer at afgå.

Uplästes justitiædeputationens betänkande² uti saken, imellan extraordinarie notarien Carl Estenberg och dess broder Gabriel Estenberg, å egne och sine syskons wägnar, å ena, och framledne cancellierådet Estenbergs änka, fru

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Protokollsdeputationen, nr 20.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiædeputationen, nr 45.

Catharina¹ Carlsdotter, samt hennes måg capitainen De la Wall å egne, och des swågers Carl Wingenflychts wågnar, å andra sidan, angående såväl åtskilliche af de förre gjorde påminnelser, wid den af berörde fru upgifne boupteckning, som ock den å deras sida påstådde delning och besittning af qwarlåtenskapen. Pröfwandes deputationen rättwist, det framledne cancellierådets Estenbergs arfwingar böra, inom tvänne månaders förlopp ifrån detta riksens ständers dato, här i Stockholm till ett laga skiftes wärckställande, sammanträda, wid 1500 d:r kopp:rmts wite för den, som häruti hinderlig är, hwarvid och sedan all uti boupteckningen uptagen ostridig och executive gjäld, utaf oskifto först blifwit afdragen och gulden, en hvar af arfwingarne äga, at emot full borngen lyfta de dem tillfalne arfslotter.

Uplästes justitiædeputationens extractum protocolli, af den 22:dre sidstl. Junii, innehållandes dissentientium votum i detta mål. Men ståndet pröfwade rättwist, at bifalla justitiædeputationens nyss anförde betänkande öfver detta ärende.

Uplästes bondeståndets extractum protocolli angående fältbokhållaren Röngren. Hemställandes bondeståndet, om icke honom, i anseende till andragne skiäl och omständigheter, måtte bewiljas 200 d:r s:rmts. tillökning på dess innehafwande expectancelön, hwilket bifölls.

Uplästes justitiædeputationens utlåtande² öfwer Hans Kungl. Maj:sts nådiga proposition och berättelse öfwer de justitiæärender, som till generalauditeursexpeditionen höra. Och gifver deputationen vid handen, at sedan sidsta riksdag ettusende tuhundra tu mål, som till generalauditeurens föredragande höra, blifwit afgiorde, samt inge återstått vid denne riksdags början. Och som generalauditeuren ett väl förtjent beröm sig förwärfwat, genom dess wärdiga och rådeliga förhållande, ty hade deputationen funnit så mycket skiälligare at tillstyrka, det honom må tilläggas lika rang med revisionssecreterare, som generalauditeuren ifrån 1696 warit på lika nummer med dem upförd, till åhr 1719, då revisionssecreterarne med högre rang blifwit benådade.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

¹ Läs: *Christina*. Jfr *PrP* 14:2, s. 646.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiedeputationen, nr 46.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,¹ angående föreskrift för vice häradshöfdingen Falck. Tillstyrckandes deputationen, at Falck må anmälas till någon honom anständig befordran.

Hvilket ståndet biföll.

Uplästes ett af herr borgmästaren Schultén inlemnade memorial,² med hemställande, om icke i anseende till den besynnerliga förtjenst framledne ärkebiskoppen Eric Benzelius ägt, en ärestod på det nya tillämnade biblioteket må uprättas.

Detta memorial bifölls ock kommer 3:ne likalydande exemplar at renskrifvas, och genom påskrift hos de öfrige respective stånden till bifall anmälas.

Uplästes å nyo landt- och sjömilitæoeconomiedeputationens betänkande,³ angående ekevirkes och bränneveds utförsel ifrån Blekingen. Och förenade sig ståndet nu om följande resolutionen därå: At hvad ekevirket angår, förhålles förordningarne. Dock anser ståndet nödigt, at hädanefter och till vidare skogarnes förkofring i Blekinge, för amiralitetets behof, ingen fällning eller tillvärckning af ek må skie till klapphullt eller fatwircke, antingen för cronan sielf eller private. Men hvad af grenar och annat affall från de ekar, som till skieppsvirke blifva utsynte, kan tjena för de i orten inrättade fiskerier och fiskeribolagens behof, bör wara dem förbehållit.

Uplästes ridderskapets och adelens extractum protocoll, angående auctoren Ärlig Swensk och bifölls.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,⁴ angående 1:mo den åhr 1718 skiedde förhögnigen på räntan i Wästerbottn, 2:do dagswärcckspenningarne derstädes, och 3:io om de i berörde län hittills utgiorde mångfalldige räntepersedlars sammanslående och förvandlande i smör, kiern och penningar.

Ståndet biföll detta betänkande.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 132 (flera handlingar).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 142

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitæekonomiedeputationen, nr 29.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 133. Flera handlingar.

Uplästes secreta utskottets extractum protocollī, af den 12:te i denne månad,¹ angående den berömmelige nit och omsorg, hvarmed hofmästarinnan friherinnan Adlersten wårdat Deras Kongl. Högheter arfprintsarne Carl och Friedrich Adolph, samt cronprintsessan. Föreslåendes secreta utskottet, at henne må tilläggas en gratification af sextusende plåtar.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Uplästes justitiædeputationens betänkande² öfver den ansökning förrymde handelsbokhållarne Hans Gréen och Abraham Schröder, såsom delaktige, uti ett åhr 1752 i Norrkiöpings stad sig tilldragit packhusbrott, vid nu påstående riksdag giordt, at till riket och fädernesorten fritt på leijde få inkomma, brott sitt erkänna och uppenbara, samt sedan deröfver laglikmätigt slut afwakta, hvilket deputationen tillstyrckt.

Ståndet pröfvade jämväl skiäligit, at lemna dess bifall härtill.

Uplästes justitiædeputationens betänkande,³ angående handelsbetjenten Peter Gustav Westmans igenom des fader rådmannen i Norrkiöping Henric Westman giorda ansökning, at få åter komma i riket, hvarifrån han för delactighet uti det packhuset i berörde stad åhr 1752 föröfwade odömd afvikit och till Surinam sig begifvit. Tillstyrckandes deputationen, at honom leijde må beviljas,

hwilket ståndet också biföll.

Uplästes secreta deputationens sluteliga berättelse, angående det deputationen anförtrodde öfverseendet af rådsprotocollerne uti inrikes civil- samt krigsärender. Och som deputationen funnit det betjeningen uti inrikes civilexpeditionen warit otillräckelig till protocollernes renskrifvande, ty tillstyrcker deputationen, at en copist med 200 d:r s:rmts årlig lön härtill må antagas.

Ståndet lemnade dess bifall härtill.

Uplästes secreta utskottets extractum protocollī,⁴ af den 12:te i denne månad med tillstyrckande, at ett allmänt förbud må utfärdas vid ettusende dahl:r silf:rmts wite för den, som fördristar sig, under hvad namn det wara må, at hos Hans Kongl. Maj:st, rikets ständer eller deras manufacturcontoir giöra ansök-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 166.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiædeputationen, nr 47.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiædeputationen, nr 48.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 167.

ning om penningförskotter till fabriquer af publicque medel, vidare än hvad för wahornes wiga och säker afsättjande dem kan meddelas.

Ståndet biföll detta tillstyrckande.

Uplästes ett af herr borgmästaren Kihlman inlemnad memorial,¹ angående den så högt på en kort tid upstegne spannemålsprisen. Hemställandes herr borgmästaren, om icke Hans Kongl. Maj:st kunne tillstyrckas, at i alle rikets orter göra alfvarlige föreställningar, om ett efter samwete och christelig billighet proportionerat pris på spannemål.

Men ståndet fant icke rådeligit, at gå in uti detta hemställande, och det så mycket mindre, som ståndet höllt före, at det vid närvarande omständigheter alls intet kunde uträtta.

Uplästes ett af advocatfiscalen Bildenschiöld inlemnad memorial, angående pensionscassornes direction, och fant ståndet betänkeligit, at sig häröfver yttra, innan planen till inrättningen af civile pensionscassan blifvit upgifven. Och som advocatfiscalen Bildenschiöld blef härom underrättad, ty återbegärte han detta des memorial, hwilken begäran ståndet bewilljade.

Uplästes herr öfwersten August Ehrensvärds memorial med hemställande,² om icke för andrage ordsaker, herr öfwersten och regementet kunde tillåtas, at hederligen förnöja underlieutenanten Tibell för det han går utur regementet, och söker sin lycka annorstädes, än innom arméen.

Ståndet pröfvade skiäligit, at bifalla detta memorial.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,³ angående bokbindareembetets här i staden gjorda ansökning, at boktryckarne måtte förbindas, dem med inbundne böckers försälljande uti deras handtering förfördela, hwilken ansöknings bewilljande deputationen tillstyrckt.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens extractum protocoll, angående dissentientium votum i detta mål.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll af den 12:te i denne månad,⁴ angående detta ärende, med tillstyrckande det boktryckarne måge äga frihet, at försälja deras förlags böcker inbundne.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 143.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 144.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 134 (flera handlingar).

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 168.

Herr talman hemställte, om icke detta widlyftiga mål måtte öfwerlemnas till herrar deputerades genomseende, at deröfwer i form af extractum protocoll i inkomma med deras tankar.

Detta bifölls.

Uplästes prästeståndets extractum protocoll, af d:n 13 i denne månad,¹ angående riksdagsbeslutet, och bifölls den af prästeståndet föreslagne ändring vid 7 §, at det går ut, hvad om rikets clenodier, Kongl. M:s handpenningar, med mera förmäles, ifrån orden: *angående rikets clenodiers, och mobiliers öfverseende*: till och med orden: *konungagälds betalning besväras*.

Tjugufyra deputerade från bondeståndet ankommo, och anmälte ordföranden, bergsmannen Otto Olofsson, at bondeståndet hade förehaft ärendet, angående herr grefvens och landtmarskalkens belöning, samt bifallit, at bemälte herre må erhålla den summa af 36000 plåtar, som ridderskapet och adelen föreslagit, hwarjemte bondeståndet hade funnit billigheten fordra, det h:r grefwen och landtmarskalken måtte anmälas till generallieutenantsfullmagts erhållande i arméen. Härhos hade ock bondeståndet bifallit, det borgareståndets herr talman måtte erhålla de projecterade 9000:de plåtar i belöning för dess mångfaldige besvär vid denne riksdag, samt undfå borgmästarecaractère, -rang och -heder i Stockholm. Och som bondeståndets talman samt dess secreterare med mycken omsorg och flit, samt skickelighet låtit sig wara angelägit, at vårda så de allmänne, som ståndets enskiltte ärender, under all den oro som förefallit, så hade ock bondeståndet trodt sig böra och kunna anmäla dem till erhållande af 9000:de plåtar hvardera, samt at secreteraren må niuta befordran till något först ledigt blifvande anständigt embete.

Herr talman tackade för den lemnade underrättelsen, och i synnerhet för den bewågenhet, som bondeståndet wisat emot herr talman. Men hvad den tillärnade caractèren och rangen beträffar, wore herr talman föranlåten, at så nu, som tillförene hos borgareståndet, at undanbedja sig en sådan heder. För öfrigit försäkrade herr talman, at borgareståndet lærer gå in uti alt det, som möjligt är, i anseende till bondeståndets talmans och secreterares belöningar.

Deputerade afträdde.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Prästeståndets protokollsutdrag, nr 16.

Herr talman hemställte, om ståndet nu behagade företaga detta af bondeståndets deputerade anmälte ärende, angående deras talman och secreterares belöningar. Herr talman medgaf, at bondeståndet tagit nog mycket till, men så wore det ock sant, at deras talman under vår swåra belägenhet, skiött så väl dess stånds, som de öfrige affairerne, som ärlig man. Och i detta afseende hade en och annan af ridderskapet och adelen, i förtroende föreslagit 6000 plåtar för talmannen och 4000:de plåtar för secreteraren.

Ståndet fant godt, at detta ärende må hvila, till des man något närmare kan erfara, huru de öfrige stånden äro sinnade i detta ärende.

Sex deputerade ifrån ridderskapet och adelen ankommo, och anmälte ordföranden, advocatfiscalen Bildenschiöld, at ridderskapet och adelen hade förehaft justitiædeputationens betänkande, angående brukspatron Timms ansökning, at få giöra penningelån på det, såsom fideicommiss honom tillfallne Semla bruk. Och som ridderskapet och adelen funnit denna ansökning strida emot lag och bancowärckets säkerhet, så hade ridderskapet och adelen icke kunnat lemna des bifall dertill, hwilket ridderskapet och adelen welat förden skull hos borgareståndet anmäla, i det säkra hopp, at ståndet ändrar dess förrut i detta mål fattade beslut.

Herr talman tackade för underrättelsen, och försäkrade, at ståndet lærer se till, huruvida det kan jämka sig efter ridderskapets och adelens åstundan.

Deputerade afträdde.

Och herr talman hemställte, om ståndet behagade gå in uti någon ändring af det nu anmälte målet, rörande brukspatronen Timms ansökning,¹

hwartill allmänt Nej swarades.

Herr talman anmälte, at löparen till secrete utskottets extractum protocoll, angående medicinalwærcket wore ankommen, frågandes, om ståndet nu behagade företaga detta ärende.

Men herrar borgmästarne Lange och Friedrich Ingman begärte, at detta ärende måtte hvila, hwilket beviljades.

Uplästes prästeståndets extractum protocoll, af den 12:te i denne månad,² med hemställande, om icke, i anseende till andragne skiäl och omständigheter, andre predikanter wid kungl. artillerieregementet måtte efter 1696 åhrs stat

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiædeputationen, nr 17.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Prästeståndets protokollsutdrag, nr 17.

bewiljas en lika lön med första predikanten wid berörde regemente, och magister Olof Forssen, som denna syssla nu innehar, således för detta och följande åhren undfå 100 d:r s:rmts tillökning.

Ståndet fant skiäligt at härtill lemna des bifall.

Herr borgmästaren Johan Boberg gaf vid handen, at han, enligt ståndets sidst fattade beslut, jämkat den tillärnade skrifvelsen till Hans Kongl. Maj:st, angående Boråshandelen.

Berörde skrifvelse uplästes och bifölls, samt lydde sålunda:¹

Stormächtigste etc. etc.

Ehuru åtskillige kongl. resolutioner tydeligen förmå, at Borås stads borgerskap hwarken måge öfwerskrida och extendera sin handel vidare, än hvar till the, efter sine privilegier värckeligen äro berättigade,² ej eller föröfva missbruk och oordentligheter emot lag, handelsordinantier och andre städers privilegier. Likväl och som flere städer theröfver klaga, at thenne stads borgerskap icke desto mindre skola twärtemot dess privilegiers tydeliga och klara innehåll, men under skygd deraf, drifva så i städer som på landet, en olaglig handel med hwarjehanda i städerna appreterade och andre slags waror, bestående i victualier, lin, hudar, ull skinn, hampa, tobak, humble, koppar och malm, med mera. Altså föränlåtes hos Eders Kongl. Maj:st borgareståndet så mycket oumgängeligare allerunderdånigst anhålla, det täcktes Eder Kongl. Maj:st allernådigt låta åtvarna förrebemälte stads borgerskap, at wid bot efter lag, med thetta för the öfrige städerna så högst skadeliga handelssätt innehålla, och therjemte lika nådigt anbefalla wederbörande embetsmän theröfwer noga och alfvarsam hand hålla, besynnerligast som thetta borgerskap, utom then frihet them tillerkänd är, at i städerna uti öpne bodar hålla sine på privilegier sig grundade waror fahle, äfwen therstädes utur och i hus sitt kram utbiuda, och glorwyrdigst i åminnelse konung Carl den XI:te den 3 Martii år 1678 på ingen annan grund af tånämnde stads privilegier i nåder stadfästadt och confirmerat, än med det uttryckeliga förbehåll, at the icke böra löpa emot handelsordinantien af år 1617,³ eller andre fundamentale riksens lag och stadgar.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 165.

² Se *PRF* 6, nr 59, 101 och senare privilegier, behandlade i Forssell 1952, särsk. s. 105–163, 185–200.

³ Tryckt förordning 12 oktober 1617: *Ordinantie, huruledes köphandelen aff riksens inbyggare så wäl som fremmande drifwas skal* (= *PRF* 5, nr 128).

Eders Kongl. Maj:sts allernådigste åtgjörd härutinnan, tillförser sig borgareståndet allerunderdånigst och med djupaste vördnad framhärdar stormäktigste etc. etc.

Allerunderdånigste etc.

På borgareståndets vägnar

Stockholm d. – Oct. 1756. Gust. Kerrman Nicol. Renhorn

Herr borgmästaren Omnberg hemställte, om icke den af allmänna besvärdeputationen projecterade §,¹ angående Boråhshandelen måtte ibland ståndets besvär införas. Detta bifölls.

Uplästes secreta deputationens betänkande,² angående capitainlieutenantens wid amiralitetet Mathias Peter Stiernheims besvär öfwer liden prejudice, genom capitainlieutenanten von Gerden wid tillfälle till befordran. Tillstyrkandes deputationen, at von Gerden icke må vidare avancera, innan Stiernheim i sin tour, utan äldre officerares förfördelande, blifvit befordrad framför honom.

Uplästes capitainlieutenanten Stiernheims härhos inlemnade memorial och anhållan, at, i anseende till dess lidande, erhålla capitainesfullmagt, jemte den förmån, som honom uti secreta deputationens nyss upläste betänkande blifvit tillagd.

Å detta memorial hade ridderskapet och adelen sig yttrat, at ridderskapet och adelen samtycker, det capitainlieutenanten Stiernheim må hugnas med capitainsfullmagt, samt uti tjensten derföre blifva ansedd. Dock kommer han ej at undfå tour till lön framför de äldre officerare.

Ståndet biföll detta ridderskapets och adelens yttrande, jemte det nyss ofwan anförde secreta deputationens betänkande i detta mål.

Herr borgmästaren Friedrich Ingman uplyste ett af honom författat memorial,³ angående 30 st. frimarcknader, som allmogen i Småland, Skaraborgs och Elfsborgs lähner begärdt. Och som desse frimarcknader skola lända till förminskning i tullen, samt strida emot städernes privilegier, ty begärte herr borgmästaren ståndets biträde till förekommande häraf. Och som honom sådant

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen, onummerat.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 47.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 145.

bewilljades, ty upläste herr borgmästaren ett af honom härom författat extractum protocoll, hwilket bifölls och lydde sålunda.¹

S. D. Borgareståndet lät sig föredraga, huruledes allmogen uti Småland, Skaraborgs och Elfsborgs läner åtskillige frimarcknader på landsbygden, 30 till antalet, begärt, och at riksens höglofl. ständers cammar-, oeconomie- och commercedeputationen någre sådane frimarcknader wid 1747 års riksdag tillstyrckt. Men allthenstund slike marcknader lända städerne uti förberörde lähner i gemen till skada och förfång, samt staden Borås i synnerhet, hvilken på gårdfarens handel och allmogens samt egne tillwärcckningar, är funderad och privilegerad, till total undergång, jämväl cronan till ansenlig minskning i dubbla tullen, den bemälte stad erlägger hvarjemte den skadeliga landthandelen igenom slike frimarknader skulle styrckas och befrämjas, och som kiöparen alena till fördel lända, besynnerl. på orterne omkring Borås, hwarest en stor del allmoge wisa mera hog för handel, än för landtbruk. Fördenskull och emedan saken rör städernes privilegier och rättigheter, hvilka, enligt 1723 resolution,² till sin grund och varelse icke böra rubbas, samt tillskyndar cronan en kiänbar minskning i tullinkomsterne, bevilningar och utskyllder, då städerne ruineras, ty har ståndet icke kunnat undgå, till de öfrige respective stånden anmäla ett cronones tulls förminskning samt städernes rättigheter och wälfärd, såsom en res privilegii, nära rörande mål, under närmare öfwerwägande benägit företaga, hälst generaltullarrendesocieteten härvid icke hörd blifvit, hvilken igenom sådan författning hädanefter skulle sakna dubbla tullen, den Borås stad för sin handel betalar, och derföre fordra afskrifning.

Det förekommer dessutom ståndet något besynnerligt, at detta betänkande må utan remiss blifvit uptagit uti secreta handels- och manufacturdeputationen, dit det emot dess instruction icke dragas bordt ifrån den deputation, hwart det förrut af urskillningen blifvit remitterat, och hwarigenom undersåtarnes säkerhet ställes uti en äfwentylig owisshet, samt riksdagsordningen rubbas, hwilket med de öfrige respective stånden till rättande och ändring hörsamt-, tjenst- och wänligen communiceras.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 166.

² Tryckt resolution 16 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring öfwer de, wid denne genom Guds nåde nu wäl öfwerståndne riks-dag, utafsamtelige städerna, genom deras fullmäktige, underdånigst insinuerade beswärs-puncter*, § 45.

Herr talman anmälte, at herr grefven och landtmarskalken hade genom en utskickad begärt, det ärendet angående belöning för bondeståndets talman och secreterare måtte hvila, till dess h:r grefven och landtmarskalken finge tillfälle, at i sammanträde med de öfrige ståndens talmän härom förut öfverlägga, hwarjemte herr grefven och landtmarskalken låtit weta, at ridderskapet och adelen funnit nödigt, det riksdagens slut må upskiutas till nästkommande onsdag.

Uplästes justitiädeputationens betänkande,¹ angående hofrätternes till denne riksdag ingifne berättelser, om det derstädes sedan sidsta riksdags början till 1754 åhrs slut förrättade arbete. Herr borgmästaren Renhorn begärte, at detta ärende måtte hvila. Hvilket bevilljades.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,² angående allmogens i Åkerbo härad uti Westmanland sökte lindring uti dagswärckspræstationen till Kungsörs kongsgård.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens extractum protocoll, af den 13:de Augusti sidstl., rörande dissentientium votum i detta mål.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll af den 2 i denne månad, angående detta ärende.

Herr bisittaren Flodman begärte, at detta ärende måtte hwila, hwilcket bifölls.

Tolf deputerade från prästeståndet ankommo, och anmälte ordföranden, biskoppen doctor Troilius, det prästeståndet hade förehaft ärendet, angående herr grefvens och landtmarskalkens, samt de öfrige talmännens belöning för deras, vid denne riksdag, hafde dryge besvär, och hade prästeståndet bifallit den för herr grefven och landtmarskalken föreslagne belöning, samt at bemälte herre må blifva general i arméen. Och som prästeståndets värde talman herr ärkebiskopen, samt borgareståndets herr talman af berömlig nit för fäderneslandets väl, haft all möda och omsorg osparde, till frihetens försvar, under the förefallne svåre oroligheter, samt jämväl i öfrigit med försiktighet handterat de förekomne riksdagsärender, så hade prästeståndet pröfvat billig-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiedeputationen, nr 49.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 135 (flera handlingar).

heten fordra, det präste- och borgareståndens herrar talmän må tilläggas en belöning af femtontusende plåtar för hvardera, samt at borgareståndets talman härhos må erhålla caractère och rang af borgmästare i Stockholm. Prästeståndet hade ock bifallit, det bondeståndets talman Olof Håkansson, må erhålla niotusende plåtar i belöning. Men hvad secreteraren i berörde stånd angår, har prästeståndet hållit före, at målet, angående hans belöning, må öfwerlemnas till herr grefwen och landtmarskalkens, samt respective talmännens närmare öfverläggning, som sedan kunna anmäla det i secrete utskottet till afslutande. Härjemte hade prästeståndet funnit nödigt, at till det bästa recommendera S:t Clara kyrcka här i staden, som står i stor skulld, till erhållande af ett öre silf:rmt. af hvarje matlag öfver hela riket nästkommande åhren 1759 och 1760.

Herr talman tackade för den lemnade underrättelsen, och i synnerhet för den bewågenhet, som prästeståndet behagat honom wisa, till hwilken herr talman wäl icke funne sig förtjent, men ville dock biuda till, at dertill göra sig wärdig. Men hwad den föreslagne caractèren angår, såge herr talman sig föränlåten, at undanbedja sig densamme, såsom stridande emot riksens ständers redan tagne författning. För öfrigit lofvade herr talman, at hvad deputationen nu anmält, skall snart tagas under öfwerwägande.

Deputerade afträdde.

Och tjugufyra deputerade från ridderskapet och adelen infunno sig, och anmälte ordföranden, landshöfdingen herr baron Friesendorff, at ridderskapet och adelen hade förehaft ärende, angående bränvinsbrännandet, och detsamme nog samt öfwerwägat samt funnit, at förbud theremot wore wid närwarande höga spannemålspris aldeles nödigt. Men icke dess mindre hade flere förekomne betydande omständigheter föränlåtit ridderskapet och adelen, at på det sättet i detta ärende förena sig med bondeståndet, at bränvinsbrännande må tillåtas ifrån den 5:te December till den 15:de ejusdem, och ifrån den 15:de Martii till d. 30 i samme månad, så i städer, som på landet, men at författningen för öfrigit må äga sitt fulla bestånd. Ridderskapet hade för dess del funnit nödigt, at riksdagens afslutande må uppskiutas till nästkommande onsdag, och för öfrigit hade ridderskapet och adelen bifallit, det präste- och borgareståndens herrar talmän skola erhålla i belöning för deras hafde beswär,

9000 plåtar hwardera, samt bondeståndets talman 6000 plåtar, och samme stånds secreterare tiotusende dahl:r s:rmt.

Herr talman tackade för den lemnade underrättelsen, och lofvade, at de anmälte ärender skola snart företagas till öfwerwägande.

Deputerade afträdde.

Herr talman hemställte, om ståndet behagade bifalla, at riksdagens avslutande uppskiutes till nästkommande onsdag.

Ståndet lemnade härtill des bifall, och med förbehåll, at ingen prolongation hädanefter må proponeras eller antagas.

Herr talmannen gaf vid handen, at herr grefwen och landtmarskalken, genom en utskickad begärt, det herr talman wille komma neder till riddarehuset och secreta deputationens rum, till ett sammanträde, med herr grefwen och landtmarskalken, samt de öfrige talmännen.

Herr talman afträdde och ståndet anmodade herr borgmästaren Renhorn at imedlertid föra klubban.

Uplästes secreta deputationens betänkande,¹ angående lieutenanten Nils Gustaf Silfverschiölds anförde beswär öfwer prejudice, som honom wid sökt befordran skall blifwit tillfogad, af capitainen Gedda, som blifvit befordrad till stabscornett, med tillagd förmån, at inom regementet niuta tour och anciennité, såsom capitaine i arméen. Och tillstyrcker deputationen, at Gedda må ändledigas ifrån dess stabscornetsbeställning men bibehållas, såsom capitain i arméen, med dess förrut innehafde åhrliga löhn.

Ståndet biföll detta betänkande.

Uplästes cornetten Johan Wolfert Brummers memorial och klagan öfwer liden prejudice i dess befordran. Och emedan detta ärende icke igenom urskillningen till riksens ständer inkommit, så, ehuru dess påskrift wittnade, at det hos ridderskapet och adelen blifvit anmält, fant ståndet likväl bäst, at sig icke härmed befatta, hvarom Brummer underrättades, som då åter begärte detta dess memorial som honom bewilljades.

Uplästes presidentens grefve Gyllenborgs memorial,² med hemställande, om icke för bergslagernes härunder beroende angelägenhet förordnas må, det hädanefter ständigt en af revisionssecreterarne bör, jemte det han äger grun-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 48.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 146.

delig kundskap i lagfarenheten, äfven besittja bergsmannavettenskaper, till hvilken ända då öppning efter revisionssecreteraren von Stockenström sig tilldrager, sådane af bergscollegii ledamöter borde dertill föreslås, som, jemte det de äga insikt i bergswäsendet, äfwen äro kände för lagfarne män.

Ståndet fant skiäligit, at bifalla detta memorial.

Sex deputerade från bondeståndet ankommo, och anhöllt ordföranden, Jacob Larsson, om ståndets bifall till 17 och 76 §§ af bondeståndets allmänne besvär,¹ anmälandes härhos, det emedan de öfrige respective stånden funnit skiäligit, at justitiæcancelleren Fredenstierna skall undfå ersättning för det han nu till åboerne måste återlemna de honom till skatte uplätne hemman, så fordrade och sielfva billigheten, efter bondeståndets tanka, at desse åboer måtte erhålla någon ersättning för deras lidande, i det de ifrån hemmanen blifvit stötte, och i 2:ne år måst gå bergningslöse och huswille med deras fattige hustrur och barn, hwilket ärende bondeståndet fördenskull welat på det ömmaste recommendera.

Herr borgmästaren Renhorn försäkrade, at ståndet lærer se till, huru de anmälte målen, måge kunna efter skiäl och billighet afhielpas.

Deputerade afträdde.

Tolf deputerade ifrån bondeståndet infunno sig, och anmälte ordföranden, Otto Olofsson, det en deputation ifrån prästeståndet hade nu nyss gifwit handen, at prästeståndets tanka wore, det des talman herr ärcebiskoppen och borgareståndets h:r talman måtte för deras, wid denne riksdag hafde besvär, undfå femtontusende plåtar hvardera, hwilket ock bondeståndet bifallit, i det säkra hopp, det borgareståndet lærer finna, det den af bondeståndet för dess talman föreslagne belöningen af nijotusend plåtar är häremot proportionerad, och således dess bifall härtill lemna, såwäl som ock, at bondeståndets secreterare må undfå en lika belöning för dess hafde besvär.

Herr borgmästaren Renhorn tackade för underrättelsen om bondeståndets beslut, angående borgareståndets talmans belöning, och yttra sig härhos, at det ärbare bondeståndet icke borde twifla, det ju borgareståndet gierna fogar sig till bondeståndets nöije uti alt det, som billigt är, och möjeligen skie kan. Men deremot hyste borgareståndet det förtroende, at bondeståndet icke lærer underlåta, at efter rätt och skiäl befordra till godt slut de ärender, som borga-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen, onummerat.

reståndets rättigheter och wälfärd angå. Och som en stor del af desse ärender ännu icke wore hos bondeståndet afgiorde, förmodade herr borgmästaren at sådant med det första lærer skie.

Deputerade afträdde.

Herr talman återkom, och berättade hvad, som i sammanträde med herr grefven och landtmarskalken, samt de öfrige talmännen förefallit. Angående riksdagens afslutande, hade man stadnat i den tanka, at riksdagen nästkommande onsdag må afblåsas, och riksens ständer näst påföljande torsdag infinna sig på rikssalen. Herr talmannen hade ock talt med herr grefven och landtmarskalken, om den föreslagne friheten, at få bränna bränvin, samt föreställt, hvad svåre påföljder denna frihet måste hafva i en tid, då så allmän brist på spannemål sig yppat, hwarvid herr talman låtit förstå, det honom fölle svårt at begripa, huru en sådan proposition kunnat göras. Men herr grefven och landtmarskalken hade ursäktat sig och sagdt, det han dertill warit nödtwungen, så af bondeståndets trägne böner, som ridderskapets och adelens benägenhet för bondeståndet i detta mål, hemställades herr talman, om icke ståndet behagade göra en alfvarsam föreställning häremot, hos de öfrige respective stånden.

Herr borgmästaren Cervin: Det hålles för en skyldighet, at städerne skola inskaffa så wäl spannemål, som andre nödige waror, när brist derå sig inom riket yppar, det är ock sant, at denne skyldigheten åligger städerne, men likväl ej annars, än då dylike wahror kunna utomlands erhållas, hvilket wid närvarande omständigheter, då allmän brist på spannemål både utom och inom riket sig yppar omöjeligen kan skie, åtminstone icke till den myckenhet, som rikets behof erfordrar. Icke dess mindre är jag försäkrad, at wi så nu, som efter tillförne skola få höra den obetänkte klagan och beskyllning, at städerne äro skulden både till spannemålsbristen och dyrheten, låtom oss fördenskull alfvarsammel. föreställa de öfrige stånden sakens rena sammanhang, på det ringen må hafwa lägenhet at beskylla oss, enär genom det tillärnade bränvinsbrännandet brist på brödfödan sig yppar.

Herr borgmästaren Renhorn: För min del finner jag nödigt, at extractum protocolli härom må afgå till de öfrige respective stånden med yttrande, at ståndet har nog säker underrättelse, det brist på spannemål sig jämväl yppat utomlands, och at derstädes följakteligen litet eller intet står at erhålla, hwar-

före och ståndet håller före sielfva nödvändigheten ärfordra, det all bränvinsbränning må förbiudas tills vidare.

Men skulle de öfrige respective stånden icke villja härmed instämma, utan likafullt bifalla den föreslagne bränvinsbränningen, är jag af den tanka, at wi böre jämwäl lemna vårt bifall dertill. Ty eljest skulle våre städer blifwa missnögde, enär de sågo bränvinsbränningen tillåten på landet, men sig däri från uteslutne. Och skulle för öfrigit städernes uteslutande härifrån, så mycket mindre medföra någon nytta, som förfarenheten witnar, at bränvin nog kan inpracticeras ifrån landet.

Herr justitiarien Faxell: Mig förefaller detta ärende altför ömt och angelägit. Nöden är i sanning större och allmännare, än mången tror. Största delen af rikets eller dess inwånares ägendorar äro redan pantsatte i banqven. Hwar skola då ägarne taga penningar till deras wärcks drift och arbetarnes löner? Spannemålsbristen yppar sig både inom och utomlands. Hwar skall man då få bröd för de fattiga arbetare, som icke äga åkerbruk? Man skriker, at städerna skola skaffa in spannemål. Man beskyller dem, at de icke fullgjöra sin skyldighet, och at såsom onyttige böra läggas ut. Men ingen betänker, at döden icke kan taga något, där icke lif finnes, och at det är rent af för städerna en omöjlighet¹, at inskaffa spannemål då den ej finnes till kiöps. Låtom oss förden skull nu genast gå med en deputation till de öfrige stånden, och föreställa med tydelige färgor den nöd som riket förestår, samt at städerna willja wara frie från all beskyllning, enär denna nöd genom det föreslagne bränvinsbrännande ökes.

Herr borgmästaren Schauv: Jag är wäl af samme tancka, som herr justitiarien Faxell, men som jag tycker mig redan förut se, huru med detta ärende lærer gå, så wet jag ej hvad en föreställning skulle hielpa. Fast mera befarar jag, at vi giöra saken wärre, i det vi åstadkomma missnöije hos bondeståndet, och tör hända, som nog troligit är, jämwäl hos andre. Om nu de öfrige stånden lika fullt gå in med bondeståndet, hvilket förmodeligen skier och städerna blifwa uteslutne, så blifwa ock desse onögde deröfver, och beskylla oss, at vi varit ensamme dertill vållande.

¹ Enl. konc.; i renskr.: *omöjligit*.

Herr borgmästaren Omnberg instämde med herr borgmästaren Schauvs nyss anförde yttrande till alla delar, och begärte, at detta ärende måtte hwila, tills i morgon, på det man finge höra prästeståndets tankar häröfver.

Herr talman hemställte, om icke nödigt wore, det extractum protocollii måtte uppsättjas till nästa plenidag, och deruti föreställning giöras, i anledning af den nu förefallne discours.

Men herr borgmästaren Omnberg höllt före, at en sådan föreställning icke skulle medföra någon nytta vid närvarande omständigheter, utan fast mera åstadkomma ovänskap hos de öfrige stånden emot detta ståndet, och i synnerhet missnöije hos bondeståndet, hwarföre bäst wore, at ärendet må hvila, till dess man finge höra bondeståndets tankar häröfver.

Herr talman: Jag tror icke at någon ibland oss finnes, som icke är öfvertygad därom, at riket hotas med en öfwerhängande nöd och brist på brödfödan. Wore något förråd på spannemål utomlands at tillgå, kunde nöden någorlunda förekommas. Men ehuru man har litet eller intet, at wänta derifrån, åtminstone på långt när icke så mycket, som rikets behof erfordrar, will man dock öfva slöseri med bränvinsbrännande, och således rent af uttömma det lilla förråd, som ännu i riket kan finnas. Det är fördenskull högst beklageligt, at ett så riksvårdande ärende, som thetta, skall få eländigt och wårdslöst handteras, at man icke vill frälsa vårt fattiga och brödlösa folck ifrån en förestående hunger och undergång, utan häldre genom tillverckningen af en öfwerflödsware taga brödet ifrån den fattigas mun. Och finner jag således mig föranlåten at hemställa, om icke en alfvarsam föreställning härom må genom extractum protocollii afgå till de öfrige respective stånden.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag har nyss förut yttrat mig, at jag aldrahålst såge, at bränvinsbrännande må aldeles förbiudas, och at föreställning om nödwändighet deraf måtte ifrån ståndet afgå, dock i händelse de öfrige respective stånden skulle bifalla bondeståndets begäran, at vi ock måtte gå in dermed. Men nu sedan jag måste höra, at man vill hålla för betänkeligit, at giöra härom någon sådan föreställning, som den öfwerhängande faran werckel. erfordrar, måste jag något närmare yttra mig häröfwer. Det förbande odiuret menniskiofruktan är orsaken, tillika med egennyttan, at vi frukta säga sanningen rent ut, i ett så riksvårdande ärende, som detta, då den fattige hotas med yttersta undergång. Och måste jag rent af bekänna, at detta förefaller mig så mycket

besynnerligare, som wi förrut hafwe haft hierta nog, at frambära inför vår konung klara sanningen, ehuru obehagelig den kunnat wara, så at jag nu snart måste förfalla på den tankan, at i detta ärende måste finnas någon serskilt, mig obekant orsak, utom de förrut nämnde. Men mine herrar! Låtom oss komma ihog, at vi äro hitkomne, at vårda rikets bästa, och at inge andre än rena afsigter böra dervid äga rum, hwarföre vi ock böra redligt säga ut hvad oss på hiertat ligger, på det ingen må kunna beskylla oss för wårdslösa och flathet, i det wi tegat, där dock wår oförnekliga skyldighet fordrat af oss, at tala och giöra alfvarsamme föreställningar.

Herr borgmästaren Cervin begärte underrättelse, om icke det wore sant, at Hans Kongl. Maj:st infordrat herrar landshöfdingarnes underrättelser, om den i orten sig yppande spannemålsbristen. Och som detta med Ja besvarades, så hemställte herr borgmästaren, om icke rådeligt wore, at hos de öfrige stånden begära, det Hans Kongl. Maj:st må anmodas, at lemna riksens ständer underrättelse, i anledning af landshöfdingarnes svar, huru i landsorterne står till, och hvad tillgång på spannemål der finnes.

Herr åldermannen Ström: Bryggareembettet har väl någon 1000:de tunnor spannemål, som icke duga till något annat, än till bränvinsbrännande. Men icke dess mindre skall det blifva min lag, och jag wara nögd, om ståndet behagar besluta, at bränvinsbrännandet ej skall tillåtas.

Herr borgmästaren Renhorn: Om spannemålen duger till brännevin, så duger den ock i nödfall till bröd för den fattige. Bättre något än intet, så at i händelse bränvinsbrännande skulle tillåtas, borde likväl efter min tanka alla store värck, så i städer som på landet, derifrån uteslutas. Men rådeligast lærer likväl wara, vid närvarande trångmål, at vi afsäga oss allt bränvinsbränneri, och således draga oss undan alle illvilljoge beskyllningar, samt det ansvar som wåre samweten ofelbart måste af oss fordra, när den fattige råkar i nöd, genom brist på brödfödan.

Herr borgmästaren Fries: Jag måste bekiänna, at hvad h:r borgmästaren Renhorn, så nu som nyss förrut, har anfört, äger god grund, och wore det at önska, det bondeståndets begäran måtte afslås. Men det håller jag för aldeles betänkeligit, at vi skulle afsäga wår rättighet af bränna, när sådant på landet tillåtas skulle. Ty om vi giöre detta slag, torde man giöra oss swårighet nog, när wi wille taga wår rättighet igen.

Herr rådman Hanqvist: Jag ville ock gierna förena mig med herr borgmästaren Renhorns tanka, om jag kunde wara wist derom, at städernes borgerskap tänckte bättre, än bondeståndet. Men som jag härom måste wara wiss, så ser jag nog det missnöije, som städernes borgerskap skulle wisa, om wi uteslöto dem ifrån bränvinsbränningen, när trenne stånd likwäl densamme bewilljat.

Herr talman hemställte, om icke en alfwarsam föreställning emot bränvinsbränningen måtte afgå, nu till en början till de öfrige stånden, med bifogad begäran, at innan något beslut fattas, hos Hans Kongl. Maj:st underrättelse må begäras, i anledning af herrar landshöfdingarnes infortrade relationer, huru i landsorterne tillstår, och hvad tillgång där på spannemål kan finnas. Detta hemställande bifölls, och anmodades herr justitiarien Faxell, at upsättja extractum protocollii härom.

Herr borgmästaren Omberg gaf vid handen, at herr borgmästaren Herkepeus hos herrar deputerade anmält, det magistraten och borgerskapet i Enkiöping, för hwilken stad h:r borgmästaren är tillika fullmäktig, skall wägrat honom återstoden, af det utfäste riksdagsarfvodet. Och som herrar deputerade funnit detta obilligt, ty hade herrar deputerade projecterat härom ett bref till landshöfdingen i orten.

Berörde projecterade bref uplästes och bifölls, lydande sålunda:¹

Högwälborne herr baron och landshöfdinge, samt riddare och commendeur af kongl. Nordstjerneorden.

Hos borgareståndet har justitiæborgmästaren och riksdagsfullmäktigen ifrån Upsala Peter Herkepæus, hwilken therjemte är riksdagsfullmäktig för Enkiöpings stad, andragit, huruledes sidstnämnde stads magistrat och borgerskap skall wägrat honom återstoden af det utfäste riksdagsarfvodet, hwilket dock icke skall vara högre utfäst, än till 14 öre silf:rmt. om dagen, hwarföre han ock anhållit, at ståndet ville hos herr baron och landshöfdingen thenna hans angelägenhet i bästa måttan anmäla.

Herr baronen och landshöfdingen har borgareståndet förthenskull hörsamt anmoda welat, thet behagade herr baronen och landshöfdingen foga benägen anstallt, at justitiæborgmästaren och riksdagsfullmäktigen Herkepæus måtte nu genast till thenna återstod förhulpen warda. Förblifver.

På borgareståndets vägnar

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 167.

S. T. Gustav Kerman

Renhorn

Uplästes riksens ständers commissions betänkande,¹ angående befordran för cancellisten Lars Hagtorn. Lemnandes commissionen cancellisten Hagtorn det witnessbörd, at han till fullkomligt nöje förrättat de honom ombetrodde sysslor, och vid det ganska trägne, samt i anseende till ärendernes vigth, angelägne, och rikets säkerhet rörande arbete, hwilket ofta nätter och dagar förefallit, wisat säkra prof af trohet, flit och skickelighet. Äfvensom ock commissionen i anseende härtill funnit skiäligt, at honom cancellisten Hagtorn hos riksens ständer till benägen åtankä vid yppande tillfällen till befordran i bästa måtto anmäla, hwilket ståndet så mycket häldre biföll, som ståndet redan ifrån 1751 åhrs riksdags början rönt nöjsamme prof af cancellisten Hagtorns gode egenskaper, flit och skickelighet.

Skilledes åt.

Åhr 1756 den 16:e October

S. D. Föredrogs bondeståndets extractum protocoll, af den 21 Junii sidstledne,² angående den af secreta utskottet föreslagne ändringen uti 1735 åhrs ständige markegång, wid hvilken bondeståndet begär blifwa bibehållen.

Ståndet stadnade häröfwer i det slut, at ståndet förblifwer vid dess yttrade bifall, å secreta utskottets extractum protocoll, af den 5:te sidstl. Junii, angående detta mål.

Uplästes secreta deputationens betänkande,³ angående öfwerstelieutenanten och commendanten Joh. Wilhelm Passelbergers besvär, öfwer liden prejudice, vid de tillfällen han om befordran ansökning giordt. Och som Passelberger ifrån expectancestaten, genom riksens ständers föreskrift, erhållit dess nu innehafvande syssla, och han således erhållit en sådan beställning, som riksens ständer påsyftat, ty har ej deputationen kunnat styrcka till bifall, uti dess nu gjorde ansökning om ytterligare befordran.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 26.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollutdrag, nr 37 (flera handlingar).

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 49.

Detta betänkande bifölls.

Uplästes kammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,¹ angående framledne ryttmästaren Edelfeldts enkefrus, Anna Christina Edelfeldts ansökning, af under frälse natur, få nedan specificerade cronoheman i Södermanland och Lerbo sochn belägne, neml. Biltbol, Ändebol, Lindebohl, Baggebol, Skrumsbohl och Henstorp², hwartill deputationen för anförde skiäl och omständigheter icke kunnat styrcka.

Och pröfvade ståndet skiäligt, at bifalla detta betänkande.

Uplästes å nyo allmänna besvärdeputationens betänkande öfwer 37 § af borgareståndet besvär,³ angående ändring uti förordnandet, af den 2 December 1754, som föreskrifver det antal canoner, hvarmed alle till Spanske siön gående handelsfartyg, böra vara försedde. Tillstyrckandes deputationen, at berörde förordnande må uphäfvas, och at skiepsrederierne måge äga fullkomlig frihet, at om bestyckningen af deras fartyg efter godtfinnande besörja. Och hade ridderskapet och adelen detta jämväl bifallit, dock så, at på den händelse, någon olägenhet händer, och kongl. förordnandet, af åhr 1754, vid bestyckningen icke finnes efterlefva, böra rederierne sielfve fångarne utlösa. Men ståndet förblef vid dess, under den 2 September sidstl. till detta betänkande simpliciter förklarade bifall.

Uplästes secreta deputationens extractum protocoll,⁴ af den 18 Maii sidstl., angående den capitainen vid Dalregementet Christer Mörner tillagde öfverstelieutenantscaractère. Och tillstyrcker deputationen, at denna caractere eij må framdeles vid tillfälle till befordran, ligga någon äldre och mera förtjent i vägen.

Hwilket ståndet biföll.

Uplästes landt- och siömilitiæoeconomideputationens betänkande,⁵ angående en vice fiscal wid kongl. amiralitetet i Carlsrona. Tillstyrckandes deputationen, at en sådan må antagas, med 400 d. silf:rmts. lön, dock på prof till näste riksdag.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 136.

² Henstorp ligger i Västra Vingåker.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen, onummerat.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 50.

⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 41.

Ståndets lemnade härtill des bifall.

Uplästes allmänna besvärdeputationens extractum protocoll¹, af den 31 Maii sidstl., angående mineralwattns införskrifwande.

Ståndet fant godt, at detta ärende må hwila.

Uplästes secreta utskottets extractum protocoll², af den 31 Augusti sidstl., angående 108 § af borgarståndets besvär, rörande bibehållandet af 1735 års kongl. förordning, om lån i banqven på järn och metaller,³ samt magistraternes ansvar och arfwode för sådane panters vård. Och hade secreta utskottet funnit nödigt, at berörde förordning må bibehållas, samt at magistraterne måge stå i ansvar för sådane panters vård, dock at magistraterne derføre må tilläggas 4:dels procent af så stor summa som banqven lånar, på det i wåg-attesten upförde järnet.

Och pröfvade ståndet skiäligit at detta bifalla.

Uplästes secreta utskottets extractum protocoll⁴, angående det otillräckeliga antal af generaler, som nu vid arméén finnas, tillstyrckandes secreta utskottet, at till en närmare proportion och tjenstens lättande, samt en likhet med andre länders praxis, antalet af generalspersoner må ökas, med fyre general-lieutenanter och twänne generalmajorer.

Hvilket ståndet biföll.

Uplästes secreta utskottets extractum protocoll⁵, af den 12:te i denne månad,⁵ hwaruti wid handen gifwes, at framledne öfwerintendenten baron Hårlemans änkefru grefvinnan Lieven till Kongl. Maj:st och cronan skiänckt en ansenlig samling af deseiner, kopparstycken och böcker, hörande till architecturen, mechaniqven och målarekonsten, hvilke blifvit lemnade under kongl. cancelliecollegii vård.

Ståndet betygade häröfver sitt goda nöije.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen, onummerat.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 169.

³ Tryckt förordning 18 februari 1735: *Kongl. Maj:ts nådige förordning angående länebanquens öppnande til at göra lån på fast egendom och jern.*

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 170.

⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 171.

Uplästes cammar-, oeconomic- och commerce- samt bergsdeputationernes betänkande,¹ angående visse författningar, som vid svedjande synas wara nöd-wändige, ut in actis.

Uplästes bondeståndets extractum protocolli, af den 7:de i denne månad, med begäran at som detta ärende egenteligen rörer 26 § af bondeståndets besvär, så må det och till allmänna besvärdeputationen remitteras, at närmare skiärskådas.

Ståndet fant skiäligit at bifalla nyss anförde betänckande i detta mål.

Uplästes protocolsdeputationens, betänkande,² angående handlingarnes öfwerseende wid landscancellierne. Hemställandes deputationen, om icke den anstalt må fogas, at hädanefter de wanlige diarier, protocoller, resolutionsböcker och expeditioner vid landscancellierne må hållas uti det stånd, at de till riksdagarne kunna insändas. Detta betänkande bifölls.

Uplästes ett af grosshandlaren herr Isaac Clason inlemnad memorial,³ med anhållan om tydlig förklaring öfwer den uphäfne allmänningsafwittringen i Ångermanland, hwaraf den meningen torde willja dragas, at jämwäl de allmänningsafwittringar blifwit ogiltige förklarade, hvarmed allmogen warit nögd, och hvilke hafva wunnit laga kraft, samt i föllje deraf rågator uphuggne, i hwilken händelse bruksägarne i orten skulle komma at lida.

Ståndet pröfvade skiäligit at föreställning härom skall göras genom extractum protocolli hos de öfrige repective stånden.

Uplästes secreta handels- och manufacturdeputationens betänkande⁴ öfwer protocolssecreteraren Wadenstiernas memorial, angående sockerprisets stegring. Och yttrar sig deputationen, at det af Wadenstierna gifne förslag, at genom toppsockers införskrifvande, i händelse af vidare stegring, hålla prisen, skulle icke allenast lända sockerbruken, utan ock Kongl. Maj:st och cronan till skada, samt för öfrigit strida emot en rätt hushållning, hvarföre ock ett sådant förslag bör förkastas, men at i det stället regeringen må tillse, det sockerbruksidkarne icke oskiäligen stegra deras wahra.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 137 (flera handlingar).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Protokollsdeputationen, nr 21.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 147.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 43.

Ståndet biföll detta betänckande.

Uplästes protocolsdeputationens betänckande,¹ angående cammarförwandtssysslans besättjande i kongl. cammarcollegii tull- och licentcontoir efter afledne cammarförwandten Maville. Tillstyrckandes deputationen, at cammarskrifvaren Nettbom, som med all flit och trohet tjent i aderton åhr, men likväl denna gång genom cammarskrifvaren Asperoths befordran, som allenast tjent i sex åhr, blifvit lidande, måtte skie den rättwisa, at kongl. cammarcollegium anbefalles, at låta honom efter tour och anciennité wid första ledighet niuta befordran till en honom anständig syssla.

Hwilket tillstyrckande ståndet fant skiäligit at bifalla.

Uplästes bergsdeputationens betänckande,² angående en grufveskog i Torsåkers bergslag och Gestrikeland, som af Kungl. Majj:st blifvit Klosters krutbruk tillagd. Tillstyrckandes deputation, at denne skog måtte återläggas till grufvornes behof, och krutbruksägaren på annat sätt med wärcke förses.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Uplästes cammar-, oeconomic- och commercedeputationens betänckande³ öfwer herr landshöfdingens grefve Gyllenborgs förfrågan, huruvida de i Nylands och Tavastehus län warande personer, som föregifva sig wara adelsmän, men i matriclen ej finnas införde, måge för sig och deras folck niuta adelige förmoner. Pröfvandes deputationen till förekommande af underslefs nödigt, at den som berättar sig vara adelsman och icke finnes immatriculerad bör, så vida han skall så niuta adelige privilegierne tillgodo, för landshöfdingen i orten upvisa Kongl. Majj:sts öpne och specielle nådige resolution som förklarar honom dertill berättigad.

Ståndet biföll detta betänckande.

Uplästes tulldeputationens betänckande,⁴ angående tullens erläggande andra gången för råämnen, som handtvärkarne från en till annan stapelstad afhämta, hwilket deputationen tillstyrckt.

Men ståndet fant skiäligit, at ogilla detta betänckande.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Protokollsdeputationen, nr 22.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Bergsdeputationen, nr 21.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 138.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Tulldeputationen, nr 16 saknas.

Uplästes tulldeputationens betänkande,¹ angående tullinrättning vid Runneby och Waxholm. Och hade deputationen i anledning af anförde skiäl och omständigheter tillstyrckt, at i Runneby inge andre måge bibehållas, än de fabriqueurer, och deras folck eller arbetare, som der äro nödige, och för öfrigt inge, som drifva handel, men at wid Waxholm tull må inrättas.

Herr borgmästaren Cervin begärte, at detta betänkande måtte hvila. Hvilket bewilljades.

Uplästes twänne bondeståndets extracta protocoll, af den 4:de i denne månad, angående bränwinsbrännandet.²

Herr borgmästaren Renhorn upläste ett af honom författat extractum protocoll, angående samma ärende.

Herr justitiarien Faxell upläste jämväl ett af honom projecterat extractum protocoll, rörande detta ärende.

Ståndet fant nödigt, at igenom utskickat bud hos ridderskapet och adelen må begäras, at dess sidsta resolution, angående bränwinsbrännandet skrifttel. med de öfrige stånden communiceras. Imedlertid kommer hela detta ärende at hvila.

Sex deputerade ankommo ifrån bondeståndet, och anmälte ordföranden, riksdagsbonden Axel Jonsson, det bondeståndet funnit sig föranlåtitt, at på det ömmaste begära, det täcktes borgareståndet jämka sig till bondeståndets begäran, rörande 5 § af dess allmänna besvär, angående casererne i Carlsrona, samt för öfrigt instämma med bondeståndet yttrande öfwer 104, 118 och 73 §§ af dess besvär,³ försäkrandes Axel Jonsson, at bondeståndet skall häremot finnas beredwilligt till all återtjenst. För öfrigt aflemnade Axel Jonsson ett dess ståndes extractum protocoll, angående tillökning på lönen för cammarrådet Braunerhielm, hvilket ärende han i bästa måtton till bifall recommenderade.

Herr talman lofvade, at de anmälte ärender skola få snart möjligit är företagas, då ståndet lærer se till, huru det må kunna foga sig till bondeståndets begäran, väntandes häremot borgareståndet, at bondeståndet låter detsamma vederfaras en lika beredwillighet uti de ärender, som angå borgareståndet, och

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Tulldeputationen, nr 17.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 38 och 39. Nr 38 tryckt som bilaga 55 i bondeståndets protokoll (*BnP* 7, s. 998–1002).

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen, onummerat.

i synnerhet uti målet, angående handtvärkerierne, som längst för detta genom extractum protocollis hos bondeståndet blifvit anmält.

Deputerade afträdde.

Justerades ståndets extractum protocollis, angående bokbindarnes ansökning, rörande handelen med inbundne böcker, lydande sålunda:¹

S. D. Borgareståndet har låtit sig föredragas, hvad så wäl riksens höglofl. ständers cammar-, oeconomie- och commerciedeputation, genom betänckande, af den 23 September nästledne, som hvad riksens ständers secreta utskott, medelst utdrag af protocollet, den 12:te i denne månad, anfördt och påmint wid 58 §, af borgareståndets allmänna besvär, hwilken uti sig innefattar bokbindareembeternes i riket ansökning, om ändring i Kongl. Maj:sts den 12 Aug. 1752 för boktryckarene utfärdade reglemente och thes 3:die artikels 3 §,² hwarmedelst boktryckarne är tillåtit, at sielfwe, eller genom commissionairer få försälja thesas exemplar antingen bundne eller obundne.

Cammar-, oeconomie- och commerciedeputationen, dit målet ordenteligen hördt och äfwen blifvit remitterat, instämmer uti sitt betänckande med Kongl. Maj:sts och riksens commercecollegii utlåtande i saken, och tillstyrcker riksens höglofl. ständer, at bokbindarne, enligit thesas för 100:de åhr tillbaka erhållne och af senare gloriösa konungar fastställte privilegier och rättigheter, måtte wid inbundne böckers försäljande enskyllt blifva bibehållne. Men höglofl. secreta utskottet, som i anseende till then thy åliggande omsorg för litteraturen i riket, på begäran erhållit del af then härtill hörande acten, har ytttrat sig wara af then tanka, at både boktryckare och bokbindare framgent måge bibehållas vid then rättighet till handel med inbundne böcker, som bägge delarne de af them, hvar för sig åberopade kongl. förordnanden, nu wärckeligen äro i besittning af. Och som borgareståndet för sin del eij annat kunnat finna, än ju, hvad cammar-, oeconomie- och commerciedeputationen till bokbindarnes bibehållande vid thesas rättigheter i detta mål föreslagit, äger sin grund i sielfwa billigheten och privilegier, hwaremot det, som höglofl. secreta utskottet för motsatsen anfördt, icke synes wara af then fölgd, at det kan wärcka någon ändring uti the rättigheter, hwaraf bokbindarne i förmågo af kongl.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 168.

² Tryckt reglemente 12 augusti 1752: *Kongl. Maj:ts nådige förordning och reglemente för boktryckerierne i riket.*

privilegier oqvaldt i 100:de åhrs tid suddt i possession, så finner icke allenast borgareståndet sig föränlåtitt, at aldeles bifalla cammar-, oeconomie- och commerciedeputationens i thetta ämne afgifne betänkande, utom ock thetsamme hos de öfrige respective stånden så mycket mera till gunstbenägit bifall hör-samt, tjenst- och wänligen anmäla, som saken rörer ens privilegier, hvilka eij utan högst trängande ordsaker böra rubbas eller på något sätt ändras.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll, af den 14:de i denne månad,¹ angående tillökning på lönen för cammarrådet Braunerhielm, i så måtto, at honom på extraordinarie stat den felande halfva cammarrådslönen må bestås, in till dess fulla lönen efter landshöfdingen Drufva blifwer ledig.

Herr borgmästaren Lundeberg: Den, som wet cammarrådet Braunerhielms knappa willkor och känner dess arbetsamhet och owälduga upförande, lærer icke finna betänkeligit, at bifalla detta bondeståndets tillstyrckande. Men här-hos bör jag ock påminna, at cammarrådet Ehrencrona är stadd i samme om-ständigheter, som den förre, och lærer således billigheten fordra, at han tillika ihågkommes.

Hermed förenade sig herrar borgmästarne Carl Gustaf Boberg, Johan Boberg och Sacklén.

Herr talman: Jag känner noggsamt cammarrådet Ehrencronas omständighe-ter, hans rediga upförande och hans arbetsamhet, hvarmed han icke allenast skiöter dess ordinarie syssla, utan ock det biarbete, hvarmed han i synnerhet har at skaffa vid myntet och annorstädes. Om ståndet behaga hielpa honom, voro det väl.

Herr borgmästaren Borg höllt före wara bäst, at man förrut komme öfwe-rens, huruvida bondeståndets yttrande för cammarrådet Braunerhielm må bi-fallas. Sedan kunde ärendet angående cammarrådet Ehrencrona företagas.

Herr secreteraren Widmarck: För min del kan jag icke finna, huru sådane ärenden, som detta, kunna företagas, som icke ordinaria wia inkommit, eller på vederbörligit ställe blifwit utarbetat. Och föränlåtes jag fördenskull, at pro-tertera häremot.

Herr borgmästaren Joh. Boberg, föreställte, at det icke wore något owanli-git, at ett stånd uptoge ett ärende, som icke gådt genom urskillningen. Och

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 40.

hade man i detta mål så mycket mindre, at klandra häruppå, som det wore alldeles billigt hvad bondeståndet tillstyrckt.

Herr talman hemställte, om icke bondeståndets nyss upläste extractum protocolli, angående tillökning på lönen för cammarrådet Braunerhielm finge bifall? Hvilket med Ja besvarades.

Och yttrade sig h:r talman vidare: Jag skulle gerna se, at en lika hielp wederfores cammarrådet Ehrencrona. Men jag måste tillstå, at jag anser saken för olaglig, och kan således icke styrcka dertill, utan må han wända sig med des ansökning, om så godt synes, till bancodeputationen, som lærer tillse, huruvida honom något kan bestås, för dess trägna arbete vid myntet.

Detta h:r talmannens yttrande bifölls.

Justerades ståndets extractum protocolli, rörande allmänningsafwittringen i Ångermanland, lydande, som följer:¹

S. D. Inlemnade grosshandlaren och riksdagsfullmäktigen från Stockholm Isac Clason ett den 15:de i denne månad daterat memorial, hwaruti han anförer, huruledes riksens ständers justitiæ- samt cammar-, oeconomie- och commerce-deputationers gemensamme betänkande, angående allmänningsafwittringarne i Ångermanland, skall i förleden och denna vecka i alla fyra respective ståndet blifvit upläsit och bifallit. Och som samma betänkande efter Ångermanlands allmoges enskille åstundan uphäfwer och för giltigt förklaras den allmänningsafwittring, som där i orten redan för sig gådt, utan at dervid skall vara förbehållit, at allmänningsafwittringsrättens laga kraft wundne domar böra från ändring vara undantagne, så anhåller Clason, at riksens höglofl. ständer behaga utsätta meningen, uti den till Hans Kongl. Maj:st underdånighet afgående expedition så tydlig, at alt twifvelsmål och förtydning kan förekommas. Nu emedan borgarståndet för sin del icke eller kan finna, at meningen af detta betänkande derhän kunde dragas, at de afwittringsrättens domar, hvarmed allmogen och flere wederbörande, så å cronans som brukens vägnar warit nögde, och i följe deraf vunnit laga kraft, så at rå-gatorne redan derefter blifvit upphuggne, och hvar och en börjat nyttja den honom tilldömde skog och marck, ty pröfwade ståndet billigheten och laglikmätigt vara, at slike domar böra aldeles ifrån vidare ändring vara undantagne, ock det så mycket mera, som i annor händelse skulle eij allenast fides publica för mycket lida, utan ock en stor irring och oreda i landet

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 169.

förorsakas, hvaraf lätteligen hända kunde, at de där i orten belägne järnbruk råkade i mistning af de dem lagl. tillerkände skogar och allmänningar uppå hvilka de, enl. förordningar, och Kongl. Majj:sts nådige upmuntringar mycken möda ock kostnad andvänt till måssars och ödemarkers uptagande, hvilket alt genom utdrag af protocollet till de öfrige respective ståndens gunstbenägne bifall hör-samt-, tjenst- och wänligen anmälas skulle.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,¹ angående snörmakareembetets ansökning, det Kongl. Majj:st, uppå riksens ständers tillstyrckande, den 6:te Junii 1739 utfärdade resolution sålunda måtte förklaras, at snörmakarne i anledning deraf måtte anses berättigade till enskyldt försäljande af ligatur, gage och gesch[iffen]², eller sådane galoner, som med silke till större delen äro blandade, hwilket deputationen afstyrckt.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens extractum protocolli, innehållandes ett särskilt votum i detta mål. Uplästes dissentium af borgareståndet inlemnade votum i detta mål.

Herr ålderman Holtz: Jag fick ej tala i deputationen, ehuru ofta jag mig derom anmälte. Men nu twiflar jag icke, at ju mig tillåtes, at yttra mine tankar. Jag har på utrikes orter i Kiöpenhamn och flerstädes sedt, huru med galloners försäljande förhålles. Snörmakarne äga derstädes rättighet därtill, och de rör fördenskull wälmående. Men deremot har denne rättighet här blifvit tillagd gulddragarne allena, och derföre äro snörmakarne här så utfattige, at de snart måste tigga, hvaremot gulddragarne sittja i stor wälmåga, den de likväl insamla mästedels af snörmakarnes arbeten, som derföre allenast få en ringa arbetslön. Och vore det fördenskull högst obilligt, om gulddragarne längre skulle få rickta sig med andras skada.

Härmed instämde åldermannen Bock, hållandes före, at gulddragarne icke kunde anses för annat än monopolister, som taga avancen af snörmakarnes arbete mera, än af deras egit.

Herr borgmästaren Lange: Det är aldeles eftertänkeligit, at detta ärende blifvit inpracticerat genom urskillningen, genom ett snörmakarnes konstgrepp, som bestådt deruti, at de uti ansökningen förtegat, at målet redan år 1752 blif-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 139 (flera handlingar).

² Enl. konc.; renskr.: *geschiffen*.

vit af denne stadens ämbetscollegium afgjort, hvaröfver de hwarken hos kongl. commercecollegium, eller hos Hans Kongl. Maj:st besvär anført, och således sielfve giordt sig all vidare talan förlustige. Och håller jag således före, at de för ett sådant djerft försök borde näpsas, så mycket mera, som saken är redan för detta af riksens ständer afgjord och fastställd på det sätt, som cammar-, oeconomie- och commercedeputationen nu jämväl tillstyrckt.

Herr borgmästaren Joh. Boberg. Här klagas deröfver, at snörmakarene äro fattige. Men orsaken härrörer icke deraf, at de ej få sällja galoner, utan däraf, at de äro förmånge och flere än at de sig härstädes kunna nära, hvarföre de ock äro så skamlöst dyre på deras arbete, at de, som nogsam är dem bevist, tagit mera för en aln snören, än gulddragarne får en aln galoner af lika bredd. Utom detta kan icke eller deras åberopade fattigdom göra den berättigade at få till sig taga den vinst, som androm med rätta tillhör. De klaga öfver de ringa arbetslöner, som de af gulddragarne undfår. Men de erhindra sig icke, at gulddragarne måste underhålla ganska kostsamme smält- och andre värck, hvaremot hela deras kostnad består i ett väfstol, som icke svarar till en hundredel i värde deremot. Gulddragarne hafva icke dessmindre bragt sitt arbete i den ordning och till det lindriga pris, åt de åhrligen kunnat med fördel utskicka anselige partier deraf till Ryssland, hwaremot snörmakarne ännu icke utskickat en enda aln, utan varit allenast betänkte på inhemskt skinneri. Och inlemnade herr borgmästaren härhos för öfrigit till protocollet, dess skrifteliga tankar, af följande innehåll:

The skiäl, som föranlåta mig, at i förevarande ämne vara af then tankan, at gulddragareämbetet bör oryggeligen bibehållas vid thess rättigheter till försälljandet af thet guld- och silfverarbete, som hållas ligatur, gage och geschliffen, och är till någon ringa del blandat med slike på then ena sidan, är

1:mo at detta arbete värckel. består till aldra största delen af rent och äkta wäfvit och spunnit guld och silfwer, och således hwarken i andre riken, eller här säljes, eller kan säljas alnetals, utan efter vigten, och ett vist proportionerat pris emot massive galoner, hvilket ock Hans Kongl. Maj:st enl. riksens höglof. ständers underdånige tillstyrckande vid 1738 åhrs riksdag genom thess nådigste resolution af den 6:te Junii 1739 funnit böra skie. Ty guldet och silfveret är ju här potior; therföre kallas thet ock guld- och silfvergaloner eller -arbete.

2:do är i högstbem:te kongl. resolution utstakat, hvad hwarthera af ämbeterne tillhörde at giöra och försällja, och at snörmakarembetet tillhörde allahanda snören, frantsar, galoner med mera af silke, kamelhår, regarn och ullgarn, samt sådant NB silkesarbete, som är blandat och bemängt med guld eller silfver, som är guld- eller silfverblommor, och med aln mätas, hvilket ord *silkesarbete* liusligen utmärcker och visar, at silket här är potior, fast här någon liten och ganska ringa del af guld eller silfver är i blommorne inblandat.

Thetta sednare arbete, som eij annat egenteligen kallas kan än silfver eller guldband, kan således omöjeligen annorledes säljas än alnetals, så framt kiöparen eij skall blifva i grund bedragen. Och thet förra kan theremot, utan lika bedrägeri, eij annat än säljas efter wigten, såsom rikast af guld och silfver.

3:io lär i förr högstbemälte kongl. resolution, såsom ett thet kraftigaste skiäl på gulddragareämbetets sida, och hvarföre förromrörde rättighet thetsamma är tillagdt, uttryckeligen utsatt, at the för arbetets godhet och rätta halt komma at vara ansvarige, och at Kongl. Maj:st således eij kan tillåta någon rubbning eller ändring i thenne gulddragareämbetets rättighet till ligatur-, gage- och geschliffenarbetets försälljande af guld och silfver, hälst publicii nytta therunder beror, at en upriktig och oförfalskad tillvärckning bibehålles, hvilken i annor händelse, i anseende till den otillräckeliga och opåliteliga kundskap, som snörmakarne sielfve vidgådt sig om thetta hantvärck äga, eij står at ernås.

4:o: Skulle nu snörmakareämbetet tilläggas frihet till sådant guld och silfverarbets förfärdigande, så kunde thet ju aldrig vara ansvarigt för arbetets godhet eller thess rätta halt, ty the förstå eij thet ringaste theraf. Skulle the kiöpa guld- och silfver-tråden af gulddragareämbetet, så kunde the ju, i anseende thertill, gifva them then aldrasämsta och minst dugelige, utom thet at gulddragareämbetet eij skulle finna sig skyldigt, at sälja them någon sådan silfver eller guldtråd, under föregifwande, at the eij hade mera, än the sielfve till sitt eget arbetes förnödenhet behöfde, då oförnekeligen fölgde, at, när brist vore hos snörmakarne på sådan vara och arbete i riket, thensamma då lurendrägades in. Skulle ock gulddragarne gå snörmakareämbetet tillhandla med någon del af guld- och silfvertråd till slikt arbetes förfärdigande, så kunde likväl af snörmakarne mästa delen theraf in lurendrägas, hvilken förmodeligen voro af mindre hallt och aldrasämsta slaget, på thet han kunde för godt pris säljas, hvilket snörmakarne sielfve i ringaste måtto eij förstode at utröna, utan måste allenast

thermed låta sig benöja, at thet kallades guld- och silfvertråd, ehuru förfalskad och mindre haltig thensamma ock woro, hvarigenom allmänheten på thet aldraskadeligaste och bedrägeligaste sätt blefve frustrerad, och riket således thess utan förlorade then väsenteliga båtnad, som detsamme af egen handa slögd elljest tillflyta kunde.

Thesse äro the skiäl och omständigheter, som hos mig strida för gulddragareämbetets bibehållande vid thess med alt skiäl hitintill niutne rättigheter, hvilke igenom en eller annan förtydning, aldrig tyckes böra eller kunna gå them utur händer, hälst när the skola för arbetets godhet och rätta halt wara ansvarige, och öfwer ingen af them thevid föröfwad flärd eller brist på hwahran klagad är. Warandes thetta ämbetets födomedel ändock nog ringa här i riket, i anseende till förbudet på guld- och silfverarbetets bärande och brukande, hwarpå ofelbart riksens höglofl. ständer wid 1738 åhrs riksdag äfwen haft afseende, och hwarpå förr högst bemälte kongl. resolution af år 1739 sig grundar. Thessutom wet man, at riksens höglofl. ständer wid thenne riksdag änmera inskränkt gulddragareämbetets näring, genom broderade echaberaquers och guld- och silfweraxelbands nyttjande hädanefter. Warandes jag härhos af den tancka, at snörmakareämbetet warit aldeles obefogat till någon förklarings begjärande öfwer ofta högst bemälte kongl. resolution, emedan then i bokstafven är nog tydelig, och så klart determinerar, hwaruti dess ämbetes giöromål och arbete hvar för sig består.

Herr åldermannen Ström: Den, som kiänner snörmakarnes nuwarande omständigheter, måste tillstå, at de äro altför ussle, för det, som de, åt gulddragarne arbeta, få de allenast en ringa betalning, och för öfrigit hafva de litet eller intet at giöra, och således nödgas at antingen svälta, eller ock at arbeta på andras wälmåga med deras egen föga winning. Och som det arbete, de för gulddragarne förfärdiga, får det mästa wärde genom deras konst, så tyckes ock försälljandet deraf böra dem tillåtas.

Herr sidenfabriqveuren Dahlmansson höllt före, at om snörmakarene woro flitige och wäl omtänkte, kunde de nogsamt föda sig af sådane arbeten, som egentel. i silke och camelgarn dem tillhöra. Men då borde de icke wara så skamlöst dyre, som de nu äro, at en aln af deras snören kostar så mycket, som en aln galoner af lika bredd. Ty vid ett sådant altför drygt pris, kan ingen kiöpare infinna sig och måste således all afsättning för dem afstadna.

Herr borgmästaren Carl Gustav Boberg: Det är icke rätta forum hos ständer hwarest man bör klaga öfwer ämbetscollegii resolutioner, och torde förden-skull snörmakarne knäppas litet på fingren, för det de genom konstrep dragit saken hit. Detta steg visar hvad folck de äro, om inga andre skiäl voro emot dem. Men så äro här flere skiäl, som tydeligen visar deras ofog, hwaremot här icke finnes ett enda af värde, som är för dem. Allesammans gå de wäl derpå ut, at de villja draga under sig andras väl förwärfvade rättighet och förmån, och till den ändan föregifva the, at galoner icke böra kallas galoner, utan arbeten; at galoner icke böra säljas efter wigten, utan efter aln, på det de så mycket säk-rare måge kunna skinna och bedraga kiöparen. Men ho ser icke, huru litet så-dane föregifvanden böra och kunna betyda, enär de just strida twärtemot alt utrikes bruk, och jämväl emot billigheten? Det besynnerligaste af altsammans är, at man beropar sig på snörmakarnes fattigdom, såsom ett skiäl, hvarföre de skola få taga ifrån androm deras rättighet. Om sådant skiäl får gälla, lära de blifva altför många, som villja nyttja dem. Dock är jag säker, at om de använ-das emot dem, som sig dylikt åberopa, lära de snart finna deras oriktighet, och då wara de första, som dem ogilla. Och som deputationen detta alt, med mera tydeligen wisat, så bifaller jag ock för min del betänkandet.

Herr borgmästaren Schau: Uti förewarande ärende förefalla twänne qves-tioner. 1:mo huruwida saken rättel. kommit in till riksens ständer och bordt här uptagas? Om snörmakarne böra få den rättigheten, at följa galoner? För-sta frågan är snart afgjord. Ty ehuru detta strider emot ordningen, så är det dock wanligt nog, at så går till, och lärer nu sedan saken blifvit af deputatio-nen uptagen, icke något vidare vara därvid at påminna, huru han inkommit, utan huru densamma bör afgöras. Snörmakarne hafva lidit; de hafva åtagit sig visse arbeten, uppå Hennes Maj:sts Drottningens befallning. De blefvo derfö-re lagförde, och domaren har rättat sig efter 1739 åhrs resolution. Wi kommo således till den andra frågan. Och måste jag dervid tillstå, at det förefaller mig nog hårdt, at snörmakarne ej skola få försällja de arbeten, de måge heta galoner, eller hvad de vill, ja, som de likväl sielfve tillwärcka, utan skola de låta sig nöija med blotta arbetslönen, och lemna vinsten för öfrigit åf en annan. Man befarar lurendrägeri. Men om en så hård insimulation skall gälla, så kan sådant rätt så snart skie af gulldragarne, som af snörmakarne. Men säger, at bedrägeri kan föröfwas till kiöparens skada om galoner få säljas efter aln. Det kan väl så

vara, men hvarföre kan man icke pålägga snörmakarne, at äfvensom gulldragarne sälja galoner efter wigt, så är olägenheten afhulpen. I anledning af alt detta kan jag för min del icke annat, än bifalla dissentientium vota.

Härmed förenade sig herr handelsman Pihlgardt och herr rådman Hanqvist med den tilläggnig, at hufwudfrågan vore, om gulldragarne borde få sällja det arbete, som de icke sielfve förfärdigat, och hvarpå de aldrig lärdt?, och om snörmakarne således skola anses blott, som wärckgesäller, hvilke för lön böra arbeta åt gulldragarne, hållandes herr rådman före, at detta ware så mycket mera obilligt, som snörmakarne äro ett wärckeligit ämbete.

Herr borgmästaren Joh. Boberg: Om det skiälet skall gälla, at ingen bör anses berättigad at sälja en vakra, som han eij sielf tillwärcakat, så lära alle krämare böra dömmas ut, och försälgningen lemnas till fabriqveurerne. Men ho ser icke, huru oskiäligt detta wore? För min del håller jag före, at man bör egenteligen se på det, som uti, galonerne utgiör största delen af wahrans wärde, och det är guld eller silfvertråden. Som nu detta står fast och gull eller silfvertråd är gulldragarnes egen tillwärckning, den han med mycken kostnad förfärdigat, men snörmakaren eij mera giordt dervid, än at han deraf väfwit en galon på en väfstol, som icke mycket kostar, så bör winsten af vahrans tillflyta den, som stådt i det drygaste förlaget. Men håller före at det är en insimulation emot snörmakarne, när man befarar, at de torde lurendräga. Men wore i tillstånd, om så behöfdes, at bewisa, det sådant wärckeligen skiedt. Ty till det arbete, som snörmakarne på Hennes Maj:sts befallning förfärdigade, hade de icke kiöpt en tredjedel guld eller silfvertråd, som wärckeligen dertill upgådt, af inhemske gulldragare, utan inpracticerat det utifrån.

Herr borgmästaren Wesslo: Det är wäl sant, at riksens ständer äga magt, at ändra oeconomica, efter förefallande omständigheter. Men som 1739 års resolution i sig sielf wärckeligen är ett gulldragarnes privilegium, så håller jag så mycket mera betänckeligit, at giöra någon ändring däruti, som man derigenom skulle rubba den ordning, som allestädes utomlands imellan gulldragarne och snörmakarne är widtagen, och med nytta ifrån långlige tider bibehållen. Och wore detta i min tanka, ett så mycket mera orättwist steg, som snörmakarnes ansökning på ett aldeles olagligit sätt, till riksens ständer inkommit, hvarföre de borde plikta. Galonernes försälning af gulddragarne allena, vill anses för ett monopolium, men detta är så mycket mer ogrundat, som här är frågan om för-

sälljandet emellan 2:ne ämbeten, och icke imellan snörmakarne och en enda gulldragare. At snörmakarne äro fattige, är ett sådan skiäl, som alle tiggare skulle tycka mycket om, enär de derigenom fingo tillägna sig de wälmåendes rättigheter. Men hvarföre arbeta icke snörmakarne flitigare i de ämnen, hvaraf försälgningen dem endast tillhör, och hwaruti ingen kan giöra dem något intrång. Hwarföre laga de icke så, at de kunna sälla deras arbeten till ett någorlunda skiäligt pris, så at de kunde exporteras, som gulldragane giort med galoner? Är det icke för hårdt, at de tagit fiorton dahl:r för alnen för snören, och således mera, än för wärckelige galoner af samma bredd. För öfrigit är det en uppenbar contradiction, at gulddragarne skulle lurendräga, ty detta strider directe emot deras egen förmån. Men det är lätt bevist, at snörmakarne sådant giordt, och kunna giöra.

Herr borgmästaren Lange påminte, at här nu vore samme casus, som tillförne imellan bokbindarne och boktryckarne, af hvilke de senare welat rubba de förras privilegier, och således borde betänkandet öfver detta mål bifallas, begärandes herr borgmästaren jemte flere, votering.

Ridderskapets och adelens resolution å detta betänkande uplästes, och hade berörde stånd bifallit dissentientium votum uti deputationens extracto protocoll, dock med den tillägning, at hos Hans Kongl. Maj:st i underdånighet må anhållas, om nödige författningar, till förekommande af galoners upstegrande i priset.

Herr talman gjorde följande proposition: Om cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande bifalles? Den, som skrifver Ja, bifaller deputationens betänkande, men den, som skrifwer Neij, bifaller det särskillte votum med ridderskapets och adelens tillägning.

Propositionen uplästes och gillades. Och voteringssedlarne insamlades samt öppnades, hvaraf befants, at 29 röster varit för Ja och 33 för Neij, i föllje hvaraf det särskillte votum blifvit bifallit, med ridderskapets och adelens tillägning.

Föredrogs å nyo justitiädeputationens betänckande,¹ angående kongl. hofrätternes ingifne berättelser, om deras sedan sidsta riksdags början till 1754 åhrs slut förrättade arbete.

Herr borgmästaren Renhorn yttrade sig: Jag har genomläsit detta betänckande, och finner för min del icke något vidare, at dervid påminna, än at depu-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiädeputationen, nr 49.

tation i sitt yttrande wid 3:die puncten, då det talas om de ledamöter, som skola vid förekommande tillfällen adjungeras, förgätit, at nämna borgmästarne, hvilke likväl rätt så snart, som härads höfdingarne böra och kunna i dylike händelser biträda hofrätterne. Och hemställer jag fördenskull, om icke meningen må således rättas, *samt därnäst borgmästare, eller härads höfdingar, ifall de behöfvas.*

Herr talman hemställte, om icke justitiædeputationens betänkande i förevarande mål måtte bifallas, med den af herr borgmästaren Renhorn gjorde påminnelsen, som in margine kunde införas, hwilket hemställande ståndet biföll.

Förehades å nyo cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänkande,¹ angående allmogens i Åkerbo härad uti Wessmansland sökte lindring uti dagswäckspræstationen till Kongsöhrs kongsgård.

Och hade ridderskapet adelen detta betänkande bifallit. Men prästeståndet hade pröfvat skiäligit, at inom häradet en ny undersökning, reglering och delning af den klagande Åkerbo härads allmoges dagswäckspræstation wid Kongsörs stallängar må af wederbörande företagas och wärckställas, utan at 1750 års genom kongl. resolution den 9:de Julii fastställte reglering må i vägen ligga, dock at inge hemman blifva indragne till dagswäckspræstation, som derifrån förrut blifvit lagl. befriade.

Och fant ståndet skiäligit, at härutinnan med prästeståndet instämma.

Fyra deputerade ankommo ifrån bondeståndet, och anmälte ordföranden, Axel Jonsson at bondeståndet förehaft borgareståndets extractum protocolli, angående handtwärckerierne och detsamme bifallit.

Och recommenderade Axel Jonsson härhos till benägit bifall följande ärenden; neml., angående 1:mo bibehållandet af 1735 års ständiga marckegång, 2:do angående de under godset Lindholmen belagne bönders ansökning, at få lösa deras åboendehemman till skatte. Och 3:e de förrut i dag anmälte §§ af almänne besvären.

Herr talman tackade för den meddelte underrättelsen, och recomenderade till bifall de ännu återstående ståndets angelägenheter, försäkrandes härhos,

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 135 (flera handlingar).

at borgareståndet deremot lærer söka at giöra bondeståndet nöije uti de anmänte ärender.

Deputerade afträdde.

Uplästes riksens ständers commissions extractum protocolli af den 1:ste i denne månad,¹ angående capitainens Lorentz Joh. Göös ansökning, om bewis af commissionens protocoll, at, ehuru han af de uti det tillärnade uproret delaktige Horn och Brahe blifwit nämnd, likväl icke något sporr funnits, at han deruti tagit del, eller deraf wetat. Och hade commissionen förklarad, det commissionen icke funnit något grundat skäl till misstanka emot capitainen idetta mål.

Ståndet hade icke något, at härvid påminna.

Föredrogs 3:die delen af bondeståndets allmänne besvär.²

1 § uplästes,³ angående brukens förmons rätt till skattekiöp af omistelige hemman.

Ståndet pröfvade rättvist at denne § går ut.

2 § uplästes och bifölls, undantagande allmänna beswarsdeputationens tilläggning vid slutet.

8 § uplästes jemte ridderskapets och adeles yttrande häröfver genom extractum protocolli af den 12:te i denne månad. Och bifölls § såsom den af deputationen war projecterad.

29 § uplästes och bifölls på sätt, som ridderskapes och adelens resolution innehåller.

40 § uplästes och bifölls.

78 § uplästes och afslogs, emedan de härom utkomme förordningar äro tillräckel.⁴

114 § uplästes och bifölls med ridderskapets och adelens tilläggning.

62 § uplästes och bifölls med allmänna beswarsdeputationens och bondeståndets tilläggningar.

74 § uplästes och bifölls.

72 § uplästes och bifölls allmänna beswarsdeputationens project med bondeståndets tilläggning.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 27.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna beswarsdeputationen, onummerat.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna beswarsdeputationen, onummerat.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna beswarsdeputationen, onummerat.

112 § uplästes och bifölls.

22 § uplästes och bifölls med prästeståndets tilläggnings, såsom öfwerensstämmande med borgareståndets extractum protocoll, af den 28:de September sidstledne.

94 § uplästes och bifölls.

91 § likaledes.

109 § äfwenså.

85 § uplästes och gillades.

60 § uplästes, och bifölls cammar-, oeconomie- och commercedeputationens project.

17 § uplästes och bifölls med bondeståndets yttrande däröfwer.

28 § uplästes och bifölls på sätt, som ridderskapet och adelen häröfwer resolverat.

6 § uplästes och bifölls.

81 § uplästes, och fant ståndet godt, at denne § må hwila till nästa riksdag.

100 § uplästes och bifölls.

10 § likaså.

70 § uplästes och bifölls med bondeståndets tilläggnings, dock at Jönkiöpings län allena, men ej flere, måge härunder begripas.

95 § bifölls med ridderskapets och adelens yttrande deröfwer.

45 § uplästes och bifölls, såsom hos bondeståndet.

Uplästes allmänna besvärdeputationens extractum protocoll, af den 1:ste Julii sidstledne, angående 76 § af bondeståndets allmänna besvär.¹ Och bifölls denne § med prästeståndets yttrande deröfwer.

Herr talmannen gaf vid handen, at ridderskapets och adelens extractum protocoll, af den 14 i denne månad, angående bränvinsbrännandet woro ankommit.

Berörde extractum protocoll uplästes,² med tillstyrckande, at bränvinsbrännandet till husbehof i städer och på landet, må tillåtas ifrån den 5:te till den 20:de nästkommande December, jämväl ock ifrån den 15:de till slutet af Martii månad tillkommande år, alle desse dagar inclusive räknade.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen, onummerat.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Ridderskapets och adelns protokollutdrag, nr 12.

Och hade prästeståndet den 14:de i denne månad detta extractum protocollii bifallit.

Herr talman: Jag kan icke utan ängslan och grämelse täncka uppå, at ett så riksvårdande ärende, som detta, wisseligen är så aldeles vårdslöst handteras. Nöden är för dörren, och ingen möjelig utwäg finnes, at afhielpa densamma. Icke des mindre will man tillåta en öfwerflödswahra, och således taga brödet ifrån munnen för vårt fattiga folck. Jag beder på det ömmaste, at detta ståndet eij må taga del, i ett så högst skadeligit förfarande, och således visa, at vi tänke wäl och rätt, när andra icke gifva sig tid, at som sig bör, betrackta detta angelägna mål.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag ser wäl, at det af mig projecterade extractum protocollii, blifwer numera onyttigt, sedan prästeståndet bifallit ridderskapets och adelens yttrande i detta mål. Men på det en uplyst framtid må se mine tankar, begär jag, at det må inflyta i protocollet, som mitt votum i detta ärende.

Detta bewilljades.

Utdrag af protocollet, etc.

S. D. Sedan höglofl. ridderskapet och adelen genom deputerade gifwit ståndet tillkiänna, det ridderskapet och adelen uppå ärbara bondeståndets trägna påstående och beweklige föreställningar, för sin dehl bifallit, det bränwinsbrännande till husbehof, så på landet, som i städerne ifrån den 5:te till den 20:de December detta, och på en lika tid wåhren nästkommande åhr, må tillåtas, tog borgareståndet thetta ärende uti ömmaste öfwerwägande. Och ehuruwäl borgareståndet nogsamst erkiänner de considerationer, som härtill föranlåtit höglof. ridderskapet och adelen likwäl, som en allmän sädesbrist, tywärr, hotar riket med hungersnöd, hwarom flere berättelser till Kongl. Majj:st ifrån thess befallningshafwande skall redan inkommit, äfwen som thet är allmänt kunnogt, at spannemålsutförsel i the fläste utrikes hamnar är förbiuden, i anseende hwartill det icke allenast för de handlande synes ogiörligit, utan ock för cronan osäkert, at med thess drygaste kostnad kunna anskaffa och understödjda rikets beträngdaste inwånare med en öfwer all måtto blifvande dyr brödföda, som framför allt är oumgängelig och högst nödvändig. Ty kunde borgareståndet i ett rikets och inwånarnes wälfärd så högt och närast rörande wäl, emot hwad therutinnan redan beslutit är sig nu widare icke yttra, utan höllt rådeligast och nödwändig, det riksens höglofl. ständer täcktes härwid in-

hämta deras excellenciers herrar riksens råds tankar innan något sluteligen afgöres. Hvilket genom utdrag etc.

Herr borgmästaren Cervin: Wi böre åtminstone giöra det förbehåll hos de öfrige stånden, at städerne ej måge beskyllas för wårdslöshet, när spannemål felar, men ej kan erhållas.

Herr talman hemställte, om icke detta ärende måtte hwila till nästkommande måndag, på det man imedlertid kunde få tillfälle, at se till, om icke någon ändring häruti kan erhållas.

Detta bifölls.

Uplästes bergsdeputationens betänkande,¹ angående notarien i kongelige bergscollegio Jöns Risells befordran, i anseende till den betjening, han under denne riksdag giordt deputationen. Föreslåendes deputationen, at ifall kongl. bergscollegium skulle efter deputationens project komma at försträckas, det Risell då måtte blifwa protonotarius.

Herr talman erhindrade, at ståndet hade afslagit denna projecterade förstärkning af ledamöter i kongelige bergscollegio, och at således protonotarien blefwe onödig, hemställandes herr talman jämwäl, om icke detta betänkande, i anledning häraf måtte afslutas,

hwilket bifölls.

Tolf deputerade ankommo ifrån ridderskapet och adelen, och gaf ordföranden cammarrådet Wulfvenstierna junior wid handen, det ährenderne, angående caractèrer och tilökningar på löner, med mera dylikt, rörande tienstert bortgifwande hade, som det will förliudas upväckt hos allmänheten mycket missnöje. Och hade fördenskull ridderskapet och adelen fattadt det beslut, at inga sådane ährender företaga, utan öfwerlemna sådant till konung och råd, at dermed efter lag förfara. Hysandes ridderskapet och adelen det förtroende för borgareståndet, at det lærer härutinnan med dem giöra ett.

Herr talman tackade för underrättelsen, och lät deputationen förstå, at ståndet warit af samme tanka. Men som ännu ett och annat dylikt ärende återstår, hwaräst sielfva billigheten tyckes nödvändigt äska bifall, så lærer ridderskapet och adelen icke misstycka, om sådane ärender företagas och afslutas.

Deputerade afträdde.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Bergsdeputationen, nr 22.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag håller detta ridderskapets och adelens anmänte beslut för ett fäcktmästaregrepp. Nu sedan de erhållit för sig och sine, alt hvad de åstundat, wilja de på en gång knyta bandet för säcken, och utesluta alle andre ifrån en billig befordran. Låtom oss fördenskull häremot giöra en tjenlig och alfvarsam föreställning, och hällre påstå, at alt det, som redan skiedt, skall uprifwas, än at vi skola låta så binda händerne på oss emot vårt rena förbehåll, at befordra de redan inkomne mål till slut.

Herr talman hemställte, om icke med detta ärendets afslutande måtte hafwas anstånd till nästa plenidag.

Detta hemställande bifölls.

Och uplästes bondeståndets extractum protocolli, af d. 18:de sidstl. September,¹ med föreställning, at emedan Kongl. Majj:st åhr 1747, i nåder tillagdt commissarieerne och secreteraren i manufacturcontoiret lika anseende och heder, som commissarieerne och secreteraren i banqven då ägde, men desse sednare, i anledning af secrete utskottets tillstyrckande blifvit befordrade till högre rang, så fordrade ock billigheten, at de förre måtte på samme nummer i rangordningen med desse upföras, såsom stadde i lika omständigheter. Ståndet biföll detta extractum protocolli.

Skildes åt.

Åhr 1756 den 18 October

S. D. Föredrogs löparen till secrete handels- och manufacturdeputationen i betänckande, angående manufacturdeputations betänckande,² angående logarfwareämbetets ansökning, om råhudars uphandlade. Och hade ridderskapet och adelen detta betänckande simpliciter bifallit, men prästeståndet med den tillägning, at kongl. commercecollegium och magistraten måge af Hans Kongl. Majj:ts anbefallas, at noga tillse, det logarfwareämbetet uti råhudars uphandlande i slagtarehuset, af engelske fabriquen ej må förfördelas. Och pröfwade ståndet skiälligit at bifalla denna prästeståndets tillägning.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 41. Tryckt som bilaga 44 i bondeståndets protokoll (*BnP* 7, s. 982 f.).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 42.

Uplästes secreta utskottets extractum protocolli,¹ af d. 1 i denne månad, angående nödwändigheten af en sjöcadettecorpsinrättning i Carlscona, ut in actis.

Herr borgmästaren Cervin: För min del kan jag icke bifalla denna cadettecorpsinrättning, utan med willckor, at adelsfahnereregementsboställen och löhner till fond för denne corps indragas. Men i händelse inrättningen går för sig, böra de nu ledige stående caserterne i Carlscona användas till deras wåningsrum. De hafwa kostat cronan mycket. Dock hafwer bondeståndet nu afklagat dem, och wore det skada, om de icke skulle nyttias.

Herr talman: Jag har i sammanträde, med herr grefwen och landtmarskalcken, samt öfrige talmännen, giordt föreställning, om adelsfahnereregementsboställens och löners indragande, till fond för cadettecorpsen. Men herr grefwen och landtmarskalcken har, ehuru han för dess del förklarar sig dertill willig, likwäl gifwit wid handen, at ridderskapet och adelen höllo adelsfahnan för en res privilegii, och således nödgade herr grefwen och landtmarskalcken icke, at göra proposition derom, så mycket mindre, som ridderskapet och adelen icke trodde, at de öfrige stånden wille obtrudera dem ett beslut, som deras rätt så nära rörer. De öfrige talmännen hafwa icke swarat något så tydeligit härtill, at man deraf kunde förstå om de egentel. woro mot eller med.

Herr borgmästaren Renhorn: Detta ridderskapets och adelens raisonnement är rent af en aldeles falsk slutsats och en argumentio a baculo ad angelum. Deras res privilegii består egenteligen derutinnan, at alle officerare wid adelsfahnereregementet, så länge det äger bestånd, skola wara adelsmän. Detta bestrides icke, eij eller har frågan någonsin warit derom, som den icke eller nu är, utan här är frågan, om sielfwe regementet är nyttigt, och följakteligen nödigt, eller om det som både onyttigt och onödigt bör indragas, och officerareboställen, samt lönerne användas till fond för en annan högstangelägen och nödig inrättning. Och som gemene ryttarnes hållande wid adelsfahnan, eller rustningen, icke kan kallas ett adelens privilegium, utan är rent af ett dem ålagt onus, hwilcket de aldrig någonsin rättel. upfyldt, icke ens under den strängaste souverainitetstiden, så är frågan snart upplöst och beswarad, at cronan icke bör bestå boställen och löner åt officerare, som icke hafwa något manskap, fast mindre ett fullständigt regemente at commendera, och således i

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 172.

fåfängan onyttigtswis förtära lönerna, som likwäl stiga till en nog dryg summa, hwilcken till en annan högstnyttig inrättning med förmon för riket kunde användas. Och är jag fördenskull af den tancka, at wi icke böra afwika ifrån vårt under sidste riksdag fattade beslut, at ytterl:re påstå, at adelsfahnerementets boställen och löner böra andragas, och användas till fond för cadettecorp-sen.

Härmed instämde herr borgmästaren Cervin till alle delar, och lade dertill, at det wid så fatte omständigheter, som nu sig förete, wore bäst, at hållre låta något ankomma på tiden, åtminstone till näste riksdag, med cadettecorpsens inrättning, ehuru nödig och angelägen den wore, än at man med ett hastigt bifall, skulle förlora et så nyttigt ändamål, som adelsfahnerementets bostäl-lens och löners indragande är.

Herr rådmän Hanquist: Det är wäl ganska swårt och eftertänkeligit, at ri-kets utgifter skola öka, hälst då annan utwäg kan finnas. Men som man nog ser, at adelen ej lærer, ehuru swage dess skiäl äro, begifwa sig ifrån påståendet, at adelsfahneboställerna och lönerne äro en res privilegii, och det likwäl är oförnekeligit, at cadettecorpsen är en högstnödig och angelägen inrättning, som ju förr dess hållre bör sättjas i stånd, så håller jag före wara bäst, at wi på sätt, som secrete utskottet nu föreslagit, bifalle denne inrättning, men tillika tage någon särdeles författning, ang:de adelsfahnerementet.

Herr grosshandraren Clason: Det är för mig obegripeligit, huru ridderska-pet och adelen skall kunna påstå, at adelsfahnerementets boställens och lö-ners indragande, är en res privilegii. Sielfwe rustningen kallas wäl en ridderskapets och adelens bewillning, men är dock i sielfwe wärcket icke an-nat, än en pålaga, och fölljaktel:n skyldighet, som aldrig kan få namn af privi-legium. Cronan bewilljande wäl, wid regementets inrättning, boställen och löhner för officerarne, samt at inge andre än adelsmän skulle till officerare an-tagas. Men detta kan omöijel:n wara skiedt i annat afseende, än at adelen skul-le tillika fullgiöra dess skyldighet, med rustningen, så at regementet wid alle erforderlige tillfällen kunde giöra tjenst. I annor händelse hade cronan bewill-jat både boställen och löhner åt onyttige brödätare. Och emedan adelen aldrig hållit regementet i fullkomligit stånd, och det manskap, som ändtel:n wid att eller annat tillfälle kommt ut i fäldt, aldrig giordt något gagn, så har adelen å dess sida brustit i dess skyldighet, och är cronan således berättigad, at indraga

de bewilljade boställen och löner, hwilcke wid så fatte omständigheter äro fruktlöse och onödige.

Härmed instämde herr borgmästaren Fries, med den tillägning, at om adelen i så beskaffat mål, som nyssanfördt är, will påstå en res privilegii, så måste adelen tro sig wara privilegerad, at niuta boställen och löner för sysslor, som hafwe blotte namn, men aldrig giordt eller giöra något gagn, och som följaktel:n i sig sielfwe äro onyttige och onödige, samt böra indragas.

Herr talman gaf wid handen, at löparen i detta ärende wore inkommen, och at ridderskapet och adelen samt prästeståndet hade bifallit secrete utskottets tillstyrckande ang:de cadettecorpsens inrättning. Kunnandes herr talman icke finna hwad härwid numera wore, wid så fatte omständigheten, at giöra, utan höll herr talman för bäst, at som den föreslagne inrättningen wore högstnöd-wändig, så måtte ock densamme bifallas. Dock kunde ståndet genom en särskildt expedition giöra föreställning, om adelsfahnerementets boställens och löners indragande.

Herr borgmästaren Schauv: Jag är wäl aldeles ense med dem af herrar ledamöterne, som påstå, at adelsfahnen må indragas. Men som 2:ne stånd redan bifallit secrete utskottets extractum protocoll, ang:de cadettecorpsens inrättning, kan jag ej se hwad wi nu mera skola kunna uträtta. Hade wi straxt, när secrete utskottets tillstyrckande inkom, företagit och afgjordt saken, torde präste- och bondestånden hafwa ingått med oss. Men nu är det för sent, och riksdagens slut för nära oss på händerne till at kunna erhålla ändring.

Herr talman: Det är oförnekligit, at cadettecorpsens inrättning är högstnyttig, och så ganska nödwändig, at den icke bör utdragas på tiden. Och som wi härhos ärhålla den förmon, at hälften af denne corps kommer at bestå af ofrälsemäns barn, så tror jag wara bäst, at wi lemna bifall till inrättningar. Men derhos kunne wi särskildt förbehålla oss, at till näste riksdag uptaga målet, ang:de adelsfahnans indragande.

Herr borgmästaren Cervin: Jag anser denna cadettecorps inrättning för så nyttig och angelägen, som någon annan. Men jag kan likwäl icke på annat sätt bifalla densamme, än med wilckor och förbehåll, at adelsfahnerementets boställen och löhner, efter hand, så fort innehafwarne afgå, indragas, till fond för cadettecorpsen. Om detta bifalles, må statscontoriet imedlertid gå i för-

skott till cadettecorpsens inrättning och underhållande, samt så fort någre medel inflyta göra sig för förskottet betalt.

Herr talman hemstälde, om icke ståndet behagade bifalla cadettecorpsens inrättning, med de wilckor och förbehåll, som herr borgmästaren Cervins nyss anförde yttrande innehåller. Hwilcket hemställande med Ja beswarades.

Uplästes reductions- och liquidationsdeputationens memorial,¹ ang:de säteriet Lidö i Bro skieppslag och Wätö sochn belägit. Tillstyrckandes deputationen, at kongl. Swea hofrätt må anbefalla, at den om detta säterie emellan cronan och Rålamske arfwingarne upkomne twist uptaga, och innan näste riksdag ofelbart afgiöras.

Ståndet biföll detta memorial.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,² af d. 15 i denne månad, angående öfwerjägmästarens i Westernorrland O. F. Rudbecks ansökning om lön för honom, samt ärforderl. underbetjening. Tillstyrckandes secrete utskottet, at honom sexhundrade dahl: r samt i åhrl. lön må tilläggas, samt uti boställs- och nödige resepenningar 400 d: r sammantaget, om åhret.

Samtel. herrar fullmäktige för norrländske städerne yttrade sig enhälligen, at en öfwerjägästare wore i de orterne så mycket mindre nödig, som han aldeles ingen nytta kunde där åstadkomma, men wäl skada och ogagn, samt onödigt besvär för allmogen. Norrlänningarne wårdade aldrabäst sielfwe sine egne skogar, och woro cronobetjeningens tillsyn derwid aldeles tillräckel., så at aldeles ingen jägarestat där behöfwes. Och aldraminst kunde öfwerjägästaren derstädes åstadkomma något gagn med odjurens fällande. Ty den konsten förstodo sochnelapparne många resor bättre, som oftast ensamme med en hund taga lifwet af de störste björnar, utan at upboda hela sochnar och härader i skall.

Herr borgmästaren Renhorn hemstälde, om icke den föreslagne löhnen, boställs- och resepenningarne måtte bestås personelt för öfwerjägästaren Rudbeck, såsom en wälförtjent man.

Herr talman frågade, om ståndet behagade bifalla detta secrete utskottets extractum protocolli, på sätt, som herr borgmästaren Renhorn nu hemställdt, hwilcken fråga med Ja beswarades.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Reduktions- och likvidationsdeputationen, nr 10.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 173.

Uplästes protocolsdeputationens betänckande,¹ ang:de ett bewilljat tjens-tebyte, imellan landtränkmästaren i Wästerbotn Norbom, och cammarskrifwaren Nessler. Tillstyrckandes deputationen, det justitiæcancelleren måtte få befallning, at för detta olagl. bytes bewiljande tilltala kongl. cammarcollegium och statscontoiret.

Hwilcket ståndet, i anledning af anförde skiäl och omständigheter, fant rättwist at bifalla.

Uplästes reductions- och liquidationsdeputationens betänckande,² ang:de afledne lagmannen David Göthenstiernas arfwingars sökte befrielse af påförde räntor för Knutstorps kongsgård i Småland. Hemställandes deputationen, om icke den lindring dem må wederfaras, at de, sedan bytesbristen in natura redan blifwit ärsatt, måge niuta förskoning för det öfrige, men dock betala de upburne räntorne från och med 1726 till 1754 åhrs slut.

Men ståndet förblef, wid dess d: 9 och 10 Septembr. sidst:ne, å cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande, i detta mål, afgifne ytt-rande.

Uplästes landt- och sjömilitiæ-, cammar-, oeconomie- och commerce- samt bergsdeputationernes betänckande,³ ang:de kongl. skogscommissionens förslag till en förnyad skogsordning.

Uplästes bergsdeputationens extractum protocolli, af d. 21. Septembr. sidst:ne angående detta ärende.

Uplästes bondeståndets extractum protocolli, af d. 11. i denne månad, rörande detta mål.

Och fant ståndet godt at bifalla detta bondeståndets extractum protocolli till alle delar, ut in actis.

Tolf deputerade från ridderskapet och adelen ankommo, och anmälte ordföranden öfwerstelieutenanten baron Scheffer, at ridderskapet och adelen hade förehaft och afgjordt ståndets extractum protocolli, angående tara på tobaksblader, enligt ett af herr generalen Lautingshausen inlemnadt memorial. Hållandes ridderskapet och adelen före, at borgareståndet lærer finna skiälligit, at med detta beslut instämma.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Protokollsdeputationen, nr 23.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Reduktions- och likvidationsdeputationen, nr 11.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitieekonomideputationen, nr 42 (flera handlingar).

Herr talman tackade för underrättelsen, och begärdte, at en afskrift, af detta memorial måtte ståndet ju förr dess hällre meddelas.

Herr öfwerstelieutenanten baron Scheffer gaf wid handen, at sielfwe originalet till detta memorial wore redan inlemnad hos prästeståndet.

Deputerade afträdde.

I anledning häraf hemställde herr borgmästaren Gabriel Hagerdt, om icke en deputation måtte afgå till prästeståndet, och begära del, af detta generalen Laugtingshausens memorial, på det ståndet deraf måtte kunna inhämta sakens sammanhang. Detta hemställande bifölls.

Uplästes ett ifrån ridderskapet och adelen inlemnad extractum protocoll¹, med hemställande, i anledning af Anders Wigelstiernas memorial, om icke gamle orck- och tjenstlöse officerare måge befrias från alle allmänne utskyl-der, oaktat de wid afskiedstagandet fått förbättring på characteren, och eljest kunna innehafwa något crono- eller cronoskattehemman at bruka. Och hade ridderskapet och adelen remitterat detta ärende till secrete utskottet.

Men ståndet afslog både sielfwe ärendet och remissen.

Herr talman anmälte, at löparen till ärendet ang:de förhöjning på skiutsle-gan wore nu ankommen, och at af påskrifterne befunnos, det de öfrige stånden icke tillagt städerne någon tillökning. Hemställandes herr talman, om icke ex-tractum protocoll måtte afgå till de öfrige resp:e stånden, med betygande af vårt missnöije öfwer ett sådant förfarande, samt tillkännagifwande, at i hän-delse städerne ingen tillökning i wanlig proportion, emot landet tillägges, af-säga städerne sig all skiutsning, annorlunda, än at den som till städerne kommer, och skiuts behöfwer, må derom med wederbörande betinga, det bästa han kan och gitter.

Detta hemställande bifölls.

Uplästes landt- och sjömilitiæoeconomideputationens betänckande,² ang:de utbyte af regementsfältskiärsbostället wid Wästgötha Dals regemente, Rågwet³, emot hautboistbostället, Wester och Nästegården, hwilcket deputa-tionen för anförde skiäl afstyrckt.

Ståndet biföll detta betänckande.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 13.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 43.

³ Så skrivet både i konc. och renskr; jfr *BdP* 7, s. 812 och *PrP* 14:2, s. 680: *Rågtwet*.

Uplästes secrete handels- och manufacturdeputationens betänckande ang:de slögdefriheten.¹ Föreslåendes deputationen åtskillige omständigheter, som därwid hädanåt tyckas böra iakttaga. Ut in actis.

Herrar borgmästarne Fries och Fr. Ingman begärdte, at detta ärende måtte hwila, hwilket bewilljades.

Uplästes riksdagsbonden Jacob Larssons memorial,² med anhållan, at riksens ständer behagade lemna Wermelands allmoge öppet, at wid näste riksdag få anmäla sig, om befrielse från fångeskiutsen.

Uplästes landt- och sjömilitiæoeconomideputationens betänckande³ ang:de 5 § af krigsbefällets beswär, rörande öfwerstelieutenanternes ansökning, at få kallas tromän, hwilcket deputationen tillstyrckt.

Ståndet afslog detta betänckande och befaldte, at det skulle läggas ad acta.

Uplästes secrete deputationens extractum protocolli,⁴ af d. 22 Juli sidstl:ne, ang:de landshöfdingen baron von Groths förseelse, som efter inhändigandet af Kongl. Maj:ts nådige befallning, genom ett handbref, af d. 1 Decembr. 1753, affärdat ordres till jägeribetjeningen, at uthugga en del af cronoparcken wid Upsala, och som en sådan Kongl. Maj:ts befallning icke warit med råds råde utfärdat, eller af statssecreteraren contrasignerad, ty hemställer deputationen, om icke justitiecancelleren må få befallning, at landshöfdingen baron Groth härföre tilltala.

Ståndet fant godt, at detta ärende må hwila.

Uplästes secrete handels- och manufacturdeputationens betänckande och tillstyrckande,⁵ at manufacturcommissarien Eric Salander må till wälförtjent belöning, för dess besynnerlige nit och trohet i dess syssla, samt till vidare upmuntran undfå lika heder och rang med commissarien i banquen, samt öfwercommissariennamn.

Ståndet pröfwade alldeles skiälligit, at bifalla detta tillstyrckande.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 44.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 148 (flera handlingar).

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 44.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 51.

⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 45.

Uplästes justitiædeputationens extractum protocoll¹, af d. 19 sidstl. ang:de en emot amiralitetscommissarien Bengt Engström yppad ballance. Och som kongl. cammarrevisionen ifrån åhr 1752 haft detta mål hos sig, men icke uppå Kongl. Maj:ts då skiedde befallning, ännu detsamme afgjordt, ty tillstyrcker deputationen at förnyad kongl. befallning härom till cammarrevisionen må afgå, at wid hårdt ansvar detta ärende till slut, inom wiss tid befordra.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Förehades å nyo secrete utskottets extractum protocoll², ang. ecclesiastiquewärrcket i Lappmarcken, och uplästes ridderskapets och adelens derå meddelte yttranden.

Ståndet fandt skiäligit, at förena sig med prästeståndets påskrifne resolutioner, bestående af fem puncter, ut in actis.

Uplästes cammar-, oeconomic- och commercedeputationens betänckande,³ ang:de framledne presidentens baron Cederhielms sökte byte af någre lägenheter i Östergöthland, neml:n Hagebys cronoskattehemman 1, och Dufwedals skatteqwarn, emot fult wederlag af Faltsbergs frälsehemman. Hwilcken ansöknings bewilljande deputationen tillstyrckt, ut in actis.

Detta betänckande hade ridderskapet och adelen bifallit. Men prästeståndet hade yttrat sig, at det icke kunde samtycka till detta byte, förrän det upgifne hemmanet till wederlag är wederbörl:e skattlagt och rewat, efter de härom utfärdade kongl. förordningar. Och beträffande det giorde förebehåll at skatterättigheten på det till cronan upgifne wederlagshemman, så lemnas likaledes det till kongl. cammarcollegii och flere wederbörandes slutel. afgiörande, efter de författningar, som lagen i detta mål äskar och påbiuder. Och pröfwade ståndet skiäligit, at bifalla detta prästeståndets yttrande.

Uplästes prästeståndets extractum protocoll⁴, af d. 26 Aug. sidstl.,⁴ ang:de prästmannen Lars Brun, som till följe af riksens ständers utslag, måst afträda det innehafde Wästerliungs pastorat i Södermanland och således i ett medlidande wärdt tillstånd blifwit försatt, och hemställer prästeståndet om icke skiäligit finnas skulle at Brun, som ingen del haft uti de wid wahlet i Wästerliung

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiedeputationen, nr 50.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 141.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 140.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Prästeståndets protokollsutdrag, nr 18.

förlupne olagligheter, måtte hos Hans Kongl. Maj:ts anmälas till nådig åtancka, wid någon sig yppande tjenlig lägenhet innom Strengnäs stift.

Ståndet fant godt, at detta ärende må hwila.

Uplästes secrete handels- och manufacturdeputationens betänckande,¹ ang:de swenske läder- och skinnberedarens Claude Cardeurs ansökning om 2000:de plåtar lån, emot åhrl. ränta, på tre års tid, till des laders och skinnberederiesfabriques återuprättande här i Stockholm. Och som deputationen befunnit, det Cardeur icke äger behörig skickelighet och den insigt, som till läderberedningen ärfordras, och at han dessutom är ett så utblottad tillstånd, at den begärdte summan blifwer aldeles otillräckelig till fabriquens iståndsättjande, ty har deputationen icke kunnat tillstyrcka, att det begärdte låhnet må bewilljas. Ståndet biföll detta betänckande.

Uplästes ridderskapets och adelens extractum protocolli, af d. 3 Maii sidstl.,² med föreställning, at som den, i anledning af stora deputationens betänckande, tagne författning om tjensters besättjande icke bör röra hofstaten, eller de nuwarande cammarherrar och hofjunckare, utan bör tjena till rättensnöre för framtiden, så hade ridderskapet och adelen funnit nödigt, at detta mål måtte till secrete deputationen åter förwisas, som ofördröjel:n äger at inkomma med ett särskildt betänckande, huru och på hwad sätt de nuwarande cammarherrars och hofjunckares tour till befordran bör anses.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Uplästes secrete handels- och manufacturdeputationens betänckande,³ ang:de lagman Malmerfelds begärdte ytterl:re ärsättning för någre böhmiske glasarbetares resekostnad. Ut in actis.

Och pröfwade ståndet skiälligit at bifalla detta betänckande.

Uplästes kongl. remissen,⁴ ang. understöd för S. Claræ kyrckobyggnad här i staden. Och lemnade ståndet dertill dess bifall.

Uplästes Gott. Sacks memorial och anhållan,⁵ om ärsättning för den kostnad han giordt på tryckandet af förkortningscommissionens arbete, angående

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 46.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 14.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 47.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Rådsprotokoll, nr 36. Text saknas.

⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 149.

hämmandet af widlyftighet i utsöknings- och rättegångsmål, hwaraf tusende exemplar ännu ligga osålde.¹ Hemställandes Sack, at honom af nåd måtte meddelas, antingen 5 d:r s:rmt för hwarje än osåldt exemplar, som utgör 5000 d:r s:rmt, eller ock honom tillåtas, at få hålla en billard i det af honom inrättade wårdshuset här i staden.

Detta memorial hade ridderskapet och adelen bifallit, hwad billarden angår. Men prästeståndet hade funnit betänckeligt at till billardens hållande samtycka, och i det stället remitterat ärendet, ang:de den begärdte summan för de oförsålde exemplaren till secrete utskottet.

Borgarståndet instämde med ridderskapet och adelens yttrande.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,² af d. 15 i denne månad, angående riddarehussecreteraren Ekestubbes befordran. Tillstyrckandes secrete utskottet, det han må anmälas till cancellieråds heder och anseende, samt wärckelig befordran wid sig yppande ledighet imellan riksdagarne, till samme syssla och löhn, näst efter kongl. cancelliecollegii nuwarande ledamöter.

Detta tillstyrckande bifölls.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,³ af d. 15 i denne månad, med tillstyrckande, at secreteraren uti riksens ständers contoир grefwe Fredrick Renstierna, måtte i anseende till dess gode personl. egenskaper, och aderton åhrs tjenst i publike sysslor, anmälas till erhållande af lagmanscaractere, samt wärckelig befordran till samme beställning, enär han derom anhåller.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Uplästes cammar-, oeconomie- och och commercedeputationens betänckande,⁴ ang:de förmons rätt till skattelösen af cronohemmanen Ståcksäter, Dömmestorp, Mutebo i Östergöhland, hwilcke bönderne Jonas Månsson, Pehr Person och Hans Jönsson sökt, framför assessoren och landscamereraren Iggström. Och som bönderne långt förrut och innan Iggström sig till skattelö-

¹ Lars Holmcreutz & Jonas Robeck: *Kongl. förkortnings commissionens project til hämmande af widlyftighet i utsöknings och rättegångs mål* (Stockholm 1755).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 174.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 175.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 141 (flera handlingar).

sen anmält, wärdering erhållit, och köpeskillingen deponerat, ty tillstyrcker deputationen, at de å desse hemman Iggström lemnade skattebref böra uphäfwas, och skatterättigheten åboerne tillärkännas, samt skattebref för dem derå utfärdas.

Uplästes cammar-, oeconomic- och commercedeputationens extractum protocolli, af d. 17 Junii sidstl., innehållandes en dissentientis votum.

Uplästes bondeståndets extractum protocolli, af de. 26 Aug. sidstl., rörande detta ärende.

Herr rådmann Hanquist. Det är ganska hårdt och eftertänkel:t at deputationen welat tillstyrcka, det de Iggström meddelte skattebrefwen skola uphäfwas, då likwäl Iggström dem aldeles lagl:n ärhållit. Jag säger lagl:n, ty ingen kan neka, at ju manufacturwärcsbyggnader äga, till föllje af 1723 års skattekiöpsförordning,¹ och flere kongl. resol:ner, förmons rätt till skattekiöp framför åboerne, enär hemmanen äro för dem oundgängel:n nödige. Detta hafwa kongl. collegierne funnit, och Hans Maj:ts fördenskull pröfwat, at Iggström borde erhålla skattebref. Ständerne säga, at Iggström icke upbyggt kniphammare, men de förtiga rätta sanningen därwid, ty hammaren har warit upbygd, men icke kunnat nyttjas, för byggmästaren därwid begångne fel, hwilcket Iggström med trenne ämbetsmäns intygade bestyrkt. Och som detta alt är oförnekligit, så hoppas jag at ståndet lærer finna skiäligit, at bifalla dissentientis votum i detta mål.

Herr borgmästaren Fries: Det wore uppenbar orätt, om icke deputationens betänckande bifalles. Ty bönderne hafwa redan 1736, och således flere åhr förrän Iggström anmält sig till skattelösen, de hafwa ärhållit skattewärdering derå, de hafwa præsterat skatteskillingen, och saken har warit inlemnad hos kongl. cammarcollegium så tidigt, at bönderne hade i anledning af förordningarne bordt undfå skattebref, långt förrän Iggström sig anmälte, om icke berörde collegium oförswarl:n därmed drögt. Skall nu collegii drögsmål utestänga bönderne från deras lagl. rätt, så blefwe det ett farligt præjudicat, och en aldeles lagstridig uttydning af 1723 års och flere, om skattekiöp utkomne förordningar.

¹ Tryckt förordning 19 september 1723: *Kongl. Maj:ts nådige förordning, huru med de hemman och cronolägenheter, som til skatte försäljas, förhållas skal.*

Herr justitiarien Faxell: Innan jag yttrar mig i sielfwa saken, måste jag begära underrättelse, huru detta ärende inkommit till deputationen, och huru det därstädes kommit att uptagas. Ty jag tycker mig hafwa mycken anledning att tro, at härmed icke lag:n tillgångit, hälst emedan konungens resolution icke förr utfallit, än d. 5 Decembr. förledit åhr. Härmed instämde flere herrar ledamöter.

Herr guldarbetaren Dahl gaf wid handen, at innan och när riksdagen börjades, hade bönderne hos Hans Kongl. Maj:st anhållit om slut i saken. Men som de det icke ärhöllo, hade de hos urskillningsdeputationen gjordt förbehåll, at få inkomma med deras beswär, i händelse Kongl. Maj:ts resol:r utfölle under riksdagen, och wore dem emot. När nu högber:de resolution utföll, hade beswären hos cammar-, oeconomie- och commercedeputationen blifwit inlemnade och uptagne.

Herr borgmästaren Schauv: Alle omständigheter i betänckandet wisa, at saken icke lag:n inkommit, och fölljaktel:n olag:n blifwit uptagen och afgjord. Detta är ett högst eftertänkel. steg. Iggström har lag:n fått skattebref, han sitter hemma, och wet eij ett enda ord af det, som emot honom för händer hafwa. Icke dess mindre dömmes han ohörd dess wälfångne ägendom förlustig. Om man får lof at så förfara, hwar blifwer då den allmänna säkerheten och det beskydd, som lagen oss så heligt lofwar.

Herr borgmästaren Renhorn: Gud låte aldrig den dagen upgry, at souverainité hos Swea, Götha och Wendes konung skall kunna slå wår wälförwärfwade frihet, och allmänne säkerhet i band och boijor! Gud beware oss ock ifrån det onda, at rikets undersåtare skola sucka under ett tryckande lidande af ämbetsmän, utan hopp om ändring och skydd af lagen! Oss är det anförtrodt, och såsom en helig och obotlig skyldighet ålagt, at i synnerhet wårda wår frihet och säkerhet i lagens sköte, och at rätta de inbrott och felsteg, som deremot kunna wara giorde. Men den dagen blifwe ute till ewärdelige tider, då någon skall hafwa orsak at klaga öfwer ständers despotism, och ett sådant förfarande, som liknar turkarnes regeringsmaximer! Är icke det ett uppenbart wåld, att Iggström dömmes ohörd ifrån dess lagligen förwärfwade ägendom? Är icke detta en nullitet, som ensam, om inge andra skiäl wore, bör uphäfwa deputationens tillstyrckande?

Härmed instämde herrar borgmästarne Omnberg och Carl G. Boberg.

Herr rådmän Hanquist: Som exemplet är altför farligit, så hemställer jag, om icke genom extractum protocolli hos de öfrige stånden må begäras den författning, at deputationerne eij så uptaga sådane mål som detta, hwilcket icke genom laglige wägar inkommit.

Herr ålderman Bock: Som det är oförnekeligit, at åboerna anmält sig till skattekiöp, och fullgjordt, alt hwad dem efter förordningarne ålegat, långt innan Iggström anhölt om skattekiöpet, så har deputationen efter min tancka aldeles rättel:n förfarit. Ty det hörer ständer till at rätta det, som olagligit är och hielpa de lidande. Och bifaller jag fördenskull deputationens betänckande.

Herr borgmästaren Cervin: Ehuru jag wille medgie, at deputationen wid detta målets uptagande felat, så lærer dock ingen kunna neka, at bönderne lidit ganska mycken oförrätt, så länge det står fast, at de anmält sig till skattekiöpet, och fullgjordt hwad dem ålegat långt förrän Iggström anhölt om hemmanen för dess manufacturwärrck. Men som Kongl. Maj:ts emot dem fälde resolution är först utkommen i Decembr. månad sidstl. åhr, så hafwa de deras talan öppen till näste riksdag, och således wore bäst, at detta ärende intill dess må hwila.

Herr talman gaf wid handen, att af löparen funnos, det ridderskapet och adelen bifallit dissentientis votum, men prästeståndet deremot betänckandet, hwicket ock bondeståndet enl. dess nyssförrut upläste extractum protocolli, giordt. Om nu ståndet wille bifalla dissentientis votum äfwen som adelen, stadnade 2:ne stånd emot hwarandre, och då wore saken hulpen, samt böndernes talan öppen till näste riksdag.

Men åtskillige herrar ledamöter begärdte votering.

Herr talman hemstaldte fördenskull, om betänckandet bifalles? Den som skrifwer Ja, bifaller betänckandet i förewarande mål, men den som skrifwer Nej, bifaller dissentientis votum.

Propositionen uplästes och gillades. Voteringssedlarne insamlades, och befants efter öpnandet, at 23 röster warit för Ja, och 32 för Nej. I anledning hwaraf dissentientis votum i detta mål blifwit bifallit.

Uplästes secreta handels- och manufactur samt tulldeputationernes betänckande,¹ ang:de lurendrägeriers hämmande.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 48.

Herr grosshandlaren Clason begärdte, at detta ärende måtte hwila, hwilcket bewilljades.

Uplästes ett af corporalen Otto Rheinhold Taube inlemnadt memorial,¹ med anhållan, det täktes riksens ständer, i anledning af anförde omständigheter, befria honom ifrån den wärjemåls ed, som riksens ständers commission honom ålagt at gå, det han ej sökt på flyckten hielpa för detta lifdrabanten Silfverhielm.

Uplästes riksens ständers commissions extractum protocoll, af d. 9 i denne månad, angående detta ärende. Och hade commissionen i föllje af 30 och 31 §§ 17 cap. rättg:b:n pröfwat rättwist, ålägga corporalen Taube, det skulle han å wiss utsatt dag och stund inför commissionen med ed sig wärja, det han hwarcken åtagit sig, at skaffa Silfverhielm undan, eller derom, haft någon kundskap. Gitter han eden gå eller ej, wille commissionen sig vidare utlåta.

Och pröfwade ståndet skiäligt at bifalla detta commissionens utslag.

Tolf deputerade ankomo från ridderskapet och adelen och anmälte ordföranden, herr landshöfdingen baron Friesendorf, at ridderskapet och adelen hade förehafat och afgjordt riksdagsbeslutet i så måtto at sjöcadettecorpsens inrättning ej deruti må nemnas, men icke dess mindre hyste ridderskapet och adelen det förtroende, at borgareståndet, som sielft twifwelsutan finner denne inrättning högst nödig och angelägen, lærer dertill lemna så mycket hållre dess bifall, som icke allenast riket i gemen, utan ock städerne i synnerhet, af siöwetskapens upodlande, hafwa at wänta en ofelbar nytta, hwilcken genom längre drögsål ej bör hindras. Hållandes ridderskapet och adelen härhos före, det borgareståndet lærer, så mycket mindre, med denne högst angelägne inrättning, willja inblanda adelsfahnerementets boställens och löners indragande, som desse ärenden ingen gemenskap med hwarannan äga, och det i sig sielft wore obilligt, at cadettecorpsen skullen inrättas på ridderskapets och adelens kostnad allena, genom adelsfahnans indragning, hwars bestånd likwäl är ett adelens privilegium, ehuru hälften ofrälsemäns barn komma att wid cadettecorpsen niuta lika förmoner med adelen. För öfrigit gaf herr baron och landshöfdingen wid handen, at ridderskapet och adelen funnit wara bäst, det 7 § i det projecterade riksdagsbeslutet, ang:de rikscleoderna må gå ut, men at

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 28. Saknas.

puncten ang:de konungagälden bör stå qwar, såsom en faststald lag för framtiden.

Herr talman tackade för den meddelte underrättelsen, och lofwade, at ståndet skall taga de anmälte ärender under närmare öfverwägande, när löparen kommer. Deputerade afträdde.

Klockan war redan tu och ståndet skildes fördenskull åt.

Åhr 1756 den 19 October

S. D. Förestaldte herr borgmästaren Schauv, det borgareståndet hade wäl behagat bifalla prästeståndets yttrande öfwer secreta handels- och manufacturdeputationens betänckande,¹ ang:de logarfwareämbetets ansökning, i föllje hwaraf ägarne af engelske läderfabriquen på Kongsholmen skulle förbiudas at uphandla råhudar i slagtarehusen här i staden. Men som detta skulle lända till mycket förfång för fabriquesägarne, som likwäl igenom deras privilegier, äro till sådan uphandling berättigade, så hemstaldte herr borgmästaren, om icke detta ståndets beslut måtte ändras.

Ståndet fant godt, at härtill lemna dess bifall, i föllje hwaraf at ståndets lernade bifall till prästeståndets tillägning i detta mål går ut.

Justerades ståndets extractum protocolli, ang:de för detta postinspectoren Kiernander, lydande sålunda:

S. D. Lät borgareståndet sig föredragas justitiædeputationens betänckande af d. 19 nästl. Junii,² ang:de then ändring, som för detta postinspectoren Kiernander sökt i Kongl. Majj:ts nådige utslag af d. 20 Junii 1743, hwaröfwer resolverades. Ståndet håller wäl för betenkel:t, at i högstber:de nådige utslag gjöra någon ändring, och således insätta Kiernander uti något embete wid det angelagne postwärcket. Dock finner ståndet billigt, det hos Kongl. Majj:t må i underdånighet anhållas, at Kiernander, i anseende till dess fattige hustru och bror, något åhrl:t gratiale af öfwerskottsmedlen må tilläggas, hwilcket med the öfrige resp. etc. etc.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 42.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 170.

Justerades ståndets extractum protocolli, ang:de beräkandet af tjensteåh-
ren för capellanerne i städerne, med mera. Och lydde detsamme, som följjer:

S. D. Lät borgareståndet sig föredraga riksens ständers protocolsdeputa-
tions betänckande, af d. 23 Septembr. sidstl:ne,¹ angående capellanernes be-
fordran, hwilcket betänckande såsom på gode skiäl grundat ståndet fant godt at
bifalla. Härhos kom ock hos ståndet i billig och öm åtancke, at predikanterne
wid kongl. lifgardet och kongl. artillerieregementet, mästedels måste i hela tijo
till tolf och flere åhr å denne i riket dyraste ort, utan något det ringaste under-
stöd sig uppehålla, och wid deras sysslor träget upwakta, till dess den lilla löhn,
som på staten består, kan dem sent omsider tillfalla, warandes härwid at
märcka, det extraordinarie predikanter wid kongl. lifgardet jemwål stå på 1696
års stat upförde, ehuru dem wid deras beswärlige och trägne sysslor ingen löhn
blifwit tillagd, eller at de sedermera dermed blifwit hugnade, i anseende till
hwilcket alt borgareståndet på lika grund, som protocolsdeputationen uti of-
wanber:de dess betänckande anfördt, pröfwade alldeles skiäligit, det måge or-
dinarie predikanternes wid kongl. lifgardet och kongl. artilleriet tjensteåhr
äfwen räknas dubbelt på sätt som för detta om scholæbetjente stadgat är,
hwilcket hos de öfrige resp:e stånden till gunstbenägit bifall etc. etc.

Justerades ståndets extractum protocolli, ang:de medicinalwäcket, lydande
således:

S. D. Uplästes riksens ständers secrete utskotts utdrag af protocollet, dat. d. 1
uti innewarande månad,² ang:de medicinalwäcket, samt justitiædeputationens
betänckande, ang:de then för collegium medicum föreslagne domrättigheter, och
fant ståndet sig icke theruti annorlunda kunna ingå, än med följande förbehåll:

1:o det fyra ledamöter af chirurgiske och fyra af apothequaresocieteterne
tilläggas ständigt säte och stämma uti collegio medico, och såmedelst biwista
förefallande öwerläggningar och tillgiörande författningar, rörande medici-
nalwäcket, med thertill hörande delar, utan at therföre består någon löhn,
dock at collegio medico warder betagit all domsrättighet nu och i framtiden,
till undwikande af de betänckeligheter, som i annor händelse theraf synes
oundwikel:e.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 171.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 172 (flera handlingar).

2:do att then föreslagne fonden af 15000 d:r s:rmt till hälften warder använd till provincialdoctors förordnande i lähnen, emot 300 d:r s:rmts årl. löhn, och 100 d:r d:o mynt i resepenningar, och andre hälften till chirurgiers uphielpande och befordran, samt provincialfältskiärens tillsättjande i landsorterne, emot 200 d:r s:rmts årl. lön, och 100 d:r d:o mynt i resepenningar, så långt these medel kunna nu tillsträcka, till dess rikets stat framdeles kan medgifwa, at så wäl doctorer, som fältskiärer uti alle lähn, kunna warda förordnade och med löhn och underhåll försedde. Och böra the lähn, som med provincialmedicis och chirurgis hittills icke blifwit försedde, först ihogkommas.

3:ie at ingen warder betagit, så uti in- som utwärtens siukdomar, efter egit godtfinnande betjena sig af doctorer eller chirurgis, eller andre, som wisat gode prof af sin kundskap. Dock bör hädanefter ingen till doctor eller fältskiär få förordnas, som icke är wederbörl. examinerad.

4:to. Som apothekarne här i Stockholm ärbudit sig på egen kostnad inrätta ett laboratorium chymicum, endast ett tjenligt hus thertill warder utsedt, så finner ståndet helt onödigt, at till ett sådant laboratorii chymici inrättande använda publike kostnad, utan måge apothekarne, efter sådant theras egit anbud, therom besörja, och at inrättningen skier å then ort, som uti secreta utskottets extracto protocolli är föreslagne. Till alt annat, som så wäl secreta utskottet, som justitiædeputationen föreslagit finner ståndet sig icke kunna samtycka. Hwilcket med de öfrige etc. etc.

Herr borgmästaren Ubman upläste dess tankar ang:de detta ärende, begärandes tillstånd, at få gå dermed till bondeståndet. Men ståndet fant betänckeligit at sådant tillåta, hwarföre herr borgmästaren återtog detta dess memorial.

Herr borgmästaren Lang anmodas, at träda neder till bondeståndet med det nyss justerade extracto protocolli, angående medicinalwäcket, samt deröfwer inhemta ber:de stånds mening, hwilcket herr borgmästaren sig åtog, samt aft-rädde.

Uplästes bergsdeputationens betänckande,¹ huruwida en bergmästare, som med assessorscharacter warder benådad, bör tillika få säte och stämma i kongl. bergscollegio. Och hade deputationen funnit alldeles betänckeligit, at en underdomare får wara ledamot i den öfwerrätt, hwarunder han lyder, hwarföre

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Bergsdeputationen, nr 23.

deputationen tillstyrcker, at härutinnan ändring för framtiden må skie, dock at de bergmästare som redan ärhållit assessorscaractere, samt säte och stämma i kongl. bergscollegio, måge wid denne deras förwärfwade rättighet bibehållas.

Ståndet biföll detta betänckande.

Herr borgmästaren Lang återkom, och berättade det han utkallat bondeståndets talman, som hållit före, at det hos bondeståndet torde förorsaka någon upmärksamhet, om borgareståndets yttrande föredrogos i concept, och at således bäst wore det ärendet anmäلتes från borgareståndet genom en deputation, eller ock at dermed hades anstånd, till dess extractum protocolli kunde blifwa renskrifwit, hwarpå talmannen wille wänta.

Extractum protocolli aflemnades fördenskull till renskrifning uti cancelliet.

Uplästes justitiädeputationens betänckande,¹ ang:de Norkiöpings stads samtel. inwånares ansökning, om ändring uti Kongl. Majj:ts nådigste utslag, af d. 26 Martii 1753, som tillägger landtförsamlingen S:t Johannis, den rättighet, at wid förefallande kyrckoherdeledighet, deltaga uti kallelsen och voteringen tillika med staden. Hållandes deputationen före betänckel:t wara, i anseende till den uråldrige rättighet ber:de Johannis församling ägt, at tillåta någon ändring uti högstber:de Kongl. Majj:ts utslag.

Uplästes justitiädeputationens extractum protocolli, af. d. 2 April sidstl:ne, innehållande en dissentientis votum, i detta mål. Men ståndet pröfwade skiäligt, at bifalla nyssanförde betänckande öfwer detta ärende.

Uplästes secrete handels- och manufacturdeputationens betänckande, ang:de trögårdsmästaren Sven Brémers ansökning, om ärsättning för använd kostnad, på dess plantage af färgegräs, och mulbärsträd, med mera. Dock hade deputationen icke vidare någon ärsättning för honom kunnat tillstyrcka, än at de faststälde prémier och upmuntringar, måge så honom som androm till godo komma. Ståndet biföll detta betänckande.

Förehades 26 § af borgareståndets allmänna beswär,² ang:de nederlagsfrihet på spannemål i bergsstäderne. Och fant ståndet godt, at sig häröfwer yttra, som följande dess extractum protocolli utwisar.³

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiädeputationen, nr 51.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen, onummerat.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 173.

S. D. förhade borgareståndet 26 § af dess allmänne beswär, ang:de then nederlagsfrihet på spanmål bergsstäderna sökt, at få åtniuta efter 37 § på städernes beswär wid nästl. riksdag. Och som det befants, at högstlofl. ridderskapet och adelen giordt therwid then anmärckning, at ber:de nederlagsfrihet eij vidare kunde extenderas, än 1688 års tullordinantie, resol:n på städernes beswär af åhr 1748 41 §,¹ samt resol. på allmogens beswär wid 1752 års riksdag 53 §,² jemwäl 37 § af resol:nen på städernes beswär wid sistnemde riksdag förmår och innehåller;³ altså och emedan förenemde resol:ner, af hwilcke städerna wid den sidstnemde söka at blifwa bibehållne, äro aldeles emot hwarandre stridande, hwaraf följjer, thet på tullbetjeningen nödwändigt måtte ankomma, at efter godtycko nederlagsfriheten på mer eller mindre eller ock als ingen tid tillåta, ty beslöts, at igenom utdrag af protocollet the öfrige resp:e stånden hör-samt, tjenst- och wänligen anmoda, thet behagade the till förekommande af oreda och stridige lagar, i vidare öfwerwägande taga, om icke then resol:n, som allmänna beswårsdeputation, i thetta mål författat, kunde bifallas, i synnerhet then icke annat innehåller, än at bergsstäderna måtte till godo niuta, then resolution the wid sidste riksdag ärhållit.

Herr talman gaf wid handen, at löparen till landshöfdingen herr baron Friersendorfs memorial ang:de tillökning å skiutslegan wore nu inkommen och at af påskrifterne funnos,⁴ det de ridderskapet och adelen, samt prästeståndet wäl gådt in uti någon tillökning för skiutslegan på landet, men icke ens nemt städerna, hemställandes herr talman hwad wid så fatte omständigheter nu woro, at giöra?

Åtskillige ståndets herrar ledamöter höllo före bäst wara, at ståndet genom en deputation hos de öfrige stånden måtte afsäga städerna all skiutsning rent af, hållande före, at ingen kunde pålägga städerna detta onus, om de icke sielf-

¹ Tryckt resolution 3 februari 1748: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som städerna uti Sverige och Finland, igenom theas fullmäktige hafwa wid thenna riksdagen i underdånighet andragit.*

² Tryckt resolution 29 juni 1752: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som thesz trogne undersåtare af riksens allmoge uti Sverige och Finland, igenom theas utskickade fullmäktige, wid sidst öfwerståndne riksdag, i underdånighet ingifwa låtit.*

³ Tryckt resolution 7 juli 1752: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som städerna uti Sverige och Finland, igenom theas fullmäktige, hafwa wid thenna riksdag i underdånighet andragit.*

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 109.

we wille underkasta sig det, aldraminst, när ständerne icke erhöillo någon å skiutslegan proportionerad tillökning, emot det som nu för landtskiutsen bewiljas. Och måtte således de, som till städerne ankomma, och skiuts åstunda, öfwerenskomma med hwem de hälst wilja, det bästa de gitta, om skiutslegan, utan at skiuts kan fordras, såsom en skyldighet.

Andre herrar ledamöter woro häremot at den tancka, at städerne icke så alldeles ägde den rättighet, at efter eget behag afsäga sig eller bibehålla skiutsningen, ty någon ordning borde i detta, som alt annat nödwändigt wara. Och således wore rådeligast, at låta de öfrige stånden förstå, det städerne äro beredwillige, at gå in uti den föreslagne tillökningen å skiutslegan på landet, allenast städerne undfå en deremot, efter det som hittills wanligit warit, proportionerad tillökning, och således dubbelt deremot. Men at städerne i annor händelse, och om dem ingen sådan tillökning bewilljes, tro sig berättigade, at afsäga sig all skiutsning, widare, än hwad på en eller annan borgares egen godtycke wid tillfälle efter träffat aftal kan ankomma, och at de öfrige stånden måste täncka på någon annan författning, hwarigenom de resande genom städerne kunna fort hielpas.

I anledning häraf hemställte herr talman, om icke den föreställning hos de öfrige stånden må göras, at ståndet icke kan gå in uti någon tillökning å skiutslegan på landet, så framt icke städerne bibehållas wid deras urgamla rättighet, at få dubbelt deremot.

Detta hemställande bifölls.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll, angående kongl. secreteraren Crispin Wagener.¹ Och hade bondeståndet funnit billigt, at ber:de secreterare, hwilcken länge och troligen tjent, ofta förrättat revisionssecreteraretjensten, dertill warit på förslag upförd, och inom wärcket är dertill i touren äldst och nermast, må till hugnad för dess redan lidne prejudice undfå revisionssecreterarefullmagt, till dess han wid tillfälle kan niuta wärckel. befordran.

Borgareståndet biföll detta till alla delar.

Herr borgmästaren Renhorn yttrade sig: Jag har undfådt den underrättelse, det Hans Kongl. Maj:it skall i nåder täkts utnemna herr borgmästaren Carl G. Boberg till århållande af adeligit bref och skiöldemärcke. Och som herr borgmästaren nu är närwarande, ty finner jag mig föranlåten, at gifwa detta wid

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 42.

handen, och derhos begära, det ståndet wille höra honom, huru härmed förewetter.

Herr borgmästaren Carl G. Boberg lemnade härå till swar: Hans Kongl. Maj:t har wäl wid thess höga kröning i nåder behagat utnemna mig till adelsman, men Hans Kongl. Maj:t har icke förrän nu nyligen denne dess nåd i rådet tillkännagifwit, hwaräst detta mål, mig obekant af hwad orsak, ännu hwilar. Och som ett längre detta ärendets uppehåll i rådet kunde, i anseende till riksdagens annalckande slut, hindra mig, at warda intagen på riddarehuset, och at således i den delen komma till wärckelige åtniutandet af Hans Kongl. Maj:ts för mig förklarade nåd och ynnest, ty hemställer jag wördsammast, huruwida högt:de ståndet skulle täckas, med dess gynnande föreskrift understödja denne min angelägenhet, hwarwid jag tillika förklarar, det i fall jag får skiöldebref, eller på riddarehuset blifwer till säte och stämma intagen, will jag inom ett eller annat åhr så laga, at jag kan skillja mig ifrån min nu innehafwande borgmästaresyssla, och skall således icke vidare begära något inträde i detta högtärade ståndet såsom ledamot. Men i händelse jag hwarcken undfår skiöldebref eller blifwer nu på riddarehuset intagen, förbehåller jag mig wördsammeligen, at så hädanåt, som flere gånger hittills få wid riksdagarne såsom borgersman niuta säte och stämma i detta högtärade ståndet, enär jag till riksdagsman för min stad blifwer wald.

Herr talman bad herr borgmästaren C. G. Boberg taga afträde på en liten stund. Imedlertid wille ståndet öfwerlägga om detta ärende.

Herr borgmästaren C. G. Boberg afträdde.

Herr borgmästaren Schau: Det är något besynnerligt och märckwärdigt, at åtskillige, som af Hans Kongl. Maj:t blifwit till adelsmän utnemde, fått remiss ifrån rådet till riddarehuset, om hwilcka man icke lærer kunna säga, at de äro bättre eller mera förtjente än borgmästaren C. G. Boberg. Han har flere riksdagar gådt ståndet tillhanda med dess mogne biträde, och wisat insigt, sorgfällighet och oförtrutenhet i giöromålen. Sådant bör så snart lända honom till förmon, som andre, hwilcke allenast uti deras tienstesysslor wisat skickelighet. Jag hemställer fördenskull, om icke den begärdte föreskriften må honom bewilljas. Får han remiss och blifwer på riddarehuset intagen, då skilljer han sig, inom ett eller annat åhr, ifrån dess nu innehafwande borgmästaresyssla, och kommer således icke, at få något vidare inträde här i detta ståndet. Wägras remissen honom, och

han följaktel:n icke warder intagen på riddarehuset, lærer ståndet finna billigt, at han må äga frihet och rättighet, at i detta ståndet qwarblifwa och sig härstädes infinna, enär han till riksdagsman kan ordentel:n blifwa wald.

Herr talman hemstälde, om icke detta herr borgmästaren Schauvs yttrande finge bifall, hwilcket hemställande med allmänt Ja beswarades.

Herr borgmästaren C. G. Boberg inkallades. Och herr talman gratulerade honom å ståndets wagnar, till den af Hans Kongl. Maj:t för honom förklarade nåd och ynnest, samt önskade honom lycka till dess wärckel. åtniutande, hwarjemte herr talman berättade honom i hwad slut ståndet ang:de herr borgmästarens begäran och gjorde förbehåll stadnat.

Herr borgmästaren C. G. Boberg tackade wördsaml:n för den bewågenhet, som honom härutinnan blifwit bewisad, och anhölt härhos, om utdrag af protocollet öfwer detta ärende, hwilcket honom bewilljades.

Herr borgmästaren Renhorn åtog sig, at upsättja ståndets föreskrift till Hans Kongl. Maj:t för herr borgmästaren C. G. Boberg.

Förehades å nyo det projecterade riksdagsbeslutet,¹ och uplästes de öfrige resp:e ståndens derå meddelte påskrifter.

1, 2 och 3 §§ biföllos.

4 § bifölls på sätt som ridderskapet och adelens yttrande utwisar in actis.

5 § bifölls.

6 §: Bondeståndets påskrift bifölls tillika med ståndets förrut fattade beslut.

7 § bifölls, som hos ridderskapet och adelen.

8 § bifölls.

9 §: Ståndet förblef wid dess förr detta öfwer denne § meddelte resol:n.

10 § bifölls med ridderskapets och adelens deröfwer aflemnade yttrande.

11 § afgjordes på sätt, som ståndet häröfwer sig förrut yttrat.

12 § bifölls.

13 § bifölls med prästeståndets tillägning.

Justerades ståndets föreskrift till Hans Kongl. Maj:t, för borgmästaren C. G. Boberg, lydande som följjer:

T. T. Eder Kongl. Maj:ts nåd för en detta ståndets ledamot, hofsecreteraren och borgmästaren Carl Gust. Boberg, at blifwa befordrad till adel:t stånd, efter Eder Kongl. Maj:ts nådigste resol:n wid dess kongl. kröning, och hwilcken

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 152.

han hitintill icke till godo niutit, erkänner ståndet med underdånigste wördnad. Nu och emedan bem:te hofsecreterare och borgmästare icke allenast förklarar, at såsom fullmäktig i borgareståndet aldrig skola sig anmäla, utan och försäkrat, efter ett eller annat års förlopp skillja sig ifrån borgmästaresysslan, fördenskull har ståndet icke bordt undgå sådant underdånigast anmäla, på det at alt detta icke må ligga honom i vägen, som, i anseende till dess syssla, äfwen så wäl som andre, bör till denne Eder Kongl. Maj:ts nåd anses wärdig och wäl förtjent. Uti diupaste wördnad framhärda etc etc.

Uplästes bibliothequarii scholarum Bäckströms memorial och anhållan, om ett öre s:rmt af hwarje matlag öfwer hela riket, till nödige böckers tryckande för scholæungdomen.

Detta memorial bifölls.

Justerades ståndets extractum protocolli, ang:de skiutslegan, och lydde sålunda:¹

S. D. Föredrogs å nyo den till skiutsens betalning å landet föreslagne tillökning. Och som från äldste tiderne wanligt warit, at borgare niutit dubbelskiuts emot landtmannen, för det at höö och annat, som till skiutsens underhållande tarfwas, därstädes är dyrare, ty förmodar borgareståndet, at denne deras urgamla rättighet icke blifwer dem numera än förrut betagen, utan at de måge hädanefter som hitintill derwid bibehållas. De swårigheter, som trycka städerna, så igenom dyrheten, som eljest, gjorde kostsamme anstalter till skiutsinrättningen, förtjena denne skillnad, men ifall det icke bewilljas, nödgas städerna afsäga sig detta beswäret, annorlunda än at den, som till städerna kommer, må sielf betinga sig skiuts hos den, med hwilcken han derom öfwerenskomma kan, hwilcket med de öfrige resp:e stånden etc. etc.

Uplästes prästeståndets extractum protocolli, ang:de bibliothecariernes syssla wid academierna, ut in actis.²

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Förehades å nyo secreta handels- och manufactur samt tulldeputationernes betänckande, ang. lurendrägeriers hämmande.³

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 175.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Prästeståndets protokollsutdrag, nr 19. Text saknas.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 48.

Uplästes borgmästaren Sylvii memorial ang:de detta ärende, ut in actis.

Herr rådman Hanquist: Deputationernes betänckande innehåller åtskillige momenta, och således som deras ämnen äro åtskilde, så lærer wara nödigt, at ståndet yttrar sig öfwer hwarthera särskildt. Hwad förste momentet angår, så är det wäl, at skieppareeden uphäfwes, såsom onyttig. Men om denne ed är för en skieppare onyttig, som likwäl bör hafwa sig på det nogaste bekandt och kunnigt, alt hwad inom skieppsbord finnes, fast mera onyttig lærer eden blifwa för reddaren, som icke kan weta, hwilcke wahrer skiepparen eller styrmanen utom dess wetenskap intagit. Och lærer jag icke säga för mycket, om jag påstår, at man häruti gådt för långt, och at en sådan fordrad ed icke allenast är onyttig, utan ock obillig, samt på wist sätt neslig, hwarföre jag icke eller kan lemna bifall till detta momentet. Wid 2:dre momentet bör anmärckas, at det är wäl och i sig sielf rätt, at skiepparen skall swara för sin innehafwande last. Men at af honom fordras, det han skall upgifwa quantitet och kvalitet i hwarje tunna, korg eller packa, genom factura och jemte märckrullan, det är så mycket mindre skiäligit, som den, hwilcken wahran hitsänder, och henne sielf inpackar, sällan eller aldrig lemna skiepparen någon underrättelse derom. 3:die momentet at connoissementa stälde till ordres ej skola wara gällande, är så mycket mindre skiäligit, som det ofta händer, at wahran ej kan adresseras till wiss man, utan hitsändes par speculation, men derföre kan ett sådant hitsändande alldeles wara fritt för bedrägeri. 4, 5, 6 och 7 momenterne bifaller jag. Men öfwer det öfrige, som angår husvisitationerne, kan jag ej yttra mig, så framt ståndet icke behagas uphäfwa dess förrut häröfwer fattade resolution.

Herr borgmästaren Blom: Här föreslås i 7:de momentet, at inrikes gående fartyg jemwäl måge blifwa i skiären af tullbetjente emottagne, luckorne förseglade, och fartygen under en noga bewakning till hamnen förde, at undergå visitation. Det må skie, om så nödigt pröfwat. Men då böra städerne ock förbehålla sig, at med alle bondefartyg på lika sätt förfaras. Ty desse kunna rätt så snart, som andre lurendräga, om icke oftare och snarare.

Herr borgmästaren Johan Boberg: Ståndets ledamöter i deputationerne hade icke gådt in uti detta 7:de momentet, och en del af de öfrige, om icke ståndet hade förbudt oss, at gå in uti husvisitationen. Men som detta skiedt, så hafwa andra tjenlige mått emot lurendrägerierne måst projecteras, så framt man icke skolat lemna en aldeles öppen wäg för dem.

Herr borgmästaren Renhorn: Betänckandet innehåller egentel:n twenne delar. Uti den förre delen föreslås i 7 momentet åtskillige mått emot lurendragerier, hwilcke alle jag för min del finner så beskaffade, at de wäl kunna bifal-las. Den andre delen rörer husvisitationerne, hwilcke genom ståndets förrut fattade beslut blifwit uphäfne. Men jag kan eij föreställa mig, at man med detta beslut welat gå längre, än lag säger. Och som denne medgifwer, at jag får visi-tation, när jag begär densamme för at igensöka gods, som från mig stulit är, och en lurendrögare i sielfwe wärcket är en det allmännas tjuf, så lärer det ock på lika sätt böra tillåtas wederbörande, at igensöka lurendrageriewahrer.

Herr borgmästaren Schauv: Ståndets beslut bör stå fast, och husvisitations-quæstionen icke widröras. Men det öfrige kunne wi wäl taga under öfwerwä-gande. Hwad altså den uti 1 momentet reddarne ålagde eden beträffar, så finner jag densamme så mycket mera obillig, som man aldrig kan begära, det en husbonde skall swärja för sitt folck, mindre lägga answaret på honom, om dess folck, utan hans wett och willja, begå något brott.

Herr handelsman Bagge: Wäl kunde en skieppredare med ed förplikta sig, at han icke med wett och wilja skall låta någre förbudne wahrer uti dess fartyg inkomma. Men härigenom är litet, eller rättare sagt als intet uträttat, ty änski-önt reddaren troligen håller sin ed, så kan dock skiepparen, eller styrmannen, numera, sedan de från ed blifwit befriade, mera än någonsin tillförene, utan redarens wettskap wärckställa de argaste lurendragerier. Ty desse äro egen-tel:n de, som slikt föröfwa dels för egen räkning, dels såsom commissionairer för andre.

Herr borgmästaren C. G. Boberg hölt före, at saken wore för widlyftig, at nu här afgjöras, och at således bäst wore, at densamme måtte remitteras till wisse deputerades skiärskådande i eftermiddag, som i morgon kunde inkom-ma med deras tanckar deröfwer till ståndets nermare bepröfwande.

Härmed instemde herr borgmästaren Cervin.

Herr sidenfabriqueuren Dahlmansson: Här påstås, at quæstionen, ang:de husvisitationerne, skall wara så aldeles afgjord, at den nu icke vidare får wid-röras. För min del har jag eij kunnat begripa, at ståndets beslut gådt längre, än at den sidste förordningen skulle uphäfwas. Men det som deputationerne nu föreslagit, kan derföre icke sägas wara afgjordt, och bör förmodel:n så mycket

mera företagas, som i händelse husvisitationerne aldeles förbiudas, wåre fabriquer tillika måste se deras undergång.

Herr borgmästaren Schauv: Om tullbetjenterne giöra wederbörl:n deras syssla, lærer man eij behöfwa frukta för lurendrägerier, och fölljaktel:n icke eller befara wåre fabriquers undergång. Låtom oss fördenskull täncka på utwägar, huru desse måge kunna upmuntras och tillhållas, at giöra deras sysslor, som sig bör.

Herr borgmästaren Fries: Det berättas, at ridderskapet och adelen samt bondeståndet skall hafwa bifallit deputationernes betänckande i detta mål, men at prästeståndet skall derwid giordt någon ändring. Om wi nu ingå med prästeståndet, lærer ingen expedition kunna skie, och då blifwer sidste förordningen beståndande.

Herr borgmästaren Renhorn: Om betänckandet bifalles och expedieres, på sätt som föreslagit är, måste både handeln och fabriquerne ruineras. Och som löparen blifwit uttagen ifrån prästeståndet af en wår medledamot, och buren detta ståndet förbi till bondeståndet, så hemställer jag, huru ett sådant oorden-tel:t upförande bör anses, samt finner mig derhos föranlåten at begära, det ståndet genom en deputation må begära at få löparen åter, på det wi måge wara i tillstånd, at kunna yttra oss öfwer detta ärende med full uplysning, och dess rätta sammanhang. Imedlertid må detta målet hwila.

Härmed instämde herr borgmästaren Kock.

Herr justitiarien Faxell: Betänckandet innehåller 2:ne delar. Den förre må jemnckas af wisse deputerade, som dertill kunna utnemnas. Men den senare delen kan jag för min del eij annat förstå, än at mig, som ämbetsman, måste stå fritt och öppet, at meddela handräckning till husvisitation, när angifwaren påstår, at han wet hwaräst det finnes. Tillåtes detta eij, ser det ut, som wi wille skydda lurendrägerierne med full säkerhet, sedan de kommit under tak, ehuru både rikets wäl och fabriquernes bestånd derwid alt för mycket lida. Beware oss Gud ifrån sådane tillställningar, som så uppenbart leda till wårt förderf.

Härmed förenade sig herr borgmästaren Brunsell.

Herr talman: Jag tror icke, at allmänne lagen, ang:de tjufgods upsökande, är uphäfwen. Och som en lurendrägare är en allmänhetens, och således den wärsta tjuf, så lærer ock allmänne lagar böra sträcka sig till honom, och han för-

denskull icke kunna eller böra derifrån undantagas, eller privilegeras, at ostraffad begå ett så groft brott, emot land och rike.

Herr borgmästaren Schauv: Allmänne lagen, ang:de upsökandet af tiufweds, är hwarcken ändrad eller uphäfwen. Men frågan är, om den är hit lämpelig, eller om den sträcker sig till förewarande ärende. Hwad åter ståndets beslut angår, ang:de husvisitationerne, så består det deruti, at 1739 åhrs, och den senare förordningen,¹ ang:de husvisitationer är aldeles uphäfwen, och derwid bör det förblifwa.

Härmed instämde herr borgmästaren C. G. Boberg.

Herr talman hemstälde, om icke wisse deputerade måtte utnemnas, at i eftermiddag sammanträda, till detta betänckandets nermare genomseende, hwad förre delen angår. Men med den senare, såsom afgjord, lærer icke något vidare wara at tillgiöra, emedan här påstås, at den bör anses såsom förr detta afgjord, och aldeles afslagen. Dock skulle jag för min del önska, at ståndet täcktes förena sig enhälle:n, det jemwäl denne delen måtte tagas under ny öfwerläggning. Tör hända, at sådane medel och utwägar kunna utfinnas, at husvisitationerne ej blifwa så förhatelige, som de hittills blifwit ansedde.

Herr rådman Hanquist: Sidste förordningen, som mellan riksdagarne blifwit utfärdad, har warit orsaken till all den klagan som öfwer missbruk wid husvisitationer blifwit förd. Och jag måste tillstå, at ehuru afsikten dermed warit god, så är dock förordningen nog hård. Och må densamma fördenskull uphäfwas. Men derföre kunde wäl 1739 åhrs förordning bibehållas, såsom mera lämpelig till ett fritt samhälle, och tör hända i sielfwe wärcket mera gagnelig, än den senare förordningen.

Herr talman hemstälde åter, i anledning häraf, om icke ståndet täcktes förena sig, at 1739 åhrs förordning må äga bestånd, men senare förordningen i detta mål uphäfwas.

Men herrar borgmästarne Schauv, C. G. Boberg, Lange, Cervin och flere påminte, at, enl:t ståndets fattade beslut, wore icke allenast den senare, utan

¹ Tryckt förordning 21 maj 1739: *Kongl. Maj:ts nådige förordning, til hämmande af lurendragerier och inpracticeringar af utrikes waror*, § 8, med förklaring 18 november 1754: *Kongl. Maj:ts nådige förklaring, öfwer 8. §. uti kongl. förordningen af then 21. Maji 1739, angående hämmande af lurendragerier och utrikes warors inpracticeringar*.

ock 1739 års förordning uphäfwen, och borde således desse förordningar icke vidare omtalas.

Herr borgmästaren Renhorn: Så mycket kan jag finna af omständigheterna, at hela detta förewarande ärende står just i en beklagelig ställning. Uti den förre delen af betänckandet, äro åtskillige förslag, som i sielfwe wärcket eij annat kunna än skada handeln. Men om wi därwid giöre anmärckningar eller eij, så lærer det dock blifwa derwid, at denne delen af de öfrige stånden bifalles, och således kommer at expedieras. Huru det kan gå med den senare delen, kan jag eij så just weta. Men det wore ingen särdeles skada, om 2:ne stånd stadnade emot hwarandre, ty då ägde förre förordningarne bestånd. Usus hujus loci är denne, at wi hafwe at tacka oss sielfwe för all den oreda, som i detta ärende nu förefaller, ty om wi ifrån början hade, utan falske afsigter, med behörig sorgfällighet och eftertancka styrt detta ärende till ett billigt ändamål, hade det eij kunnat fela, at wi ju det samma ärhållit. Dock som wi tillika med den senare, äfwen welat uphäfwa 1739 års förordning, så hafwa wi derigenom förfallit på en sådan wäg, hwarigenom både den hyste afsigten, och det rätta ändamålet gå förlorade. Det är bedröfwel:t, at våre protocoller skola wittna, at wi tänckt så illa, och förfarit så wårdslöst i ett så stort och rikswårdande ärende, som detta är.

Herr borgmästaren Cervin hemstälde, om icke bäst wore, det wisse deputerade måtte utnemas, at i eftermiddag företaga och öfwerlägga, hwad wid den förre delen af betänckandet bör anmärckas. Då kunde ståndet i morgon bepröfwa desse anmärckningar, och vidare rådpläga öfwer den senare delen af betänckandet.

Herr talman frågade, om icke detta herr borgmästaren Cervins betänckande finge bifall? hwilcken fråga med Ja beswarades.

Och utnemes till deputerade i detta ärende

herr handelsman Modin

herr handelsman Bagge

herr rådman Hanquist

herr borgmästaren Cervin

herr rådman Hanell och herr secreteraren Widmarck.

Herr borgmästaren Fries anmälte, at 2:ne prästeståndets ledamöters woro i förmaket, och hade låtit herr borgmästaren förstå, at prästeståndet anmodat

dem, at gifwa wid handen, det i händelse borgareståndet behagade jemcka sig uti resolutionen öfwer 26 § af prästeståndets beswär, wille sidstber:de stånd jemwäl gå in med borgareståndet uti beswärs-§ ang:de wederlagsfriheten på spannemål i bergsstäderne.

Ståndet fant godt, det herr borgmästaren måtte lemna dem utskickade till swar, at ståndet wille tillse, huruwida det i ber:de mål kunde jemcka sig, efter prästeståndets åstundan.

Herr talman gaf wid handen, at löparen till secrete utskottets extractum protocoll, och bergsdeputationens betänckande, ang:de 2:ne divisoner i kungl. bergscollegio, woro nu inkomme, och at de öfrige stånden hade desse documenter bifallit. Och som ståndet desse bägge tillstyrckaden den för detta afgi ordt och afslagit, så frågade herr talman om ståndet behagade förblifwa wid dess häröfwer gifne resolution, hwilken fråga med Ja beswarades.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll, af d. 8 i denne månad,¹ ang:de beklädningscommissariesysslan i kongl. krigscollegio. Finnandes secrete utskottet nödigt wara, at denne syssla må sättas i lika anseende med cammaresysslorne i ber:de collegio, och at nuwarande beklädningscommissarien Gustaf Pernovius må till den ändan erhålla camererarefullmagt, samt at dess efterträdare samma förmon må wederfaras.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Uplästes expeditionsdeputationens extractum protocoll af d. 18 i denne månad,² med berättelse, det cammarherren och assessoren Beck Fries, genom inlemnad memorial, förestält, at riksens ständer, i anledning af justitiädeputationens betänckande, under d. 14 Decembr. 1751 skola bewilljat en tillökning af fyra håfrättsstäder, utom de wanlige i kongl. Götha hofrätt, men at wid detta ärendets expedierande, allenast twänne blifwit nemnde. Gifwandes deputationen wid handen, at wäl så wore händt, men at deputationen icke funne sig tillständigt at widare lägga handen wid att således under sidste riksdag expedierat mål, utan allenast, at detsamme riksens ständer tillkännagifwa.

Detta ärende hade ridderskapet och adelen i dag förehaft och bifallit, at de 2:ne äldste assessorerne nu måge undfå hofrättsrådfullmagter, som redan wid sidste riksdag blifwit faststält.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 176.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Expeditionsdeputationen, nr 3.

Ståndet förenade sig härmed, dock med förbehåll, at staten härigenom ej må graveras. Skildes åt.

Åhr 1756 den 20 Octobr.

S. D. Justerades det extractum protocoll, som till herr borgmästaren C. G. Boberg kommer at utlemnas,¹ ang:de dess ansökning om ståndets föreskrift till Hans Kongl. Majj:t, och anhållan, at som Hans Kongl. Majj:t utnemt berörde borgmästare till adelsman, så må ock detta utnämmande rill riddarehuset remitteras. Och lydde detta extractum protocoll sålunda:

S. D. anmälte commissarien och borgmästaren herr Ol. Bid. Renhorn, at han undfått den underrättelse, det Hans Kongl. Majj:t i nåder täkts utnemna hofsecreteraren och borgmästaren Carl G. Broberg till erhållande af adeligit bref och skiöldemärke. Och emedan herr hofsecreteraren och borgmästaren nu war närwarande, ty begärte herr commissarien och borgmästaren Renhorn, at ståndet wille höra honom, huru härmed förewetter.

Herr hofsecreteraren och borgmästaren C. G. Boberg gaf wid handen, at Hans Kongl. Majj:t wäl wid dess höga kröning i nåder behagat, utnemna honom till adelsman, men at Hans Kongl. Majj:t denne dess mål icke förrän nu nyl:n i ståndet tillkännagifwit, hwaräst detta mål, obekant af hwad orsak, ännu hwilar. Och som ett längre målets uppehåll i rådet kunde, i anseende till riksdagens annalkande slut, hindra herr hofsecreteraren och borgmästaren, at warda intagen på riddarehuset, och att således i den delen komma till werckel. åtniutandet af Hans Kongl. Majj:ts för honom förklarade nåd och ynnest, ty hemstälte h:r hofsecretearen och borgmästaren, huruwida ståndet skulle täckas med dess gynnande föreskrift understödja denne hans angelägenhet, hwarwid herr hofsecreteraren och borgmästaren tillika förklarade, det i fall han finge skiöldebref, eller på riddarehuset blefwe till säte och stämma intagen, wille han inom ett eller annat åhr få laga, at han kunde skillja sig ifrån dess en innehafwande borgmästaresyssla, och således icke vidare begära något inträde i detta ståndet, såsom ledamot. Men i händelse han hwarcken skiöldebref undfinge eller blefwe nu intagen på riddarehuset, förbehölt herr borgmästaren

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 176.

sig, at så hädanåt, som flere gånger hittills få wid riksdagarne, såsom borgersman niuta dess säte och stämma i detta ståndet, enär han till riksdagsman för dess stad blefwe wald.

Ståndet tog denne h:r hofsecreteraren och borgmästaren Bobergs begäran och föreställning, under behörigt öfwerwägande. Och som ståndet med nöije erhindrade sig det mogne biträde, som ståndet af herr hofsecreterarens och borgmästarens insigt, sorgfällighet och oförtrutenhet i giöromålen från flere riksdagar tillbakas åtniutit, så gratulerade och ståndet honom till den af Kongl. Maj:ts för honom förklarade nåd och ynnest, samt önskade lycka till dess wärckel:e åtniutande, hwarjemte ståndet fant godt, at följande föreskrift till rådet härom måtte afgå.

Eder Kongl. Maj:ts nåd för en detta ståndets ledamot hofsecreteraren och borgmästaren C. G. Boberg, at blifwa befordrad till adeligit stånd, efter Kongl. Maj:ts nådigste resol:n wid dess kongl. kröning, och hwilcken han hit intill icke till godo niutit, ärkänner ståndet med underdånigste wördnad. Nu och emedan bem:te hofsecreterare och borgmästare icke allenast förklarar, at såsom fullmäktig i borgareståndet aldrig skola sig anmäla, utan ock försäkrat, efter ett eller annat åhrs förlopp skillja sig ifrån borgmästaresysslan. Fördenskull har ståndet icke bordt undgå, sådant underdånigst anmäla, på det at alt detta icke må ligga honom i wägen, som i anseende till dess syssla, äfwen så wäl som andre bör till denne Eder Kongl. Maj:ts nåd anses wärdig och wälförtjent. Uti diupaste wördnad framhårdar etc. etc.

Och för öfrigit biföll ståndet det af hofsecreteraren och borgmästaren gjorde förbehåll, at i fall han icke finge skiöldebref eller på riddarhuset blefwe till säte och stämma intagen, ägde han frihet och rättighet, at i detta ståndet sig infinna, enär han till riksdagsman ordentel:n blefwe wald.

Herr secreteraren Widmarck anmälte, det han straxt efter riksdagens slut måste för dess angelägenheter resa hem, begärandes, det någon annan måtte i dess ställe utses till ledamot uti expeditionsdeputationen.

Denne begäran bifölls.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande,¹ ang:de någre af Johan Eberhard Ludvig Ehrenreick upgifne hushåldsrön, om

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 141.

sädens förmerande, med mera. Och som deputationen hållit före det Ehrenreicks påfund till sädens fœcundation werckel:n är betydande, ty tillstyrcker deputationen, at för honom må utsättjas en belöning af trettjo tusende d:r s:rmt, af statsmedlen, men likwäl icke före honom tilldelas, än detta påfund, med den anmäldte förmon, på åtta års tid, genom prof på flere ställen, blifwit wärckstäldt, till hwilcken ända kongl. cammarcollegium må med honom sluta contract, då han straxt bör sitt påfund allmänt kunnigt göra.

Ståndet biföll detta betänckande.

Uplästes riksens ständers commissions extractum protocoll, tillika med den härjemte insände domen,¹ öfwer den utur riket afwekne lifdrabanten Carl Johan Hermelin, som blifwit angifwen, det skall han icke allenast dölgt för detta lifdrabanten Isac Silfverhielm, då denne, förledene Februarii månad, utur häktet afwikit, utan ock sedermera sökt, at bem:te Silfverhielms tilltänkte flykt widare befordra, samt öfwer actoris påstående, at Hermelin jemte flere, uti samme brott delagtige, måtte påläggas, at ärsättja Kongl. Majjt och cronan den kostnad, som till Silfverhielms fasttagande blifwit använd. Och hade commissionen, i anledning af 1 § 19 cap. tiuf:bl:n, pröfwat rättwist, at pliktfälla lifdrabanten Carl Johan Hermelin för dess brott, till 100 d:r s:rmts böter, som till det på Ladugårdslanget inrättade barnhus komma at anslås. Men hwad ärsättningen, för den till Isac Silfverhielms ärtappande, använde kostnad angår, så emedan för detta lagmannen Wrangells ägendom, som warit hufwudman till Silfverhielms döljande och bortskaffande, blifwit för detta och andre emot honom befundne brott, till Kongl. Majjt och cronan förbruten, ty pröfwar commissionen skiälligt, at Hermelin och de öfrige mindre brotslige ifrån en sådan ärsättning befria.

Ståndet gillade denne dom.

Uplästes riksens ständers commissions utslag,² uti det af actor herr commissarien och borgmästaren Renhorn, emot lagmannen Olof Malmerfeldt anhängigegiorde mål, rörande ett af ber:de lagman, d. 26 nästl:ne Junii ifrån Umeå, till dåwarande hofmarskalcken baron Horn aflåtit bref, deruti lagmannen skall widrigt utlåtit sig, om någre riksens ständers författningar, under påstående riksdag, och berättat, om något derå orten förspordt allmänt

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 29 (flera handlingar).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 30.

missnöije. Men som commissionen sedermera inhämtat, at icke något allmänt missnöije der i orten försports öfwer riksens ständers författning, och hwad lagmannen eljest i berörde bref skrifwit äger gemenskap med ett mål, som till justitiæcancellarens åtgierd är redan öfwerlemnad, ty finner commissionen sig icke tillständigt, at vidare lägga handen wid detta mål, utan pröfwar skiäligit, at den hänskiuta till den domstol, som kommer, at nyssnemde sak afgiöra.

Detta utslag gillades.

Föredrogs å nyo 5 § af bondeståndets besvär,¹ och bifölls nu simpliciter.

Förehades å nyo tulldeputationens betänckande,² ang:de den nya tull- och accisordningen, och stadnad ståndet häröfwer i följande slut: At betänckandet, jemte det bifogade projectet till landt-tulls- och accisordningen bifalles, dock med den tillägning in margine wid 11 cap 13 § näst efter orden i 4:de momentet, *brännewinsaccisen, undfår ingen stad andel i enskyldte accisen*, samt med kraftigaste förbehåll, at i fall något häruti influtit, som strider emot städernes privilegier, fri- och rättigheter, må sådant wid nästa riksdag kunna anmärckas och ändras eller rättas. Och hwad för öfrigit husbehofsaccisens ärläggande angår, så stadnade ståndet i det slut, at wäl härmed må förhållas, som nu brukel:t är. Dock måge de städer, som hållre åstunda at ärlägga accisen i tullportarne, sig derom hos generaltullarrendesocieteten anmäla, i anseende hwartill närlagde särskildte capitel, om husbehofsaccisens upbärande på acciskamrarne, komma jemwäl at intagas i tull- och accisordningen.

Föredrogs å nyo projectet till reglemente för landt-tulls- och acciskamrarne i riket,³ och bifölls.

Förehades åter secreta handels- och manufacturdeputations betänckande,⁴ ang:de förslag till stora sjö-tullstaxans förbättrande.

Ståndet fant godt, at bifalla detta betänckande, med den tillägning, at den bifogade taxan må tryckas.

Föredrogs åter tulldeputations betänckande, ang:de en ny landttullstaxa. Och bifölls detta betänckande, med den tillägning, at den bilagde, efter alphabet inrättade, taxan må genom trycket till allmän efterrättelse kundgiöras.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen, onummerat.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Tulldeputationen, nr 8 (flera handlingar).

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Tulldeputationen, nr 12.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufacturdeputationen, nr 27.

Uplästes fältskjärsänckans A.M. Richters supplique om understöd eller pension i dess usla tillstånd för henne och ett dess afwita barn.¹

Ståndet pröfwade skiälligt, at remittera denne suppliqu[e] till secrete utskottet, som lærer utse medel, till denne fattige änkas understöd och hielp.

Herr borgmästaren Renhorn yttrade sig: Ståndet lærer nogsam t ärhindra sig, at då riksens ständer förordnade wisse cavaillerer hos Hans Kongl. Höghet cronprintsen och de öfrige kongl. arfprintsarne, tillstyrcktes derjemte, at Hans Kongl. Maj:it tåktes efter wälbehag lemna dem caractèrer. Men som de icke med någon caractère hugnade blifwit, hwilcket sätter dem utom stånd, at med den myndighet öfwer betjeningen, som deras ämbete åligger förrätta deras sysslor, så lærer ståndet finna nödwändigheten, at något i detta mål måste tillgöras. För min del håller jag före, at dem icke just någon caractère må meddelas, utan fast hållre wiss rang, som tillägnas sielfwe cavaillersysslan, och derwid bör häfta.

Herr talman hemstälde, om icke detta herr borgmästaren Renhorns yttrande wunne bifall, hwilcket med Ja beswarades.

Och herr borgmästaren Renhorn upläste ett i detta ärende författadt extractum protocolli, hwilcket likaledes bifölls, och lydde sålunda:²

S. D. Then öma omtancka riksens högl. ständer denne riksdag hyst för Theras Kongl. Högheter, Swea rikets arfprintsars upfostran, synes äfwen förplikta riksens ständer at gynna och befordra alla them, som detta granlage wärcket är updragit, till then heder och förmån, som them af riksens ständer ärnad blifwit. Riksens ständer hafwa förordnat cavaillerer hos Hans Kongl. Höghet kronprintsen och the kongl. arfprintsarne, hwilcket ständigt äro förbundne at omgifwa Theras Kongl. Högheters personer och enligit the instructioner, gouverneuren them lemna, hafwa på Theras Kongl. Högheters heder och upförande behörig insigt och upmärksamhet. At desse cavaillierer, åt hwilcke så trågit och betydande wärf blifwit anförtrodt, icke skulle hugnas med någon utmärckt heder och rang i det allmänna, har aldrig kunnat wara riksens ständers tancka, enär informatorerne, hwilcke wäl hafwa lika så angelägne, men icke så trågne sysslor, på så hederligt sätt, genom the them bewilljade characterer ihugkomne blifwit, utan hafwa wid cavaillernerens förordnande, riksens ständer uti theas till Kongl.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 150.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 177.

Maij:t afgifne underdånige skrifwelse, sig yttrat, at characters lemnande till them, på Hans Kongl. Maij:ts nådige wälbehag ankomme, hwaraf nogsamnt skönjes at riksens ständer, då redan sedt nödwändigheten deraf, at the med någon caractere borde hedras. Men som desse cavallierer, icke efter riksens ständers åstundan med någon caractere hugne blifwit, hwilcket sätter them utom stånd, at med det anseende innom hofwet och then myndighet öfwer betjeningen, som theras ämbete åligger, förrätta the them updragne sysslor, så tyckes det wara anständigt och äfwen oundgängeligt för riksens ständer, at ihogkomma och understödja them, som the sielfwe anförtrodt så laggran omsorg. At gifwa them cammarherrecaracter, som af hofcharacter wore then enda, then sig med theras sysslor passa kunde, sådant wore emot riksens ständers en gång tagne beslut, och then rättighet Kongl. Maij:t tillkommer. Borgareståndet har för sin del beslutit at widhäfta sielfwe cavallierssysslan tillbörlig rang och heder, utan tillägning af någon widare caractere, warandes sielfwe sysslan, enär then af riksens ständer blifwit inrättad och updragen, så hederlig, at all character för öfwerflödig anses bör.

Sysslan har borgareståndet trodt böra upföras på n:o 24 i rangordningen, som är nermast then, på hwilcken cammarherrar äro upförde, och hwilcken nummer nu är aldeles ledig. Förena sig härutinnan the öfrige resp:e stånden med borgareståndet, gifwa icke allenast riksens ständer åt the förordnade cavallierer tillfälle, at nermare fullgjöra riksens ständers åstundan utan riksens ständer gifwa äfwen ett nytt och öfvertygande bewis af theras ömhet och omwårdnad för them, som ständers förtroende äga. Hwilcket befaltes skulle till öfrige resp:e stånden genom utdrag af protocollet expedieras.

Löparen till ståndets extractum protocoll, ang:de fiskeriepremierne inkom, och uplästes påskrifterne, hwaraf befants, at de öfrige stånden remitterat detta ärende till secrete utskottet, hwilcket ståndet jemwäl fant godt, at nu giöra, som påskrefs.

Herr talman anmälte, at för secrete utskottet nödigt wore, at få sammanträda och afgjöra wisse återstående ärender efter sluten riksdag, så att ehuru riksdagen i dag kommer at afslutas, secrete utskottet likwäl, som äfwen wid förre riksdagar wan:n skiedt, må anses wara i full activitet 3 à 4 dagar efteråt; dock at expeditionerne dateras som afgiorde i morgon.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Uplästes secreta utskottets extractum protocolli,¹ af d. 16 i denne månad, ang:de cammarherren Ekestubbes ansökning om belöning för dess gjorde tjenester, samt wiste flit och kundskap, wid författandet af en tractat rörande artilleriewetenskapen. Och hade secreta utskottet i anledning af anförde skiäl och omständigheter tillstyrckt, det måtte cammarherren Ekestubbe hos Hans Kongl. Maj:t anmälas, till befordran, wid förefallande ledighet, wid något wärfwat guarnizonsregemente, efter förtienst och skickelighet, samt at han imedlertid må hugnas med capitainslöhn på wärfwad fot.

Ståndet biföll detta secreta utskottets tillstyrckande, med den tillägning, at cammarherren Ekestubbe må undfå löhnen ifrån detta åhrets början.

Uplästes secreta utskottets extractum protocolli,² af d. 15 i denne månad, ang:de quartersmästaren wid Wästgöthe regemente till häst Carl Gust. Bratt, hwilcken under den tid han såsom underofficerare tjent wid kongl. lifgardet blifwit under de förslutne orolige tider, åtskillige gånger brukad i sådane ärender, som fordrat tystlåtenhet, samt försigtig och skyndesam wärckställighet, hwilcket alt Bratt till wederbörande gode nöije uträttat. Tillstyrckandes secreta utskottet fördenskull, det Bratt måtte hos Hans Kongl. Maj:t anmäla, till ärhållande af cornettifullmagt i arméen, samt befordran till någon honom anständig cornettiindelning, hwilcket tillstyrckande ståndet biföll.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande,³ om pärlefiskeriinspectoren Hedenbergs syssla och löhn, hemställandes deputationen, om icke Hedenberg måtte, i anledning af andragne omständigheter, få icke allenast behålla dess lön till 1757 års slut, då den tid, inom hwilcken wärckan af dess föreburne pärleplanteringssätt skulle blifwa synlig är expire-rad, utan ock utbekomna hwad deraf kan wara innehållit.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens extractum protocolli af d. 22 Junii sidstl:ne, innehållandes en ledamots särskildte votum, i detta mål: 1:o at Hedenberg må, innan han utbekommer lönen, ställa säker borgen derföre. Och 2:do at han må till dess förbindelses fullgörande bigifwa sig öfwer till Finland, at där förrätta dess syssla.

Ståndet biföll betänckandet jemte detta särskildte votum.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 177.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 178.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 143. Flera handlingar

Förehades å nyo prästeståndets extractum protocoll, af d. 28 Aug. sidstl.,¹ ang:de prästmannen Bruhns befordran till något pastorat inom Strengnäs stift. Och lemnade ståndet härtill dess bifall.

Löparen till ärendet, ang:de tillökning på lönerne för hofcantzlerne och revisionssecreterarne, ankom och föredrogs fördenskull detta mål nu å nyo.²

Ståndet lemnade nu härtill dess bifall, med den tillägning, at herrar statssecreterarne jemwäl måge undfå en häremot proportionerad tillökning å deras löner. Och fant ståndet härhos godt, at genom en deputation underrätta de öfrige stånden, om detta beslut och tillägning, till hwilket ärende herr rådmann Hanquist, jemte siu andre herrar ledamöter utnemes.

Uplästes framl:ne öfwersten von Heijnes änckefrus Inga Maria Adlerbergs memorial och anhållan om tillökning å den henne meddelte pension.³ Och hade ridderskapet och adelen i anseende till de anförde bewekande skiäl funnit godt, at tillägga fru Adlerberg en tillökning i den före ärhållne pensionen af sex hundra de d:r s:rmt, hwilket borgareståndet jemwäl nu biföll.

Uplästes secrete handels- och manufacturdeputationens betänckande,⁴ ang:de förstärckning af en fullmäktig af hwardera resp:e ståndet, i riksens ständers manufacturcontoir.

Ståndet biföll detta betänckande.

Justerades det af herrar deputerade författade extractum protocoll, ang:de secrete handels- och manufacturdeputations betänckande, rörande lurendrageriers hämmande.

Herr sidenfabriqueuren Dahlmansson inlemnade härwid följande dictamen ad protocollum:

Wid eftersinnande, huru riksens höglofl. ständers alfwarlige ändemål med swenske fabriquernes bestånd och förkofran, som wid alle förflutne riksdagar eij allenast genom nyttige författningar med största upmärcksamhet blifwit i akt tagit, utan ock sielfwe wärckställigheten deraf medelst ansenl. understöds-sommor uplifwad, numera skall kunna winnas, sedan högtärade borgareståndet afslagit fabriquerne theas i stöd af manufacturprivilegiernes 22 § hafde

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Prästeståndets protokollsutdrag, nr 18.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 160.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 151.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufacturdeputationen, nr 50.

förmons rätt, sedan husvisitationerne welat aldeles förbiudas, och sedan om möjligit är ostindiske tygerne efter en del ledamöters tanckar äfwen till anseenligit quantum åhrl:n skola få inkomma och nyttjas i riket, kan jag för min del och efter det begrep samt ärfarenhet jag äger i fabriqueshushållningen och de derwid warande högst mödosamma beswärligheter icke finna at fabriquerne kunna bestå, mindre förkofras till riksens högl. ständers näste sammankomst, så framt de öfrige respective stånden skulle ingå i samme beslut.

Och som skyldigheten af mig såsom fabriqueurernes i Stockholm riksdagsfullmächtig, fordrar, at bewaka deras rätt, men mine wälmente förestälningar emot dylike dem med undergång hotande omständigheter, icke i behiertande kommit, så emedan alle dem skeende upmuntringar, icke utan goda författningar, synas kunna göra någon önskelig wärckan, eftersom de förlora mera i det senare än det förra någonsin förmår bota, ty har jag till ansvars undwikande i framtiden om någor obehagelig påfölgd, medelst fabriquerens undergång, blifwa skulle, bordt reservera mig ifrån deltagandet uti alt det, som i minsta måtto kan hindra theras upkomst och bestånd.

Tolf deputerade ifrån bondeståndet ankommo, och aflemnade ordföranden Joseph Hansson följande extracta protocoll: 1:o ang:de husbehofsbränningen efter innewarande åhrs slut, 2:do ang:de 1735 åhrs marckegång, 3:io ang:de wahrgjerningsmanskapet, 4:to ang:de 5:te delen af bondeståndets allmänne beswär och 5:to ang:de justitiæcancelleren Fredenstiernas otillbörlige skrifart i saken emot åboerne af de honom uplåtne hemman. Och recommenderade Joseph Hansson desse ärender på de ömmaste till benägit bifall.

Herr talman lofwade, at de anmälte målen skola företagas, och såwida möjligit är, till bondeståndets nöije afgiöras. Men härhos begärdte herr talman, at bondeståndet wille företaga och afsluta borgareståndets allmänne beswär, och andre förrut anmälde angelägenheter.

Deputerade afträdde.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll, af d. [10 Maii]¹ med begäran, at inge byten måge tillåtas imellan civile och militaire lähn.²

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

¹ Datum saknas i prot.; jfr *BdP* 7, s. 629.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 43. Text saknas.

Uplästes bondeståndets extractum protocolli, af d. 19 i denne måned, ang:de tijondesättningen i lifgedinget i Södermanland.¹ Ståndet fant jemwäl godt, at bifalla detta extractum protocolli.

Uplästes prästeståndets extractum protocolli, af d. –² ang:de handtwärckerierne, hwilcket ståndet biföll.

Uplästes bondeståndets extractum protocolli, af d. 18 i denne måned,³ ang:de de otillbörlige utlåtelse justitiæcancellairen Fredenstierna brukat emot bondeståndet uti dess förklaring öfwer wisse bönders beswär däröfwer at åtskillige hemman blifwit justitiæcancellaren till skattelösen framför dem som åboer uplåtne. Begärandes bondeståndet, at detta mål må öfwerlemnas till Hans Kongl. Maj:t, at dermed efter lag låta förfara, med mera ut in actis.

Ståndet fant bäst wara, at detta ärende må hwila till näste riksdag.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,⁴ ang:de den af riksständer resolverade ärsättning för justitiæcancellaren Fredenstierna, för de honom frånkjände hemman. Hemställandes secrete utskottet om icke honom jemte kjøpeskillings återbetalande, måtte i ett för alt bewilljas 6000:d:r s:rmt,

hwilcket hemställande ståndet biföll.

Herr rådmän Hanquist och herrar deputerade återkommo, berättandes ordföranden, at de öfrige resp:e ständer lofwat taga det anmäldte ärendet, ang:de tillökning på statssecreterarnes löner, under öfwerwägan.

Uplästes secreta deputationens betänckande⁵ ang:de cornetten Lindcrantz anförde beswär, öfwer generallieutenanten Åkerhielm, som wid wisse förslagers uprättande gådt honom förbi, och derå upfördt dess systerson Josias Ehrenmalm, samt dess son Carl Wilhelm Åkerhielm, hwilcke dock warit yngre, samt at generallieutenanten pålagt officerarne, at för uniformsechabraquerne betala 400 d:r s:rmt utom commissionairens arfwodeslön, och på enahanda sätt befalt dem, utan jemwäl at köpa tält wid Borgo fabrique. Tillstyrckandes de-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 44.

² Datum saknas i prot.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 45. Tryckt som bilaga 67 i bondeståndets protokoll (*BnP* 7, s. 1020–1024).

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 179.

⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 52.

putationen, at generallieutenanten, för sådane dess fehlsteg, måtte at justitiæcancelleren lagl. tilltalas.

Detta betänckande hade ridderskapet och adelen bifallet. Men prästeståndet hade resolverat, at bäst wore det denne sak må till justitiæcancelleren warda remitterad, som har at tillse, at densamme må af wederbörande domare, efter föregången laga ransakning, och målets beskaffenhet, lag och förordningars likmätigt, uptagas, ransakas och dömmas.

Herr borgmästaren Schauv: Det är högst eftertänckel:t, at en ämbetsman skall wåga, at så förföra, som denne chef giordt. Han har i otid och emot tydelig lag uprättad förslag till stabsofficerare. Han har wid detta förslag, gådt bättre meriterade förbi, och derå upfördt mindre förtjente. Han har sökt, at befordra på detta sättet sin son och systerson, som war från ett annat regemente, och welat betaga officerarne deras tour. Han har enwäldigt och utan öfwerkskommelse pålagt officerarne, at kiöpa uniformsechabraquer, och tälter. Och som desse alle äro grofwe ämbetsfehl, så har ock deputationen på god grund tillstyrect, at saken må lemnas i justitiæcancellerehs händer, hwarföre jag och detta betänckande bifaller.

Herr borgmästaren Gabriel Hagerdt: Jag lemnar derföre, hwad fel generallieutenanten Åkerhielm kan hafwa begått wid de öfwerklagade förslager. Icke dess mindre är likwäl härwid at märcka, at af det senare förslaget, i synnerhet, ingen skada timat, emedan det blef ogilladt och återsändt. Men hwad echabraquerne och tälten widkommer, så har cornetten Lindcrantz utan rättmätig orsak klagat. Ty dermed hänger så tillsammans; generallieutenanten hade länge bemödat sig, at kunna förmå officerarne at kiöpa sig uniformsechabraquer på det officerarnes sadelmondur måtte blifwa lika. Han skaffade profmönster, och störste delen af officerarne woro nögde. Men Lindcrantz och någre andre woro deremot. Som nu pluraliteten hade beslutit, at ber:de echabraquer skulle kiöpas, så kan jag ej annat finna, än at generallieutenanten borde detta beslut wärckställa, utan at bry sig om några få officerares motsägelse.

Hwad tälterne angår, så woro de så mycket mera nödige, som jag knapt tror, at officerarne hade någre förrut, åtminstone inge som dugde. Generallieutenanten förestäldte fördenskull officerarne, at de borde kiöpa sig tält. Pluraliteten war ock då derom ense, och generallieutenanten corresponderade med bulldansfabriquesägarna här i Stockholm. Men som duken befants nog dyr, så

tillät generallieutenanten officerarne sielfwe at sluta kiöp om buldan med mig, hwilcket de ock gjorde. Huru will man då skylla generallieutenanten derföre, som icke deruti tagit del, och huru har deputationen wid så fatte omständigheter kunnat så hårdt emot honom förfara, som nu skiedt är?

Herr handelsman Forssman: Som ledamot i secreta deputationen har jag mig sakens sammanhang noga bekandt, och kan heligt betyga, at det i sielfwe wärcket förhåller sig så, som deputationen anfördt. Generallieutenanten Åkerhielm har twänne gånger förklarat sig, men icke gittat wisa sin föreburne oskuld, utan twärtom måst widkännas det, hwaröfwer Lindcrantz klagat. Och som hans ämbetsfel äro nog betydande, så fordrar rättwisan, at han derföre bör tilltalas.

Herr borgmästaren C. G. Boberg: Jag wet icke om det wore godt, eller billigt, det riksens ständer skulle säga det en man skall ställas under fiscalisk action, innan ransakning försiggådt, och han blifwit hörd, samt således fått tillfälle, at wid wederbörlig domstol förklara sig. Det wore ju alt för hårdt, om man så förfore, och den anklagade sedan funnos oskyldig. Jag är fördensskull af den tancka, at saken wäl må lemnas till justitiæcancelleren, men likwäl på det sättet, at justitiæcancelleren allenast må besörja, det målet warder wid wederbörlig domstol uptagen, ransakad och afgjord. Finner justitiæcancelleren sedan någon orsak, så må han derwid giöra dess ämbetes talan, men icke förut.

Herr handelsman Forssman: För någon tid sedan sades, at secreta deputationen hade i en wiss sak fört riksens ständers plena bakom liuset. Nu kommer man åter fram med en nästan dylik beskyllning, i det man säger det generallieutenanten Åkerhielm icke blifwit hörd, ehuru han wärckel:n twänne gånger fått förklara sig. Sådane tillwitelser äro för hårde, och hemställer jag fördensskull, om icke mig må tillåtas, at anmäla detta hos deputationen.

Herr borgmästaren C. G. Boberg: Jag har aldrig tillwitat deputationen at generallieutenanten Åkerhielm icke derstädes blifwit hörd, utan jag har allenast påmint, at han icke där blifwit så hörd, som wid en domstol, och denna skillnad är helt angelägen. Ty om lagstiftande magten säger, at han är skyldig, så måste det blifwa derwid, och då hielper hans förklaring honom icke, utan justitiæcancelleren anser de puncter, till hwilcke han blifwit skyldig förklarad, såsom till fullo redan bewiste, och gör i anledning deraf sin ämbets talan. Men om saken

först måste ransakas och afdömmas wid wederbörl. domstol, kan justitiæcancelleren ej förrän när alt är slutit lägga handen derwid, om då så behöfwes.

Herr borgmästaren Schauv: För min del kan jag ej annat finna än at detta kommer på ett ut. Ty om generallieutenanten nu genast tilltalas af justitiæcancelleren, så får han ju då, så wäl som wid domstolen, tillfälle, at förklara sig, och uppta sina bewis, samt wisa sin oskuld om han gitter, då justitiæcancellereus vidare talan af sig sielf förfaller. Men är han ej i stånd, at förete sådane bewis hos justitiæcancelleren, som kunna befria honom, så lærer han icke eller kunna göra det wid domstolen, och då wore det ju alldeles onödigt, at förwisa saken dit. Mig skall det ändtel:n wara lika mycket, om ståndet behagar bifalla betänckandet simpliciter, som ridderskapet och adelen, eller ock på sätt, som prästeståndet, allenast detta ärende afslutes.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag kan ej finna mig uti herr borgmästaren C. G. Bobergs tancka, at generallieutenanten Åkerhielm ej skulle få förklara sig, enär riksens ständer skulle säga, at han af justitiæcancelleren bör anklagas för dess begångne ämbetsfel. Låtom oss täncka efter huru härmed bör tillgå. Riksens ständer hänwisa sielfwe historiam facti till justitiæcancelleren, utan at sielfwe fälla någon dom öfwer saken. I anledning häraf måste wäl justitiæcancelleren författa sin ämbetstalan. Men den anklagade får ju förklara sig deröfwer, och wisa alle sine motskiäl, innan dom kan falla i saken. Således blir han ju hörd och niuter fulle:n all laga rättighet, at bewisa sin oskuld, om han gitter. Och tycker jag således, at wid så klara facta, som här nu oss förelagde äro af deputationen, wore det en aldeles onödig omgång, at förwisa målet till domstolen, enär ingen mögel:n kan föreställa sig, at generallieutenanten skulle kunna wisa där flere skiäl till sin oskuld än han hittills giordt, in för riksens ständer, eller kan göra hos justitiæcancelleren.

Herr borgmästaren Cervin: Det lærer wara bäst, at den anklagade får niuta alle beneficia processus; den wägen har ståndet allid i sådane mål som detta i alt tagit. Jag går förbi de öfrige felstegen som synas nog tydelige. Men generallieutenanten Åkerhielm har ju icke blifwit öfwerlygad, at han utan öfwerenskommelse med de fleste officerare föranstaltat, om echabraquerne och tälten. Och så länge detta icke är honom öfwerbewist, kan han ej kallas skyldig, fast mindre derföre tilltalas, hwilcket dock deputationen tillstyrckt.

Herr borgmästaren Omnberg: De facta som deputationen anfördt, äro så tydelige, at de icke något mera lius behöfwa. Icke eller lærer generallieutenanten Åkerhielm kunna upta någre sådane bewis, som kunna honom ifrån dess eftertänkelige felsteg befria. Ty hans egit widgående, hwad förslagerne beträffar, och rådsprotocollerne äro fulle skiäl emot honom. Men om honom någon grace skall skie, och hans felsteg på ett lindrigare sätt handteras, än wärckel:n wederbör, så finner jag mig föränlåten, at till äfwentyr med mycket större skiäl, at begära, det lindring äfwen må wederfaras herr landshöfdingen Cronhiort, som för lika, men ett enda felsteg blifwit anklagad.

Härmed instemde herr borgmästaren Johan Boberg, samt flere herrar fullmäktige för norrländske städerne.

Herr borgmästaren Finerus: Officerarne hafwa wäl klagat öfwer chefens anstalter, med de upköpte echabraquerne och tälten, men de hafwa icke bewist, at härmed så wärckel:n förewetter, som de angifwit. Icke eller har deputationen såsom dommare utlåtit sig deröfwer, utan allenast berättelsewis. Och således bör häröfwer wid wederbörlig domstol undersökas, och dömmas, innan chefen kan af justitiæcancelleren tillåtas, på det man må kunna rättel:n utröna, antingen chefen eller officerarne hafwa rättwisan på sin sida.

Åtskillige herrar ledamöter begärdte votering.

Och i anledning häraf gjorde herr talman följande proposition: Om secreta deputationens betänckande bifalles? Den som skrifwer Ja bifaller betänckandet simpliciter. Men den som skrifwer Neij, bifaller prästeståndets härå meddelte och förrut upläste resolution.

Voteringsedlarne insamlades och öppnades, hwaraf befants, at 27 röster warit för Ja, och 29 för Neij, i anledning hwaraf prästeståndets yttrande öfwer detta ärende blifwit bifallit.

Tolf deputerade ankommo ifrån prästeståndet, och anmälte ordföranden, biskopen doctor Hallenius, det prästeståndet med bekymmer och oro måst förmärcka, af ridderskapets och adelens extractum protocoll, under d. 12 i denne månad, hwilcket at de öfrige stånden blifwit gilladt och antagit, samt aflemnat genom en samfäldt deputation, såsom swar öfwer prästeståndets memorial, ang. religionen, at åtskillige i ber:de memorial införde omständigheter blifwit tagne i en helt annan mening, än prästeståndet derwid hyst. Prästeståndet hade trodt detta dess memorial wara tydeligit nog. Men som det emot för-

modan blifwit annorlunda ansedt, så hade prästeståndet funnit sig föränlåtit, at genom extractum protocolli ytterligare yttra sig och förklara dess rätta mening, på det samtel. stånden måge kunna skilljas åt med fullkomlig wisshet och förtroende. Och aflemnade herr biskopen nyssber:de extractum protocolli, samt gaf derhos wid handen, at prästeståndet bifallit det af borgareståndet anmäldte ärende, ang:de upsättjandet af framl:ne ärcekebiskopen Benzeliï buste på Kongl. Bibliothequet.

Herr talman tackade för den lemnade underrättelsen, yttrandes sig derhos, at borgareståndet alltid hyst och hyser för prästeståndet ett fult förtroende, hwilcket icke kan eller bör rubbas, ehuru borgareståndet i en eller annan omständighet, rörande sättet och medel at vårda religionen, kunde wara af skilljaktige tanckar. Och således ser borgareståndet gierna, at samtel. stånden kunna med fullkomlig enighet skilljas åt.

Deputerade afträdde.

Justerades ståndets extractum protocolli, angående Sörtorps hemman i Södermanland och Ytterselö sochn.

Lydande som följjer:¹

S. D. Borgareståndet lät sig föredragas riksens höglofl. ständers protocolsdeputations betänckande, i anseende till den allmänne föresatsen, at alle åboer på fierdingsmäns boställen i gemen, må fram för fierdingsmannen få köpa det åboendehemmanet till skatte, på gode skiäl grundat, dock så at slike åboer förrut lagl. igenom hemmanens stadjande böra sig åborättigheten förskaffa. Men som hwad detta Sörtorps hemman enskylt angår, borgareståndet har sig med wisshet bekant, at den i betänckandet nemde bonden Hans Hansson, som warit fierdingsmannens landtbo derå, för detta flyttat derifrån samt köpt sig ett annat helt skattehemman i Ytterselö sochn, och således som åbo wid Sörtorp eij vidare kan anses, så fant ståndet så mycket skiäligare, at detta Sörtorps hemmanet må på auctionen till den mästbiudande försälljas, som den nuwarande fierdingsmannen eij eller kan sig någon åborättighet tillwälla, för det han nyl:n hemmanet, som boställe tillträdt, och berörde landtbo derifrån afsagdt, hwilcket hos de öfrige resp:e stånden etc. etc.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 178.

Uplästes secreta handels- och manufacturdeputationens betänckande,¹ ang:de någon af fabriquesidkaren Walberg sökt ärsättning för giorde tränne utrikes resor, och at warda till manufacturconsul hos Hans Kongl. Maj:it i underdånighet anmäld. Och som deputationen funnit nyssnemde consulssyssla numera aldeles onödig, och Wallberg rikel:n förr detta för dess giorde resor af riksens ständer blifwit belön[a]d, ty pröfwar deputationen honom hafwa warit obefogad till dess förde klagan i detta mål, och at honom fördenskull wid wite må warda förbudt, at riksens ständer i detta ärende ytterl:re beswära.

Ståndet biföll detta betänckande.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,² ang:de tillökning på lönen, samt bokhållarefullmagt, för cammarskrifwaren i bytescontoiret uti kongl. cammarcollegio, Ingman. Gifwandes secrete utskottet wid handen, sig icke kunna härtill styrcka, emedan det skall åligga cammarförwandten i berörde contoir at föra bok öfwer bytesmålen, och således ingen bokhållare behöfwas.

Men som ståndet förr detta i anledning af att reductions- och liquidationsdeputations betänckande bifallit, at cammarskrifwaren Ingman må ärhålla 100 d:r s:rmts tillökning på löhnen, jemte bokhållarefullmagt, ty kunde ståndet icke samtycka till detta secrete utskottets yttrande.

Herr talman anmälte, at herr rådman Hanell hade gifwit wid handen, det han wore sinnad, at söka den i Calmare nu ledig warande stadssecreteraresysslan, och hade fördenskull anhållit om ståndets föreskrift till stadens magistrat. Hemställandes herr talman, om icke denne herr rådman Hanells anhållan måtte bewilljas, hwilcket med allmänt Ja beswarades.

Uplästes för afskiedade lieutenanten C. W. Lilljecronas memorial och anhållan,³ at antingen åter få träda i tjenst, eller ock at ärhålla pension, till understöd i dess medellöse tillstånd. Och hade ridderskapet tillagt lieutenanten Liljecrona en årl. pension af trehundra d:r s:rmt, samt öfwerlemnad wärckställandet deraf till secrete utskottet, hwartill prästeståndet jemwäl samtykt. Men ståndet fant 200:de d:r s:rmts pension wara nog, och med detta wilckor remitterades saken till secrete utskottets åtgjerd.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta handels- och manufakturdeputationen, nr 51.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 180.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 152.

Herr borgmästaren Schauv ärhindrade, at ståndet icke ännu hade yttrat sig öfwer prästeståndets anmäldte resolution, at ståndets herr talman och herr ärchebiskopen borde undfå femtontusende plåtar hwardera i belöning för deras hafde beswär wid denne riksdag. Och således wore nödigt, at detta ärende nu afgjordes. Förmodandes herr borgmästaren, det ståndet lærer finna skiäligit at härutinnan förena sig med prästeståndet, hwilcket med Ja beswarades.

Uplästes assessorernes i kongl. Swea hofrätt J. von Hagelberg J. G. Bergensträhle, J. Robeck och Carl Adlermarcks memorial,¹ med anhållan, at en tillökning af fyra hofrättsråder i ber:de hofrätt måtte tillåtas, äfwen som uti kongl. Götha hofrätt nyssförrut skiedt.

Detta memorial hade ridderskapet och adelen bifallit, med den tillägning, at kongl. Åbo hofrätt jemwäl måtte få en tillökning af 2:ne hofrättsråder. Och förenade sig ståndet med detta ridderskapet och adelens yttrande, dock med förbehåll at tillökningen skier, utan statens gravation.

Föredrogs andre delen af prästeståndets allmänne beswär,² neml:n

3 § ang. bön och högtidsdagars helgande.

Och fant borgareståndet denne § onödig, hälst emedan de förr härom utkomne förordningar äro aldeles tillräckel:e.

2 § ang:de fritänckeri och indifferentismus. Och ståndet instämde med ridderskapets och adelens yttrande häröfwer.

14 § ang:de rågorne på wederlagsspannemål.

Ståndet biföll denne § likaledes 16 § ang:de husesyner å capellans- och klockarebord.

9 § ang:de räntans fördelning till en wiss delningsgrund, samgärda hemman emellan. Bifölls efter allmänna beswarsdeputationens project.

Herr borgmästaren Herkepæus anmälte, det han för Upsala stad har uti kongl. commerscollegio en sak, angående åtta tunneland åker, som nu på tjonde åhret där ligger oafgjord. Begärandes herr borgmästaren ståndets föreskrift till Hans Kongl. Maj:t i så måtto, at kongl. cammarcollegium må anbefallas, at denne sak företaga och afgjöra. Ståndet lemnade härtill dess bifall.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 153.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna beswarsdeputationen, onummerat.

Uplästes secreta utskottets extractum protocolli,¹ af d. 1 i denne måned, ang:de generalfälttygmästarebeställningens besättjande. Tillstyrckandes secreta utskottets, at den tillökning på lönen wid ber:de beställning, som hittills på extraordinarie stat varit bestådd, måtte upföras på ordinarie stat, samt at denne syssla <må> framdeles må besättjas med en som är i touren, och pröfwat wäl förstå densamma, men at imedlertid någon skickelig öfwerstelieutenant af artilleriet må af Hans Kongl. Maj:ts warda med råds råde förordnad, at sittja uti kongl. krigscollegio, uti de sysslor, som generalfälttygmästaren tillkomma, till hwilcken ända han med öfwerstefullmagt må förses, och niuta åhrl:n 1000:de d:r s:rmt utom dess förre löhn, jemte nödige resepenningar.

Ståndet biföll slutmeningen af detta secreta utskottets tillstyrckande med wilckor, at generalfälttygmästarebeställningen imedlertid ej må besättjas.

Twänne Hans Kongl. Maj:ts cammarherrar anmältes, emottogos och infördes på wanligt sätt. Och gaf ordföranden cammarherren Carlsson wid handen, det Hans Kongl. Maj:ts nådige willja wore, at dess trogne undersåtare af borgareståndet måtte i morgon, efter sluten gudstjenst, infinna sig på rikssalen.

Herr talman tackade för den lemnade underrättelsen, och bad at herrar cammarherrarne wille hos Hans Kongl. Maj:ts anmäla borgareståndets underdånigste wördnad, skolandes ståndet icke underlåta, at efterkomma Hans Kongl. Maj:ts nådigste willja i detta ärende.

Desse cammarherrar afträdde.

Och herr talman berättade, det cammarherren Carlsson hade i tysthet, på hans excellences öfwerstemarskalckens wägnar, budit femton af borgareståndets ledamöter, at i morgon spisa wid kongl. hofwet.

Herr borgmästaren Renhorn frågade, om etiquetten wid spisningen i sådana tillfällen, som detta, wore reglerad,

hwarå herr talman lemnade till swar, at sådant wäl blifwit lofwat, men icke ännu skiedt.

Uplästes secreta och justitiædeputationernes betänckanden,² ang:de staden Westerviks deröfwer anförde beswär, at en collegelöhn wid scholan derstädes blifwit, genom consistorii författning, scholæbetjeningen i Wimmerby tillagd.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 181.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 53.

Och hade deputationerne, i anledning af anförde skiäl och omständigheter, funnit bäst, at ingen ändring må skie uti ber:de författning.

Ståndet lemnade wäl för dess del bifall härtill, dock med den tillägning, at landshöfdingen och consistorium, sedan wederbörande blifwit hörde, måge utse utwägar, hwarmedelst en collega, jemte den nu i Westervik warande, kan tillräckel:n underhållas, utan at staden af enskildte medel därmed graveras.

Herr talman utkallades och berättade wid återkomsten, at justitiæcancelleren Fredenstierna begärdt del af bondeståndets extractum protocoll, rörande hans skrifart emot berörde stånd. Men herr talman hade förestält justitiæcancelleren, at bäst wore, det måtte på riddarehuset han begära del af ber:de extracto protocoll. Ståndet gillade detta herr talmans lemnade swar.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll,¹ af d. 19 i denne månad, med berättelse, at Hans Kongl. Maj:t, genom utdrag af rådsprotocollet, gifwit tillkänna, det bedröfwelige tidningar ifrån alle landsorter inlupit, ang:de den sig yppande brist på spannemål. Och som secrete utskottet härhos fått under rättelse, at ifrån de utrikes handelsplatser, hwarifrån riket wäntat understöd, jemwäl litet eller intet lärer kunna ärhållas, tillstyrcker secrete utskottet, wid så fatte omständigheter, på det ömmaste, at riksens ständer å nyo måge stadfästa den projecterade författningen och förbudet på alt bränwinsbrännande, intill dess nästkommande åhrs gröda blifwer inbärgad.

Ståndet lemnade härtill dess bifall.

Och herr talman gaf wid handen at en deputation af 24 personer, från ridderskapet och adelen, samt 12 från prästeståndet, lära snart ankomma och förklara deras bifall till detta secrete utskottets tillstyrckande, ärnande sig sedan till bondeståndet, at där giöra bewekelig föreställning, om nödwändigheten af secrete utskottets föreslagne författning. Hemställandes herr talman, om icke jemwäl 12 detta ståndets ledamöter måtte följä med denne deputation till bondeståndet.

Detta hemställande bifölls.

Uplästes kongl. Åbo hofrätts ledamöters memorial, med anhållan om tillökning af twänne hofrättsråder.

Ståndet biföll detta memorial, dock med förbehåll, at staten icke härigenom graveras.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 182.

Tiugofyra deputerade ifrån ridderskapet och adelen samt 12 från prästeståndet ankommo, och anmälte ordföranden öfwersteliutenanten baron Scheffer, det ridderskapet och adelen hade förehaft och bifallit secrete utskottets extractum protocoll, ang:de förbudet emot bränwinsbrännande. Och upläste herr baron och öfwersteliutenanten prästeståndets å detta document tecknade påskrift, hwarmedelst ber:de stånd hade förklarar dess bifall dertill, med wilckor, at så snart publicationen härom kan skie bör äfwen alt försälljande uphöra, så af franske som swenske bränwiner, så i städer, som på landet.

Herr talman tackade för den lemnade underrättelse, och gaf derhos wid handen, at ståndet hade förehaft och bifallit secrete utskottets tillstyrckande i detta mål, jemwäl faststält, at 12 ståndets deputerade skola gå med till bondeståndet. Men den af prästeståndet gjorde tillägningen fordrade en närmare rådplägning.

Herr baron och öfwersteliutenanten baron Scheffer yttrade sig, at deputationen wille afträda och afbida ståndets resol:n deröfwer.

Deputerade afträdde.

Herr talman hemstälde, om icke ståndet behagade förena sig således, at ståndet förklarar, sig icke kunna bifalla prästeståndets yttrande, ang:de försälljandet af franskt bränwin, utan förblifwer ståndet wid dess lemnade bifall till secrete utskottets extractum protocoll. Detta hemställande bifölls.

Herr grosshandlaren Clason gaf wid handen, at prästeståndets deputerade hade yttrat sig, det de icke willja gå med i deputationen så framt icke borgareståndet biföllo prästeståndets gjorde tillägning.

Ståndet fant godt, at det swar skulle lemnas prästeståndets deputerade, at änskönt desse deputerade eij wille gå med, skola dock borgareståndets deputerade följa med ridderskapet och adelen till bondeståndet.

Och afträdde herr grosshandlaren Clason såsom deputerad i detta ärende, tillika med ellofwe andre herrar ledamöter.

Åtta deputerade från ridderskapet och adelen infunno sig, och anmälde ordföranden, statssecreteraren herr baron von Höpken, det ridderskapet och adelen hade förehaft landt- och sjömilitiædeputationens betänckande, ang:de medel till boställens upbyggande, men funnit den föreslagne summan alldeles otillräckelig, hwarföre ridderskapet och adelen warit föranlåten, at på det ömaste begära, det detta ärende måtte företagas och tillräckelige medel till det-

ta behof bewilljas. Och rekommenderade herr baron och statssecreteraren härhos till bifall ridderskapet och adelens extractum protocolli, ang:de riddarhusfiscalens befordran.

Herr talman lofwade, at de anmälde målen skola företagas, och om möjligit är till ridderskapets och adelens nöije afgiöras.

Deputerade afträdde.

Tolf deputerade ankommo från bondeståndet, och recommenderade ordföranden, Jacob Larsson, på det ömmaste följande ärender till bifall, neml:n 1:mo ärendet ang:de förklaringen öfwer skattekiöpsförordningen af år 1723; 2:do målet ang:de hemmansåboers præstande till bruken, och 3:io 104 § af bondeståndets allmänne besvär.¹

Herr talman lemnade till swar, at ståndet lærer se till, huruwida möjligit wara kan at ingå uti någon ändring af ståndets resol:ner öfwer de anmälte målen.

Deputerade afträdde.

Och herr talman hemstälde, om ståndet behagade företaga någon ändring uti dess aflemnade yttrande, öfwer de af bondeståndet nu anmälde målen, hwilcket hemställande med Neij beswarades.

Föredrogs å nyo secrete utskottets extractum protocolli, ang:de prisefartygers nyttjande med helfrihet. Och bifölls nu detta ärende, med ridderskapets och adelens in margine gjorde ändring, ut in actis.

Uplästes ridderskapets och adelens extractum protocolli, af d. 18 i denne månad,² angående riddarhusfiscalen von Posts befordran till assessorsfullmagt, samt wid förefallande ledighet till någon sådan honom anständig beställning.

Ståndet fant godt at detta ärende måtte hwila.

Uplästes ridderskapets och adelens extractum protocolli, af d. 18 i denne månad,³ angående baron Gustaf Reuterholms befordran till någon först ledig blifwande häradshöfdingebeställning. Öfwer detta ärende hade prästeståndet yttrat sig, at det icke kunde sig dermed befatta. Och fant borgareståndet skäligit, at på samma sätt, sig häröfwer utlåta.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen, unummerat.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 15.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 16.

Uplästes secreta utskottets extractum protocoll¹ af d. 19 i denna månad, ang. lön och understöd för en bergsfogde i Finnlands och Österbottens bergmästaredöme. Och som staten redan blifwit reglerad af secreta utskottet till nästa riksdag, så at ingen tillgång på medel härtill funnes, ty hemställer secreta utskottet, i händelse någon förbättring i löhnen för denne bergsfogde skulle finnas nödig, at medel måtte då dertill tagas af kongl. bergscollegii enskildte fond.

Ståndet biföll detta extractum protocoll¹ till alle delar.

Åtta deputerade ifrån ridderskapet och adelen ankommo, och gaf ordföranden, landshöfdingen herr baron Friesendorf wid handen, det ridderskapet och adelen hade förehaft prästeståndets extractum protocoll¹ ang. bibliotecarierne wid kongl. academierna. Och som ridderskapet och adelen funnit, det academieherrar cancellerernes urgamla rättighet wid desse sysslors besättjande härutinnan rubbas, så hade ridderskapet och adelen ansedt för aldeles ömt och eftertänckel:t, at ingå uti någon ändring i detta mål, åtminstone så länge de nuwarande herrar cancellerer lefwa, hwarföre ock ridderskapet och adelen wore föranlåten, at begära, det i händelse detta mål wore redan afgjordt, detsamme då måtte å nyo företagas och jemnckas. Härhos anmälte herr baron och landshöfdingen, at ridderskapet och adelen, icke kunnat bifalla borgareståndets extractum protocoll¹, ang:de rang för de hos Hans Kongl. Höghet cronprintsen och öfrige arfprintsarne förordnade cavaillerer, hälst emedan riksens ständer, uti den härom afgångne expeditionen, öfwerlemnad till Hans Kongl. Maj:t, att i nåder befordra desse cavaillerer. Recommenderades för öfrigit till bifall ridderskapets och adelens extractum protocoll¹, ang:de riddarhusfiscalen von Post, och baron Reuterholm.

Herr talman tackade för denne lemnade underrättelse, och lofwade, at de anmälte målen skola tagas under öfwerwägande.

Deputerade afträdde.

Uplästes prästeståndets nyssförrut i dag aflemnade extractum protocoll¹, af d. 19 i denne månad,² såsom swar, å det extractum protocoll¹, hwilcket med en samfäldt de öfrige ståndens deputation blifwit till prästeståndet inlemnad, ang:de berörde stånds memorial, rörande religionsmål.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 183.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Prästeståndets protokollsutdrag, nr 20.

Och ståndet fandt godt, at detta prästeståndets extractum protocollii lægges ad acta.

Herr grosshandlaren Clason, och h:r rar deputerade återkommo; berättades her Clason, det bondeståndet icke hunnit, så snart afgjöra målet, at de öfrige ståndens deputerade kunnat afbida slutet, och hade bondeståndet lofwat, at genom en deputation detsamme notificera.

Uplästes secreta utskottets extractum protocollii,¹ af d. 19 i denne månad, ang:de belöning för den obekandte auctoren Ärlig Swensk, samt någon gratification, för censoris librorum härwid hafde möda och äfwentyr. Föreslåendes secreta utskottet för den förre, åttatusende, och för den senare fyratusende plåtar.

Herr talman frågade, om icke detta secreta utskottets extractum protocollii och tillstyrckande finge bifall. Men denne fråga beswarades med Neij och Ja. Herr rådman Hanquist yttrade sig: När wi täncke efter den tidens ställning och omständigheter, då wi hitkommo till riksdagen, så lærer hwar owäldig och redlig man med mig tillstå, at wi hafwe at tacka denne auctoren, för dess nit och sorgfällighet, hwarmed han genom denne skrift lagt grunden till vår ädla frihets bibehållande. Jag är i mitt sinne öfwertygad, at om denne auctor icke öpnat ögonen på vårt folck, hade störste delen mera af okunnoghet, än illwillja famlat i mörckret om våre grundlagars rätta förstånd, och således snart stått at förleda till åtskillige obetänckte beslut, som nu Gudi lof äro afbögte. Och är det fördenskull alldeles billigt, at en så redelig och Ärlig Swensk för dess arbete belönas.

Härmed instemde herrar borgmästarne Lange, Finerus och herr directeuren Schenbom.

Herr justitiarien Faxell war jemwäl af samma tancka, yttrandes sig, det han för sin del bifölle secreta utskottets tillstyrckande, både för auctoren och censor. Men i händelse ståndet skulle hålla före, at de föreslagne belöningar woro för store, wille herr justitiarien icke wara deremot, om den något minskades.

Härmed conformerade sig herr borgmästaren Brunssell.

Herr sidenfabriqueuren Dahlmansson: Ingen kan neka, det ju auctoren Ärlig Swensk skrifwit ganska wäl, och skaffat dermed mycken nytta. Men som han eij welat wara bekandt, och så mycket jag wet, icke uptäkt sitt namn, så

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 184. Tryckt som bilaga 7.

kan jag eij se, huru den föreslagne belöningen skall komma honom till godo, och om det eij kan skie, hwarföre skall han då bewilljas? Men belöningen för censor kunna wi wäl bifalla, såsom en man, den wi känne, och wete, at han utstått för denne skrift åtskillige äfwentyr.

Herr handelsman Modin: Om mycket godt finnes i denne skrift, så lærer där ock wara mycket, som mindre doger. Och som skriften så anseel:n högt blifwit betald, at exemplaret kostat sex plåtar, så har auctoren nog redan fått ärsättning både för möda och kostnad. Och kan jag för min del således icke bifalla secrete utskottets tillstyrckande i detta mål.

Herr borgmästaren Fr. Ingman: Jag har wäl icke särdeles mycket läst i denne skrift, wet eij eller hwad nytta hon kunnat skaffa hos androm. Men det har jag mig bekandt, at auctoren har uprört principalatsquæstionen, som likwäl wid 1000:de d:r s:rmts wite warit och är förbuden, at omtalas.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag will gierna medgifwa, at uti denne skrift finnas någre omständigheter, som behöfwa nermare 3973 förklaring: Fel låda wid menskligheten, såsom ett bewis af vår allmänne [o]fullkomlighet¹. Men om wi i anledning af ett eller annat mindre fel, wilja förkasta alt, så fela wi sielfwe mångfaldigt wärre, än auctoren, som likwäl i det mäste och hufwudsakligaste oförnek:n fördt en aldeles skickelig penna, och grundel:n uplyst ögonen, på en till störste delen okunnog allmänhet, om våre grundlagars rätta förstånd wigt och wärde, och således giordt sig af fäderneslandet wäl förtjent. Det heter i ett sant ordspråk: I detta liwet, nemo sine crimine vivit, men den är bäst, som har de minste fel, och sådant träffar aldeles in med detta auctor. Han har tänkt och skrifwit wäl, och hans arbete förtjenar både beröm och belöning, ehuru ett eller annat fel sig derwid insmygit, emot hans och vår willja. Wi böre påminna oss at wi hafwe belönt åtskillige wärdige män, icke för deras fullkomlighet, utan för deras nit och redelige omsorg, at gagna det allmänna. Och således felade wi emot billighetens reglor, om wi icke jemwäl belöne denne wälförtjente auctor. Ett sådant afslag wore icke enligit med ståndets heder icke eller med rikets bästa. Ty en skiälilig belöning bör wara, och är endast dem som kan upmuntra skickelige genier, at med hug och drift gagna fäderneslandet. Således kunne wi wäl minska något i de föreslagne summor, men icke afslå all belöning, så framt wi icke willje låta med rätta beskylla oss för obillighet.

¹ Enl. konc.; renskr.: *fullkomlighet*.

Härmed instämde herr borgmästaren Lönroth.

Herr talman: På förtjenst bör alltid följja belöning, så framt rättwisan skall äga rum. Och som det är oförnekeligit, at den obekandte auctoren giordt sig af det allmänna ganska wäl förtjänt, och censor librorum jemwäl måst för denne auctor utstå mycket lidande och äfwentyr, så fordrar sielfwe billigheten, at de ska belönas, hwilket jag ock i anledning af discoursen öfwer detta ärende anser för afgjordt. Men frågan är huru stor belöning hwardera bör undfå.

Herr borgmästaren Renhorn: För min del finner jag billigt, at den obekandte auctoren må undfå sextusende plåtar, och censor tretusende.

Herr borgmästaren Cervin: I händelse något skulle afdragas af den summa secrete utskottet för auctoren föreslagit, håller jag före, at han må anmälas till befordran, enär han derom anhåller.

Herr talman hemstälde till ståndets godtfinnande, om icke den obekandte auctoren måtte, efter herr borgmästaren Renhorns förslag, undfå i belöning sextusende plåtar, och censor librorum tretusende plåtar, i anseende till det äfwentyr, han varit underkastad,

hwilket hemställande ståndet med Ja beswarade.

Uplästes justitiædeputationens betänckande,¹ ang. åtskillige af kongl. lag och förkortningscommissionerne utarbetade ärender, till hämmande af rättgångars widlyftighet.

Och hade ridderskapet och adelen häröfwer yttrat sig, at de funno betänckel: at nu ingå uti någre ytter:re förändringar af den åhr 1736 faststälde lag, hålst riksdagens tillstundande slut icke tillåter någon tillräckel. öfwerläggning i detta ämne, och skulle fördenskull förkortningscommissions arbete, med detta betänckande, till näste riksdag hwila.

Och fant ståndet jemwäl bäst, at med detta ridderskapets och adelens yttrande sig förena.

Klockan war öfwer tu, och skildes ståndet fördenskull åt. Dock wardt öfwerenskommit at ståndet wille sammanträda i eftermiddag klockan fem, at till afgörande företaga de återstående riksens ständers commissions dommar.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiedeputationen, nr 52.

1756 den 20 Octobr.

Eftermiddagen

S. D. Uplästes rikens ständers commissions dom, af d. 13 Octobr.,¹ öfwer mönsterskrifwaren wid Hans Kongl. Höghets cronprintsens regemente, Anders Dahlmansson, hwilcken blifwit hos commissionen angifwen för anläggningar, at hielpa någre för begångne brott emot rikets fri- och säkerhet, i häkte inmante och jemwäl dömda personer, på fri fot, samt för åtskillige utspridda lögnar och falska rykten, hwilcken dom ridderskapet och adelen, samt prästeståndet, d. 19 sidstl. Octobr. bifallit.

Bisittjaren Flodman påstod, at den nu upläste dom så mycket häldre borde gillas, som mönsterskrifwaren Dahlmansson wisat mycken litslighet, och befattat sig med giöromål, hwilcke allraminst honom angådt.

Herr sidenfabriqueuren Dahlmansson yttrade sig wara af samme tancka, som herr Flodman, samt hemstälde, om icke denne mönsterskrifware borde ombyta sitt tillnamn, som wore lika med herr sidenfabriqueurens, emedan det kunde hända, at denne mönsterskrifware, som wore till mycket ondt bögd, wäl kunde under det namnet skaffa sig credit och begå skiälmstycken.

Herr rådmann Falck, som nu förde klubban, gjorde således proposition, om icke domen biföllos, hwartill swarades Ja, hwilcket behörigen påskrefs, och löparen afsändes.

Uplästes rikens ständers commissions dom, af d. 13 Octobr. näst:ne,² rörande kongl. page-hofmästaren Severin Bredha, hwilcken blifwit angifwen at hafwa under innewarande riksdag, till wisse planers och afsigters utförande, anstält olofl. tracteringar för ledamöter af ärbara bondeståndet, men under påstående ransakning tagit flykten till Norrige, hwarföre commissionen förklarar honom Bredha, skyldig, at i ett för alt mista dess tjenst, och sex åhr i landsflyktighet förblifwa.

Anmältes sex deputerade från det ärbara bondeståndet, och sedan de företrädt och aflemnat deras ständs hälsning, berättade, at bondeståndet bifallit de owillkorlige collecter öfwer hela riket för Hedemora och Nortelge städers

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 31 (flera handlingar).

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 32 (flera handlingar).

kyrckor, recommendandes härhos, till borgareståndets gunstbenägne bifall, 50 § af bondeståndets allmänne beswär,¹ ang. sågar, 121 § af samma beswär om afradsspannemålen, samt at 120 §, ang:de cronotijonde förslen, måtte gå ut.

Herr rådman Falck tackade för underrättelsen, och försäkrade, at uti möjlig måtto afhielpa de anmälte målen, hwarmed desse deputerade afträdde.

Continuerades med läsandet af domen öfwer page-hofmästaren Bredha, hwilcken, efter giord proposition, till alle delar gillades och påskrefs.

Inlemnades löparen till riksens ständers commissions dom af d. 8 uti innevarande månad,² öfwer fendrichen wid kongl. lifgardet Pehr Psilanderhielm, underlieutenanten wid kongl. artillerieregementet, Johan Tibell, och föraren wid kongl. lifgardet Gustaf de la Chapelle, hwilcke blifwit stälde under tilltal, för det de skola haft kundskap om anläggningarne till det här i staden tillämnade, men genom Guds nåd uptäkte upror. Denne dom hade, under d. 13 i denne månad, blifwit af ståndet bifallen, men, efter giord föreställning, samtyktes nu äfwen till ridderskapet och adelens tillägningar, som påskrefs.

Föredrogs ärbara bondeståndets protocollsutdrag, af d. 16 Octobr. näst:ne,³ hwaruti ståndet på ömmaste sätt anmäler bonden Erick Erichsson ifrån Kåttby i Nyland och Hellsings sochn, at, i anseende till anförde skiäl och omständigheter, honom kunde anslås sextio sex dal:r s:rmt årligen till näste riksdag, då dess sak rörande dess förr bebodde hemman, kan af riksens ständer blifwa upptagen och skiärskådad.

Härtill hade ridderskapet och adelen, samt prästeståndet i dag samtykt på det sätt, at detta framdeles eij må dragas till præjudicat. Och fant ståndet äfwen godt, at samme yttrande påskrifwa låta.

Protocollet fördes i dag eftermiddagen af vice secreteraren Hagtorn.

Skildes åt.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen, unummerat.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 25 (flera handlingar).

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 46.

Åhr 1756 den 21 Octobr.

S. D. Uplästes vice presidentens uti kongl. Götha hofrätt herr Pehr von Schaeijs memorial och anhållan,¹ at som kongl. Swea hofrätt nyligen fådt en tillökning af fyra hofrättsråder, så måtte ock kongl. Götha hofrätt i proportion dermed ärhålla en tillökning af ännu 2:ne hofrättsråder, utom de 2:ne som nyssförrut, efter riksens ständers beslut sidst:ne riksdag blifwit förordnade.

Ståndet lemnade härtill dess bifall, dock med förbehåll, at staten, hwarcken nu eller framdeles, härigenom graveras.

Föredrogs åter ridderskapet och adelens extractum protocoll, af d. 18 i denne månad,² ang:de riddarhusfiscalen von Posts befordran. Och lemnade ståndet nu härtill dess bifall.

Uplästes ett af kongl. lifdrabanten Otto Fried. Ekerman inlemnad memorial,³ ang:de hans och dess medarfvingars rätt till Bråborgs diurö, som blifwit, under denne riksdag ryttmästaren Adlersverd, dem owetande till skatte uplåten. Anhållandes Ekerman, at detta bewilljade skattekiöp ej må fästas, innan han och dess medarfvingar blifwit hörde.

Uplästes bondeståndets häröfwer, under d. 7 i denne månad, aflemnade yttrande, af innehåll, at sökanderne må lemnas öppet, at wisa hwad rätt de till Bråborgs diurö kunna äga, och at bewilljade skattekiöpet imedlertid må hwila.

Och biföll ståndet i anledning häraf, at denne sak må stå öppen till näste riksdag.

Uplästes assessorernes i kongl. bergscollegio, baron Gustaf Bondes, G. Brandts och J. O. Rudbecks memorial och hemställande,⁴ om icke berörde kongl. collegium måtte i någorlunda proportion emot kongl. hofrätterne få en tillökning af 2:ne bergsråder, och således de äldste tienstgörande assessorer med bergsrådsfullmagter hugnas, dock utan gravation i staten.

Detta memorial bifölls.

Uplästes kyrkoherden doctor Hauswolfs memorial,⁵ med hemställande, om icke protonotarien Silfverstolpe som igenom protonotarien Adlerbergs

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 154.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 15.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 155.

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 156.

⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 157.

befordran mistat dess tour, som han för honom ägt, måtte till ärsättning för dess lidande, undfå kongl. secreterarefullmagt, jemte wärckelig befordran till denne tjenst, enär han sig derom anmäler.

Detta memorial hade prästeståndet bifallit, och recommenderat dess innehåll till bifall, hos de öfrige resp:e stånden.

Och fant borgareståndet jemwäl billigt, at lemna dess samtycke härtill.

Ståndet beslöt, det emedan åtskillige ärender, i synnerhet allmänne beswärens¹ icke ännu woro aldeles afslutne, så wille ståndet ännu någre gånger sammanträda, och efter wanligheten, wid förre riksdagar jemncka de saker till slut, som sådant oundgängel:n ärfordra. Dock böra resolutionerne å alle ärender, som således komma at afslutas, dateras såsom i dag afgiorde.

Herr sidenfabriqueuren Dahlmansson gaf wid handen, det han fådt de underrättelse, at någon fråga torde yppa sig uti secrete utskottet, om ost-indiske sidentygers vidare förbrukning i riket. Och som detta ärende synes wara af den beskaffenhet, at det af riksens ständers plena skiärskådas bör, men riksdagens nu förewarande slut sådant nu eij tillåter, så hemstälde herr sidenfabriqueuren, om icke en föreställning genom extractum protocolli må skie, at förbudet emot ostindiske sidentyger må äga bestånd till näste riksdag. Inlemnandes herr fabriqueuren ett härom författat extractum protocolli med begäran, at detsamme måtte justeras och nu för middagen afgå.

Men som ståndet hölt före, at detta anmäldte ärende innehöllo någon insimulation emot secrete utskottet, ty fant ståndet betänckeligit, at härtill lemna dess bifall.

Herr talman upläste dess tillärnade afskiedstal så inför Hans Kongl. Maj:t på rikssalen, som hos Hennes Kongl. Maj:t, och Hans Kongl. Höghet cronprintsen.²

Och ståndet betygade häröfwer dess gode nöije.

Uplästes bondeståndets extractum protocolli, af d. 11 i denne månad,³ med tillstyrckande i anledning af anförde skiäl och omständigheter, at landssecre-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna beswärsdeputationen, onummerat.

² Talen tryckta som *Til Hans Kongl. Maj:t/Hennes Kongl. Maj:t/Hans Kongl. Höghet cron-printsen, borgareståndets talemans ... Gustaf Kiermans tal, hållit på borgareståndets wägnar uppå riks-salen i Stockholm när riksdagen slutades then 21 Octobr. 1756* (Stockholm 1756).

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 47.

terarne måtte tilläggas lika rang och heder, som häradshöfdingarne nu innehafwa, eller framdeles kunna få. Ridderskapet och adelen hade funnit betänckeligit, at härtill samtycka, samt resolverat, at med denne rang borde förblifwa efter wanligheten. Men prästeståndet hade bifallit detta bondeståndets extractum protocoll.

Och fant borgareståndet godt at förena sig med ridderskapets och adelens nyssanföorde resolution öfwer detta ärende.

Uplästes justitiædeputationens extractum protocoll,¹ af d. 5 Julii sidstl:ne, ang:de magistratspersoners arfwoden, för inventeringar och arfskiften i de sterbhus i städerne, som efter lag tillhöra magistraterne at förrätta. Hemstäl-landes deputationen, om icke riksens ständer skulle behaga nu företaga och afsluta det af justitiædeputationen wid sidste riksdag d. 12 Martii 1752, öfwer detta ärende aflemnade betänckande.

Ridderskapet och adelen hade häröfwer yttrat sig, at ber:de stånd icke kunde häruti ingå, utan hållit före, det härmed bör förblifwa efter förre förordningarne, hwaremot prästeståndet hade detta justitiædeputationens extractum protocoll bifallit, på sätt, som borgareståndets extractum protocoll af d. 20 Junii 1752 innehåller, dock utan intrång i särskildte privilegier. Och borgareståndet förenade sig jemwäl med detta prästeståndets yttrande.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll,² af d. 9 i denne månad, ang:de det, genom öfwersten Ehrensvärds omsorg, i Finland inrättade soldatbarnhus för artillerieregementet, samt flere dylike barnhusinrättningar wid de wärfwade regementene. Och föreslår secrete utskottet till bibehållande af detta således inrättade barnhus, samt till winnande af en lika inrättning wid hela den wärfwade arméen i Swerige och Finland.

1:o at de öfrige wärfwade regementerna måge contribuera härtill på samma sätt, som artilleriet, och 2:do at detta barnhus må undfå en jämlik del, af att det, som det allmänna hädanefter anslår till barnhus. Hemställandes secrete utskottet, om icke till fonds insamlande för sådane barnhusinrättningar bewilljas måtte, det stamböcker måge utgå kring hela landet, och äfwen sträcka sig till regementerne. Ståndet lemnade härtill dess bifall.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiædeputationen, nr 53.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 185.

Herr talman påminte, at ståndet nu måtte utnemna de deputerade, som komma at wara herr talman följaktige wid afskiedstagandet wid kongl. hofwet. Och utnemdes till detta ärende:

herr rådman Lindeman
herr sidenfabriqueuren Dahlmansson
herr handelsman Modin
herr rådman Hanell
herr borgmästaren Ericsson
herr borgmästaren Wiggman
herr rådman Burtz
herr borgmästaren Fries
herr borgmästaren Kyhlman
herr borgmästaren Wesslou
herr rådman Nils Hylphert
herr rådman Hæggroth
herr borgmästaren Thure Hagerdt
herr borgmästaren Brunsell
herr borgmästaren Silvius.

Herr talman ärhinderade, at ärendet ang:de bondeståndets secreterares arfwode, wore icke ännu afgjordt, hemställandes herr talman, om icke fastställandet häraf kunde remitteras till secrete utskottet, hwilcket hemställande ståndet fant godt at bifalla.

Bud ankom, at bondeståndet redan gått up till kyrckan, och afträdde fördenskull ståndet jemwäl, at biwista gudstjensten.

Åhr 1756 den 23 Octobr.

S. D. Föredrogs bondeståndets extractum protocollis, ang:de Måns Jönsson ifrån Hofs by, och bifölls.

Uplästes ett utdrag af protocollet, hållit i finska beredningen, af d. 19 i denne månad,¹ hwaruti de ledamöter utnemnes, som komma at biwista de förordnade trenne oeconomideputationer i storförstendömet Finland. Och hem-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Finska beredningen, nr 1.

ställdes härhos, om icke i händelse ordföranden eller någon af ledamötere wille sig afsäga, eller eljest afginge, eller ock finge förfall och hinder, at komma tillstädes, de öfrige deputerade då måge äga frihet, at sielfwe wälja och adjungera sig andre i stället.

Detta bifölls.

Förehades secrete utskottets extractum protocoll, ang:de generalerne i arméen, och bifölls.

Uplästes fierde delen af bondeståndets beswär, neml:n¹

25 § bifölls.

67 § bifölls.

50 § bifölls med allmänne beswårsdeputationens tilläggningar.

13 § bifölls med wilckor, at slutet af § ifrån de understrukne orden: *dock i fall*, går ut.

53 § bifölls.

84 § bifölls.

105 § bifölls, efter secrete handels- och manufacturdeputationens project.

63 § går ut.

49 § bifölls, enligt prästeståndets yttrande, för de jordägare, som wärckel:n haft skogen under skatterättighet, förrän den genom skogscommissionens utslag blifwit dem frändömd.

120 § uplästes, jemte bondeståndets härom aflemnade extractum protocoll, af d. 20 i denne månad, och resolverades, at § går ut.

55 § afslogs.

Allmänna beswårsdeputationens extractum protocoll af d. 1 i denne månad uplästes,² ang:de 92 § af bondeståndets beswär.

Uplästes cammar-, oeconomie- och commercedeputationens extractum protocoll, af d. 11 sidstl:ne September, ang:de nyssber:de §.

Uplästes dissentientis votum i detta ärende.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll, af d. 9 i denne månad, ang:de förewarande mål.

Cammar-, oeconomie- och commercedeputationens tillstyrckande i detta ärende bifölls.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna beswårsdeputationen, onummerat.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna beswårsdeputationen, onummerat.

Föredros å nyo borgareståndets extractum protocoll, ang:de understöd för Hedemora stad, och bifölls en owillkorlig collect.

Uplästes femte delen af bondeståndets allmänne beswär.¹

Öfwer 57 § resolverades, at ber:de § må hwila till näste riksdag.

31, 66 och 103 §§ uplästes och bifölls med allmänne beswärsdeputationens tillägning.

58 § uplästes och fants godt, at denne § hwilar till näste riksdag.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll, ang:de belöning för ber:de stånds talman och secreterare. Och bifölls detta på sätt, som hos prästeståndet.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll, af d. 13 i denne månad,² ang:de hemmansklyfningen i Wermeland, i synnerhet åboerne å skattehemmanen på Nysunds sochns recognitionsallmänning. Och gillades borgareståndets härom förrut aflemnade yttrande.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll, ang:de 4 § af städernes allmänne beswär,³ rörande förbud, emot den i Westernorrland tillwärcade grofwe wäfnaders utförsel till Norrige. Och stadfästades ståndets herom förrut afgifne resolution.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll, af d. 14 i denne månad, ang:de 76 § af allmogens beswär.⁴

Borgareståndets härom tillförene aflemnade yttrande bifölls jemwäl nu.

Uplästes ridderskapets och adelens extractum protocoll, af d. 20 i denne månad,⁵ ang:de bondeståndets extractum protocoll, af d. 7 ejusdem, rörande de så kallade oeconomiske besicthningsmunstringar.

Detta ridderskapets och adelens extractum protocoll bifölls.

Herr handelsman Pyhlgardt anmälte, at landshöfdingen i Carlscrona hade låtit sammankalla ber:de stads borgerskap på allmän rådstugu i ett sådant oeconomisket mål, som kunnat afgiöras af magistraten, sedan de 24 äldste blifwit hörde. Och som häraf mycken oreda och oenighet härflutit, och sådane allmänne rådstugor ej annat kunna, än åstadkomma owäsende, ty hemstälde

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna beswärsdeputationen, onummerat.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 48.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 49. Tryckt som bilaga 36 i bondeståndets protokoll (*BnP* 7, s. 973 f.).

⁴ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 50.

⁵ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Ridderskapets och adelens protokollsutdrag, nr 17.

herr handelsman, om icke nödigt wore, det ståndet, till förekommande af dylike flere olägenheter, hos Hans Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla måtte, det samt. landshöfdingarne warda anbefaldte, at icke inblanda sig uti städernes styrelse, med förordnande om allmänne rådstugor, utan må 1619 års stadga bibehållas,¹ till följje hwaraf, borgerskapets utlåttande måge, genom magistraterne infordras af de 24 äldste.

Herr borgmästaren Schauv: Hwad herr handelsman Pyhlgardt nu anfördt, är i sanning ett ärende af mycket värde, som följaktel:n förtienar en noga öfwerläggning. 1619 års stadga förmår tydeligen, at angelägenheterne i städerna, i synnerhet de större, icke böra ventileras eller handteras af menige borgerskapet, utan af städernes äldste. Icke dess mindre hafwa landshöfdingarne tillwälat sig den rättigheten, att låta sammankalla allmänne rådstugor. Och som förfarenheten witnar, at slike allmänne rådstugor aldrig haft annan påfölgd, än osämja, oordning och åtskillige skadel:e tillställningar, så fordrar angelägenheten at detta ärende icke må anmälas, såsom enskildt för Carlscrona, utan i ståndets namn, såsom allmänt för samt. städerna, med anhållan, at landshöfdingarne måge anbefallas, at icke sträcka deras magt och myndighet vidare, än 1619 års stadga i detta mål, samt särskildte conventioner tillåta.

Herr borgmästaren C. G. Boberg: Jag kan ej annat minnas, än at, uppå secrete utskottets tillstyrckande åhr 1747, blef en befallning utfärdad till kongungens befallningshafwande i Stockholm och Götheborg, at icke inblanda sig uti städernes styrelse med förordnande af allmänne rådstugor, icke eller tillåta at sådant af magistraterne kunde skie, utan noga handhafwa 1619 års stadga i detta mål. Man kunde således anhålla, at det som således om Stockholm och Götheborg förordnat är, må jemwäl sträcka sig till de öfrige städerna.

Herr borgmästaren Cervin instämde härmed, men hölt före wara bäst, at ståndets ansökning i detta ärende måtte allenast skie i generelle ordalag, neml:n at landshöfdingarne ej måge inblanda sig uti städernes oeconomic- och politiemål, mera och vidare, än 1619 års stadga tydel:n tillåter.

Herr rådmann Hanell: Åtskillige städer lära finnas, som i detta mål hafwa särskildte conventioner, och således böra desse härwid bibehållas.

¹ Stadga om städernas administration december 1619, tryckt i Stiernman 1747–75, 1, s. 731–755 (= *PRF* 5, nr 160).

Herr talman: Särskildte conventioner, enär de äro lag:n stadfästade, anses alltid såsom expectioner ifrån lagen, och kunna icke rubbas. Men om någon stad hade en sådan convention, at borgerskapet skall upkallas på allmänne rådstugu i wisse mål, och det likwäl befinnes, at en sådan convention icke län-der till någon nytta, utan fast mera till osämja, oreda och skada, så kan jag icke se, hwarföre man skulle göra sig någon angelägenhet, at bibehålla en sådan convention, som bör uphäfwas. För öfrigit, och som detta ärende är betydande, så hemställer jag, om icke bäst wara lärer, at detsamme remitteras till wisse deputerade, hwilcke måge upsättja ansökningen i form af bref till Hans Kongl. Majjt.

Detta hemställande bifölls, och utnemdes till deputerade i detta ärende:

herr handelsman Pyhlgardt

herr borgmästaren Schauv

herr borgmästaren Cervin och

herr borgmästaren Renhorn.

Bondeståndets talman Olof Håkansson och dannemannen Joseph Hansson ankomo, och begärte på det ömmaste, at deras allmänne beswär¹ måtte afhielpas efter bondeståndets önskan.

Herr talman yttrade sig, at det måste wore redan afgjordt, och skulle det öfrige snart afslutas.

Deputerade afträdde.

Uplästes secrete utskottets extractum protocoll² af d. 19 i denne månad, ang:de gouverneurens hos Hans Kongl. Höghet cronprintsen, och de öfrige kongl. arfprintsarne, hans excellence herr riksrådet baron Scheffers gjorde föreställning, och begäran, at författning måtte tagas, om gouverneursämbetets förvaltning i händelse af dödsfall, siukdom, eller sådane oförmodel. händelser, som kunde föranlåta hans excellence, at innan riksens ständers näste sammankomst detta dess ämbete nedlägga. Tillstyrckandes secrete utskottet, at i sådane händelser, Hans Kongl. Majjt då med råds råde må utnemna någon, som till näste riksdag i dess ställe samme ämbete förestår.

Detta tillstyrckande bifölls.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen, onummerat.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 186.

Uplästes riksens ständers commissions extractum protocolli, af d. 18 i denne månad,¹ ang:de actoris herr commissarien och borgmästaren Renhorns gjorde påstående, emot extraordinarie notarien i kongl. Swea hofrätt Carl Estenberg, som under den honom ålagde afbönen inför commissionen, icke allenast wägrat erkänna, det dess begångne fel härrört af ungdoms oförstånd, utan ock wid den för honom upsatte skriftelige afbörens undertecknande, prickat öfwer de förenemde orden, med mera ut in actis. Och ehuruwäl commissionen funnit sig äga skiäl, at ett sådant oförsynt förhållande, hwarmed Estenberg, alle warningar oagtat, fortfarit, på det alfwarligaste beifras, så hade dock commissionen pröfwat, i afseende på dess ungdoms oförstånd, rättwist, i så måtto med honom lindra, det skall han Estenberg, för dess emot commissionen wisade sidwördnad, i anledning af 7 § 14 cap. rätteg:sb:n böta 100:de d:r silf:mt till frimurarebarnhuset här i staden, och dess förseende inför commissionen offentel:n afbedja.

Detta utslag gillades.

Uplästes secrete utskottets extractum protocolli,² af d. 19 i denne månad, med tillstyrckande, at öfwerinseendet öfwer antiquitetsarckivum må updragas herr riksrådet grefwe Gustaf Bonde, som uti sådane ärender, äger en margkunnig insigt, och at kongl. cancelliecollegium må till den ändan med wälbem:te herr riksråd öfwerenskomma, om sättet till en sådan tillsyn. Detta bifölls.

Uplästes riksens ständers commissions extractum protocolli, af d. 8 i denne månad,³ hwaruti wid handen gifwes, at sedan riksens ständer rättwisligen förklarar för detta riksdagsmannen Erich Johansson från Muncketorp i Wessmanland skyldig, at för dess brott undergå 14 dagars fängelse wid watn och bröd, samt 2:ne åhrs fästningsarbete, har hos commissionen blifwit anmält, det bem:te Erich Johansson, uti ett till orten afsändt och för allmogen kundgiordt bref, fäldt åtskillige förgripel:e utlåtelse, i anseende till den honom ågångne dom. Och hade commissionen, i anledning häraf, derom i orten låtit efterfråga, och ber:de bref inbekommit, samt fått den underrättelse, at samme bref blifwit på allmän sochnestugu upläst, och penningar för Erich Johansson insamlade.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 33.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 187.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 34.

Och aldenstund Erick Johansson genom ber:de bref sökt utsprida det ryckte, at han varit oskyldig, och följaktel:n orättwisligen dömd, samt deruti brukat hwarjehanda förgripelige och bittre utlåtelse, ty hade commissionen pröfwat rättwist, at i så måtto öka det honom ådömde 14 dagars fängelse wid watn och bröd, i stället för 2:ne åhr, som dommen innehåller, qwarhållas i fyra åhr till arbete wid någon cronans fästning.

Detta utslag gillades.

Föredrogs å nyo cammar-, oeconomie- och commerce- samt bergsdeputationernes betänckande, ang:de brukspatronernes Adolph Christiernins och Fr. Rothofs giorde ansökning, om hielp och understöd för Öfre Silfbergs silfwergrufwa och wärck.

Och fants godt, at detta betänckande afslås.

Uplästes stora secreta deputationens extractum protocoll¹, med berättelse, at stora deputationen nu fullbordat det arbete, som till dess afslutande blifwit öwferlemnad. Önskandes deputationen, at utgången må swara emot dess rena afsigt, och all säkerhet dermed wunnen för konung och undersåtare, samt alle stemplingar emot frihet och regeringssätt nu och för framtiden undanrögde.

Och som detta blott blifwit aflemnad ad notitiam, så war härwid icke något vidare at påminna.

Uplästes G. Hastfehns memorial och begäran,² at för ständernes betjening måtte ett forum imellan riksdagarne utsättas, till att swara uti rättegångs- och excecutionsmål.

Och resolverades, at som icke något forum privilegiatum gifwes för mål af denne beskaffenhet, så hörer de under ordinarie domstolarne och executorer.

Uplästes secreta utskottets extractum protocoll³, af d. 19 i denne månad, ang:de arfwodeslönerne för protocollisterne och de öfrige, som betjena riksens ständers deputationer. Och hade secreta utskottet för desse projecterat en wiss summa månat:l:n efter deputationernes åtskillige beskaffenhet, i stället för de hittills wanlige, men alt för högt uptagne discretioner.

Detta extractum protocoll³ bifölls.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Stora deputationen, nr 14.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 158.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 188.

Uplästes secreta deputationens extractum protocolli,¹ af d. 19 i denne månad, ang:de hofbetieningens tour till befordran. Tillstyrckandes deputationen, at enär någon cammarherre, eller hofjunckare, som utan löhn giordt tjenst, anmäler sig till en beställning utom hofstaten, bör en sådan sökande, så framt å hans ansökning skall reflecteras, wara försedd med säkert bewis, huru länge han tjent, och om då finnes, at han bör anses för wärckelig tjenstgiörande, och han äger god insigt i den syssla han söker, må han efter tjensteåhrens beräkande niuta förslag. Dock finner deputationen nödwändigheten fordra, at detta eij bör sträcka sig längre, än till de nu eller tillförende tjenstgiörande cammarherrar och hofjunckare, så at de som hädanåt antages utan löhn böra anses för blott characteriserade, som icke äga någon rättighet till befordran utom hofstaten.

Detta tillstyrckande pröfwades skiäligit, och bifölls.

Uplästes landt- och siömilitiædeputationens memorial, ang:de husesyns- och boställsordningen, hwarwid ståndets häröfwer gjorde anmärckningar tillika uplästes. Och resolverades, at altsammans lägges ad acta.

Uplästes justitiædeputationens betänckande,² ang:de den hårda och obetäncksamme skrifart, som generaladjutanten Georg Löwen brukat, uti dess hos riksens ständer ingifne beswär öfwer åtskillige Kongl. Maj:ts nådigste utslag, rörande rätttegången i ett widlyftigt skuldfordransmål, imellan honom och brukspatron Johan Montgomerie. Och tillstyrcker deputationen, at justitiæcancelleren må anbefallas, at uti kongl. Swea hofrätt ställa generaladjutanten Löwen under tilltal och answar för dess begångne brott.

Häröfwer resolverades, at ståndet finner godt, det generaladjutanten baron Löwen må för det af deputationen föreslagne tilltal förskonas.

Skildes åt.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1328, Sekreta deputationen, nr 54.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Justitiædeputationen, nr 54.

Åhr 1756 den 25 Octobr.

S. D. Uplästes landt- och sjömilitiæoeconomideputationens betänckande,¹ om skrifwarehielp för artillerieskrifwaren wid kongl. ammiralitetet i Carlscona. Hemställandes deputationen, om icke en skrifwarehielp af 144 d:r s:rmt må härtill bestås, till dess utrönt blifwer huruwida, den åter kan indragas.

Detta hemställande bifölls.

Uplästes ridderskapets och adelens extractum protocollis af d. 18 i denne månad,² med yttrande öfwer prästeståndets d. 3 April sidstl:ne aflemnade extractum protocollis, ang:de pastoraters delning i 2:ne eller flere, hwilcket prästeståndet trodt strida emot 21 § jemförd med 4 § af dess privilegier. Men ridderskapet och adelen hade hållit före, at pastoraters delningar hädanefter, som förr böra skie, när någon ledighet sig yppar, dock eij utan trängande nöd och omständigheter, hälst i Finnland, Öster- och Wästerbottn, hwaräst pastoraterne äro nog widsträckte, hwarföre ock ridderskapet och adelen å nyo förklarar dess bifall till ansökningen om delningen af Wästanfors församling i Westeråhs stift.

Detta ridderskapets och adelens yttrande bifölls.

Föredrogs åter bondeståndets extractum protocollis,³ ang:de 120 § af dess beswär, rörande den till militiæstaten indelte cronotijondes förssel och lösen. Och fants godt, at hermed förblifwer, som förrut resolverat är, och at § följaktel:n går ut.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag har fådt den underrättelse, at på riddarhuset skall wara beslutit, det ingen dess ledamot i expeditionsdeputationen skall underskrifwa någre expeditioner i mål, som eij hos ridderskapet och adelen warit förehafde. Jag will eij tro, att härmed wärckel:n, så hänger tillsammans, som mig berättat är. Men här är frågan likwäl, hwad wi skola giöra, i fall så wore.

Herr justitiarien Faxell: Om något ärende skulle förekomma, som directe strider emot ridderskapet och adelens privilegier, så kan wäl ett sådant nedläggas, men de öfrige böra alle expedieras, enär de af trenne stånd äro bifallne, utan afseende derpå, om de hos ridderskapet och adelen blifwit föredragne el-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1331, Land- och sjömilitiæekonomideputationen, nr 45.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Ridderskapets och adelns protokollsutdrag, nr 18.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen, onummerat.

ler icke, så framt de i rättan tid blifwit inlemnade till riddarhuset, så at de kunnat föredragas.

Herr borgmästaren Lange: Jag kan icke tro, at ridderskapet och adelen skall giöra ett så olagl. beslut. Men i händelse det skiedde, bör expeditionsdeputationen följja dess instruction, som tydel:n föreskrifwer huru härmed förhållas bör.

Härmed instemde herr borgmästaren Fries, och denne discours afstavnade.

Föredrogs å nyo 63 § af bondeståndets allmänne beswär,¹ ang:de posthemman. Och bifölls nu bondeståndets häröfwer aflemnade yttrande.

Herr talman ärhindrede, at en och annan af herrar ledamöterne hade begärdt förr detta, at den frågan måtte tagas under öfwerwägande, huruwida handlandes änckor böra äga rättighet, at afgifwa röster wid wahlen i de städer, hwaräst efter öretal voteras.

Herr borgmästaren Cervin: Som wi ensamme icke kunne stadga någon lag i detta mål, så lærer numera all öfwerläggning härom blifwa fåfäng, för denna gång.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag har hördt sägas, at i somlige städer skola änckor påstå den rättigheten, at upsticka deras voteringsseglar, och at wisse magistrater jemwäl sådane antagit. Men detta är ett stort missbruk, och må fördenskull en äncka, om hon ändtel:n skall få votera, sielf gå upp på rådstugan, och aflemna dess voteringssegl.

Herr handelsman Pyhlgardt: Som änckor icke giordt borgareed, så böra de icke eller votera. De skatta wäl till staden, efter deras rörelse, men deraf får den slutsats ej göras, at de äro berättigade till at deltaga i wahlen, som endast edswurne borgare tillkommer.

Herr handelsman Bagge: Den författning är widtagen i Götheborg, at den som ej i egen person infinner sig på rådstugan, får ej eller aflemna dess votum, och det utan afseende på män eller änckor. Och således kunde saken hielpas, om en dylik författning hos Hans Kongl. Maj:t skulle begäras jemwäl för de öfrige ständerne.

Herr borgmästaren Renhorn instämde härmed, äfwenledes herr borgmästaren C. G. Boberg.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen, onummerat.

Herr rådman Helledajj: Om wi se efter uti 1721 och 1731 åhrs förordningar, ang:de votering, läre wi finna, at alle frånwarande äro ifrån voteringar uteslutne, ja ock hela societeten, om de icke sig infinna. Och som förordnandet således är klart, kan jag ej finna, at härwid någon vidare åtgierd behöfwes.

Härmed instämde herr borgmästaren Cervin, och discoursen afstādade, utan något vidare beslut.

Justerades ståndets tillärnade underdånige skrifwelse, ang:de borgerskapets upkallande till allmänne rådstugor, efter landshöfdingarnes befallning, och lydde detta bref sålunda:¹

S. T. Igenom åtskillige af ståndets ledamöter, har borgareståndet blifwit underrättad, det herrar landshöfdingarne esomoftast anbefalla magistraterne at sammankalla menige borgerskapet i städerna, till at yttra sig öfwer hwarjehande hushållsärender, hwaribland borgareståndet i synnerhet bör omröra, hwad uti Carlsrona under nuwarande riksdag sej tilldragit. Sådant ser borgareståndet endast tjena till stora oredor, hwarföre ock deraf så mycket mindre någon annan påföljd kan blifwa, som borgareståndet af flere händelser från städerna haft tydelige bewis, det den osämja, oordningar och åtskillige skadelige tillställningar, som i en eller annan stad försportds, enkannerl:n från de så kallade allmänne rådstugor ledt sitt ursprung.

Borgareståndet föranlåtes derföre, at wara omtänckt på hwad sätt sådant hädanefter bättre må förekommas. Och som det redan förrut är en afgjord sak, at angelägenheterne i städerna och i synnerhet i de större, icke böra handteras eller ventileras af menige borgerskapet, utan af städernes äldste, i thy sådant icke allenast uti 1619 åhrs stadga,² om städernes administration, är påbudt, utan ock Eder Kongl. Majj:t i stöd deraf, d. 14 Martii 1748 och d. 30 Januarii 1747, till Eder Kongl. Majj:ts befallningshafwande i Stockholm och Götheborg låtit förnyad nådig befallning derom affärda. Alltså anhåller borgareståndet i underdånighet, det täcktes Eder Kongl. Majj:t förnya dess nådige befallning derom till samtelige landshöfdingarne, så at de icke inblanda sig i städernes styrelse, med förordnande om allmänne rådstugor, utan då någon stad eller borgerskaps utlåtande i något mål fordras, allenast communicera det med ma-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 179.

² Stadga om städernas administration december 1619, tryckt i Stiernman 1747-75, 1, s. 731-755 (= PRF 5, nr 160).

gistraterne, som derefter kommer at höra stadsens äldste, at då med dem på stadens och borgerskapets vägnar sig yttra. Hwarföre, och i stöd af Eder Kongl. Maj:ts förråberopade nådige förordnande, borgareståndet i underdånighet håller före, at däräst uti någon stad inge äldste blifwit förordnade, sådant genast bör skie. Borgareståndet innesluter sig uti Eder Kongl. Maj:ts nåd, och framhårdar med diupaste wördnad etc. etc.

Herr rådmän Hanell gaf wid handen, at Calmare stad hade, enligt dess privilegier härutinnan en särskild författning, hwarföre han ock finne sig föranlåtten, at å sin stads vägnar häremot giöra det kraftigaste förbehåll.

Herr talman hemstälde, om icke oeconomica måtte företagas, och ibland dem cancellieaffairerne först regleras.

Men herr borgmästaren Omnberg hölt före, at angelägenheten fordrade, det de personer måtte nu först utwälljas, som, å ståndets vägnar, komma at sittja såsom fullmäktige wid riksens ständers wärck, imellan riksdagarne, såsom ock de personer hwilcke böra dem eller de förrut walde succedera, i fall de genom döden eller elljest afgå, hwarwid herr borgmästaren förestälde, det emedan alle städernas fullmäktige woro lika berättigade, at wid detta tillfälle komma under wahlet, så borde man wid omröstningen icke hafwa afseende på Stockholm allena, som hittills skiedt, utan ock på andre städers fullmäktige.

Herr borgmästaren Schauv: Jag har ärhållit den underrättelse, at ehuru wid riksdagen 1752 ingen författning blifwit giord, till survivance på fullmäktigskapet i banquen efter sedermera framledne commercerådet och borgmästaren Plomgrén, som snart halftannat åhr förr denne riksdags början genom döden afgådt, så har dock Stockholms stads magistrat behagat utse och å ståndets vägnar förordna en annan fullmäktige i dess ställe och det ändå, som besynnerligt är, icke förr än 2:ne dagar innan denne riksdag börjades. Jag lemnar derhän, huru ett sådant steg må anses, men det finner jag nödigt, at wi nu till förekommande af dylikt måge sielfwe utnemna, icke allenast dem som genast böra tillträda de ledige fullmäktigskapen wid riksens ständers wärck, utan ock dem, som därå böra äga survivance.

Herr rådmän Helledaj upläste herrar bancofullmäktiges bref till herr grefwen och öfwerståthållaren, ang:de en fullmäktiges wälljande, uti framl:ne commercerådets och borgmästaren Plomgrens ställe. Och gaf herr rådmän härhos wid handen, at när detta bref till Stockholms stads magistrat inkom d.

3 Julii 1755, woro redan magistratens ferier infallne, så at derwid icke något war at giöra, innan magistraten efter slutne ferier, åter samlade sig.

Herr borgmästaren C. G. Boberg: hölt före, at en sådan, som imellan riksdagarne af Stockholms stads magistrat blifwit wald till fullmäktig, wid något af riksens ständers wärck, hälst i den händelse, då ståndet icke giordt derom någon författning, eller derom anmodat magistraten, borde och kunde icke annorlunda anses, än såsom den, hwilcken bör afträda fullmäktigskapet wid näst påföljande riksdag. Och yttrade herr borgmästaren sig härhos vidare: Det händer ofta, at wisse ärender förefalla, rörande handelen hwaröfwer ministéren och kongl. commercocollegium höra Stockholms stads handlande. Och som dylike ärender icke angå Stockholms stad allena, utan handelen i gemen, och Stockholms stad i detta mål kan hafwa något särskildt, och ofta sådane afseenden, som icke passa sig för andre rikets städer, så är jag af den tancka, at wi måge utwälja wisse directeurer wid ståndets riksdagscancellie både af stapel-städers och upstäders fullmäktige, hwilcke i dylike händelser, som nyss sagt är, måge höras, och sine yttranden å samtel. städernes wägnar afgifwa. Sedan desse directeurer äro walde, kunne wi placera dem såsom fullmäktige wid riksens ständers wäxel, på det de måge ärhålla någon belöning för deras möda. För sin del wille herr borgmästaren utnemna herr talman till en directeur, hwilcken så mycken insigt äger uti handelsärender, och dessutan ståndets fullkomlige förtroende.

Herr grosshandlaren Clason: Den författningen är länge sedan widtagen, at Stockholms stads handlande höras, öfwer förefallande handelsärender. Men desse angå handelen i gemen, som efter lagarne öfwer hela riket bör och måste wara lika, och således kunna icke någre enskildte afseenden deruti inblandas. Icke eller lærer det kunna sägas, at något sådant någonsin skiedt. Men för öfritigt skall det icke wara mig emot, om Stockholms stads handlande endtledigas ifrån detta besvär.

Herr borgmästaren Schauv: Jag har mig författningen nogsamt bekant, men tror dock nödigt, at det förslag må widtagas, som herr borgmästaren C. G. Boberg anfördt. Då kunna ock de öfrige städerna få tillfälle, at yttra sig, enär directionen underrättar dem om ärenderne. Och som herr talman så ofta bistat detta ståndet, såsom en wärdig ledamot och nu sidst som talman samt har sig så wäl handelen, som städernes derpå beroende förmon och angelägen-

heter bäst bekandte, så skulle jag för min del gierna se at han åtog sig detta beswär. Sedan måge wi wällja en directeur för stapelstäderna, och en för upstäderna, hwilcke måge tillse, huru de förefallande ärender böra afhielpas.

Herr rådmän Hanell: Här äro 2:ne questioner: Den ene ang:de directeurs wälljande wid ståndets cancellie, som tillika böra skiöta wisse handelsärender, efter herr borgmästaren C. G. Bobergs förslag, och den andre, ang:de fullmäktiges wälljande wid riksens ständers wärck. För min del kan jag ej finna, at desse hafwa någon gemenskap med hwarannan, och måge de fördenskull särskildt företagas och afslutas.

Herr borgmästaren Omberg: Om en sådan direction tillsättjes, som här föreslås, må den wäl bestyra om de ärender, som wid ståndets cancellie förefalla, och se till at därstädes, alt ordentel:n och riktigt tillgår. Men det kan jag ej bifalla, at directionen skulle blanda sig i städernes handelsaffairer. Ty om sådana ärender förekomma, ifrån kongl. commercecollegium eller annan ort, böra städernes magistrater deröfwer höras.

Herr borgmästaren Schauv: At jag gådt in uti förslaget, ang:de en directions fastställande, dertill har jag haft full anledning deraf, at Stockholms stads handlande blifwit wid wisse tillfällen hörde, öfwer handelsaffairer. Anginge desse ärender endast och allenast Stockholms stad, wore derwid icke något at påminna, men som de mästedels angå handeln i gemen, så kan jag ej medgifwa, at Stockholms stads handlande jemwäl skola swara för de öfrige städerna, utan förbehåller mig den rättigheten för min stad, at genom den föreslagne directionen få yttra mig wid dylike tillfällen, hälst hwareken mig eller androm kan wara obekant, at Stockholms stads interesse kunna wara wida åtskilde ifrån de öfrige städernes, hwilcket jag will bewisa med det förbud, som kort för riksdagen 1751 utfärdades emot bräders utförssel. Det hade sin uprinnelse från Stockholms stad, för hwilcken det kunde wara nyttigt, men det gjorde de öfrige städerna skada på flere tunnor guld.

Herr talman: Det är sant, at Stockholms stads handlande blifwit wid wisse tillfällen hörde, men det är skiedt på Kongl. Maj:ts nådigste befallning, såsom wid handelstractatens slutande med Franckrike. Kongl. cancellie- och commercecollegierne hade hemställt, at de skulle höras öfwer wisse omständigheter, det skiedde. Och sådant lærer aldrig kunna betagas regeringen, som behöfwer inhämta underrättelser. Ett sådant hörande kan icke eller åstad-

komma någon skada, helst decisionen ändå beror på konung och råd, som noga lärer tillse hwad beslutas bör. På annat sätt hafwa Stockholms stads handlande icke blifwit hörde, eller blandat sig uti allmänne handelsärender.

Herr borgmästaren C. G. Boberg: Denne casus, som nu blifwit omrörd, är icke den endaste, här äro wäl flere, som angå städerna i gemen, och flere dylike kunna ännu förefalla. Och i desse fall lärer wara nödigt, at hafwa ständige directeurer, som iakttaga städernes rättigheter på det föreslagne sättet. Då hafwa städerna wiss man att hålla sig till; i annor händelse kan det gå, som det gick, med förbudet, emot bräders utförssel, hwilcket härrörde från Stockholm, men gjorde de öfrige städerna mycken skada.

Herr talman förestälde, at det wore obilligt, at i detta mål lägga skulden på Stockholms stads handlande, som warit till förbudet oskyldige, och rätt så mycket som någon annan om icke mera lidit genom detta förbud.

Herr borgmästaren Lange: Jag will förbigå detta nyss anförde exempel, men jag måste likwäl påminna hwad som skiedde 1719 eller 1720. Då compromitterades på Stockholms och Götheborgs städer, at höras, uti förefallande handelsärender imellan riksdagarne, och åhr 1723 compromitterades på Stockholm allena, men, nota bene, allenast i pressante mål, och icke andre som kunna tola tiden. Påstås sådant nu, ser jag mig föränlåten, at, å min stads wagnar, protestera deremot, och förbehålla mig, at min stad i dylike tillfällen må höras.

Herr handelsman Bagge: Jag kan icke så just weta, huruwida någon direction wid cancelliet må wara nödig. Det lärer förnemligast ankomma på betjeningen, at hålla altsammans i ordning, nu som förr detta. Dock skall det eij wara mig emot, om en sådan direction pröfwat nödig. Men at directeurerne tilika skola wara at anses som städernes ständige fullmäktige emellan riksdagarne, därwid bör jag anmärcka en och annan omständighet: Om directeurerne skola höras i ärender som fordra tysthet, kunna de icke lemna städerna del deraf, och således ankommo altsammans, på deras egit godtfinnande. Skall det skie wid pressente affairer, som likwäl ingen tysthet ärfordra, måste det gå långt ut på tiden, innan directionen hunnit inhämta städernes mening. Och således blifwer hela författningen onyttig. Och i andre mål, som tola drögsmål, och så lång tid, at städerna kunna höras, är författningen alldeles onödig. Dock hemställer jag, om icke någon förmon och gagn skulle stå at förwänta deraf, at

wi öfwerlemna till den föreslagne directionen, at wid tillfällen yttra sig, å städernes wägnar öfwer förekommande mål som äro pressente och fordra tysthet.

Herr borgmästaren Omberg förestäldte, om icke bäst wore, at nu först wällja de fullmäktige, som å ståndets wägnar komma att sittja wid riksens ständers wärck, sedan finge man wällja directurer wid cancelliet och öfwerenskomma, hwad deras giöromål bör blifwa.

Men herr borgmästaren Schauv hölt före, at directurerne böra först wäljas, och fullmäktige sedan, på det man kunde placera directurerne wid ständernes wärck. Och trodde herr borgmästaren at ingen quæstion kunde blifwa derom, at ju herr talman blefwe en directeur.

Detta yttrande bifölls förutan af herr borgmästaren Fredrich Ingman, som hölt före, at utom talman wore inge flere directurer wid cancelliet nödige.

Herrar upstädernes fullmäktige utnemde å deras wägnar herr borgmästaren Renhorn till directeur wid cancelliet.

Och herrar stapelstädernes fullmäktige utwalde herr borgmästaren Schauv, som dock undanbad sig denne commission, emedan han hwarcken hade tid eller tillfälle, at wistas här, utnemmandes för dess del härtill herr borgmästaren Finerus,

hwilcken jemwäl på lika skiäl som herr borgmästaren Schauv nyssförrut anfördt, undandrog sig detta beswär.

Herr borgmästaren Cervin förestäldte, at om någon af stapelstädernes herrar fullmäktige waldes till directeur, som icke ständigt kunde wara här tillstädes, skulle det antingen lända honom till altför mycket beswär och kostnad, at wid förefallande tillfällen infinna sig, eller ock hade man ingen nytta af honom, enär han wore frånwarande. Det woro fördenskull bäst, at wällja en, som ständigt är här boende. Och utnemde herr borgmästaren herr grosshandlaren Clason till directeur, hwartill stapelstädernes herrar fullmäktige jemwäl lemnade deras enhällige bifall.

Herr talman påminte, at efter riksens ständers tagne författning, kommer ännu en fullmäktig at tillsättjas, å ståndets wägnar, uti riksens ständers manufacturcontoir. Hemställandes herr talman, om icke herr rådman Rothstein, som sedan förre riksdagen sutit, som fullmäktig i ber:de contoir måtte derwid bibehållas till näste riksdag, hwilcket bifölls.

Herr borgmästaren Renhorn yttrade sig: Jag har under en riksdag fördr Expeditionen i mindre secrete deputationen. Den som känner den deputationens giöromål, lærer lättel:n begripa, at arbetet varit drygt och beswärligit, men belöningen war liten, och bestod allenast i 1200 d:r s:rmt. Jag har biwistat flere riksdagar, och hoppas, at jag till ståndets nöije har upfördr mig, åtminstone wet jag på mitt samwete, at jag i nit och wälwilja för detta ståndets bästa, aldrig eftergifwit någon ledamot. Men nyttan af all min möda har varit den, at jag i brist af tillräckel:t underhåll, måst sättja till min lilla ägendom. Och som jag ändå mästedels måste uppehålla mig här i Stockholm, för andre mine angelägenheter, så finner jag mig föränlåten, at wördsamt hemställa, om icke mig måtte bewiljas ett rum i banquen, såsom ståndets fullmäktig, och det andre i manufacturcontoi-ret.

Herr borgmästaren Schau: Herr borgmästaren Renhorns nit för detta ståndets bästa, dess redelige upförande wid alle tillfällen, och dess oförskräckte samt desinteressante sinneslag i de särskildte giöromål, som honom under denne riksdag blifwit ålagde, äro bekantare, än at jag widlyftigt behöfwer tala derom. Och som jag bör tro, at han genom sådane gode egenskaper, och dess använde möda förwärfwat sig ståndets wälwillja och bewågenhet, som han ock nu till directeur wid cancelliet blifwit utnemd, så är jag ock af den tancka, at han härjemte bör utnemas till fullmäktig i banquen och manufacturcontoi-ret, å ståndets wägnar.

Men herr borgmästaren Omnberg och flere andre herrar ledamöter begärdte på en gång votering.

Herr talman ärhindrade fördenskull, at wid den förestående voteringen kommo trenne personer, at nämnas i voteringssedelen, den förste, som kommer at intaga det tillökte fullmäktigskapet i manufacturcontoi-ret, den andre, som skall undfå den förste survivancen, ifall någondera af de 2:ne fullmäktige, innan näste riksdag afgår, och den tredie, som undfår den andre survivancen, om bägge fullmäktige under berörde tid skulle afgå. Och komma desse personer, at i protocollet annoteras med n:o 1, 2 och 3 i den ordning deras namn uti voteringssedlarne äro antecknade.

Voteringen företogs, och inlemnades voteringssedlarne, samt öppnades, hwaraf befants, at herr rådmannen Torpadius undfått trettionijo röster under n:o 1 och kommer han således, at intaga det tillökte fullmäktiges rum i manu-

facturcontoiret. Herr rådman Lindeman hade ärhållit fyratioen röst under n:o 2, och undfår således den förste survivancen. Herr sidenfabriqueuren Dahlmansson hade ärhållit tiugonijo röster under n:o 3, och således den andre survivancen.

Utom desse som således undfått de mäste rösterna, woro ock åtskillige andre herrar nemde, såsom herr rådmannen Helledaj, herr grosshandlaren Clason, herr handelsman Modin, herr åldermannen Ström, herr ålderman Holz, herr borgmästaren Omnberg, herr borgmästaren Renhorn och handelsmannen här i staden herr Indebethou.

Herr borgmästaren Renhorn yttrade sig: Jag har icke kunnat föreställa mig, at någre andre skolat komma under omröstning, än de som warit wärckel. ledamöter i ståndet under denne riksdag. Jag wet icke eller, huruwida sådant förfarande är billigt, eller någonsin tillförene brukeligt. Men icke dess mindre måste jag, som biwistat flere riksdagar, såsom ledamot, se mig wid dette tillfälle utesluten af en man som aldrig warit i ståndet, mindre något arbete eller möda och kostnad, till dess tjenst användt. Och således har jag full orsak, at afsäga mig det mig tillagde directeurskap wid cancelliet, hwaräst wäl arbete torde förefalla, men ingen belöning är at hämta.

Herr talman hemstälde, huru herrar ledamöterna wille förfara med fullmäktiges tillsättjande i banquen.

Och herr borgmästaren Schauv yttrade sig, at ingen question kunde blifwa, det ju herr talman måtte continuera i fullmäktigskapet å ståndets wägnar i banquen till näste riksdag. Men herr directeuren Grill borde afgå, och en annan i dess ställe tillsättjas.

Detta yttrande bifölls. Dock med förbehåll, at hwad nu, för herr talman blifwit faststält, eij må lända till prejudicat, eller at ståndets härom förrut fattade resolution härigenom må häfwas.

Och herr talman påminte, at wid den förestående voteringen, borde på samma sätt förfaras, som nyss förrut och at således den, som i sedelen först nemnes, och undfår de mäste rösterna, kommer at intaga det rum såsom fullmäktige i banquen, som herr directeuren Grill innehaft, den andre får första survivancen, och den tredie, andre survivancen.

Voteringssedlarne inlemnades och öppnades. Och befants deraf at herr grosshandlaren Clason fått fyratjofem röster under n:o 1 och således de mäste,

hwarföre han ock kommer att intaga herr directuren Grills innehafde rum, såsom fullmäktig å ståndets wägnar i banquen. Herr ålderman Ström hade ärhållit mäste rösterne nem:n trettjofem under n:o 2, och undfår således förste survivancen. Men herr borgmästaren Renhorn, som undfått tiugoåtta röster, under n:o 3, den andre survivancen till näste riksdag. För öfrigit woro wid denne omröstning följande herrar nemde, neml:n herr rådman Falck, herr rådman Helledaij, herr rådman Lindeman, herr sidenfabriqueuren Dahlmansson, herr handelsman Modin, herr bisittjaren Flodman och herr ålderman Bock, samt handelsmännen här i staden herrar Indebethou och Hasselgren.

Herr talman hemstälde, om icke kunde öfwerenskommas at herr grosshandlaren Lefebure må blifwa qwar i riksens ständers contoïr, såsom fullmäktig, å ståndets wägnar, till näste riksdag. Detta hemställande bifölls, samt at herr rådman Helledaij må äga survivance efter herr grosshandlaren Lefebure.

Herr talman anmälte, at nu kommo, at afträda dess innehafde fullmäktigskap i slottsbyggnadsdeputationen, och föreslog till dess efterträdare herr rådmannen Falck, hwilcket bifölls.

Herr talman gaf härhos wid handen, at herr justitiæborgmästaren Aulævill wäl längre sutit såsom fullmäktig i slottsbyggnadsdeputationen, än författningen eljest tillåter, men hemstälde därhos, om icke i anseende till dess knappe wilckor, som i hänseende till dess öfrige omständigheter, bewilljas måtte, at han wid detta fullmäktigskap blifwer qwar till näste riksdag. Detta bewilljades.

Men öfwer survivancen till bägge ställen i slottsbyggnadsdeputationen begärdtes votering.

Voteringen företogs fördenskull på 2:ne, efter förrut faststälte ordning. Och befants, sedan sedlarne blifwit insamlade och öppnade, att herr rådman Lindeman ärhållit mäste rösterne under n:o 1 och således förste survivancen. Men herr grosshandlaren Indebetou de fleste vote under n:o 2, och fördenskull den andre survivancen.

Och för öfrigit woro wid denne votering nämde: herr grosshandlaren Clason, herr rådman Rothstein, herr handelsman Modin, herr ålderman Ström, herr ålderman Holtz, herr bisittjaren Flodman, herr borgmästaren C. G. Boberg, herr borgmästaren Renhorn, herr borgmästaren Omnberg och herr borgmästaren Johan Boberg.

Och beslöts härhos, at behörige extracta protocolli, skola utfärdas efter wanligheten, för de utnemde herrar, så till ordinarie fullmäktigskaperne, som survivancerne wid riksens ständers wärck.

Herr borgmästaren Omnberg upläste följande dess promemoria och hemställande, ang:de cancellisten Hagtors, och extraordinarie cancellisten Cervins befordran, och begärdte, at detsamme måtte uti protocollet intagas, lydande ber:de promemoria, som följer:

Sedan högtärade ståndet faststält, at en recommendation till de öfrige resp:e stånden för ståndets secreterare Nils Renhorn afgå skulle, finner jag mig för-anlåten, at hemställa, om icke cancellisten Lars Jacobsson Hagtorn, hwilcken i sex åhrs tid med mycken skickelighet och oförtruten flit warit ståndets ordinarie cancellist, till vice secreterare härwid ståndet <ståndet>, med den löhn som dess företrädare innehaft, måtte antagen warda, så snart Renhorn niutit någon wärckan af ståndets recommendation, och i föllje deraf erhållit befordran. Och som eij allenast herr rådmannen och talmannen, utan ock ståndets öfrige herrar ledamöter lära påminna sig den flit och skickelighet, hwilcken håfrättsauscultanten och extraodrinarie cancellisten Gustaf Cervin under denne riksdag wisat uti de honom wid ståndets cancellie anförtrödde ärender, hwarutom han äfwen till protocolsförande ang:de allmänne beswären¹, och hos the deputerade blifwit brukad, hwilcket han berömmel:n förrättat, så hoppas jag, det ståndet lærer finna skiäligit, at antaga Cervin efter Hagtorn till ordinarie cancellist, med den löhn Hagtorn niutit.

Detta hemställande bifölls till alle delar, och förklarades secreteraren Renhorn till ståndets ständige secreterare, in till dess han af ståndet blifwit anmäld, samt derwid ärhåller wärckelig löhn, hwarhos faststaldtes, at så wäl för secreteraren Renhorn, som vice secreteraren Hagtorn, och cancellisten Cervin, fullmagter i ståndets namn skola utfärdas, och af herrar directeurne wid ståndets cancellie underskrifwas.²

Skildes åt.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna beswarsdeputationen, onummerat.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 189-191.

Åhr 1756 den 29 Octobr.

Herr borgmästaren Fries yttrade sig: Jag har med upmärksamhet genomsedt de öfrige resp:e ståndens påskrefne resolutioner, å secrete utskottets extractum protocollis, ang:de förbud emot brännewinsbrännandet, och finner jag deraf, at bondeståndet har bifallit prästeståndets yttrande, at alt försälljande, så af franske, som swenske brännewiner, så i ständer som på landet bör uphöra. Men deremot har ridderskapet på det sättet bifallit prästeståndets nyssber:de resolution, som orden egentel:n lyda, så at all minuterung af franskt brännewin, i städer och på landet jemwäl må uphöra. Och som ridderskapets och adelens resolution således icke innehåller något förbud emot franskt brännewins försälljande en gros, utan allenast emot minuterungen, så har jag anmält detta hos ståndets ledamöter i secrete utskottet, hwilcke funnit rådeligit, at instämma med ridderskapet och adelen. Men icke dess mindre will expeditionsdeputationens ledamöter af ridderskapet och adelen således nu uttyda deras ståndes resolution, at franske brännewinets försälljande så en gros, som en minut, skall derunder begripas. Frågan blifwer således hwad härwid står at giöra.

Och resolverades at ridderskapets och adelens påskrift bifalles, samt at i anledning deraf påstående måste giöras, det försälljandet af franskt brännewin en gros bör wara tillåtit.

Bergsdeputationens betänckande ang:de östGöthabergslagernes tillstånd och uphielpande, förehades å nyo, och bifölls betänckandet till alla delar.

Likaledes föredrogs å nyo kammar-, oeconomie- och commercedeputationens betänckande,¹ öfwer Åbo stads ansökning, om en kiöpings inrättande uti Sastmola sochn. Och fans godt, at bifalla detta betänckande.

Herr talman anmälte, at ridderskapet och adelen hade högel:n beswärat sig öfwer borgareståndets resolution, at capitainlieutenanten Ädelberg² skulle undfå dess pension, af ammiralitetskrigsmanscassan, hwilcken till helt andre högst nödwändige usus wore anslagen, och således begärdt ändring häruti.

Häröfwer resolverades, at Ädelberg wäl må niuta den honom tillagde pension af ammiralitetskrigsmanscassan, men at ber:de cassa må framdeles und-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1330, Kammar-, ekonomi- och kommersdeputationen, nr 144.

² Bokstaven *Ä* ändrad från *Æ*.

få ärsättning för detta förskott, af statsmedlen. Och fants härhos godt, at bifalla ridderskapets och adelens yttrande, af den 7 i denne månad, at Ædelberg äfwen på nyssnemde sätt må undfå den honom frändömd lönnen, ifrån den tid, densamme blef honom fränkjämd, intill dess gratialet begynnes.

Herr borgmästaren Cervin hemstälde, om icke nödigt wore, det ståndets ledamöter i expeditionsdeputationen måtte anmodas, at icke ingå uti expedierandet, af den för manufacturcontoiret projecterade instruction, hälst emedan i detta ärende flere oordentligheter förelupit.

Detta hemställande bifölls, och anmodades herr talman, at sielf infinna sig uti deputationen, och understödia ståndets ledamöter i detta ärende.

Herr talman anmälte at prästeståndet skall, som det will sägas, hafwa resolverat, det expeditionsdeputationen hädanåt icke skall sittja på trenne, utan allenast på twänne divisioner, hemställandes herr talman om icke, å borgareståndets vägnar, en lika författning kunde widtagas,

hwilcket med Ja beswarades.

Herr talman påminte, at nödigt wore det de herrar ledamöter uti expeditionsdeputationen, som täncka snart resa hem, måtte anmäla sig, på det andre i deras ställen måge kunna af herrar electorerne utnemnas.

Herr borgmästaren Fries gaf wid handen at han ärnade i näste wecka resa hem. Och som han icke hölt före nödigt wara, at herrar electorerne måtte wälja någon ledamot i hans ställe, utan at sådant bäst kunde skie, af samtel:e närwarande herrar fullmäktige, så hemstälde herr borgmästaren, om icke herr rådmannen Hanell måtte utnemnas till ledamot i hans ställe, uti expeditionsdeputationen.

Detta herr borgmästarens yttrande och hemställande bifölls.

Och utnemdes i herr borgmästaren Omnbergs ställe herr grosshandlaren Clason,

uti herr borgmästaren Thure Hagerdts ställe herr rådman Helledaj,

uti herr borgmästaren Fr. Ingmans ställe, herr borgmästaren Renhorn,

uti herr borgmästaren Johan Bobergs ställe, herr borgmästaren Kyhlman,

uti herr secreteraren Widmarcks ställe herr borgmästaren Ubman,

uti herr borgmästaren Lundebergs rum, herr borgmästaren Kröger.

Och för öfrigit fants godt, at herr borgmästaren Renhorn må intaga herr borgmästaren Kocks rum i secrete utskottets expeditionsdeputation.

Kommande extracta protocoll, at efter wanligheten utfärdas, och aflemnas till alle således utnemde herrar ledamöter uti expeditiondeputationen.

Herr borgmästaren Schauv yttrade sig: Den resolutionen är wäl fattad, at herr rådman Falck skall blifwa fullmäktig, å ståndets wägnar, uti slottsbyggnadsdeputationen uti herr talmans ställe, som komme at detta innehafde fullmäktigskap afträda. Men som secrete utskottet giordt den författning, at derstädes numera ej skola wara 2:ne fullmäktige af de öfrige stånden, utan allenast af ridderskapet och adelen, så kan herr rådmannen Falck icke få tillträda det honom anförtrorde fullmäktigskapet efter herr talman, emedan detta rum efter nyssber:de författning ej kommer at återbesättjas.

Herr rådman Falck anmälte, at han warit uppe i slottsbyggnadsdeputationen, och gifwit wid handen, at han wore till fullmäktig å ståndets wägnar utsedd, uti herr talmans ställe. Men ber:de deputation hade lemnat det swar, at han icke för den af herr borgmästaren Schauvs nyssanförde orsak kunde antagas. Häröfwer fattades det beslut, at herr rådman Falck bibehålles wid det honom anförtrorde fullmäktigskap i slottsbyggnadsdeputationen, och at, i fall det annars ej skie kan, herr justitieborgmästaren Aulævill, som ju länge öfwer rätta tiden fått qwarblifwa, såsom förste fullmäktigen i ber:de deputation, bör afgå, och herr rådman Falck intaga dess rum, till hwilcken ända secreteraren anbefaldtes at, när så behöfwes, utfärda extractum protocoll häröfwer. Imedlertid wille herr talman giöra sig närmare underrättad i deputationen om sakens sammanhang, och sedan underrätta secreteraren hwad som bör giöras.

Föredrogs herr borgmästaren Peter Pyhls insände memorial,¹ med anhållan, at staden Helsingborg måtte befrias från de böter 600 d:r s:rmt, som staden blifwit ålagde at betala, för riksdagsfullmäktigens borgmästaren Pyhls uteblifwande från riksdagen öfwer den tid, som honom wid dess hemresa, af ståndet blifwit förelagd. Berättandes herr borgmästaren, at en swår podagre, som honom träffat, warit till dess uteblifwande rätta orsaken, och icke någon wårdslöshet, at efterkomma hwad honom ålegat.

Herr borgmästaren Schauv yttrade sig: Jag hoppas, at herr borgmästaren Pyhls anhållan om befrielse för de staden ålagde böter, lærer så mycket häldre winna bifall, som jag ofta anmält hos ståndet, at hans siukdom hindrade ho-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 159.

nom at komma hit up, och af det nu upläste memorialet finnes, at han wärckel:n warit opasslig, samt med tillräckelige bewis kan sådant bestyrcka.

Men icke dess mindre faststaldtes ståndets häröfwer fattade resolution, till föllje hwaraf, de ålagde böterna böra utbetalas.

Uplästes herr landshöfdingen Lagerfelds bref, ang:de de staden Schenninge ålagde böter 80 d:r srmt för riksdagsfullmäktigens herr borgmästaren Treutigers uteblifwande från riksdagen öfwer den tid, som honom af ståndet wid hemresan blifwit förelagd. Och hade herr landshöfdingen samma 80 d:r srmt utsöka låtit, och dem nu hitsändt. Desse penningar aflemnades till vice secreteraren Hagtorn, som dem för ståndets räkning bör uti banquen insättja.

Löparen ankom till protocolsdeputationens betänckande¹ ang:de en af kongl. Swea hofrätt afdömd sak, imellan Selebo härads allmoge och hofsecreteraren och cronofogden Johan Clas Sommer. Och herr talman gaf wid handen, at detta betänckande icke blifwit inlemnadt till ståndet förrän efter sluten riksdag. Fördenskull resolverades at följande påskrift skulle härå tecknas: Förhaft wid rikets städers fullmäktiges sammankomst d. 29 Octobr. 1756. Och som detta mål icke förr, än efter sluten riksdag blifwit från protocolsdeputationen inlemnadt, så förbehöllo sig städernes fullmäktige, at det ej må expedieras.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll, af d. 20 October i denne månad,² ang:de secreteraren wid kongl. lagcommissionen Johan Juslén. Och som bem:te secreterare tjent wid berörde rikens ständers wärck i fulla 32 åhr med en ringa löhn, hwarwid han med all flit och skickelighet uträttat alt det honom ålegat, men icke dess mindre måst se sig af yngre och mindre förtiente förbi-gången, då han befordran sökt, ty hade bondeståndet pröfwat skiäligit, at berörde secreterare Juslén må ihogkommas med lagmansfullmagt, till dess han wid förefallande öpning kan komma at niuta wärckelig befordran.

Detta extractum protocoll bifölls.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll, af d.³ ang:de tour till krigsrådssysslor för camererarne i kongl. krigscollegio.⁴

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1329, Protokollsdeputationen, nr 24.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 51.

³ 18 oktober enl. Bondeståndets protokoll.

⁴ Tryckt som bilaga 66 i bondeståndets protokoll (*BnP* 7, s. 1019 f.).

Detta bifölls förutom af herr borgmästaren Schauv, som heremot protesterade, och anmaldte, det han funne sig föranlåten at gå med dess särskildte tanckar härom till expeditionsdeputationen.

Herr justitiarien Faxell anhölt, om ståndets föreskrift till Hans Kongl. Maj:ts, det kongl. cammarcollegium måtte anbefalla, at afgjöra den i ber:de collegio i flere åhr liggande sak, och twist ang:de en wid staden Philipstad liggande qwarn.

Denna föreskrift bewilljades.

Uplästes cammarherren och assessoren uti kongl. Swea hofrätt baron Carl Ridderstolpes memorial,¹ hwaruti han wid handen gifwer, at genom den senare tillökningen af hofrättsråder i kongl. Götha hofrätt, han måste blifwa lidande, nu sedan sidste fullmagten efter riksens ständers fastställande, wid ansökning om befordran gälla bör. Och som baron Ridderstolpe är den äldste assessoren, wid alle rikets hofrätter, ty anhåller han at ingen tillökning må skie af hofrättsråder i kongl. Götha hofrätt, så framt han icke äfwenledes niuter hofrättsrådsfullmagt.

Och fants godt, at härom följande extractum protocollis må utfärdas.²

S. D. Borgarståndet har wäl d. 20 sidst:ne bifallit at uti Kongl. Maj:ts och riksens Götha hofrätt ännu tre ledamöter måge få hofrättsrådsnamn och -heder. Men som cammarherren och assessoren baron Carl Ridderstolpe genom ingifwit memorial wist, at sedan, efter then nu wid riksdagen gjorde författning, sidste fullmagts datum, kommer at gälla, så försattes genom en sådan tillökning, som tidigare än annars befordrade the nu i kongl. Götha hofrätt warande äldste assessorer till hofrättsråd, bem:te cammarherre och assessor utur den tour, han, som flere åhrs äldre assessor, än the, framför them till befordringar ägt, och annars efter bem:te författning äga skulle, och thet utan at the sig någon yppare förtjenst förwärfwat, eller han sine förminskat. Altså och emedan ståndet är angelägit, at ingen undersåte så förmår skier, at then, genom blotta händelser, utan sitt förwållande förlorar then rätt och priorité, honom efter rikets lagar tillkommer, ty fant ståndet godt, at förklara ofwanemnde thess bifalls rätta mening wara, at uti kongl. Götha hofrätt ej förr flere ledamöter få hofrättsrådsnamn och -heder, än cammarherren och assessoren

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 160.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 180.

Ridderstolpe uti kongl. Swea hofrätt blifwit till hofrättsråd befordrad, hwilcket med the öfrige resp:e stånden etc. etc.

Uplästes bondeståndets extractum protocoll, af d. 16 i denne månad,¹ med tillstyrckande, at cammereraren och assistenten Anders Hedmansson må i anseende till dess är-wiste flit och trohet wid dess syssla, samt dess 18 åhrs tjens-tetid, ärhålla lika rang och heder, som camererarne i kongl. collegierne innehafwa. Detta tillstyrckande bifölls.

Herr talman yttrade sig, at det tyktes wara nog hårdt, det ryttmästaren Adlersvärd icke skulle få skattebref, som riksens ständer honom bewilljat, å Bråborgs så kallade diurö, utan denne sak skulle stå öppen till näste riksdag, hemställandes herr talman, om icke ståndets påskrefne resolution, å lifdrabant Ekermans inlemnade memorial i detta ärende måtte återkallas ifrån expeditiondeputationen.

Men herrar närwarande funno, at det wore ännu hårdare, och aldeles orättwist, om Ekermanske arfwingarnes rätt skulle dem ohörde blifwa betagen, och borde fördenskull ståndets fattade resolution blifwa ståndande, och Ekermanske arfwingarne deras talan öppen lemnad till näste riksdag.

Uplästes assessoren von Stokircks memorial,² med anhållan at på sätt som för detta blifwit herr borgmästaren Renhorn bewilljat, ärhålla riksens ständers tillstyrckande hos Hans Kongl. Maj:t, det kongl. bergscollegium må anbefallas, at utan tidens utdrägt summario processu afgiöra målet om Färna bruks förlagscontract, emellan cancellierådet Johan von Heland, och handelsmannen Wilckens.

Detta memorial bifölls.

Herr grosshandlaren Clason föredrog ståndets secreterares, hos herrar deputerade öfwer ståndets cancellie inlemnade memorial,³ angående ber.de wärcks tillstånd, och hushållningen derwid sedan riksdagens slut 1752.

Efter befallning afträdde secreteraren, och herr borgmästaren Schauv behagade imedlertid åtaga sig det beswäret, at föra protocoll.

Herr grosshandlaren Clason gaf wid handen, at deputerade öfwer ståndets cancellie hade med nöije funnit, det secreteraren Renhorns nyss upläste me-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Bondeståndets protokollsutdrag, nr 52.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 161.

³ Ibidem, nr 162.

morial till alle delar hade sin rigtighet, och at han till föllje deraf, haft all möda och flit ospard, at skaffa redo på alt det, som framl:ne assessoren Urlander bragt och efter sig lemnat i så mycken oordning. Och fants godt, så i anledning här af, som det myckne och gode arbete secreteraren Renhorn till ståndets nöije under denne riksdag förrättat, det honom tillägges i arfwode femtusende d:r silf:rmt, hwilcke han af ståndets medel i banquen har at undfå.

Secreteraren Renhorn inkallades, och gaf herr talman honom tillkänna i hwad slut ståndet stadnat, ang.:e hans arfwode. Secreteraren Renhorn yttrade sig: Hos herr talman och högtärade wällofl. ståndet aflägger jag ödmjukaste tacksäjelse för den grace, som mig nu är wederfaren. Den är större, än jag någonsin wågat hoppas, och ett nytt prof af all den myckna gunst och bewågenhet, jag så tillförene, som under denne förflutne riksdag åtniutit. Men ehuru mitt hierta röres af den wördnadsfullaste ärkänsla, fela mig likwäl tjenlige ord at uttrycka densamme. Tillåten fördenskull gunstige herrar, at jag utgiuter mitt tacksamme hierta i en trogen önskan, det den högste Guden täckes wälsigna herrar ledamöterne sandt och synnerligen, med all lycka och wälgång.

Herr talman hemstälde, om icke ståndet behagade nu jemwäl fastställa belöningar för de öfrige af cancelliebetjeningen. Detta samtyktes och fants godt, at i arfwode tillägga:

vice secreteraren Hagtorn	2000	d:r s:mt
cancellisten Cervin	2000:-	
extraordinarie cancellisten Brandberg	1500:-	
extraordinarie cancellisten Sandström	1200:-	
extraordinarie cancellisten Laurin	1200:-	
extraordinarie cancellisten Ibsonne	1200:-	
ordinarie wacktmästaren Holm	900:-	
extraordin. wacktmästaren Widerström	900:-	

Och som herr borgmästaren Johan Boberg haft mycken möda och arbete med författandet och föredragandet af ståndets allmänne beswär, så pröfwades skiäligt, at derföre tillägga honom i arfwode trytusende d:r s:rmt.

En ock annan af herrar ledamöter påminte, at cancellisten i kongl. commercellegio Noberg, hade med mycken oförtrutenhet och flit gådt ståndets ledamöter till handa, uti de ärender, som ståndets ledamöter haft i berörde kongl. collegio, och ehuru det war emot wanligheten, fants likwäl godt, at af

ståndets medel tilldela honom Noberg för dess besvär och beredwillighet 300 p:r s:rmt, dock at detta ej må dragas till præjudicat för framtiden.

Herr talman hemstälde till ståndets godtfinnande, om camereraren Corall, sedan han nu genom secrete utskottets försorg fått belöning för dess besvär med tulltaxan, skall till ståndet återbetala de 400 d:r s:rmt, som han af ståndets medel undfått förskottswis för dess i berörde ärende använde möda. Och resolverades, at camereraren Corall undfår desse 400:de d:r såsom en skiänck af ståndet.

Secreteraren anbefaldtes at afträda, och herr borgmästaren Schauv åtog sig det beswäret, at imedlertid föra protocollet.

Herr talman förestälde, at nödigt wore, nu sedan secreteraren Renhorn blifwit förklarad för ståndets ständige secreterare, och Hagtorn antagen till vice secreterare, samt Cervin till cancellist, det årl. lönerne för dem måtte regleras och fastställas. Och fants godt, at secreteraren Renhorn undfår i årlig löhn oafkorttat hädanefter 2100 d:r, vice secreteraren Hagtorn 900 d:r och cancellisten Cervin 600 d:r alt kopp:rmt. Secreteraren Renhorn inkallades och underrättades i hwad slut ståndet stadnat, ang:de dess årl. löhn hädanåt, hwarföre secreteraren aflade ödmiukaste tacksäjijelser, och satte sig åter till protocollet.

Herr talman hemstälde, om icke någon tillökning på löhnen måtte bewilljas ståndets ordinarie waktmästaren Arfved Holm, hwilcken hittills allenast undfådt 100 d:r k:rmt om året. Och resolverades, at berörde waktmästaren Holm undfår hädanåt 240 d:r k:rmt i åhrlig löhn.

Herr talman förestälde, at de nu af ståndet bewilljade ansen:le större discretioner och löner, än förr detta wanligit varit, måste nödwändigt utgjöra en större summe tillsammans, än det de wid denne riksdag influtne medel kunna till deras utbetalande wara tillräckel:e. Men öfwer denne föreställning fattades icke något wist beslut.

Herr borgmästaren Renhorn påminte, at Stockholms stad hittills i gebuhr till ståndets cancellie allenast betalt hälften i proportion af dess contingent-summe, emot de öfrige städerne, och således allenast en procent, när likwäl de öfrige städerne ärlagt 2 procent i ber:de gebuhr.

Herr ålderman Holtz århindrede häremot, at Stockholms stad hade med ståndet träffat den öfwerenskommelse, at allenast betala hälften i proportion

emot de öfrige städerne, och således allenast en procent, när desse betala två. Men i det stället borde Stockholms stad, wid riksdagarne underhålla ståndet med rum, lius, wed och värma, samt äfwen cancelliet på samme sätt både under och imellan riksdagarne, och för öfrigit betala alle de omkostnader, som till papper, förordningars inkiöpande och acters inbindning, med mera wid cancelliet ärfordras. Och som Stockholms stad denne öfwerenskommelse fullgjordt, så borde den ock blifwa beståndande.

Härmed instämde de öfrige herrar fullmäktige för Stockholm.

Men häremot påmintes, at sielfwe billigheten fordrades, det Stockholms stad borde, utan wedergällning låta ståndet undfå rum, så för sig sielft, som dess cancellie. De öfrige städerne skulle af hiertat gierna göra detsamme, i fall omständigheterna kunde tillåta, at riksdagen till någon af dem måtte flyttas. Och hölts härhos före, at enär Stockholms stad frikallades för de öfrige upräknade omkostnader, och desamme ärlades af ståndets egne medel, så borde och kunde Stockholm icke skiäligen undandraga sig, at betala en lika proportionerad afgift med de öfrige städerne till ståndets cancellie.

Och wardt ändtel:n öfwerenskommit, at Stockholms stad på sätt och med wilckor, som nyss anfördt är, skall hädanåt åhrl:n ärlägga afgiften till ståndets cancellie, och det ifrån nästkommande åhrs början, sedan alle omkostnader, som under denne riksdag, och till detta åhrets slut ärfordras, efter den förre öfwerenskommelsen, blifwit af Stockholms stad riktigt utbetalde, hwarom extractum protocoll, till denne stadens bemedlingscommission kommer at afgå.

Uplästes ett af capitainen Bromell inlemnad memorial,¹ ang:de förekommandet af dyrhet på ätande och nötande waror, hwilcket memorial ridderskapet och adelen under d. 19 i denne månad remitterat till Hans Kongl. Maj:t. Men som detta memorial icke förr än i dag, och således långt efter riksdagens slut, blifwit hit inlemat, så fants godt, at härå skulle påskrifwas det städernes fullmäktige aldeles icke kunde sig dermed befatta, utan funno skiäligit, och med riksdagsordningen alldeles enligit, at emot detta målets expedierande från expeditiondeputationen protestera.

Herr grosshandlaren Clason anmälde, at secreteraren wid denne stadens bemedlingscommission, Forsberg, hade wid ber:de wärck tjent i många åhr, och derwid wisat mycken flit och skickelighet, samt således gjorde sig belöning

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 163.

wärd, men icke dess mindre har eij något tjenligt tillfälle till befördran för honom sig yppat. Och hemställdte herr grosshandlaren fördenskull, om icke till någon upmuntran för secreteraren Forsberg kunde bewilljas, at en föreskrift i ståndets namn måtte afgå till Hans Kongl. Maj:it med underdånig anhållan, at ber:de secreterare måtte huggas med rådmanscharacter och -heder, lika med rådmännen här i Stockholm.

Detta hemställande bewilljades.

Herr rådmannen Helledaj gaf wid handen, at de öfrige resp:e stånden hade walt deras ledamöter till den af riksens ständer fastställdte barnhusdeputationen hemställandes, om icke 2:ne ledamöter af detta ståndet måtte till denne deputation utnemnas. Och utnemdes härtill herr rådmannen Helledaj, samt herr grosshandlaren Clason.

Sluteligen justerades följande extracta protocolli för de herrar ledamöter, som blifwit walde till fullmäktige å ståndets wagnar wid riksens ständers wärck, och för dem som till survivancerne wid ber:de wärck blifwit utnemnde, lydande samme extracta protocolli som följjer.

S. D. Ärhindrades, at enligt den, wid nu till ända bragte riksdag, gjorde författning,¹ twänne fullmäktige å borgareståndets wagnar böra wara uti riksens ständers manufacturcontoir, och at således det tillökte rummet borde, innan ståndet skildes åt, besättjas. Och som ståndet hade sig nogsamt bekant, at rådmannen här i Stockholms stad herr Johan Israel Torpadius alltid hyst en berömmel. nit och wällwilja för manufacturerne i riket, och i synnerhet under denne riksdag, wid dess secreteraresyssla uti riksens ständers secrete utskott, med mycken oförtruten sorgfällighet skiödt de ärender, hwarpå manufacturernes upkomst och bestånd för framtiden bero, samt derwid å daga lagt en mogen insigt uti de giöromål, som till detta för riket högtangelagne wärckets styrssel ärfordras, ty fant ock ståndet godt, at utkomma och förordna herr rådmannen Torpadius till fullmäktig, å dess wagnar, uti manufacturcontoiret. Kommandes herr rådmannen i anledning häraf, at därstädes intaga ber:de tillökte rum, hwilcket genom utdrag af protocollet skulle anmälas.

S. D. Anmäldes, at directeuren herr Claes Grill, nu kommo at nedlägga det, å borgareståndets wagnar, innehafde fullmäktigskap uti riksens ständers ban-

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 181.

que.¹ Och som, i följje häraf, detta lediga rum nu borde besättjas, så påminte sig ståndet med mycket nöije, så wäl den berömmelige nit, hwilcken grosshandlaren här i Stockholms stad herr Isaac Clason altid hyst för det allmännas uphielpande, som ock i synnerhet, at herr grosshandlaren under denne nu till ända bragte riksdag, både i riksens ständers secrete utskott och uti bancodeputationen wisat en mogen insigt och oförtruten sorgfällighet uti de ärender, som till giöromålens styrssel wid det för riket högstangelägne bancowärcket ärfordras. Och fant ståndet fördenskull godt, at å dess wägnar utnemna och uti afträdandes herr directeurs Grills ställe förordna herr grosshandlaren Isaac Clason, till fullmäktig uti riksens ständers banque, hwilcket genom utdrag af protocollet skulle anmälas.

S. D. Anmältes, at justitiæborgmästaren här i Stockholms stad herr Peter Aulævill, enligt författningarne, nu kommo at nedlägga det å ståndets wägnar innehafde fullmäktigskap uti riksens ständers slottsbyggnationsdeputation.² Och som i anledning häraf någon annan ledamot till detta ledige rummets besättjande borde utses, så ärhindrede ståndet sig med nöije den mogna insigt och oförtrutne sorgfällighet, hwarmed rådmannen här i staden herr Pehr Johansson Falck, under 2:ne sidste riksdagarne ståndet uti dess giöromål biträdt. Och fant ståndet fördenskull godt, at utnemna och å dess wägnar förordna herr rådmannen Falck till fullmäktig uti riksens ständers slottsbyggnadsdeputation i den afträdande herr justitiæborgmästaren Aulævills ställe, hwilcket genom utdrag af protocollet skulle hos deputationen anmälas.

S. D. Ärhindrades, huruledes nödigt wara will, i händelse någondera af de å ståndets wägnar uti riksens ständers manufacturcontoir förordnade fullmäktige skulle innom näste riksdag,³ med döden afgå, at nu någon ledamot måtte utnemnas, som genast kunde det ledigt blifwande rummet tillträda, hwarwid hos ståndet i åtancka kom, at rådmannen här i Stockholms stad herr Hans Lindeman, altid hyst en berömmelig nit för manufacturernes upkomst i riket, och i synnerhet wid denne riksdag med dess mogne insigt ståndet så uti de stycken biträdt, som röra det högtangelägne manufacturwärcket, som elljest uti ståndets öfrige giöromål. Och fant ståndet fördenskull godt, at i ofwanber:de fall

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 182.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 183.

³ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 184.

utnemna, och, å dess wägnar, förordna herr rådmannen Lindeman till fullmäktig i manufacturcontoiret, uti den först afgörande fullmäktigens ställe, hwilcket genom utdrag af protocollet skulle anmälas.

S. D. Kom hos borgareståndet under öfwerwägande, huruledes hända kunde, det en eller annan af de å ståndets wägnar uti riksens ständers banque förordnade fullmäktige,¹ innan näste riksdag med döden afginge, och at således nödigt wara will, det i sådant fall någon skickelig ledamot nu måtte utses, som hade det ledigt blifwande rummet at genast tillträda, hwarwid ståndet sig ärhindrede den oförtrutne sorgfällighet, hwarmed åldermannen herr Olof Ström under flere förflutne riksdagar ståndet uti dess giöromål biträdt, samt den mogne insigt herr åldermannen så uti riksens ständers secrete utskott, som uti bancodeputationen wisat uti de ärender, som giöromålens styrssel wid det för riket högtangelägne bancowärcket angå. Och fant ståndet fördenskull godt, at i ofwanber:de händelse utnemna, och å dess wägnar förordna herr ålderman Ström, till fullmäktig uti riksens ständers banque, i den först afgående fullmäktigens ställe, hwilcket genom utdrag af protocollet skulle anmälas.

S. D. Kom hos borgareståndet under öfwerwägande, huruledes nödigt wara will, i fall de å ståndets wägnar förordnade fullmäktige uti riksens ständers manufacturcontoir något dödeligit hända skulle,² innan näste riksdag infaller, at samme rum med skickelige män af ståndets medel måge straxt warda besatte. Och som ståndet hade sig nogsamt bekant den goda insigt och ärfarenhet, hwilcken sidenfabriqueuren här i staden herr Anders Dahlmansson äger uti de stycken, hwarpå manufacturernes nödige upkomst och nyttige bestånd för framtiden bero. Altså fant ståndet godt, i händelse begge nu uti manufacturcontoiret warande fullmäktige skulle innan näste riksdag med döden afgå, at i den senare afgåendes ställe utnemna och förordna herr sidenfabriqueuren Dahlmansson till fullmäktig å ståndets wägnar uti riksens ständers manufacturcontoir. Men i fall herr rådmän Lindeman, hwilcken förste survivancen blifwit tillagd, skulle innom ber:de tid genom döden hädanryckas, äger herr fabriqueuren Dahlmansson, at i hans ställe tillträda det rum, som först ledigt blifwa kan, hwilcket genom utdrag af protocollet skulle anmälas.

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 185.

² Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 186.

Justerades ståndets föreskrift till Hans Kongl. Majj:t, för secreteraren Forsberg, och lydde som följjer:¹

S. T. Borgareståndet wid nuwarande riksdag, har ibland annat haft tillfälle at inhämta, huruledes borgerskapet i Stockholm, ifrån längre tid tillbaka, emellan riksdagarne ålegat till Eder Kongl. Majj:t, samt dess och riksens collegier, på befallning enskylt at afgifwa deras utlåtanden uti de, Sweriges rikes in- och utrikes handel samt siöfart i gemen, tillika med swenske manufacturer-nes och handaslögders upkomst och förökning, med flere hushålds ärender, rörande mål, då desamme dels i anledning af Swerige på utrikes orter warande ministrers, agenters, consulers och commissariers insände berättelser och förfrågningar, och dels af andre tillfällen, under öfwerwägande förekommit, men tiden ej tillåtit deröfwer äfwen at höra de öfrige städerna i riket, hwarförutan bem:te borgerskap, genom deras deputerade så wäl till Eder Kongl. Majj:ts nådige gillande, samt dess och riksens collegers bepröfwande utarbetat och upgifwit åtskillige förslager till hwarjehanda nödige och nyttige inrättningar, jemte författningar, reglementer och instructioner uti handels-, siöfarts- och hushåldsmål, som ock, tillfälligtwis, under tysthetsed, biträdt Kongl. M:ts och riksens commerciecollegium i de angelägenheter, hwilcke angåt fredswärcket med ottomaniske porten och de africanse stater, samt commercetractater med andre magter.

Uti alt detta, har secreteraren Olof Forsberg, nu på adertonde åhret gådt Stockholms stads borgerskap tillhanda, så wäl under deliberationerne, som med pennans förande, och derwid ej mindre å daga lagt dess ägande mogne insigt i förr besagde wigtige ärender, än en besynnerl. sorgfällighet, flit och drift uti sakernes utarbetande, samt expeditionernes författande deröfwer, i anseende hwartill, så wäl som hans öfrige wälförhållande uti flere dess ämbete åliggande giöromål, Eders Kongl. Majj:t jemwäl, på underdånig derom giord ansökning, för detta nådigst behagat tillägga honom stadssecreterarenamn samt -rang och -heder med Stockholms stads secreterare. Men som borgareståndet för den del rikets städer i gemen äga, uti det, som genom Stockholms borgerskap och stadssecreteraren Forsbergs handläggande således blifwit tillgiord, gierna skulle önska, at se honom, för dess i så måtto hafde möda och arbete, på något sätt än widare ihågkommen och belönt, så föränlåtes hos Eders

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 187.

Kongl. Maj:t, borgareståndet underdånigst anhålla, det tågtes Eder Kongl. Maj:t i nåder hugna bem:te stadssecreterare Forsberg med rådmansnamn jemte -heder och -rang lika med rådmän i Stockholm, samt äfwen framdeles, wid förefallande tillfälle, hafwa honom i nådig åtancka till någon wärckel. befordring efter skickelighet och förtjenst.

Sidst bewilljades, at de extraordinarie cancellister, som wid förflutne riksdag tjent wid ståndets cancellie skola undfå recommendationer i ståndets namn genom extracta protocoll, hwar ock en efter dess omständigheter, enär de framdeles kunna sig derom anmälas.

Och som numera inge ärender woro öfrige at afsluta, så nedlade herr talman klubban, och hölt följande afskiedstal:¹

S. T. Så stor den äran warit, at blifwa betrodd om det hederlige, men ansvarige förtroende, som det högtärade wällof. borgareståndet mig gifwit, med äfwen så mycken förnöijelse erkänner jag den gunst och benägenhet, hwarmed det högtärade ståndet, under förflutne långwarige riksdag, mig behagat understödja.

Jag lärer aldrig kunna förgäta en så märckelig wänskap och gunst, utan förwarar den uti ett ewigt och tacksamt minne, för ett stånd, som med så oförtruten nit upoffrat sin arbetsamhet till det allmännas upprätthållande, och i anseende hwartill min heder och förnöijelse warit fördubblad, och det högtärade ståndets uti våre minnesböcker blifwer ewigt warandes.

Gud den Högste låto alle dem som med rent hierta arbetat för det allmännas wäl, niuta en deremot swarande wälsignelse, det högtährade ståndet och samtelige våre hemmawarande medbröder till hugnad och upmuntran.

Den samme Guden wälsigne ock Hans Kongl. Maj:t med det Höga Kongl. Huset, riket, och hwar wälsinnad undersåtare, och gifwe det högtärade ståndets wärdige ledamöter en lyckelig hemresa, med den glädjen, at efter hemkomsten träffa sine k. anhörige uti önskelig och sielfbegärlig wälmågo.

Uti det högtärade ståndets wanlige, wördade och beständige gunst, har jag nu den ähran, at med ett uprigtigt och tacksamt sinne, mig framgent wördsamast innesluta.

Herr rådmann Helledaj tackade herr rådmannen Kierman, för den mycken nit och sorgfällighet, som han wisat, så för de allmänne, som ståndets enskildte

¹ Borgarståndets arkiv, vol. R 1334, Borgarståndets protokollsutdrag, nr 188.

ärender, under förflutne riksdag, hwarmed de öfrige herrar närwarande instämde.

Och skildes åt.

Åhr 1756 den 8 Novembr.

Närwarande Stockholms stads, och åtskillige andra städers herrar fullmäktige, under sidstförflutne riksdag.

Herr rådman Kierman anmälte, det åtskillige sidstl:ne riksdags herrar fullmäktige begärt, det herr rådman wille låta, genom anslag till i dag klockan half tolf, sammankalla de här i staden ännu warande städernes herrar fullmäktige, till öfwerläggning öfwer ett ärende, som uti expeditionsdeputationen förefallit, bestående deruti, at därstädes tillärnas, at låta afgå till Hans Kongl. Majjt en expedition ang. medicinalwäcket, ehuru wid berörde expeditions upsättjande ständens påskrefne resolutioner icke blifwit fölgde. Sedan herr rådmannen härom fått kundskap, hade han infunnit sig i deputationen, och förestält, huru obilligt ett sådant förfarande wore, och hwilcke påfölgder det kunde medföra, hälst enär af påskrifterne tydel:n funnos, at borgare- och bondeståndens beslut borde expedieras, såsom af pluraliteten fattat i detta mål.

Expeditionsdeputationens ledamöter af ridderskapet och adelen, samt prästeståndet hade häremot lemnat herr rådmannen det swar, at de icke godkände numera någon annan ledamot i deputationen, eller antogo föreställningar af någon annan, än sådane ledamöter, som dertill under warande riksdag blifwit förordnade. Men sedan herr rådmannen påmint, at han warit borgarståndets talman under sidstl:ne riksdag, och at honom till följje deraf tillkommo, at i deputationen bewaka ståndets rätt, samt at honom fördenskull egentel:n tillhörde, at underskrifwa de expeditioner, som ifrån deputationen utfärdas, så hade ridderskapets och adelens, samt prästeståndets ledamöter låtit deras nysanförde yttrande falla, och lemnat den underrättelse, at ärendet, ang:de medicinalwäcket, wore genom votering i deputationen afgjordt. Och som herr borgmästaren Ubman gådt in med nyssber:de deputerade, och pluraliteten således warit på deras sida, hade expeditionen i anledning deraf blifwit författad.

Herr rådman Helledajj berättade, at man i deputationen hållit före, det ingen skillnad wore emellan ridderskapets och adelens samt prästeståndets

påskrefne resolution, angående ledamöterna, och domsrättigheten. Och som borgare- och bondestånden jemwäl giordt ett i saken, så hade tu stånd stadnat emot tu, hwarföre ock ärendet skulle upgifwas till Hans Kongl. Majjt.

Herr justitiarien Faxell påminte, at secrete utskottet icke tillstyrckt domsrättigheter för collegium medicum, utan sådant wore skiedt af justitiædeputationen. Och som ridderskapet och adelen, samt prästeståndet bifallit domsrättigheten icke med enehanda, utan med särskildte wilckor, så wore ock klart, at deras beslut icke wore ett, och at tu stånd icke stadnat emot tu, utan blefwe fast mera deraf tydeligit, at pluraliteten warit på borgare- och bondeståndens sida, som till alle delar förenat sig, om ett och samme beslut. Och som herr borgmästaren Ubman således afwikit ifrån borgareståndets beslut, och gådt in med ridderskapets och adelens, samt prästeståndets ledamöter uti votering twärt deremot, så wore nu frågan, huru ett sådant förfarande borde anses?

Herr borgmästaren Schauv: Det är högst eftertänckeligit, at expeditionsdeputationen skall, emot tydelige innehållet af dess instruction, wåga, at genom votering giöra ändring uti riksens ständers fattade beslut. Med hwad säkerhet skola då riksens ständer skilljas åt? när de icke kunna wara wisse derom, at det blifwer orubbat, som de faststält. Hwad sielfwe saken angår, så är det i min tancka oförnekeligit, at ridderskapet och adelen, samt prästeståndet gådt in partes, och at fölljaktel:n ren pluralitet är å borgare- och bondeståndens sida, som till alle delar fattadt en och samme resolution. Och således är den frågan snart upplöst, huru det bör anses? at herr borgmästaren Ubman företagit sig at votera icke allenast emot ståndets beslut, utan emot ett sådant beslut, som äger ren pluralitet, och fölljaktel:n bör anses, för riksens ständers egit. Wi hafwa, till föllje af den rättighet oss tillkommer, at skiöta våre oeconomica, efter riksdagens slut walt och förordnat borgmästaren Ubman till ledamot uti expeditionsdeputationen, uti secreteraren Widmarcks ställe. Och som herr borgmästaren Ubman sig i detta mål oförswarl:n upfördt, så lærer den rättigheten icke kunna betagas oss, at sättja honom derifrån. Och må sedan wid näste riksdag, den frågan afgiöras, huruwida han wid så fatte omständigheter, bör ock kan intagas i ståndet till ledamot, i fall han till fullmäktig blefwe wald.

Härmed instämde herr grosshandlaren Clason, och herr borgmästaren Renhorn, den senare med den tilläggnig, at sådane steg icke woro just så owanlige

för herr borgmästaren Ubman. Han hade efter slutet af förre riksdagen uti expeditionsdeputationen giordt ett dylikt, då han sökt på lika sätt, som nu, at ärendet ang:de siöcadettecorpsens inrättning måtte expedieras, oansedt ståndets beslut, hwilcket ock hos ett annat stånd wunnit bifall, war twärt deremot. Warandes det nogsamst bekandt, at han då i detta ärendet gådt så långt, at expeditionen hade blifwit utfärdad, så framt icke herr borgmästaren Pipping, och framledne rådmannen Amelberg med mycken nit och eftertryck satt sig deremot.

Herr borgmästaren Finerus: Wi kunne wäl sättja honom af, och en annan åter in i hans ställe, uti expeditionsdeputationen. Men frågan blifwer, huruwi da han rättar sig derefter? Och i händelse det ej skier, blifwer alt vårt giöromål för denne gång onyttigt, i det deputationen ändå torde wåga, at med hans biträde expediera målet. Således hemställer jag, om icke bäst wore, det borgare- och bondestånden måge gå in till Hans Kongl. Majj:t, med en särskildt expedition, enligt vårt beslut öfwer detta ärende, och derhos gifwa hela saken sammanhang wid handen.

Herr borgmästaren Schauv: Jag håller aldeles för orådeligit, at ställa ärendet under Kongl. Majj:ts dijudication. Det wore at lemna bort riksens ständers, och i synnerhet borgareståndets rätt, som i detta mål har aldeles rättwisan på sin sida. Men det hörer oss oförnekel:n till, at vindicera vårt ständs rätt. Och som borgmästaren Ubman upfördt sig i deputationen, twärt emot ståndets beslut, som äger ren pluralitet, så äro wi ock berättigade, at låta honom förstå, det han skall afhålla sig ifrån expeditionsdeputationen, och således icke befat ta sig vidare med någre giöromål derstädes. Will han ej rätta sig härefter, må han taga det på sine egne axlar, och swara för sitt upförande wid näste riksdag.

Herr borgmästaren Renhorn: Jag finner så mycket skiäligare, at bifalla detta herr borgmästaren Schauvs yttrande, som det är bekandt, at riddarhusdeputationen äger den friheten, at efter riksdagarne utse och förordna ledamöter i expeditionsdeputationen, uti deras ställen, som resa bort, eller eljest afgå.

Herr handelsman Modin ärhindrade, det nödigt wore at efterse uti protocollet, om herr borgmästaren Ubman blifwit förordnad till ledamot uti expeditionsdeputationen, antingen förr eller efter riksdagens slut. I den förre händelsen funne herr handelsman betänckeligit, at afsättja honom, men i den senare kunde det låta sig giöra.

Protocollet framtoogs, och befandts deraf, at herr borgmästaren Ubman, under d. 29 i sidstl. månad blifwit utnemd till ledamot i expeditionsdeputationen, uti secreteraren Widmarcks ställe, som welat resa hem.

I anledning häraf fattades det beslut, at vice secreteraren Hagtorn skall å samtel. nu närwarande städernes herrar fullmäktiges wägnar tillsäga herr borgmästaren Ubman, at han skall afhålla sig ifrån expeditionsdeputationen, och icke vidare befatta sig med någon giöromål derstädes. Och funno herrar fullmäktige härhos godt, at uti borgmästaren Ubmans ställe utnemna till ledamot uti expeditionsdeputationen herr borgmästaren Renhorn, samt uti herr borgmästaren Renhorns ställe, herr sidenfabriqueuren Dahlmansson, hwaröfwer behörige extracta protocolli komma at utfärdas, och dateras den 21 sidstl. Octobr. efter wanligheten.

Och för öfrigit beslöts, at herr borgmästaren Renhorn skall genom extractum protocolli befullmäktigas, at å ståndets wägnar wara ledamot och äga säte och stämma, uti alle trenne divisionerne af expeditionsdeputationen, och han således wara berättigad, at ymsom divisionerne wid giöromålen biträda, alt eftersom han pröfwar nödigast och bäst wara.

Sedan detta afslutat war, hemstaldte herr rådmann Kierman, hwad mått nu för öfrigit wore at taga, det expeditionen icke måtte utfärdas, sådan, som den af ridderskapets och adelens samt prästeståndets ledamöter, med herr borgmästaren Ubmans biträde blifwit föreslagen.

Samtelige ståndets resolutioner i detta ärende uplästes.

Och herr borgmästaren Renhorn yttrade sig: Häraf är solklart, at ridderskapet och adelen samt prästeståndet i wisse omständigheter gådt in partes, men at borgare- och bondestånden warit aldeles ense, om ett beslut. Och har fördenskull borgmästaren Ubman handlat oförswarl:n som gådt ifrån ståndets mening.

Den af ridderskapet och adelens samt prästeståndets ledamöter i deputationen tillärnade expedition öfwer detta ärende uplästes.

Och uplästes jemwäl, den af herr rådmannen Hanell, å borgareståndets wägnar, enl:t deras fattade beslut, projecterade expedition, öfwer detta mål, till Hans Kongl. Majj:t.

Herr borgmästaren Schau: Ridderskapets och adelens, samt prästeståndets tillärnade expedition strider aldeles emot acta, och bör han fördenskull

hwarcken af herr rådmän Kierman, eller Olof Håkansson, såsom talemän, eller af någon annan desse ståndets ledamöter underskrifwas. Men i händelse, någon af ridderskapets och adelens, eller prästeståndets ledamöter i deputationen, skulle willja underskrifwa ber:de expedition, och låta den afgå, måge herr rådmän Kierman, och Olof Håkansson, å borgare- och bondeståndens wägnar, underskrifwa den af herr rådmän Hanell projecterade expeditionen, och således gifwa wid handen sakens sammanhang och at borgmästaren Ubman gådt emot borgare- och bondeståndens tydelige beslut.

Herr rådmän Helledaj påminte, at man numera icke kunde här cognoscera, huruwida borgmästaren Ubman gådt emot ståndets beslut eller icke, ehuru det kunde wara skiedt. Och således kunde man icke eller gifwa hans tagne steg hos Hans Kongl. Majj:t wid handen, eller öfwerlemna det till Hans Kongl. Majj:ts dijudication, som egentel:n riksens ständer tillhör.

Herr rådmän Kierman: Efter min tancka bör saken aldeles hwila, såsom aldeles oafgiord, emedan 2:ne stånd bifallit densamme, och 2:ne stånd afslagit.

Herr borgmästaren Schauv medgaf, at detta ärende kunde anses, såsom aldeles oafgiordt, men hemställdte härhos, hwad som borde göras, i händelse, den af ridderskapet och adelens samt prästeståndets ledamöter projecterade expeditionen underskrefwes och afginge.

Herr rådmän Kierman hölt före, at den föreställning borde af ståndets ledamöter i deputationen skie, at de, å deras stånds wägnar, anse saken såsom aldeles oafgiord, och at den såsom sådan, men icke annorlunda kan till Hans Kongl. Majj:t uplemnas, samt således utan något tillstyrckande på ena eller andra sidan. Men frågan wore härhos huru man skall förebygga, at ingen nu å borgare- eller bondeståndets wägnar, underskrifwa den af ridderskapets och adelens, samt prästeståndets ledamöter tillämnade expeditionen.

I anledning häraf wardt öfwerenskommit, det nyssberörde föreställning må skie, samt at hwarcken herr rådmannen Kierman, såsom talman eller någon annan ståndets ledamot i deputationen skall underskrifwa ber:de expedition, och at borgmästaren Ubman härhos fördenskull må, genom vice secreteraren Hagtorn, å närwarande herrar fullmäktiges wägnar tillsägas, at wid ansvar nästkommande riksdag, icke befatta sig med denne expeditionens underskrifwande. Men i händelse denne expedition, detta oagtat, likafult skulle upsändas till Hans Kongl. Majj:t, borde herr rådmän Kierman, å borgareståndets

1330

1756 den 8 november

wägnar, och Olof Håkansson, å bondeståndets wägnar, underskrifwa och till Kongl. Maj:t uplemna den af rådmannen herr Hanell projecterade expedition.

Skildes åt.

S. D. G.

BILAGOR TILL BORGARSTÅNDETS
RIKSDAGSPROTOKOLL

1755–1756

1

Borgarståndets allmänna besvär vid riksdagen 1755–1756

Borgarståndets arkiv, vol. R 1333, Allmänna besvärdeputationen

Protokollet, s. 93, 445, 751, 772, 813, 869, 882, 980, 1012, 1037, 1054, 1102, 1211, 1249

Borgarståndets underdånige allmenne besvär wid riksdagen åhr 1755.

1 §

At allmogen må tillförbindas sällja sitt tillbytta tackjern till bergsstäderna.

Likmätigt 60 § af Kongl. Maj:ts nådigste resolution på allmogens besvär 1731,¹ så wäl som flere kongl. förordningar, är thet landtmannen tillåtit, at emot sin egen afwel tillbyta sig sådane wahrer som han till eget behof tarfwar. Hwarjemte honom äfwen frihet lämnad är, at i Bergslagen för sin ditförande boskap, spannemål och annat samt arbete, taga tackjern i betalning af the bergsmän som eij stå under förlag, och thet sedan till borgerskapet eller bruks-patronerna, emot skiälig betalning för fohrlönen få aflemna. Nu som thetta är en wahra, hwilken icke af allmogen till eget behof kan nyttias, så underställes i underdånighet, om icke allmogen må med tackjerns till sig bytande afstå. Eller i alt fall thenna tillbytning skulle vidare tillåtas, at han då måtte tillförbindas sällja tackjernet till borgerskapet i nästa stad, och icke, som förr skiedt, till bruks-patronerna.

2 §

Om harars fria fällande

Hans Kongl. Maj:t har wäl uti skrifwelse till thess befallningshafwande sidstl. Majj månad i nåder förklarar, at, emedan uti 2 § af 1664 års kongl. förordning om jakt och diurfång,² harar särskilt äro nämnde ibland the diur, som från ska-

¹ Tryckt resolution 28 juni 1731: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne besvär som thes trogne undersätare af riksens allmoge uti Sverige och Finland, igenom thesas utskickade fullmechtige, hafwa wed thenne riksdagen i underdånighet ingifwa låtit.*

² Tryckt förordning 29 augusti 1664: *Kongl. Maj:ts ordning och stadga, om jagter, diur-fång och fogelskiutande.*

dediur undantagas, och således icke få fällas af någon annan och på annan tid, än i samma förordning tillåtit är. Skolandes therhos så mycket angelägnare wara, at the äfwen måtte inbegripas under förbudet, af then, till nyttige diurs förökelse, utsatte tiden, som thäräst hwar och en ägde tillstånd at jaga them såsom skadediur. Mycket villebråd af högdiur och fogel kunde medtagas och utödas, hwarföre ock harar skola böra hädanefter, likasom tillförene skiedt, wara befredade. Men som sådant finnes wara stridande emot högstbem:te om jakter, diurfång och fogelskiutande, utfärdade förordnings rätta mening och förstånd, hälst 6 §, som then förbudne tiden ifrån midfasta till Olofsmässodag determinerar, endast och allenast högdiurs fällande och fogells skiutande omrörer, samt therjemte tillägger then ordsaken till thet i dymål fastställte förbudet, att diur och fogell therigenom måtte blifwa fredade i theras ordenteliga leketid, och således hafwa tillfälle sig obehindrat at föröka, som afseende på tiden, till harar, hwilka yngla tre à fyra gånger om året, icke kan lämpeligit wara, hwilket ock med höglofl. kongl. commercecollegii bref till generaltullarrendesocietetens respectue herrar fullmäktige, om samma diurs fällande, af d. 30 Junii 1747, enligt är. Och harar thessutan wärckeligen ej annorledes anses kunna än som skadediur, the thär på landtmannens och städernes borgerskaps ägor, så wäl om hösten som i synnerhet wårhtiden uppåta thet spåda råggräset, hwarigenom sådeswäxten på the ställen oftast warder förlorad. Altså anhåller i all underdånighet borgareståndet, thet måtte i förr högbem:te kongl. förordnande ändring skie, och harar således icke warda begrepne under the diur, som likmätigt ofwanåberopade kongl. förordning om jakter, diurfång och fogelskiutande, emellan medium Martii och Julii månads slut, till fällande förbudne äro. Och at thet äfwen må warda en hwar, utan åtskillnad, tillåtit, them alla tider på året saklöst fälla. Warandes och et nytt project genom trycket kunnogt, om jakt och diurfång, som synes alt för mycket inskränka the öfrige ståndens, utom höglofl. ridderskapet och adelens, rätt och friheter, hwilket borgareståndet i underdånighet anhåller må blifwa under påstående riksdag af riksens höglofl. ständer behörigen öfwersedt, på thet ej något förordnande härutinnan oförmodeligen utkomma må, som rörer the andre ståndens eller skattemäns och jordägandes lagliga rätt och frihet.

3 §

Om beswärs communicerande af k. hofrätterne med magistraterne och kämnersrätterne directe.

Som kongl. hofrätterne, när någon beswärer sig öfwer rådstufwu- eller kiämnersrätternes giöromål, och beswären skola communiceras med domstolarne, pläga sända slike besvär till konungens befallningshafwande i orten, at tillstålla domstolen, hwilket ofta på thet sättet wärckställes, at någon kronobefallningsman från landet får befallning resa till staden, omskiönt han therifrån några mihl bor, och emot recipisses affordrande, affefwerera slike besvär hos domstolen. Så emedan en så widlyftig omgång icke allenast föro[r]dsakar tidens skadeliga utdrägt, utan ock sysslosätter och hindrar både canceliebetiäning och cronobefallningsmän från andre långt angelägnare giöromål, som therigenom, om icke aldeles försummas, åtminstone på någon längre tid, till the rättsökandes kiänbara skada och olägenhet uppskiutas måste. Ty anhåller borgareståndet förthenskull i underdånighet, thet kongl. hofrätterne måtte hädanefter i alla the mål som röra domstolarne i städerne, och icke egentel:n angå executions- eller sådane mål hwarwid konungens befallningshafwande nödwändigt måste lägga handen, eller höras, directe med domstolarne correspondera, på lika sätt som thet med härads höfdingarne skie plägar hälst the förre, utom thet at sådant ganska mycket förkortar konungens befallningshafwandes eljest nog widsträckt giöromål, alltid böra äga thet förtroende, och wara uti slike mål i then consideration som the senare.

4 §

Ang:de wäfhandelen på Norrige.

Althenstund then på Norrige brukelige handelen med gröfre och finare wäfnad, som till största delen i Westernorrland warder tillwärckad, eij allenast med sig förer then skadeliga olägenhet, at landet på sådane wahrer utblottat warder, som för swenske städernes näring och inländske handelsrörelsen, äro oundgängelige, samt at äfwen lands-kiöp så lönligen therigenom warder underhållit, i thet Jemtlandsallmogen sielf hemma i socknarne hos helsingeallmogen årligen tillhandlar sig öfwer 50- à 60000 alnar gröfre wäfnad, och therföre gifwer åtminstone 3 à 4 dl:r kop:mt för hwarje hundrade alnar mera, än hwad the handlande samma tid i Stockholm och wid Sahla marknad för the ras wäfnad ärhålla kunnat, hwaraf then skadeliga påfölgden förorsakas, at

Kongl. Maj:t och kronan, så wäl som private kiöpare, nu, sedan ett sådant wäfwens öfwerförande till Norrige aldeles öfwerhanden tagit, måste kiöpa sådan wäfnad för långt dyrare pris än tillförene skiedt, utom thet at thenna wahra äfwen till krigsmackens förnödenhet ofelbart på thet sättet, innan kortt warder otillräckelig. Hwarandes thenna wäfhandel för sielfwe Norrigesfararne eller jemtälänningarne thessutan ganske skadelig, emedan the i Norrige, ther begiärligheten lämpar sig efter tillförlens myckenhet, esomoftast nödgas låta sig benöija med en trediedehl mindre än inkiöpspriset warit, till ärhållande af betalningen i danskt mynt, hwarom the äro så mycket angelägnare, som the många årligen inkommande norrske wahror med redbar ägendom, såsom silfwer och hwitt mynt, af them ofelbart betalas måste. Förthenskull, och som sådant Jemtelandsallmogens förfarande snörrätt är stridande emot lag och kongl. förordningar, som icke en gång tillåta allmogen at med andra wahror, än thess enskildte afwel i the inrikes städerne någon handel idka, långt mindre medgifwa at någon af allmogen må handla på utrikes orter med andra tillwäreckningar. Altså, till förekommande af förutnemde skadelige påfölgd för allmenheten, anhåller wästernorrlandske städerne i all underdånighet, thet måtte sådan wäfnads öfwerförande till Norrige, wid confiscation af wahran och tillräckeligit wite, aldeles blifwa förbudt.

5 §

Om enrolleringsbåtsmäns frihet, at utrikes föra svenska skiepp.

Uppå Kongl. Maj:ts och riksens höglofl. commercecollegii underdåniga förfrågan, huruwida enrolleringsbåtsmän som willja föra svenska fartyg till utrikes orter måge wara undantagne och befriade ifrån burskaps winnande uti någon rikets stapel-stad, hwarom uti kongl. reglementet för coopværdiskieppare och skieppsfolck d. 30 Martii 1748 art. 4 § 1 finnes stadgat,¹ har Hans Kongl. Maj:t medelst nådigste rescript, daterat d. 3 Febr. innewarande åhr, behagat förklara, thet Kongl. Maj:t, i anseende till therwid andragne skiäl och omständigheter, welat samtycka, at enrolleringsbåtsmän måge, utan wunnit burskap, äga frihet at föra svenska coopværdieskiepp till utrikes orter, hwarunder jemwäl the af

¹ Tryckt reglemente 30 mars 1748: *Kongl. Maj:ts nådige reglemente hwarefjer coopværdie-skeppare och skeppsfolk hafwa sig at rätta.*

the enrollerade, som tillika sielfwe äro redare, komma at förstås. Och som fölgden häraf oförnekneligen blifwer then, at samtelige skieppare med the flere siöfarande, som uti städerne wunnit burskap, och uti wisse städer icke utgjöra minsta delen af borgerskapet, samt följakteligen nog bidra till städernes uprätthållande, äga rättighet upsäga burskapet, men icke thess mindre att fortsätta sådan sin näring, hwarigenom lasten blifwer så mycket drygare på thet öfrige borgerskapet uti the utskylders utgörande som till städernes uprätthållande fordras, utom thet at ansenlig förminskning uti cronoutlagorne förordsakas. Förthensskull, och till förekommande af sådane oundwikelige fölgder, anhåller borgareståndet i underdånighet, at förber:de uppå kongl. commercecollegii tillstyrckande, utan föregången communication med städerna, utfärdade Kongl. Maj:ts nådige förklaring måtte blifwa häfwen, samt således så wäl siölagen, som förr anförde 4 art:s 1 § af 1748 års kongl. reglemente förblifwa wid sin kraft, hälst 4 § af regeringsförordningen,¹ så at alla the som willja föra swenske coopwærdieskiepp till utrikes orter, böra wara edswurne borgare uti någon rikets stapelstad eller siö-stad, som thärtill wunnit rättighet.

6 §

Om förbud på kalks införande ifrån utrikes orter.

Ibland the flere till rikets upkomst, samt winnande at en högstönskelig öfwerwigt uti handelen emot andre och främmande länder, widtagne mått och författningar, har af riksens höglofl. ständer icke minst bidragande ansedt blifwit, at sådane waror, som uti riket tillräckeligen tillwärcas, blifwit till införssel ifrån utrikes orter förbudne. Thenne omtancka har wäl äfwen sträkt sig till mindre betydande wahrer, at såmedelst penningutförssel på alt uptänckeligit sätt måtte warda hindrad och förekommen. Men införsslen af kalk ifrån utrikes orter har thär wid hittills blifwit utur akt lemnad, oansedt af thenna wahra uppå Gottland och flere inrikes orter starckare tillwärcning skier, än behofwet innom riket fordrar. Att andre riken och våra grannar weta sådane mått i akt taga, thet finner man dageligen. Ty, sedan kongl. danska regeringen fick tillfälle inrätta kalkbrännerier uppå Zeland, blef införsslen af then wahran ifrån Swerige i allmänhet förbuden, hwilket förbud ännu subsisterar. I anseende så wäl till

¹ Härmed avses den tryckta regeringsformen 2 maj 1720: *Kongl. maj:ts och riksens ständers faststälte regerings-form.*

anförde skiäl och omständigheter, som äfwen till hämmande af penningutgången utur riket för en wahra, som till öfwerflöd innom rikets gräntsor tillwärcas, hemställes i underdånighet, om icke införssel af kalk, taktegel, mursten och klinkor, ifrån utrikes orter må aldeles warda förbuden. Hwarwid dock tienlige mått, till förekommande af all skadelig stegring härpå widtagas böra.

7 §

Ang:de quartalsförslager, öfwer inkommande och utgående swenskt sjöfolk.

The uti senare åren städernes magistrater ålagde giöromål, äro nu mera så mångfaldige och widsträkte, at under tiden the angelägnaste förrättningar, rörande så wäl justitiæ- som œconomie- och politiemål, måste underlåtas, hälst som betiäningen i the mästa rikets städer är ganska otillräckelig. Ibland sådane extra förrättningar räknas billigt the af Kongl. Maj:ts och riksens höglöfl. commercecollegio, i anledning af coopværdiereglementet,¹ fordrade quartalsförslager öfwer alt till och ifrån utrikes orter utgående och ankommande swenskt siöfolk, hwilke hittills, i stöd af utfärdade befallningar, dock har måst så inrättas, at thet, igenom theas insändande, påsyftade ändamålet icke warder uppfyllt och wunnit. Förthenskull, och i anseende härtill, anhåller i underdånighet stapel-städerna i riket, om then ändring therutinnan, at, i stället för the hittills påbudne quartalsförteckningar, then författning tagen warder, at bemälte städers magistrater eller siömanshusen i the städer thär sådane inrättade äro, wid hwart års slut till kongl. commercecollegium insänder behörig lista eller förteckning på alt thet siöfolk som thet året wärkeligen warit uti fart på then stadens fartyg, samt uti orten sig befinner, så wäl som the, hwilke uppå utewarande fartyg finnas wara förhyrde, hwarmedelst nog säker och tillförlätelig underrättelse om antalet af alt befindteligit coopværdiesjöfolk ärhålles, hwilket med förteckningars insändande endast synes påsyftas.

¹ Tryckt reglemente 30 mars 1748: *Kongl. Maj:ts nådige reglemente hwarefjer coopværdie-skeppare och skeppsfolk hafwa sig at rätta.*

8 §

Om missbruks afskaffande wid handtwärkares antagande wid Kongl. academien i Lundh.

Skånska städerna anhålla underdånigst, at the missbruk som skie med handtwärkares antagande och skyddande wid Kongl. academien i Lundh, såsom stridande emot ständernes fri- och rättigheter, och förderfweligit warande, icke allenast för then stads handtwärckare hwaräst sielfwa academien är belägen, utan ock för kringliggande städer, hwilka wid marcknader af thesse, som likwäl inga borgerliga onera draga, blifwa besökte, på thet sättet må förekommas, at förbemälte academie ej må äga frihet at antaga flere handtwärckare än fem till antalet, nemligen en murmästare, en timberman, en snickare, en smed och en glasmästare, hwilke för sielfwe academien och thess stat, men inge andre arbetta bör, som drottning Christinæ resolution af d. 22 Decembr. 1646 för academien i Upsala utnemner och stadgar. Hwarjemte i lika underdånighet anhålles, at thesse academiehandtwärckare må förbiudas, at uthänga någre af stadsens rätta borgare och handtwärckare elljest brukelige handtwärcksskilter.

9 §

Om ryska tullfriheten på spannemål, hampa el:r lijn.

Hans Kongl. Maj:ts har uti resolutionen på städernes underdånige beswär d. 3 Febr. 1748 § 30 i nåder behagat förordna,¹ at the öfrige stapelstäderna, så wäl som Stockholm, måge niuta proportionerlig delacktighet utaf den, i fredsfördraget med Ryssland, åhr 1743 § 13 betingade årliga tullfriheten på spannemål samt lin och hampa,² enär de derom å wederbörlig ort sig anmäla. Hafwandes Kongl. Maj:ts och riksens cammar- och commercecollegier uti skrifwelse da-

¹ Tryckt resolution 3 februari 1748: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som städerna uti Sverige och Finland, igenom thesas fullmäktige hafwa wid thenna riksdagen i underdånighet andragit.*

² Tryckt fredsfördrag 15 augusti 1743: *Friedens-Vertrag, zwischen ihro königl. Majestät, König Friedrich den Isten und das Königreich Schweden ab der einen; und ihro kayserliche Majestät, die Kayserin Elisabeth die Iste und das reuszische Reich, ab der andern Seite, abgehandelt .../ Freds-fördrag, emellan Hans Kongl. Majestät, konung Friedrich then Iste och Sweriges rike å then ena; samt Hennes Keyserliga Majestät, keysarinnan Elisabeth then Iste och ryska riket å andra sidan, afhandlat och slutit uti Åbo i stor-furstendömet Finland then 7. augusti 1743. samt ratificerat then 15. augusti samma år.* Jfr ST 8, s. 401 f.

terad d. 11 Decembr. 1754 förklarar, det de handlande uti sine reverser sig uttryckeligen skola förbiuda, at owägerligen wara Kongl. Maj:t och cronan ansvarige för hela det quantum spannemål, lijn eller hampa, hwarpå the, i anledning af sin begäran, undfå authorization, ehwad samma authorization till fullo nyttias eller icke. Och aldenstund hwad det förra angår, undertiden händt, at, enär ifrån stapel-städerne uti lands-orterne ansökning blifwit giord om authorizationers erhållande till sådane wahrors utförssel ifrån ryska östersiöiske orterne, det swaret blifwit lemnat, at fulla quantum redan blifwit disponerat, hwarmedelst stapelstäderna i gemen icke kommit at till godo niuta denne dem gemensamt tillagde förmånen. Alltså anhålles i underdånighet, at et wist proportionerat quantum af hela tullfriheten, så af spannemål som lin och hampa, måtte blifwa en hwar stapel-stad i proportion af theas handels rörelse tillagt och beräknat, at sedermera af magistraterne till stadsens handlande disponeras, samt at stapel-städerne, innom d. 1 Junii uti tå innewarande året, sig till authorisationers undfående uti kongl. cammarcollegio anmäla. Men i händelse at någon stad sig thessförinnan icke therom worde anmälandes, kongl. cammarcollegio då må wara obetagit, at aflemna authorizationen till then som therom ansökning gör, och then försummelige staden tå för det året förklarar förlustig af sin rättighet och tilldelte andel. Och hwad det senare beträffar, så emedan sådane tillfälligheter och casus fortuiti kunna existera, hwarmedelst authorisations-tagaren, emot sin willja, och utom egit förwållande, kan blifwa satt utur tillstånd, at nyttia then undfångne authorizationen, antingen till fullt quantum, eller någon del deraf, i hwilken handelse thess skada och lidande än mera blefwe förökt, om han thessutom skulle kännas skyldig betala cronans andel efter sin förskrifnings innehåll. Fördenskull anhålles lika underdånigst, at kongl. cammar- och commercecollegiernes åfwanförmälte tagne författning måtte i så måtto blifwa ändrad, at authorisations-tagaren blifwer Kongl. Maj:t och cronan ansvarig för cronans förr wanliga andel af hela det tecknade quantum af spannemål, lin eller hampa, så framt han icke med fulla skiäl gitter wisa, hwilket ock så skyndesamt som möjligt är bör anmälas, at sådane tillfälligheter och wådeliga händelser sig tilldragit och företedt, hwarmedelst han, emot sin willja, och utan egit förwållande, blifwit satt utom tillstånd, at nyttia then undfångne authorizationen till fullo, eller någon del theraf. Ytterst anhålles uti underdånighet, at Kongl. Maj:t i nåder tackes

förordna thet oftanemde authorizationer böra, inom tre eller högst fyra dagar efter anmälandet i kongl. cammar-collegio, wid ansvar, till then sökande utgifwas.

10 §

Om allmänningarnes nyttjande till brädsågning och wedbrand för städerna.

Som allmänningarne nu merendels öfwer alt äro utbrutne, och jernbruken jernwäl, så i förre som senare tider, thärutaf ärhållit hwad för them warit belägit, samt således med öfwerflödig och tillräckelig skog för framtiden fullkomligen äro försedde, altså, och på thet then af Hans Kongl. Maj:it och riksens högl. ständer, såsom högst nyttig ansedde och utrikes handelen mycket gagnande, brädesågningen, i synnerhet wid the nu mera på flere ställen anlagde finbladige wärck, må niuta någon förmån och upmuntran, jemte thet slike skogar thessutan, genom skiepsbyggerier och andre nyttige inrättningar i städerna, tillskynda cronan långt större nytta och inkomst, än om sådane, medelst kohling, utödas och förtäras skulle. Hwartill the, för aflägenheten från bruken, eij eller utan skada och förlust användas kunna, anhålla städerna i gemen, thet måtte thesse allmenningar, så wäl till ofwannede behof, som till nyttjande af wedbrand, af then tertill mindre skadeliga skogen, för the städer som ingen eller mindre tillräckelig skog hafwa, till föllje af Kongl. Maj:ts nådigste resolution på städernes beswär 1686¹ § 8 sparas och fredas, samt städerna och sågbruken wara tillåtit, emot någon wiss till fastställande afgift, at betiäna sig af sådane allmenningars nyttjande. Förmodande härutinnan så mycket häldre bifall, som inkomsterne, på thet sättet, långt högre sig bestiga, än genom the förr wanlige skogsöron, ehuru, om thetta senare skulle till grund tagas, städerna och sågwärcken dock thermed äfwen funne sig hulpne. Så skulle och mycket bidra till finbladige sågwärkens upkomst, om them lika förmån och rättighet med jernbruken tillägges, i anseende till krono- och skattehemmans inlösande, med mera. Sedan brädsågningen i gemen wid förra riksdagar wunnit riksens höglofl. ständers allmenna approbation, hwarwid eftersedt och bepröfwat blifwit, at jemförelsewis, riket mera nytta thärutinnan tillflyter, än genom jernstillwärcningen, så giöra städerna sig så mycket mera förwissade

¹ Resolution 22 november 1686, tryckt i Stiernman 1728–33, 3, s. 2024–2039.

om en öm sorgfällighet för the finbladige sågwärckens uprättelse och inställande uti slika anseende med jernbruken, som, förmedelst wederbörande sågägares osparda flit och kostnad, thenna handelswahra, under sednare åhren, finnes wara brakt till then så länge åstundade begiärlighet hos utlänningen.

11 §

Ang: de boskapspenningarne.

Uti resolutionen uppå städernes underdånige beswär af d. 7 Julii 1752 § 43,¹ har Hans Kongl. Maj:it förklarar thess nådige willje wara, at Kongl. Maj:ts och riksens cammarcollegium noga undersöker samt inforrdar the städers särskildte påminnelser och yttrande, hwilke antingen utgiöra boskapspenningar till cronan, eller therföre äro stälte under anmärkning. I anledning häraf har Kongl. Maj:ts och riksens cammarcollegium, medelst skrifwelse af d. 5 Novembr. 1754 sträckt denna undersökning jemwäl till städerna uti Skåne, Halland, Bleking, Bohuslähn samt Wisby stad på Gottland, hwilke hwarken uti the till grund tagne riksdagsbesluten af åhren 1642 och 1657² sig påtagit at ärlägga, eller någonsin ärlagdt boskapspenningar, mindre therföre warit stälte under anmärkning. Och ehuruwäl thesse städer hwar för sig särskildt tå genast till wederbörande herrar landshöfdingar afgifwit behörigt utlåtande deröfwer, samt i stöd af the theruti andragne skiäl och omständigheter wist, at Kongl. Maj:ts och riksens cammarcollegium af högstanförde 43 § ingen anledning haft at sträcka undersökningen till thesse provincers städer, så nödsakas dock nämde provinciers städer än ytterligare i underdånighet anföra the skiäl och omständigheter, som å daga lägga, at the ifrån boskapspenningars erläggande och utgörande i alla tider warit befriade och undantagne, såsom

1:mo. När städerna aldraförst påtagit utgiöra the så kallade boskapspenningar, hwilket skiedde wid riksdagen år 1627,³ war Skåne, Halland, Bleking, Bohus lähn och Gottland skilde ifrån Sweriges crono, och således icke deltagande uti första bewillningen. Som thesse provincier icke heller

¹ Tryckt resolution 7 juli 1752: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som städerna uti Sverige och Finland, igenom thesas fullmäktige, hafwa wid thenna riksdag i underdånighet andragit.*

² Riksdagsbeslut 23 februari 1642 resp. 2 maj 1657, tryckta i Stiernman 1728–33, 2, s. 995–1010.

³ Se riksdagsbeslut 15 januari 1627, tryckt i Stiernman 1728–33, 1, s. 787–791.

2:o år 1642, hwilket års riksdagsbeslut Kongl. Maj:ts och riksens cammarrevision skall taga till grund af boskapspenningarnes beräkande, till Sweriges crona woro återbragte.

3:io. År 1645 återkommo wäl en del af these städer till Sweriges crona, men så finnes dock af städernes räkenskaper eller andre publique handlingar icke det ringaste spår, at sedan den tiden, någon sådan bewillning eller utgift af these provinciers städer hwarken warit fordrad eller utgiord.

4:to. Som icke heller af 1657 års riksdagsbesluter, hwilke kongl. cammarrevisionen äfwenledes till grund åberopar, finnes, at these provinciers städer till the thet året hållne särskildte provinciers ständers sammankomster warit kallade, eller någonthera biwistat, och således icke haft tillfälle at höras öfwer förewarande öfwerläggning, rörande continuationen af boskapspenningarnes utgörande, hwilket dock med tå warande regeringssätt war aldeles instämmande.

5:to. Under hela, nästan fyratioårige, enwäldestiden, tå utlagors utgörande icke ankom uppå ständernes bewillning, utan uppå konungens utskrifning och godtfinnande, finnes icke at någon utlaga, under namn af boskapspenningar, uti these städer blifwit hörd, ehuru then uti andre orter skall stedje warit ärlagd.

Och ehuruwäl 6:to Kongl. Maj:ts och riksens cammarcollegium åhr 1720 uti circulairebref till landshöfdingarne uti these provincier infortrat underrättelser therom at boskapspenningarne icke blifwit beräknade och utgiorde, men städerne tå, som nu, wist at the sådan afgift sig aldrig påtagit. Städerna uti Skåne, Halland, Bleking, Bohuslähn och Gottland anhålla fördenskull i underdånighet att i nådigste betraktande af alt sådant, Kongl. Maj:ts och riksens cammarcollegium måtte blifwa anbefalt, at icke sträcka sine anmärckningar vidare än till the städer, hwilke antingen utgiordt boskapspenningar till cronan, eller therföre warit stälde under anmärckning, hwartill högstberörde kongl. resolutions 43 § synes endast gifwa anledning, och således these provinciers städer, så wäl therifrån som ifrån en sådan owanlig afgift hädanefter icke mindre än hittills blifwa befriade.

12 §

Ang:de tobaksplanteringen i städerna.

Ehuruwål Hans Kongl. Maj:t uti thess nådiga resolution, på städernes allmen-na beswär wid sidstl:ne riksdag § 2, förklarar sig i nåder willja,¹ angående tobaksplanteringen, och the om thenna wäxt i underdånighet tå anmälte omständigheter, särskildt yttra, och thäruti förordna, hwad godt och nödigt pröfwat, måste dock städerna finna, at sådant ännu saknas. The skiäl och omständigheter som föränlåt tit borgareståndet at så wäl sidstl:ne riksdag i thetta ämnet ingå, som thermed nu äfwen fortfara, äro; at sedan Hans Kongl. Maj:t i nåder befalt, thet tobaksplantager skola anläggas wid alla städer, undantagandes the, som ligga längst i öster och norr, hwaräst, efter föregången undersökning, thet befinnes icke låta sig giöra, hafwa städerna, till underdånigste föllje theraf, låtit sig högst om hiertat wara, at med ospard kostnad, möda och flit, i anseende till thenna wahrans outhärlighet, och then förlust thet allmen-na af införskrifningen haft, anlägga thesse plantager, hwilket och lyckeligen åstadkommit, at thenna wäxt till anseelig högd och godhet på the fläste orter kommit så at thet påsyftade ändamålet i then omständigheten aldeles wunnit. Men som igenom thenna plantering af landtmannen, åckerbruket i högsta måtton eftersättas, then äldaste jorden samt gödslen nyttias thertill, landtmannen begiärig på en skienbar, men omsider falsk winst, ledes från thess rätta ändamål med afwels-bruket, försummar tiden thermed, och alt mer och mer sielf wänjer sig antingen at nyttia wäxten såsom han then sielf torkar, eller wrider och binder then tillsamman, och som mera är, thet missbruk nyttias, at landtmannen sielf på flere ställen, spinner rullar, samt ehuru högst förderfwelig och skadelig sådan tillwärckning är, hwarigenom befunnits siukdomar sig hafwa yppat, finner utwäg, at mellan hwarandra sällja och byta, hwaraf redan förmärckes, at spinnerierne sättias i en eftertänkelig förlägenhet, och hotas med en omsider till befarande undergång. Hwarjemte också framdeles föllja will, at cronan förlorar then inkomst, som genom tull eller accis utaf städernes tillwärcningar förwäntas kunde, förutan thet at planteringen i och wid städerna, på hwilken man then förnämsta och hufwudsakeligaste räkningen giöra bör,

¹ Tryckt resolution 7 juli 1752: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som städerna uti Swerige och Finland, igenom theras fullmägtige, hafwa wid thenna riksdag i underdånighet andragit.*

aftager, och tobaks-bladerne, såsom af landtmannen illa handterade och wårdslösade, i wahnpris falla, om planteringen på landet eij hämmas. Förthenskull anhålles i underdånighet thet måtte städerne allena, som thenne plantering ifrån första begynnelsen blifwit anbefalte at anlägga, och med spinnerier äro privilegierade, må then samma, på then jord som wid städerne thetill tienlig wara kan få idka, höglofl. ridderskapets och adelens rätt thärtill dock them förbehållen. Kunnandes man therjemte i underdånighet försäkra, at ingen klagan öfwer brist på goda och tillräckeliga tobaksblader då förspörjas skall, samt at thesse bladers införskrifwande och införande utifrån, wid nästkommande riksdag, såsom ansenligen bidragande till underbalancens stoppande, skall kunna aldeles förbiudas.

13 §

Ang:de rikens ständers contoirs indragande.

Sedan rikets gäld nu mera igenom så wäl then så många åhr af rikets samteliga inbyggare ärlagde löhn- och betalnings-afgiften, som öfrige thertill anslagne ansenlige fonden, förmodeligen lærer kunna wara betalt, så anhåller borgareståndet i underdånighet, thet måtte the till thetta behof bewilljade och hit in till utgiorde pålagor hädanefter uphöra, och således rikens ständers contoir, under hwars förwältning och giöromål thenna rikets gälds utbetalande och godtgiörande står, med underlydande betiäning aldeles indragas.

14 §

Om änckel tull för inrikes manufacturwahrer.

Emedan 15 § uti 1739 års allmänna manufacturprivilegier,¹ förklarar, at alle manufactur- och handtwärckeri-wahrer som tillräckeligen i rikets förfärdigas, och till införssel ifrån utrikes orter förbudne äro, skola allenast en gång lilla tullen ärlägga, och sedan i hwars hand the äro, befriade warda. Ty skall, uppå wederbörande tillstyrckande, Kongl. Maj:t genom rescript till thess och rikens höglofl. commercecollegium af d:n 4 sidstl. Febr. i nåder hafwa fastställt at therwid förblifwa skall, så at the fabriquer, som förut igenom undfångne specielle privilegier blifwit för lilla tullens ärläggande befriade så länge

¹Tryckta privilegier 29 maj 1739: *Kongl. Maj:ts förnyade allmänna manufactur- och handtwärkeri privilegier.*

wahran är i theas hand eller sändes för theas räkning till andra orter, nu mera icke få niuta sine wälfångne privilegier i thetta mål till godo. Men althenstund Kongl. Majj:t genom högstbemt:te 1739 års allmänna manufacturprivilegier och thess 35 § wid slutet uttryckeligen stadgat, thet Kongl. Majj:ts mening ingalunda är, at igenom thesse allmenne manufactur-privilegier återkalla eller uphäfwa the enskilte privilegier, förmåner och rättigheter, som för thetta på hwarjehanda slags manufacturer till ett eller annat wärck eller person kunna wara förlänte, utan är fast mera Kongl. Majj:ts syftemål, at sådane manufacturer och fabriquer, så länge the, efter privilegiernes lydelse tillbörligen drifwas, måge ytterligare befordras och befästas. Så, i anseende härtill, som then tillbörliga wärckan privilegier böra äga, underställer borgareståndet i underdånighet, om icke aldeles nödigt är, at noga efterfrågas bör, huru sådant tillstyrckande till enskyldte privilegiers rubbning, kunnat och bordt skie, hälst tullen icke destomindre, fastän i andra handen, likwäl en gång kunnat komma cronan wederbörligen till godo, samt at then rättwisa ändring uti senare förordnandet skie må, at en hwar niuter sine wälfångne privilegier aldeles oförkränkte till godo.

15 §

Om salubrädens och plankors confiscerande wid otillåtne sågar.

Ehuru uti allmenna lagen, 20 cap. 4 § byggn. bl:n, stadgat är, huru förfaras skall när någor ny såge-qwarn bygga will, har dock, samma stadgande oaktadt, thet missbruk sig inritat, at sågar tid efter annan blifwit upbygde, utan at lagligt tillstånd thertill ärhållits, och uppå them så till husbehof som af salu bräde- och planke-skiärning föröfwats, hwilken landtförderfweliga olaglighet intet nöjeliggen på annat sätt förekommas, och hämnas kan, än at the skurne bräder och planckor blifwa anhållne och confiscerade ther the anlända eller attraperas, enär ägaren hos domaren i orten ej kan förete lagligt tillstånd till bem:te sågning och afsälgnig. Förthenskull, och på thet rikets ännu i behåll warande skogar, å förberörde olagliga sätt, ej måge blifwa med hast medtagne och aldeles utödde, underställer i underdånighet borgareståndet, om icke sådane på otillåtelige sågqwarnar till afsalu sågade planckor och bräder böra wara confiscation underkastade.

16 §

Om timber-, wed- och kohlfång af nästgräntsande skogar. Efter så wäl allmänna lagen, 10 cap. 8 § b:n, som flere kongl. resolutioner, är wäl skattebonden tillåtit at nyttia sin enskilte skog till salu, likwäl och icke thess mindre befinnes, at the städer som antingen äro i Bergslagen belägne, eller med bergwärc kringkantsade lida en märckelig brist uti tillförsel af wed, timber, kohl med mera, som thäraf härflyter, at bruksidkarne taga sig frihet, at, genom utwärcade witesförbud hos bergs-tings-domstolarne, betaga skattemannen then honom, efter lag, tillhörande rättighet till sin skatte-skogs nyttiande till skiälig afsalu, hwarefter then häremot brytande allmogen till bergs-tings-rätterne instämmas, och på bem:te förbud dömmas. Och som städerna i fall thenna olaglighet i tid ej skulle hämmad warda, dymedelst blefwe stälde i största förlägenhet om nödigt byggnings-timber, wed, kohl med mera. Altså anhåller borgareståndet i underdånighet, thet sådane slike städers undergång hotande försök må hämmade warda, och städerna theremot bibehållne wid then förmån och rättighet, at, af nästgräntsande allmogens skogar, hwarifrån städerna af ålder haft sitt timber-wed och kohlfång med mera, nu som förr måge sådant få fritt sig tillhanda, utan at någon af närmaste bergwärc sökt inwisning till skogsbetjäning af skattejordägarens ägendom, som aldrig thärwid hörd blifwit, må städerna i wägen ligga. Hörandes, i then händelsen skattemannen emot lag sin enskildta skogs nyttiande till salu missbruka skulle, sådant under häradsman ej bergs-tings-rätterne.

17 §

Ang:de städernes afhyste jords jurisdiction.

Ehuruwäl städerna efter theras privilegier, ifrån uråldrige tider tillbaka, oförkränkt ägd jurisdiction så långt städernes donerade jord sig sträckt, och lagen i 10 cap. 19 § rätteg:sb:n stadgar, thet stads-rätterne äga döma the twister och brottmål, hwilke sig tilldraga uppå the städernes jordar och marcker som afhyste äro, och intet ifrån städerna afskilde, så hafwa dock en del härads-rätter tagit sig en obefogad frihet, at uptaga och afdöma the brott- och twistemål, som existerat uppå the städernes jordar och marcker, hwilke efter theras privilegier för ewärdelige tider äro skattfrie för alla onera, ehwad namn the hafwa måge, och städerna till ägande och nyttiande utrymme och muhlbete donerade äro, hwilke jordar och marcker således för ingen dehl kunna säijas

ifrån staden wara afskilde, fastän the utom städernes staqueter belägne äro. Förthenskull, och på thet en slik olaga blandning uti jurisdictionerne, till hwarjehanda oredor och olägenheter för städerna, samt kränkning uti theras privilegier eij må få tilltaga, anhåller borgareståndet i underdånighet, at sådant icke allenast måtte blifwa härads-rätterne strängeligen förbudit, utan ock thet mehn för kraftlöst förklarar som städerna i dy mål lidit.

18 §

Om borgares inflyttande till städerna.

Fast än så wäl uti allmänna lagen som kongl. resolutionerne på städernes allmänne beswär af åhren 1723¹ § 10 och 1739² § 46 stadgat är, at the som ärhållit burskapsfrihet skola i städerna och eij på landet bo, och at the, till fullgörande häraf, antingen genom ther utsatte alfvarsamme medel, eller all vidare borgarerätts betagande, ofördröjeligen tillhållas skulle. Icke thess mindre underhålles ännu på sådant sätt thetta högst skadeliga sielfswäld, at then ena staden wärkeligen tål, thet flere borgare få bo på landet, hwarigenom the icke allenast äga öpet och fritt tillfälle at bruka then skadeligaste landthandel, utan ock at dymedelst på thet aldrakiännbaraste sätt förfördela then, i synnerhet, nästgräntsande stadens borgerskap, utom thet at Kongl. Maj:ts och cronans höga rätt, wid tull- och accis-inkomsten thermedelst äfwen märckeligen lider. Förthenskull och till förekommande af et i så måtto framhårdande skadeligit sielfswäld, anhåller i underdånighet borgareståndet, thet måtte ingen stad i riket wara tillåtit at låta någon af stadsens burskaps-ägande borgerskap bo på landet, them dock undantagne, som, enligt wisse städers privilegier, hafwa frihet at i städernes kiöpingar bo. Och at till then ändan herrar landshöfdingarne må warda anbefalte, at genast therom undersöka, och på sätt som förr högståberopade kongl. resolutioner förmå, tillhålla sådane utom staden boende borgare, ofördröjeligen till städerna inflytta, samt at emedlertid sådanes, som för annat än landthandlare eij anses kunna, till sahlu utbringande kiöpmannawah-

¹ Tryckt resolution 16 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring öfwer de, wid denne genom Guds nåde nu wäl öfwerståndne riks-dag, utaf samtelige städerna, genom deras fullmäktige, underdånigst insinuerade beswärs-puncter.*

² Tryckt resolution 12 april 1739: *Kongl. Maj:ts nådiga resolution och förklaring uppå the allmenna beswär, som städerna uti Sverige och Finland, igenom theras fullmäktige, hafwa wid thenna riks-dagen i underdånighet andragit.*

ror, måge, ehwaräst the anträffas kunna, få anhållas, och warda för confiscables förklarade.

19 §

Om såckerhandelen i Wästergiöthland.

Then mehr än kiännbara skada städerne i Westergiöthland thäraf måste widkännas, at handelsmannen Jacobsson i Götheborg är betagit sitt tillwärcade såcker nermare än 30 mihl ifrån förbem:te stad försällja, hwarigenom fru commercerådinnan Sahlgrehn, som utwärcat sig then friheten at allena inom förnämde 30 mihl få sin socker tillwärcning afsättia, öppet tillfälle gifwes, at efter egit behag priset på såckret till thet högsta upstegra, föranlåter förenämde städer, at i underdånighet anhålla, thet måtte, till hämmande af theras betungande i thet målet förbem:te commercerådinnas d:n 11 Nov. åhr 1729 erhållne förmån på 25 års tid, hwilken eij annorledes på wist sätt är at anse, än et privilegium exclusivum, then nu förmodeligen redan eller och snart till ända lupit, aldeles warda uphäfwen, och städerne således tillåtas, at äfwen af handelsmannen Jacobsson fritt få sig wid såckerhandelen betiäna, samt at all såckrets stegring wid förbem:te såcker-bruk må förekommit och hämmat blifwa. Och som oftabem:te fru commercerådinna af thetta privilegii lydelse, hwarmedelst henne i nåder förunnas tiugofem frihetsåhr ifrån then tid som thetta wärck så inrättat och i stånd brukt blifwit, at thet samma thet förundte privilegium wärckel:n nyttia och åtniuta kan, torde taga sig en obefogad anledning och frihet, at till egen fördel, med landsortens skada, sträcka samma förmån till en längre tid, än som wederbör, så anhålles äfwen i underdånighet, at sådant på thet alfvarsammaste förekommas må, och således wiss tid till thess eij mera subsisterande utsättas.

20 §

Om änckel tull för the wahror som af städernes borgerskap kiöpes på landet.

Som 22 § af Kongl. Maj:ts nådigste resolution på städernes allmänne beswär af åhr 1727 förmår,¹ at af the wahror som borgaren på landsbygden upkiöper,

¹ Tryckt resolution 28 augusti 1727: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå de allmänna beswären som städerne uti Swerige och Finland igenom deras fullmächtige, hafwa wid denna riksdagen i underdånighet andragit.*

icke mera än enckla eller landtmanstullen allena ärläggas skall, wid theras införssel i staden, men at ther the förut komma at passera någon annan stad eller tullplats, bör landtmanstullen då thär betalas, samt icke thesto mindre waran sedermera förtullas i then stad thär borgaren är boendes. Ock althenstund härutinnan finnes wara then olikhet, at borgerskapet ther någon landttull på landet inrättad är, blifwer dubbelt betungat emot thet borgerskap, ther sådan inrättning ej är, ehuru handelen af them bäge skier på enahanda sätt, och på landet. Förthenskull, och som thetta förorsakar borgerskapets olika betungande wid tulltägten, anhåller borgareståndet i underdånighet, thet för the wahror som städernes borgerskap på landet upkiöper, ej må upbäras mer än en gång tull, och thet wid wahrans införssel i staden ther borgaren bor, och icke wid på landet inrättade tullar. Hälst som för slike wahror, när the åter till någon annan stad förde warda, tull ärläggas skall.

21 §

Om missbruks förekommande hos höglofl. riddersk. och adel:ns handtwärckare.

Höglofl. ridderskapet och adelen, äger, till föllje af 1723 års adeliga privilegiers 30 §,¹ then rättigheten, at i sitt förswar och tienst hafwa och hålla allehanda handtwärckare till hushålds behof, men ej flere än the sielfwe behöfwa, dock utan at låta them i städerne, ämbeterne till præjudice, något för andre arbeta.

Så säker förhoppning borgareståndet sig gör, om höglofl. ridderskapet och adelens ädelmodiga sinnelag, till at på intet sätt nyttia thenna privilegierade rättighet, till städernes borgerskaps och thess ämbetens och handtwärckeriers förfördelande, i hwilcket afseende borgareståndet aldeles intet är sinnat, at giöra höglofl. ridderskapet och adelen samma thess rättighet i någon måtto stridig, så ogierna och högstnödsakat måste likwäl borgareståndet i underdånighet andraga, huruledes hwarjehanda missbruk, äfwen härutinnan, och sådant nog troligen, utom wederbörandes af höglofl. ridderskapet och adelen, så i städerne som på landet, minne, wettskap, willja och tillstånd föröfwas, hwarigenom borgerskapet af ämbeten och handtwärckerierne lider uti thess

¹ Tryckta privilegier 16 oktober 1723: *Privilegia utaf then stormächtigste konung Friedrich Sweriges, Giöthes och Wändes konung &c. &c. &c. stadfästade Sweriges rikets ridderskap och adel uppå riksdagen i Stockholm 1723.*

näring, och förfördelas uti thess handtering, i så måtto, at uti ett och annat ämbete, gesäller öfvergifwa theras mästars wärckstäder, söka sig sedan arbete för något herrskap i städer och på landet, och under förebärande, at the äro hos bem:te herrskap i försvar och tjenst antagne, hyra sig rum, eller kiöpa sig egen ägendom, inrätta wärckstad, och drifwa handtwärck, samt arbeta för hwar them behagar, då thetta förebärande, jemte thet försvar herrskaperne them behaga lemna, samt at för borgerskapet af ämbeten och handwärckerierne, wid skieende lagsökningar, will falla eij allenast nog beswärligit, at med laga och fullgiltige bewis intyga, at thet arbete slike personer för andre, utom theras herrskaper, förfärdiga, wärckeligen hörer andre till, sätter them i fullkomlig frihet, till at, utan alt hinder och fruktan, drifwa handtwärck, och undandraga borgerskapet arbete, förtienst och föda. Nu som, af hwad förut i underdånighet anfört blifwit, liusligen står at intaga, thet förenämde missbruk, till handtwärckeriernes märckeliga förfördelan så lätt stå at dageligen utöfwa. Förthenskull, och på thet the samme lämpeligast och med behörigt eftertryck må kunna hämmas, anhålles i underdånighet, at föromnämde 30 § uti 1723 års adeliga privilegier, i så måtto kunde förklaras, at the ämbetsmän och handtwärckare, som, af et och annat ämbete, höglöfl. ridderskapet och adelen i städerna under försvar och tjenst hafwer och håller till hushålls behof, måge, jemte thet bem:te handtwärckare, så hädanefter som hit tills, må wara förbudit, at för andre än theras egne herrskaper något arbeta, såsom annat tjenstefolck lagstädjas, niuta årslön och kosthåll, wara i herrskapets ständiga tjenst, thär bo och wistas, samt giöra herrskapets arbete inom herrskapets hus, och lika med andre tjenstehion bära herrskapets liverie.

Igenom thenne förklaring betages således them af höglöfl. ridderskapet och adelen, som i städerna och på landet willja till egit hushålls behof hålla för sig handtwärckare och gierningsmän, aldeles icke then rättighet, som privilegierne them förunna. Men thet missbruk som slike handtwärckare, till borgerskapets nachdehl och förtryck, nu så aldeles fritt, och utan hinder föröfwa, tror borgareståndet säkerligen kunna härigenom mycket hämmas och förekommas, hälst hwad bemälte handtwärckare i anseende till arbete, på en sådan händelse sig företaga. då skier lika som under theras herrskapers egna ögon, och ingalunda är till förmodandes, at herrskaperne tillstädia them uti theras

hus, tjenst och bröd, at bruka en frihet som emot lag och privilegier är stridande.

22 §

Om handtwärkeriernes förfördelande af militiæstaten etc. Ibland the mångahanda tryckande beswär som städernes ämbeten och handtwärckerier tid efter annan alt mer och mer måst widkiännas, uti thess borgerliga handtering, är owedersägeligen, såsom et thet hufwudsakeligaste och kiännbaraste, att borgerskapet uti thess näring och handtering förfördelas af ganska många, som äro utom borgerskapet, hwarmedelst således näring och utkomst them afhändas, som till Kongl. Maj:it och cronan samt städerna för näringens idkande, theas utskylder betala, och then allmänna tungan draga måste, samt, uti et sådant afseende, äro berättigade till att, utan andras intrång idka näringen. Icke till förtigandes, at äfwen dyrheten uppå handtwärckeriaror, hwaröfwer uti senare åhren klagat blifwit, till en märckelig del härrörer af förenämde intrång, i så måtto, at i thet stället, efter en så förnuftig som allmänt wedertagen näringsprincipe, en, i anseende till arbetande personer talrik wärckstad hos en borgare och handtwärckare, samt fullt arbete för mästarten och thess arbetsfolck, oförnekneligen åstadkommer lindrigt pris uppå arbetet och tillwärcckningarne, gör theremot färre arbetande händer uti bem:te wärckstäder, samt ringa och litet arbete och tillwärcckning, at thet giorde eller tillgiörande ringa arbetet måste draga alt thet som oundgiängeligen ärfordras till wederbörandes nödige utkomst, och fölgackteligen blifwa dyrare, än thet samma eljest wara kunde. Hwar till äfwen kommer at en mångårig ärfarenhet giordt nogsamt öfvertygeligit, huruledes större delen handtwärckeriwahror och arbete, som utom ordning och tillsyn, och utan behörig säkerhet, samt af personer utom ämbeten blifwit tillwärcckade och giorde, warit mindre dugelige, samt till mer eller mindre skada och förlust för wederbörande som slikt arbete låtit giöra, och sådane tillwärcckningar sig tillhandlat. Thetta mål och thenna angelägenhet, som wäl på et ganska kiännbart sätt, rörer städernes borgerskap af ämbeten och handtwärckerier, men ock therjemte i förenämde måtto, är af en nog wiktig påfölgd för thet allmenna, är borgareståndet förthenskuill föranlåtut i underdånighet at föredraga, och sådant så mycket mer, som, wid förr håldne riksdagar, the författningar giorde äro, hwarpå ej mindre borgerskapets af ämbeten och handtwärckerierne näringsrättigheter,

än the andras, utom borgerskapet warande, förundte friheter sig grunda, samt uppå högben:de författningars rätta och egenteliga förstånd således enkannerligen ankommer, uti hwad måtto borgerskapet af ämbeten och handtwärckerierne, kan wara förwissat om thess borgerliga närings befredande, samt huru långt the omförmälte friheter för wederbörande sig måge sträcka.

Frihet för soldater, ryttare, dragoner och båtsmän at idka handtwärk, hwilket nu, så innom som utom städerne skier, har icke tillhördt them ifrån urminnes tider, utan aldraförst blifwit them förundt år 1718, då Högstsal. Hans Kongl. Maj:t konung Carl den Tolfte, igenom nådig skrifwelse och circulairebref af d. 7 Febr. samma år, till wederbörande befallningshafwande och öfwerstar wid regementerne, i nåder behagade tillstädia, at soldaterne wid regementerne, som något handtwärck förstodo, skulle hafwa frihet, samma handtwärck, uti the städer, hwaräst the antingen uti kvarter eller gvarnizon lågo, obehindrade och utan tilltal öfwa. Öfwer thetta kongl. förordnande, hwaraf soldater och the flere togo sig anledning, at i högsta måtton förfördela städernes handtwärckare, beswärade sig borgareståndet wid 1719 års riksdag, med anhållan, at en sådan frihet måtte krigsfolket aldeles betagas, hwaröfwer Kongl. Maj:t uti thess nådiga resolution uppå städernes beswär wid bem:te riksdag¹ § 19 sig således i nåder yttrat, thet fant Kongl. Maj:t betänckeligit, at så aldeles afskiära them af krigsfolcket som något handtwärck lärt, för thes enskildte personer then frihet som 1718 års kongl. resolution them tillade, at igenom arbete förtiäna sig föda och bättre utkomst af en och annan som them therom anlita. Dock wore them ej efterlåtut, att antaga och underhålla gesäller och läropoikar i thes wärckstäder. Therjemte the skulle wara förpliktade, at ärlägga et skiäligit, och emot thes förtienst lämpat contingent, till borgerskapets understöd i then allmenna contributionen. Thet samma är än widare uti 1723 års kongl. resolution på städernes beswär² § 29, och bem:te års kongl. resolution på krigsbefälets beswär af the wärfwade regementerne³ § 11

¹ Tryckt resolution 13 juli 1719: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring, öfwer de, wid denne genom Guds nåde, nu wäl öfwerståndne riks-dag, utaf samtel. städerne, genom deras fullmächtige underdånigst insinuerade beswärs-puncter.*

² Tryckt resolution 16 oktober 1723: *Kongl. Maj:tz nådige resolution och förklaring öfwer de, wid denne genom Guds nåde nu wäl öfwerståndne riks-dag, utaf samtelige städerne, genom deras fullmächtige, underdånigst insinuerade beswärs-puncter.*

³ Tryckt resolution 16 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts nådige resolution uppå krigs-befälets beswär af de wärfwade regementen.*

nådigst stadfästas, med then tillägning, att soldater och båtsmän, hwilka lågo uti städerne uti gvarnizon eller quarter, fingo, då the woro ledige ifrån sin wakt, idka handtwärck, dock utan at sättia sig några tillsammans, och således gjöra eller inrätta wärckstad. Therjemte, uti sidsthögstbem:te kongl. resolution på städernes beswär, beträffande thet gemena utur fångenskapet hemkomne förafskiedade krigsfolcket, som med något handtwärck wille umgås, förordnas. Thet borde the niuta then förmån till godo, som 6 art. 12 § af 1720 års skråordning¹ them främmandom tillägger, i så måtto, at när the ej wille stå under skrårer och gillen, the då icke skulle wara thärtill förbundne, utan få öfwa theas handtwärck, och för rätta mästare i theas profession ansedde warda, så wida the adlade goda prof af sitt arbete för wederbörande magistrat. Men the som sådant icke gitta gjöra, skulle tillhållas at arbeta hos mästare, antingen för lärodrängar eller gesäller, alt som the uti något handtwärck kunde mer eller mindre ärfarne wara, in till thess the förwärfwat sig en sådan ärfarenhet, at the kunde winna mästarerättighet. Och uti 1727 års kongl. resolution på krigsbefällets beswär wid the indelte regementerne till häst och foth² § 37, stadgas, at ryttare och knektar på landet icke wore tillåtit, för handtwärcks öfwande, lägga sig in i städerne, eller the i guarnizonerne liggande, tillåtit, at till then ändan wistas på landet. Men the ryttare, dragoner, soldater och båtsmän, hwilke i städerne ägde och bebodde fast ägendom, wore icke förment, at icke thet handtwärck som the kunde hafwa lärddt, enär the, likmäktigt 19 § uti 1719 års kongl. resol:n på städernes allmänne beswär, ärlade contingent therföre till staden. I lika måtto är ock, genom kongl. resolutioner uppå städernes beswär wid 1734 års riksdag³ § 10 samt 1739 års riksdag⁴ § 20 förordnat, at städernes handtwärckare skola wara närmast om lefwerantz

¹ Tryckt skråordning 27 juni 1720: *Kongl. Maj:ts förnyade algemene ordning och skrå för handwärcckare i Swerige och Finland.*

² Tryckt resolution 3 augusti 1727: *Kongl. Maj:ts nådige resolution öfwer de af krigsbefålet wid de indelte och wärfwade regementer til häst och fot, under denne påstående riksdag, i gemen andragne underdånige beswär.*

³ Tryckt resolution 17 december 1734: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring på de allmenna beswär, som städerne uti Swerige och Finland, igenom theas fullmächtige hafwa wid thenna riksdagen i underdånighet andragit.*

⁴ Tryckt resolution 12 april 1739: *Kongl. Maj:ts nådiga resolution och förklaring uppå the allmenna beswär, som städerne uti Swerige och Finland, igenom theas fullmächtige, hafwa wid thenna riksdagen i underdånighet andragit.*

af allehanda moundingerspersedlar, och at så wäl factorister, som regementscheferne skola, i anseende till arbetet, hålla sig till städernes handtwärckare. Af these höga resolutioner och författningar, samt then frihet som therutin nan förundes them af krigsfolket som något handtwärck lärt, till at på wist sätt, med wissa wilkor och på wissa tider handtwärck idka, hafwa nu under the senare åhren, mer än många af krigsfolket och guarnizonsregementerne, tagit sig anledning, at af thes officerare begära och ärhålla permission ifrån tienstgiörande på kortare eller längre tid, ja understundom på flere åhr bortt åt, som ock exempel gifwes på sådane, hwilke aldrig giöra någon cronans tienst, med åberopande af ofwan högstförmälte kongl. resolutioner, samt, skyddade af thes officerare, sätta bemälte soldater och krigsfolck sig neder i städerne och på landet, och obehindrat drifwa thet handtwärck the kunna hafwa lärddt, dragandes således till sig then förtienst, såwäl wid enskildt arbetes förfärdigande som wid moundingars giörande för regementerne, som städernes borgerenskap af ämbeten och handtwärckerierne borde tillflyta. Och för hwilken näring och handtering the förre betala och ärlägga utskylder till cronan och städerne, men the senare icke. Thenna i så måtto tagne frihet har ock gifwit et skadeligit efterdöme för ämbetens och handtwärckeriernes gesäller och lärlingar, till at öfwer gifwa thes mästares wärckstäder, tienst och arbete, samt förskaffa sig försvar wid regementerne, och sedan, såsom antingen permitterade eller ock afskiedade, idka handtwärck för egen räkning, ja, thet mera är, draga till sig andre gesäller och lärlingar samt hålla ordentelige wärckstäder. Som nu borgareståndet ingalunda kan föreställa sig, at et sådant städernes skattdragande borgerskaps förfördelande uti thes borgerliga näring och handtering, samt af högståberopade kongl. resolutioner tagne anledningar till at utöfwa missbruk, lærer gillas och godtkiännas, så anhålles i underdånighet om en sådan förklaring öfwer merhögstbem:te kongl. resolutioner, så at, i kraft theraf, inge andre förafskiedade, utaf krigsfolck, måge äga tillstånd, at i städerne sig nedsättia, och med the willkor högståfwan åberopade kongl. resolutioner föreskrifwa, idka handtwärck, än the som wid regementerne länge och wäl tient, samt för ålderdom och wärckelig årkeslöshet eller kroppsbräcklighet skuld förafskiedade blifwit, och at för öfrigit inga sådane, som genom capitulation träda i krigstienst, eller sig therifrån lösa, måge, efter afskiedstanade, få nyttia thenne öförmälte frihet till at idka handtwärck, som

eij eller hwarken i tienstwarande, eller förafskiedade saltpetter-siudare en slik frihet förunnas bör. Hwad åter widkommer them af krigsfolcket, som stå i werckelig tienst, anhåller borgareståndet likaledes i underdånighet, at friheten till at idka handtwärck, icke må sträcka sig till andre, än them som wärckeligen tienstgörande äro, såsom hwilke, uppå theas emellan ordenteligit waktgörande hafwande fridagar, måge få nyttia then, i ofta högståberopade kongl. resolutioner, förundte frihet till at idka thet handtwärck the kunna hafwa lärddt, aldeles på sätt och wis, som resolutionerne föreskrifwa. Och således inge på längre eller korttare tid permitterade af krigsfolcket, få under permissionstiden bruka något handtwärck, icke eller the af krigsfolket, som i städerna kunna förskaffa sig någon stufwu, gård eller fast ägendom, endast och allenast för then ordsaken skuld wara berättigade, at sittia och drifwa handtwärck, samt at artillerie och fortificationsstaternes handtwärckare eij måge tillåtas, at för andre än theas stater, hwarwid the antagne äro, få arbeta. Och änteligen, at hwad mounderingspersedlars förfärdigande beträffar, wederbörande måge, i anseende till arbetet therwid, hålla sig till städernes handtwärckare af borgerskapet ther guarnizonerne ligga inquarterade, eller inom regementets stånd, men icke at låta slikt arbete utaf andre städers handtwärckare, soldater och krigsfolck förfärdigas, besynnerligen som uppå mästare uti hwarje ämbete ich handtwärckare, i alle städer, nu icke är någon brist, utan fast mera en ömning tillgång.

23 §

Om gröfre hellsingewäfs hallande och stämplande.

Som westernorrlandske städerna med eij mindre förlust än missnöije, flere åhr tillbaka har måst finna, at then gröfre wäfnad som allmogen och flere ther i orten tillwärrcka, så årligen till godheten aftager, at han till största delen wid borgerskapets tillgörande lefwerantser theraf till Kongl. Maj:ts och cronans behof, som ansenligit quantum årligen årfordrar, blifwer för odugelig ansedd, utom thet at private kiöpare icke eller, med then samme, till sine nödige behof, kunna wara belåten. Förthenskull hafwa bem:te städer funnit aldeles oundgängeligit wara, at i underdånighet begära, thet måtte sälljaren af thenna wahra, som på wist sätt eij annorledes anses kan, än en manufactur- eller slögde-wahra, blifwa tillförbunden, at i then stad, till hwars handelsgebiet han hörer, wid hall-rätten låta stämpla sådan wäfnad, då thet kan förekommas, at en slik odu-

gelig wahra, så wäl Kongl. Majj:t och cronan, som private köpare till största skada, tillwärckad warder, och at således then wäfnad, som eij finnes wara stämplad och hallad, må blifwa för odugelig och conficable ansedd. Börandes thenna wäfnad wid hallrätten, efter godheten, sorteras och med sine wisse stämplor thereafter förses, då så wäl Kongl. Majj:t och cronan, som private köpare, kunna om wahrans godhet och rätta beskaffenhet wara försäkrade och trygge. Hwarjemte man ock i lika underdånighet då kan försäkra, at thenna wäf-tillwärckning skall, till fäderneslandets ganska stora nytta, otroligen blifwa uparbetad och förbättrad, theremot then ädla och goda rå-materien, som orten sielf till ymnighet producerar, warder nu elljest på et oförswarligt sätt handterad och wårdslösad. Och på thet hwarken allmogen eller andre, som thenna wahra ther tillwärcka, måge hafwa orsak at klaga öfwer någon owanlig afgift i thetta mål, så tillförbinda sig wästernorrlandske städernes borgerskap, at gifwa sälljaren, när thenna wahra utur första handen köpes, stämpelpeningarne tillbaka, utan afräkning på köpeskillingen af sielfwa wahran.

24 §

Ang:de handlandes antagande.

Äfwen som igenom Kongl. M:ts nådigste resolution på städernes allmänne beswär 1734 § 23 stadgat är, at, till undwikande af fattigdom och bönhaseri, inga flere till mästare och handtwärkare i städerne må antagas, än magistraterne och wederbörande ämbeten nyttige och nödige pröfwa, så synes eij mindre engelägit wara, i anseende thertill, at magistraterne, efter thet handlande borgerskaps eller handels societeternes infortrade yttrande eller betänckande, bäst kan pröfwa och finna huru många handlande städernes rörelse tåla kan, at icke eller flere handlande må tillåtas uti städerne sig nedsättia än magistraterne med handels societeterne, eller thet handlande borgerskapet, nödige finna, emedan städernes bibehållande och bestånd ganska mycket ankommer på icke allenast gode, utan ock et måtteligit, och efter handelsrörelsen lämpat antal handlande. Hwarom dock Kongl. Majj:ts och riksens höglöfl. commercecollegium rätteligen eij kan wara underrättadt, hwaraf oftast kunde hända, att twertemot magistraternes och handels societeternes hälsosamme och nyttige pröfwande, högbe:te kongl. collegium, utan åtskillnad, icke allenast gofwe bifall till flere handlandes nedersättiande i städerne, än handelsrörelsen wärckeligen tål, utan ock understundom sådanes, som icke wore orten och thet allmänna till någon

nytta, hwarigenom ganska många fallicemter ofelbart existera skulle och fatigdomen blifwa mera allmän, samt crediten lidande. Borgareståndet anhåller förthenskull i underdånighet, thet nu må blifwa stadgat, at när en till handelsfrihets ärnående sökande, genom magistratens resolution, som sig stödjer på, eller enlig är, med handelssocietetens, eller thet handlande borgerskapets lika tancka, får afslag, then tå thermed bör låta sig nöija, utan at få theruti ändring söka, men i annor händelse, och tå magistraten uti sitt utslag icke kan hafwa afseende på handelssocietetens eller borgerskapets yttrande, then missnöjde då, till ändrings sökande, må till höglofl. kongl. commercecollegium sig få wända. Börandes dock the städer som hafwa wederbörligen gillade och stadfästade handelsreglementen, therwid, efter bokstafwens lydelse, bibehåldne warda.

25 §

Om handtwärksgesällers förpassning från andre städer än Stockholm.

Som Hans Kongl. Maj:it genom thess nådigste bref till öfwerståhållareämbetet i Stockholm och thess befallningshafwande i orterne af åhr 1751, förbudit handtwärksgesällers förpassande till utrikes resor från alla andre orter i riket än Stockholms stad, så hafwa the öfrige städerne måst ärfara, at ganska få swenske gesäller som förut utreste warit, i riket återkommit, och at jemwäl nu mindre än tillförene främmande gesäller och goda arbetare inkomma, hwilket man med säkerhet sluta kan i synnerhet therutaf härröra, at slike handtwärksgesäller, hwilka alle tider ägt frihet at resa på theras handtwärck hwar the åstundat, således ställas under twång, och therföre fast ogierna i riket inkomma. Jemwäl alle, som sig om resepass ärhållande till utrikes orter anmäla, och, i anledning af högstbem:te kongl. bref förwisas till Stockholm, häldre begifwa sig, fast med missnöije, dit, i hopp at therifrån kunna ärhålla förpassning, om the ej thess lyckeligare anträffa. Altså finna sig skrååmbeterne i the öfrige rikets städer ofta i ganska stor förlägenhet för gesäller och arbetare, hwaraf fölljer at öfwerflöd af them nödwändigt måtte finnas i then ena orten och brist theremot i then andra, till icke allenast handtwärksämbeternes utan ock landets inwånares märckeliga skada och lidande. Och som sådant förordnandes bestånd ofelbart för en framtid skulle wara af mycken betydelse, hwarigenom jemwäl thessutan, på et enskylt tillstyrckande, ändring giord är uti förre utgångne kongl. förordningar och resolutioner om städernes inwånares, theras handtwärksgesällers och arbetares

förpassningar, så anhåller borgareståndet i underdånighet, thet måtte hädanefter med handtwärcksgesällers förpassande till så wäl in som utrikes orter efter förra wanligheten förhållas, och at thet med på en enda magistrats godtfinnande icke ankomma må, till the öfrige handtwärckeriernes i riket märckeliga skada och förlust. Warandes dock borgareståndet thet hos af then tancka, at ingen svensk handtwärcksgesäll må till utrikes order förpassas, för än han stält wedersäffig borgens för sin återkomst i riket inom wisse åhr.

26 §

Om nederlagsfrihetstiden för bergslagsstäderna.

Uti 37 § af Kongl. Maj:ts nådigste resolution på städernes allmänne beswär wid sidstl:ne riksdag,¹ är wäl tiden till nederlagsfrihetens niutande på spannemål som till bergslagerne kommer at upföras, så förlängd, at then borde bestå af tre månader om sommar och winter samt sex månader om hösten och wår-tiden, utan afseende på spannemålens upläggande och afförande i större eller mindre poster. Men Kongl. Maj:ts och riksens cammar- och commercecollegier samt statscontoir hafwa sedan genom bref till h:rar landshöfdingarne af d. 26 Januarii 1753, gifwit tillkänna, at Hans Kongl. Maj:t, efter thet inkomne underdånige förfrågningar, förklarar, thet 53 § i thet nådigste resolution på allmogens allmänne beswär wid samma riksdag,² som utsätter nederlagstid för the ifrån städerna till bergslagen gående wahrer, tre månader om hösten och två månader om wåren, borde efterlefwas. Och som then uti förstnemde 37 § af städernes allmänne beswär förundte nederlagsfrihetstiden är för städerna aldeles oundgängelig, och till föllje af kongl. resolutionerne på städernes allmenne beswär af d. 1 Sept. 1664³ § 26, d. 10 Decembr. 1672⁴ § 31, samt d. 3 Febr. 1748⁵ § 46, synes

¹ Tryckt resolution 7 juli 1752: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som städerna uti Sverige och Finland, igenom thetas fullmäktige, hafwa wid thenna riksdag i underdånighet andragit.*

² Tryckt resolution 29 juni 1752: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som thesz trogne undersåtare af riksens allmoge uti Sverige och Finland, igenom thetas utskickade fullmäktige, wid sidst öfwerståndne riksdag, i underdånighet ingifwa låtit.*

³ Resolution 1 september 1664, tryckt i Stiernman 1728–33, 2, s. 1512–1531.

⁴ Resolution 10 december 1672, tryckt i Stiernman 1728–33, 2, s. 1689–1704.

⁵ Tryckt resolution 3 februari 1748: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som städerna uti Sverige och Finland, igenom thetas fullmäktige hafwa wid thenna riksdagen i underdånighet andragit.*

hafwa bordt städerne förr till godo komma, hälst allmogen icke med skiäl kunnat säija sig therigenom något lida. Förthenskuld anhåller i underdånighet bergslagsstäderna, at samma förstnemde tid till nederlagsfrihets niutande af 3 månader om sommar och winter samt 6 månader om höste- och währ-tiden, utan någon framdeles theruti tillgörande ändring, ytterligare må blifwa faststald.

27 §

Om controllstämpelens afskaffande på guld-, silfwer- och teenarbete.

Genom en under d. 7 Decembr. 1752 utfärdad förordning,¹ hafwer Hans Kongl. Maj:t i nåder behagat påbiuda en controll-stämpels sättiande på alt guld, silfwer och teen som i riket warder arbetat, jemte en och annan författning om arbets-ordningen i berörde metaller, till hwad hallt och godhet the böra arbetas, tillsynen therwid, samt stämpelafgiften theraf. Then nådiga afsikt Hans Kongl. Maj:t med thenna omförmälte inrättnings påbiudande och wärckställande allernådigst förklarar sig hafwa haft, nemligen, at å ena sidan, the som kiöpa och tillhandla sig något af förenämde metaller giordt arbete, måge hafwa all åstundad säkerhet om slikt arbetes rätta godhet och värde, och å andra sidan at sådane bommar måge blifwa lagde för wanartige arbetare, at the them ej lätteligen kunna öfwerträda, samt att therjemte redelige och rättsinnige arbetares goda namn må tryggas för misstankar, och slike arbetare äfwen skyddas för hinder uti afsättningen af theras arbete och tillwärcningar, är wäl högstberömmelig, som hon ock med underdånigste wördnad anses bör, men emedan förbem:te controllinrättning medförer för ämbeterne så mångahanda tryckande beswärligheter, och at ganska stort hinder uti theras handtering och borgerliga näring, samt thessutan försätter these ämbeten uti et ganska swårt äfwentyr. Icke till förtigandes, at, efter ämbeternes oförgripeliga tancka, säkerheten för wederbörande kiöpare om arbetets rätta halt, godhet och värde, icke härmedelst står at ärnå, utan synes lika wäl kunna ärhållas, utan en sådan

¹ Tryckt stadga 7 december 1752: *Kongl. Maj:ts nådige stadga, angående en controllstämpels sättjande på alt guld, silfwer och tenn, som hädanefters här i riket warder arbetat, jemte en och annan nödig författning om arbets ordningen i berörde metaller, samt tillsynen therwid.*

inrättning som graverar arbetet och tillwärcckningarne med afgifter, och således ofelbart äfwen förökar dyrheten. Förthenskull hemställa guld- och silfwer- samt teengiutarehandtwärckerierne i underdånighet, om icke thenna omförmälte controll-inrättning kunde inställas, och thet i anseende till följande omständigheter:

1:o är igenom the förre härom utkomne kongl. påbud och författningar, wordet stadgat, at hwar och en guldsmed och teengiutare skall sättia sitt namn och märke uppå thet arbete han å nyo gör, och at hwar och en således är skyldig at swara för sitt arbete, om theruti någon flärd finnes. Hwilket ämbeterne uti så långlige tider städse fullgiordt, och oförrykt till godo niutit, som ock förmedelst then i så måtto gjorde författning, all ärforderlig säkerhet för en kiöpare är, at thet gjorde guld-, silfwer- och teenarbetet hafwer thess laglikmätiga halt, godhet och värde, och sådant så mycket mer, som

2:o guldsmedsämberne äro försedde med alt thet som till guld- och silfwerarbetets proberande i någon måtto ärfordras. Hafwandes ämbeterne äfwen nu, och sedan proberingen med nålar på prober-sten, i anseende till flere metallers sammanblandning på en och samma sten, är worden ansedd för icke så aldeles säker och pålitelig, giordt prober-inrättningen, bättre på capell, så at profwen på thetta senare sättet kunna wärckställas, och således metallernes inra och egenteliga halt på thet aldranogaste utrönas, hwilken inrättning, ehuru mödo- och kostsam then ock för ämbeterne faller, likwäl icke graverar kiöparen, eller arbetet fördyrar. Ståendes och teenproberingen med lika säkerhet, utom controllinrättningen, at på sitt sätt wärckställas och ärhållas. Thet är ock

3:io ej mindre nu för tiden hwar och en, som, till thess ännu mera wisshet, och guld- och silfwerarbetens beskaffenhet, i förenämde omständigheter, will hafwa en ytterligare försäkran, obetagit än thet i förra tider, efter therom utgifne kongl. förordningar warit tillåteligit, at hos riksguardier och kongl. mynts-proberaren låta proba thet af guldsmederne, så i Stockholm som the öfrige rikets städer förfärdigade guld- och silfwerarbete, så att äfwen thenna utwäg, som hwarken hafwer med sig kostnad och arbetets fördyrande, icke eller förorsakar hinder och tidsspillan, jemte andre dylike beswärligheter, gifwes, till at betaga twifwelsmål för en kiöpare om merförbemälte arbetes rätta halt och godhet, men häremot förorsakar

4:to controll-inrättningen, utom thet then samma, hälst the 2:ne magistrats-personerne, som i alla öfrige rikets städer, utom Stockholm, thenna stämpling förrätta, äro utan alt ansvar för these metallers oriktiga halt, hwilket å ämbeterne allena ankommer, ingen mera wiss och säkerhet, än igenom förenämde probering ärhållas, kan åstadkomma, kostnad för antingen handwärcaren eller köparen, i anseende till stämpel-afgiften för arbetet och wahran. Görandes samma arbete dymedelst dyrare, som och hinder och uppehåll förorsakas ej mindre för handwärcare och theras handwärcfolck, än för then som arbetet beställer och köper, hälst proberandet och stämplingen wid controllcontoiret endast på wisse dagar och tider skier, som icke just alltid kan passa sig med handwärcarens och köparens omständigheter. Hwar af then oundgängeliga följd blifwit, at guld- och silfwerarbetarne så wäl som teengutarne, tå en och annan köpare sig hos them, till någon handels görande, infunnit, har måst till sin stora skada, gå miste om then förtienst och wahrans afsättiande, som i annat fall warit nog säker, blott för thet, at theras arbetsstycken icke i tid kunnat med controllen teknade blifwa, och förty hwarcken sälljas eller köpas kunnat, utom thet, at genom then afskafning som wid proberandet uppå controllcontoiret skier, utaf den guld- och silfwer-arbete som stämplas skall, ämbeterne hwarje stämpel-dag mister och förlorar mer och mindre till lodtalet af thess arbete, hwilken förlust, tillsammans räknad, på flere stämpel-dagar, och längre tid, bestiger sig till nog ansenligit. Hwad tenngutarearbetet beträffar, så wisar förfarenheten, at et hälsosamt ändamål, som påsyftas igenom controllinrättningen, ej winnas kan, ty en ganska stor dehl af thet arbetet blifwer ej på controllen proberat och stämplat, för än thet är aldeles färdigt swarfwat, eller skafwit och polerat. Om thet samma är lagom tiokt, så tål thet ingen vidare afskafning, och then förutan, är proberingen omöijelig, men om något, wid proberandet af et sådant stycke afskafwes, och thet sedan till slätande skall omswarfwas, så blifwer thet för tunnleken obrukbart, och således måste omsmältas. Förthenskill får och thet mästa arbetet, utan något prof, controllstämpelen, hwarigenom ändamålet förswinner, och bedrägeriet likafullt kunde af en samwetslös föröfwas.

Wid betraktande häraf, jemte the flere härwid förekommande omständigheter, lærer förthenskill finnas, at thenna controllinrättning wärckeligen beswärar these ämbeten, som ock, i hänseende till stämpelafgiften thet allmenna,

samt at then säkerhet, i anseende till these metallers lagliga halt, godhet och värde, som för allmänheten är nödig, likafullt ärhållas kan, då these ämbetens underdåniga skyldighet blifwer, at till följje af förrhögstbem:te kongl. förordning, arbeta alt guld, silfwer och teen till then ther föreskrefne halten, samt at, i alle öfrige mål fullgjöra the härom utfärdade kongl. påbud och stadgar. Hwarföre ock om thenna controll-inrättnings inställande i underdåniget anhålles.

Thessutan föränlåtes ämbeterne underdånigst andraga, huruledes Kongl. Majjt förmedelst nådig skrifwelse till herrar landshöfdingarne af d. 10 Junii förledne år,¹ i nåder förklarar, at så wäl the förafskiedade som the i tjenst warande af militien, hwilke bo på landet, och ther willja idka the guld- silfwer- och teen-arbeten som hwar och en af them lärdt, wäl må tillåtas, at, så hädan- efter, som hittills, thärstädes sådane arbeten förfärdiga, dock, at the therwid ställa sig Kongl. Majj:ts nådigste utfärdade controll-stadga till underdånig noga efterlefnad, samt at the icke något af sine förberörde arbeten till andre aflåta eller föryttra, innan the thet samma förut till någon thär intill belägen stad infördt, och thess controllstämpel therå ärhållit. Ifrån aldraäldste tider tillbaka, har, enligigt the om guld- och silfwer- samt teenarbetes förfärdigande utfärdade kongl. påbud och stadgar, thet warit förbudt, at på landet et sådant arbete giöra. Och således, så i anseende thertill, som ock i förmågo af the guld- silfwer- och thengiutareämbeterne förundte privilegier, förmodar ämbeterne i underdånighet, at the resolutioner, som tillägga så wäl the förafskiedade, som the ännu i tjenst warande af militien, en willkorlig frihet, at idka handtwärck, ingalunda lära sträcka sig till guld- silfwer- och thenarbetes förfärdigande på landsbygden. Hwarföre ock oftaförberörde ämbeten underdånigst anhålla, at, hwad igenom högstförmälte kongl. bref i förenämde måtto är wordet them af militien förunnat, som kunna hafwa lärdt sådane arbetens förfärdigande, nådigst kunde ändras, på thet handtwärckerierne, af städernes borgerskap, som på dylike handtwärck burskap wunnit, måge warda wid theras tillståndige, och i kongl. resolutioner befastade, rättigheter, utan sådant intrång, bibehållne.

¹ Tryckt kungligt brev till landshövdingarna 10 juni 1754: *Adolph Friedrich med Guds nåde, Sweriges, Göthes och Wendes konung ... Såsom wi för godt funnit, at så wäl de föraffskiedade, som de ännu i tjenst warande af Milicen, hwilka bo på landet, och der wilja idka de Guld- Silfwer eller Tenarbeten, hwar och en af dem lärdt, wäl må tillåtas*

28 §

At byggningstimber af ek, ekestäfwar och klappholts till städerne från landet må införas.

Städerne anhålla underdånigst, at byggningstimber af ek såsom stolpar, löshult, fotträd och poster med mera, må obehindrat till städerne då ifrån landet införas och sälljas, hälst sådant byggningstimber till korswärksbyggnaden är oundgängeligit, och en sådan byggnad för det allmenna så mycket nyttigare, som thertill ganska litet träwircke ärfordras och sådane hus likwäl i några hundra år kunna stå och bebos.

Likaledes anhålles i underdånighet at ifrån landet må till städerne få införas ekestäfwar och klappholts till hwarjejanda träkärill och dylikt behof.

29 §

Om carolinlaget.

Öfwer hwad borgareståndet wid sidste riksdag i underdånighet andragit, rörande carolin-lagets lindrigare beräkande i anseende till tullen, har Hans Kongl. Maj:t uti resolutionens 4:de § i nåder lofwat särskildt förordna.¹ Men som sådant ännu icke skiedt, utan hafwa the öfrige städerne måst betala högre procent, än Stockholms stad, förthenskull anhålla samma städer i underdånighet, thet måtte the härutinnan få niuta lika rätt med Stockholms stad.

30 §

Ang:de tid till observationer wid tullwäcket.

Öfwer thet tullbetiänte för ringa kunna hafwa beräknat uti thesas specialer, författas wäl behörige observationer, men icke öfwer thet, som för mycket kan wara påfördt, antingen af förseende, eller genom befunnen brist i wikt och måhl, eller af andre tillfällen och ordsaker. Skeendes ock icke sällan, at observationer 5 à 6 ja flere år tillbaka först communiceras till förklaring eller betalning, hwarigenom ejj allenast mycken willa och oreda förordsakas, utan ock undersåtarna thermedelst tillfogas lidande och skada. Borgareståndet hemställer förthenskull i underdånighet, om icke, äfwen som tullcamrarne hafwa för sig wiss föresatt tid till thesas specialers inlefwerande, tullcontoiaren

¹ Tryckt resolution 7 juli 1752: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som städerne uti Swerige och Finland, igenom thesas fullmäktige, hafwa wid thenna riksdag i underdånighet andragit.*

thesslikes måge blifwa förelagde tid, af åtminstone et åhr efter upbördsårets utgång, inom hwilken riktige observationer öfwer både hwad för litet och för mycket kan wara undersåtarne påfördt, böra utfärdas, och at therefter inga observationer måge gällande wara.

31 §

Om 10 procents öfwerwigt på näfwer.

Beswära sig theröfwer i underdånighet the städers borgerskap, som föra näfwer inrikes orter emellan, at, enär undertiden någre få lisspund öfwerskiuta hwad wid förtullningen theraf kan angifwit wara, warder samma öfwerskott wid försälgningsplatsen confiscation underkastat, ther dock eij allenast omöijeligt är, at i thet nogast weta, huru många lisspund i fartyget kunna wara inlastade, emedan wid lastage-platsarne någon wäg icke kan hafwas, eller sådan wahra beqwämligen låter sig wid inlastningen wäga, utan warder och näfret, som öppna fartyg föres, oftast af rägn och wäta under resan tyngre, såsom thenna wahra åter i torr wäderlek förlorar wigten. Förthenskull anhålles i underdånighet, at när näfwer inrikes orter emellan siöledes föres, thermed i alla delar må förfaras efter 40 § i 1734¹ och 12 § i 1741² års kongl. resolutioner på städernes beswär, så at när wid utwägningen theraf, eij blifwer större öfwerwigt än tio procent, ägaren då må, så wida han elljest intet underslef befinnes hafwa förehaft, för confiscation wara fri, emot tullens ärläggande för öfwerskottet.

32 §

Ang:de tid till observationer wid manufacturfondsafgiften.

Ehuruwäl förr utfärdade kongl. författningar tydeligen fastställa en wiss kortt tid, inom hwilken observationer böra göras öfwer upbördsmäns räkenskaper, har dock borgareståndet förnummit, at riksens ständers manufacturcontoir

¹ Tryckt resolution 17 december 1734: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring på de allmenna beswär, som städerne uti Sverige och Finland, igenom theras fullmächtige hafwa wid thenna riksdagen i underdånighet andragit.*

² Tryckt resolution 13 november 1741: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the almänne beswär, som städerne uti Sverige och Finland, igenom theras fullmächtige, hafwa wid thenna riksdagen i underdånighet andragit.*

först åhr 1753 låtit observationer författas öfwer manufactur-fondsspecialerne ifrån åhr 1740, samt således på 10:de à 12:te året, sedan specialerne håldne blifwit, och i samma observationer med manufactur-fonds afgift ansedt sådane wahrer, som tullbetieningen uti thess förklaring anmärckt, icke hafwa warit uti manufactur-fondstaxorne till dylik afgift upförde, och af hwilka wahrer then-samma följakteligen icke fördristat sig samma afgift upbära, till undwikande af thet ansvar, som 51 § i 1734¹ och 46 § i 1748² årens resolutioner på städernes beswär utsätter för them som extenderar förordningarne widare än the i bokstafwen lyda. Och som borgareståndet för angelägit anser, så wäl, at inge flere eller andre wahrer warda emellan riksdagarne med manufacturfondsafgiften belagde, än the som i manufactur-fondstaxan specificce stå nemde, som ock, att the till giörande observationer ofördröjeligen blifwa forfattade, på thet icke igenom thetas utdrägt på tiden och therunder emellan kommande dödsfall eller andre händelser, sakerne måge dragas i widlyftighet, och änckor samt omyndige barn råka i olägenhet och lidande, så anhåller borgareståndet underdånigst eij allenast, at thesse formerade observationer och wederbörandes theremot afgifne förklaringar måtte af wederbörlig domstol närmare blifwa skiärskådade, samt theröfwer sedermera lag likmäßige utslag meddelte, utan ock, at wederbörande revision må tillhållas, at wid ansvar till giörande, dylika observationer författa innom then tid, af sex månader, som 5 § i Kongl. Maj:ts nådigste resolution på städernes beswär d:n 16 Octob. 1723 till magistraternes räkningars reviderande föreskrifwer.³

33 §

Ang:de stenhuss byggande i städerna.

Hans Kongl. Maj:t har wäl åhr 1753 genom nådig skrifwelse till herrar landshöfdingarne för godt pröfwat, at alle nybyggnader, särdeles i the större städer-

¹ Tryckt resolution 17 december 1734: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring på de allmenna beswär, som städerna uti Sverige och Finland, igenom thetas fullmäktige hafwa wid thenna riksdagen i underdånighet andragit.*

² Tryckt resolution 3 februari 1748: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som städerna uti Sverige och Finland, igenom thetas fullmäktige hafwa wid thenna riksdagen i underdånighet andragit.*

³ Tryckt resolution 16 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring öfwer de, wid denne genom Guds nåde nu wäl öfwerståndne riks-dag, utaf samtelige städerna, genom deras fullmäktige, underdånigst insinuerade beswärs-puncter.*

ne, i anseende till the farlige trähusen, och therigenom upkommande eldswådor som flere städer ödelagt, borde tädanefterskie med större och mindre stenhusefter inwånarens råd och lägenhet. Men ehuru hwar och en låter sig högst angelägit wara, att, till sin nytta och förmån, på thet bästa och waraktigaste sätt som giörligt är, och thess förmåga tillsäijer, bygga, så äro dock the mästa rikets städers inwånare icke i tillstånd, någon stenhusebyggnad att åstadkomma, i anseende så wäl till materialier af tegel och kalck, som på en del orter, ther ingen siöfart är, icke utan en alt för stor kostnad stå at ärhållas, samt brist på förfarne och pålitelige arbetare, som besynnerligast för medellöshet och fattigdom, hwilken medföljer större delen af städernes inwånare, särdeles them som någon eldswåda öfwergått. Hwar förutan en så kostsam byggnad uti sådane städer ther inwånarne allenast till egen nödtorft och bärgning bygga, utan at genom hushyror, theraf kunna någon ringaste inkomst hafwa, icke skulle kunna sig bära, utan som the, i then händelsen af stenhusebyggande, wordo nödsakade at theruti nedlägga sin lilla förmåga, såsom ett dödt capital, så försattes the ock ofelbart thermedelst utur tillstånd at drifwa sin handtering och rörelse. Warandes therjemte at befrukta, i fall något twång therwid brukas skulle, thet en stor del städer till sin prydnad och warelse aldeles förfölle, och, the fattigare i synnerhet, hwilke likwäl för sin lilla rörelse, i anseende till myckenheten, till Kongl. Maj:it och cronan ansenligen contribuera, blefwe twungne at få utur städerna, och förse sig med andre näringsmedel, samt fölljakteligen then öfrige delen af rörelsen, i brist af handtwärckare och andre nödige arbetare aldeles uphöra. Kunnandes icke eller seijas, at, igenom stenhusebyggnad, någon besparing af skogarne åstadkommas kan, när man anser hwad mycken ung och omogen skog till tegel- och kalkbränneri upgår, som till antalet af trän, wida öfwergår, hwad till husbyggnad af moget timber betarfwas kan, hwilket, enligt kongl. skogsordningen, icke får brännas eller uppkohlas, utan endast till bygningswärcke användas, och städerna, såsom en betydande del af rikets styrka, äfwen så wäl som bergwärcken, äro berättigade at få nyttia. I anseende till alt thetta, anhålla underdånigst städerna i gemen, at ifrån then påbudne stenhusebyggnaden i så måtto blifwa befriade, at thet icke må blifwa något twång, utan hwar och en fritt stå, sådan byggnad at anställa, som thess råd och lägenhet tillseija kan, i hwilken förmodeliga händelse icke twiflas, at ju alla the som se sin utkomst med stenhusebyggnad, lära sådant

wärckställa, hälst om någre wisse förmåner them theremot skulle förundte blifwa.

34 §

Om prässtobaks stämplande.

Kongl. Maj:ts nådigste förordning angående inrikes manufactur- och handtwärckarewarors förpassning och förtullande af d:n 7 Maii 1742,¹ förmår wäl uti 4 § at hwad, thet så kallade kistegods eller präss-tobak angår, så, emedan hwarje rulla icke kan för eller wid inpräsnningen i kistan stämplas, skall wid anländningsorten af samma präss-tobak, ther öppningen och försälgningen kommer at skie, hwarje rulla, innan någon försälgning försiggår, med hall-stämpel märkas. Men som igenom sådant hwarje tobaksrullas stämplande, tobaken, som då skall, rulla från rulla utur kistan hwaruti han prässad är rifwas, förlorar sin wätska och warder snart skiämd, hälst han aldrig så wäl kan i kistan åter inpackas och inläggas. Hwartil kommer, at när sådane tobaks-kistor till städernes köpingar och bytesplatsar, eller till gästgiwerierne på landet, ther ingen tillgång på stempling är, förde warda, städernes handlande då äro för beslagare utstälde. Förthenskull, och som befarade lurendragerier och inpractiseringar af thenna wahra, finnes nogsamst stå at förekomma, när, efter förenämde §:s lydelse, ett snöre korswis slås om kistan, hwars ändar sedan med fabriqueurens- och tullstämplarne förses, på sådant sätt, at de icke igenom försslen rubbas. Hwarefter åter wid anländningsorten, noga af hall- och tullbetjänter efterses stämplarnes och förpassningens riktighet, hemställandes i underdånighet, om icke then hit intill brukelige stämplingen af hwarje rulla må uphöra, hälst thessförutan fabriqueurens sedel skall i hwarje rulla wara inspunnen, hwilcket med förenemde stämplings- och förpassnings-sätt tillsammans lagdt, finnes gifwa nog tillräckelig säkerhet at wahran är inhemsk. Warandes dock borgareståndet af then tanckan, at, när fabriqueurens sedel eij finnes i rullan inspunnen, sådan tobak då må wara laga åtal underkastad.

¹ Årstycket 7 maj 1742: *Kongl. Maj:ts nådige förordning, angående inrikes manufactur- och handtwärckare-warors förpassning och förtullande.*

35 §

Om drängars städjande till siöfolck.

Then brist som öster- och westerbottniske städerne hafwa på tillräckelige båtsmän till siöfarten, föranlåter them i underdånighet anhålla, thet 16 § af Kongl. Maj:ts nådigste resolution på wästernorrländske upp- och siöstädernes enskildte beswär af d:n 16 decemr, åhr 1723, måtte sig äfwen sträcka till öster- och västerbottniske städerne, at, till siöfartens fortsättiande, få stadia sig drängar, som them allenast öfwer sommaren med seglande betiena, och niuta lika försvar och beskydd, som andre lagstadde drängar, när the i mantalslängderne stå antecknade för theras båtsmän, och therpå kan uptas behörigt intygande, hwaruti the sig så mycket mera förse at blifwa willfarne, som these städer elljest finna sig utur tillstånd satte, at kunna landtmannens producter från orten afföra.

36 §

Ang:de fri exportation af theér emot 1/8:dels proc:s recognition.

Som Götheborgs stad blifwit then förmånen förund, at emot en ottondels procent i recognition, utom tull och andre afgifters ärläggande, till utrikes orter få exportera the på ostindiske aucionen i Götheborg upköpte theèr, så framt the innom 12 månader efter första aucionsdagen afskieppas. Hwaremot alle andre stapelstäder i riket, som willja exportera thenne slags wahra, måste erlægga then tull och afgifter, som för the till inrikes consumption här i landet qwarblifwande theèr äro ålagde, utan at therföre wid utskieppningen niuta någon restitution. Så emedan naturliga billigheten fordrar, at then ene stapel-stadens handlande bör niuta lika frihet och förmån som then andre, ty anhålles at the ostindiske theèr, som stapel-städernes handlande på aucion i Götheborg inropa till utskieppning, måtte emot 1/8dels procent's recognition, ifrån Götheborgs tullcammare till andre stapelstäder få transporteras, och i packhusen, under wederbörande tullbetiänters wård, inläggas, till at sedermera innom behörig tid, till utrikes orter afskieppas, och at therjemte, för the till nyttjande i riket inropte waror, för wilka behörig tull, med mera, blifwit betalt, samma umgälder måtte restituerade blifwa, när med tullcammarens attest bewises, at slike waror, för hwilke afgiften ärlagd blifwit, innom 12 månader ifrån första aucionsdagen, wärkeligen till någon utrikes ort exporterade blifwit.

37 §

Ang:de svenska skiepps bestyckande som gå till Spanska siön.

Hans Kongl. Maj:t har wäl, genom nådigt förordnande under d. 2 Dec. 1754 för godt funnit, at the till Spanska siön gående svenska coopvaerdiefartyg böra, i anseende till the af tetuaniske och andre marrocaniske siöröfware, emot christna magters handelsskiepp nu på en tid för öfwade wäldsamerheter, så kärt them är, at medelländske friheten åtniuta, eller undfå algieriske siöpass, wara på thet sättet bestyckade, at et fartyg från 50 till 100 a 120 lästers storlek, skall hafwa ombord åtta trepundiga canoner, tre a fyra nicksaker, eller i theras ställe lika många enpundige stycken, jemte handgewär för besättningen, sprängkistor samt andre förswarsmedel, som wid dylika tillfällen brukas. Nu emedan thet är så wäl ogiörligt som onyttigt för mindre fartyg af 50 a 60 lästers storlek, som gemenligen hafwa ombord eij mer än 6 a 8 man, at nyttia så mycken bestyckning som större fartyg af 100 a 150 läster, fara med 17 a 20 man, utom thet at sådant skulle förordsaka skiepsrederierne och the handlande alt för mycken kostnad och beswär. Förthenskuld anhålla rederierne i gemen underdånigst om lämpelig ändring och rättelse uti förr högbem:te kongl. förordnande, samt at tillika må medgifwas, at få fylla antalet med 4-pundige canoner i stället för 3-pundige, och at alla the fartyg, som icke äro destinerade åt Medelhafwet, eller gå längre än till S:te Übes och Lissabon, måtte hädanefter slippa bestyckningen, och äntå blifwa med turkiskt pass försedde.

38 §

Ang:de præmier wid strömmingsfiskerierne.

Hans Kongl. Maj:t har wäl icke allenast medelst nådig upmuntran och kungörelse af d. 8 Sept. åhr 1752,¹ angående wisse förmåner för them som willja idka saltsiöfiskerierne, utan ock genom thess sedermera utfärdade reglemente för haf- och skiär-fiskerierne i riket af d. 8 April 1754,² allernådigst behagat förunna et wist præmium för then strömming, som uti öppna hafwet med skiötar och nät, eller wid rikets strander fiskas. Men som högstbem:te reglemente

¹ Tryckt kungörelse 8 september 1752: *Kongl. Maj:ts nådige kungörelse, angående wisse förmoner för them, som til fiskeriers idkande wilja sig i skärgården nedsättja.*

² Tryckt reglemente 8 april 1754: *Kongl. Maj:ts nådiga reglemente för hafs- och skiärfiskerierne i riket.*

therjemte uti 4 § förmår, thet sill och annan fisk, eij må i andre, än af tunnebindare märkte bukige hel- och halv-tunnor, fierdingar och mindre härtill inpackas. Förbiudandes samma artic:s 19 § ibland annat, at thet för strandfisket faststälte præmium icke må tilldelas then fiskeidkare, som eftersatt hwad i ofwanhögstbem:te 3 § befalt blifwit. Altså, och emedan städernes fiskerskap således eij allenast icke hafwa at hugna sig af then nådigste upmuntran och förmån om åtniutande af thet för strömmingsfiskets idkare faststälte præmium, utan ock hafwer at befara, at thet, till föllje af högstberörde förordnande, warder förpliktat, för sin fångade strömming, at förse sig med bukige kärill, som eij af fiskerskapet sielf, utan af tunnebindare kunna förfärdigas, hwarigenom fiskerskapet, som här tills i nåder haft frihet, at sielfwe till egit behov göra the wanlige större och mindre strömmingskiärill utan buk, skulle såsom mäst fattigt folck, uti thenna näring hindras, och med ansenligit, om icke odrägeligit, förlag, till uphandling af slike bukige kiärill, beswäras, utom thet at thenna för riket så nödige wahra blefwe, kiöparen till last, dyrare. Warandes ingen oordentelighet at befara tå the, af gammalt, brukelige tunnor, innan någon strömming i them insättas, blifwa, till underdånigste föllje af förre kongl. förordningar, af thertill förordnade krönare, besiktigade, mätte och krönte. Altså är städernes fiskande borgerskaps underdånigste ansökning, at thet i nåder faststälte præmium må them, för thetas strömming, förunnas, fast thenna fiske-wahra icke uti bukige kärill blifwit insaltad, tå thet öfriga, som i förr högstbem:te reglemente allernådigst befalt är, wederbörligen efterlefwadt och i akt tagit blifwer.

39 §

Om förbud mot utskeppning till utrikes orter af wed, pipstäfwar etc.

I anseende till den brist på wedbrand och bränsle, timber och tienligit wircke till handtwärckeriernes behof, samt åke- och plogredskap för landtmannen, som alt mer och mer sig i Skåne yppar, och hotar så wäl städerne som den härliga slättbyggden med en oundwikelig undergång, däräst icke sådant igenom tidige hielpemedel förekommes, anhålla skånska städerne underdånigst, at all utskeppning till utrikes orter af wed, pipstäfwar, wagn- och plogredskaps-wircke, må i nåder förbiudas, samt skånska städerne i nåder tillåtas, at ifrån alla inrikes orter, Blekingen dock undantagen, med jordägarens minne och

samtycke köpa och afföra wed, timber och hwarjehanda träwaror, hwarigenom icke allenast den i Skåne nu warande bristen kunde blifwa stoppad, utan ock de skogsorter i riket, som af ofruktbare skogar hafwa förråd, få tillfälle dem mera nyttige göra, och till egen förmån, som sine medundersåtares nytta använda den myckenhet af skog, som på sine ställen nu i brist af skiälig afsättning i skogarne ligger och ruttnar.

40 §

Ang:de wanmåttigt tegel och änckel tull therföre.

Kongl. Maj:t har uti resolutionen uppå städernes allmänna beswär d. 16 Octobr. 1723 § 8 i nåder behagat förklara,¹ at, enär till Kongl. Maj:t upgifwas, hwad af the för Stockholm stad utgifne förordningar till the öfrige rikets städer kunde lämpas, Kongl. Maj:t thess förordning tå för hwarje stad i synnerhet deröfwer wille låta utgå. Och som the angående wräkandet af det till Stockholm stad ankommande wanmåttigt, illa brändt och handterat murtegel, uppå Kongl. Maj:ts nådigste förordnande, utkomne kundgiörelser och tagne författningar finnes till samtelige städerna i riket wara lämpelige, så anhålla städerna i underdånighet, at alt till städerna inkommande wanmåttigt murtegel, hwilket icke håller i längden ellofwa och fem åttondels tum, och uti tiokleken tre tum swänskt mål, så wäl som ock alt illa brändt och odugeligt murtegel, bör, oacktadt hwad enskyllan derwid göras må, förklaras confiscabelt, samt tillärkännas staden, dess fattige jemte beslagaren till treskiftes, och ägaren dessutom böta tijo dahl:r silf:mt, såsom ock at ingen försälgning tillstädias må af ankommande murtegel innan det förut undergått behörig wräkning och besiktning af tillförordnade betiänte, emot åtniutande wräkare-lön, tu öre silfwermynt för hwarje tusende tegel, som betales af kiöpare och sälljare till hälften hwarthera, wid the uti handelsbal:ns 1 cap. 10 § utsatte böter. Hwilket alt wid nästkommande 1757 års början kunde sättias i wärckställighet.

I öfrigit och som det ej litet bidrager till nyttige inrätningars anläggande och upkomst uti riket, hälst af sådane hwartill rudimaterien finnes uti landet, enär tillwäreckningarne med alt för swåra afgifter icke warda belastade. Altså och

¹ Tryckt resolution 16 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring öfwer de, wid denne genom Guds nåde nu wäl öfwerståndne riks-dag, utaf samtelige städerna, genom deras fullmäktige, underdånigst insinuerade beswärs-puncter.*

emedan det tegel, som ifrån tegelbruken införes till städerna hittills med dubbel tullafgift varit beswärat, hwilket icke allenast är stridande emot anförde grundsats, utan och förorsakar dyrhet uti försälgningsprise, samt således äfwen hindrar wärckställigheten af Kongl. Maj:ts nådigst tagne författning till stenhus byggande i städerna. Fördenskull anhåller borgareståndet underdånigst, det för tegelbruks tillwärcnkningar icke mera än en gång tull fordras och uptagas må, och således desse tillwärcnkningar, enär wid utskeppningsorten wederbörlig tull blifwit erlagd, hwilket med förpassningen fulltygas bör, sedermera till städerna tullfritt måge införas.

Underställandes derhos borgareståndet i lika underdånighet Kongl. Maj:ts nådigste bepröfwande, om icke den wisse städer förundte friheten, at ifrån utrikes orter få införa murtegel, nu mera må uphöra, emedan tillwärcnkningarne wid inrikes tegelbruken fulleligen lära kunna ärsättia och swara emot det erforderlige behofwet.

41 §

Om förbud emot then wid Avesta bruk förfärdigade kopparkärills kringförande och sälljande i städerna och på landet.

Anhålles af kopparslagareämbeteterne underdånigst, at stora kopparbergslagen hädanefter icke må äga den frihet, som dem uti contractet af d:n 25 Maii 1742 och dess 6 § tillagd är, at neml:n föra de i Afvesta förfärdigade kopparkärill till städerna och marcknadsplatserne och dem där uti öpne bodar försällja, hälst en sådan frihet icke äger någon grund i sielfwa brukets privilegier, hwarförutan den är stridande emot allmänna lagen, och i synnerhet handelsbal:ns IV cap. 2 och 5 §§, så wäl som handelsordonance och alle angående handelen i städerna, samt handtwärckeriernes skyddande wid deras rättigheter, utfallne nådigste resolutioner och författningar, och den samme tillika ofelbart länder till kopparslagareämbeternes förtryck och ruine. Utan begäres lika underdånigst, at Afvesta bruk måtte påläggas, at ej annorlunda, än efter förra wanligheten, endast hemma wid bruket, få dess manufacturerade koppar försällja, hwilken ändring kopparslagareämbetet har tykt, till dess räddande, allrabäst nu kunna wärckställas, då det förra contractet, för detta är expireradt och höglöfl. kongl. cammar- och bergscollegierne samt statscontoiret lära wara i begrepp, at et nytt contract med stora kopparbergslagen författa låta, och som

böndren uttaga manufacturerad eller i kärill arbetad koppar, och dermed kiöra omkring i sochnar och byar, utom marcknadstiderna, at den samma förytt-ra, twert emot VI cap. 1 § handelsbl:n och andre, till den skadelige landthandelens hämmande och förekommande, widtagne författningar, altså anhålles i underdånighet, at sådant måtte alfwarligen och wid hårdt wite blifwa förbudt. Hwarjemte i lika underdånighet anhålles, at de på landet inrättade förtente jernkiärlswärcken, icke måtte, som likwäl skiedt, få till sig draga kopparslagareembetets gesäller och arbetare, utan antingen sielfwe tillära sine arbetare, eller ock dem utifrån införskrifwa, hälst kopparslagareembetet utom dess, redan har så liten tillgång på nödige arbetshänder innom sig, at många wärckstäder i brist på dem wanskiötas, hwilket onda skulle blifwa ännu odrägeligare, om bruksägarne efter behag, finge disponera, om embetets arbetare, och hwilket, på intet sätt, i de handwärckerierne rörande författningar tillåtas. Uti desse omständigheter förmoda kopparslagare i riket sig så mycket mera winna nådigste bifall, som embetet icke annat begär, till sitt friande från undergång, än hwad lag, förordningar och högsta billighet medgifwa, samt i widrig händelse underkastas ett mer än kiännbart lidande.

42 §

Ang:de saltsjöfiskerierne.

Hans Kongl. Maj:ts och riksens höglofl. ständers ömma omwårdnad för saltsjöfiskeriernes upkomst hafwer med mycken upmärksamhet brakt stapel och siöupstädernes inwånare på tillbörlig omhugsan, huru och på hwad sätt the måtte winna upkomst och behörig styrcka wid fiskedriften i Saltsjön. Och som thet å ena sidan är beklageligen sant och wist, at siö-städerna, till en sådan för riket outhärlig näringsdrift, sielfwe icke äga någon skog, hwaraf de till fartyg, båtar och kärill måtte kunna sig betiena, thet åter å andra sidan lika beklageligen befinnes, at the i skiärgårdarne warande hemman, som för fiske äro skattlagde, i brist af nödwändigt förlag ej kunna drifwa sin fiskerienäring till den högd de elljest under städernes förlag och sammansatt biträde skulle kunna. Fördenskull och emedan fiskerienäringen i och för sig sielf lärer böra anses för ett särskildt hufwudwärc i rikets hushållning, som med de öfrige ej på något sätt bör sammanblandas, till en deraf härflytande oordentlighet och rikets deraf för framtiden tagande oboteliga skada. Altså anhålla i underdånighet,

för anförde omständigheter, stapel och siö-upstäderna thet må the warda för berättigade ansedde till följande förmåner.

1. At under förlagsrättighet och förträde framför alla andra creditorer så till sielfwa fiskewahran, som fiskebragderne, må få till skärkarlen lefwerera förlag på allahanda saltsiöfiskeriewahror, som uti handel och wandel äro gängse.

2. At för de städer, som sielfwe ej äga tillförssel af wircke, eller egen skog, må till föllje af den till fiskeriernes uphielpande d. 10 Maii år 1748 utkomne allernådigste kongl. förordning,¹ med tillbörlig utsyningsfri och obehindrad tillgång på cronoallmänningarne lämnas, så till haksars byggande, som nödigt timmerfång till strandsittare husbyggnader, samt under skogswaktarens tillsyn obehindrad frihet till båtars och fiskekärills uphuggande och förfärdigande.

3. At wid alla till hafs siöfiskerie lydande cronohemmans uplåtande till skatte, wara närmast berättigade till skatteköpet, enär åboen ej sielf mäktar det till sig lösa, eller elljest dertill sitt samtycke gifwer, i hwilken händelse alla så beskaffade och för fiske skattlagde hemman böra wara aldeles undantagne ifrån de anspråk om förmånsrätter, som af järn- och manufacturwärecken, samt grufweägare pläga göras, såsom the hwarigenom fiskerienäringen, ifrån thess rätta ändamål och tillväxt warder rubbad och dragen.

43 §

Om lapparnes antagande till fiskeri och siöresor.

Emedan borgerskapet i westerbottniske och westernorrändske städerna flere tider tillbaka till så wäl fiskeriets idkande uti hafssiöen, som på siöresorne betient sig af lappar, hwilke om wahren till städerna ankommit, men om hösten till lappmarcken återfarit. Förthenskull, och som then utkomne kongl. förordningen af d. 1 December 1748,² förmenar borgerskapet, at på thetta sättet nyttia lapparnes biträde, med mindre the them emottaga och hos sig hafwa hela året öfwer, hwartill dock lapparne å sin sida sig icke beqwäma willja, emedan innan thes nederresa från lappmarcken skier, the, till thes gamla föräldrars, hustrurs och barns föda och nödtorft äro sysslosatte med fiske i the på

¹ Tryckt förordning 10 maj 1748: *Kongl. Maj:ts förordning, angående fiskeriernes uphielpande i riket.*

² Tryckt förordning 1 december 1748: *Kongl. Maj:ts nådige förordning, hwarefter lapparne, med thes qwinnor och barn i Wästerbotn och ther til lydande lappmarker hafwa sig at rätta, när the utom lappmarkerne sig uppehålla wilja.*

theras land belägne siöar, och om höst och winter med skiutande sig och the sina födan förtiena. Altså anhålla i underdånighet förenämde städer om ändring i högstbem:te kongl. förordning, och at städernes borgerskap således så hädanefter som förr skiedt, må tillåtas, at, till hafs siöfiskerie och siöfart öfwer sommartiden, af lapparne sig betiäna.

44 §

Ang:de barckat läders införande till saflu i städerne.

At allmogen på landet barckar sitt läder till egit behof, är en theras hushållning, som them till gagn länder, men theraf kan och bör icke then påfölgd blifwa, at thet är nyttigt sådant hembarckat läder till försälgning i städerne införa, hälst dageliga föfarenheten wisar, at thet till städerne inkommande hembarckade lädret merendels är illa barckat och tillredt, samt till största delen så borttskiämt, at kiöparen eij kan thet använda till the nyttige behof han sig förestält. Thet jemwäl skulle lända garfwerierne till lisa och upkomst, om landtmannen oberedde och rå till städerne forytttrade the hudar han slielf till egit behof eij hade nödige, hwarigenom icke allenast bristen för garfwerierne på rådt läder ärsättes, utan ock tillgången af godt och wälberedt läder för the öfrige handtwärckerierne, som theraf sig betiena, ansenligen ökades. I anseende hwartill i underdånighet hemställes, om icke på landet hembarckat läder, må blifwa förbudt, at uti städerne införas, eller af städernes inwånare till barckning på landet utföras, och i det stället rå och obarckade hudar hållre sälljas och i städerne barckas, som till thet allmännas nytta kunna, efter beskaffenheten, bättre tillredas och gagnetlige göras.

45 §

Ang:de fabriqueurers antagande.

Likasom handtwärkssocieteterne wid sine rättigheter och privilegier i så måtto skyddade äro, at då någon af deras arbetare söker mästarerättighet, at för egen räkning sin profession forrtsätta, Kongl. M:ts och riksens höglofl. commercecollegium icke meddelar den samma frihet dertill, enär magistraten i staden och ämbetet hwaruti han söker inkomma, sådant gemensamt afstyrcka, så anhålla och i underdånighet fabriqueurerne, som idka wäfwiewärck, i sillke-ylle- camelgarn och bomull, hwilkas fabriquer äro långt kostbarare, än något handtwärkshus, samt i kongl. manufacturprivilegierne så wäl som deras en-

skildta privilegier, äfwen kraftigt försäkrade om beskydd för alt intrång, at dem, i stöd deraf, en lika rättighet med handwärvssocieteterne må wederfaras, nemligen at högbem:te kongl. collegium ej måtte lemna privilegier och tillståndsbrief till de personer, som ofwannemde wäfwerie-fabriquer söka anlägga, med mindre hallrätten och, hwar den icke är, magistraten, eller societeten som det angår och efter fundamentallagen deröfwer höras bör, sådant tillstyrcka, samt i den stad derest ingen dylik fabrique eller societet finnes, at hallrättens och wederbörande fabriqueurers i Stockholm utlåtande infordras. Men då hallrätten och societeten gemensamt äro den sökande emot, hwilka och närmast känna dess frägd, förmögenhet och skickelighet at drifwa egit wärck, kongl. collegium då måtte med alt privilegii utfärdande för dylike innehålla.

46 §

Om the finare manufacturwarors befrielse från wägande i städernes wågar.

Uti Kongl. Maj:ts nådiga förordning angående stångjernssmidet, samt jern- och manufacturwärcen i riket af d. 3 Julii 1753 § 10,¹ förordnas, at alla therutinnan omnämde manufactur-sorter, som inkomma till städerna böra straxt föras till wägen och thär wägas. I anseende härtill, nödsakas borgareståndet i underdånighet andraga, huruledes flere städer handla, utom andra, äfwen med sådane ägg-jern och wahrer utaf ståhl och jern, som wid åtskillige manufacturwärc i riket tillwärcas, och ifrån rudimaterien, igenom drygt och kostsamt arbete, medelst flere gångers beredande, mycken afbränning och politure ansenligen förädlade äro, hwilke wahrer, om the skulle uti jernwågarne öppnas och partie-tals wägas, blefwo the oundwikeligen igenom rägn och owäder råstade och förstämde, emedan inge rum, åtminstone ifrån fuktighet frie, som dock för slikt fint krahm är högst skadelig, uti wågarne, till sådane wahrors conservation för och under wägningen äro at tillgå. Warandes ibland samma kram åtskillige äggjern, med skaft och ben, horn och trä försedde, hwilke således icke lærer kunna wägas, emedan thesse senare ifrån jernet icke kunna afskilljas, eller med järnets wigt blandas, hälst kongl. förordningens

¹ Tryckt förordning 3 juli 1753: *Kongl. Maj:ts nådige förordning, angående stångjerns smidet, samt jern- och stål-manufactur-werken i riket.*

syftemål, till hämmande af öfwersmide thermedelst icke synes kunna winnas. Enär nu thesse fina och polerade waror således af råst skadde blifwit, skola the antingen, för ägarens räkning, till last och skada ligga förskämde och osålde, eller ock, om till råstens uttagande och politurens återställande, eij kostnad af ägaren användes, blifwa the oförnekeligen dyrare, till så wäl allmenhetens eller köparens kienbara skada, som till sielfwe manufacturwärcgens nachdel och förqwärfjande. Härtill kommer ock, at eij allenast före nämde fine, utan äfwen the gröfre och opolerade sorter jern-krahm, tå the ifrån manufacturwärcgen till städerna föras, finnas wara uti fastagen, eller thertill gjorde kistor, förwarade, och som the af rådt wärcke äro sammansatte, hwilket åter om sommaren torckar, så kunna the omögel:n tåla någon, åtminstone aldrig så hård, medfart och handa-åtgärd, som the i wågarne undergå måste, utan enär the igenom skakning, bärande och stötning söndergå, kan warornes utfallande, skingrande och mistning, eller åtminstone thesas sammanblandande, icke förekommas, till the åtskillige ägares olägenhet, som hwar för sig sitt gods med säkerhet eij urskillja kunna, och hwarigenom mycket split och oreda blifwer en oundgängelig påföljd. Altså föränlätas borgareståndet i underdånighet anhålla, at med alt sådant slags jernkrahm, som förmält är, så wäl som alt plåtslagarearbete af spiell, stopor med mera, undgå wågen, eller ock, i then händelsen wägning pröfwat aldeles oundgängelig, then samma tå i nästa siö el:r upstad intill manufacturwärcket, igenom hwilken wahrän först kommer at passera, tillåtas må. Hwarwid om riktigheten så mycket mindre anledning till twifwelsmål förekomma lærer, som recognitionen för alt sådant smide, thärstädes ärläggas skall, och således af tullspecialerne öfwer hwad wid hwarje wärck fabriceras, till wigten snarast kan utrönas, samt the med thesse manufacturwahrer handlande, uti sin näring och rörelse, therigenom skada och hinder undgå. Börandes dock, i then stad thär sådane wahrer partie-wis komma at stadna, en, emot ohngefärliga wigten thermed, lämpad recognition ärläggas.

47 §

Ang:de spikslagningen.

Angående spikslagningen i riket, finnes wäl åhr 1686 d:n 22 Novembr.¹ uppå städernes beswär wara resolverat, at reglementet och then för thetta utgångne

¹ Resolution 22 november 1686, tryckt i Stiernman 1728–33, 3, s. 2024–2039.

befallningen öfwer spikslagningen skulle publiceras och öfwer alt i wärcket ställas, hwarwid 1680 års förslag på spikens wigt och tumtahl gifwer rättelse, och äfwen at wigten bör räknas efter betsmans- eller victualie-wigt, och sex tiog på hundralet, hwarom Hans K. Maj:ts nådigste bref till thess befallningshafwande af d:n 29 Martii åhr 1683 stadgar.¹ Men som, alt sedan then tiden, spiktillwärcningarne uti flere sorter sig förbytt, som till närwarande tiders bruk och nyttjande mera lämpelige äro. Altså anhåller i underdånighet borgareståndet, thet kunde en förnyad förordning, angående then så kallade spikslagningen för hand, komma at författas på thet sättet at

1000 dubbel läkt-spik borde hålla ... 4 tum och wäga	2 lispund
1000 änckel dito	3 ½ d:o	1 lispund 10 m:r
1000 spånspik	3 d:o	1
1000 enbred	2 ½	12
1000 läktspik	5 tum	3 lispund
1000 dito	6	4
1000 båtsspik	3 ½	1 10 m:k:r
1000 dito	4	2
1000 d:o	3	1 4
1000 d:o	2 ½	1 15
1000 ekspik	2	1 15
1000 d:o	3	1 5
1000 d:o	4	2 5
1000 tredubbla tenlickor		5
1000 tvådubbla d:o		3
1000 nubbar	1 ½ tum	1 ½
1000 mindre		1

Och all senare spikslagning utan wigt i proportion.

Och som all spik, som för handen slås, bör wara så beskaffad, så fordrar och wärkställigheten theraf, at then som annorlunda befinnes, skulle wara confiscable. Förthenskull synes oundgängeligit, at thenna wara, wid ankomsten till första försälgningsorten, måtte undergå wäg- och wräkning, hwarigenom all redighet och ordning med spikslagningen kunde winnas, och allmenheten,

¹ Kungligt brev 29 mars 1683, tryckt i Stiernman 1747–75, 4, s. 562 f.

som dermed kommer at betienas, dymedelst blifwa om spiksorternes rätta mått och wigt fullkomligen försäkrade. Och på thet wederbörande, som med någon spik till städerne anlända, må betagas, at medföra andra spiksorter än af föreskrefne halt, så underställes i lika underdånighet, om icke the böra wara skyldige, at, uppå sitt medhafde sortement, i handelscollegio i Stockholm, och hos magistraterne, eller then the thertill förordnandes warda, i the öfrige städerne, ingifwa behörig förteckning, som sedan kunde jemföras med wräkarens och wägarens annotationslista på samma wahra, hwaraf alt underslef förmodeligen stode at hämma.

48 §

Om ändring uti 13 § af 1724 seglat. ordning, angd:e pass-tagande af siötullcamrarne, samt befrielse therföre.

Kongl. seglationsordningen af d:n 28 Julii 1724 och dess 13 § befriar det gods,¹ som föres ifrån Swerige och stapel-städerne uti Finnland, till Skåne, Bleking, Halland, Bohus lähn och Gottland, eller från Skåne, Bleking, Halland, Bohus lähn och Gottland till Swerige eller Finnland, för stora siötullen, men pålägger deremot, at alt sådant afsändt gods bör wara med stora siötullscammarens jemte landttullscammarens pass försedd, förmodeligen till mera säkerhet, emedan sådane fartyg passera stundom utrikes strander. Dock som ägarne af sådant gods icke allenast äro pålagde, at innan inlastning häraf skier, meddela wederbörande tullbetienter en riktig inlaga på alt det, som skall inlastas, utan och för sådant gods ställas fullkomlig borgen, at det eij till annan än den destinerade orten skall aföras. Altderföre will synas, at det påbudne sjötullspass icke kan tillskynda mera säkerhet och förmån, utan twert om kostnad och uppehåll hos afsändarne, som äro förbundne dem at betala. Borgareståndet anholder fördenskull underdånigst at ofwan högståberopade 13 § uti denna omständighet må få blifwa ändrad, samt desse orters borgare få niuta befrielse från siötullscammarepass tagande och bewis, likasom de öfrige rikets inwånare, då de eij afsända sådane wahror, som 1748 års nådige resolution på borgareståndets underdånige beswär 44 § i andra moment innehåller.

¹ Tryckt förordning 28 juli 1724: *Kongl. Maj:ts nådige förordning, hwarefter kiöpmän och skeppare, som på Swerige och Finland handla och fahra, sig uti in- och utseglandet rätta skola.*

49 §

Om förbud mot fremmande skierslipare, at i riket inkomma.

Det intrång städernes skierslipare sker af fremmande mäst catholiske inkommande skierslipare, anhålla städerne allerunderdånigst må blifwa hämmat, så at slike fremmande skierslipare hwillka endast wisse tider om åhret komma in i landet och draga penningar utur riket och dem sedan i främmande land förtära, må blifwa förbudne i riket få inkomma och kringfara.

50 §

At lärogossar måtte befrias från crono utlagor.

Städerne anhålla underdånigst at fattige lärogossar må allernådigst blifwa för cronoskatter befriade så länge de stå uti läran, undantagande at de betala mantalspenningar enär de komma till den åldren.

51 §

Ang:de en fyrings inrättande på Diurstensudden.

Öfwer the 8 procent af then ordinarie tullen, som westernorrländske- wester- och en del österbottniske städerne böra betala till then å Öre-skiär inrättade båken och thess underhållande, hafwer then som upbördens här af warit ombetrodd, tillika infordrat 8 procent af then tillfälligtwis då och då på riksdagarne frivilligt bewilljade fierdepartsförhögnen på tullen. Till föllje här af, se sig thesse städer wäl befogade at söka ärsättning för the af berörde förhögnen orättmätigtwis, upburne 8 procent. Men som bem:te städer för oundgiängeligit anse, at för the siöfarandes skuld, en fyring på Diursten, uti Öregrundsgrepen, uprättas, af allenast en lykta, som på en hög stång updrages, och med fyrning lika tid underhålles, som uti Örskiärs båk wanligt är, hälst som, af Örskiärs båks fyrning, nattetiden, ingen rättelse ärhålles wid inloppet ifrån then så kallade Geflebottn till Öregrund, hwaraf åtskillige svåra siöskador timmat. Altså anhålles underdånigst, thet the således, af merenemde fierdeparts tullförhögnen till 8 procent, upburne medel, kunde anslås till then så nödige och nyttige fyrningens inrättande och underhållande på Diursten. Warandes thesse städer willige, sedan samma medel använde blifwit, at, med egit tillskott, thenne Diurstens fyrning underhålla.

52 §

Om visitations upphörande i Waxholm.

I anledning af 1686 års tull-taxa,¹ och 20 § uti kongl. resolutionen på städernes allmenne beswär samma åhr,² woro wester-norrländske, wester- och österbottniske samt finske siö- eller up-städernes siöfarande förpliktade, at, wid resan här ifrån Stockholm, anckra wid Waxholms siö-tull, att, efter therstädes tagen förpassning på medförande jernsorter och metaller, them låta utvisitera, såsom då för tiden till siö-tullen hörande. Men sedan samma författning blifwit ändrad, och bem:te städer i det stället pålagts, hwilket äfwen nu wärckställes, at, för än borgerskapet, med sine fartyg ifrån Skiepsbroen utlägga, förse sig, icke mindre på jern och metaller, än andre här ifrån Stockholm hämtande wahrer, med behörige tull- och accis-sedlar, hwarefter visitationen uti Blockhus-uddstull, öfwer alt sammans på en gång anställes, hafwa bem:te städer för visitationen i Waxholm, i förmågo af 20 § af 1731 års kongl. resol:n på städernes allmenne beswär,³ blifwit frikallade, dock åter, när benämde städer sökte niuta wärckställigheten theraf, häfwen igenom 6 mom. i 44 § af 1748 års kongl. resolution på städernes beswär.⁴ Förberörde westernorrländske, wester- och österbottniske samt finske städer föränlåtas alt therföre, till ändrings winnannde therutinnan, än ytterligare underdånigst andraga, at these städers eij mindre äfwentyrliga än mästedels långa siöfart, göras them ännu swårare, och mera på tiden ankommande, enär the, blott at låta ytterligare visitera sine fartyg, antingen the innehafwa jern- och metallpersedlar eller eij, skola wid Waxholm anckra, sammanslå sine segel, och ifrån tullcammaren till sig hemta och återföra tullbetienten, sedan han sin tienst förrättat, igenom hwilket drögs mål af någre timmar, då winden annars till resan sig passar, jemte thet segel och tåg, genom anckarfällningen slites, många, till sin största skada, måste under-

¹ Tryckt taxa 3 januari 1687: *Kongl. May:tz ordning och taxa, vppå lille tullens och accijsens opbärande, effter förhögnigen, i anledning aff ständernes förslag wid rikszdagen, som slötz den 9. Novembris, åhr 1686.*

² Resolution 22 november 1686, tryckt i Stiernman 1728–33, 3, s. 2024–2039.

³ Tryckt resolution 12 juli 1731: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring, på the allmenne beswär, som städerne uti Swerige och Finland, igenom theas fullmächtige, hafwa wid thenne riksdagen i underdånighet andragit.*

⁴ Tryckt resolution 3 februari 1748: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som städerne uti Swerige och Finland, igenom theas fullmäktige hafwa wid thenna riksdagen i underdånighet andragit.*

stundom flere weckors tid, finna sig stadde ifrån sine hemorter. Hwarhos och thesse altför kiännbar skada och afsaknad tillskyndas, så i anseende till hyran och kosthållet för besättningen, som besynnerligen theras närings försummande, at kunna nyttia siöfarten på then elljest nog kortta tiden. I hänseende hwartill, som ock, at berörde senare författning, i anseende till then förpassning här i Stockholm gifwes på alla här ifrån till hemorten gående jern och metaller, samt andre waror, som sedan vidare i Blockhusuddstull utvisiteras, med nogare tillsyn wärckställes än förut skiedde, tå uti Waxholms tullcammare på metaller särskildte tullsedlar ock visitation ärhölt. Förutan thet thesse städer anse sig endast böra wid landt-tulls- men icke någon siö-tullscammare anmäla, som the ock wid ankomsten hit, icke annorstädes än wid Blockhusudd ärlägga sin tull, och blifwa visiterade, anhålles i underdånighet at ofta förber:de städer kunde niuta högstbem:te kongl. resolution af Åbo 1731 till godo, och således hädanefter undgå hinder och uppehåll med visitation i Waxholm. Och jemwäl, at icke thärstädes, utan antingen här i Stockholm, eller i Blockhusuddstull, få betala bompennningarne för Waxholms fästning, hälst the, till föllje af 1637 års brokikareordnings 1 §, böra i Stockholm antecknas och betalas.

53 §

Ang:de inlagors inrättande wid stora sjötullen på inkommande wahrer.

Stapelstädernes handlande borgerskap föränlåtes i underdånighet andraga, huruledes, i anseende till så wäl then omöijelighet som wid warors inbekommande är, at, innan föregången upmätning och upwägning, kunna wid angifwandet, enligt 10 § af 1724 års seglationsförordning,¹ samt reglementets² 7 §, träffa thet rätta och egenteliga alne-tunne- samt skieppund- och lisspund-tal uti swenskt mått, mål och wigt, som ock the mångehanda beswär, widlyftigheter och omkostnader, them the handlande måst widkännas, enär warornes angifwande till mått- och wigttal skiedt för upmätning och upwägningen, hälst samma angifwande gemenligen skiedt till högre wigt och mått, än warorne se-

¹ Tryckt förordning 28 juli 1724: *Kongl. Maj:ts nådige förordning, hwarefter köpmän och skeppare, som på Swerige och Finland handla och fahra, sig uti in- och utseglandet rätta skola.*

² Tryckt reglemente 5 december 1724: *Kongl. Maj:ts nådigste reglemente för wederbörande stora siö-tulls betiente.*

dermera befunnits hålla, i anseende hwartill the handlande har måst utbetala mer uti tull och umgiällder, än efter warornes wärckeliga mått och wigttal utgifwas bordt, och sedan på alla the ställen, hwaräst clareringen efter förordningarne bör skie, söka restitution af the, utom rätta beloppet, utbetalte penningar. Thet är, och blifwer för stapelstädernes handlande borgerskap hädanefter, en lika omöjelijhet, som hit intill warit, at wid alle tillfällen kunna, innan föregången upmätning och upwägning, angifwa the inkommande godset till thes rätta och egenteliga mått- och wigttal, uti swenskt mått och wigt, hälst the mångehanda omständigheter som förefalla wid godsets upmätning, upwägning, handterande och inlastande på the utrikes orterne, infallande händelser under hitförsslen, samt utlossningen härstädes, jemte godsets och warornes egen föränderliga beskaffenhet, göra merendels all uträkning och calculation öfwer warornes mått- och wigttal, wid ankomsten härstädes, osäker och opålitelig. I anseende härtill willja the handlande eij undandraga sig, at hädanefter på tullcammaren inlefwere thes specielle inlagor, inrättade till swensk aln, mått och wigttal, på thes inbekommande gods, då the, wid sådane tillfällen at thet rätta och egenteliga mått- och wigt-talet icke kan annorledes än wid skieende upmätning och upwägning utrönas, och therhos, till så mycket mera säkerhet för tullafgifterne och umgiällderne, uti läne- eller transport-banco-sedlar göra nedsättning af hwadsamma afgifter och umgiällder, efter inlagornes innehåll, sig bestiga till. Då then anstalt och inrättning göras kan, at slike nedsättningar måge wid stora siötullscontoiret få skie, hwaröfwer sedan, till wederbörande, jemte befallning till godset och warornes upmätning och afwägning, samt fri disposition, behörige nedsättningsbewis måge utfärdas och gifwas. Och at, sedan godset blifwit upmätt och upwägit, samt tullafgifterne och umgiällderne clarerade, the handlande måge in natura återbekomma the giorde nedsättningarne, och sådant utan beswär, tids utdrägt, widlyftig omgång, eller therwid hafwande mer eller mindre omkostnader. Härwid förbehålla sig dock oftastem:te städers handlande, at med clarering af thet gods, som undergår tunne-mätning, såsom spannemål och salt, med mera, hädanefter så må tillgå, som hittills wanligit warit, neml:n at, efter angifwande på tullen af tunnetalet, the handlande genast måge utbekomma lossningssedel på hälften, emedan, i synnerhet spannemålen, för värme och siögång under resan, esom oftast icke tål at afwakta lossningstiden, till at först få uträkning, och sedan på

alla wederbörande ställen clarera afgifterne. Warandes wid slike tillfällen nog säkerhet för tullavgifterne och umgälderne, så uti then återstående hälften af lasten, som ock dymedelst, at skiepparne icke blifwa till utgående expedierade, för än alla, på thet med them inkomne tunnegods, sig belöpande umgälder blifwit betalade. Hwad således stapelstädernes handlande i förenämde måtto underdånigt andragit, hoppas the wärcka, then af them föreslagne billiga och nödwändiga ändringen uti 10 § af 1724 års seglationsordning, samt reglementets 7 §, wid inlagornes ingifwande hos siö-tulls-cammaren, och thet så mycket mer, som wederbörande, i anseende till then afgift hwilken för beloppet af the inkommande wahrer och gods ärläggas bör, hafwa uti the ärbudne nedsättningar all säkerhet. Willjandes the handlande, wid slike tillfällen, hällre angifwa mer än mindre uti mått och wigttal, enär the äro försäkrade therom, at samma nedsättningar, utan äfwentur, widlyftig omgång samt omkostnader, them återstälde warda.

54 §

Om bergs- och upp-städernes förfördelande i handelen af stapelstäderna.

Stapelstädernes borgare hafwa äfwen, i senare tider, begynt öfwa handel i bergslagen, ther utborga sine warer, och dymedelst draga till sig then handel med wahrer och jern, som bergs- och uppstäderna egenteligen tillkommer, och hwarföre the, enligt flere kongl. resolutioner och stadgar, äro inrättade, samt i följje theraf, med skatt och tunga belagde, igenom hwilket stapelstädernes inmängande uti uppstädernes rättigheter och förnemsta födomedel, thesse senare blifwa utan rörelse, och uti ett fattigt tillstånd försatte. Hwarföre i underdånighet anhålles, at sådant förekommas måtte, och stapelstadsborgare således strängeligen förbudas, at hwarken med förlager till bergsmännen, eller annan handel i orten med theras jern, bergs- och uppstäderna uti thenna handel förfördela, the städer dock undantagne, som, efter särskildte stadgar och privilegier, till en slik handel berättigade äro.

55 §

Om licentens betalande i brist af försäkringssedlar, med 30 proc. i plåtar.

Uti 4 § af kongl. resolutionen på städernes allmenne beswär wid sidstl. riksdag,¹ har Hans Kongl. Maj:t i nåder lofwat, om licentens tädanefter betalande, willja särskildt förordna. Men som sedan något sådant förordnande ej skiedt, och ¼:del af licenten, för inkommande wahrer med swenske skiepp, betalas med redbart mynt, och ¾:delar med 14 öres försäkringssedlar. Hwilke försäkrings- eller mynteteckens sedlar nu stigit mäst all pari, theräst man likwäl i början af licentens inrättande kunde them kiöpa till 3 a 4 öre kopp:mt myntetecknet, som är en alt för märckelig difference emellan 1 d:r 10 öre k:mt stycket, som nu mäst betalas måste. Hwaraf licenten lika högt stiger för waror med swenske och utlandske skiepp, hwilcket dock aldrig kunnat wara tanckan och meningen wid första inrättningen theraf. Förthenskull anhålles i underdånighet, att till en billig åtskillnad i licentafgiften emellan med främmande och swenske skiepp inkommande waror them som för inkommande waror med swenske skiepp ej kunna præstera försäkrings eller mynteteckenssedlar in natura, må tillstånd och frihet lemnas, licenten i redbart mynt, till 30 procent, betala. Hwarmedelst säkerligen står at förmoda, thet försäkringssedlarne tå, i hwars hand the ock äro, warda fallandes till et någorlunda proportionerat pris, och thet påsyftade ändamålet således likafullt ärnås.

56 §

Om förklaring öfwer 3 cap. 4 § hand.b:n beträffande handtwärkares antagande till handlande.

Althenstund någon skillnad wisar sig, emellan 1734 års allmänna handelsordning,² och lagens stadgande uti handelsb:ns 3 cap. 4 §, angående frihet för handtwärckare, at handtwärck sitt upsäija, och warda kiöpman, förthenskull och som lagens rätta förstånd och mening i ty mål ej annorlunda kan och bör wara at anse, än att, när handtwärckare will kiöpman warda, borgmästare och råd då äger höra stadens borgerskap, eller then del theraf, som målet egente-

¹ Tryckt resolution 7 juli 1752: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som städerne uti Swerige och Finland, igenom thetas fullmäktige, hafwa wid thenna riksdag i underdånighet andragit.*

² Tryckt förordning 19 december 1734: *Allmen förordning hwarefter alla de, som här i riket handeln wilja lära, och sedan den samma drifwa, skola hafwa sig at rätta.*

ligen angår, och sedan, wid icke mindre thetta än andre burskaps mål, pröfwa then sökandes skickelighet och kundskap i then handel och kiöpenskap, hwar-till han sig anmält, samt theröfwer sitt utslag meddela, anhåller borgareståndet i underdånighet, thet må förbem:te lagsens rum så förklaras, som förut anfördt är, och således, i så beskaffade måhl, thet med förhållas, som lagen uti samma cap:s 1 §, wid burskaps vinnande i allmänhet stadgar, och förenämde handels-ordning, samt hwar och en stads handels-reglemente förmår.

57 §

Om bräders fria utskieppning med ängelske skiepp.

Af then förr förundte frihet, at oinskränkt få utskieppa bräder med ängelske skiepp, då the jern till barlast tagit, hafwa städerne, så till thetas och kringlig-gande lands fördel, som handelens förkofring, till nästl:ne höst fått sig betiena, då Kongl. Majj:t till thess befallningshafwande i orterne i nåder utfärdat bref, hwaruti bråde-utskieppningen med ängelske skiepp ganska mycket inskränck-es. Och som sådan inskränckning icke allenast skulle tillskynda städerne an-senlig minskning uti thetas inkomster, utan ock förorsaka stort hinder i handelsrörelsen, hälst som ängelsmännen, i slik händelse, icke wore så benä-gne som nu, at afhemta vårt jern, och therföre, så wäl som bräderne, nöijaktig betalning gifwa. Hwartill kommer, at landets allmoge hwarken ägde tillfälle, at giöra sig then nytta af thetas skatteskog, som thetas nödwändighet och ut-gifter fordra, samt skogarnes beskaffenhet tåla kan, eller winna sådan betal-ning för thet lilla quantum, hwilket the sedermera kunde såga, som the förr fått, och åtskillige landsorters bräders godhet wärkeligen förtienar. För-thenskull anhålles i underdåndighet, thet måtte i nåder bewilljas, at fritt och oinskränkt, med ängelske skiepp, när jern till barlast tages, få utskieppa brä-der.

58 §

Ang:de bokbindareämbeternes förfordelande af bokförare och boktryckare.

Ehuruwäl the privilegier, som högstsal. drottning Christina d:n 31 Maii år 1652 allernådigst förundt bokbindareämbetet i riket, ibland annat tydel:n för-må, att alle bönhasar måge blifwa drefne i hela riket, som intet äro under bok-bindareskrå och -ämbete, och at inge bokförare eller boktryckare som intet

årligen hafwa lärdt samma ämbete, eller therunder äro, skola fördrista sig till at föra någre inbundne böcker, och them här uti riket försälla eller föryttra, samma böckers förlust och confiscation till ämbetet, hwilke nådige privilegier jemwäl sedermera af glorwyrdigste konungar konung Carl then XI:te år 1674 d:n 2 Aprilis, och kong Friedrich år 1720 d:n 17 Dec.¹ samt af vår nu regerande allernådigste konung år 1753 d:n 4 Septembr. blifwit stadfästade, utan någon ändring i the rättigheter, som i första privilegio förundte blifwit. Så hafwa likwäl boktryckarne uti thet af Hans Kongl. Maj:ts år 1752 d:n 12 Aug. för boktryckerierne i riket utfärdade reglemente,² och thess 3 art:s 3 §, bokbindareämbetet ohördt, utwärcat sig then tilläggnig, at Kongl. Maj:t wille hafwa boktryckarne förunnat, att af alla böcker och skrifter som the uplagt, sielfwe sörja för afsättningen, samt till then ändan hålla commissionairer i the förnemste städer, som thesse theras arbeten, antingen bundne eller oinbundne försälla. Härigenom finner bokbindareämbetet i riket sig så mycket mera beswärat, som boktryckarne ejj allenast, emot bokbindareämbetets privilegier, fått lof, at i the förnemsta städer sälla bundne böcker som äro tryckte med theras egit förlag utan ock, therutöfwer sielfwe tagit sig thet sielfswäld, at låta till alle smärre städer och sochnar sända inbundne böcker, ja ock på somlige ställen gådt så wida, at the fått låta uti consistoriernes circulairebref et sådant theras försälgningsätt, allmänneligen kundgjöras. Hållandes sig uti alt sådant icke endast wid the böcker, som med theras förlag uplagde äro, utan ock låta kringföra allehanda andre slags böcker inbundne, så at en dehl af them willja göra mera profession theraf, at handla med inbundne böcker, än trycka och sälla oinbundit, thet the sielfwe tryckt hafwa.

Bokbindareämbetet behöfde wäl, till förswarande af sin rättighet, icke mera än endast åberopa sig högstber:de kongl. privilegier och stadfästelser therå. Men till mera uplysning öfwer hwad som warit orsak till privilegiernes utfärdande, och theras stadfästande tid efter annan, bör likwäl bokbindareämbetet i underdånighet nämna, at boktryckare sällan eller aldrig kunna saken skyndosam afsättning på exemplair till litteraturens uphielpande till the böcker som mäst förbrukas, så-

¹ Tryckt stadfästelse 17 december 1720: *Kongl. Maj:ts nådige confirmation, på bokbindarnas privilegier.*

² Tryckt förordning 12 augusti 1752: *Kongl. Maj:ts nådige förordning och reglemente för boktryckerierne i riket.*

som ABC-böcker, cathecheser, psalmböcker, biblar och postiller, med mera. At bokbindareämbetet icke har någon annan handtering, än endast thenna, at antingen köpa exemplair, them inbinda och på winst eller förlust till sahlu hålla, eller ock, emot arbetslön för andre binda, samt at bokbindarne äro för thenna handtering wid alle tillfällen med nog dryge borgerliga onera belastade. Häremot hafwa boktryckarne merendels antingen prænutationer, eller andre särskildte förlager till tryckandet af the mäst brukelige böcker, samt en tillräckelig och skyn-desam betalning för alle smärre saker, hwilka så wäl bokbindareämbetet, som private, wid hwarjehanda tillfällen, som aldratidast låta trycka. Men at boktryckare, såsom konstnärer, för thenna sin handtering, icke äro med någon borgerlig tunga belastade, då de ej eller kunna få befatta sig med then borgerliga handteringen, som ther uti består, at inbinda och sällja inbunde böcker.

I anseende till alt thetta, anhåller i underdånighet bokbindareämbetet, thet måtte ofwanberörde reglemente för boktryckarne af d:n 12 Aug. 1752, uti 3 art:s 3 §, så rättas, at icke bokbindarne uti the them ifrån första början allernådigst tillagde och sedermera stadfästade privilegier, måge på något sätt, hwad inbindning och försälljandet af inbundne böcker angår, blifwa af boktryckarne, bokföranne eller andre förfördelade.

59 §

Ang:de remisslage för chartæ sigillatæ-medels öfwerstyrande.

Emedan thet ena publique ämbetet, uti måhl af lika beskaffenhet, bör niuta samma förmån och rättighet som thet andra, och häradshöfdingar samt kronofogdar, för chartæ sigillatæ-medlens öfwer remitterande till sin behörige ort, blifwer bestådt remiss-lage, alt som these medel längre eller kortare wäg öfwerstyras. Men magistraterne här till hafwa måst, till berörde medels öfwerstyrande, sielf göra bekostnad. Förthenskull anhålla i underdånighet städerne, at jemwäl them, för meranemde chartæ sigillatæ-medels öfwerstyrande, måtte, efter ortens aflägsenhet, behörigt remiss-lage bestås.

60 §

Om förbud mot saltfisks försälljande i olaktäte kärill.

Ehuru hälsosamme författningar äro giorde, och påbud utkomne, at wederbörande skiärallmoge skall försällja then salta fisken i laktäte kärill, så har dock

sådant allmänneligen icke efterkommit, utan hafwer en dehl företagit sig, under namn af spik-strömming, till städerne införa sådan fisk uti otäte kiärill, hwarigenom kiöparen med förskiemd wahra blifwer till sin kiännbara skada, ofta bedragen. Förthenskull synes högst nödigt, at en sådan skadelig osed må, wid wite och confiscation af wahran, blifwa förbiuden, hälst kröningen af kär- len allenast intyggar riktigheten af måttet, men tätheten ankommer på ägarens och sälljarens redlighet.

61 §

Om brotullens förminskande wid Örebro stad.

I anseende till then dryga brotull, som wid Örebro stad, enligt brotullstaxan af d:n 30 Juli 1675, för then therigenom passerande boskap och hästar, ärläggas måste, anhålla åtskillige städer i underdånighet, thet kunde samma taxa blifwa mera proportionerad, och tullen, i the dehlar som skiäligit profwas kan, lindras.

62 §

Om prästewahl i städerne.

Uti förordningen angående prestewahl i städer och på landet af d:n 5 Junii 1739,¹ har Hans Kongl. Maj:t i nåder förklarad, sig willja framdeles förordna, huru många vota hwart och et hus eller gård i staden, efter thess storlek eller andre omständigheter, wid prästewahl må hafwa, sedan öfwerståhållaren och landshöfdingarne therom inhämtat hwar stads utlåtande, och med sine berättelser till Kongl. Maj:t inkommit. Och som man will förmoda, at sådant redan skiedt, så anhålles i underdånighet om thenna förordnings utkommande, samt at äfwen theruti allernådigst må blifwa stadgat, huru i thet målet förfaras skall, när lands- och stadsförsamling wid prästewahl concurrerar.

63 §

Om ändring i tullbewakningen wid Stockholms skieppsbro. Emedan ett owanligt uppehåld och medfart händt the öster- och wästerbottiske samt finske och wästernorrlandske städers siöfarande, igenom en nyli-

¹ Tryckt förordning 5 juni 1739: *Kongl. Maj:ts nådig förordning, hwarefter wid prästewals anställande så i städer som på landet förfaras bör.*

gen här wid Skiepsbron tillförordnad controlleur, i thet the samme äro af honom förbudne, att med sine fartyg aflägga ifrån anläggningsstället wid bem:te bro, eij allenast till Tiäruhofwet, utan ock till annat ställe wid samma bro, till intagande af salt och spannemåhl, för än alt thet gods, som i fartygen funnits, blifwit på wågen bragt, eller ock thet, till theras återkomst, å något säkert ställe under tillsyn insatt. Förthenskull, och som en slik medfart förordskar the siöfarande i theras angelägne resor mycket hinder och uppehåld, anhåller i underdånighet förenämde städer, at ett sådant them så stort hinder och olägenhet tillfogande förordnande måtte warda häfwet och instält. Kunandes, i then händelse the siöfarande för någon lossning af sine wahror emellan Skiepsbroen och Tiäruhofwet, eller ock wid fartygens flyttande från ett till annat ställe wid thenna bro, skulle misstänckas, som likwäl icke rimligt är, emedan fartygen städse äro under tillsyn, tullbetiänte förordnas som ständigt fartygen åtfölja, till thess the på hemresan afsegla, hälst thesse städers siöfarande icke betagas kan, att, sedan the tullen wid ankomsten, efter sine pass är lagdt, återföra thet af sin medbrakte last, som the med mera fördel hemma än härstädes afsättia kunna.

64 §

Om then tiocka tiärans fria försälljande.

Igenom en sedan sidsta riksdag af handelscollegio i Stockholm giord författning, äro the öster- och wästerbottniske samt finske städerna förpliktade, at then till Stockholm ankommande och af rötter brände, samt såmedelst tiock blefne tiäran, till ingen annan än beckbruket härstädes försällja. Och emedan ett sådant förordnande snörrätt strider emot then frihet hwar och en rikets undersåtare efter lag äger, och oinskränkt öfwer sin wälgångne ägendom äga bör, ty anhålla i underdånighet förenämde städer, at samma författning måtte blifwa häfwen, och städerna således warda förundte, at, så hädanefter som hit in-till skiedt, få thenna tiära, såsom alle andre wahror, till hwem the behaga, utan något olagligt och otjänligt twång, föryttra. I lika måtto, och som hamninspektoren för inwisningarnes utgifwande till tiärans mottagande wid Tiäruhofwet, för thenna thess möda fordrar och låter sig betala lika mycket om partiet the-raf är mindre eller större. Förthenskull anhålla i underdånighet ofta förbem:te städer, thet måtte samma afgift på följande sätt blifwa regulerad:

Ett partie från 20 till 30 t:r 4 öre srm:t
från 30 till 50 t:r 6 öre d:o
d:o 50 till 100 t:r 8 öre -
d:o 100 till 150 t:r 10 öre -
d:o 150 till 200 t:r 12 öre -
d:o 200 till 250 t:r 16 öre -
d:o 250 till 300 t:r 20 öre -
från 300 och theröfwer 24 öre -

65 §

Om tienstepigors förpassande af magistraterne i Westerbottn.

Landshöfdingeämbetet i Westerbottn har genom skrifvelse till samtelige magistraterne i länet af den 3 Maii år 1755, wid wite af 40 d:r s:rmt till hwilken plikt, enligt kongl. brefwet af d:n 13 Decembr. 1699 the endast äro förfallne, som oförpassad och olofwandes någon från länet borttförer, förbudt magistraterne at förpassa the uti tjenst hos stadsens inwånare warande tienstepigor, thär likwäl borgerskapet kan hafwa nödigt till sin betiening och beqwämlighet, anten på siö eller landtresor, at med sig taga theras pigor som i tjenst äro. Anförandes landshöfdingeembetet såsom skiäl till thet ålagde witet och therwid fogade förbud at thet skall händt, thet någre i städerne tienande och af magistraterne förpassade pigor, af theras husbönder eij skola blifwit återskaffade, utan i något annat lähn qwarblifwit, och således till orten eij tillbaka kommit.

Öfwer ett sådant landshöfdingeämbetes förfarande äro altså städerne i benemde lähn wordne högstföranlätne underdånigst sig beswära, med lika underdånig anhållan om nådig ändring och rättelse i thetta mål, hälst the städerne allernådigst förundte privilegier, genom förber:de landshöfdingeämbetets eftertänkelige åtgierd blifwit rubbade.

Kongl. Majjt har uti 45 § af thess år 1752 d:n 7 Julii,¹ uppå städernes allmänne beswär, gifne resolution och förklaring i nåder försäkrat, thet enligt

¹ Tryckt resolution 7 juli 1752: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som städerne uti Swerige och Finland, igenom theras fullmägtige, hafwa wid thenna riksdag i underdånighet andragit.*

Kongl. Maj:ts nådigste resolution på samtelige städernes allmänne beswär åhren 1723 den 16 October § 45,¹ 1727 den 22 Aug. § 13,² 1734 den 12 Decembr. § 51 samt 1748 d. 3 Febr. § 46,³ städerne skola wid theas undfångne privilegier och kongl. resolutioner warda bibehållne, och at hwarken Kongl. Maj:ts hofrätter och collegier eller landshöfdingarne hafwa makt, at sådane Kongl. Maj:ts nådigste resolutioner, till städernes nackdel, rubba eller genom någon stridig förtydning ändra, utan böra the af them wid ansvar till görandes noga i akt tagas och efterlefwas. Och som ibland thet mera, äfwen genom ofwannämde resolution på städernes allmänne beswär wid 1727 års riksdag den 28 Aug. § 13, Kongl. Maj:ts i nåder funnit thet wara enligt med kongl. brefwet af d:n 6 April 1696⁴ at magistraterne skola hafwa frihet förpassa borgerskapet i städerne och andre som thärstädes hafwa theas ständiga tillhåll och thär wistas. Altså anhålla förbem:te städer underdånigst at magistraterne icke allenast hädanefter som hitintills, eij mindre än andre magistrater i riket, blifwa bebehållne wid Kongl. Maj:ts härutinnan utgifne allernådigste resolutioner, at utan intrång af landshöfdingeämbetet och föreläggande af wite få bruka och utöfwa then rätt och rättighet, som Kongl. Maj:ts alla städer i gemen förundt med the tillåtna förpassningar åt the uti staden boende, wistande och mantalsskrefne personer, thet ware sig man eller qwinna, utan ock at thenne af landshöfdingeämbetet uti magistraternes tillhörande förpassningsrättighet, emot ofwan åberopade Kongl. Maj:ts allernådigste resolutioner, företagne inskränckning, måtte aldeles uphäfwas. Kunnandes thet af landshöfdingeämbetet uti berörde thess den 17 Februarii

¹ Tryckt resolution 16 oktober 1723: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring öfwer de, wid denne genom Guds nåde nu wäl öfwerståndne riks-dag, utaf samtelige städerne, genom deras fullmäktige, underdånigst insinuerade beswärs-puncter.*

² Tryckt resolution 28 augusti 1727: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå de allmänna beswären som städerne uti Swerige och Finland igenom deras fullmäktige, hafwa wid denna riksdagen i underdånighet andragit.*

³ Tryckt resolution 17 december 1734: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring på de allmänna beswär, som städerne uti Swerige och Finland, igenom theas fullmäktige hafwa wid thenna riksdagen i underdånighet andragit.*

Tryckt resolution 3 februari 1748: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som städerne uti Swerige och Finland, igenom theas fullmäktige hafwa wid thenna riksdagen i underdånighet andragit.*

⁴ Kungligt brev till landshövdingarna 6 april 1696, tryckt i Stiernman 1747–1775, 5, s. 572.

näst:ne aflåtne skrifwelse, anförde skiähl till theas giorde förbud för magistraterne wid fyratio dahl:r s:rmts wite, at intet hädanefter förpassa städernes pigor, icke thet ringaste wärcka. Ty förutan thet magistraterne, såsom stadsens ämbetsmän, eij mindre än andre Kongl. Majj:ts trogne undersåtare, aldrig underlåta at i akt taga hwad Kongl. Majj:ts nådigste förordningar härom innehålla, och jemwäl aldrig tillägnat sig hwad them eij tillkommit, eller förpassat andre än the som i städerna bo, wistas och mantalsskrefwas, så kan thet ock aldrig anses eller antagas för något skiähl om någon af magistraten förpassad piga eij återkommit, emedan, när så skulle hända, thess husbonde som begärdt och fått pass för pigan, men eij fördt henne tillbaka, bör therföre lagsökas och sitt brott likmätigt kongl. brefwet af d:n 13 Decembr. 1699 icke allenast med 40 d:r s:rmts plikt umgälla, utan ock påläggas samma piga inom wiss tid återskaffa till lähnet, men icke magistraten therföre angripas, som nu skiedt är, och theas af höga öfwerheten them gifne rätt och rättighet, at förpassa the i staden boende, wistande och mantalsskrefne personer inskränckas. Warandes thet ingen skiälig påfölgd, at för thet then förpassade eij återkommit, förpassnings-rättigheten therföre bör förwärckas, som thet ock eij sällan händt, at med någon både utaf högre och lägre ämbetsmän förpassad person, sådant sig tilldragit, dock har för sådant af then förpassade öfwat missbruk, then som utad höga öfwerheten förpassningsrättigheten ärhållit, samma rättighet icke mistat eller honom fråntagen blifwit, utan then förpassade eller then hwilken för legohionet begärdt resepasset och missbrukat then meddelte förpassningen, har för slikt blifwit lagförd och med behörig plikt ansedd.

66 §

Ang:de befrielse för lilla tullens ärläggande för waror, som transporteras från then ena stapelstaden till then andra.

The handlande kunna icke alltid hafwa tillfälle, at directe till then stapelstad hwaräst the bo, införskrifwa wahorne utifrån, utan måste ofta, så i anseende till wahrans ringhet, som ock i brist af hemlägenhet, ordinera then samma på annor stapelstad, och therifrån, sedan stora siötullen, med alle umgiälder, therföre ärlagd blifwit, låta then till sig transporteras. Enär nu genom stora siötullscammarens attest, som wahran medföljer, kan all tillständig ricktighet

fulltygas, så lærer samma wahra ifrån vidare tull eller annan afgift böra frikallas. Men som icke thess mindre äfwen lilla eller småtullsafgiften för sådane wahror fordrad blifwit, så anhålles i underdånighet, thet et så oskiäligt undersåtarenas förolämpande wederbörligen rättas må, och at således alle the wahror, för hwilka stora siötullen med tillhörige umgiälder, är, wid anländningsorten clarerad, må för all vidare tullafgift wara befriade i then stapelstad thär ägaren bor, som them införskrifwit.

67 §

Om wedergällning för sadlar och kiörredskaps nyttjande wid gästgifwerier i städerne.

Städerne, som med mycken kostnad och dryg känning then dageligen genomstrykande starka skiutsen underhålla måste, anhålla i underdånighet, thet kunde them, utom wanlige skiutspenningar, för wagnar, slädar, kiärror och sadlar, som ständigt i beredskap hållas måste, och till myckenhet förnötas, bewilljas någon wiss och skiälig wedergällning, på samma sätt som allmogen på landet sådant af the resande niuter.

68 §

Om en fyring på Hållmögaddarne.

The många beklagelige händelser, som på Hollmögaddarne, the öster- och westerbottnische siöfarande tid efter annan händt, äro så öhmande, at ock alle som thenna led, eller så kallade qwark, besegla, wille förena sig, at på yttersta Hållmögaddarne, hålla, hälst någon lykta, som ej med större konst eller kostnad behöfde inrättas, än att allenast ett hus ther blefwe upbygdt, och therpå en lång spira uprest, hwarpå lyktan uphissas kunde. Men som öster- och westerbottnische städerne, hwilke allaredan, till sin stora känning, årligen sammanskiuta till Örskiärsbåkens underhållande, hwaraf dock flere städers fartyg, som thertill ej något contribuerat, wid swåra hotande tillfällen, hafwa sin stora förmån och nytta, icke förmå thenna fyring anlägga och underhålla. Altså anhålla i underdånighet förbem:te städer, thet måtte, af the årligen till Örskiärsbåken fallande medlen, någon wiss summa till thenna Hållmö fyrings uprättade och underhållande anslås. I annor händelse, och så framt sådant i nåder ej bewilljas kunde, anhålles i lika underdånighet, thet måtte the öfrige städerne, jemte fiskare i båthar och utländske fartyg som Örskiärs segelled

nyttia, förpliktas, at äfwen något till thenna båks underhållande sammanskiutta, hwilke medel, såsom extra inkomster, kunde till besagde fyrställes inrättande och underhållande användas.

69 §

Om Boråshandelens inskränckande.

Sedan Boråhs stad blifwit af framfarne glorwyrdige rikets konungar benådad med sådane privilegier,¹ at menige man uti bem:te stad ägde frihet besöka hwad ort the hade lust här i riket med sine wahror, nemligen allehanda hemmagiordt smide och af trä giordt arbete, jemte hwad elljest ther nedre uti landsändan göres och tillarbetas, och thet hos hwem them täckes förytttra och försällja i städerne och på landet. Dock at bem:te stads inwånare alt annat landskiöp wore förbudt, wid straff, som lagen och handelsordinancierne förmåla. Hafwer, hos förenämde Boråhsboar, missbruk samt egenwillig frihet uti handel tid efter annan alt mehr och mehr tagit öfwerhanden, och the samme tillwällat sig sådane fri- och rättigheter therutinnan, som ejj allenast på intet sätt kunna hänledas af the them förundte privilegier, utan ock äro aldeles stridande emot allmänna lagen, handelsstadgar och ordningar, samt thessutan lända till en mehr än kiännbar skada så wäl för andre städer i riket, och thes handlande borgerskap i gemen, som för Stockholms stad, och then dehlen af thet handlande borgerskapet thärstädes, som i synnerhet med lärft och linnewaror handel drifwa.

Thesse omförmälte Boråhsboers handelssätt befinner sig nu för tiden uti ett sådant oskick, at Boråhsboerne, till en ansenlig myckenhet, med sine medförande handelswaror gå omkring uti hela landet och så på landsbygden så, uti städerne alle tider om åhret, icke allenast wid frimarcknaderne, utan ock i öppna bodar på städernes enskyldte privilegierade torgdagsmarcknader, kiöpingar och bytesplatser, söka at utbringa thes gods och wahror till försälljande. Till så wäl Stockholm som andre rikets städer och landsorter ankommer flere gånger hwarje åhr ansenlig myckenhet af thes wahror, och förutan thet, at åtskillige Boråhsboer sig i städerne aldeles nedsatt, thärstädes sig gift och inrättadt thes hushåll, samt ständigt qwarblifwa, och, utan at taga dehl uti

¹ Se *PRF* 6, nr 59, 101 och senare privilegier, behandlade i Forssell 1952, särsk. s. 105–163, 185–200.

städernes borgerliga besvär, uppå theas camrar och stufwor, så i parti som i minut, obehindrat drifwa med meranemde wahrer större handel, än mången af städernes egit handlande borgerskap, som för sin handels idkande måste draga borgerlig tunga, åstadkomma kan, gå och fara så wäl Boråsboerne sielfwe, som theas drängar och gossar, dageligen och stundeligen med sine sahluwahrer omkring landet, och i städerna på torg, gator och gränder, wid broar och hamnar, uti fartyg samt inwånarens hus och utbiuda samt minuterer samma deras wahrer, hwarigenom äfwen, på ett högst skadeligit sätt, en myckenhet folck och ungdom med slike oskickelige uphandlingar och utsälgningar sysslosättas, som i så wäl cronans tienst som åckerbruket, och nyttige handaslögder wore högst nödige. Thessutan inställa sig ock thess Boråsboer wid tillgiörande lefwerantser af wäfweriewahrer till cronans behof och regementernes förnödenhet, tillskantsandes sig gemenligen samma lefwerantser antingen hel och hållne, eller ock större dehlen theraf.

Hwad åter beträffar wahrerne, hwarmed Boråsboerne, wid närwarande tid, theas, på förenämde sätt, etablerade handel drifwa. Så, utom the warer hwilke uti theas privilegier upräknas, hafwa the sig nu företagit, at, dels sielfwe, dels genom commissionairer, så wäl i Stockholm, som andre orter i riket, af finnar, gottlänningar och hellsingar samt fabriquerne och wäfwerierne uphandla hwad the för sig finna, antingen till partie- eller minutförsälljande, afsätteligit, utom thet thesse Boråsboer hemma i theas ort hafwa inrättat wäfnads, färg- och tryckerier, hwarmed nog missbruk med färgande och tryckande af wäfnader, tillwärcade annorstädes än i Boråsboernes egen ort, föröfwas kan, låta the ock så wäl i Stockholm som flere städer, färga, trycka och mangla hwarjehanda slags tyger och lärfter, ware sig uti Westergjöthland eller och annorstädes tillwärcade, och drifwa sedan thermed handel. Wid lefwerantsers giörande till cronans och regementernes behof, anskaffa och lefwerrera äfwen Boråsboerne the slags wäfnader, jemte andre persedlar som ärfordras, fast större dehlen theraf hwarken hos them i orten tillwärcas, eller hörer till theas handel. Och som the i så måtto nu mera företagit sig, at med slike här ofwan omförde warer, utan åtskillnad, drifwa en fri och oinskränkt handel så wäl med cronan sielf, som på alle orter och ställen i riket, samt wid alle årsens tider, och the äfwen nedre i orten allaredan inrättat färg- och tryckerier samt ägg- och knifjernsfabriquer; så lära the och än widare wara betänkte

på flere manufacturwårcks anläggande thärstädes, hälst, genom en sådan fri och oinskränkt handel, then the nu längre tid drifwit, the nogsamft haft tillfälle at förskaffa sig medel och styrcka, och theras sielftagne handelssätt är aldraf beqwämligast till at giöra afsättning för them af theras tillwårckningar och waror säker, ehuru påfölgden synes blifwa skadelig ej mindre för våra öfrige fabriquer och handaslögder, än för städernes handlande borgerskap. Hwarjemte äfwen utöfwat en förderfwelig och straffbar landthandel af allehandaslags victualiewahrer, och alt hwad af landtmannen aflas kan, samt af honom behöfwes af köpmannawahrer, såsom tobak och thet mera, och slikt alt under föregifwen privilegierad rättighet och frihet.

At sålunda, som nu i underdånighet anfördt blifwit, wårckeligen förhålles, så wäl i anseende till Boråhsboernes handelssätt, som handelsdrifwande med gods och wahrer, är en så mycket mera ostridig sanning, som med all trygg- och säkerhet kan sig åberopa allmänhetens bewittnande härutinnan.

Och ehuru ogierna borgareståndet et så beskaffadt klagomål och beswär anförer, så kan det dock sådant icke undgå, hälst å annan ort och ställe rättelse härutinnan icke kan sökas och årnås, samt missbruket hämmas, innan Kongl. Maj:ts allernådigst täckes förklara sådant missbruk wara emot the Boråhsstad förundte privilegier stridande, och någon tydelig författning för framtiden giord blifwer.

Borgareståndet gör sig härwid thet underdånige hopp, at så mycket mera pröfwat lærer, thet mera förmalte handelssätt och frihet ej är med högst förmalte privilegier, resolutioner och författningar, samt en tillbörlig ordning, billig- och skiälighet öfwerensstämmande, som privilegierna hwarken tillägga Boråhsboerne någon laglös handelsrättighet och frihet, utan uttryckeligen sätta lag och handelsordinance till efterlefnad och hörsammande för them, icke eller extendera then them lämnade försälgningsrättigheten till annat gods och wahrer, än sådane som, wid privilegiernes utfärdande, thär å orten giordes, och woro hemmagiordt smide, af trä giordts arbete och grofwa wåfnader, innehållandes Hans Kongl. Maj:ts resolution uppå städernes beswär wid 1664 års riksdag¹ uti 13 §, at wederbörande skola hålla hand theröfwer, thet Boråhsboerne icke missbruka sine privilegier, men fast hållre them efterlefwat, utan an-

¹ Resolution 1 september 1664, tryckt i Stiernman 1728–33, 2, s. 1512–1531.

dras förfång, låtande sig benöija med the wahrer som hos them tillwärcas, eller the sielfwe utur första handen kiöpa, så ock them på landsbygden sparsammelige föryttra, men fast häldre uti städer och marcnader hafwa them till sahlu, och icke fara med sådant kram som them icke tillkommer.

The stadgar och författningar, som så wäl i äldre som senare tider om handels idkande, blifwit utfärdade, påbiuda ordning, föreskrifwa sätt, utsättia tid, orter och ställen till handels drifwande och wahrers försälljande, med mera dylikt, samt förbiuda theremot all skadelig oordning, och andre riksens inwånares förolämpande uti handel och borgerlig näring; och till thet som författningarne, i så måtto, så i gemen, som efter hwarje stads särskildte beskaffenhet biuda och föreskrifwa, förmodar i underdånighet borgareståndet, at Boråhsboerne äfwen, till föllje af theas egne privilegier, lära böra wara förpliktade.

Annat at föreställa sig, thertill finner borgareståndet ingen anledning af privilegiernes klara och tydeliga innehåll, samt af then nyss åberopade Kongl. Majj:ts nådige resolution. Men om, emot all förmodan, thet här ofwan öfverklagade Boråhsboernes handelssätt och frihet skulle med privilegierne i någon måtto kunna beskönjas, så emedan, uti regeringsformens 51 §, riksens höglofl. ständer täkts stadga och förordna, at städernes forna rättigheter och privilegier måge af riksens höglofl ständer lämpas efter tidernes omständigheter, gör dock borgareståndet sig therom i underdånighet försäkrat, at ofta förmälte Boråhsboernes privilegier, uti hwad omständighet sådant oskick, samt städernes handlande borgerskaps förfördelande uti handel, genom Boråhsboernes företagande at befatta sig med thet som them icke tillkommer, och at kiöpa och sällja utan ordning, och emot alt annat i riket öfligit bruk, skulle kunna beskönjas, rättwisligen lära lämpas efter närwarande tids omständigheter, och till thet som efter lag och författningar wara bör. I anseende till hwad förut anfördt är, anhåller i underdånighet borgareståndet, thet må under behörigt skärskådande och bepröfwande komma, the privilegier som Boråhs stad och menige man i fornda tider blifwit förlänte, samt, i anseende till närwarande tidens omständigheter, och till hämmande och afskaffande af thet missbruk uti handel, som Boråhsboerne, tid efter annan, alt mer och mer sig företagit, förordnas,

1:mo En wiss tid inom hwilken Boråhsboerne, theas drängar, betiänte eller gossar, hwarje resa, enär the ifrån theas hemort med theas sahlwahrer till städerne ankomma, måge wara förpliktade, at antingen thärstädes försälja, eller ock ifrån staden med sig afföra theas medhafwande eller öfwerblefne handelswahrer, och at på annat sätt, eller wid andre tider, än således förordnat blifwer, sig i städerne uppehålla, bem:te Boråsboer med theas folck och betiäning icke må wara tillåtit.

2:do At bem:te Boråhsboer theas handel uti städerne, i så måtto drifwa måge, at the theas wahrer uti partie- och styckewis men ej minutwis försälja.

3:io At them icke må tillåtas, idka handel med annat gods och wahrer, än hwad uti theas landsort blifwer tillwärcat, hwarå the städse böra med sig hafwa tillförlätelige bewis. Likaledes

4:to förbiudes, at i städerne låta färga, trycka och mangla lärfter och andre tyger, såsom hwarmedelst mycken understungen och oloflig handel, i synnerhet med hwita lärfters upkiöpande på fartygen, i Stockholm, och annorstädes i landsorterne, af them skylas kan, och ändteligen

5:to at Boråhsboerne antingen aldeles måge betagas at giöra lefwerantser till cronan och regementerne, eller ock, thäräst sådant skulle them tillåtas, the tå åtminstone ej måge få lefwerera andre persedlar, än sådane, som the äga frihet at handla med, ifrån hwilken rättighet alle andre, som icke äro antingen fabrique-idkare som wahrän sielfwe tillwärcka, eller handlande borgare som äga rättigjet at drifwa handel med sådane slags wahrer, som till lefwerantserne ärfordras, äfwen äro uteslutne.

70 §

Om Biörknäs fönsterglas, glasbouteiller m.m. fria passerande genom tullarne.

Anhåller i underdånighet borgareståndet, at generaltullarrendesocieteten, med thes underliggande tullcamrar, måtte, i stöd af 15 § uti Kongl. Maj:ts manufacturprivilegier af år 1739,¹ förbiudas, at betunga någon med flere tullafgifter för Biörcknäs fönsterglas och glasbouteiller, som äga sin egen stempel, tillika med såpa, stärkelse, puder, alun, victriol, swafwel och rödfärga med

¹ Tryckta privilegier 29 maj 1739: *Kongl. Maj:ts förnyade allmänna manufactur- och handwäckeri privilegier.*

mera, sedan these wahrer första tullen passerat, än högstbem:te kongl. privilegier i sielfwa bokstafwen påbiuda, som wid första tullpasseringen beqwämli-gast iakttagas kan, och at samma wahrer, jemte skrifpennor, korkar och kortt, måge, utan vidare äskat kostsamt och beswärligit bewis öfwer första aftullningen, som sig sielf bewisar, aldeles obehindrade genom upstads- och bergstullarne, i hwars hand the ock äro, tullfrie få passera.

71 §

Ang:de levantiska handelsprivilegierna.

Allthenstund the frihetsåhr, som levantiska compagniet, till medelländske handelens utwidgande, ärhållit, nu snart till ända lupit, ty anhåller i underdånighet stapel-städerne i riket, thet icke något privilegium thär å framdeles må utfärdas, utan levantiske handeln för alle stapel-städer i gemen med nödige fri- och rättigheter, öppen hållas.

72 §

Om en stadgas utkommande för allmänna fiskeri-compag. Thet har wäl Kongl. Maj:t uti 28 § af thess nådige förklaring öfwer samtelige städernes wid 1752 års riksdag andragne underdånige beswär,¹ i nåder försäkrat, at om thet allmänna fiskericompagniets handel i skiärgården, till alla wederbörandes efterrättelse, willja låta utgå en särskildt stadga, men så wida en dylik förordning ännu intet utkommit, anhålla i underdånighet städerne, thet högstberörde försäkran, till ofwannämde fiskericompagnies afstängande ifrån all olaga skiärgårdshandel, måtte ärnå sin fullbordan.

73 §

Ang:de gäldskyldige officerares i gvarnizonerne skulds betalande.

Ehuruwäl 1720 års kongl. inquarteringsordning för samtelige städerne,² utom Stockholm, wid slutet tydeligen förmår, at then commenderande officeraren

¹ Tryckt resolution 7 juli 1752: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som städerne uti Swerige och Finland, igenom thesas fullmäktige, hafwa wid thenna riksdag i underdånighet andragit.*

² Tryckt förordning 6 juli 1720: *Kongl. Maj:ts nådige ordning, för ständiga garnisonerne samt dem, som ligga i stånd-qwarter, hwarefter de hos borgerskapet eller i städerne, Stockholm undantagandes, skola niuta deras inquartering.*

bör behjelpelig wara, at then giäld, som the inquarterade för förtäring eller hwarjehanda annat kunna giöra, bör för af marcken utaf then skyldige betalas. Dock som sådan handräckning af wederbörande commenderande officerare aldeles blifwit utur akt låten, hwarigenom städernes borgerskap kommit uti mycket lidande at försättas, och hafwa måst se guarnizonerne aftåga utan at betalning skiedt för thet flere så wäl officerare som gemene niutit, ehuru ofta man therom påminna låtit. Altså begiäres i underdånighet, thet måtte förnämde kongl. inquarteringsordning, efter thess tydeliga innehåll noga och stricte efterlefwad blifwa, och at the gäldskyldige officerare och gemene eij må utur städerna få uttåga, innan betalning för thet the åtniutit, ärlagd blifwit, eller ock, at dylika skyldfordringsmåhl, efter förra lagen, till förekommande af hwarjehanda inwänningar emot betalningen, må under konungens befallningshafwande åtgierd och utslag ställas.

74 §

Om cronans 10:de-jerns för auctionerande till then mästbiudande.

Kongl. Maj:t har wäl, uppå thess och riksens höglofl. bergscollegii underdåniga tillstyrckande, genom nådig skrifwelse af d:n 2 Maii 1753, förordnat, thet, tills vidare, inge andre än bruksägare, som äro på kiöpe-tackjern privilegierade, måge på auctionerne få inropa något af cronans tionde- och persedle-jern. Men som samma jern therföre besynnerligast igenom auction försälljes, at cronan therigenom må kunna hafwa en tillständig förmån, hwarföre ock Hans Kongl. Maj:t i nåder behagat resolvera på städernes therom gjorde underdånige ansökning wid 1727 års riksdag § 8,¹ at antingen låta försällja sitt 10:de-jern på auction till then mästbiudande, eller och lemna hytteägarne sielfwe, at efter wiss taxa, thet till sig lösa, alt efter som Kongl. Maj:t skulle finna thet framdeles nyttigast wara. Altså, och så länge Kongl. Maj:t i nåder finner för sig och cronan nyttigt, at, genom öppen auction till then mästbiudande, oftänämde tiondejern låta försällja, hwilket ofelbart till cronans inkomsters förmerande länder, anhålles i underdånighet, thet alt sådant 10:de-jern, som

¹ Tryckt resolution 28 augusti 1727: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå de allmänna beswären som städerna uti Swerige och Finland igenom deras fullmächtige, hafwa wid denna riksdagen i underdånighet andragit.*

genom auction utbiudes, må försälljas till then som mäst therföre biuder, utan afseende på handlande eller bruksägare, när han för riktig betalare godkiänd är.

75 §

Om strömmingsfiske i öppna hafs- skogs- och bergsstränder. Hans Kongl. Maj:t har wäl, uti resolutionen på städernes allmänne beswär wid 1734 års riksdag,¹ § 45, uppå westernorrländske och westerbottniske städernes underdånige ansökning, at, i anseende till strömmingsfisket, få niuta till godo, thet som är stadgat i 57 § af 1731 års kongl. resolution för finske allmogen,² så at the med allmogen i siösocknarne, under fiskelekstiden, uti öppne hafs-skogs- bergs- och sten-stränder samt wikar få ömsom draga efter hwarandra, utan att therföre betala någon landslott, i nåder befalt thess befallningshafwande i orten, at noga undersöka, huruwida städerne häruti kunna willfaras, och fordarsammast inkomma med sitt underdånige betänckande, då Kongl. Maj:t will förordna hwad härutinnan skiäligit pröfwat. Men som förbem:te städer af något ytterligare förordnande i dy mål sig sedan ej fått hugna, så anhålla i underdånighet thesse städer, at, i anseende till strömmingsfisket, förenämde förmån få till godo niuta, utan at af allmogen therutinnan blifwa hindrade, så wida allmogens skatteägor och gräsland, som wid siö-stranden belägne äro, på något sätt thermedelst ej skadas, hwilket till salt-siö-fiskeriets uphielpande och förmerande ansenligen bidraga skulle.

76 §

Ang:de scholægångarne i städerne.

Som scholægångarne i städerne ej hållas then bästa tiden af sommaren, hwarmedelst ungdomen uti thess tillbörliga upforstran alt för mycket lidande blifwer, altså anhåller i underdånighet borgareståndet, thet måtte scholægångarne i städerne, utan längre uppehåll än högst en månad emellan varje termin, hafwa

¹ Tryckt resolution 17 december 1734: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring på de allmänna beswär, som städerne uti Sverige och Finland, igenom theras fullmächtige hafwa wid thenna riksdagen i underdånighet andragit.*

² Tryckt resolution 28 juni 1731: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär Som thes trogne undersätare af riksens allmoge uti Sverige och Finland, igenom theras utskickade fullmechtige, hafwa wed thenne riksdagen i underdånighet ingifwa låtit.*

theras forttgång, på thet ungdomen, igenom längre tids utdrägt, them och the-
ras föräldrar till en nog betydande skada, eij må gifwas tillfälle at förglömma
hwad the under scholægången kunna hafwa lärdt, och then ädla ungdomstiden
för them således fruktlöst förswinna och borttlöpa.

77 §

Om förlagswinsten wid förlagstackjern, samt räntan af för-
lagstagare.

Bergs-städerne beswära sig i underdånighet theröfwer at the aldeles icke haf-
wa utkomst i tackjernshandelen nu mera med then förlagswinst af 1 d:r 16 öre
kpp:mts, som Eders Kongl. Maj:ts nådige förordning d:n 24 Febr. 1748 på ett
skepp:d-förlags tackjern utsätter,¹ sedan tackjernet som alt ifrån jernhande-
lens första början intill thet åhret, i marckgångspris emellan förlagsgifware
och förlagstagare aldrig gullit öfwer 16 d:r kpp:mt. Men åhren thereafter uplu-
pit och ännu gäller några och tiugo d:r samma mynt. Och som ett större ärfor-
derligt capital i handel, rättwisligen bör bära större, eller jemlik winning emot
en wahras stegring och dyrhet, så anhålla bergs-städerne lika underdånigt, thet
Eder Kongl. Maj:t allernådigst täckes i så måtto förklara den dehlen af 3 § i
1748 års förlagsordning som rörer förläggares winst på tackjern, at i stället för
the thär nemde 1 d:r 16 öre kopp:mt på skeppundet 3 öre kopp:mt på hwarje
d:r kopp:mt, som et skeppund tackjern efter then i samma § antagne grunden
till marckgång i förlag bör hwarje år gälla såsom ständig förlagswinst må i nå-
der anses och fastställas. Hwilken winst och aldeles är enligt med 1748 års för-
ordning efter där tagne högsta tackjernspris, förlagtagare till godo, och thenne
förwandling allenast behåller lika billig- och jemlikhet emellan förläggare och
förlagtagare i alla tider, ehwad tackjernet gäller mehr eller mindre. Bergsstä-
derne giöra sig i underdånighet härutinnan så mycket säkrare hopp om nådigt
bifall, som däräst tackjernet eij kunde fällas till sitt förra och wanliga pris, som
det warit för år 1748, hwilket swårligen är at förmoda, bergsstädernes inwå-
nare genom tackjernets förhögnig ständigt stå i lidande till sin ändteliga un-
dergång.

¹ Tryckt förordning 24 februari 1748: *Kongl. Maj:ts nådige förordning, om förlag wid
bergs- och bruks-handtering.*

Uti nyssnemde 3 § af 1738¹ års förordning har Eders Kongl. Maj:t wäl i nåder stadgat det en förlagtagare som ej åhrligen kan betala thess undfångne förlag utan sätter sig i skuld, bör thessutan betala ränta fem för hundra ifrån then dag fordran blifwer domfäst. Men som altför många wårdslöse förlagtagare hafwa wist thet the, tå allena ett bergsting åhrligen hålles igenom hwarjehanda förfall och inwänningar thär, så wäl som sedan uti Eders M:ts och riksens bergscollegio så kunnat förhala och utdraga tiden och betiena sig af rättegångens widlyftighet at en förläggare på flere åhr icke kunnat få sin rättmätige fordran med dom stadfäst, under hwilken tid han likwäl måst wara i mistning af sitt capital och det fruktlöst, tå och tillagde rättegångskostnader ej annat till slut kunnat blifwa än större öfwerskott öfwer gäldenärens ägendoms wärde, ty anhålla äfwen bergsstäderna i underdånighet thet räntan ifrån liquidationens dato som dom föregå bör, måtte beräknas för så stort capital som sedan genom domen faststält blifwer och sidsta afbetalningen therefter rättad warda.

78 §

Om fatalier wid förlagshandel.

Emedan flere tagit sig anledning af 7 § i förlagsordningen at efter många och långt öfwer 20 års förlopp äska efter räkning och liquidation öfwer redan slutad förlagshandel, hwarigenom i synnerhet arfwingar som redan skiftadt arf, å omse sidor råkat i mycken oreda och rättegångar. Fördenskull till förekommande theraf anhålla likaledes bergsstäderna underdånigst at fatalier af tre åhr måtte i nåder utsättias, efter hwilken tid i slutad förlagshandel hwarken förläggare eller förlagtagare må äga frihet at söka widare liquidation, hwilket synes så mycket skiälligare, som landskiöp med tackjern ej efter 3 åhr får åtalas enligt 37 § af Kongl. M:s nådige förklaring öfwer städernes beswär åhr 1747.²

¹ Läs: 1748.

² Tryckt resolution 3 februari 1748: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som städerna uti Swerige och Finland, igenom theas fullmäktige hafwa wid thenna riksdagen i underdånighet andragit.*

79 §

Ang:de ändring i 3 § af förlagsordningen.

I den delning af årstiden, neml:n först ifrån nyårstiden till midsommaren och sedan ifrån sidstnemde tid till årets slut, som kongl. förlagsordningen i dess 3 § utsätter till utskilljande af förläggares och förlagtagares wahrors mehr eller mindre värde på wisse tider af åhret, anhåller äfwenledes bergsstäderna i all underdånighet om nåding ändring, således at första terminen må räknas ifrån åhrets början förbi midsommaren och till Larmässan, emedan thäremellan ingen fällning på ätande wahrors värde kan wara at förmoda för än den nya säden är bärgad och landtmannens afwel och creatur wid höstmarcknaderne kommer at aflåtas.

80 §

At eij dykeri- och bergningssocieteterne må antaga cronolotsar i sin tjenst.

Att dykeri och bergingssocieteterne antagit cronolotsar i thess tjenst, kan eij annat än thesto mehr eftertänckeligt förefalla, som, utom thet bem:te societeter icke lærer wara tillåtit at befatta sig med lotswärcket, eller i sin tjenst employera samma wärcks betjänter, torde jemwäl theraf hwarjehanda skadeliga oredor och påfölgder kunna förorsakas, samt misstanckar yppas. Hwarföre borgareståndet om förbud theremot i underdånighet anhåller.

81 §

Ang:de spinnhus inrättande i landsorterne.

Utom annan thet allmänna tillflytande fördehl, kunde jemwäl, i synnerhet hämmandet af tiggerier samt lättingars och löst folcks strykande kring landet, handhafwas med mera eftertryck, än thet annars sig giöra låter, om åtminstone i hwarje lähn, och hälst i then staden, hwaräst landshöfdingeresidencet, eller och största rörelsen finnes, blefwe ett spinnhus eller publiqut arbetshus inrättat, thär sådant tillförene eij skiedt, till hwilket underhållande the uti lähnet inflytande spinnhus-medel anslås kunde. Hwarföre borgareståndet thenna allmänna angelägenhet i underdånighet hemställer.

82 §

Ang:de consulens antagande.

Som med Kongl. Maj:ts höga förordnande i alla dehlar enligt är, at the uti utrikes handelsstäder tillsatte consuler, böra till svenska handelens och siöfartens befordran, biträda skieps-rederierne i alla förefallande angelägenheter, skiepp och gods rörande. Icke thess mindre ärfares theremot huru en dehl af them, oaktadt thet them bestådde consulatet, icke på långt när, med then upmärksamhet som wederbör, låter sig om skieppsrederiernes förmån wårda, utan, som till beklagandes är, eij allenast genom onödige rättgångar, utom rederiernes wettenskap, oftast förwålla, at rederierne mista både gods och frakt, samt, wid besättningens hemkomst, göras skyldige, at betala odrägelige hyror och månadspenningar, utom ock genom eftersättelighet wid redogiörandet, och tidige remisser af laddningarnes provenue eller förtiente fraktsummor, för the rederier som the i så måtto påtagit sig at göra nöjaktig betiening. Altså och som sådant till en stor dehl, theraf härflyter, at thesse consuler, dels icke af grund eller rätteligen förstå handelens rätta art och beskaffenhet, dels äro af främmande nation, och således eij wårda svenska nationens fördelar, anhålla i underdånighet stapel-städerna, thet inge andre på the utrikes handelsorterne till consuler må antagne warda, än sådane, som icke allenast förwärfwat sig tillräckelig och emot thet förtroendet som för them hafwas måste swarande kundskap i handeln, hwarigenom svenska handeln till bättre upkomst och utwidgande bringas kan, utan ock sådan, så mycket möjjeligit är, och thet sig göra låter, som äro infödda svenske. Och at för öfrigit sådane utwägar widtagne warda, hwarigenom rederierne måge sättas i en ofelbar säkerhet, at, wid alle förekommande händelser, kunna tilltro sig thes biträde.

83 §

Ang:de skogsförordningens utkommande.

Som Kongl. Maj:t i nåder, uppå riksens höglofl. ständers tillstyrckan så lång tid tillbaka, funnit thet ärendet, angående en till hwarje landsort lämpelig skogsordning, af stor nödwändighet, hälst thärpå mycket beror rikets och thess inbyggares wälfärd, bergsbrukens, handelens, manufacturiernes och fiskeriernes tillväxt, så wäl som crono och enskyldte skieppsbyggeriernes befrämjande, och the, efter befallning, härom från alle orter inkomne projecter och påminnelser, med hwad mera härtill hörer, nu mera å behörig ort förmo-

deligen blifwit jemförde och bepröfwade, så anhålles i underdånighet, at, i anledning af hwad therom äfwen sidsta riksdag uti 8 § af Kongl. M:ts nådigste resolution öfwer städernes allmänne beswär förordnat är, thetta ärende under nu warande riksdag må komma till slut och wärckställighet, och at utwägarne i möjligaste måtto må blifwa lätte, och, utan widlyftig omgång, lämpelige för rikets innwånare at ärhålla nödige utsyningar till skiepps- och husbyggnader, fiskerierne samt ämnen till handtwärckerierne och manufacturwärcken, hwarwid äfwen i underdånighet ärindras then märckelige skada tunnbindarne taga, igenom hassel-skogens myckna afrödjande och upbrännande, hwarmedelst brist på bandstakar och band så wäl till cronan, som handelens, fiskerierne och flere behof förorsakas. Utom thet äfwen i underdånighet hemställes, om icke thet skulle finnas så lofligit, som nyttigt och godt, at skattemannen lämnades något nära så god rätt och frihet öfwer sin ekeskog, som frälsemannen, hwaraf man lofwar sig skogarnes i gemen bättre wårdande.

84 §

Som åtskillige städer flere åhr enskildt underhållit the omkring staden, till tullbewakningen, nödige befundne staquetter, så hafwa ock these städer, som till föllje af Kongl. Maj:ts nådigste resolutioner på städernes beswär af åhren 1686¹ § 28, 1724² § 21, 1731³ § 18, 1734⁴ § 9 och 1743⁵ § 3, bordt för the sammans underhållande wara befriade, så länge the eij haft dehl i accis- och bakugns-penningarne, redan wid förra riksdagar giordt underdånig ansökning om ärsättning för thes underhållande, ifrån then tid the thenna, them eij tillhörande, last har måste widkiänna. Men som hit in till therå eij något utlå-

¹ Resolution 22 november 1686, tryckt i Stiernman 1728–33, 3, s. 2024–2039.

² Läs: 1727. Tryckt resolution 28 augusti 1727: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå de allmänna beswären som städerna uti Sverige och Finland igenom deras fullmächtige, hafwa wid denna riksdagen i underdånighet andragit.*

³ Tryckt resolution 12 juli 1731: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring, på the allmenne beswär, som städerna uti Sverige och Finland, igenom thes fullmächtige, hafwa wid thenne riksdagen i underdånighet andragit.*

⁴ Tryckt resolution 17 december 1734: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring på de allmenna beswär, som städerna uti Sverige och Finland, igenom thes fullmächtige hafwa wid thenna riksdagen i underdånighet andragit.*

⁵ Tryckt resolution 4 november 1743: *Kongl. maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the almänne beswär, som städerna uti Sverige och Finland, igenom thes fullmächtige, hafwa wid thenna riksdagen i underdånighet andragit.*

tande följt, och samma angelägenhet på wederbörande collegiers åtgierd, förmodeligen beror, hwarthän thetta mål remitteradt blifwit, så anhålla i underdånighet städerne, om ändteligit slut härutinnan, på thet the i sin tillständiga rätt ej längre måtte komma at lida!

85 §

Ang: de utmätningar.

Allmänna lagen, uti 1 cap. 3 § utsökningsbal:n förmår, at, å dom, som wunnit laga kraft, där wärdet ej stiger öfwer 50 d:r måge borgmästare och råd utmätning göra. Kongl. förkortnings-commissionen har uti sitt till hämmande af widlyftighet uti utsöknings- och rättegångsmål, genom trycket utgifne project samt anmärckningar wid förbemälte lagsens rum, anfördt de grundeliga skiäl, som gifwit kongl. commissionen anledning at tillstyrcka, det borgmästare och råd måge få göra utmätning å dom och utslag, som wunnit laga kraft, och angår allenast penningar och lösöron, ehwad wärdet är större eller mindre. Men håller före, at de ej böra få befatta sig med domar om fast gods.

Borgareståndet finner ingen orsak, hwarföre icke borgmästare och råd äfwen må kunna tillåtas at göra utmätning på laga kraft wundne domar, som angå fast ägendom i städerne, hälst, all införssel i sådan fast ägendom, så wäl som dess försälgning genom offentligit utrop, äntå måste skie medelst magistraternes handläggande, och i afseende hwarpå landshöfdingens remiss icke synes mera nödig, eller gifwa exceutionsförrättningen mera eftertryck, då det angår fast ägendom, än då penningar och lösöron skola utmätas, hwilka senare, ofta kunna wida öfwerstiga wärdet af en del fastigheter i städerne. Och således anhåller borgareståndet underdånigst, at, till förkortning i tiden och kostnadens besparing wid utmätningens sökande på domar som wunnit laga kraft, städernes magistrater i gemen, utom Stockholm, må tillåtas, för dem samma göra utmätning, antingen de angå penningar och lösöron, eller någon, inom stadsens jurisdiction belägen fast ägendom, och ehwad wärdet är större eller mindre. Och som angelägenheten, till creditens bibehållande, likaledes fordrar, at utmätning på skuldebref och klara forskrifningar må kunna wärckställas med enahanda skyndesamhet och lindring i kostnaden, som utmätning på domar, hälst dem, som efter ett ostridigt skuldebref har at fordra, och fördenskull till sin fordrings fastställande ej behöfwer söka domaren icke kan sägas böra äga mindre rätt och förmån, än den, hwars fordran sig grundar på en

laga kraft wunnen dom, för hwilken orsak ock lagen 4 cap. 2 § utsökningsbal:n tillägger förfallne skuldebref, enahanda prompt utmätning, som domar i 3 cap. 1 §, så anhåller borgareståndet underdånigst, at med utmätning å skuldebref och klara förskrifningar, måtte i städerne, utom Stockholm, få förhållas på enahanda sätt, som, om utmätning på domar ofwanförmält är, hwarigenom sökanden, i händelse skuldebrefwet blifwer för stridigt förklarad, äfwen winnes den förmån, at straxt kunna wända sig till domaren, i det stället han nu nödgas i ett sådant ändamål, ofta med dryg kostnad och utdrägt i tiden resa ifrån orten, däräst konungens befallningshafwande residerar och till den staden hwaräst dommaren hafwer sin domsago.

86 §

Om förbud mot befraktande af gods för andre än städerne. Sedan i förmågo af ärhållne kongl. resolutioner, den omkring järnwärcken wid siösidan warande allmogen, så af crono- och skattehemmansbrukare, som torpare, ingen undantagen, fått frihet at anamma bruksförlager, så har ej allenast städernes handelsrörelse derigenom stadnat i sin rätta drift, utan äfwen Kongl. Majjt och cronan, besynnerligen nu i senare tider, i tulltåkten lidit anseelig mistning. Detta förfördelande af cronans tulltåkt förökes dymedelst, at sedan bruken fått frihet till järn- och malmförssel med egne fartyg, de wid siösidan belägne bruken ifrån stapelstäderna till sine egne hamnar föra, hwad de andre bättre up i landet belägne järnwärck till deras förnödenheter och förlags-handel betarfwa, såsom och emottaga desse sidstnemdes effecter på frakt siöledes åt stapelstäderna. Detta ej mindre än alt annat inom riket skeende olaga befraktande af andras wahror och gods, som både utaf brukspatroner och andre som fartyg äga, städerne till förfång uti deras på frakter privilegierade rättigheter dageligen föröfwas, åstadkommer all den swåra känning Kongl. Majjt och cronan med tullens mistning lida måste, hälst som ej allenast de wid siösidan belägne järnwärcken, utan äfwen skärgården öfer alt i Swea rike, kunna brukas för nederlagsplatser å landet för bruk, ståndspersoner och allmoge, städerne till förfång. Enär nu, hwad de åt siösidan warande järnwärcken beträffar, öfwerwägas, at i wästra Bergslagen nästan ej annat finnes än landwäg af många mihl ifrån städerne, hwaraf bruken måste sig betiena, så med hwarors uphämtande, som effecternes afförsel, för hwilket alt i de allmänna bergs-tullarne måste gifwas tull. Så finnes tydeligen och enligt med

kongl. brefwet af årh 1690, at friheten med tullens undgående för de wid siösidan warande bruken, som äfwen förordsaka, at de längre up i landet belägne, äfwen likaledes undgå all tullafgift, när de ifrån desse hämta och förbi städerna föra sine förnödenheter och effecter, aldeles är stridande, emot den jemnliska rätt och det beskydd alla inwånare uti ett rike gemensamt äga böra. När dertill kommer, at jemnwig i priserne för städer och land äfwenwäl af thenna orsak ej kan ärhållas, hwaraf ej mindre, än den öfweralt utöfwade landthandelen städerna twingas till en ofelbar undergång; så finna desse sig högstnödsakade at anhålla, det sådane mått och utwägar på det skyndsammaste kunde blifwa widtagne, som med eftertryck för framtiden, afwärja et sådant Kongl. Majj:ts och cronans högst obilliga lidande wid tulltäckten, samt göra städerna tillräckeligt understöd till åtniutande, så wäl af de efter äldre och nyare privilegier och kongl. resolutioner borgerskapet allenast tillhörige befraktande utaf andras gods, som äfwen den på föreskrefne sätt igenom nederlag och allmänne uphandlingar tillfogade oförrätt.

87 §

Om landskiöpsförordningens utkommande.

Som Hans Kongl. Majj:t genom 49 § uti resol:nen på städernes allmänne underdånige ansökningar wid sidstl:ne riksdag, om författande och utkommande af then wid flere riksdagar åstundade och nödig befundne förordningen, till hämmande af olofligit landskiöp, samt intrång uti handel, handtwärck, seglation och städernes egenteliga rörelser, i nåder förklarar thet thess och riksens commercecollegium skulle forderligast företaga sig till utarbetande ett förslag och betänckande till en sådan förordning i dy mål, som, efter behörigt öfwerwägande, och under Kongl. Majj:ts nådige stadfästelse, till allmän efterlefnad igenom trycket thenna riksdag kundgiöras kunde, så anhåller i underdånighet borgareståndet, thet måtte till riksens höglofl. ständers öfwerseende och skärskådande, ett sådant förslag och betänckande till förbem:te förordning, under påstående riksdag med giörligaste första inkomma.

88 §

Om lazarettafgiften wid bröllop, barndop etc.

Ehuruwäl lazarettinrättningen här i Stockholm, är högst nyttig och angelägen, så kunna likwäl the siuke, som bo i landsorterne något långt härifrån, sällan el-

ler aldrig, förmedelst aflägenheten, hitkomma. Förthenskull anhålla i underdånighet städerna i gemen, thet måtte then wid bröllop, barndop med mera till thetta behof påbudne afgiften, städerna thär the samlas, och icke Stockholms lazarett, tillärkiännas, emedan slike afgifter förut äro anslagne till the fattigas behof i hwarje ort och städerna jemwäl sielfwe täncka göra sådane författningar inom sig, hwarmedelst, till rikets innewånares gemensamma och wäsendteliga bättre nytta och förmån, lazaretter, må kunna i landsorterne inrättas, thär thet beqwämligen, och med then för allmänheten påsyftade nyttan skie kan.

89 §

Om landthandtwärckares inskränckande.

Som handtwärckerierne i städerna, thermedelst äfwen warda på thet kiännbaraste i sine näringar förfördelade, at icke allenast åtskillige sådane handtwärckare, under namn af bruks- och sochnehandtwärckare, warda på landet skyddade, som them eij består, utan ock flere, som egenteligen kunna och böra kallas bruks- och sochnehandtwärckare, än the nödtorfteligen behöfwa. Förthenskull anhålles i underdånighet, thet, till föllje af Kongl. Maj:ts nådigste resol:n på städernes allmänne beswär af år 1727¹ § 2, konungens befallningshafwande, wid hårdt ansvar tillgiörandes, må theröfwer hålla hand, at sådane öfwerflödige, och allmogen samt bruken eij bestådde handtwärckare, må gienast ifrån landet till städerna inflytta. Och som hwarken bruken eller allmogen synes betarfwa flere, som rätteligen böra för sochne och brukshandtwärckare anses, än skräddare, skomakare och smeder, så anhålla städerna i underdånighet, thet eij flere slags handtwärckare them består må, och at konungens befallningshafwande må anbefallas i then omständigheten sin i nåder undfångne instructions 18 § ofelbart fullgiöra, samt eij tillåta någre handtwärckare, till förenemdes behov, på landet sig nedsättja, städernes magistrater ohörde.

¹ Tryckt resolution 28 augusti 1727: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå de allmänna beswären som städerna uti Swerige och Finland igenom deras fullmächtige, hafwa wid denna riksdagen i underdånighet andragit.*

90 §

Ang:de frihet at få fiska sill i Götheborgs och Uddevalla skärgården.

Sedan flere städer giordt ansenlig kostnad med fartygs utredande och nödige kiärills med mera behofs anskaffande, at, till underdånigste föllje af Kongl. Majj:ts nådigste upmuntringar, idka saltsjöfiskeriet, har konungens befallningshafwande i Götheborg låtit förbiuda omgräntsande städer, at i then så kallade Göteborgs och Uddevalla skärgård, fiska eller upkiöpa någon sill. Sådant förfarande skall så mycket mera wara stridande emot thet allmänna bästa, och thet påsyftade hälsosamma ändemålet i thetta ämnet, som bewisligit wara skall, at skiärgårdsfiskarne, sedan förbem:te förbud utkommit, i brist af afnähmare, warit föränlåtne at kasta then fiskade sillen i siön. Förthenskull, och på thet en slik Guds wälsignelse, som synes wara hela landet gifwen och eij wisse städer eller orter, the thär obefogat willja sig en sådan rättighet tillwälla, icke må fruktlöst, till rikets så stora skada, gå utur händerne, anhålla siö- och uppstäderna i Wästergöthland, Halland och Skåne underdånigst, thet måtte them blifwa i nåder tillagt en oinskränkt frihet, utan nästgräntsande siö-städers hinder och twång, at när sillen eij fångas på thessas donerade grunder och strander, få i skiärgården bruka och nyttia sillfänge, och therjemte af skiärgårdsbonden få then samma uphandla och insatta. Hwarigenom skiärgårdsfiskaren äfwen upmuntras till desto mera idoghet i thenna handtering, och thet påsyftade ändamålet, som är rikets tillwäxt genom fiskerier, således ofelbart winnes.

91 §

Ang:de hemlige och farlige ställens utmärckande i skärgårdar etc.

Emedan befinnes både i skärgårdar och de större insiöar samt elfwar, såsom uti Halland Lafwa, Nissa och Hellje åh hwaräst segelled med båthar och farkostar brukas, många fördålda sandreflar, banckar och klippor hwarigenom mången i synnerhet wid utloppet uti Saltsjön af de senare förolyckats och än kan blifwa till fartyg, gods och lif, särdeles uti stormwäder, då gierna uti slike elfwar sökes hamn, och man desse fördålda sandreflar eij så lätteligen kan blifwa warse och undwikas. Men sådant likwäl förekommas kan genom utrönande af sådane skadelige banckar och klippor och deras sedan utmärckande

genom wåhlkasar eller stora tunnor, och det förmodeligen med mindre kostnad än skadan af ett förolyckadt fartyg utom deras lif derå som derjemte ofta förspillas. Ty tyckes angelägenheten fordra sådant intet underlåtas böra, utan alt derföre underdånigst anhålles, at uti skärgårdarne, de större segelbare siöar, Hielmaren, Mälaren, Wetter och Wenneren, samt elfwar sådane hemlige farhor måtte warda utrönte, och som anfördt är utmärkte, samt sådant med aldräförsta wärckstäldt, hälst Kongl. Maj:t i nåder försäkrat, at, för säkerheten skuld af segelfarten, alla klippor och grunder skola med aldräförsta blifwa noga utmärkte, och at therom vidare god anstalt förfogas bör, jemwäl ock at de strömmar som eij mindre för cronans än landsens inbyggares behof behöfwa göras flåttbara, måtte uprensas och wid makt hållas, hwilket alt tyckes beqwämligast låta sig giöra genom kongl. ammiralitetscollegii försorg antingen af herrar ammiralitetsofficerare eller lotsar som härutinnan lära äga bästa kundskap, eller genom uti landsorterne kunnige personer, när de därföre undfå betalning för arbetet och den kostnad som ärfordras, hwartill, så wäl som deras framgiena underhållande, förmodeligen kunde blifwa tillgång af öfverskottsmedel för fyr- och lotswärcket i riket, och därföre med det samma räkning hållas.

92 §

Ang: de brukshandelen.

Hans Kongl. Maj:t har wäl så uti thess resolution öfwer städernes allmänne beswär af d:n 16 Octobr. 1723 § 44, som flere stadgar, nådigst förordnat, at brukken eij måge sig i någon städerne till förfång och skada ländande handel inmänga, utan allenast at för hwad af allmogen till brukens rätta drifwande och fortsättjande lefwereras, eller then dienst the thertill giöra, antingen med penningar, eller sådane wahrer som them efter privilegier äro tillåtne, få betala, och at noga och alfvarsam hand theröfwer hållas bör, thet landskiöp och all bergslagen förbuden, såsom städerne till förfång ländande, handel, måtte, likmätigt förordningar tillbörligen uppspanas, angifwas och afstraffas. Icke thess mindre wisar dageliga förfarenheten, huru brukspatroner och flere bruksidkare, med en dehl andre af bergsmansståndet, under namn af förnödenheters anskaffande till sine stång- och tackjerns- med flere tillwäreckningar, idka handel både med spannemål, salt, salt fisk, tobak, linnfrö, alne-gods med mera, tillhandlandes sig theremot träwahrer, lijn, smör, wäfnad och flere wahrer, them

the, till vidare förhandling, sedan till Stockholm och andre städer öfverföra låta, hwaraf händer, at bruken nyttias och göras till handelsplatser, men städernes torg och bodar stå themot ledige, borgerskapet till största skada och förfång. Borgareståndet anhåller förthenskull i underdånighet, thet må så alf-warsamme mått och steg themot tagne blifwa, at städerna, genom en dylik så högst skadelig landthandel, icke måtte aldeles gå under och blifwa oförmögne giorde, at till Kongl. Maj:t och cronan utgiöra wederbörlig skatt och utskyl-der. Och att således allmogen, som har sin egen skatteskog, ej må under förlagtagare anses, eller med någre wahrer, utan med contante penningar betalas, enär the af then samme till bruken någre kohlfwereringar eller annan tjenst giöra, utan att allenast brukens egne arbetare måge med sådane wahrer betalas, hwarmed the, efter privilegiernes rätta förstånd, äro berättigade them at förse.

93 §

Om lindring i tullen etc. på brun sirap.

Then så kallade bruna eller gemena sirapen, är ej mindre för the förmögnare, i anseende till the ras tjenste- och arbetsfolck, än för allmogen, gemene man och the fattige en nödig och outhärlig wahra, besynnerligen som miölcken under the förflutne åhren blifwit alt dyrare och dyrare, och äfwen therå brist warit wid åtskillige tillfällen, hwilken sidstnemde förordsakats dels af boskaps-siuka, dels ock af andra infallande ordsaker och händelser. Förenämde sirap har tillförene uti bodarne i minut blifwit försåld till 8 öre kpp:mt skålpund:t, men giäller nu för tiden wid såckerbruken 18 öre samma mynt, så at så beq-wämligt och therjemte lindrigt thet tillförene warit, i synnerhet för the fattige och mindre förmögne, at betiäna sig af merbem:te sirap uti mat och dryck, så swårt faller thet ock nu för sådant folck at kiöpa thenna wahra, och then samma så ganska dyrt betala, hwarföre ock en allmän klagan är öfwer dyrheten thärå. Sirapen är wäl ock lofgifwen till införsel utifrån, men är therhos belagd mer 3 öre k:mt manufacturfond skålpundet, hwarförutan tull och andre um-gielder sig bestiga till 4 öre samma mynt, så at hwarje skålp:d således är med 7 kopp:mts omkostningar graverat, och ty har then utrikes ifrån inkommande si-rapen icke kunnat sälljas till mindre än 18 öre k:mt skålp:t. Men beträffande then inländske, så hade man billigt förestäldt sig, at, som inrikes tillwärcckning-en besparar förenemde afgifter, så skulle ock then samma kunna sälljas till

lindrigare pris än som nu skier. Then allmänna klagan, som är öfwer thenna omförmälte siraps dyrhet, samt then mindre förmögnas och fattigas nödtorft, föranlåter förthenskull borgareståndet i underdånighet at underställa, om icke, enär wid inrikes sockerbruken, priset uppå thenna omförmälte bruna sirapen stiger öfwer 16 öre kp:mt skålp:det, då antingen hälften af the thet råsäckret nu ålagde afgifter, må komma at afgå, och sockerbruksägaren tillika sättias uti en skyldighet, at försälla sirapen till ringare pris, i en sådan proportion, eller ock at sirapen på införskrifwas med lindring af hälften uti the them samme nu ålagde afgifter, hwarigenom dyrhet och stegring uppå besagde wahra således kunde förekommas.

94 §

Ang:de mineral- och hällsowattns införskrifwande.

Sedan Hans Kongl. Maj:t i nåder behogat tillstådja höglofl. kongl. collegium medicum at bestyra om införskrifwande af utländske mineral och hällsowattn hafwer wälbem:te collegium updragit thenna införskrifnings- och handelsrättighet till wisse handlande uti åtskillige städer i riket emot årlig afgift. Förutan thet, at här af således förordsakats dyrhet uppå förenämde wattn, samt at äfwen mindre tillgång thärå warit än behofwet fordrat, och at samma wattn nog sent om åhren ankommit så at mången som till sin hällsas skiötande bordt och welat bruka slike hällsowattn, har måst låta thermed anstå, theremot, om ofwanförmälte inskrifnings- och handelsrättighet nu som tillförene warit fri och oinskränkt, så at stapel-städernes handlande borgerskap, hwilke till utrikes wahrors införskrifwande äro berättigade, frihet lemnades at inkomma låta af ofta förbem:te wattn hwad the finna utgången betarfwa, och thenna wahra således wore uti fleres händer at tillgå, förmodeligen ingen klagan öfwer brist och dyrhet existera skulle, lära förenämde utländske mineral- och hällsowattn icke annorledes kunna anses, än såsom en utrikes handelswahra, hwars införskrifwande och handels idkande thermed, eij mindre then ena än then andra af stapel-städernes borgerskap, som uppå utrikes handels drifwande burskap wunnit, tillkommer, utan at någon enda ett slikt monopolium må tillåtas och updragas, besynnerligen som ibland andra till monopoliers förekommande och hammande giorde författningar, Kongl. Maj:t uti thess nådigste resolution uppå städernres allmänne beswär wid 1723 års riksdag uti 34 §, i nåder förklarar, at Kongl. Maj:t eij lærer tillåta monopolier, så wida the emot hande-

lens frihet och nytta stridande äro, samt at, om någon ansökning göres till sådanes inrättande, will ej Kongl. Maj:tt thertill gifwa samtycke innan wederbörande magistrater och borgerskap therwid warit hörde. I thetta afseende anhåller förthenskull borgareståndet i underdånighet, at förenämde frihet till at införskrifwa och försällja utrikes mineral- och hållsowattn, må så hädanefter som härtills skiedt, lämnas stapelstädernes till utrikes handels drifwande berättigade borgerskap i gemehn, och at, theräst någon afgift, utom wanlig tull och umgiälder, skulle pröfwas böra för besagde wattn betalas, samma afgift så må påläggas wattnet och quantiteten af thet som införskrifwas och inkommer.

95 §

At post-inspectors etc. sysslor med magistratspersoner må combineras.

Hos borgareståndet har i öfwerwägande kommit, huru som igenom de nu i städerna inrättade små sysslor såsom post-inspectors- postmästare, postjagtskrifware, slotts-skrifware, domkyrkio-inspectors, hospitalssysslomäns och förståndares med flere dylika sysslor, icke allenast en stor hop menniskior i förhoppning af slike sysslors undfående, mera ämna sig till skrifwarestaten, än andre nyttigare och mehra födande näringar i riket, utan ock sedan de undfådt en dylik beställning, hwarwid utom private förrättingar, hwarigenom sysslans rätta bestridande owedersäjel:n måtte hindras, de ej kunna sig föda, med mindre otillätelige och det allmänne ännu mehra skadel. utwägar skola widdtagas. I anseende hwartill borgareståndet allerunderdånigst anhåller at alle ofwannemde och dylike sysslor i städerna må hädanefter och så fortt de blifwa ledige, combineras med magistratspersonerne i samma stad, dock ingalunda derigenom wederbörande, som slike sysslor efter förra wanligheten böra besättia, betagit at tillsättia och befullmäktiga hwilkendera af de sökande magistratspersonerne i staden som han finner till sysslan tienligast, utan at längre tiensteår må i wägen ligga, då ståndet aldeles är förwissat at icke allenast sysslorne på alla ställen af skickelige personer blifwa bestyrde, utan ock de tienstgörande finna bättre utkomst och fölljaktel:n mera i stånd sysslan ärligt och med tillbörlig drift förrätta.

96 §

Om medel till förekommande af allmogens missbruk, som begås under friheten till egen afwels utförande.

Under then frihet, som allmogen nyttiar till egen afwels utförande, gifwes öppet tillfälle till handel these landtmän emillan, hwilken på thet sättet utöfwat, at en dehl orters förmögnare och till handel inwande inwånare, pläga, efter slutit kiöp hemma i orten, intaga sine grannars gods uti victualier, wäfnader, fogell och skinnwahrer med mera, resande så med flere lass till åtskillige platser, ther likwäl mången af sig sielf eij kan åstadkomma ett fierdedels lass, hwarwid eij heller oförsökt lemnas, at genom kringfarande i sochnar och byar upstegra wahran, så at när laga åtal anställes, slike landthandlare skydda theras giöromål under påstådd frihet at lägga sine tillwärcckningar tillhopa. Kunnandes städernes borgerskap således af landtmannens afwel mera eij få sig tillhandla, än hwad ganska få, blott af god willja, finna sig benägne at aflåta. Till ändring härutinnan, med hwad mera, som till bibehållande af en god ordning, uti handelen hörer, hafwa öster- och wästerbottniske samt wästernorrländske städerne förthenskull funnit nödigt följande medel och utwägar at föreslå, till thess then utlofwade förordningen om landskiöp hinner utkomma. Anseende nu emedlertid och på thet städerne uti theras tillståndiga näring alt för mycket eij må komma at lida, såsom nödwändig at landtmannawahrer af allmogen eller theras folck till andre orter ingalunda måge afföras, förrän eller med mindre sådane uti then ägaren närmast belägne stad förut behörigen blifwit angifne och förtullade, hwilket förslag så mycket heldre skulle synas wara thet beqwämaste, som sedan cronan så medelst ärhållit thess tull-rättighet, kunna landtmännen i gemen thereafter likafullt besöka hwad ort och stad, utan vidare förtullning, som the hwar för sig lägligast finna. Annars och om thetta skulle synas olägligit, tyckas de som willja borttföra egen afwel, åtminstone wara skyldige innan afresan skier, wid häradsrätterne at upgifwa och anteckna låta thet gods the sielfwe wärckeligen äga, eller för andra till afförande ärna låta intaga, hwaröfwer behörigt bewis anammes, som sedan, tå thet påstås, af then som these wahrer borttförer edeligen bestyrckas bör, och at han hwarken fört eller föra låtit, andre wahrer än sin egen afwel, eij eller at han annars än för hwarje ägares egen räkning thess tillwärcckningar emottagit, finnande ofwannemde städer sig så mycket mera föränlätne härutinnan at i underdånig-

het begiära Kongl. Maj:ts nådigste åtgörande ock bifall, som alle hertills tagne mått, medelst bewis af prästerskap och crono-betiänte, till then skadeliga landthandelens förekommande, warit otillräckelige.

97 §

Om såg-qwarnars byggande.

Ehuruwäl lagen uti 20 cap. 4 § byg. bal:n stadgat, at när någor ny qwarn bygga will, bör sådant wid tinget kundgiöras, och grannar theröfwer höras, samt the som gamla qwarnar thär närmast hafwa, då lämnar icke thess mindre, uti dylika tillfällen, mer än flere händelser the påfölgder, at så någon ny qwarnbyggnad sökt blifwit, hafwa the af wederbörande therom utgifne publicationer blifwit så inskränkte, at sådant ej sträkt sig utom sochnen, och merendels utsatte med en så kortt tid, at the, hwilkas rätt therunder wärckeligen berodt, ogiörligen kunnat theraf ärhålla någon underrättelse, hwarigenom händt, at nästan all sökt ny qwarnbyggnad blifwit tillåten, utan at wederbörande, hwilka sådant på något sätt rördt, fådt therwid, till sine wälfångne rättigheters bewakande, nödige påminnelser afgifwa, så at icke allenast städerne, utan ock cronans uplåtne odahl-skattlagde sågqwarnar, hwilka till handel och rörelse genom privilegier blifwit anwiste och tillagde sine skogstracter och handelsdistracter, therigenom lidit märckeliga inbrott uti sine, i så måtto, wälfångne rättigheter. Nu allthenstund lagens förberörde förordnande hafwer sitt syftemål thärpå, at ingens rätt ohördan, någon skall undgå. Förthenskull är borgareståndets underdånige anhållan, thet kunde på lika sätt som uti Kongl. Maj:ts nådige förordning af d:n 3 Julii 1733 och 6 § är faststält om jernwärcks inrättande, äfwen i nåder förordnat blifwa, at inga sågqwarnars byggande hädanefter må företagas eller tillåtas, förrän underrättelse genom tidig publication therom behörigen skiedt, samt at ingen undersökning i sådane mål må få anställas, utan både i närmaste städers, hwilka sådant, så i anseende till träwäckshandelen, som på något annat sätt kan röra, fullmäktiges närwaro, och i fall någon protest theremot skulle giöras, thermed då kommer at förfaras på lika sätt, som nästberörde kongl. förordnings 6 § utsätter.

98 §

Om then förhögte tullens inställande på ängelskt läder. Under d:n 4 nästl:ne Augusti hafwer Kongl. Maj:t, igenom nådig skrifwelse till thess och riksens commercecollegium, uppå handelsmännen Robert Finlays och Jacob Gravers therom gjorde underdånige ansökning, i nåder behagat förordna, at alt utifrån inkommande såhl- och så kalladt koläder, skall beläggas med åtta öre kopp:mt på hwarje skålp:d, öfwer hwad therföre hittills i tull blifwit ärlagt. Hwarjemte Hans Kongl. Maj:t i nåder tillkänna gifwit, at förenemde handelsmän, som ett ansenligt lädergarfweriwärck här i Stockholm skola anlagdt och i fullkomligt stånd satt, sig uttryckeligen förbundit, at icke stegra theras lädertillwärcnkning öfwer thet nu gångbara priset twå dahl:r åtta öre k:mt skålpundet för såhl- och koläder, samt tillika förklarar sig wara i stånd, at med tillräckeligt behof förse alla the orter i riket, som läder förut årligen införskrifwit. Nu som sådant förmodeligen uppå höglofl. kongl. commercecollegii underdåniga tillstyrckande, blifwit bewilljadt, altså har borgareståndet icke undgå kunnat, thetta mål och thenna angelägenhet, hwaruti thet allmänna så ganska mycket är deltagande, hos riksens höglofl. ständer i underdånighet at föredraga. Om, och huruwida thet wid handelsmännen Finlays och Gravers inrättade lädergarfwerie-wärck tillwärckade läder, uti godheten till alla dehlar swarar emot thet utländska lädret, är en omständighet som borgareståndet för thess dehl nu icke will widröra, utan som thet är till förmodandes, at wederbörande, i anseende till theras egen therunder beroende förmån, lära låta sig angelägit wara, at theras tillwärcnkning må bringas till ärforderlig godhet, så håller borgareståndet före, at afsättningen, uppå en slik tillwärckning, ingalunda kan fela, besynnerligen som thet utländska lädret, så i anseende till inkiöps- och hitförsle omkostningar, som tull och andre umgiälder, icke kan, hwad utsälgningspriset angår, seijas hindra förenämde afsättning, eller betaga inrättarena af thetta omförmälte lädergarfweriwärck en skiälig förtienst och utkomst therwid, i ty frakt och assecurance för thet utifrån inkommande beredde lädret, jemte sexton öre kop:mt tull och umgiälder på hwarje skålp:d theraf, äro wärckelige besparingar samt en owedersäijelig winning som merförbem:te inrikes garfwerie-wärck hafwa uppå thess läder, emot thet utländska. Och enär härtill lägges tullfriheten för råwahorne, som ofta besagde garfweriewärck äfwen niuter, så wisar sig nog klarligen, at thet inrikes gjorde

lädret kan, med wederbörandes skiäliga båtnad, sälljas till lika, om intet till mindre, pris än thet utländska, samt at fölljackteligen ingen nödwändighet är, till at, genom ytterligare tullförhöjning på thet utländska lädret, balancera priset på thet ut- och inländska, samt underhielpa afsättningen för thet senare, emedan thetta sidstnemde ändamål aldeles winnes genom the gravationer, hwarmed thet utländske lädret allaredan är belastat. At wid så fatta omständigheter, thet utländska lädret genom ytterligare pålagor, skall böra fördyras, och allmänheten dymedelst både beswäras, i anseende till högre pris therå, såsom ock låta säkerheten för riket och hela thet allmänna, i anseende till hela thet tillräckeliga behofwet, som af thenna oundgiängeliga wahra ärfordras, jemte bem:te wahras godhet och pris, ankomma uppå nog äfwentyrliche omständigheter, samt enskildte personers löften och förmodan, som dock äro hwarjehanda omskiftelige händelser underkastade, lærer förthenskull pröfwas wara ganska betänckeligit, hälst öfwer dyrhet på läder, och thet arbete som theraf förfärdigas, nu för tiden är en så allmän klagan, hwartill man är fullkomligen öfvertygad om, at the uppå utländska lädret tid efter annan ålagde afgifter och tullförhöjningar mycket bidragit. Hafwandes man således all anledning och skiäl, at, såsom en oundwikelig påfölgd af then nu åter thet utländska lädret ålagde tullförhöjning, föreställa sig dyrhetens ökande och tilltagande uppå bem:te läder- och läderarbete. Och i thetta afseende anhåller i underdånighet borgareståndet, at then, igenom Kongl. Maj:ts nådige bref af d:n 4 nästförwekne Augusti, thet utländska lädret ålagde tullförhöjning, må inställas.

99 §

Om syn å prästegård när landt- och stadsförsamlingar then nyttia tillsammans.

Uti 26 cap. 2 § bygg. bal:n talar wäl lagen om huru förhållas skall med prästegårds byggande och förbättrande å landet, samt 3 § huru themed i staden skie bör. Men ej omförmäles ther eller annorstädes huru förhållas skall, när både landet och staden nyttia en kyrckia och prästgård samfält, och utgiöra en församling och syn therå hållas bör, hwarigenom händt at syner å prästegårdarne i städerne, af landtdommaren med tillkallad nämnd, äro wordne hållne. Förthenskull hemställer i underdånighet borgareståndet, om icke, i sådan händelse när stads- och landtförsamling samfält nyttiar en kyrckia och prästegård,

må blifwa förordnat, at hwad husesyn therå beträffar, när prästegården i staden, eller på stadsens grund belägen är, then tå af magistraten men eij landtsdommaren må, uti wederbörande landt-församlings eller thess fullmäktiges närwaro, förrättas och hållas.

100 §

Om visitation på fiskkiöparnes båthar.

Som af fisk-kiöparnes utskickade drängar och folck en skadelig landthandel med kiöpmanna och andre wahrer i skiärgårdarne föröfwas, så underställes i underdånighet, om icke, till förekommande theraf, hwar och en ut- och ingående fiskkiöpare bör undergå visitation wid såwäl afseglingsorten, som de i Stockholms skiärgård längst ut belägne utloppstullplatser, och at, hwad kiöpmans- och andre otillätelige wahrer han då innehafwer, må warda för confiscables ansedde.

101 §

Om förbud at skieppare etc. på landet boende eij måge få föra fartyg el:r gå med frakter.

Althenstund, efter nådigt stadgande, thet icke tillåtit är, at någon, som skieppare, får föra fartyg, så framt han icke uti någon stapelstad är edswuren borgare, och thet sielfswäldit på flere ställen inrotat är, at en dehl skieppare som på landet bo, och ther sin ständiga hushållning hafwa, hwilka dels någon stad för borgare antecknade äro, dels icke, thet oaktdadt, sig af sådan seglation betiena, hwilket skadeliga missbruk och osed äfwen af backstufwusittiare, krögare, mölnare, strandsittiare och flere utom städerna boende, med smärre farkostar och båthar, till lasters intagande städer emellan föröfwas, till städernes borgerskap, som för sådane näringsmedel, endast såsom skieppare årlige utskylder så wäl till Kongl. M:t och cronan som städerna utgiöra, märckeliga förfördelande. Förthenskull underställes i underdånighet, om icke nödigt är, at så alfwarsamme författningar tagne blifwa, hwarigenom en sådan, till städernes skattdragande borgerskaps förtryck ländande oordning förekommas kan.

102 §

Om förmånsrättens uphörande för wäxlar etc. wid præferencetwister.

Emedan så wäl riket i allmänhet, som en stor del af rikets inwånare i synnerhet, måste widkiännas ansenlig skada och förlust af then förmånsrätt, som en och annan fordring, dels uti allmänna lagen, dels ock uti särskildte författningar blifwit tillärkiänd, jemte thet at missbruk och illgrep samt konster och påfund, till nästans förfördelande, som aldrabehändigast kunna brukas och utöfwas wid sådane fordringars ihopkonstlande och tituls sättjande therå, samt at slike fordringars undersökande och urskilljande gemenligen förordsakar mästa beswär och widlyftigheter wid förmånstwister. Förthenskull hemställes i underdånighet, om icke the fordringar som kunna hafwa med sig förenämde olägenheter samt tillika äro af then beskaffenhet at the förordsaka widlyftigheter, kunde och borde, till undwikande och förekommande af all slik skadelig påfölgd, hädanefter betagas then förmånsrätt, wid händelse af fallisementer samt existerande concurs-processer, som the hittills wid sådane tillfällen haft. Härwid är borgarestådet ingalunda af then tancka, at all förmånsrätt wid omförmälte händelser och tillfällen, må uphöra och samtelige borgenärer, när gäldenärgods sitt till thess borgenärer på en gång afstår, anses för lika rättägande, utan at allenast wäxlar, skuldsedlar och then förmånsrätt som våra inrikes manufacturer uti 1739 års allmänna manufacturprivilegiens 22 § blifwit fabriquidkarne förunnad,¹ och wid sidst hållne riksdag, genom Kongl. Maj:ts nådige resol:n uppå städernes allmänne beswär § 20,² äfwen är worden stadfästad för tobaksspinnerier och sockerbruken i riket, må uphöra, och blifwa, wid sig yppande förmånsrättstwister, för eij bättre rättägande ansedde än andre oprivilegierade fordringar, såsom blotta förskrifningar, bokskulder, med flere, efter 16 § uti handelsbal:ns 17 cap äga, men at then förmån som slike fordringar elljest med sig föra, må aldeles subsistera. Förmodandes borgareståndet, at en så billig jemlikhet näringar och rörelser emellan, lærer till thesas önskelige utwidgande och tilltagande ansenligen bidra.

¹ Tryckta privilegier 29 maj 1739: *Kongl. Maj:ts förnyade allmänna manufactur- och handtwärkeri privilegier.*

² Tryckt resolution 7 juli 1752: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring uppå the allmänne beswär, som städerna uti Swerige och Finland, igenom thesas fullmäktige, hafwa wid thenna riksdag i underdånighet andragit.*

103 §

Om uphand:ar som ske till cronans behof.

Åtskillige kongl. resolutioner på städernes allmänne beswär, förmå wäl, huru förfaras skall när uphandlingar till Kongl. Maj:ts och cronans behof skie böra. Icke thess mindre förfares thermed af wederbörande embetsmän på så olika sätt, at städernes borgerskap thermedelst i thess tillständiga rättighet wid slike tillgiörande lefwerantser på thet aldrakiänbaraste warda förfördelade. Borgareståndet anhåller förthenskull i underdånighet, thet måtte wederbörande kongl. collegier och embetsmän på thet alfwarsammaste warda förpliktade, at eij draga sådane uphandlingar, af hwad namn the ock wara må, ifrån städernes borgerskap, utan at the them såsom för en sådan rörelse dels skattdragande undersåtare, dels efter privilegier thertill berättigare, och inge andre, igenom öppne auctioner måtte tillärkiännas.

104 §

Om borgmästarewahl i Stockholm.

Det har af ålder warit borgareståndets privilegium, at wällja sig borgmästare, rådmän och secreterare uti städerna, hwilket i flere tid efter annan utgångne kongl. resolutioner är uprepat och stadfäst, att i sådant förstånd, at ett lika fritt wahl, och förkränkt nyttiande deraf, i alla städer i gemen och hwarje stad i synnerhet wore borgerskapet förbehållit. Men i tillämpningen händer icke destomindre dageligen ett och annat, som förtiänar upmärksamhet, och denne wahlfrihet lider hwarjehanda kränkning, som ordsak gifwer till beswär och klagomål. I synnerhet förefalla wid borgmästarewahl i Stockholm sådane omständigheter, som eij allenast innebära rubbning i sielfwa hufwudsaken, utan ock en besynnerlig inskränckning i nyttiandet, och giöra borgerskapets wahlfrihet af alt för ringa bemärckelse. Ty sedan kongl. förordningen utwäckades angående wahlmethoden, af åhr 1727,¹ i anseende till då warande obeqwäma wahlsätt, till föllje hwaraf det åligger borgerskapet votera på fem, och det hörer till magistraten at utesluta två, samt till Eders Kongl. Maj:ts nådigste präfwande sedan föreslå de två, som öfrige blifwa, så har magistraten i Stockholm

¹ Tryckt förordning 17 oktober 1727: *Kongl. Maj:ts nådige förordning, angående en wisz methode til borgmästare- rådmans- och stads-secreterare wahlen här i Stockholm.*

ärhållit en myndighet öfwer borgerskapets från wahl som hwarken enlig är med privilegiernes innehåll och saken, eller ännu wederfaras någon annan magistrat i riket, och Stockholms borgerskap förlora deremot i lika måtto en hufwudsakelig dehl af wahlfriheten emot de öfrige städer. Hwilket af sakens naturliga lopp och exempel är utan möda bewisligit. Ty så wida det är utom twist, at Stockholms borgerskap i sin votering å fem, eij annat kan än innesluta trenne, utaf dem som inom wercket äro, eller magistratens egne medel, och hos magistraten sedan står, at af hwarjehanda grunder, ifrån förslaget utesluta två, men icke hända kan, at magistraten utesluter någon af de tre sine egne medel, som wore till at lägga sig sielfwa præjudicat i wägen, så blir det rent, att ingen annan än de tre som innom wärcket äro, kunna någonsin komma på förslag, till Eder Kongl. Majj:ts nådigste åtancka, samt at den som utom wärcket är, nödwändigt blifwer utesluten, fast han kunde wunnit flere röster, eller wore så skickelig som någon af de tre. Besynnerligen emedan magistraten härutinnan har friare händer, än någon domstohl i landet hafwa kan i förefallande mål, och grundar uteslutandet den ena gången på mindre rang, en annan gång på korttare tienstetid, en annan gång på nyligare kongl. fullmakter, att sådane skiähl, som wid en sorgfällig application mångfaldigt låter sig extenderas, utom att flere dylika skillnader emellan candidaterne lättel:n påfinnas, hwilka tillsammans eij en gång, än mindre hwardera för sig, äro nogsamwigtige, till at utestänga rätta förtienster och werckelig skickelighet, men aldraminst at rubba pluraliteten af röster i ett fritt wahl, emot hwilken alle andre skiähl äro för ringa till räknandes, så länge wahlet skall behålla natur af wahl, hwilket icke tål at inskränckas af andre reglor, än dem som omedelbarligen leda sig af sielfwa sakens beskaffenhet.

Således minskas 1:mo borgerskapets votering, ehuru privilegierne dem, och för deras skull äro gifne, samt hafwa förnemligast afseende på sielfwa borgerskapet. Hwarföre när det heter at borgerskapet och magistraten tillika wällja skola, så tages icke magistraten i någon ifrån borgerskapet särskildt consideration, eller får någon rättighet at undanmönstra någon ifrån Eder Kongl. Majj:ts råd, som borgerskapet wällja will, utan nemnes endast som en dehl af borgerskapet, och med borgerskapet ett. 2:do uteslutes borgerskapet aldeles ifrån rättigheten at föreslå, som den likwäl egentel:n tillhörig är, efter privilegierne, som förmå, det borgerskapet och magistraten tillika skola wällja och

föreslå. Dessutan 3:o blifwer ock i så måtto onyttigt at borgerskapet votera på någon utom wercket, som är en alt för eftertänckelig inskränckning, orimlig eij allenast med saken och privilegjerne, utan ock med sielfwa regeringsformen¹ § 40. Ty på ena sidan, när borgerskapet skola votera på fem, af hwilka magistraten sedan utesluter två, men till Eder Kongl. Majj:ts nådigste bepröfwande föreställer de tre, så föreslår ju icke borgerskapet, utan magistraten allena, hwarföre voteringen å fem will aldeles wara förgäfwes, i anseende så wäl till borgerskapet, när icke pluraliteten af rösterna blir enda rättensnöret, wid förslagets upsättande. Som ock i anseende till de sökande, hwilka wissierligen icke winna något uti det, at först blifwa voterade, och sedan uteslutne från förslaget, å hwilket icke mer än tre få anföras. Å andra sidan, när det voteras å fem, och magistraten uteslutar två, men efter åfwan anförde bewisning, oumgängel:n behåller dem som innom wercket äro, så will det säga ett och samma, som at borgerskapet wore platt förbudt wällja någon utom wercket.

Och som slikt är eij allenast Stockholms borgerskap till förfång i sine wälfångne rättigheter, utan också lemnar ett osundt efterdöme, i anseende till de öfrige städers borgerskap och andre sökande, samt betager skickelige män det hopp om befordring, som till upmuntring af en hälsosam täflan om rättskaffens skickelighet, allestädes öppet wara bör, och i alle fallen således är det allmänna bästa förnär, så anhålles allerunderdånigst om nådig rättelse derå, samt hemställes i lika underdånighet Eder Kongl. Majj:ts nådigste bepröfwande, om icke sådana mått häruti kunde tagas, at en likhet öfwer hela riket blefwe stadgad att i akt taga, så at de tre som flästa rösterna undfå, måge ärhålla förslaget.

105 §

Ang:de boskaps-penningarne.

Uti the allmänne beswär, som städerne sidstl:ne riksdag i underdånighet anfördt öfwer höglofl. kongl. cammar-revisionens år 1738 gjorde anmärckningar, öfwer cronan oberäknade boskapspeningar af en dehl städer, hafwer Kongl. Majj:t genom thess nådigste resolution theröfwer och 43 § behagat stadga, at thess och riksens höglofl. cammarcollegium noga borde undersöka thetta ärende, och infordra the städers påminnelser och yttrande, hwilka an-

¹ Kongl. maj:ts och riksens ständers faststälte regerings-form dat. Stockholm den 2 Maji 1720.

tingen utgiöra boskapspenningar till cronan, eller therföre äro stälte under anmärkning, på thet thetta mål wid nu påstående riksdag måtte kunna till behörigt afgörande förekomma. Förthenskull, som högbem:te kongl. collegium, till underdånigste föllje theraf, redan lärer hafwa både infortrat wederbörandes påminnelser och yttrande, och thesse målen behörigen undersökt, så anhålles i underdånighet at, likmätigt högstberörde kongl. resolution, thetta mål nu till ändteligit afslutande förekomma må. Hwarwid borgareståndet i lika underdånighet bordt omröra huru med thenna boskapskatts utgiörande från äldre tider sig förhållit. Then så kallade boskapskatten eller nu för tiden boskapspenningarne, har landet sig aldräförst år 1620,¹ efter en wiss taxa, då städerne ej någon boskapskatt bewilljat, utan hwar stad för sig ett wist contingent. Berörde skatt är sedermera på nästföljande riksdag år 1622, efter förenämde taxa, faststæld, dock icke af städerne, utan samma contingent som förut. Sedermera, eller år 1624, har allmogen åtagit sig dubbla boskapspenningar, men borgerskapet då icke eller bewilljat någon boskaps-skatt, utan för sin dehl sammanskutit till ett compagnies underhåld och besoldning 33.888 d:r, hwarwid thet förblifwit till år 1627, då på riksdagen först på åhret, en allmän boskapskatt så i städerne som på landet blifwit bewilljad, at af alla lika utgiöras, efter 1624 års taxa på hwilken riksdag, om hösten, thenna skatt jemwäl blifwit förhögd till hälften af fördubblingen, samt på följande riksdagar lika bewilljad och utgiord till år 1634, då boskapskatten är worden bewilljad efter then wärdering, sätt och wis som samma skatt första resan bewilljades, som orden i riksdagsbeslutet lyda: och icke desto mindre, ehuru städerne då intet åtagit sig någon boskapskatt, så äro the dock, till dess utgiörande, uti berörde års riksdagsbeslut nämde, hwarwid äfwen förblifwit efter skiedde bewillningar the påföljande riksdagarne, in till år 1642, då boskapskatten blifwit förkastad, och landet, enligt riksdagsbeslutets 5:te punct, sig till rikets understöd åtagit, för åhren 1642 och 1643, at utgiöra två d:r silf:mt af hwart helt hemman, samt proportionaliter af the mindre, dock af frällsehemmanen allenast <allenast> hälften, och prästerskapet samt borgerskapet, i stället för boskapskatten, så mycket årligen, som then, enär 3:ne nästförflutne åhrens hielp sammandros och till en trediedel proportionerades, sig belopp, och thet

¹ Detta och i det följande återopade riksdagsbeslut finns utgivna i Stiernman 1728–33.

utan vidare boskapsräkning eller ransakning, hwilken bewillning borgerskapet till dubbelt sig åtagit åhr 1644, och dermed forttfarit till åhr 1650, på hwilken riksdag borgerskapet sig åtagit dubbel accis, samt theremot för then contribution som till then tiden utgiord blifwit, sig förbehållit at wara aldeles befriade och förskonte. Men wid 1652 års och följande årens riksdagar, till och med 1663, har borgerskapet åter påtagit sig boskapsskatten, dock utan at i riksdagsbesluten finnes utnemdt huru och på hwad sätt, eller till huru mycket, vidare än med följande ord trij af präste- borgare- och bondeståndet, wele, jemte våre förre och öflige utlagor, utgifwa then wanlige boskapsskatten, räknat till två dahl:r silf:mt af hwarje skatte- och cronohemman, samt en dahl:r silf:mt af hwart frällsehemman. Men åhr 1664 har borgerskapet allenast bewilljat et wist contingent jemte krigshjelp, och lika så på 1668 års riksdag, till och med 1671. Widare, sedan all bewillning 1672 åhrs riksdag uphördt, har borgerskapet åhr 1675 sig åtagit en så stor krigshjelp för thet åhret, som wid 1655 års riksdag af hwar stad samtykt blifwit, och therjemte bewilljat, at then, uti ett för alt, med hälften högre summe förbättra, dock theremot sig betingat, at för alle andre pålagor och beswär, som borgerskapet wid riksdagarne icke antagit, wara frie och förskonte. Med lika förbehåll har ock borgerskapet sig åtagit, at utgiöra öfwer fyra-dubbel så stor krigshjelp som wid 1655 års riksdag, och then samma thertill med åhr 1680 fördubblat. Ifrån hwilken tid icke eller, af alla följande åhrens riksdagsbesluter, finnes at städerne sig åtagit eller bewilljat någon boskapsskatt. Thet oaktadt, så har dock kongl. cammar-collegium, sedan boskapsskatten tillika med flere bewillningar, blifwit införde i cronans jordebok, såsom ständige räntor uppå hemmanen å landet, under namn af hemmantals- eller mantals-ränta, d:n 4 Aprilis 1688, låtit bref utgå till alla konungens befallningshafwande, af thet innehåll: at emedan boskapspenningarne, som betalas efter hemmantalet, angå them som hafwa hemmansbruk, så måste the, som inge slike bruk hafwa, såsom ryttare, soldater, båtsmän och husfolck eller inhysesshion, så och städerne, ännu betala boskaps-skatten efter then modererade taxan, neml:n för en häst 8 öre, en ko 4 öre, en qwiga 2 öre, ett får eller giet 2 öre och ett swin 1 öre silf:mt. Hwilket ytterligare genom ett kongl. rescript till högbem:te kongl. collegium d:n 3 och wälbem:te collegii bref till konungens befallningshafwande d:n 11 Junii 1720 sålunda är förklaradt och faststält, at ehuruwål städerne för thetta, som orden i samma bref

lyda, hwar för sig betalt boskapspenningarne med en wiss summa, så at hwad thesse, efter en åhrlig boskapskrifning mera dragit, har kommit städerne till godo, böra the likwäl nu mera ärläggas efter antalet af creaturen, som thär wärckeligen, efter årlig skrifning, finnes. I samma tillstånd är ock ännu med thenna skatt, undantagandes, at hwarken ryttare, soldater, båtsmän, husfolck eller inhysesshion then nu för tiden utgiöra. Utaf hwad således om förbem:te skatt i underdånighet anfördt blifwit, kan intagas hurusom städerne, i stöd af the åberopade riksdagsbesluten, i the äldre tiderne, thensamma, dels wisse åhr, och dels intet sig åtagit eller bewilljat, och, som till marckandes är, sedan all vidare boskaps ransakning och anteckning öfwer hela riket wid 1642 års riksdag blifwit afskaffad, såsom underslef underkastad, och landet ej mindre mycket beswärlig, at städerne wäl åter, wid 1652 och följande åhrens riksdagar, till och med 1663, påtagit sig utgiörandet af berörde skatt, men intet anorlunda, som af riksdagsbesluten will synas, än lika med landet två d:r silf:mt för hwart hemman som af städerne innehades. Sedan then tiden har borgerskapet hwarken bewilljat berörde 2 dahl:r silf:mt, eller någon boskaps ransakning och anteckning, utan, thet som mera är sedan alla bewillningar åhr 1671 till och med 1674 uphördt, wid 1675 och följande åhrens riksdagar, emot åtagne stora krigshjelper samt contingenter, förbehållit sig wara frie för alle andra pålagor och beswär, som borgerskapet wid riksdagarne icke antagit. Hwaraf alt ostridigt fölljer, at städerne böra wara aldeles frie för samma pålaga. Icke thess mindre, och som städerne aldrig undandraga sig, at wid alla tillfällen undergå en emot the öfrige respective stånden swarande tunga, anhåller i underdånighet borgareståndet, thet städerne, som för boskapspenningars ärläggande tillförene ej fria äro, hädanefter ej mera än landet, måge warda beswärade med någon boskaps-ransakning och anteckning, utan att boskapspenningarne af them måtte få utgiöras efter hemmantalet, på sätt som af landet utgår, neml:n två dh:r s:rmt af hwart helt hemman, som städerne till utrymme och mulbete förundte och donerade äro, i synnerhet som utom alt annat, emot all naturlig billighet synes wara, att städerne skola betungas med boskapspenningars ärläggande för then boskap, som af städernes ägor ej födas kan, och then största delen utgiör, utan af foder som ifrån landet kiöpes.

106 §

Om befrielse för 1 d:r k:mts-avgiften till salt-contoiret af the städer som med Stockholms handlande reda i skiepp. Althenstund thet här i Stockholm inrättade salt-contoiret till ingen dehl gagnar upp- och siö-städernes borgerskap, som med thenna stapelstad reda i skiepp, förthenskull anhålla i underdånighet förbem:te städer, at blifwa befriade för then avgift af en d:r kopp:mt för hwarje tunna salt som till bem:te contoир infordrad blifwit, hälst the af thet salt som för theras andehlar hitkomma kan, intet uplag åstunda, utan thet samma, på sätt som hit in till skiedt, hwar till sin stad afhämta.

107 §

Om giärnings-örons åtniutande af sochnehandtwärckare. Uti sin efter privilegier och kongl. resolutioner urgamla rättighet, till giärnings-örons upbärande och åtniutande af sochne-handtwärckare å landet, hafwa åtskillige städer, flere åhr ansenligen kommit at lida, therigenom, at konungens befallningshafwande tagit sig anledning af 5 puncten uti 1739 års kongl. resolutions på städernes allmänne besvär 10 §,¹ at anse 1731 års kongl. resolution nämnes,² och fast mindre thär säjjes, at then samma ändrad blifwit, förthenskull, och på thet städerne uti thenna theras tillståndiga rättighet ej måge längre giöras lidande, anhålles i underdånighet, at the städer, som, efter kongl. resolutioner och privilegier, äro berättigade till giärnings-örons upbärande af sochnehandtwärckare å landet, måge, wid 1731 års kongl. resolution, samt hwad i föllje theraf blifwit åtgjordt, pröfwadt och afslutat, efter hwarje sochns mehr eller mindre storlek, warda bibehåldne.

¹ Tryckt resolution 12 april 1739: *Kongl. Maj:ts nådiga resolution och förklaring uppå the allmänna besvär, som städerne uti Sverige och Finland, igenom theras fullmächtige, hafwa wid thenna riksdagen i underdånighet andragit.*

² Tryckt resolution 12 juli 1731: *Kongl. Maj:ts nådige resolution och förklaring, på the allmenne besvär, som städerne uti Sverige och Finland, igenom theras fullmächtige, hafwa wid thenne riksdagen i underdånighet andragit.*

108 §

Om säkre utvägars widtagande till låns undfående i banquen på pantsatt jern etc.

Kongl. Maj:t har wäl genom thess nådigste förordning af d:n 18 Febr. 1735, ang:de lånnebanquens öppnande till at giöra lån på fast ägendom och jern,¹ uti 2 § stadgat, at lån må ske icke allenast på jern som är i Stockholms och andre stapel-städers, utan och i upstädernes wågar, theräst, lika som i stapelstäderna, publique jernwåg och betiäning är inrättad, så at banquen kunde ther finna samma säkerhet. Men som igenom någon sig tilldragen betydande händelse, undersåtarna i allmänhet på något sätt torde i thenna så wäsenteliga förmån komma at lida, förthenskull anhåller i underdånighet borgareståndet, thet kunde så säkre utvägar i thetta högstangelägna mål widtagne blifwa, hwarmedelst undersåtarna wid thenna förmån må ofehlbart bibehållne warda.

109 §

Ang:de husvisitationer.

Till hämmande af lurendrägerier, hwilka å ena sidan hindra upkomsten och tillwäxten af alle nyttige fabriquer, manufactur-wärck och handaslögder, jemte then thäraf för riket härflytande oskattbara nytta och förmån, samt å then andra betaga redelige och sitt fädernesland wälmenande, samt om sin ed och förmån mähne handlande och handtwärckare rättmätige näringsfång, har borgareståndet icke mindre än de öfrige respective stånden widtagit alla uptänckelige och möjjelige utvägar, och ibland annat äfwen samtykt till en så kallad husvisitation, hwarigenom städernes handlande icke ens blifwit bibehållne wid den hus och hemfred, som alla i gemen i landet tillkomma, i den säkra förhoppning, at sådant å ena sidan skulle hindra lurendrägerier, och å den andra så lagl:n skie och anställas, at den brottslige måtte känna swedan och påfölgden af sitt elacka företagande, men den oskyldige deremot finna nyttan och förmånen af sin laglydno. Dock, som erfarenheten beklageligen wittnar, at det påsyftade goda ändamålet igenom thesse husvisitationer ej stått at ärhållas, hålst en dehl wanartige och obetänkte betiänte, som slike husvisitationer begära och anställa, en tid bortt åt på et hårdt och ibland et fritt folck ohördt sätt,

¹ Tryckt förordning 18 februari 1735: *Kongl. Maj:ts nådige förordning angående länebanquens öppnande til at giöra lån på fast egendom och jern.*

så wäl här i sielfwe hufwudstaden, som i landsorterne angripit oskyldigt folck, hos hwilka de icke det minsta funnit, som för contrabande anses och räknas kunnat, ju ofta af enskildt hat gått så wida, at stundom i ägarens eller husmannens frånwaro fönster blifwit inslagne, dörrar, kistor och skåp upbrutne och saker förderfwade, samt det i riket tillwärcade och elljest till införssel tillåtne godset uprifwit och omkring golfwen kastade samt illa handterats, hustrur och barn nästan till döds jämmerligen skrämde, och den oskyldiga köpmannen såsom en missdådare antastad, blamerad och till hela dess credit læderad, hälst owännen och lättsinnigt folck tager sig af alt sådant anledning, at lemna ibland folcket the tanckar, som skulle det wäl med en sådan man ej wara så helt, utan efter ordspråket, ej rök synas, utan där wore eld under, wid hwilken ochristeliga medfart så wanartige betiänte äfwen finnas, hwilka i sin arghet gådt så långt, at förbudne wahror af dem sielfwe i sådan förwiring blifwit insmygne. Et sådant utståndit swårt och oskyldigt lidande skymf och märckelig mistning i crediten, giöras så mycket odrägeligare, som icke allenast hos en sådan illa sinnad och wanartig betiänt, efter flere års förd kostsam rättegång, icke finnes någon ringaste tillgång till ärsättning och reconvention för en slik tillskyndad wanheder och lidande, utan ock den oskyldigt plågade köpmannen måtte stundom med grämelse se, at dess förmätne och lagen öfwerträdande medborgare, blifwer förskont och under freds lugn fräkt föraktar lagen och sine medborgare undertrycker och mycken oro tillskyndar. Och som borgareståndet af detta alt således funnit, det husvisitationer icke åstadkomma det med dem påsyftade hållsamma ändamål, som warit, men at deremot igenom dess skändeliga missbrukande, som ej står at förekomma, mycket oskyldigt folck blifwit oroad, märckeligen skadat och skymfadt. Altså och emedan ett fritt folcks sällhet owedersägeligen förnemligast deruti består, at äga hus- och hemfred för sig och sin egendom, och rikets allmänna lag försäkrar hwar swensk man, at wara fri och oantastad till sin person och egendom in till dess ett så groft brott emot honom lagligen bewist är, at domaren efter förutgången laga ransakning och dom, pröfwar skiäligt med den skyldigas person eller egendom lagligen förfara, ty anhåller borgareståndet allerunderdånigast, det husvisitationer hädanefter måge aldeles blifwa afskaffade, samt at andre säkrare och för undersåtarne mindre äfwentyrlige utwägar till lurendrägeriernes hämmande warda tagne.

M. A. von Ungern-Sternbergs memorial 23 oktober 1755 angående deputationernas ed, riksdagens längd m.m.

Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 18

Protokollet, s. 95

Upl. hos r. och a. d. 24 Octobr 1755

Ingifwit hos borg.ståndet d. 30 October 1755

Hörsamst memorial

Det är, efter min oförgripeliga tanka, hvar riksdagsmans skyldighet, at hos riksens församlade höglofl. ständer anmäla och deras uplysta skiärskådande underställa, alt hvad han kan finna lända til det allmennas bästa och wälfärd. Det är ock i den afsikt at iag mig understår följande 3:ne mål riksens höglofl. ständers mogna ompröfwande underkasta, hvilka iag formodar förtiena deras ompröfwande.

1:o Huruwida de wid riksdagen i en del deputationer någon tid bruklige tysthetseder äro nyttige och mindre gagnelige, så långt min omtanka, styrkt af erfarenhet, sig sträcker, håller iag före, at de mer skadat, än som gagnat, och fördenskul hörsamst underställer, om icke någon del deraf kunde afskaffas, ty utom det at de föga gagna, är det, ja de flästa af de församlade riksdagsmän nästan som näsligit, at wara wid riksdagen, när de af en hop saker, som under tysthet handskas, få så godt som ingen del, utan måste blindvis tro alt hvad dem säjjes, då ock sedan det beklageligen inritade missbruk af osanningars utspridande får så mycket bättre framgång och om något hvar får åtminstone summarisk underrättelse, hvartil alla riksens indragter utgifvas och hvartil de användas, så lärer så wäl närwarande, som hemawarande med mera nöje efter förmåga bevilja och utgifwa, hwad riksens oumgängeliga tarfwor fodra, och dymedelst förswinner de utspridde ryckten, at rikets indragt på onyttige utgifter blefwo förslöste.

2:o Ännu et mål tyks äfwenwäl i begynnelsen af riksdagen böra afgiöras. Wij hafwa funnit at långa riksdagar icke altid äro för det almänna de fördelaktigaste, det wore fördenskul önskeligit, at nu i tid kunde öfverläggas om medel och

utwägar at förekomma, det riksdagar om icke möjligt att hålla hwad grundlagen stadgar ej längre måge hållas än högst fem eller sex månader, men wäl mindre, om det sig giöra låter.

En lång riksdag är så wäl i anseende til riksstyrelsen som undersåtare mindre nyttig, emedan en del af ständerne förtära sin egen egendom, ändra sina medbröders och bägge eftersättja deras enskylta wälfärd och handtering. Regering, collegier och ämbetsmän förlora så til säijandes 1 år af 3:e i deras ordinarie giöromål, så at sedan på de 3 åren blir omöijeligt at afgiöra alla efterlämnade och inkommande saker, således måste på slutet i collegierne och hos ämbetsmän blifwa samladt archiver så af publica som privata handlingar ewärdeligen oafgiorde både til publici och privatorum skada.

3:o Det är också ännu en sak af stort wärde, hwarom nu vid riksdagens början är ganska angelägit at öfverenskomma. Hvar och en, som flere riksdagar bevistat lærer finna huru granlaga det är, at alt hwad riksens ständer beslutit blifwer wederbörligen expedierat, om något mörker eller tvätydighet wid resolutionernas jemförande skulle wisa sig, så torde expeditionerne i fall den efter riksdagens slut på några få personers åtgärd skulle ankomma, få en hel annan dag än ständernas mening warit. Således tyckes högst angelägit wara, det alt som blifwit afgjord kommer til wederbörlig expedition innan ständerne åtskiljes.

Jag underställer förenämde mina wälmenande tankar riksens höglofl. ständers egit mogna eftersinnande, förwissat at sådant slut deruti blifwer stadgat, som til almänn wälgång är lämpeligt.

Stokholm d:n 23 October 1755

M. A. von Ungern Sternberg

M. A. von Ungern-Sternbergs memorial 22 oktober 1755 angående Ärlig Swensk

Borgarståndets arkiv, vol. R 1335 nr 19

Protokollet, s. 96

Upl hos r. och a. d. 30 Oct. 1755.

Ingifwit hos borg.st. d. 30 October 1755

Upl. d. 4 Nov:r 1755

Hörsamst memorial!

Som alla riksdagars ändamål är, at jämte de uti regeringsformen och riksdagsordningen föreskrifne giöromål arbeta på alt, hwad fäderneslandet nyttigt är samt söka at bota och förekomma alt hwad fördärfveligt wara kan, så är iag förwissad at hvar ock en af riksens här församlade ständer, af samma upsåt ledas och med mig önska at dertil kunna bidraga, på det vårt riksdagsarbete måtte bringa fäderneslandet all önskelig sällhet, hwartil den nådige Guden gifve sin wälsignelse.

Men om thetta genom den Högstes bistånd skal kunna förwäntas och ärhållas, så är wäl ingenting nödigare, än at wij nu i begynnelsen af riksdagen urskilja och undanrödja alt hwad däruti kan wara hinderligt.

Jag är föranlåten til denna min hörsamste understälning af sielfwa nödwändigheten, ty efter al förnuftig slutsats är det omöijeligt at något godt och nyttigt kan uträttas i det beklageliga tilstånd, uti hvilket riksens höglofl. ständer nu wid sin ankomst til denna orten finna sig stadda.

Förtrolighet emellan öfverhet och undersåtare samt äfven ständer och stånden emellan, är det nödwändigaste som til en lyckelig riksdag ärfordras; saknas det, så saknas och wisserligen den stora och all wälsignelses gifwande Gudens närwarelse, och utan hvilken alt vårt företagande blir fåfängt och mera skadeligit än gagneligit.

Man kan ju intet föreställa sig det vara möjjeligit, at enighet och förtroende hos oss kan wara eller trifwas, enär genom utspridde rykten samt skriftelige och trykta handlingar så mycken anledning är gifwen at misstro öfverhet och

redelige undersåtare, som skulle de wara edsbrytare och almän välfärds förstörare, som skulle de vilja införa enväldet eller undergräfwä det besvurna och lyckeligen faststälta regeringssättet, frihet och grundlagarne.

Ingen lærer wara ibland de nu församlade riksens ständer, som icke är öfvertygad om saningen af et så bedröfligt tilstånd ibland oss i synnerhet sedan en anonyme autor under lånt namn af Ärlig Swänsk blifwit tillåten under sådana kringspridde rycktens kringlöpande at gifwa dem styrka med häftighet och fast hårde utlåtelse och dymedelst utströ bland almänheten de inbilningar som voro för friheten största fara å bane. Han gifver anledning at tro ej allena til tiden enär detta wärk begyntes då sådana rykten wore förut löpande utan ock til auctorens skrifart at wij bodde i et rike ibland landsförrädare och mededare, ehvaräst ingen mera wore som älskade sin laga frihet, ty hans med hårdhet blandade anskri äro ej som ropade han om hielp emot et litet antal utan emot et helt publicum, och ständerne sielfwa. Och efter de tankar sådant i almänhet wärkat, hade man orsak at frukta det ingen mera vore til hvilken man kunde sig förtro, emedan ingen ting synes af honom wara förglömt som kunde upväcka misstroende och buller samt oro, och om härtil lägges en af de suppositioner, som denne auctor statuerar, wara giltige til almän resning, så är det den alsmäktigas hand, som sådant afbögt och ej hans oförsiktiga skrifwande.

Men hvad christelig mildhet kan man wänta utaf den som ej skonar döda krönata hufvuden. Hvad han skrifver om högstsalige Svea konungar Carl den Elftes och Tolftes regeringstider, kan ju af ingen svensk man annorlunda anses, än et straffbart smädande hela den edla nationen til wanheder som i all verlden warit berömd före at älska sin öfverhet.

Skulle wij tillåta at wåre odödelige konungar som för fäderneslandet lif och blod upoffrat och förlorat nu icke få ligga i sine grafvar otadlade i ro, utan deras spiror med barbariska characterer afmålas, skola då andra nationers historia-skrifvare genom många updiktade osanningar få anledning at återkalla det rättmätiga beröm de dem härtills lämnat.

Autoren hade om sången allenast varit wälmenande på annat sätt och med sanning kunnat afmåla och föreställa de svårigheter som enväldet med sig förer.

Han låter sig ej nöja, at så illa utmåla de tvenne så stora konungars lifslopp dem hela werlden, fastän de voro souveraina, ej allenast ärkänt för tappre och hieltmodige utan ock för milde, nådige och rättwise. Han gör äfven en svår insimulation en mot alla andra enväldiga regenter, då han efter beskrifning om deras tänkesätt säger, at turkar och hedningar kunna ej värre tänka om sina slafvar.

Om sådant i tryckta skrifter är anständig och tilläteligt hos et fritt folk, som gierna wil lefva i ro och ej ådraga sig onödig oro, lærer riksens högl. ständer bäst kunna pröfva.

Det är ännu i friskt minne, at en svensk undersåte hade förtret och vedervändighet för det han endast afcopierat och applicerat hvad en annan autor om en främmande minister skrifvit.

Med hvad obetänksamhet, iag wil ej förmoda, upsåt gifver denna anonymus anledning til missförstånd emellan sielfva riksens ständer.

Med hvad oförsiktighet vråker han icke et fritt och independent rike under andra makters förmynderskap, hvilket är så fasligt at påtänka och så nära rörande fäderneslandets heder, at iag häldre därmed wil tija än som vidare där-om tala.

Huru eftertänkligit är det icke, at enskylt person tillåtes at efter eget behag uttyda och kan hända, enär närmare efterses, förtyda grundlagarne, som så nära rörer riksens ständers egen makt och myndighet?

De hafva sig allena förbehållit, at på allmän riksdag dem uttyda och förklara oss om så behöfves.

Blefve sådant gillat och tilläteligt, så skulle ej allena våra grundlagar få samma öde, som det tyska ius publicum, utan hvar undersåte få sätta på lagen hvad färg han wille och smäda sina landsmän som ej voro af samma mening.

Hvad wärkan det kan hafva, som denne anonymus talar om dubbla ständer och det eftertänkelige project han formerar til deras sammankallande, lämnar iag til hvar förnuftig och wälsint mans eftersinnande, då ock lærer finnas at det är stridande emot det hwad riksens ständer för detta stadgat om herredagsmannarätt och gifver anledning til större fara och oro för riket än denne autor förmåt eftertänka. Wij äro nu således som sagt är, församlade under en almän på trycket utgifven anledning, som styrker de förut kringspridde rykten

at misstro öfverhet och med-undersåtare. Hvad godt kunna wij förwänta innan sådant blifver rättat?

Wij måste veta hvilken man bör hålla för ärlig svensk man eller landsförrådare och om ingen vil eller kan namngifva någon som förehaft så skadelige stämplingar, så må den med ärelös stämpel bli teknad, som sådant argt och skadeligt rykte utbragt, och fast än en sådan skulle på så hemligt sätt anlagt sin arghet, at han ej kan namngifwas eller igenfinnas, så må den ändock i hierta och siäl bära den dageliga bärande grämelsen, at han är en ärelös menniskia.

Det är ock nu så vida kommit, at det på intet annat sätt kan rättas eller botas, än almenneligen i alla fyra riksens ständers eller deras deputerades närvaro, så at hela riket måtte få veta om orsak til sådana rykten varit, som ock, hvarföre en sådan dierf anonymus är blefven tillåten, at just i en tid då riksdag nalkades och på et så häftigt sätt styrka och underhielpa sådana illsinnade och arglistiga rykten, til at förklena öfverheten och sätta ibland undersåtare misstroende och bekymmer.

Om någon kan angifwas, som wärkel. är skyldig til så grofwa tilmälen eller så straffbart upsåt, så låtom den undergå hvad lag förmår. Men at fritt få leda publicum til fria misstankar at få hålla för bråtslig, hvilken de behaga, alt efter som en malicious menniskia i löndom vil utpeka, det är en styggelse för Gud och menniskior och den största olycka bland et fritt folk, och lærer hvar ärlig och rättsint man finna, at sådant i tid bör hämmas. Om det icke sker kan aldrig någon riksdag med det almännas nytta hållas, ty al förtrolighet är häfven, misstankar upfylla våra öfverläggningar och misstroende inrotas i stället för inbördes kärlek och bistånd.

Af dem som hafwa den lyckan at hafva tilträde til vår dyra öfverhet, lærer aldrig någon mera våga at söka deras nåd och ynnest, om en sådan blasphemierande anonymus får fritt caractisera dem för favoriter, hvilka han efter sina wanliga oanständiga talesätt gifver titlar af olyksfoglar, smekingar och olyksaligt folk.

För min del har iag altid sökt at så tiäna mit fädernesland och fulgiöras min skyldighet, at iag kunnat förwärfva mig min öfverhet[s] nådiga förtroende.

Det är nu den fierde iag har den lyckan at tiäna, och iag ärkienner det bland de wälsignelser, som den Högste mig i min lifstid förlänt, at iag warit så lyckelig och ägt deras nåd och ynnest. Men härtills har iag fått behålla den hedren

oförkränkt at wara bland mina med-undersåtare ansedd för en ärlig man, som förknippadt wördnaden för min öfverhet med kärlek til mitt fädernesland och all laga frihet.

Jag har nu den äran at bevista den tolfte riksdagen och ser här äfven många rådeliga svenska män församlade, som antingen på dem alla eller större delen warit närwarande. Deras omdömen wil iag mig underkasta.

Och på det ingen må bedraga sig på mitt tänkesätt, så är min devise i det allmänna Pro Rege, Patria och Libertate. Det har iag följt, det skal iag in til min dödsstund följa. Försmädaren må säga, skrifva och trycka hvad han behagar, iag ändrar icke mitt tänkesätt, ty det ena biuder mig både Guds och werldslig lag, samt alla framledne Sveamäns förebilder, det andra kräfver af mig mit eget väl mit fäderneslands och alla våra efterkommandes.

Jag underkastar nu hörsamst riksens höglofl. ständers ompröfvande, huru de härmed behaga förfara, antinge de finna billigt i et plenum plenorum derom öfverlägga, då hvar och ens tankar utan tidsens utdrägt kunna inhämtas som blefve såleds kårtaste wägen til ändamålets winnande, eller ock i fall detta mit oförgripeliga förslag skulle som mycket annat menlöst i denna tiden omilt uttydas, om riksens ständer uti en stor deputation skulle det täckas företaga, under herr landtmarskalkens och herrar talemäns direction eller på annat sätt, hvartil riksens höglofl. ständer bäst lærer finna utväg.

Men det understår iag mig hörsamst bedja, at på hvad sätt som detta mål kommer at öfwerwägas, och det icke med någon tysthet må wara förknippadt, här kommer om inga hemligheter at handskas. Det förnämsta är beklageligen hela almänheten redan bekant, och i det tilstånd wij nu äro, bör hela riket ännu vidare underrättas, om hvilken som är Ärlig Swensk eller ej.

Stockholm den 22 October 1755

M. A. von Ungern Sternberg

Vilhelm Lindenstedts memorial angående Ärlig svensk
Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 20

Protokollet, s. 101

Upl. hos r. och a. d. 29 Oct 1755

Upl. hos borg.st. d. 4 Nov. 1755

Hörsamst memorial

Jag har wid flere riksdagar, i början af vår sälla regering, med bekymmer förmärkt, huru nitfulla och wälmenande män ofta blifwit i meningar skiljacktige, fastän de å både sidor aldeles till ett och samma ändamål, neml. rikets sannskyldiga wälfärd welat rickta och styra deras rådplägingar.

Gunstiga herrar! Mina tunga och trägna embetes sysslor, samt andra omständigheter hafwa ej tillstådt mig at wid de sidsta Edra sammankomster få wara tillstädes, och med Eder taga del i den oskattbara förmån swenske män äga, i det hwar för sig, under en mild och nådig konungs hägn, samt lagarnas beskydd får i frihet bidraga hwad han förmår till det gemensamma bästa. Nu då jag, af ålder trög och af arbete matt, intet förmår dageligen sköta något publikt embete, har jag likwäl tyckt mig icke äga tillräckelig ursäckt, om jag denna gången spart min möda och kostnad, utan will jag sammanstämman med Eder mine herrar, uti den Högstas låf och inbördes glädjeliud öfwer vår lyckliga tid, och hwad jag förmår arbeta på beständiga nyttjandet för våre efterkommande af samma sällhet. Hwar gång jag träder innom detta rum, och hörer så många bewis af ren kärlek för lagar helgd och frihetens behöriga kringgårdande, så will glädjen uttryckas ur mine ögon. Men förlåten mig gunstige herrar!, om jag säger, at det lika som åter will oro mig, at jag wid wisse tillfällen ännu stundom igänkänner en lämning af vår mindre öfwerensstämmelse i lagarnes förstånd. Detta Gudi låf har jag wäl icke förmärkt i någon sak af särdeles wigt, men gunstige herrar, små afwägar kunna leda till större, och ingen harmonie pryder et fritt slägte mera, än den, som spörjes wid lagarnes otwungna tillämpande, efter deras rätta ändamål. Min oförgripeliga tanka är alt derföre den, at vår pligt ingalunda upfylles derigenom fullkomligen, at wi

lämna våra efterkommande, et lyckligt regeringssätt, utan kräfjer tillika vår skyldighet at wäl underrätta dem om grundlagarnes natur och ändamål, så at de förstå, at rätt sköta en så stor skatt, hwilken de fläste jordklotets inbyggare sakna och fåfängt söka efter. Alla wetenskaper läras wid våre högscholer, så at wi täfla med de fläste folkslag och utan at smickra oss, öfwerträffa många deri. Wårt ius publicum är det studium, som mäst blifwit wanskött, där det likwäl af en fri nation, näst himlaläran bör idkas, skötas läras och intryckas, i de spåda sinnen. Andra wetenskaper äro nyttige men denna nyttigast. Våra lagar pålägga rikets inewånare, at med en swår ed, wid förlust af själ och krops wälfärd, förswara friheten wid alla tillfällen. Hwad är då billigare, hwad skyldigare, än at tillika wäl underrätta dem om lagarnes innehåll och frihetens rätta art och lynne, samt wisa dem medel, till deras ewärdeliga bestånd? At wara kort så hemställer jag till höglöfl. ridderskapets och adelens mogna ompröfwande, om icke riksens ständer skulle finna högst angelägit, at i underdånighet anhålla, hos Kl. M:tt, det samt. högscholorne kunde i nåder anbefallas, at anföra ungdomen i den delen af vårt jure publico, som gifwer om grundlagarnes rätta och rediga begrep, och at till den ändan, ett compendium, eller en liten nått minnesbok, till h. cancelliecollegii censure, och H. Kl. M:ttts nådigste stadfästade blifwer författad hwaröfwer så wid academier och gymnasier läsas kan. Denne min oförgripeliga tanka, har jag för flere år sedan meddelt många redliga och wälmenande män, fast wederbörande icke trodde denna sak, wara af sådan wigt, emedan man förestält sig, at detta studium, hwilket icke så mycket rör en ung man, föga torde löna mödan at tractera, så at efter mycket arbete till äfwentyrs ringa stöd woro at förwänta.

Men nu sedan jag af egen erfarenhet lärt, at saken sig annorledes förhåller, i det jag märkt, at man med så stor hug som nytta i landsorterne läst och läser det bekanta arbetet, som tracterar vårt jus publicum och wekotals utkommer, under namn af Ärlig Swensk, så ser jag nog förut, at om denna wetenskap, uti ett systeme sammansättas, skulle ungdomen nog begirigt låta sig deri informera, hälst om ingen blefwo antagen i någon åtminstone civil eller ecclesiastique beställning, som icke kunde göra behörig redo för sig uti kundskapen om våra grundlagars innehåll och beskaffenhet. Emedlertid torde intet lite bidra, till en för riket så högstangelägen sak, för hwilken våra sidsta efterkommande skola oss wälsigna, om riksens ständer på något anständigt sätt, skulle

täckas upmuntra uphofsmanen till det omnämnda arbetet, på sätt som med commercierådet Silvius wid 1723 och herr cancellierådet von Dalin 1738, då det wärk, i hwilket han war interesserad, af riksens ständer blef, i anseende til samma skjäl med wägbehag ansett, hwilcket riksens ständer, till secrete utskottets utlåtande, torde lemna, så at wi, efter aftal icke oss med någre gratificationer befatta, förrän statswäret är regleradt. Jag förwissar mig så mycket snarare om lofl. borgareståndets samtycke härutinnan, som ingen tillförene gjort sig det beswär, at så omständeligen utarbete, dessa allmänna ämnen, hwaraf jag sjelf och många andra haft mycken nytta och erhindran om det som man intet bör förglömma.

Stockholm d:n 25 Oct. 1755

W. Lindenstedt

Axel Reuterholms memorial angående Ärlig Svensk

Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 21

Protokollet, s. 101

Upl. hos r. och a. d. 30 Oct. 1755

Upl. hos borg.st. d. 4 No:br 1755

Ödmjukt memorial

Det arbete, som en tid bortföre, under namn af en Ärlig Svensk, af trycket utkommit, har icke mindre hos mig, än hos många andre upväckt största upmärksamhet.

Jemte det myckna goda, som deruti finnes, nemligen åtskillige utdrag och transumter af våre fundamentallagar och många förnuftige tankar om vår ädla frihets och all förnuftig frihets grunder, hwilket alt jag såsom en redelig svensk af alt mitt hjerta omfatta mände, finner jag ock uti denna skrift åtskillige utläggningar öfwer våre fundamentallagar, dem jag här icke äger tid och rum at yttra mig öfwer, åtskillige spörsmål, som jag, för min del, eij önskar widröra.

Men, i synnerhet, har jag måst känna serdeles intryck och bekymmersamhet af det sätt som han merendels öfwer alt brukar at frambära sine tankar.

Gud allena är en rättwis domare öfwer hjertan och upsåt, ty han dem i grunden ransakar, och wissertligen i sinom tid, både det onda och det goda rättwist och nådigt wedergäldar.

Oss menniskjor tillkommer och ägnar med ömhet och mildhet om vår nästa at döma. Whare så långt ifrån mig, at misstyda auctors afsigt med en stor del af det, som han i denna skrift inflyta låtit. Men i mitt sinne står det fast at antingen har han sig wist bekant fördömelige stemplingar, ohyggelige planer mot emot vårt regeringssätt och vår frihet, kan sådant lagligen och wederbörligen intyga och bewisa, och har det å wederbörlig ort, såsom vår lag af hwar ärlig svensk älskar wederbörligen angifwit, samt derföre fått tillstånd at på detta sätt warna och upmuntra swenske män till upmärksamhet, eller ock, om alt står wäl till, om inge farligheter för vår frihet äro å gånge, har han oförswarli-

gen handlat, i otid väckt oro, misstankar och tvehågsenhet, samt utsått misstroende och oenighets frö ibland riksens inbyggare.

Han gör wäl flere resor det förbehåll, at han ej har afsigt på någon wiss tid, samt förmenar at då när ingen fara är å färde, är rätta tiden at wara för alla möjelige farligheter. Men hans trängande drifwande, hwassa penna, synes wisseligen icke peka på långt aflägsne faror, nät, giller och utsatte gift för friheten, fast han till vidare welat undandraga sig, at inför laga domstol warda en åklagare, och derföre (pag. 87) *säger sig tala på de lärdas wis in abstracto.*

Men när man deremot besinnar:

1:o at han (pag. 38) yttrar sig helt annorlunda och twert deremot *här talas icke just*, säger han, *för lärde politicis och publicister utan för en from Probus, en menlös Innocens, en fåkunnog Ignarus, en rå Rudis efter deras behof är alt sammans stält.* Ho will skäligen af sådane personer wänta at de skola urskilja och förstå de lärdas konst at afhandla in abstracto? När de höra på et skarpt och rörande sätt talas, om konung, råd, favoriter, smekungar, giller emot friheten etc. etc. när ryckten och berättelser nu om et nu om annat, krin[g]flyga i landet? När de höra frågas än om det sker? Än om det sker? När dem föreläggas de swåraste högmålsfrågor, om ständers magt, om hemmawarande ständer, om så olycksalige, faselige möjeligheter, dem en rätt ärlig swensk icke ens utan rysning kan påtänka? Hwad frucktan och bäfwan, ifwer och oro, måste då icke födas, hos den rå, den fåkunnoge, som icke wet af de lärdas wis och håller sig jemt efter bokstafwen.

Äfwen de, som äro wahne wid de lärdas wis och hafwa tankegåfwan mera upöfwad, kunna likwäl icke undgå, at af denna skrift ledas till oro och otrygghet. Ty

2:do annan styl, än denna auctor förer den, som allenast will lära och uplysa, beskrifwa mannrätten, regeringsättet och Sweriges frihet. Wi hafwa wäl icke mycket tryckt i det ämnet. Men af det, som finnes, är klart at se, huru besynnerligen denna auctor förer sin penna. Will man allenast med hans skrift jemföra, de twenne wackra memorialer, sal. herr lagmannen Gyllencreutz och salig commercierådet Silvii, som han der inflyta låtit, så lærer åtskillnaden nog synas. Desse memorialer, woro wisseligen icke skrifne in abstracto utan tillämpning. Hwar man wiste då, och wet ännu deras goda och hälsosamma syftemål, deras klara tillämpning, till då förewarande tid och omständigheter. De

skona ingen sanning. Och lika fult lyser i dem, en försigtighet, et återhåll, en warsamhet, som länder till lärdom och underwisning och förtjenar warda i svenska[r]s minne och hiertan, djupt intrygt.

Men de oroas intet med för tidig farhåga och de agta sig wäl före, at framdraga spörsmål, dem Gud nådeligen afwände, at slike måge aldrig ibland oss upkomma. De hugsa ej på sådane bistra möijeligheter, dem Gud i ewige tider, låte ibland oss blifwa omöijelige.

De mogne män, som under den Högstas nådige styrssel så wisligen författat, wåre fundamentallagar, hafwa, utan twifwel ägt, nog förfarenhet och insigt, at kunna förut wara omtänckte på alla handa wådelige och farlige tillfällen. Man ser och wäl af de tagne mått och författningar, at de ej glömt hwad hågkommas borde, och lagt botemedlen tillreds, då nöden skulle tränga. Men at rent af utsätta, och ibland de enfalldige utsprida, wissa frågor, wissa händelser och påföljder, som denna auctor behagat afmåla. Dett hafwa desse wördnadswärde män med skjäl hållit ganska betänkeligit. De wiste wäl, at somlige hitsige medicamenter, som i sinom tid och nödenes stund, äro omistelige, kunna blifwa gift och döden om de på oförsigtigt sätt och i oträngde måhle tagas till lifs af en frisk menniskja. Med skjäl kan alt så slutas, at den som skrifwit och skrifer detta arbete, som kallas En Ärlig Swensk, måste hafwa wigtigare och mera drifwande afsigter, än blott at lära och underwisa, ty då hade han som en förständig man ofelbart följt sådane efterdömen. I dess ställe han

3:tio mångestädes brukar sådane utlåtelse, som aldrig af någon warit brukade in abstracto, ju icke med förnuft och sammanhang synas kunna på det sättet användas.

Uti 3:die arket, pag. 17, sedan han nämnt om dem, som spå och fruckta at wår frihet och wårt regeringssätt icke torde länge hafwa bestånd, tror han at somlige af ömhet och enfalldig *wälmening kunna falla på sådane tankar: Andre åter, säger han klarligen, hafwa ondt i sinnet, äro illistige, och wilja med desse orden bereda wägen till något som wårre är, på det allmänheten ej skall taga så hett eller hårt wid sig, när det onda kommer efter de redan så länge och ofta hört talas derom.* Här är ju intet ord, som inskränker tankan innom suppositioner eller blotte abstracte möijeligheter, utan säges klart, at sådane Gud och äre förgjetne menniskjor *äro*; icke at de kunna wara, utan at de NB *äro*.

Pag. 71 yttrar sig en af hans talande personer, det han wäl finner, af anförde skjäl, det man icke lärer bjuda till at med wåld beröfwa oss *wår frihet*. Men, säger han, *min största frucktan är att man med illistige propositioner insnärjer och förleder höga wederbörande at oförsigtigt gifwa bort, det som kunde bereda wägen till frihetens förlorande*. Det står icke af en beskedelig man at förmodas, det han skulle leka med ord wid så alfwarsamme ämnen utan frucktar han, och gjer sin frucktan på trycket, så måste han wäl hafwa annat, än egna tankar at fruckta för.

Pag. 100 och 101 wisas alfwarsamt, at han icke förgäfwes skrifwer om det ämne *man mäst talar om och minst förstår, nemligen: Swenska manna frihet*. Den beskyllningen är starck, och faller på alla Sweriges inbyggare, men han går ännu närmare och beklagar, at lika som kättare och swärmare, förtyda och wränga Guds heliga ord, äfwen så händer det med regeringsformen och de öfrige fundamentallagar. *Någre tro*, säger han, *at de kunna med regeringsformen tala emot regeringsformen, och således inbilla de sig, at de kunna dristigt och tillika säkert, utan allt tilltal och answar proponera hwad dem behagar emot regeringsformen*. *De tänka at gjöra af honom en warnäsa och en täckemantel, som skall kunna skyla alla deras ohyggelige planer. De söka styrkjo der utur till sine olyckelige afsickter*. Han säger ju der helt klart, at sådande skamfleckar, sådane owärdige nidingsmän gifwas i vårt fädernesland. Han bannar dem, som de förtjena under twenne antagne namn Calidus och Versutus och allestädes tilltalar desse två illistige icke ensamt utan brukar emot dem de märkande orden, *du och dine, du och wisse, du och dina wisse wänner* etc. etc. Så talar ju ingen på blotta suppositioner om owisse personer, om owiss tid.

Han gifwer ock (pag. 145) fullkomligen tydeligt tillkänna hwad tid han talar om: Han säger, *at det illistige gjöra konungen oskyldig till all den orätt och oordentelighet, som uti riket kan existera eller förekomma*, men bekänner tillika, at icke allenast de illistige, utan wi alle hafwa all orsak, at trygga oss wid *wår allra nådigste konungs tro och ordhållighet i ed och löften*, at glädja oss af Hans Majj:ts mildhet nåd och rättwisa. Här kan då ingen misstaga sig på auctors mening på tiden som han skrifwer om.

At uprepa flere ställen af denna skrift wore onödigt. De här anförde torde redan till öfwerflöd hafwa bewisat, at auctor icke menar at hugga i wädret, eller tala on abstracto, uti detta sitt wärck, utan at han alfwarsamt tänker det han

säger. Det här finnes sådane fördömde afgrundsfooster, som omgå med ohyggelige stemplingar till vår oskattbara frihets förkränkande.

Sedan nu en sådan uppenbar angifvelse af trycket kring alle landändar är kundgjord, och så mången ärlig mans hjerta dermed upväckt till brinnande nit och ömaste omtankar kan för riksens ständer intet angelägnare wara, ingenting, som fordrar mera alfvarsam och skyndesam åtgjerd, än at uppebarligen inför hela werlden, lagligen och grundeligen utreda detta ärende.

Harftråden hafwe wi uti händerne. Auctor af detta wärck, om han, det jag will hoppas och önska, förtjenar sielf det namn, som han gifwit sin skrift, lærer nu, sedan riksens höglofl. ständer äro församlade, icke längre wilja wara obekant. Wet han så fördömde menniskjor at utwisa, som han för oss beskrifwer, wet han så ohyggelige planer at uptäcka. Kan han till sine angifwelser inför laga domstol lagligen bewisa, så har han wisseligen icke dolt sitt namn för censor, som hans arbete med sitt namn gillat. Och om han än welat dolt sitt namn, så kan censor som en redelig och förständig man aldrig det hafwa tillåtit.

Auctor sielf lærer således finna, at nu är tiden, at uppenbarligen inför laga domare framträda, och riksens höglofl. ständer, lära ej behöfwa lång omgång, eller någon möda at bringa honom dertill, emedan han wist förtjenar den högsta belöning, ju ärestoder, om han bewisar hwad han sagt, och dermed frälsar fäderneslandet från olycka och befriar vårt samhälle från owärdige medlemmar.

Jag understår mig fördenskull, som en fri, om lag, frihet och den allmenna wälfärden redeligt öm riksdagsman, här med ödmjukeligen hemställa, om icke riksens höglofl. ständer höggunstigast täckes, af censor librorum äska under rättelse, hwem som är författare af denna skrift, som kallas En Ärlig Svensk, samt sedan hos Hans Kongl. Maj:ts i underdånighet begära, det denne mannen, eho han wara må, under Kongl. Maj:ts allernådigste hägn må uti Kongl. Maj:ts och riksens Swea hofrätt, såsom den laga domstol dit alle sådane högmål rätteligen höra, gjöra sin talan anhängig, angifwa hwad han wet emot riksens wälfärd stemplat wara och sin angifvelse, lagligen bewisa.

At sådant ju förr dess häldre må ske, och utan ringaste drögsmål, eller tidsförlust wärckstält warda, det lära riksens höglofl. ständer finna så mycket oumgängeligare och angelägnare, som detta är den enda och rätta wägen, att återställa allmänt förtroende, rätta grunden till rena, goda, hälsosamma råd-

slag, wissaste försäkran om en wälsignad riksdag, och som wi dermed betyga det underdåniga förtroende, wi hyser, och äro skyldige at hysa, för vår allernådigste konung.

Jag är aldeles försäkrad, at vår trogna och undersåteliga nit och tillgifwenhet, kan aldrig bättre emot vår nådigste öfwerhet bewisas. Wi få dermed den glädjen, at se alla mörka misstankar förskingrade, at känna det vår hulda konung med redeligit hjerta ömar vår frihet och at om någre olyckssmeder, ofria trälomsarbetare, skulle finnas, de då aldrig fått eller få, med sitt etter nalkas hans dyra person. Stockholm den 30 October 1755.

Axel G. Reuterholm

Carl Boijes memorial angående Ärlig Swensk

Borgarståndets arkiv, vol. R 1335, nr 22

Protokollet, s. 108

Upl. hos borg.st. d. 4 Nov. 1755

Ödmiukt memorial

Det woro ett fåfängt bemödande af mig, att såsom en af höglofl. riksens ständers ringaste ledamöter wilja upmuntra dem, til ett noga eftersinnande, af det som ibland oss dagelig förelöper, eller att wilja uppelda deras berömmeliga nijt, för de plickters och skyldigheters fullgörande, som de sig sielfwa wisligen föreskrifwit hafwa. Nej! Det är eij mitt upsåt. Höglofl. riksens ständers egne noga upmärksamhet, och deras outtrötteliga flijt att granska de aldraminsta mötande händelser, göra alt bemödande fåfängt för dem, som af sielfkiärlek låta förleda sig, att måla dem en blå dunst för ögonen, eller som utkasta listiga nät, at därmed snärja deras ädelmodiga och ömsinta medlidande. Detta kan eij för någon wara obekant. Åtminstone borde hwar och en weta sådant, och det så mycket mera, som alla förriga riksdagar, däraf lemnat oss, öfwertygande prof och säkraste wedermälen.

Man har således haft största fog att tro, det en så noga eftersyn, skulle hafwa åstadkommit den wördnad och den högachtning, hwilken höglofl. riksens ständer, såsom högsta magtägande tillkommer. Man har haft skiähl att hoppas, det de heliga lagar, med hwilka höglofl. riksens ständer kringkastat sine säten, skulle hafwa tilslutit, alla olagliga tillgångar til dem. Man har haft orsak att förmoda, det en billig fruktan, för ett rättwist straff, skulle hålla alla diersinta tillbaka, att för höglofl. riksens ständers öron, angifwa några ogrundade måhl och ärender. Ja! Man har haft grund att tänka, det en billig frucktan för Gud, och dess ewiga hämd, skulle hindra hwar ock en ifrån, att wahnfrägda sin ährliga och oskiyldiga medborgare. Men beklagelig! Hwarcken frucktan för Gud, eller wördnad för lagen och högachtning för höglofl. riksens ständer, har kunnat afwärja en sådan bedröfwelig händelse, nembl:n att en oskiyldig swensk auctor, inför höglofl. riksens ständer, blifwer skiäld

för infame, och en fri svensk man blifwer til sin frihet angripen, och det alt utan ransakning och utan domb.

Hielp ewige Gud! Äro wij tygelfrie tarrtarer, som eij styres af någon annan lagh, än en förderfwelig näfwerätt? Eller äro wij lagbundne ständer, hwilkas wällfärd endast beror, på grundlagarnas obråttsliga hållande och förswarande. Wisseligen äro det de, som höglofl. ricksens ständer sielfwa, wijsligen förordnadt til säkraste beskyydd mot det gift, hwarmed ofta, ett af agg retat hiertta, eller ett af egit ondt samwete rördt sinne söker att swärtta den aldra hwitaste dygd och renaste oskuld.

I betraktande här af, kan eij höglofl. ricksens ständers altid utöfwade rättwisa tillåta, att opåtalt blifwer, hwad hos oss händt och förelupit är, så framt de eij wilja utställa sig sielfwa, för de påfölgder, som kunde tilskiynda dem, en alt för sen ånger.

Mig kunde eij fattas tilfälle, att giöra desse påfölgder nog swåra, om iag som andra, wille grunda mina tanckar, på suppositioner, gissningar, och sielftagne misstanckar, samt därefter dömma. Men det är eij mitt giöromåhl; det hörer lagen och dommaren till. Ware långt ifrån mig att gripa uti en annars ämbete. Mitt är nu, att som en ährlig svensk och frij man, säjja mina ringa, men på lag grundade tanckar, om det som händt och skiedt är.

Jag kan för min dehl eij annat finna, än att man med en retande dierfhed, igenom brutit de föremurar, med hwilka höglofl. ricksens ständer, wijsligen sökt att hindra, alt olagligit nallkande, til deras heliga säten. Man söker med ogrundade tilmälen, att upwäcka höglofl. ricksens ständers nijt emot oskiyldigt folk, under det att man förklenar ärliga mäns frägd och afmålar dem med wederstyggeligaste färgor. Man söker ömmande later och förstälte åthäfwor, att upwäcka medlidande hos höglofl. ricksens ständer, öfwer ett inbilladt ondt, under det, att man gör det största ingrep, ut deras frij- och rättigheter, som ännu någon privat har fördristat sig att giöra. Man ropar på lagens obråttsliga hållande, under det man fräckt bryter honom sielf, inför lagstiftarens ögon. Man skriar om frihetens rättigheter, under det at man sielf skakar hennes grundwahlar på eftertänckeligaste sätt.

Man pratar mycket om oenigheter ibland oss, och doch likwäl sielf uppwäcker dem, med sådane olagliga giöromål, som nu uprepade äro.

Man griper wähl directe, ingen mera om, än auctoren af En Ärlig Swensk och vår oskiyldiga herr censor. Men ho är så skumögd, att han icke ser, och så illwilljog att han icke finner, att i ock med det samma, desse af hela rijket wäl-förtiente män, otilbörligen antastas, så angripas jämwäl indirecte, på ett oanständigt sätt rikets förnämsta ämbetsmän, och deras giöromåhl. Besynnerlig som desse arcken nödwändigt fådt sedt dagsliuset, med deras tilstånd, och således kommit att glädia så många tusenden undersåtares trogna hierttan. Icke desto mindre förbiuder riksdagsordningens¹ 13 § och instructionens 10 § för uhrskillningsdeputationen² strängeligen, sådant olagligt företagande, samt lembnar dem eij utan näpst, som sig uti ett slikt farligt wärf blandar.

Jag häpnar med billighet för sådane dierfwa och olagliga steg, uti en lagbunden rikskropp, hwars lemmar äro så ömsinte och misstäncksamme, om sin ädla frihet.

Jag wille gärna söka någon modification men finner beklagel. ingen. Mig ömmar öfwer lagens stränghet, men kan dock eij finna någon ursäckt, ty här kan ingen okunnighet förebäras, emedan den som predikat lagen för andra, han måste nödwändigt weta och förstå lagen sielf, och om lagstiftaren felar, tyckes den naturliga lagen medgifwa, att han förtienat det största straff.

Hwad kan wara olagligare, än först straffa, sedan dömma och sidst ransaka? Lijkwäl är sådant händt, påstådt och begiärat?

Hwad kan närmare röra friheten, än att en ährlig och fri swensk man eij ale-nast blifwer til sin heder och ähra angripen, utan jämwäl hans frihets förlust eftertractadt? Likwäl är sådant af höglofl. ricksens ständers egne öron hördt och af deras egna ögon sedt.

Hwad kan tillkiännagifwa mera föracht för höglofl. ricksens ständer, än att inför dem sielfwa och i deras öfwerwaro, utösa infamier, öfwer redeliga medborgare, utan att de lidande weta deraf, eller hafwa tillfälle att förswara sig, hwartill wij likwäl beklageligen hafwa måst warit åsyna wittnen?

Desse äro så olaga steg att eij en gång en underdömmare kunde för domstolens heder skull tillåta dem, utan näpst förelöpa.

¹ *Kongl. Maj:ts och Sweriges rikets ständers riksdags-ordning författad wid riksdagen uti Stockholm den 17. October 1723.*

² Tryckt instruktion 10 maj 1748: *Instruction, hwarefter ricksens ständers urskillnings deputation sig hädanefter på riksdagar har at rätta.*

Det är ock wärckeligen en sådan dierfheth uti dem, att iag näppeligen tror, det höglofl. ricksens ständer slijke dristighet till förene ärfarit.

Höglofl. ricksens ständer hafwa lika som måst stanna uti angelägnare giör-omåhl och lembna de mera rickswårdande ärender, alenast för enskiylta orimligheter skull, hwilka aldrig äro bewiste och fast mindre bewisas kunna. Ty om man noga eftersinnar tiden, så lærer det klarligen finnas, att detta, så högt förörnande arcket af Ährlig Swensk, redan war under censur, och i arbete på trycket, långt förr än memorialet, om riksdagens förkårttande blef ingifwit, hwaraf hela ogrundade misstanckans kraft lærer saknas.

Jag hafwer Gudi lof som en ährlig och redlig man länge och wäl tient, så wäl som andra. Jag hafwer bewistat 10 riksdagar sedan min hemkomst utur utrikes tienst.

Jag hafwer haft den lyckan, att äga höglofl. ricksens ständers oskattbara förtroende, och ofta med deras, mig nog fägnande nöije, både talt och skrifwit. Men detta alt, gör mig efter mitt tycke, eij til någon ährlig man. Det bästa måste ännu komma härtill, nembl:n mitt egit samwetes wittnesbörd, och en wiss öfwertygelse, uti min egen siähl och hiertta, att iag i all min tijd då iag bordt skiöta det allmänna, aldrig giordt något enda steg för egna afsigter skull, fast mindre bewistat sådane anläggningar, som har kunnat lända wår gemensamma frihet, till något mehn eller förfång.

Detta är för mig ett lageligt giästabud, och så länge iag det äger, kan ingen ting i hela wärlden oroa mig. Ett sådant samwete bäfwar för ingenting, det frucktar för ingenting, och det åstundar ingenting. En lyckelig ägare däraf, roar sig uti sitt lilla lugn, med oskyldiga moralisters cretiqver, öfwer våra närwarande bistra tiders omskiften, utan att taga åt sig något, hwad det eij finner sig hafwa förtient. Han kiännes således intet wid, hwad honom intet rörer, men gläder sig och tackar Gud, för det, han aldrig någon dehl haft, uti sådane mörksens giärningar, som af dem ofta beskrifwas. Det woro ock en stor galenskap af honom, att wilja taga dehl uti det, som han likwäl ingen dehl äger, men ännu större, om han wille förswara sig uti de måhl, som ingen talar honom till, emedan han då, hade att fruckta, de gamla ordspråken, nembl:n att om man kastar en kiäpp ibland hundar, så gnäller den han råkar, och den som enskiyltar sig i oträngt måhl, han anklagar sig sielf.

Gud wet att iag med ganska stor flijt, har igenomläsit det wackra arbetet, som med full rätt bär namn af En Ärlig Swensk, men iag har ännu, ej funnit det aldraminsta däruti, som ej förtienar, både heder, tack och belöning. Han har föreskrifwit oss samtelige, wisse reglor, utan hwilkas alfwarsamma efterlefnad, wi aldrig kunna hoppas hwarcken ewig eller timmelig sällhet. Han har tydeligen lärt oss, att gifwa hwar och en, det han med rätta bör hafwa. Han har underrättadt oss om, att fruckta Gud, att ähra konungen, att förswara friheten och det in uti sielfwa döden, att lyda lagarna, att hålla hand öfwer deras obrättsliga hållande, at tiena vår nästa, att hielpa den fattiga, att understödia den nödlidande, och att tåla våra medmenniskiors swagheter med mera.

Se detta äro nu, de oskiyldiga underwisningar, som sticka det gamla agget så mycket i ögonen, emedan det wäl ser sig mer och mer blifwa förswagat, om sådane oskattbara lärdommar, får rota sig uti williga menniskiohierttan.

Jag tilstår gärna, om desse härliga sedoläror, förtiena att anses för fehl, så är iag lika felachtig, med den wärda auctor, som dem i dagsliuset gifwit, och det så mycket mera, som iag fast hos mig beslutit, att häruti framhärda, till min yttersta lefnads slut, och dem med mitt, för vår frihet och grundlagar, nitälskande blod, besegla, om det så påträngas skulle, besynnerlig som mitt wahlspråk, dessutom är och blifwer, dulce pro patria mori.

Emedlertid, gläder det mig hiertteligen, att denna obekante hedersmannens nitefulla och aldeles på lag grundade skrifter, komma under höglofl. ricksens ständers ömmaste granskning, hwilka många gångor tillförne, wisat prof utaf, att deras skarpsynta ögon, kunna skilja hwitt från swartt och guld ifrån gråberg.

Förfarenheten hafwer dessutom lärdt oss, att ett skiönt blomster, ej förlo-rar något af sin fågring och dyr, fast än en spindel suger sitt bittra förgift af den samma, under den tiden, att ett flitigt bij därutaf samlar sin sötaste hå-nung.

Jag har aldrig annat funnit uti desse lärorika arcken, än det som warit uppbyggeligit och lagen likmätigt. Skulle någon annan, af dem finna sig i någor måtto förfördeladt, så bör en sådan, efter lagen anmäla sig, på wederbörlig ort och ställe, och där sin tala utföra, bäst som han kan och gitter.

Hwad åter angår, de grofwa förseelseer, som inför höglofl. ricksens ständer och i deras öfwerwaro äro begångne, så fordrar deras wanliga rättwisa, att dem

eij onäpste lembna, på det att ricks kroppens hielpstöder, som äro straff och belöning, altid måge blifwa wid mackt hålden. Straff åt den, som dierft bryter lagen, biuder till att göra intrång i friheten, wahnwyrdar ständerne och ogrundat tadlar ricksens embetsmäns göromåhl, men belöning åt den, som tienar det allmänna bästa med nyttiga underrättelser, om det som länder til rikets gemensamma sällhet, på det odygden altid hos oss, må bäfwa för ett wälförtient straff, då dygden upmuntras, af en, rätta, tilkommande belöning. Stockholm d:n 4 November 1755.

Carl G. Boije

Sekreta utskottet angående Ärlig Svensk

Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 184

Protokollet, s. 1283

Upl. hos borg.st. d. 20 Oct. 1756. Och bifölls, at den obekandte auctoren Ärlig Svensk må undfå en gratification af sextusende plåtar, och herr cancellierådet samt censor librorum tretusende plåtar, för deras hafde möda och äfwentyr.

Upl. hos pr.st. d. 20 Octbr. 1756. Och finner pr.st. betänkel:t att härtill samtycka. Testor Forssén

Upl. hos r. och a. d. 21 Octbr. 1756. D:o bifallit. Testor Ekestubbe

Utdrag af protocollet, hållit i riksens ständers secrete utskott d. 19 Octobris 1756

Sedan för någon tid tillbaka en obekant auctor, under namn af En Ärlig Swenske, uti en weko-skrift å daga lagt thess wälmening för thet allmänna, och sådant på et sätt, at han wunnit större delen af thess läsares tycke. Äfwen som riksens höglöfl. ständer sielfwe thetta arbete icke utan wälbehag ansett, så har sådant gifwit secrete utskottet anledning at eftersinna, hwad nytta i allmänhet af sådane skrifter kan wara at förwänta, och hwilken af andre nationers exempel tydeligen är att intaga.

Men som secrete utskottet, i anledning häraf, tillika funnit, at ofta omsorgen för thet nödwändigaste hindrar the bästa snillen at tiena thet allmänna i sådane ämnen, så lærer thet äska en skiälig omtanka, huru the måge härtill kunna upmuntras.

Secrete utskottet tror thet icke wara utur wägen, at härtill nyttja thetta tilfället, och hemställer therföre til riksens högl. ständers wälbehag, om icke förenämde okiända auctor kunde tilläggas en gratification af åtta tusende plåtar.

Hwarjemte secrete utskottet icke bör förbigå at omnämna then möda och äfwentyr, cancellierådet och censor librorum haft wid öfwerseendet af thetta arbete, och lära riksens högl. ständer sielfwe uplyst pröfwa, at han i anseende härtill gjort sig af någon belöning wärdig, hwilken secrete utskottet trodt sig

böra föreslå til fyra tusende plåtar, såsom warande med bem:te cancellieråds omständigheter then lämpeligaste. Ut supra

Ad mandatum

Joh. Isr. Torpadius

Rådsprotokoll angående grundlagarnas rätta förstånd
Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 5

Protokollet, s. 110

Upl. hos borg.st. d. 8 Novembr. 1755

D:o remitteradt till stora deputationen.

Å nyo upl. hos borg. d. 18 Nov. 1755

Under de swåra och fast odrägeliga bekymmer, hwarmed riksens råd desse förflutne åren och sedan riksens ständers sista sammanwaro, deras wigtiga ämbeten förrättat, hafwa de kiänt ingen annan wederqwickelse, än den förhoppning de ägt af riksens högl. ständers annalkande möte, wid hwilcket riksens råd äro försäkrade, att alla olika begrep om lagens förstånd lära rättas och upplysas och Kongl. Maj:tt blifwa nögd utan förminskning af rikets rätt, lagarnes helgd och riksens högl. ständers frihet.

Som den dagen och efterlängtade tiden nu är inne, skynda sig riksens råd, att för riksens högl. ständer uppenbara, att egenskaper af den art af mindre sammanstämning, som uti många mål uti rådcammaren emellan Hans Kongl. Maj:tt och riksens råd sig yppat, bestått derutinnan, att riksens råds underdånige tillstyrckan har förekommit Kongl. Maj:tt såsom icke vidare bindande, än Kongl. Maj:tt skulle behaga gifwa dertill sitt samtycke, och att detta samtycke fordrade hos Kongl. Maj:tt en förutgående bepröfning af riksens råds andragne skiäl och grunder.

Deraf hafwa härrördt dictamina ad protocollum å Kongl. Maj:tt:s sida, underdåniga föreställningar å rådets, och under alt detta har regementsstyrseln, som tål intet hinder och intet uppehåld, stadnat uti sin drift och uti sin fortgång, och saknat uti många mål den wärckställighet, den anda och den liflighet, som erfordras.

Kongl. Maj:tt:s höga och ädla tänckesätt är fierran skildt ifrån afsigter, som kunna leda till inbrott uti fundamentale lagarne. Men igenom skiljacktiga begrep om deras mening och förstånd kunna dithän syftande beredelser winna först inrymme, sedermera utaf wanan och bruk widkiännas, och änteligen

wärckan deraf icke förr skönjas, än botemedlen för riket blifwa äfwentyrliche eller åtminstone kraftlöse.

Riksens råd hafwa deremot ansedt principen af konungens pröfning och samtycke, som ledande in uti enwäldet, ty riksens råd äga tå derwid endast och allenast vota deliberativa och de samma utmärcka en souveraine herres conseil och råd, emedan alt beslut ankommer den icke på meningarnes pluralitet, utan på den regerandes goda behag, pröfning och samtycke.

I den akt och det förstånd yttrade sig riksens ständer wid 1680 års riksdag, då de updrogo souverainiteten åt konung Carl den XI:te, nemligen, att konungen kunde höra rådet, men decisum stode hos Hans Maj:tt.

Annorlunda lyder 1720 års regeringsform,¹ med ed af Kongl. Maj:tt, af råd, ständer och hwar undersåte i riket, ifrån den högsta till den lägsta, bekräftad och stadfäst.

Konungen äger styra rike sino med och således icke utom, mindre emot riksens råds råde, (13 § regeringsformen) och på annat ställe: Therest en befordran skulle finnas stridande emot Sweriges lag och regeringsform, och lända andre redelige och wälförtiente undersåtares wälfärd och förtienst till förfång, wele wij låta riksens råds tanckar och utlåtelse, NB, efter fläste rösterna, hos oss giälla (Konungaförsäkran 9 §).²

Som nu Kongl. Maj:tt, oackadt sitt nådiga och alfwarliga upsåt, att upfylla hwad högstbemälte Hans Kongl. Maj:tt riksens ständer utlofwat, blifwit bragt på sådane tankar, hwarigenom riksens råds underdånige föreställningar öfwer desse ämnen icke wunnit intryck, och riksens råds ed innehåller: att med all kraft och förmågo hindra och afböija, att inga rådslag företagas, mindre uti wärcket ställas, hwarigenom ständerne kunde underkufwas, deras frihet förkränckas och det oinskränkte enwåldsregementet åter införas, samt hwad riksens råd derom witterligt blifwer, genast tillkiänna gifwa, så ock det nu uprättade regeringssättet söka på det nogaste att i ackt taga och handhwafwa, ty hafwa riksens råd bordt anmäla denna högstwigtiga angelägenheten hos riksens högl. ständer, på det de, såsom magtägande och lagstiftande, måge

¹ *Kongl. maj:ts och riksens ständers faststälte regerings-form dat. Stockholm den 2 Maji 1720* (även utg. i Hildebrand 1891, s. 86–118).

² Härmed avses tryckt kungaförsäkran 25 november 1751: *Swea konunga-försäkran* (även utg. i Hildebrand 1891, s. 243–257).

rätta alla irringar, som kunna leda till närwarande regeringssätts förswagande, förändrande och undergång i längden.

Hafwa för öfrigt riksens råd uti fundamentale lagarnes tillämpning till hwarje eller någon casus misstagit sig, felat eller yrckat något, utom hwad tillbörligt är, stå de redo inför riksens högl. ständer till ansvar, ty under deras pröfning höra riksens råds rådslag, voteringar och förhållande exclusive (14 § reg.formen, Swea konungaförsäkran 7 §) konungen kan icke fela emot riket, så länge han styrer riket med och ej utom, mindre emot riksens råds råde (Swea konungaförsäkran § 7, Hans K. Höghets försäkran § 4, reg.formen § 30). Men wore riksens råds råde Kongl. Maj:tt's samtycke och pröfning undergifne, så wore deras råd icke för sig sielfwe utan willkorl. giällande. Wore de icke giällande, så kunde konungen fela emot riket och bryta in uti fundamentale lagarne och riksens ständers fri- och rättigheter, aldenstund regenten skulle då kunna styra riket utom och emot riksens råds råde. Att styra sålunda, nemligen utom och emot riksens råds råde, wore enwälde (Swea konungaförsäkran § 6). Och enwälde dödar hela wäsendet af rikets närwarande constitution och af alla de författningar den samma inbegriper (Sw. k.försäkran och reg.form). Rikslagarne tillägga Hans Kongl. Maj:tt såsom ett attributum representationis et majestatis imperii, höghet, hwarföre ock regeringsformen (14 §) binder Kongl. Maj:tt's och rikets höghet tillsammans, tillägga riksens ständer fri- och rättigheter (reg.form. uti ingressen. H:s Kl. Hög. försäkran 13 §, Sw. k.försäk. 11 §) såsom jura populi, grundade på det äldsta och primitiva ändamålet af alla upprättade samhällen, och tillägga riksens råd myndighet (Reg.form. uti ingressen) att kunna förswara folckets lag och rättigheter. Stockholm den 3 Novembr. 1755.

G. F. v. Rosen Carl Ehrenpreus A. J. Wrangel

Carl G. Tessin A. J. v. Höpken Fabian Wrede

Nils Palmstierna Clas Ekeblad Gab. von Seth

Carl Gustaf Löwenhielm C. Stromberg Carl Fr. Scheffer

Konungens skrivelse till ständerna angående grundlagarnas rätta förstånd
Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 6

Protokollet, s. 110

Upl. hos borg.st. d. 8 Novembr. 1755
D:o remitteradt till stora deputationen
Å nyo upl. hos borg.st. d. 18 Nov. 1755

Til samtelige riksens ständer

Jag har med längtan åstundat riksens ständers närvaro, at för dem, som Mina bästa vänner, kunna yppa hvad Mig på hiertat ligger, och icke allenast angår Min, utan deras egen välfärd.

Riksens ständer lära ännu hafwa i friskt minne, på hvilket förunderligt sätt den allvise försynen behagade utse Mig til deras konung. Under de olyckeligaste omständigheter blef Jag mot allas förmodan genom deras fria val utkorad af en öfvernaturlig hand, som ögonskenligen syntes öfver alla menniskliga medel. Jag uptog det icke af hitslighet, at få bära en crona, ty Mit tilstånd var nöjsamt, stilla och lyckeligit, utan som Guds eget wärk, och följakteligen som en skyldighet at lyda hans vilja.

Den högste vet med hvad ömhet Jag sökt främja detta rikets välgång, förena allas hiertan til et enda ändamål och fullborda hvad hans försyn Mig så heligt och förunderligen anförtrodt.

Efter Min dyra försäkran har Jag af yttersta förmågo vårdat riksens grundlag och frihet. Jag har altid med nöje antagit hvad riksens ständer sielfve funnit sig nyttigast vara. Skild från alla enskylte utrikes förbindelser och välsignad af den aldrahögste med en värdig gemål och älskelige lifsarfvingar, har Jag aldrig annat kunnat, än anse Sweriges bästa för Mit eget och Mina barns. Min upriktiga önskan har således från den första til denna stund varit, at kunna göra riket lyckeligit, och omsorgen derom har giordt Mina liufligaste stunder. Men Jag måste nu, fastän icke utan sinnes rörelse, bekänna, at Jag i synnerhet sedan sidsta riksdag funnit de besvärligheter vid Mit välmenande upsåt, som giordt Min crona tyngre at bära, än Jag billigt förmodat.

Jag hade trodt, at Jag i Mit konungaämbete intet annat rättesnöre hade, näst Guds heliga ord och Mit samvete, än regeringsformen och Min försäkran samt riksens grundlagar, och at ingen utom Mit samtycke dem kunde vidare sträcka, än förståndet af dem var, då Jag dem antagit och besvurit. Jag hade tänkt, at när Jag å Min sida heligt håller hvad Jag inför Gud och riksens ständer lofvat, bör Jag deremot kunna vänta och påstå, at Mine trogne undersåtare också hålla Mig hvad de äfven så dyrt förbundit sig til, och icke mot regeringsformens 8 § betaga Mig Mina i lagen grundade rättigheter. Men Jag har med bedröfvelse måst erfara, huru man på denna korta tid i hvarjehanda mål uttydt sådana Mina lagliga rättigheter och sökt föreskrifva Mig svårare vilkor, än högstsäl. Kongl. Maj:t Min företrädare i hela sin regering.

Om någon mindre klarhet i lagen eller ock lagens ofullkomliga uttydning därtill varit skulden, lemnar Jag riksens ständer at dömma. Jag skyller på ingendera, men herrar riksens råd, som tagit lagens rätta förstånd på sit ansvar, hafva genom åtskilliga föreställningar, gifvit Mig meningar tilkiänna, som jag Mig aldrig förestält, hvilket af acterne lär kunna inhämtas.

Om de grundsatser, som deruti tyckas visa sig, hade bestånd, så vet Jag ej, huruvida det på mig ankomma skulle eller ej, at hålla Min dyra försäkran. Jag vet ej huruvida det vore Mig tillåteligit, at skiärskåda de råd, skiäl och tankar, som Mig af riksens råd gifvas, om de vore enlige med Min ed och Mit samvete, och dervid tilkänna gifva Mina egna tankar, ty i annor händelse vore Jag mindre betydande än den ringaste landsens inbyggare, hvilken ingenting emot öfvertygelse och samvete kan påtvingas. Min försäkrans utöfning vore Mig betagen och således onödig, emedan ingenting deruti på Mit yttrande behöfde ankomma. Jag vet ej huruvida Jag sielf i Mit egit hus hade at befalla. Åtminstone har föreställningen af d. 23 Decemb. förledit åhr gifvit Mig i det målet mycken eftertanka. Med hvad ömhet för lagen och det allmänna Jag varit hoggad at besättja ledige ämbeten med skickeliga och värdiga män, vet den alsende Guden. Hvad grundsats jag deruti haft, har Jag redan i Min arfförstetid å daga lagt. Vid Mit anträde til regeringen var en af Mina första omsorger, at någorlunda hämma det fördärfveliga missbruk, som sig öfver hela Sverige tvertemot lag och ganska många skickelige och wälförtiente personers timmeliga välfärd inritat, at sälja och köpa riksens tienster genom accorder som enskyld egendom. Vid utöfningen af den rätt, som regeringsformens 40 § och

Min försäkran § 9 Mig tillägga, har Jag endast haft ögonen på största skickeligheten och värdelig förtienst, men icke dess mindre, då Jag stundom efter den Mig lagligen updragne makten funnit för godt, at gå från förslaget, har man merendels öfver den af Mig utnämnde person skridit til votering, oaktat dess befordran aldrig kunnat anses för stridande emot de granlaga mål, som nyssnämde § § omröra. Stundom har at eller annat längre tjensteåhr blifvit högre ansedt än större skickelighet, fastän til olika sysslor, och fådt namn af större förtienst. Stundom har man ansedt högre caractere och stundom sidsta fullmagtens ålder, oaktat den utvoterade från början längre tient med mera, så at Jag ännu ej vet hvad fundament man behagat fatta. Detta alt säger Jag icke af misstroende til h:rr riksens råds personer, utan til de principier hvarmed Jag nu en tid blifvit bemött. Som Jag deremot icke kunna förgifva Min i lagen grundade rättighet, så har också en och annanienst intil denna stund blifvit lemnad obesatt, at riksens ständer sielfve måge pröfva, huruvida de emot Mig anförde skiäl äro laglige eller ej. Föreskrifter och recommendationer, som icke af samtelige riksens ständer lära blifvit utfärdade, hafva blifvit Mig som uplysningar och rättesnören vid tiensters besättjande i vägen lagde, hvilket kan ses af protocollet d. 21 febr. innevarande åhr. Jemväl har man, utan til at gifva Mig derom underrättelse, utfärdat befallningar til Mina ämbetsmän uti mål, som konungen enskylt tilhöra.

Men hvad som Mig mäst gådt til sinnes, och giordt Mit höga ämbete tungt och bedröfveligit, äro de hvarjehanda oförskylte och hårda tilvitelser, som Mig äro giorde i åtskillige föreställningar, liksom Jag skulle handlat emot Min försäkran, varit okunnig om lagen, gifvit anledning til våldsvärkan på friheten, låtit förleda Mig af onda rådgifvare och mer, som Jag ej utan blödande sinne kan påtänka, hvilket af protocollerne nogsamt lär kunna inhämtas, i synnerhet af d. 9 Septemb., 23 och 30 Octob., 20 Novemb., 23 och 24 Decemb. 1754 samt på revisionssidan af protocollet d. 2 Sept. 1755. Sådant har uprört öfver hela landet mycken orolighet, fruktan, misstankar, ogrundade rykten, hvarjehanda skrifter, trykte och otrykte, at upreta Mina trogne undersåtare til frihetens försvar, likasom hon för Mig vore i fara. Det är öfver sådant, som Jag Mig hos riksens ständer på det ömmaste beklagar.

Jag lemnar h:rr riksens råd, at hafva giordt dessa föreställningar i bästa välmening, samt trodt sig derigenom fullgiöra sin ämbetes plikt, hvilket nu hörer

til riksens ständers egen eftersyn. I det fallet har Jag icke eller mot herrar riksens råd ringaste missnöje, men så måste de ock lemna Mig, och Jag bero-par Mig derutinnan på deras egna samveten, at Jag aldrig vetterligen handlat emot riksens frihet och fundamantallag, Min försäkran eller ständernes privilegier utan altid antagit de skiäl, som Jag funnit i dem vara grundade. Jag gör Mig således försäkrad, at riksens ständer med ömmaste trohet för Mig och fäderneslandet nu söka, at undanrödja sådana olyckeliga stötestenar för begges vår fögnad och sällhet. Jag betygar ännu på det dyraste, at riksens frihet, samt hvar svensk undersåtes rätt äro Mig så heliga och kära, at Jag derföre gerna håller hvar blodsdroppe ospard. Men riksens ständer behagade också med sin vanliga trohet och kärlek uptaga hvad Jag nu icke utan svidande hierta dem förklarar, nemligen, at Jag icke efter denna stund med nöje kan föra riksens regering, innan de tydeligen gifva Mig tilkiänna, huru de åstunda at Min höghet och Mina rättigheter måge utöfvas oqvalde, utan Min billiga siukan, och utan ständig anledning til skiljaktigheter mellan Mig och riksens råd, samt utan ringaste osäkerhet för ständernes frihet och välfärd nu och i framtiden.

Så snart riksens ständer lemnat Mig et sådant rent och Mig oförkränkande rättesnöre, kunna de göra sig försäkrade, at Jag det med all konungslig huldhet värkställer, deras frihet och privilegier dess krafftigare vårdar, och således med glädje främjar hela fäderneslandets lycksalighet, samt hvar undersåtes trygghet effter lag och laga stadgar.

Öfverlägge nu riksens ständer i den Högstas namn frie och obehindrade öfver detta angelägne mål. Enighetens Gud styre och välsigne deras öfverläggning!

Jag har af vördnad för Guds underbara skickelse, til att bistå och styra detta rike, öfvergifvit och upoffrat Mit fädernes arf och ganska kära förmoner. Jag har på god tro förbundit Mit öde och sinneliga välfärd med detta landet. Jag vågar också gerna för dess bästa alt hvad jag på jorden äger. Men om Jag (det Gud förbiude!) blefve af ofvananförde svåra omständigheter satt ur stånd, at fullgöra Mit rena upsåt och hiertelag för Svea rike, så skulle Jag långt heldre vara beredd, at återgifva en spira, den Gud och riksens ständers fria val Mig anförtrodt, än densamma föra med ängslan och utan konungslig värdighet.

Adolph Friedrich

Rådsprotokoll angående grundlagarnas rätta förstånd
Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 7

Protokollet, s. 110

Upl. hos borg.st. d. 8 Novembr. 1755
D:o remitteradt till stora deputationen
Å nyo upl. hos borg.st. d. 18 Novembr. 1755

Utdrag af protocollet, hållit i rådcammaren d. 7 November 1755

Såsom riksens råd, wid den communication Hans Kongl. Maj:it i går enligt riksdagsordningens 13 § behagade med riksens råd giöra af sin nådiga föreställning till riksens ständer, för tidens kortthets skull, icke kunde derwid foga en och annan uplysning, hwilket de i herr landtmarskalckens och de öfrige respective ståndens talemäns närwaro sig förbehöllo, så företogo sig nu deras excellencier samma föreställning, och stannade derwid i följande slut.

Utaf den nådiga föreställning till riksens ständer, som Hans Kl. Maj:tt i går behagade i rådet upläsa låta, hafwa riksens råd undfådt ett nytt tillfälle, at inför riksens nu församlade högl. ständer frambära och bestyrcka de öma omständigheter, som uti riksens råds hörsamme memorial af d. 3 i denna månad yppade blifwit.

Riksens råd ärkiänna med diup underdånig wördnad Hans Kongl. Maj:ts nådiga yttrande, at icke hafwa något misstroende til deras personer, och at icke lägga någon skull uppå dem.

Men då Hans Kongl. Maj:tt derjemte behagar förklara, at man i hwarjehanda mål uttydt Hans Maj:ts lagliga rättigheter och sökt föreskrifwa Hans Maj:tt swårare wilkor än Högstsal. Hans Maj:tt i hela sin regering, så lærer wäl intet annat begrep derutaf kunna fattas, än at Hans Kl. Maj:tt tillägger riksens råd sådane afsickter, sådane rådslag och sådant utöfwande af deras embeten, som med lag och deras gångne ed på intet sätt öfwerensstämmande woro.

Riksens råd hafwa till deras försvar i så höga mål intet annat at andraga, än hwad i rådsprotocollerne uptecknad och förwarat finnes.

Desse handlingar wittna om deras förhållande och uti dem lära riksens ständer finna utförligen intagne utredde och förklarade alla de serskilte ährender, som Hans Kongl. Maj:tt nu behagat emot riksens råd anföra.

Deras beskaffenhet, ehuru omständigheterna kunnat wara skiljacktige, är dock derutinnan enahanda, at riksens råd altid, enligt lag, påstådt det deras underdånige tillstyrckande, efter fläste rösterna, borde wara hos Hans Kongl. Maj:tt giällande, hwaremot Hans Kongl. Maj:tt förblifwit derwid, at antagandet af ett sådant pluralitetens slut borde uppå Hans Kl. M:tts egit nådiga pröfwande ankomma.

Ju mera riksens råd erfarit, at denna skiljacktighet warit grunden til all den oreda, som sig uti riksstyrelsen yppat, ju angelägnare hafwa de trodt wara, at uti deras förra hörsamma memorial, lika som nu undwika, at ingå uti några specielle casus, hwarigenom hufwudsaken kunde bortblandas eller å sido sättas.

Skulle riksens råd nu behöfwa upgifwa några bewis til styrckande af hwad deras afgifne hörsamma memorial härom innehåller, så torde inga säkrare kunna framtes, än Hans Kl. Maj:tts egne höga utlåtelse uti dess nådiga föreställning till riksens ständer.

När desse utlåtelse gemensamt öfwerwägas, så gifwa de tydel. tillkiänna, at Hans Kl. M:tt, såsom en af desshöga rättigheter anser, at skierskåda de råd, skiäl och tanckar, som af riksens råd gifwas, at pröfwa om de med Hans Kl. M:tts ed och samwete äro enligt, och at antaga och förkasta dem, i följe af en sådan pröfning.

Wore detta Hans Kl. M:tts höga rättighet, så blefwe Hans Kl. M:tts samwete Sweriges rikets lag.

Samwete är grundadt uppå begrep, och begrep är skiljacktigt nästan hos hwar man.

Guds uppenbarade ord har derföre bundit människors samweten wid de stadgar, som deruti föreskrifwas, och i politiske mål äro samweten bundne wid folks och rikens lagar.

Desse blifwa den regel hwarefter alla mål uti ett rikets styrssell pröfwas böra. Intet exempel finnes af något fritt folck, som bundit sitt öde wid en regents samwete, och hos oss är icke stadgat, at riket skall styras efter konungens samwete, utan efter lag.

Som således riksens högl. ständer utaf Hans Kl. M:ttts eget höga andragande intagit hwad fahra riket nu öfwerhänger, huru Hans Kl. M:tt lika såsom lagen säger (15 § regeringsformen), antager riksens råds underdånige råd, utan dem efter eget skierskådande och pröfwande, ofta förkastar, ehuru derutaf händt, hwilket ock ännu händer, at de slut, som i rådet tagas, blifwa utan wärckstälighet, riket följacketel. utan styrssell, och riksens ständer sielfwe utan tillräckelig säkerhet, uppå lagens kraft beror, så öfwerantwarda riksens råd å nyo denna wådeliga rikets belägenhet till riksens ständers ömma och giällande försorg.

Riksen råds äro derom aldeles försäkrade, at då riksen ständers kraftiga åtgärd skaffat lagarne den wärckan och riksstyrelsen den stadga de äga böra, så lærer Hans Kl. M:tt ifrån alla till dess egen oro ledande ingifwelser befriad finna uti i sitt höga konungliga kall alt det nöje, som är fruckten af en ordentelig regiering och all den gloire som blir konungars ofelbaro lott, då deras riken uphielpas till wälstånd och anseende.

Hans Kongl. M:tt lærer då långt ifrån at sakna dess förre förmåner högst skatta och med tacksammhet emot den store Gudens underbara försyn till Swea inbyggares glädie, länge föra den spira, som i så många stora konungars händer wunnit rum ibland de yppersta i Europa. Ut supra.

På nådig befallning

Joh. v. Heland

Sekreta utskottet angående grundlagarnas rätta förstånd

Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 4

Protokollet, s. 110

Upl. hos borg.st. d. 8 Novembr. 1755.

D:o bifallit.

Å nyo upl. d. 18 Novembr. 1755.

Upl. hos r. och a. d. 8 Nov. 1755. D:o bifallit med den tillägning, att de åberopade rådsprotocollerne, och hwad eljest med denna sak en oskiljacktig gemenskap eger må till r:s st:rs plena upgifwas, och funno r. och a. i öfrigit uti för godt, att den större secreta deput. må förstärckas till dubbelt emot r. och a. samt de öfrige resp. ståndens ledamöter i secr. utskottet. Testor Ekestubbe.

Upl. för pr.st. d. 8 Nov. 1755. D:o bifallit på samma sätt som hos r. och a. Testor Forssén.

Utdrag af protocollet hållit uti riksens höglofl:e ständers secreta utskott d. 7 November 1755.

Riksens höglofl. ständers secreta utskott har näppeligen fått för förste gången samlas, til at vårda de ärender som både instructionen och en frivillig samwetes plickt kräfwer, förr än secreta utskottet har sig förbundet at til riksens ständer, upgifwa ett af herrar riksens råd enhälligt underskrifwit memorial om rikets mer än beklageliga tilstånd.

Des innehåll framlägger för riksens ständers ögon, huruledes et rike, som under många lyckans omskiften, bibehållit sin urgamla heder och anseende, nu är nära til det ögnablick at förefalla under egen tyngd, och upoffras icke å utwärtas öfwermagt, utan å egen söndring.

Om någon söndring är med sådant äfwentyr och sådane fölgder förknippad, så är wisserligen den, då hufwud och lemmar uti regementskroppen icke tiena hwarannan til inbördes gagn, styrka och säkerhet, då lagarne blifwa utan kraft och utan wärkställighet, och då riksens rätt och frihet saknar det hägn som den uti desse lagar förnämligast borde äga.

Hwad kan wara mera wädeligt för riket, mera ömt för ständer?

Den dyra lifstid hwilken Kongl. Majj:t så willigt upoffrar til rikets gagn och bästa, måste då, uti oro och bekymmer, förtäras.

Riksens råd, utom det ansvar som deras personer och giöromål äro underkastade, blifwa försatte uti den bedröfweliga belägenhet at förswara rådsemet, som är förmuren af nationens frihet.

Swänske män, oroad med det ogrundade wanryckte, såsom wore trohet och lydna för öfwerheten uti vår närwarande tid en sällsynt dygd och någre få undersåtares lott.

Om sådane och flere dylika fölgder sig redan yppadt, som tillika uti alle tider warit beredelse til en hwälfning uti riksstyrelsen, det lämnar secrete utskottet til hwars och ens eget eftersinnande och samwetes öfvertygelse. Men hwad nu eller framdeles uti denne saken framgifwes, skall icke wara bygt uppå blotta anledningar, utan uppå rådsprotocoller och handlingar. Wärlige facta skola framtes och med bevis beledsagas.

Secrete utskottet låter och härhoos följa Hans Kongl. Majj:ts egna nådige föreställningar uti samma ämne, hwilka sedermera til h:r grefwen och landtmarschalken och de öfrige respective ständens talemän uti rådkammaren blifwit aflämnade. Herrar riksens råd underkasta sig och sine giöromål riksens ständers strängaste undersökning, utan at begiära annat förswar än deras upsåt och gierningar kunna förtiena. De hafwa därföre igenom et ytterligare skrifteligt yttrande icke så mycket andragit för sig sielfve, som för konungaförsakran, regeringsformen och rikets frihet uti de delar som Kongl. Majj:ts föreställningar, ehuru, emot des egen nådiga afsigt, med dem syntes wara mindre öfwerensstämmande. Hwilken skyldighet både herrar riksens råds embete, riksdagsordningens¹ 13 § och riksens ständers underdåniga skrifwelse til Kongl. Majj:t af d. 4 Junii 1752, herrar riksens råd pålagdt.

Om någon sak fordrar granskning och en mogen öfwerläggning så är det wisseligen denna.

Til den ändan hemställer secrete utskottet riksens höglöfl. ständers ompröfwande, om icke en stor secrete deputation, kunde updragas at med sitt yttrande så öfwer sielfwa saken som öfwer botemedlen til riksens ständer inkomma.

¹ Kongl. Maj:ts och Sweriges rikets ständers riksdags-ordning författad wid riksdagen uti Stockholm den 17. October 1723.

Det blir då under all bestörtning för stora secreta deputation en fågnad at få densamma sedermera öfwerlämna uti riksens ständers eget skiöte. Den högste gifve dem sin wälsignelse, samdrägt och enighet uti rådslagen, drift och eftertryck uti wärkstället. Främmande afsigter wara fiärran ifrån oss. Den stund ware utmärckt til vår ofärd, då wij uti våre hiertan, ord eller giöromål skilje konung och fädernesland ifrån hwarannan. Konungens wäl, vår egen, våre hemmawarande medbröders och våre efterkommandes rätt blifve vårt enda ögnamärke! Ut supra.

Ad mandatum

Joh. Isr. Torpadius.

Konungens skrivelse till ständerna angående grundlagarnas rätta förstånd
Borgarståndets arkiv, vol. R 1327 Sekreta utskottet, nr 8

Protokollet s. 126

Upl. hos borg.st. d. 13 Novembr 1755.
D:o remitteradt till stora deputationen.
Å nyo upl. hos borg.st. d. 18 Nov. 1755.

Til samtelige riksens ständer.

Sedan herrar riksens råd förledne d. 7 hujus inkommit med sina anmärkningar öfver Mina til riksens ständer gifna tankar, och Jag däruti funnit, at Min mening i et och annat mål icke rätteligen blifvit uttydd, kan Jag ej annat, än däröfver med ömaste hierta lemna riksens ständer följande at besinna.

När Jag trodt Mig böra skärskåda de tankar och skiäl, som Mig af riksens råd gifvas, huruvida de äro enlige med Min dyra försäkran, så har Min mening därmed aldrig varit, at vilja sättja Mig emot riksens råds pluralitet eller hindra någon därigenom beslutad expedition. Regeringsformens 16 §, riksens ständers bref af d. 20 Septemb:s 1723 och Min försäkrans 15 § äro tydelige, at pluralitetens utslag i rådet böra vid ansvar expedieras, antingen konungen dem underskrifver eller ej, nemligen under hans frånvaro eller opasslighet, eller som orden i 1723 års bref 4 § lyda, under hans infallande hinder och upskof. Således har frågan aldrig varit på Min sida om något motstånd eller hinder emot pluralitetens utlags expeditioner, men som Jag särskilt för Min egen person gifvit Min dyra försäkran, hvarmedelst Jag Mig i 24 § heligt förpliktat, at NB sielf vara Mina undersåtares starkaste försvar mot alt inbrott i deras rättmätiga frihet, förklarandes i 5 § at Jag inför Gud är förpliktad, at låta Mig riksens goda styrsel samt Min och Ständernes rätts bibehållande framför alt om hiertat vara; så har Jag ej annat förstådt, än Jag borde skärskåda och öfverväga de skiäl och tankar, som Mig af rådet gifvas, och at Jag äfven, i fall Jag däruti skulle finna något, som Jag ej kunde förena med Min ed och försäkran, åtminstone kunde låta föra Mina föreställningar därom til protocols, oansedt Jag hvarken vill eller kan hindra expedition, som på rådets ansvar ankommer. Exempel därpå kan finnas i sidstl. Septemb:s månads revisionsprotocoll, hva-

ruti Jag gerna tillåtit expeditionen eller en befallning til Svea hofrätt afgå angående ny actors förordnande mot någon allmoge i Dalarne, men påstådt Mig icke kunna densamma underskrifva emot Min försäkran 10 §, hvaruti Jag liksom uti min arfförsteförsäkrings 5 § tydeligen utfäster Mig, at ingen riksens undersåtare skall afhållas från sit ämbetes förrättande utan föregången laga ransaking och dom. At ogerna underskrifva dylika granlaga mål, är för Mit sinne en tryghet, men intet hinder för expeditionen, som likafullt går för sig. Om det ej räknas en regent til last, at han af ömhet aldrig underskrifver någon dödsdom, ehuru densamma dock likafullt värkställes, så hade jag gerna önskat Mig en dylik frihet, i fall Jag mot förmodan skulle finna någon ting mot Min dyra förbindelse och någon af Mine undersåtares rätt, så mycket mera, som riksens råds pluralitet ej kan Mig ifrån Min försäkran dispensera och hvaruti skulle Min försäkran at regera efter lag bestå, om Jag ingen svårighet borde göra, at underskrifva hvad Jag deremot finner stridande? Om nu detta tillräknas Mig, som öfverflödig granlagenhet, så kan Jag vara nögd i Mit sinne, at intet annat Mig kan förebrås, än at hafva varit för mycket ömsint om Min försäkran. Riksens råd behagade derföre inför riksens ständer uttyda och förklara, hvad de i sit utdrag ur protocollet af den 7 hujus mena med de orden en riket öfverhängande fara och dess vådeliga belägenhet. Jag undrar nu mindre, at så många vidriga rykten och trykte skrifter öfveralt i riket kringlupit om et förment farligt tilstånd för friheten, när sielfve riksens råd af Mine oskyldiga utlåtelse dragit så svåra slutsatser. Som Jag aldrig uti Min regering för Mit samvete tagit annat rättesnöre, än grundlagarne och Min försäkran, ty hemställer jag til riksens ständer, om sådant bör Mig omildt uttydas. Skulle Jag nu härmed hafva förtient alla de rörande tilvitelse, som Mig mer än en gång så i förra som sednaste rådsprotocollen gjorde äro, och hvilka stränga beskyllningar samt hårda förebråelser nu riksens ständer förelagde äro, så nödgas Jag se huru regementsbördan blefve för Mig långt tyngre giord, än för Min glorvördige företrädare, som af sit och riksens råd i föreställningar fant vördnad och vänlighet. Min hugnad är at vänta af riksens ständer samma fogelighet och godvilja, som klarligen synes uti riksens ständers stora secreta deputations yttrande af d. 16 Januarii 1739, och kan Jag icke tvifla, at ju riksens ständer, öma om sin och fäderneslandets med deras konung så nära förknippade heder, lära med trogen välvilja, kärlek och försigtighet anse dessa granlaga ärender, sky

alla fördommar och misstankar, väl vårda sin frihet och riksens lag, göra hvad billigt är emot Mit redeliga och välmående hiertelag för dem och riket, och sielfve finna, at en konung, som ville glömma Gud, sin ed och sin ära, som ville sträfva efter olaglig makt och myndighet, aldrig kan få upriktigt, värnlöst och förtroligen lägga sit hierta i deras händer, som Jag städze giordt, nu gör, och i all Min regementstid tänker göra.

Adolph Friedrich

Rådsprotokoll angående grundlagarnas rätta förstånd
Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet nr 9

Protokollet, s. 126

Upl. hos borg.st. d. 13 Nov. 1755.

D:o remitteradt till stora deputationen.

Å nyo upl. hos borg.st. d. 18 Nov. 1755.

Utdrag utur protocollet hållit i rådcammaren d. 12 Novembr. 1755.

S. D. Anmälte hans excellence herr riksrådet och cancelliepræsidenten baron von Höpken, hurusom å Kongl. Majj:t wägnar, honom i går aftons klockan half 9, blifwit tillstålt en af Hans Kongl. Majj:t underskrefwen, och härhos bifogad nådig föreställning till riksens ständer, hwilcken fördenskull nu uplästes, och yttrade sig deras excellencier herrar riksens råd sedermera deröfwer på följande sätt: Hans Kongl. Majj:tt har i denne dess nådige föreställning behagat åstunda riksens råd underdånige förklaring öfwer meningen af hwad de under den 7 i denne månad för riksens höglofl. ständer anfört, om en riket öfwerhängande fahra, och om sakernes nu warande wådeliga belägenhet.

Riksens råd hafwa trodt, att ett fritt folck ingen större fahra öfwerhänga kan, än då det efwen under den mildaste och rättwisaste konung, hotas med dess frihets förlust. Och som Sweriges lag förmår att Kongl. Majj:t uti rikets styrsel alltid antager det rådet som de fleste af riksens råd förklarar wara nyttigast, men Hans Kongl. Majj:t deremot under desse förflutne åren, blifwit brackt till det beslut att wid många tillfällen icke antaga de underdånige råd och tillstyrckande som rådets pluralitet stannat uti, hwilcket och Hans Kongl. Majj:t sjelf uti dess förra nådige föreställning täckts gifwa riksens ständer tillkänna, så hafwa riksens råd intet annat kunnat begripa än att lagen på detta sätt blifwit utan wärckan och utan kraft; att en lag som blifwer utan wärckan är ingen lag; och att der ingen lag är, der kan ingen frihet ega bestånd. Detta är således hwad riksens råd, måst kalla en wådelig belägenhet för riket.

Om, i gemen att tala, konungar wore frihetens försware så behöfdes deras rättigheter icke inskränckas, behöfde de icke inskränckas så wore thär enwælde, så utgjorde enwælde nationens frihet, så wore mindre rimligit, att enwäldet

blifwit afswurit, och regeringsformen uprättad, att råd skulle waka öfwer folkets lag och frihet, och ständer sammankallas, att likmätigt riksdagsordningens 13 § undersöka, huru lagen och deras frihet wore bewakad, så hade enteligen ingen revolution existerat i werlden ifrån frihet till enewälde, hwar på likwäl historien förwarar öfwerflödiga wedermälen.

När riksens höglofl. ständer behaga detta alt öfwerwäga, så lærer hos dem icke något widare andragande tarfwas, till bewis att den allmänna friheten, och hwars mans säkerhet hwila uppå lagen, att lagen bundit denna frihet och denna säkerhets bibehållande wid rådets ansvar, samt inom rådet wid pluralitetens slut, och att, sedan Kongl. Maj:t i fall honom så täckes, till protocollet yttradt dess nådige tanckar, i hwarje särskildt mål, fordrar dess försäkran, dess konungliga ed, följacketligen dess samwete, att Kongl. M:t antager, samt under dess höga underskrift till wärckställighet befordrar de utslag som rådets pluralitet i underdånighet tillstyrckt. Så ofta detta icke skjer brytes lagen, hwilcket är beredelse, till frihetens undergång.

Hafwa för öfrigit riksens råd felat, då de icke med deras namns underteknande, befordrat till wärckställighet de expeditioner åt hwilcka Hans Kongl. Maj:t dess egen höga underskrift wägrat, så har wördnad och een underdånig kärlek för deras nådige konung warit enda grunden till deras fehl. Ingen klar lag har hit intills lämnadt riksens råd magt, att underskrifwa expeditionerne wid andra tillfällen, än då Hans Kongl. Maj:t wore med sjukdom beswärat, hindrad eller frånwarande, (15 § af Swea konungaförsäkran) att skrida till ett sådant steg, då Kongl. Maj:t hwarcken warit frånwarande, eller hindrad eller sjuk, hafwa derföre riksens råd trodt utmärcka både mindre wördnad för Kongl. Maj:ts egna höga rättigheter och en mindre öm omtancka för den wärckan, och det anseende Kongl. Maj:ts höga namn både inn- och utom Sweriges grantzor ega bör. Utom dess kunna riksens råd icke undgå, att anmärcka, det tillfällen uti rikets styrsel sig ofta förete, då efwen riksens råds underskrift icke skulle kunna befordra till wärckställighet pluralitetens i rådet fattade slut, hwilcket Hans Kongl. Maj:t sjelf behagar ärkjänna, då Hans Kongl. Maj:t i dess förre nådige föreställing, nämner om en och annan tjenst som in till denna stund, blifwit lemnad obesatt, alldenstund Hans Kongl. Maj:t icke kunnat föregifwa, dess i lagen grundade rättighet.

Sluteligen nödgas entel. riksens råd utbrista uti den klagan de så länge inom sig sjelfwe bärgat, öfwer deras hårda och nu snart outhärdelige öde, då de, utstälte för alt det åtal som fördommar, hat och afwund hos medborgare af sig föda, måste efwen nu af Hans Kongl. Majj:t sjelf anses så som egde de hwarcken wördnad eller tillgifwenhet för dess dyra person. Den allseende Guden som deras inre wäsande känner ware en gång deras strängaste domare, om de i deras rådslag, i deras underdånige föreställningar till Kongl. Majj:t eller i hwad de, in för riksens ständer andragit, annat afseende ägt, än att befrämja och befasta Kongl. Majj:ts höghet, dess sanna ära, och det oföränderliga nöije, som hämtas af undersåtares kärlek, dem lagen uti samma ändamål, och samma trofasthet förenar.

Ut supra.

På nådig befallning

Joh. v. Heland

Stora deputationen angående grundlagarnas rätta förstånd

Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Stora deputationen nr 1

Protokollet, s. 127

Upl. hos borg.st. d. 18 Novembr. 1755.

D:o bifallit, samt at hela acten detta ärende ang:de må tryckas.

Testor Nicol. Renhorn

Utdrag af protocollet hållit uti riksens höglofl. ständers stora deputation d. 15 November 1755.

Til följe utaf riksens höglofl. ständers förordnande har den stora deputation förehaft både Hans Kongl. Maj:ts nådiga föreställningar til riksens ständer och herrar riksens råds memorial och utdrag utur rådsprotocollet af d. 3, 7 och 12 uti innewarande månad, rörande det olika begrep som emellan Hans Kongl. Maj:t och herrar riksens råd om grundlagarnes förstånd upkommit.

Om denna olikhet bestode blott uti skiljacktigt tänckesätt om tillämpningen af grundlagarne til specielle casus och existerat under sakernes öfwerläggning, men ej sedan besluten wore tagne, kunde däraf mera nytta än farlige följder förväntas. Stridige meningar uti sådana fall utreda ofta de ärender som förekomma, giöra besluten mognare och wärkställandet mera säkert. Hwad kunde wara större fägnad än at se en uplyst konung wara riksens råds wägledare uti alt det som lag och undersåtares wälfärd kräfja. Hwad mera underkasta herrar riksens råd ansvar än om de emot en sådan af deras konung gifwen anledning, skulle ifrån begge desse ögnamärken afwika.

Men om denne olikhet är nu egenteligen icke fråga. Här framter sig en annan, icke öfwer sådane casus speciales, utan öfwer sielfwa principen af grundlagarne, icke i anseende til öfwerläggningar uti rådet, utan i anseende til tagne beslut, med et ord uti et ämne där ingen olikhet uti begrep bör hafwa rum, icke eller kan upkomma utan at söndra konung och ständer ifrån hwarannan, sättia riksstyrelsen utan drift och rörelse och lagarne utan wärkställighet.

Stora deputationen förstår härmed den af Hans Kongl. Maj:t yttrade tanka at pluralitetens uti rådet mening ankomne uppå des nådiga pröfning och at

Kongl. Maj:t icke kunde gifwa sitt namn til det som efter des samwetes öfwer-tygelse wore emot grundlagarne stridande.

Det wore icke swårt at wisa och det hafwa herrar riksens råd uti sitt skrifte-lige yttrande giordt, at friheten icke kunde hafwa bestånd, med mindre pluraliteten uti rådet skulle giöra utslag och samma pluralitet wara wid lag och answar bunden, at eljest blefwe regentens öfwerlygelse rikets lag och des samwete inwånarens säkerhet. Det kunde jämwäl med äfwen så mycken grund anföras, at en ömsint konung måste nödwändigt finna det regeringssätt lyckeligit, då han icke kan fela, då undersåtares tacksamhet honom allena tilhörer och deras rättmätiga klagan är lagt uppå pluralitetens answar.

Men alt detta med mera, som wisar anledningen til grundlagen, hörer icke til detta tillfälle. Här har ingen öfwerläggning rum. Skiäl och bewis äro öfwerflödige, och twifelsmål för oss icke tillätelige. Man har allenast at framlägga hwad konungaförsäkran och regeringsformen innehåller, den förra uti 7 § då det heter at Kongl. Maj:t betygadt sig wilja styra och regera med och således icke utan, mindre emot riksens råds råde, och den senare uti 15 § at enär någon olikhet skulle wara uti riksens råds tanckar, antager altid Kongl. Maj:t det råd som de fläste af riksens råd förklara det nyttigast.

Kongl. Maj:t har wäl uti en sednare föreställning til riksens ständer förklardt sin mening icke hafwa warit at anse pluralitetens uti rådet beslut såsom icke gällande, at Kongl. Maj:t allenast wägradt sitt namns underskrift, hälst wid de tillfällen som Hans Kongl. Maj:t funne någon af des undersåtares rätt kränckas, at Kongl. Maj:t lämnadt til riksens råd at sådane beslut sielfwe underskrifwa, och här utinnan rådfrågadt sin samwetes ömhet och dyra försäkran, igenom hwilken Kongl. Maj:t sig förplicktadt at sielf wara sine undersåtares starkaste försvar emot alt inbrott uti deras rättmätiga frihet.

Denne siste omständighet förefaller äfwenledes uti en med grundlagarne stridig princip, emedan konungen icke allena utan med råds råde äger rike sino styra. Det nådiga hägn Kongl. Maj:t tilsagdt sina undersåtare, kan icke skiljas ifrån lagens hägn, och följacket. icke ifrån pluralitetens uti rådet beslut och answar. Eljest blefwe det et hägn grundadt uppå regentens begrep och egit godtyckio, uti enwåldsregeringar wanligit, men til et fritt folk icke lämpeligit, ett hägn som förstörer friheten, men ej den samma skyddar. Saken är så klar och följderna så swåra at den icke kan wara underkastad någon motsäjelse.

Hwad åter det angår som uti Hans Kongl. Maj:ts nådiga föreställning omförmäles, at Hans Kongl. Maj:ts mening icke varit at emotsäja eller skärskåda pluralitetens beslut, utan at Kongl. Maj:t allenast wid ett eller annat tilfälle wägrat sin höga underskrift, så lämnar deputationen til riksens höglofl. ständers ompröfwande, och det icke af egit bewåg, utan i stöd af lag och riksdagsordning, huru eftertänckeligt det wara skulle om propositioner ifrån konungen emottagas wår lag och frihet rörande, och efteråt någon förklaring framgifwes sedan de uti sitt första skick blifwit riksens ständer förebragte. Men denne anmärkning, så wigtig den uti sig sielf wara kan är likwål icke den enda. Man behöfwer icke hålla sig wid ord och deras uttydning, när man har wärkelige facta at tilgå.

Utan at upsöka desse uti handlingar och rådsprotocoller, har man det kraftigaste bewis uti hwad Hans Kongl. Maj:t sielf nådigst behagat tillkännagifwa at någre embeten och beställningar icke äro tilsatte för det rådet uteslutit dem som af Hans Kongl. Maj:t varit därtil nämde.

Deputationen lämnar därhän, at Hans Kongl. Maj:t för något hinder eller andre gällande omständigheter welat befrija sig från undertecknandet af expeditioner som med rådets underskrift kunnat utfärdas.

Men ehuru ock därmed wara må, har det dock aldrig uti den ackt och mening bordt skie, at Kongl. Maj:t icke gilladt det uti rådet tagne beslut, ty det förefaller åter til en pröfning emot lagen och til en söndring emellan konung och råd, olaglig til des grund, skadelig til des fölgder. Pluralitetens beslut äro konungens beslut, och när konungen uti dem ingen del äger, kan ingen samwetes oro hafwa rum.

Men när Hans Kongl. Maj:t wägrar sin höga underskrift wid sådane tilfällen då rådets underskrift icke är möjlig, såsom uti det förutnämde mål med fullmackter, creditiver för ministrer, tractater bref och afhandlingar med främmande mackter, med mera, så blifwer wärkställigheten hindrad och när det sker kan icke eller Kongl. Maj:t sägas hafwa antagit hwad igenom de fläste röster uti rådet blifwit beslutit.

Annorlunda tala härom konungaförsäkran och regeringsformen, den förre förmår i anseende til embeten och tienster, at när en befordran skulle finnas stridande emot Sweriges lag och regeringsformen, och lända andre redelige och wälförtiente undersåtares wälfärd och förtienst til förfång, will Kongl.

Maij:t låta riksens råds tanckar och utlåtelse efter fläste rösterna hoos sig gälla och NB någon annan därtill utnämna emot hwilken ingen slik ärhindran kan anföras.

Hwem skall pröfwä om den utnämndes befordran är någon til förfång? Icke konungen, ty konungen kan icke dragas til answar eller den lidande emot honom föra någon talan. Därigenom skulle betagas swenske undersåtare en del af deras rättigheter, och derföre har 40 § uti regeringsformen tillagdt rådet detta pröfwande. När Kongl. Maij:t uppskiuter utnämmandet af en annan under namn at öfwerlämna det til riksens ständers egit skärskådande, så gör Kongl. Maij:t sin dyra försäkran willkorlig, som likwäl owillkorligen förbinder Kongl. Maij:t at anse pluralitetens beslut såsom sitt egit. Riksens ständer skulle ock därigenom blandas uti lagskipningen, men däremot förlora det som för en lagstiftande mackt är det hufwudsakeligaste, nemligen säkerheten för lagars och regeringssysslors wärkställande.

Huru mycken saknad riket där af hafwa kan, at wigtige embeten lämnas ledige, det lærer lätteligen kunna eftersinnas, så wida en jemn drift och rörelse uti alla grenar af riksstyrelsen är oumgängelig. Men om ock denna omständighet i sig sielf skulle kunna hållas af mindre wärde, så blifwer dock det altid af största påfölgd at principen af grundlagarne warder rubbad med det pluralitetens beslut stadna utan wärkställighet, och med en sådan rubbning är alt rubbat, ingen säkerhet för undersåtare, ingen säkerhet för riksstyrelsen. Hwad som sker uti et mindre mål, det kan på samma sätt och med lika anledning ske uti ett större.

Hwart ögnaleck är därföre uti deputationens sinne angelägit at bota en sjukdom uti regementskroppen som altid blir dödelig när botemedlen eftersättas. At blanda denne saken med specielle casus och tillämpningen af lagarne, såsom förut omnämndt är, det wore emot en naturlig ordning och at söka hielp uti ett nytt inbrott uti grundlagarne. När pluralitetens beslut icke gälla, så uphörer lagen och med lagen rådets answar. Därföre måste den förre sättias uti drift och wärkan, om det sednare skall fullföljas. Finner utom dess någon sig förfördelad igenom det riksens herrar råd uteslutit honom ifrån en befordran til hwilken han af Kongl. Maij:t warit i nåder utnämnd, kan han icke få uprättelse, utan at Kongl. Maij:t, enligt des försäkran och regeringsformen utnämndt en annan wid hwilken herrar riksens råd ingen påminnelse haft at göra. När

detta förut gått kan sedermera frågan blifwa om hwad anledning de haft til en sådan klagandes uteslutande.

Om sådane mål lära riksens höglofl. ständer framdeles omständeligen blifwa underrättade och protocoller samt handlingar til den ändan upgifwas. Hwad nu före warit är quæstio legis och ej facti, uppå hwilken grund deputationen uti närlagde utkast föreslagit det underdåniga swar som til Kongl. Maj:t kunde afgå at upfylla i anseende til fullmackter och andra oexpedierade mål hwad des konungaförsäkran innehåller.

Deputationen önskar at däröfwer enig öfwerläggning må anställas och sådan som af lagbundne ständer bör äskas. Skiljacktige tanckar uti sielfwa saken kunna här icke hafwa rum, ty endera måste då nödwändigt wara emot lag och regeringsform. Desse har deputationen framlagdt för riksens ständer uti de åberopade ställen, sådane som de äro utan någon uttydning, mindre någon inskränckning eller utwidgande af deras ordeförstånd. När wij dem åter uplifwe, när riksstyrelsen ställes uti sin jämna gång, hafwe wij til Kongl. Maj:ts sanskyldiga nöije, wår egen och en tacksam efterwerlds fördel befastadt konungens höghet och folkets rätt och frihet.

Ut supra

Ad mandatum.

Joh. Isr. Torpadius

Stora deputationens förslag till skrivelse till konungen angående grundlagarnas rätta förstånd

Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Stora deputationen nr 2

Protokollet s. 128

Upl. hos borg.st. d. 18 Nov. 1755.

D:o bifallit detta project, samt at hela acten detta ärende ang:de må tryckas.

Testor Nicol. Renhorn

Stormächtigste Allernådigste Konung.

Utur Eders Kongl. Majj:ts nådiga föreställningar hafwa riksens ständer, med bedröfwade sinnen, måst inhämta den wådeliga belägenhet, hwaruti riket stadt är.

Riksens ständer hafwa funnit den samma härröra utaf den tancka Eders Kongl. Majj:t förklaradt sig äga såsom wore det en af Eders Kongl. Majj:ts höga rättigheter at pröfwa de uti rådet tagne beslut. Och ehuru Eders Kongl. Majj:t, igenom en senare föreställning, i nåder behagadt gifwa derå en annan uttydning, så ligger det dock liusligen för riksens ständers ögon uti wärk och gierning, enär Eders Kongl. Majj:t, efter dess egen höga utsago, lämnadt embeten och tienster obesatte, för det herrar riksens råd uteslutit dem som af Eders Kongl. Majj:t blifwit utom förslaget utnämde, jemwäl wägrat sin underskrift uti andre mål i den ackt och mening at pluralitetens uti rådet beslut icke instämde med Eders Kongl. Majj:ts öfwerlygelse och samwetes ömhet.

Det wore lätt at wisa ehuru friheten är bunden wid lagen och rådets ansvar, at om pluralitetens beslut icke gå uti wärckställighet, afstadnar riksstyrelsen uti det jämna och orubbade lopp, hwarutinnan den bibehållas bör, och at då ingen säkerhet är för konung eller undersåtare.

Men sådane och flere skiäls anförande kunde hafwa anseende af uplysning uti en sak där ingen uplysning äskes, där bewis äro öfwerflödige och twifwelsmål eller mörka och skiljacketige begrepp icke tillåtelige. Riksens ständer hafwa allenast at i underdånighet för Eders Kongl. Majj:t framlägga des dyra försäkran och den 7 §, då det heter styra och regera med och således icke utan, mindre emot riksens råds råde, 9 §, om ledige embetens och tiensters besättiande,

då rådet uteslutit någon som Eders Kongl. Maj:t i nåder utnämmt, at låta riksens råds tanckar och utlåtelse efter fläste rösterna hoos sig gälla och någon annan därtill utnämna emot hwilken ingen slik ärhindran kan anföras, 15 § af regeringsformen som förmår at Kongl. Maj:t altid antager det råd som de fläste af riksens råd förklaradt det nyttigast.

Riksen ständer hafwa ansedt och anse ännu i denne dag Eders Kongl. Maj:ts ord och löften heligare än den kraftigaste lag. Uppå dem hafwa riksen ständer och hela menigheten bygd sin huld och trohet. Uti deras obrotslige efterlefnad ligger Eders Kongl. Maj:ts sanskyldige gloire, konungliga mack och säkerhet.

Öfwertygade därför om Eders Kongl. Maj:ts ömhet för riksen grundlagers bestånd, äro riksen ständer wida därifrån skilde at, ifrån Eders Kongl. Maj:ts egit ädelmodiga tänckesätt, leda de meningar at pluralitetens uti rådet beslut icke skall räknas för Eders Kongl. Maj:ts egit beslut, at det skall wara underkastadt Eders Kongl. Maj:ts pröfning, eller wärkställigheten hindras wid de tilfällen då den uppå Eders Kongl. Maj:ts höga underskrift allena ankommer. Eders Kongl. Maj:t lærer, i anledning af des konungliga ed och löften, wid ett närmare eftersinnande, finna at wid ett skyndesamt wärkställande kan des mer än priswärda samwetes ömhet hafwa rum, men ej wid sielfwa sluten, enär Eders Kongl. Maj:t uti dem under öfwerläggningen ingen del tagit.

Uppå denna grund och uti den rena afsickt at riksen nu församlade ständer måge äga den trygg- och säkerhet som de af lagarnes kraft och wärkan endast undfå kunna, anhålla riksen ständer i underdånighet det täcktes Eders Kongl. Maj:t utan vidare upskof i nåder utnämna skickelige och förtiente personer til de ännu ledige embeten och tienster enligt den underdånigst åberopade 9 § af konungaförsäkran, utan ock med des höga underskrift förse de öfrige uti rådet afgiorde mål.

Då kunna riksen macktägande ständer, under en lagbunden konung och kraftägande lag, skrida til de öfwerläggningar som, rikets angelägenhet och Eders Kongl. Maj:ts nådiga propositioner, af dem kräfja. Då kunna ock riksen ständer undersöka, om herrar riksen råd trädte Eders Kongl. Maj:ts höghet och uti lagen grundade rättigheter förnära, och uti en sådan händelse dragas til det swåraste answar, hwarwid riksen ständer kunna underdånigst

försäkra, at det skall blifwa et af deras angelägnaste och ömaste giöremål. Men det kan icke wara det första. Lagen måste först sättias uti sin kraft och styrka innan någons giöromål efter den samma kan skiärskådas.

Emedlertid kunna herrar riksens råd icke skiljas ifrån Eders Kongl. Majj:ts nådiga förtroende. Det är en rättighet som de hafwe igenom lagen icke blott för deras personers utan för embetets och riksens ständers skull såsom desser fullmäktige. Så snart Eders Kongl. Majj:t söndrar sig ifrån rådet, sker ock tillika en söndring ifrån riksens ständer, emedan, under Eders Kongl. Majj:ts styrelse, herrar riksens råd, jämte den konungsliga högheten, bevaka rikets och folkets rätt.

Konungens waksamhet gör ett råd mera acktsamt uppå deras wärf och giöremål. Konungens förtroende lättar deras möda och des höghet gifwer besluten drift och styrka.

Uppå detta sätt blir regementsbördan för Eders Kongl. Majj:t lätt, des regering ärefull, des folk lyckeligit. Då förer Eders Kongl. Majj:t under des egit och undersåtarnes gemensamma nöije, en spira som i alla tider warit lysande igenom stora konungars bedrifter och swenske mäns trohet och lydna.

Så höga ändamål förbinda jämwäl riksens ständer at innan de skiljas åt wara vidare betänckte uppå de mått och utwägar som kunna uti denne delen befrämja Eders Kongl. Majj:ts och rikets sanskyldiga bästa och förekomma en owis eller vidare skyndesam wärkställighet af riksens ständers författningar och de förekommande regeringssysslör.

Sekreta utskottet angående skriften Saga om lejonet

Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 15 a

Protokollet, s. 223

Upl. hos borg.st. d. 8 Decembr. 1755. D:o bifallet.

Upl. hos r. och a. d. 8 Dec. 1755

Å nyo förehaft d. 13. Dito och bifallit.

Upl. hos pr.st. d. 8 Dec. 1755. D:o bifallit

Utdrag af protocollet hållit uti riksens höglofl. ständers secrete utskott d. 6 December 1755

Igenom bifogade utdrag af protocollet hållit i rådcammaren d. 5 uti innevarande månad, har Hans Kongl. Maj:t i nåder gifvit secrete utskottet wid handen det Hans Kongl. Maj:t, i anledning af en utan censur, genom trycket utkommen skrift under namn af Saga, låtit anställa cancellierätt, hwars närlagde underdåniga betänckande däröfwer til Kongl. Maj:t af d. 3 hujus, närmare innehåller, huru thenna skrift af twenne boktryckaren Greiffings betiente, på auscultanten Hindric Fernboms anmodan, blifwit hemligen tryckt, samt at Fernbom nämndt en vid namn Olof Söderberg, docens wid Upsala academie, såsom författare därtil, hwarförutan cancellierätten i underdånighet anfördt de ordsaker hwarföre den icke kunnat draga i tvifvelsmål, det ju b:de skrift är en eftertänckelig critique så i anseende til ämnet som afsickten, i synnerhet så wida riksens ständers giöromål och författningar, skulle därigenom rörde anses, och pluraliteten, som är grunden til regeringssättet med förhatelig character för allmänheten afmålad.

Ett sådant mål, som jämlikt cancellierättens berättelse kunde afses röra riksens ständers frij- och rättighet, har Hans Kongl. Maj:t pröfwadt af den beskaffenhet at det ankommer däruppå huru riksens ständer sielfve eller secrete utskottet, likmätigt riksdagsordningens 13 § det anse.

Nu emedan thenne tryckte skrift, i anseende til de af cancellierätten anförde skiäl, synes wara emot riksens ständer förgripelig, ändamålet med then samma jemwäl torde hafwa gemenskap med någon af the saker, som riksens ständer

redan funnit godt til en förordnad commission, at hänwisa, ty håller secrete utskottet före at thetta mål angående Fernbom och Söderberg må, jämte alt hwad däraf härrörer och yppas kan, jämwäl hänskiutas til bemelte commission at det samma uptaga til slut, ransaka och afdöma, på lika sätt som enligt det utfärdade constitutorialet, commissionen updragit är.

Ut supra

Ad mandatum

Joh. Isr. Torpadius

Rådsprotokoll angående Saga om lejonet

Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 15 b

Protokollet, s. 223

Afskrift

Utdrag af protocollet, hållit i Kongl. Maj:ts rådcammare d. 5. Decembr. 1755

S. D. Kongl. Maj:t lät sig i nåder föredraga den på Kongl. Maj:ts nådige befallning, i anledning af en utan censur genom trycket utkommen skrift under namn af Saga anstälde cantslierättens undernådiga betänkande af d. 3 i denne månad, hwaraf inhämtades, at denne skrift af 2:ne boktryckaren Grefings betienter, på auscultanten Henric Fernebohms anmodan, tryckt blifwit, samt at Fernebohm nemt en wid namn Olof Söderberg, docens wid Upsala academie såsom författare dertil, hwarförutan cantslierätten äfwen i underdånighet wid handen gifwer, at i anseende til de under innewarande riksdag, förekomne bekymmersamme omständigheter, cantslierätten icke kunnat draga i twifwelsmål, det ju berörde skrift är en eftertänkelig och förgripelig critique deröfwer, så i anseende til ämnet som afsigten med tillämpningen, i synnerhet så wida riksens ständers giöromål och författningar skulle derigenom rörde anses, och pluraliteten såsom grunden til regeringssättet med förhatelig caractere för allmänheten afmålad. Och har wäl således cantslierätten icke sedt sig undgå kunna at göra sig försäkrad om Fernebohms och Söderbergs personer til dess saken närmare undersökt och pröfwad warder. Men som cantslierätten tillika funnit så beskaffade brottmåls afgjörande sig icke tilhöra, altså hemställer Kongl. Maj:ts nådigste wälbehag cantslierätten underdånigst huru härmed wida förfaras skall, willjandes cantslierätten öfwer ofwanbem:te tryckeriebetiente framdeles sig utlåta, der icke sådant finnes lämpeligast kunna skie wid den domstol, som öfwer det öfriga kommer att döma.

Och som i anledning af cantslierättens underdåniga berättelse och hwad Fernebohm wid förhöret sig utlåtitt och tilstått, detta mål synes röra riksens ständers fri- och säkerhet, och således af den beskaffenhet, at det ankommer deruppå, huru riksens ständer sielfwe eller riksens ständers secreta utskott, i

anledning af 13 § i riksdagsordningen det anser. Altså fant Kongl. Maj:t i nåder för godt, at cantslierättens underdånige berättelse och insände protocoller skulle til secrete utskottet genom utdrag af protocollet aflemnas.

På nådigste befallning
Gust. Fried. Gyllenborg

Kanslirättens betänkande angående skriften Sagan om lejonet
Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 15 c

Protokollet, s. 223

Afskrift

Stormächtigste Allernådigste Konung

Sedan Eder Kongl. Maj:ts och riksens cancelliecollegium förledne torsdags erhöit Eder Kongl. Maj:ts nådige befallning, at wid en cantslierätt låta skyndsamligen undersöka öfwer en, under namn af Saga, genom trycket utan censur utkommen skrift, samt at dermed uti hwad til cantslierättens åtgärd funnes höra, lag och förordningar likmätigt förfara, så har cantslierätten til den ändan samme dag blifwit hållen och actor förordnad, hwarwid, i anledning af inkommen bekräftelse, at berörde skrift hos boktryckaren Grefing, skal honom owe-tande af 2:ne dess betiente uppå en auscultants wid namn Hindric Fernebohm Denissons anmodan blifwit tryckt, cantslierätten hört så wäl Grefing sielf som hans betiente, och jemwäl auscultant Fernebohm, söndagen förr nästl:ne allhelgonedag sänt bud til Grefings tryckerie och begärt, at någon af dess gossar wille komma til honom, och då en af dem wid namn Jan Tilljander dit kommit, har Fernebohm honom om tryckningen anmodat. Hwarpå denne gosse, som ock af Fernebohm blifwit försedd med papper dertil, har de påföljande dagar, under tilhielp af en annan lärogosse, jemte en af Grefings gesäller derom, emot arfwode af 24 daler kr:mt, bestyrt, samt sedan Fernebohm dragit försorg om correcturen, uplagt deraf tu och åttatijo exemplar, som Fernebohm blifwit tilstälde tillika med manuscriptet. Boktryckaren Grefing har påstått at sådant aldeles skiedt utom hans minne och wettskap, hwilket Tilljander äfwen tilstådt, förmäländes Grefing, det han icke skall haft sig bekandt at en sådan skrift utkommit förrän censor librorum cantslierådet Oelreich wist honom den samma, då han igienkient trycket, och derföre genast derom hos sitt folck efterfrågan anstält, och när han blifwit om tilgången deraf underrättad, har han låtit taga förenämde gosse och gesällen i förwar.

Wid undersökningen har Fernebohm angifwit såsom uphofsman til denne skrift magister Olof Söderberg, hwilken är docens wid Upsala academie.

Söderberg, som derföre blifwit upkallad, har nekat at han varit auctor der-til, men widgått, det Fernebohm först författat den samma, och at Söderberg sedan på hans begäran rättat poesien och tankesättet.

Fernebohm har åter erkänt, at han först skrifwit någre werser i ett lika ämne, dem han lemnat Söderberg til genomseende, men påstått, at Söderberg hade så inrättat dem, som skriften nu finnes wara, och derwid icke följt i någor måtto Fernebohms project, så at denne skrift, om hwars tryckande Fernebohm sedan besörjt, således wore Söderbergs och Fernebohms arbete, til bestyrkande hwaraf och at wisa olikheten emellan Fernebohms och Söderbergs skrifter, til hwilka concepterne hos ingendera af desse personer, då derom blifwit undersökt, funnits, har den förra genast skrifwit och til cantslierätten ingifwit någre werser, dem han påstått wara de samme, som han til Söderbergs öfwerseende aflemnat, hwilket Söderberg icke eller aldeles kunnat neka.

Af de åttatijo tu exemplar, som blifwit tryckte, äro hos Fernebohm i dess kammare wid hans pappers genomseende, fundne 70, men de öfrige 12 förmäler han sig hafwa lemnat til wisse personer, och will, enär påfordras, dem åter-skaffa. Hwilket med de flere härwid förekomne omständigheter, Eder Kongl. Majjt: af hos följande protocoll närmare i nåder inhämta täckes.

Sedan förloppet således tit det wäsenteligaste blifwit utredt, har cantslierätten låtit sig wara angelägit, at til utrönande, huruwida Fernebohm och Söderberg borde wara på frie fötter, äfwen så wida wid detta tilfälle skie kunnat, underrättat sig om sielfwa skriftens beskaffenhet och hurudan afsigt dermed kunnat wara.

Hwad det förra widkommer, så finnes huru en regering hos diuren blifwit uptänkt, der lejonet efter gifwen försäkran wore konung, och de öfrige diuren undersåtare; huru lagar giordes, som illa uttyddes, deröfwer wid allmän samling dömas skulle; at riksdag lyftes ut, hwartil anlades planer, och utspriddes ryckten, som konungen wille hafwa enwälde, och som rikets sällhet wore i fara; at en stor pluralitet på ilsket sätt förskaffades; at emot leijonet greps til gewär; at leijonet gör då sina besynnerliga föreställningar, huru det ej brutit sin försäkran, uti hwad orolig tid det kommit til spiran; huru den blifwit förd, och

änteligen huru det wid allmänna samlingen aflupit, med mera, som sielfwa skriften utwisar.

Och hwad det senare eller afsigten angår, så har Fernebohm tilstått at det varit at dämpa ett i landet utspriddt rykte, som skulle konungen åstunda mera magt, wisandes dessutom det nogsamta Fernebohms tanka, at han så hemligen til wäga bragt tryckningen som skiedt är. Och fast Söderberg nekat at han wid skriftens författande haft någon annan afsigt, än den lärdom, som elljest i gemen af fabler skall wara at hämta, har han dock icke kunnat frångå, at den til närwarande omständigheter, som han sedermera hört omtalas, skulle kunna lämpas.

När nu cantslierätten håller förenämde i diurriket fingerade regeringsform, de der uptänkte skiften och oroligheter, håller tal och besynnerlige ordasätt, jemte tiden och stället när och hwarest skriften är författad, med mera, emot hwad på en tid sig här i Eder Kongl. Majj:ts rike tildragit, och i synnerhet de under innewarande riksdag förekomne bekymmersamme omständigheter, har cantslierätten tyckt sig icke kunna draga i twifwelsmål, at ju berörde skrift är en eftertänkelig och förgripelig critique deröfwer, så i anseende til ämnet som afsigten med tillämpningen, i synnerhet så wida riksens höglofl. ständers egne giöromål och författningar skulle sluteligen anses derigenom wara rörde, och pluraliteten såsom grunden til regeringssättet, med en förhatelig caractère för allmänheten afmålad.

Cantslierätten har icke kunnat finna det böra åstadkomma lindrigare omdöme, at skriften är stäld i form af saga eller fabel, ty utom det at sådant skrifsätt är i synnerhet tienligit at hos en menighet giöra föreställningar, hwartil det i alla tider är wordet brukadt, samt jemwäl i samma afsigt på flere ställen i den heliga skrift, så förklarar äfwen 1665 års kongl. förordning om smådeskrifter,¹ at samtal, rim, wisor tryckte eller skrefne, ända intil kopparstycken, och figurer derunder begripas böra.

Cantslierätten har altså icke sedt sig kunna undgå at giöra sig försäkrad om Fernebohms och Söderbergs personer, til dess saken närmare undersökt och pröfwad warder, men emedan cantslierätten finner så beskaffade brottmåls uptagande och afgjörande sig icke tilhöra, ty hemställer til Eder Kongl. Majj:ts

¹ Tryckt förordning 21 april 1665: *Kongl. May:tz placat och förbud angående pasquiller och smådeskrifter.*

nådigste wälbehag cantslierätten i underdånighet, huru härmed vidare förfaras skall, willjandes cantslierätten öfwer de tryckeriebetiente, som oftaberörde skrifts tryckande sig åtagit och befordrat, framdeles sig utlåta, der sådant wid den domstol, som öfwer det öfriga kommer att döma, ej finnes lämpeligit för sammanhanget skull på en gång kunna skie.

Cantslierätten framhårdar med undersåtelig wördnad

Stormächtigste Allernådigste Konung

Eder Kongl. Maj:ts

allerunderdånigste och tropligtigste tienare och undersåtare

A. J. v. Höpken

C. F. v. Höpken, Leonh. Klinkouström

Carl Arnel, Ed. Carleson

J. Råfelt, Johan Rozir

M. Benzelstierna, M. von Hermanson

/Carl Stierngranat

Stockholm d. 3 Decembr. 1755

Kommissionens dom, angående Saga om lejonet

Borgarståndets arkiv, vol. R 1332, Ständernas kommission, nr 1

Protokollet, s. 516

Upl. hos borg.st. d. 24 April 1756

Upl. hos r. och a. d. 24 April 1756

Upl. hos pr.st. d. 29 April 1756

Utdrag af protocollet, hållit hos riksens höglofl:e ständers commission wid riksdagen i Stockholm d. 23 April 1756

S. D. Sedan riksens ständers commission i dag låtit afkunna thess dom uti thet af riksens höglofl. ständer, then 15 sidstledne December, till commissionens afdömande hänwiste mål, angående en utan censur af trycket, under namn af saga, utkommen skrift, hwarföre för thetta auscultanten Fernebom och magister Olof Söderberg blifwit taltalte, så fant commission godt, att härhos, till följe af riksens ständers för commissionen utfärdade constitutorial, af then 8 i berörde månad, samma dom till riksens höglofl. ständer insända.

Ut supra

Efter befallning

Carl Stierngranat

Upl. hos borg.st. d. 24 April 1756. D:o bifallit. /Renhorn.

Upl. hos pr.st. d. 29 April 1756. D:o bifal:t /Testor Forssén

Upl. hos r. och a. d. 24 April. D:o bifallit /Testor Ekestubbe

Upl. hos borg. st. d. 24 Apr. 1756. D:o bifallit

Riksens höglofl:e ständers commissions dom, uti thet wid kongl. cancellierätten uptagne och af riksens ständer till theras commission hänwiste mål, angående en af trycket utan censur utkommen skrift, under namn af saga, hwilken skall wara förgripelig emot riksens ständer, med mera, samt af auscultanten i Kongl. Majj:t och riksens Gjötha hofrätt Henric Fernebom Denisson, och magister docens wid Upsala academie, Olof Söderberg, blifwit författad och af Fernebom till trycket hemligen befordrad. Uti hwilcket angifne mål then til-

förordnade actor commissarien och borgmästaren högagrad Olof Bidenius Renhorn efter fulländad ransakning thess påstående gjordt, hwaröfwer Fernebom och Söderberg sig förklarar: Afsagd i Stockholm d. 23 April 1756.

Riksens ständers commission har af the inkomne handlingar och then hållne ransakning, inhämtat, att sedan censor librorum herr cancellierådet, ädel och wälbördig Nils Oelreich hos justitiecancellersämbetet anmält, thet auscultanten Fernebom öfwertalt en af boktryckarens Grefings lärogossar, att sin husbonde owetande, trycka förenämnde skrift eller saga, then Fernebom icke låtit censurera, och sådant blifwit Kongl. Maj:it i underdånighet föredragit, har, efter nådigt förordnande, kongl. cancellierätten, then 27:de November sidstledit åhr, företagit sig samma mål till undersökning.

Auscultanten Fernebom har therefter wid förhöret hos kongl. cancellierätten erkjändt, thet han dragit therom försorg, att thenna saga hemligen blifwit tryckt, och att han mottagit the theraf uplagde åttatijotu exemplar, them han hade i behåll, utom tolf stycken theraf, hwilka han delat ut till sine wänner, med förmålan, att Söderberg then samma skrifwit.

Tå Söderberg i anledning theraf blifwit hörd, har han berättat, att Fernebom wisat honom några verser stäldte som en saga, then han sagt sig wilja låta föra in i lärda tidningarne, och tå Söderberg therwid erindrat, att the woro illa skrifne och stympade både till poësie och tanckar, har Fernebom anmodat honom, att them öfwerse, thet Söderberg efwen gjordt, samt ändrat them så till tanckesätt som poësie, dock att han i allt följt Ferneboms hufwudidee, änskjönt han warit föranlåten, att i brist af rum utföra sina tilläggningar och ändringar på särskildte papper eller lappar, them han jämte Ferneboms utkast honom någre få dagar therefter återlämnat, så att sielfwa upsättningen wore Ferneboms arbete, som han allenast ändrat, förbättrat och satt i then ställning, som thet finnes tryckt, utan afseende att i minsta måtto lämpa then till närwarande tider, eller att han tänckt eller anmodat Fernebom om thess tryckande, så att om något skulle finnas theruti anstötligt, så har thet aldrig warit hans upsåt.

Söderberg har ock widare på tillfrågan för kongl. cancellierätten utlåtit sig, att han till förenämnde saga tagit hufwudideerne här och thär utur then tryckta boken, Reinich Fuchs kallad, och lagt them tilsammans, samt trodt them wara så mycket mindre skadelige, som han förment then lärdom kunna dragas af thenna saga, att wörda öfwerhet, agta sig för præjugéer, samt att folck i lika

crisi, med then, som uti sagan föreställes, skulle så göra, som djuren theruti föreställas hafwa gjordt. Betygandes anständigt, att ehuru han nu efteråt kunde finna, att ett och annat ställe uti sagan kunde dragas till the händelser, som under närwarande riksdag förefallit, så kunde dock thess oskuld att icke hafwa haft å them sitt afseende, pröfwat af the omständigheter, att sagan war skrifwen, innan the tildragit sig, att han aldrig haft then insigt uti politiquen, att han icke trodt, thet sagan skulle komma ut, och i fall sådant skulle skje, att then tå förrut borde censureras, hwarefter han sedan warit utan answar. Theraf skall ock händt, att när han sedermera sedt then samma tryckt, och fådt Fernebom ett exemplar theraf, har han förestält sig, att then undergådt wederbörlig censur, och therfore icke sökt dölja samma exemplar, utan lämnat thet öppet på bordet i sin kammare, och efwen wisat thet åt någre af sine wänner, hälst han förmodat, att Fernebom, såsom mer kunnig i lag och förordningar än han, icke skulle thermed gått andre än lagliga wägar.

På gjorda föreställning har Fernebom widkjändt, att han sjelf skrifwit en saga, then han lämnat Söderberg att rätta, men på sätt, att Söderberg skrifwit then aldeles å nyo, helt olika med then Fernebom sjelf författat, hwilken han utur minnet skrifteligen hos kongl. cancellierätten upsatt, och Söderberg jämwäl till en del igenkjändt, samt finnes så till rimen af olika art, som till innehållet, och hufwudidéen mindre tydelig än then Söderberg utarbetat och Fernebom låtit trycka. I anseede hwartill thenne begjärt, att theraf må pröfwat, att thess skrift warit helt oskyldig, och om uti then tryckte skulle finnas något, som illa kunde uttydas, så wore thet icke hans, utan Söderbergs skuld.

I öfrigit har Fernebom på tilfrågan icke gifwit något swar, wharföre han utan föregången censur låtit trycka sagan, dock bekjant, att ändamålet med thess tryckande warit, att dämpa ett i landet utspridt falskt ryckte, men som han wid närmare eftersinnande, att ordet pluralité, hwilket Söderberg ther brukat, torde finnas anstöteligit, har han innehållit med utdelande af flere exemplar, än förrut nämnde äro, them han efwen skall förbudit sine wänner, att meddela åt andre. Wharemot, om han haft någon elak afsigt thermed, han lätteligen kunnat på kjällare och cofféehus exemplaren utsprida.

Utom allt thetta finnes, att then berättelse skraddarens Westbecks lärogosse Peter Ericsson gjordt, att Fernebom, hwilken bodt hos thess husbonde, har söndagen näst för sidstledne allhelgonadag om aftonen, med drickspenningar

öfwertalt honom, att skaffa sig en boktryckaregosse, samt förmant Peter, thet han skulle så laga, att ingen mer finge therom kundskap, och therjämte gifwit honom en tryckt wisa, theraf han, till att dölja sitt rätta ärende, skulle begära att köpa något exemplar, i fall han skulle råka mästaren sjelf uti något tryckerie. Efter hwilken anledning, tå Peter bragt till Fernebom en boktryckarelärogosse, har han bedt Peter gå ut, och thereafter i enslighet talt med boktryckaregossen.

Thenne wid namn Johan Theodor Tilliander, har berättat, att tå han på förenämnde sätt och dag kommit till Fernebom uti thess kammare, har han haft twänne andre karlar inne hos sig, them han låtit gå ut, och sedan the varit borto, sagt honom, thet han wille låta trycka en rolig skrift. Hwartill tå Tilliander swarat, att han icke torde gjöra thet utan sin husbondes wettskap, har Fernebom med ed försäkrat, att thet icke hade någon fahra, och att skriften, then han läst upp, icke wore någon emot, hwilket med whad mera Fernebom talt, jämte lofwen om en hederlig belöning, förmått Tilliander, att åtaga sig att trycka skriften. Hwaruppå han gått hem, och i samråd med sin camerad Lars Kumlin, hwilken i början skall rådt honom therifrån, men sedan lofwat honom biträde, tagit några stilar med sig, och bägge gådt till Fernebom tillbaka att wisa honom them, tå han utwalt en, som Kumlin sagt wara obekant, hwarefter Tilliander och Kumlin hulpit hwarandra att sätta, och anmodat gesällen Hellenvenskij att bestyra om trycket, thet han ock allahelgonadag, eller then 1:sta November sidstledit år, wärckställt. Och sedan Fernebom corrigerat trycket, har en bok och sjutton arck blifwit aftryckte, them han burit till Fernebom och therföre undfått fyra plåtar i betalning.

I betraktande så wäl af beskaffenheten som afsigten med thenna saga, samt thess hemliga aftryckande mer mera, har kongl. cancellierätten, uppå thess förordnade actoris gjorde påstående, pröfwat skjäligt, att taga Söderberg och Fernebom i fängsligt förwar, samt i anseende till egenskapen af theras brott, hwilket icke till cancellierättens uptagande och afgjörande hörde, jämte berättelse om förloppet theraf i underdånighet hemställt Kongl. Majj:t, huru dermed och the tryckeribetjenters förbrytelse, som åtagit sig och befordrat oftanämnde skrifts tryckande, vidare borde förfaras.

Och som thetta mål synts röra riksens höglofl. ständers fri- och säkerhet, och således af then beskaffenhet, att thet ankom theruppå, huru riksens ständer

sjelfwe, eller theras secrete utskott, i anledning af 13 § i riksdagsordningen, thet anse. Altså har Kongl. Maj:t, then 5:te nästledne December funnit i nåder för godt, att cancellierättens underdåniga berättelse och insände protocoller skulle till secrete utskottet aflämnas.

Therefter hafwa jämwäl riksens höglöfl. ständer, i anseende till the af theras secrete utskott, genom utdrag af protocollet, then 6:te i samma månad, anförde omständigheter, then 15:de i berörde månad, förwist thetta mål, jämte allt hwad theraf härrörer och yppas kan till thenne theras commission, att thet samma uptaga, till slut ransaka och afdöma på sätt som thet utfärdade constitutional för commissionen, af then 8:de i meranämnde månad, förmår och innehåller.

Till följe häraf hafwer commissionen till erhållande af närmare uplysning fortsatt undersökningen, hwarwid auscultanten Fernebom, tå han häröfwer vidare blifwit till förhör stäld, förblifwit wid thess inför kongl. cancellierätten gjorde utlåtande om thet påsyftade ändamålet af thenna saga, tilläggandes, thet, sedan han blifwit underrättad, att ett ryckte i landet wore utspridt, som skulle Kongl. Maj:t wilja hafwa mera magt, så har han, efter ett bewekeligt samtal, som hos honom gjordt ömt intryck, samt en annans inrådande, fattat thet upsåt, att dämpa samma ryckte, och till then ändan skrifwit the af honom inför kongl. cancellierätten upgifne verser, till hwilka han sagt sig hafwa tagit anledning af fabeln uti Reinich Fuchs och then listighet, hwarmed räfwen thär föreställes hafwa bedragit leijonet och the andre djuren.

Thesse verser har han föregifwit sig hafwa på wist ställe och för en wiss man upwist, samt af honom blifwit tilstyrckt, att them till trycket befordra, men att han thet likwäl eij gjordt, förrän magister Söderberg sagan förändrat. Hwarefter Fernebom för samma man sagan till genomseende å nyo skall framgifwit, samt uppå erhållne trägne påminnelse, then på sätt som förrut förmäldt blifwit, hemligen låtit aftrycka.

Efter tryckningen förmåler Fernebom sig hafwa till några personer, them han efwen namngifwit, aflämnat tolf stycken exemplar af sagan, men att han eij vidare wågat att then samma utdela, sedan thet blifwit honom sagdt, att man på ett eller annat ställe yttrat sig, thet skulle icke samma saga för alla wara behagelig. Och jämwäl en af them, till hwilka han lämnat twänne exemplar, berättat sig hafwa funnit theruti något anstöteligt.

Magister Söderberg har åter å sin sida icke welat närmare förklara sig om afsigten med thenna saga, än han inför kongl. cancellierätten gjordt, och här 1746 ofwanföre är förmält, nemligen, att skriften af honom blifwit inrättad som en simpel moral, theraf man borde lära att wörda sin öfwerhet och agta sig för præjugéer. Dock har han måst medgifwa, att application theraf kunde göras till närwarande tider, hwilket han likwäl påstått så mycket mindre hafwa warit thess syftemål, som han icke skall funnit, att Sweriges rike stådt uti then crisi, som sagan föreställer djuren hafwa warit. Dock så framt tilståndet wore thyligt, så trodde han, att man tå borde göra som djuren föreställes hafwa gjordt. Och ehuru Fernebom welat öfwertyga Söderberg therom, att han skall gillat grunden af Ferneboms författade utkast till sagan, med utlåtande att then borde göras eftertryckeligare, som ock att han Fernebom, fast han icke förstådt hwad ordet pluralité wille betyda, efter våra grundlagar, likwäl hållit betänckeligt att bruka thet i sagan, emedan han förddt, thet alle saker hos riksens ständer afgjöras igenom pluralité, och therföre erindrat Söderberg therom, men uppå thennes tilstyrckande låtit thet stå qwar, har Söderberg dock till allt sådant nekat, förebärandes sig icke hafwa haft något samtal häröfwer med Fernebom, utan allenast uppå hans begäran öfwersedt the verser honom blifwit förelagde.

Ibland the personer, som till uplysning i thetta mål och efter actoris påstående blifwit dels med och dels utan ed hörde, har en af them edeligen witnat, att Fernebom för honom läst sagan, hwilken tå war tryckt, och öfwer wisse verser theruti yttrat sig, att the woro quicke, samt uppå begäran lofwat witnet ett exemplar theraf, som likwäl sedermera icke skjedt, utan tå witnet wid ett annat tilfalle uti en annans närwaro begärt, att ytterligare få se sagan, har Fernebom nekat thertill, med utlåtande, att han trodde them wara spioner.

Thetta witne har thessutom berättat, att Fernebom plägat mycket umgänge med fendrichen Durietz, som sedermera riket afwikit, samt med honom wäxlat åtskillige skrifter, hwaraf witnet igenkjändt ett af Durietz underskrifwit memorial till höglofl. ridderskapet och adelen,¹ som i afskrift blifwit funnit ibland Ferneboms paper, och rört then, under namn af Ärlig Swensk, hwarje wecka arcketals utkomne skrift.

¹ Ridderskapets och adelns arkiv, vol. R 106, memorial nr 49.

En annan, som utan ed hörd blifwit, har berättat, thet Fernebom efwen för honom läst utantil Sagan om leijonet och djuren, men tå han jämte förra witnet åter begärt höra then samma, skall Fernebom thertill nekat, med utlåtande, att han trodde them wara spioner.

Fernebom har jämwäl för thenne mannen, wid medlet af Novembris månad sidstledit år, wist twänne Hans Kongl. Maj:ts afgifne nådige föreställningar till riksens höglofl:e ständer, samt thärjämte fört straffbart tal både om Kongl. Maj:t, riksens ständer och the gjöromål, som under riksdagen till öfwerläggning förewarit och theras påfölgd, i anseende till befarande oroligheter så inom riket som utifrån, genom främmande magters intrång med mera. Efwen som han förmält sig hafwa sedt Fernebom mycket i sällskap med ofwannämnde Durietz, och att the sig emellan wäxlat skrifter, hwaraf han igenkjändt ofwanomförmäldte memorial, som Durietz till höglofl. ridderskapet och adelen ingifwit, samt att Fernebom med en och annan af riksdagsmännen utaf hederwårde bondeståndet haft särskildte samtal, men hwad thet angådt, har Fernebom för honom icke welat säga.

Then tredje har uppå aflagd ed berättat, thet han efwen märckt Fernebom en och annan gång hafwa haft hemliga och enskildta samtal med riksdagsfullmäktige af bondeståndet, ehuru witnet icke kjändt them, eller fått weta, hwad the omtalt. Jämwal att Fernebom wid ett tillfälle uti tredje mans närwaro yttrat sig, thet han tyckte, att Kongl. Maj:t borde hafwa friare händer wid tjensternes bortgifwande. Hwarjämte den fjerde edeligen bestyrckt Ferneboms förde hemliga samtal med riksdagsfullmäktige, samt att han wid annat tillfälle, enär omtaldt blifwit hwad som in plenis hos riksens ständer förekommit, med otidigt yttrande blandat sig theruti.

Widare har then femte, efter aflagd witnessed intygat, att Fernebom i samtal sökt utur någre under behörig censur utkomne tryckte skrifter leda then slutsats, at the borde anses såsom ländande Kongl. Maj:t till försmädelse och wanwördnad, samt för witnet upläst ofwanmämnde Saga om leijonet och djuren, såsom ock med sitt upförande låtit förmärcka liknande böijelse för revolte, med yttrande, tå allmänna saker omtaltes, att hans wärja kunde dragas. Hwarjämte then sjette och sjunde edeligen witnat, att Fernebom för them, fast på särskildta tider, upläst en skrefwen saga om leijonet och djuren, hwilken then sednare af these witnen styrckt, hafwa sig tildragit i fleres närwaro på wårds-

huset hos inkjöparen Schagerborg. Och har then åttonde likadeles edeligen erhållit, att Fernebom under middagsmåltiden på kjällaren Tre Tunnor, tå någon hos riksens ständer hållen votering kommit att omtalas, haft then straffbara utlåtelse, att thet ej wore konst få pluralité, så länge man kunde plundra en wiss handlandes cassa. Hwarwid dock magister Söderberg, som efwen varit tilstådes, warnat Fernebom och afbrutit talet.

För öfrigit hafwa ännu trenne, hwilka utan ed blifwit hörde, berättat then förre, att både Fernebom och Söderberg läst för honom någre verser af then saga, hwarwid han efwen skulle warnat Fernebom, som, sedan samma saga blifwit tryckt, lämnat honom theraf ett exemplar, thet han för sig i sin cosfer förwarat, samt till kongl. cancellierätten upgifwit. Och then sednare, att Fernebom för honom läst sagan, som tå war tryckt, och när han, hwilken hållit samma skrift misstänckt, efter han tyckt, att then passat sig till vår tid och närvarande omständigheter, frågat Fernebom, om samma skrift undergådt wederbörlig censur, har then sidstnämnde swarat, att thet wäl wore flere boktryckerier än i Sverige.

Till hwad förenämnde dels edeligen och utan jäf och dels utan ed afhörde personer intygat och berättat, har wäl Fernebom i thet mästa nekat, samt i synnerhet bestridt, thet han någonsin varit af then tancka, att Kongl. Maj:t borde hafwa mera magt och än mindre, efter thet tredje här frammanföre om förmäldte witnets utsagu sig på något sätt therom yttrat utan i thet stället påstått, thet hans åstundan varit att dämpa och förekomma ett therom utkommit ryckte, som falskeligen skall varit utspridt samt erkjant sig till then ändan icke allenast hafwa skrifwit oftanämnde saga, utan ock talt med åtskillige riksdagsfullmäktige af bondeståndet, them han efwen på hwarjehanda andra sätt sökt öfvertyga om bebörde rycktes ogrund. Hwarunder han tillika för commissionen bekjant, thet han wäl torde hafwa talt med them sådant, som kunde pröfwas icke hafwa varit rätt, thet han icke wille neka, i fall någon thertill skulle kunna gifwa anledning. Efwen som han ej eller welat bestrida sina therom hafde utlåtelse, att oroligheter och ofred wore att befara, med mera, men therjämte förklarar sig sådant af andre hört berättas, och att han för sin del varit theröfwer mycket orolig.

Utom allt thetta har commissionen så wäl af Ferneboms egen bekjännelse, som flere witnens utsagor måst inhämta huruledes han, som någon kort tid

förr riksdagens början kommit hit till staden, ganska förmätit och djerft både enskildt och i fleres närvaro tidt och ofta sökt inbilla folck, som skulle han ega fritt underdånigt tilträde till Kongl. Maj:t, samt till then ändan oförsynt tilbudit flere, att them sielfwe och theras underdåniga ansökningar hos Kongl. Maj:ts egen höga person i underdånighet anmäla och till thet bästa befordra. Men hwad angår Kongl. Maj:ts till riksens ständer under nu påstående riksdag afgifne nådiga föreställningar, såsom Fernebom erkjant sig hafwa så wäl som andre skaffat sig theraf afskrifter, till att om theras innehåll närmare blifwa underrättad, samt att han them wid pass fjorton dagar förrän han blifwit i häckte inmant, om händer fådt. Såsom ock widgått sig hafwa haft afskrift af fendrich Durietz till ridderskapet och adelen om weckoskriften, Ärlig Svensk kallad, ingifne memorial, thet han, såsom bekant med bemälte fendrich, fått läsa och i afskrift behålla.

I öfrigit har Fernebom tilstådt sig hafwa, enligt edeligen afhörde witnens berättelser, både enskildt och i fleres närvaro upläst och kunnig gjordt förenämnde saga om djurriket, theraf han, efter egen bekjännelse, till wisse namngifne personer utdelt tolf tryckte exemplar, them commissionen, utom ett enda, likwäl kunnat återfå, änskjönt the fläste, som them emottagit, therwid hörde blifwit och Ferneboms i thenna sednare omständighet gjorde berättelse wäl erkjant, men tillika föregifwit, att the förkommit och eij kunna widare igenfinnas, hälst the eij skola therpå gjordt något sådant afseende, som kunnat föranlåtit them, att thesse tryckte exemplar af sagan förwara.

Sedan riksens ständers commission således med all sorgfällighet sökt utreda rätta ordsaken och ändamålet med thenna af trycket utan censur utkomne skrift, samt hwar eljest till uplysning i samma mål tjena kunnat, och thermed så långt hunnit, som i anseende till hwarjehanda förekomne omständigheter sig gjöra låtit, så har then tilförordnade actor, commissarien och borgmästaren Renhorn med thess sluteliga påstående inkommit, theruti han anförer, att the af Fernebom inför kongl. cancellierätten upgifne verser, them han förmält wara the samma, som han till Söderbergs öfwerseende afgifwit, skola therutinnan wara med then sedermera efter öfwerseendet tryckta sagan wärkeligen skiljacktige, i thet the förra allenast innehålla locos communes, hwarmed Fernebom erkjandt sig hafwa haft afsigt, att dämpa wissa ryckten, så att thessa verser i och för sig sjelf kunde räknas mindre betydelige. Hwaremot magister

Söderbergs saga, som Fernebom låtit trycka, skall utwisa en annan och widsträcktare afsigt, enär theruti pluralitéten, hwilken så wäl hos ständer, i Kongl. Majj:ts rådkammare, hos collegier och domstolar, af magtegende ständer ansåges såsom frihetens försvar och lagens beskyddare, beskrefwes illistigt samlad, af farhoga för straff och förbrytelser sammangaddad, och således de flestes mening, hwilken i sjelfwa wärcket är grundwalen och förmuren för friheten, med all möjlig swart färg afmålades såsom skadelig och farlig. Således, och ehuru Söderberg skall föregifwit sig icke haft härmed annan afsigt, än att rätta poësen uti Ferneboms utkast, hwarwid han, som i allt följt thennes hufwudidée, icke skall kunnat undgå att föreställa sig en riksdag, regering och pluralité, utan tancka att lämpa then till Sweriges rike, i hwilken händelse han skolat haft af nöden att föreställa ett råd och fyra stånd, thet han likwäl icke gjordt. Förmenar dock actor, thet sjelfwa inrättningen af sagan undergått en hel förändring, och att then igenom Söderbergs åtgjård blifwit i högsta måttan lämpelig, så wäl till regeringssättet, som en del hos riksens höglofl. ständer förhafde mål. Och skall slutet theraf och lärdomen wara thet aldri förgripeligaste, emedan auctor theruti skall upgifwa en jämnckning af djurens lagar till större magt för konungen, hwilket ock menniskor skulle göra. Och när thet eftersinnas, hwilka the kunde wara, så skall thet blifwa tydeligit, att tillämpningen tilhörde the samma menniskor, som then historiska berättelsen angår, hwaraf skall följa, att lärdomen är till riksens ständer, att så jämcka rikets lagar, som djuren, och lämna Kongl. Majj:t mera magt. Hwilket actor förmenar således innefatta the prejugéer i allmänhet, som Söderberg sagt sig wela förtaga med sagans skrifwande, eftersom theraf inga andra skola kunna dragas.

Beträffande åter auscultanten Fernebom, så yrckar actor emot honom, att utom thet han gifwit första utkastet och anledningen till sagan, och then samma thereafter till trycket befordrat, samt theraf utdelt åtskillige exemplar, så har han Fernebom, af egen bekjännelse och witnens utsagor, blifwit förwunnen hafwa anställt öfwerläggningar med riksdagsmän och andra, att förtaga wissa ryckten, samt yttrat sig för en och annan, thet konungen borde hafwa friare händer wid tjensters bortgifwande.

I anseende hwartill, och emedan riksens höglofl:e ständer allena tilhörer, enligt Swea konungaförsäkrans 5 § och riksdagsordningens 20 §, att göra sådane beslut och stadgar om sig och riket, som the pröfwa tjenlige till thet all-

männa bästa, samt theras frihet, säll- och trygghet, och riksdagsordningen uti 22 § förbjuder eho han wara må, att göra riksens ständer intrång uti theras öfwerläggningar, lagen uti missgjerningsbalkens 4 capit. 8 §, regeringsformens 14 §, konungaförsäkrans 6 § anser then, som hemligen eller uppenbarligen, af egen drift eller af andre brukad, försöker att uphjelpa och befordra ett annat regeringssätt, än thet ständerne i riket fastställt hafwa, såsom then, hwilken förwärckat lif, ära och gods, ty hemställer actor till commissionens bepröfwande, om icke både Söderberg och Fernebom, hwilka skola samrådt om sagans förfärdigande, måtte anses förfallne till samma straff.

Till vidare styrcko af thetta påstående, anförer actor ytterligare, att han anser för en obewist sak, att Söderberg föreburi sig icke uti någon ond afsigt hafwa upsatt sagan, så wida gjerningen i sig sjelf endast skall kunna pröfwas, hwilken actor funnit wara ganska ond, och att af en emot rikets frihet stridande skrift icke skall kunna tagas för swar till någon oskuld och minst hos en beläsen man, som wäl skulle begripa sammanhanget, påföljden och afsigten, af thess egne på papperet utförde tanckar. Att riksens ständer med mogit öfwerwägande utsatt thetta straff, på thet hwar och en måtte hafwa en billig fahrhoga att blanda sig uti thesse ärender, som rikets wälfärd så nära röra, så att riksens ständer måtte blifwa uti sine rättigheter oförstörde, som thessutom icke skulle kunna winnas, om thet stode någon fritt, att med listigt författade skrifter förföra then enfaldige, utan att therföre widkjännas thet straff, som för thylika skadeliga stämplingar utsatt är.

Beträffande Fernebom, så förmenar actor, att thet icke kan lända honom till någon utsäkt, att han icke sjelf skrifwit thenna saga, emedan han hemligen befordrat then samma till trycket och utdelat exemplar theraf till åtskillige personer, samt thessutom på hwarjehanda sätt understödt sine hyste tanckesätt. Och som thenna skrift icke skall kunna anses annorlunda än ett pasquill öfwer pluralitéten och rikets regeringssätt, så hemställer actor likaledes, om icke commissionen skulle pröfwa rättwist, att then samma må, likmätigt kongl. placatet af år 1665,¹ författarna till skymf och neso offenteligen upbrännas.

Hwad boktryckare-gesällens Hellenvenskijs och gossarnes Tillianders och Kumlins brott angår, som hemligen befordrat tryckningen af meranämnde

¹Tryckt förordning 21 april 1665: *Kongl. May:tz placat och förbud angående pasquiller och smädeskriffter.*

skrift, så underställer actor af anförde skjäl, om icke thet samma må till kongl. cancellierättens afdömande åter förwisas.

Häremot har auscultanten Fernebo, uti thess förklaring till commissionen, till sitt försvar åberopat sig the omständigheter, han tilföre under ransakningen anfördt; huru han emot sin egen förmodan, af underdånigste wördnad, nit och ömhet för sin allernådigste konung, fallit på den tanckan och utvägen att hämma thet utspridde rycktet; huru thenna ej olagliga afgiften med många onödiga infällen och ordatermer blifwit, så wäl som med en hel omstöpnung, af magister Söderberg ändrad, eller snarare odieusegjord; huru han af en hastig öfwerilning, utan tancka om thess twetydighet, then till omdöme låtit presentera; huru han, af en menskelig swaghet förledd, låtit then androm till nöijes tryckas, fast före tryckningen inga penningar blifwit honom gifne. Förmenandes i fall sagan i något måtto för otidig och lastbar skulle anses, therwid böra lända honom till lindring, att allenast fåå exemplar blifwit utgifne, och aldeles intet, sedan han af en wiss man skall blifwit warnad, at ordet pluralité medfört något förgripeligt och anstöteligt. Hwad actors påstående beträffar, att sagan på ett nytt regeringssätt och mera myndighet till konungaspiran skall wara syftande, så förmenar han sådant wara så mycket mindre befogadt, som aldeles ingen anledning thertill af sagan skall gifwas, skolandes then therstädes nämnde jämnckningen af honom Fernebo blifwit uttydd om ett bättre jämnkande emellan lagens rum och the förekommande casus, hälst thetta ställe i sagan egenteligen skall tala om lagen, ett rättwist afmätande therefter eller thess rätta bruk och förstånd, med mera som han till uttydning härom och thet i sagan nämnde ordet pluralité anfördt. Hwilket ord och utlåtelse therom han likwäl hållit för obetäncksamt.

Beträffande i öfrigit actors påstående, att han skall haft öfwerläggningar med riksdagsmän och andre, så nekar han thertill, undantagandes hwad han sjelf erkjändt hafwa emellan honom och någre ledamöter af hederwärda bondeståndet förelupit, hwilket han förmenar icke kunna anses för lastbart.

Thessa omständigheter jämte hwarjehanda orättwisa, then han anført skola honom wid en och annan domstol händt, samt andre wederwärdigheter, them han skall undergådt, jämte erhåldne löften om uprättelse och beställning, så wäl som thess redan länge utståndna fängelse förmenar han wärcka för honom någon lindring och miskundsamhet, samt hemställer sluteligen, huruwida i an-

seende till then uti sagan parabolia representerade riksdag, hållen af så höga personer, commissionen skulle finna actoris gjorde påstående om sagans upbrännande allena tjenligit, att såmedelst thess vidare utspridande hämma.

Magister Söderberg anförer uti thess förklaring, thet han icke wille bestrida, att sagan kan missbrukas. Han medgifwer ock, att en märckelig åtskilnad emellan Ferneboms utkast och hans ändringar är, men påstår, att theraf icke kan dragas the fölgher, som actor anmärckt. Och om han än sjelf gifwit anledning fabelen, och således warit thess auctor, förmenar han dock, att icke något brott honom therföre skall kunna tilläggas. Ty uti then moral, som af thenna saga kan dragas, skall icke finnas thet minsta, som är stridande emot ett sundt förnuft och ett ömt samwete. Felet skall således bestå uti en oricktig och skjändelig tillämpning af the omständigheter, som i sjelfwa skriften förekomma, men ej i then tillämpning fabelen gör. Ty om den är en förnuftig sedelära, så skall icke kunna nekas, att icke menniskor böra göra såsom djuren i fabelen föreställas hafwa gjordt, tå nemligen ibland menniskor wore samma omständigheter, som äro förestäldte hafwa warit ibland djuren.

Hwad widkommer then i fabelen beskrifne pluralité, som actor påstått hafwa sitt afseende på att tadla pluralitéten, som hos riksens ständer uti rådet och collegier är stöden till alla sakers afslutande, så förmenar Söderberg, att af fabelens sammanhang och thess beskaffenhet aldrig annat kunna finnas, än att ingen likhet theruti är, warandes efwen en så olycklelig:n fattad pluralité i vår regering omöijelig, så att med närwarande tid ingen mer likhet skall wara, än blott thet ordet pluralité.

Söderberg bestrider vidare, att sagan innehåller någon lämpelighet till Sweriges regeringssätt och en del af the hos riksens ständer förehafde mål, ty beträffande thet förra, så skall i fabelen icke finnas then minsta anledning till thet, som uti vår regeringens beskaffenhet är hufwudsakeligast och hwarigenom then förnämligast kan kjännas ifrån andra, nemligen fyra magtegende stånd och råd. Af then sednare omständigheten skall icke eller någon tillämpning kunna skje, so wida tå tiderne jämföras, på hwilka skriften författades, och sådane saker hos riksens ständer förekommit, thet skall klarligen kunna finnas, att han icke haft någon applicerande afsigt. Hwarförutan tänckesätten icke skola wara så besynnerlige, at han icke skulle kunnat råka på them, utan att hafwa närwarande anlednkongl. Götingar, emedan lagar äro the, hwarefter så

regerandes som lydandes gjöromål böra mätas. Och historien visar, att öfwerhet underkastat sig och sine företagande att på lag grundadt skjärskådande, hwilket skall warit hans enda anledning.

Ännu mindre skall af sagan kunna finnas någon anledning, att then påsyftadt rubbning i vårt regeringssätt eller mera magt för konungen. Ther talas wäl om en lätt jämkning, men theraf skall icke följa, att lagarne jämkades, hwilket ännu mer synes theraf, att lagarne ther nämnas såsom the allrabästa. Att leijonet uti sitt tal lämnade sig till lagarnes ompröfwande, med mera, utan skall af then nämnde jämnkningen rätta förståndet wara, att djuren sedan then gjäsning, som i början hos them warit, blifwit stillad, med sämja och enighet afslutat sina förrättningar.

Wid then tillämpning i allmänhet, som actor gör af fabelen till Swea rikes regering, och öfriga beskaffenhet, anmärcker Söderberg vidare, att the, till hwilka tillämpningen skall skje, böra ega ibland sig samma omständigheter, som i then historiska berättelsen blifwit afmålad. Och som slike omständigheter här i riket ej skola finnas, så skall ock theraf blifwa omöijeligt, att lämpa then till riksens ständer, eller att Söderberg then samma i någon sådan afsigt skrifwit.

Med prejugéer, som han förklarar fabelens ändamål wara, att förtaga, skall han förstådt prejugéer, eller förut fattade oricktiga tanckar om saker i allmänhet, nemligen, att man bör ransaka innan man dömer.

Af allt thetta sluter Söderberg, att thess afsigt icke warit ond, och att icke heller fabelen sig sjelf, tå then icke misstydes, kan sägas wara skadeligen. Sko- landes then samma såsom en wälgrundad moral icke mera mächtig, att tillägga honom thet minsta, som wore brottsligt, hälst tå thertill kommer, att ingen omständighet skall finnas, som gör honom delactig uti illwilliga tillämpningar af thet, som i fabelen förefaller, eller att han om thess tryckande och utdelande warit kunnog. Hwarföre han hemställer commissionens ompröfwande, huru- wida actor till thess emot honom gjorde påstående haft något fog, såsom ock, om något skjäl gifwes, att thenna skrift, hwilken icke i sig sjelf skall kunna an- ses för en så höga ämnen smädande skrift, bör undergå en sådan förödelse, som actor påstådt.

Thetta allt med hwad mera actor, commissarien och borgmästaren Ren- horn, samt the anklagade både skrift- och mundteligen anført och ransakning-

en innehåller, har riksens höglofl. ständers commission hos sig i noga öfwerwägande komma låtit. Och hwad först sagans egenteliga art och inrättning angår, så finnes then förställa ibland djuren en regering, then the till att dämpa wåld och tyrannie ibland sig, ingådt, och till then ändan utwalt sig leijonet till konung, som gifwit sin försäkran, att wårda hwar och en igenom nåd och rätt, och hwarefter djuren edeligen förbundet sig att hålla kungens magt och rätt för thes enda sällhet. Therpå utfärdades the aldrabästa lagar som i början efterlefdes, men sedan illa uttyddes, och förmådde ej dämpa räfwens lastfulla kynne, utan blefwo en täckemantel för swek och wåld, hwaröfwer wid en allmän samling skulle dömas. Och sedan räfwen hört en riksdag utlysas, söker han af frucktan för straff att med illistighet skaffa sig wänner, går in förbindelse med andre brottslige, lägger an planer, säljer allmän ro, och köper allmänt we, wrider lag och rätt, sprider ut ryckten, som kräncka kungamagten, och att konungen will hafwa enwælde, samt igenom allt sådant förskaffar sig en stor pluralité, och kallar then skjäl, som will mota hans ilska. Häraf blifwa djuren förförda till ifwer och hat emot sin öfwerhet, och ehuru ingen wiste af någon fahra, så skreks dock öfwer allt, att sällheten ginge öfwer ända. Leijonet bestört häröfwer, håller ett tal till djuren, föreställer them, huru thet utan swek och list kommit till kronan, then thet sedan med möda och drygt beswär burit, i hwad beswärlig tid thet började att föra spiran, få wåld, orätt och inbördes förödelse war ibland djuren; huru thet förwaltat styrseln och therwid icke tagit något steg emot sin försäkran, med flere besynnerliga föreställningar. Utaf hwilka djuren till mera sacktmod bewekte, stadnade uti thet beslut, att icke hafwa någon misstancka, som kunde röra thes konung. Och blef allt afmätt efter lagen, samt all jämnckning sedermera lätt, med mera. Slutandes sagan sig thermed, att djuren funnit ett behag i then magt kungen fått, samt med then lärdom: Så gjorde willa djur, så böra menniskjor gjöra.

Beträffande vidare sjelfwa tillämpningen af thenna saga till the för och under nu påstående riksdag förekomne omständigheter, så emedan commissionen wid sagans jämnförande med then så kallade boken Reinich Fuchs befunnit, att then, i anseende till thes ställning och inrättning, ej eger med samma bok någon likhet och gemenskap, så wida theruti allena föreställes, hurredes djuren, hwilka länge warit af leijonet, såsom thes konung, regerade, till en riksdag sig församlat, att endast företaga och afgjöra åtskillige them

emellan yppade enskildte klagomål. Hwarwid räfwen af frucktan att blifwa straffad för sine emot särskildte djurrikets medlemmar begångne missgjerningar, eij vågat i början sig inställa, men ändteligen efter uptänckte förwändningar framkommit och på listigt sätt allt straff undwikit, och ifrån the emot honom angifne klagomål befriad, samt af leijonet med ynnest och wälwilja hemförlofwad blifwit. Kunnandes på intet ställe utur förenämnde bok, efter Ferneboms och Söderbergs föregifwande, hämtas någon annan eller sådan hufwudidée, som i merberörde saga utföres, rörande then i allmänna saker uti djurriket förelupne hwälfning, så att Ferneboms och Söderbergs theraf tagne undanflyckt aldeles förswinner, hälst när therjämte i betractande tages att thertill sjelfwa hufwudgrunden i sagan hos djuren beskrifne regeringsätt, med thet uti Sverige nu wedertagne i så måtto öfwerensstämmen, som Sweriges undersåtare ega på kallelse wid riksdagar sig församla, samt theras fri- och säkerhet rörande mål thär behörigen pröfwa och afsluta, fast ständer och råd i then ordning the i Sweriges rikets beskrifne grundlagar omröras, eij blifwit i sjelfwa sagan nämnde. Hwartill kommer, att åtskillige före nu påstående riksdag af trycket utkomne skrifter, rörande flere på rikets allmänna wälfärd syftande ärender, och the under warande riksdag före sagans författande förekomne omständigheter i allmänna saker, them Fernebom, på sätt som här frammantil omförmält blifwit, jämwäl sjelf erkjändt sig till någon del hafwa afwetat, i samma saga, dels mer och dels mindre tydeligen, fast på ett obehageligt sätt utmärckte blifwit, med mera, som härwid förekommer i anseende till tid och ort, när och hwarest Fernebom tagit hufwididéen, och sagan thereafter författat. Ty finner ock commissionen af allt sådant, thet thenna under namn af saga utkomne dicht både kan och bör anses såsom lämpad till nu påstående riksdag, och hwaraf therwid i början sig tildragit. I synnerhet, som magister Söderberg, then thär påstådt, att sagan blifwit af honom författad såsom en sedolära för menniskjor, på tilfrågan eij kunnat utnämna något annat rikets inbyggare, på och till hwilka then samma them till lärdom nu för tiden hänföras kunnat, och hwaraf, så wida sagan blifwit på svenska språket skrifwen, naturligtwis följer, att then för inge andre, än svenska inbyggare, till underwisning skulle tjena.

Enär commissionen uppå en sådan grund närmare skjärskådar, att, under räfwens namn och then thetta djur tillagde illistighet, i sagan blifwit omrört,

huruledes samma djur till döljande af sin ondska utspridt ibland djuren ett falskt ryckte therom, att leijonet åstundade mera magt, hwarwid räfwen af lika brottslige med sig förskaffat sig till then förestående riksdagen en stor pluralité, samt therigenom the öfrige djuren förfört, såsom ock att leijonet med sitt håldne tal föreställt djuren the för them i allmänna saker utställte giller och snaror, hwarwid the tystnat, med mera, och hwarigenom then uti rikets fundamentallagar så wäl som allmänna lagen fastställte och stadgade grund till alla sakers afgjörande, efter the fläste röster, på ett besynnerligt sätt förhateligen och smädefullt afmålas, efwen som then riksens ständer, i kraft af berörde lagar tilhörande rättighet, att obehindrade och utan något intrång af hwem thet wara må, sjelfwe pröfwa och afsluta the wid riksdagar förekommande ärender, ganska förgripeligen kränckas med then wid slutet af sagan utsatte lärdom. Altså kan ock commissionen wid slika befundna omständigheter eij eller anorlunda anse oftanämnde dicht, än såsom nära rörande rikets fri- och säkerhet.

I anseende hwartill och allthenstund auscultanten Fernebom friwilligt bekjändt, thet han till samma saga skrifwit första utkastet, hwilket uti hufwudidéen, samt the therom af Fernebom wid cancellierätten upgifne verser finnes aldeles öfwerensstämma med hufwudidéen i then tryckta sagan, then Söderberg förut till tanckar och poésie ändrat och rättat, och hwarwid Fernebom jämwäl erkjändt sig hafwa blifwit af menskelig swaghet förledd, styrckdt och intald, att sagan författa, och i betractande hwaraf, Ferneboms föregifwande, att thermed hafwa hyst thet goda upsåt, att såmedelst dämpa thet här frammanföre omförmälta utspridde falska ryckett, ingalunda kan tjena honom till hjelpreda, utom i thet stället fulltygar, att Fernebom med sagan haft afseende på the före och wid riksdagens början förekomne allmänna saker, uti hwilka dock han, såsom thertill hwarken ombetrodd eller befullmäktigad, icke warit berättigad at sig inblanda, såsom ock styrcker, att Fernebom thermed så mycket mindre kunnat hafwa god afsigt, som han i then händelsen bordt låta sagan komma under wederbörlig censur, och eij behöft, under löfte om belöning, boktryckaregossarne Tilliander och Kumlin förleda, att then samma otillåteli- gen och hemligen aftrycka, på sätt som Fernebom sjelf måst widgå, och hwarom han jämwäl efter förekomne omständigheter öfwertygad blifwit. Hwartill kommer, att ehuru the här ofwantill uprepade witnens berättelser eij kunna uti

något annat, som icke egentligen och omedelbart till sagan hörer, likmätigt 17 cap. 29 § rättegångsbalken, för fullt bewis emot Ferneboms förnekande gjälla, så wida flere af them ej på en och samma tid hört hwad hwar och en af them särskildt wetat berätta, så finner likwäl commissionen i anledning af 25 § i berörde capitél och balck, att them witsord ej kan betagas uti thet, som i synnerhet till sagan lämpeligit är, samt att the på en sådan grund, jämförd med the här nyss förut andragne skjäl, fullligen å daga lägga, thet Fernebom med thenna saga wärckeligen haft elakt och skadeligit upsåt, emedan han af egen bekjännelse och witnens sammanstående berättelser blifwit förwunnen hafwa för andra, både uti enskildtas och fleres när- och öfwerwaro, thenna saga upläst, utspridt och tolf exemplar theraf till andra utdelt, samt, sedan sagan warit tryckt, berömt then samma för qwick och för sitt egit arbete utgifwit och antagit, såsom ock med åtskillige riksdagsfullmäktige af thet hederwärda bondeståndet, them hwarken Fernebom eller witnen nu mera wetat namngifwa, plägat hemlige samtal, och sökt fördölja hwad the angådt, men nu efteråt them på hwarjehanda sätt förtyda welat, såsom loflige, thet Fernebom likwäl i sådan händelse ej eller förut såsom hemligit, anstådt förtiga.

Förthenskull, och i anseende så wäl till thesse som andre i commissionens protocoller förwarade skjäl, hwilka sednare, för wigtige och granlaga orsaker, hwarken kunna eller böra uprepas, pröfwar commissionen, till följe af 6 cap. 5 § missgjärningsbalken, rättwist, thet skall han Henric Fernebom Denisson, som oftaomrörde saga, then thär rörer rikets säkerhet, i ondt upsåt dichtat och utspridt, sig sjelf till wälförtjent straff och androm till warning, afstraffas med tre weckors fängelse wid watn och bröd, samt thereafter drifwas uti landsflyckighet, utan hopp, att inom Sweriges rikes och thess underliggande länders och provinciers gräntsor någonsin hädanefter få wistas eller thär njuta svensk borgarerätt. Och bör sagan, såsom en smädeskrift, med alla theraf till rätta ställte exemplar, i anledning af kongl. placatet, then 21 Aprilis 1665, och kongl. förordningen, then 22 Martii 1736,¹ författaren till skympf och nesa, offentligten af skarprättaren wid kåken upbrännas, samt thenna saga, hwaraf alla tryckta

¹ Tryckt förordning 22 mars 1736: *Kongl. Maj:ts förordning, huru förfaras skall med twänne af ähreförgätna, men ännu obekandta uphofs män öfwer några, emellan Kongl. Maj:t och cronan Sverige samt fremmande machter, sedan sidsta riksdag skedde underhandlingar, författade och utspridde smädeskrifter.*

exemplaren ej kunnat återfås, allmänneligen såsom en smådeskrift på predikostolarne i hela riket afterlysas, och hwar och en, som theraf något skrifwit eller tryckt exemplar i händer hafwer, föreläggas, att inom sex weckor ifrån publicationens dag till öfwerståhållaren, konungens befallningshafwande eller magistraterne i städerne, ther the bo, thet samma aflewerera, jämte berättelse, huru han thet bekommit, så kjärt honom är, att i widrig händelse undwika laga tiltal och hårdt ansvar.

Hwad thernäst widkommer magister docens Olof Söderberg, så ehuruwäl han icke warit första uphofsmanen till thenna, under namn af saga, utkomne dicht, then samma icke utspridt, ej eller kunnat öfwerlygas hafwa wetat, att sagan hemligen och utan censur tryckt blifwit, och i anseende hwartill Söderberg härutinnan ej eller lika brottslig med Fernebom anses kan. Dock likwäl och emedan Söderberg sjelf widgådt thet han både till tankesätt och poésie ändrat the till sagan af Fernebom gifne utkast, thet Fernebom wid cancellierätten å nyo skrifteligen till versernes innehåll författat, samt Söderberg i thet mästa igenkjändt, och wid therå jämförande med hwarannan befinnes, att sagan medelst the af Söderberg theruti inflickade ändringar blifwit efteråt mera lämpelig till närwarande tider och theras beskaffenhet, samt innehåller the mäst förgripelige therwid tillagde utlåtelse. Kunnandes i betractande så wäl här af, som hwad commissionen här framman till omrört, angående sagans tilllämpning i thet som Söderberg allena angår, icke tjena honom till någon befrielse att han endast skall haft afsigt på en sedolära, liksom hade någon sådan af honom warit mera gagnelig och nyttig här i staden, wid början och under påstående riksdag, än wid academien i Upsala, therest han warit till docens förordnad, hälst then sedolära, Söderberg nu efteråt af sagan will draga, och efter hans föregifwande går therpå ut, att wörda öfwerhet och agta sig för præjugéer eller förrut fattade orätta tanckar i allmänhet, ej utan särdeles möda theraf kan uttvingas, så wida sagan ljusligen fäster sig allena wid ett enda ämne, nämligen thet hos djuren warande regeringssätt, som ganska försmädeligen blifwit afmåladt, snarare till the enfaldigas förledande än någon underwisning för them, så att Söderberg, then thär föreburit sig hafwa tagit hufwudidéen till sagan af boken, Reinich Fuchs kallad, fast ogrundadt på sätt som förrut blifwit bewist, följacketligen ej eller kan winna ursäckt af thess anförde okunnoghet i lagarne, hwilka tydeligen, wid hårdt straff, på flere ställen förbjuder, att på

något sätt, directe eller indirecte, hemligen eller uppenbarligen företaga, eller anledning gifwa till något som theremot för stridande anses kan. Ty pröfwar commissionen, i anledning af 61 cap. 1 och 3 § §, missgjärningsbalken, rättwist, thet skall han Olof Söderberg umgjälla sig uti Ferneboms brott grundade delactighet med åtta dagar fängelse wid watn och bröd. Samt förwisas tre år i landsflycktighet, hwarefter han Olof Söderberg ej vidare må brukas wid prediko och läroembetet.

För öfrigit, och som boktryckaregesällen Hellenvenskij, samt gossarne Tilliander och Kumlin härutinnan ej någon annan delactighet ega, än att the utan wederbörligt tillstånd sagan aftryckt, altså blifwer ock thetta mål hwad them angår, åter förwist till kongl. cancellierätten, att thär behörigen afgjöras. Och sådant allt med rätta.

På riksens höglofl:e ständers commissions wägnar

J.H. Wrede af Elimä Eng. D. Halenius Arved Schauv Jacob Larsson

/Carl Stierngranat

Sekreta utskottet angående drottningens juveler

Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet nr 47

Protokollet, s. 555

Upl. hos borg.st. d. 3 Maii 1756. D:o bifallit. Testor

Upl. hos r. och a. d. 3 Maii 1756.

Å nyo förehaft d. 4 d:o d:o. D:o bifallit. Testor Ekestubbe

Upl. hos pr.st. d. 3 Maii 1756. D:o bifallit. Testor Forssén.

Utdrag af protocollet hållit i riksens ständers secrete utskott d. 30 April 1756. Det är riksens höglofl. ständer bekant, huru som år 1744, blefwo för kronans räkning juveler upkiöpte til Hans Kongl. Majj:ts då förewarande förmälning med Hennes Majj:t drottningen, hwilka juveler också til Hennes Majj:t aflemnades, sedan de enligit Hans Kongl. Majj:ts nådige skrifwelse til dess och riksens kammarcollegium och statscontoir, af d. 23 Aprilis 1744, blifwit för riksjuweler förklarade. År 1747 samtyckte då warande riksens ständers secrete utskott at jemte desse juveler åtskilliga andre, som funnos uti räntekammaren, måtte öfwerlåtas Hennes Majj:t til bruk och nyttjande, ifrån hwilken tid de ock ständigt förblifwit hos Hennes Majj:t. Som riksdagsordningens 13 § pålägger riksens ständer at äfwen riksens clenodier och mobiler i skattkammaren och annorstädes, såsom orden lyda, så har secrete utskottet det redan wärkstält, i anseende til dem, som äro för Hans Kongl. Majj:ts egit bruk, til hwilken ända Hans Kongl. Majj:t nådigst behagat til räntekammaren den delen deraf upgifwa som woro uti dess egit förwar. Men hwad de öfrige angår, som Hennes Majj:t drottningen innehafwer, har hos Hans Kongl. Majj:t secrete utskottet igenom underdånig skrifwelse, af d. 6 sidstl. April, sig anmält at efterkomma denne sin skyldighet. Kort derefter lät Hennes Majj:t gifwa sin åstundan tilkänna, at herr grefwen och landtmarschalken, eller uti dess ställe, trenne ledamöter af secrete utskottet wille infinna sig uppå slottet, hwilket senare för en herr grefwen och landtmarschalken åkommen opasslighet skiedde. Hwarwid detta tilfälle föreföll och huru sedermera ett skrifteligt yttrande med Hennes Majj:ts egenhändig underskrift blifwit aflemnadt, det täckes riksens höglofl. ständer af bilagorne A och B intaga. Uti samma skriftelige yttrande har Hen-

nes Majj:t uti nog eftertänkelige ordasätt förklarar sitt missnöje öfwer secrete utskottets föranstaltande uti förenämde måtto, med tillagning, at Hennes Majj:t höll sig för god at hädanefter bära rikets clenodier. Secrete utskottet har funnit sin skyldighet at riksens höglofl. ständer alt sådant tilkännagifwa, icke allenast för det målet i sig sielf hörer til riksens ständers kundskap, utan fast mera för de upkomne nya omständigheter, hwilka på det ömaste röra en riksens ständers rättighet och rikets wärdighet. Secrete utskottet har imedlertid gjort påminnelse om Hans Kongl. Majj:ts nådige swar uppå secrete utskottets förenämde skrifwelse, och at dagen måtte utsättas til juwelernes öfwerseende. Deruppå är nu sedermera gifwit ett extractum protocollis utur rådcammaren, af d. 26 sidstl. April, lit. C, at Hennes Majj:t framdeles lærer nämna dagen enär Hans Kongl. Majj:ts hälsa woro fullkomligen återwunnen. Det är altså deruppå som wärkställandet beror, och lærer secrete utskottet, enär det för sig gått, gifwa riksens höglofl. ständer underrättelse om denne sin förrättning, så i anseende til de juweler och clenodier, som tilförene warit uti skattkammaren förwarade, som i anseende til de öfrige och här ofwanföre uti början omnämde riksjuweler, hwilka til Hennes Majj:ts nyttjande blifwit lemnade. Men hwad en närmare riksens ständers åtgärd synes kräfja, blifwer derigenom icke besörjt och rättat. Secrete utskottet menar dermed de eftertänkelige och för rikets heder och wärdighet nog öme utlåtelse Hennes Majj:t uti förberörde sitt skriftelige yttrande brukat. Secrete utskottet öfwertrygadt, at konungens höghet och rikets wärdighet äro oskilljacktigt förenade, trodde sig fela emot bägge, emot hwad det riksens ständer skyldigt är, om det sådant hade med stillatigande förbigått. Fast mera är secrete utskottet af den tanka, at en underdånig föreställning deröfwer til Hans Kongl. Majj:t uti riksens ständers namn må göras, hwilken til riksens ständers ompröfwande secrete utskottet författat och jemwäl til andre förekomme och riksens ständer beklageligen nog kunnoge omständigheter lämpadt. Sakens beskaffenhet och ett så wigtigt ändamål som denne föreställning innehåller, lära förena riksens samtelige ständer at härutinnan med secrete utskottet instämma, då man har anledning at hoppas, at riket må en gång komma til det lugn, det så länge saknat, och den wördnad, som dess inbyggare så willigt bära för Hennes Majj:t blifwa skild ifrån den oro, twekan och bekymmer, hwarmed den hit intils måst wara förknippad. Ut supra.

1514

Bilaga 20

Ad mandatum.

Joh. Isr. Torpadius.

Stora deputationen angående drottningens juveler

Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Stora deputationen, nr 10

Protokollet, s. 556

Upl. hos borg.st. d. 3 Maji 1756. D:o bifallit. Testor Renhorn.

Upl. hos ridd:sk och adel:n d. 3 Majj 1756.

Å nyo företagit d. 4 Majj 1756. Och bifölls. Testor Ekestubbe.

Upl. hos Prestest. d. 4 Majj 1756. D:o bifallit. Testor Forssén.

Utdrag af protocollet hållit uti riksens ständers stora deputation d. 1 Maji 1756.

Riksens höglofl. ständer täckes utaf secrete utskottets närlagde berättelse och de dertil hörande bilagor inhämta hwad som förefallit, då bem:te secrete utskott i anledning af riksdagsordningen sig anmält til riksjuvelernes öfwerseende. Och som denne sak blifwit uti så besynnerliga omständigheter inwecklad, at den derigenom äger en nära gemenskap med de öfrige beredningsämnen som til stora deputationens utarbetande blifwit af riksens höglofl. ständer hänskutne, så har ock deputationen efter gifwen anledning af secrete utskottet den samma under ömsint öfwerläggning förehaft och enhälligt sig förenat, at en sådan underdånig föreställning må afgå, som secrete utskottet författat, och hwilken nu til riksens ständers egit ompröfwande öfwerlemnad warder.

Stora deputationen finner för sin del både Hans Kongl. Majj:ts sannskyldiga nytta och rikets wärdighet kräfja en sådan riksens ständers åtgärd, såsom det ock uti samma afseende med ärendets wigt och angelägenhet torde mäst öfwerrens stämma, at samma underdåniga föreställning, underskrifwen af herr grefwen och landtmarschalken och de öfrige respective ständens talemän, igenom en deputation aflemnas. Ut supra.

Ad mandatum

Joh. Isr. Torpadius.

Kaulbars och Palmfeldts skrivelse angående drottningens juveler
Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Stora deputationen, nr 10 a

Protokollet, s. 556

Lit. A. N:o 1.

Afskrift

Upl. hos borg.st. d. 3 Maii 1756.

Upl. hos r. och a. d. 3 Maji 1756.

Upl. hos pr.st. d. 3 Maji 1756.

Hörsam berättelse.

Förleden torsdag den 8 April eftermiddagen, då jag Kaulbars och jag Palmfelt, woro hos landtmarskalcken gref Fersen, inkom cammarherren gref Lagerberg, och talade ensam med herr landtmarskalcken, hwarefter landtmarskalcken oss inkallade och berättade, att Hennes Kongl. Majj:t, genom cammarherrn, honom tillsagt att genast uppkomma på slottet, att tala med Hennes Kongl. Majj:t. Men som dess sjukliga tillstånd sådant icke tillät, så anmodade herr landtmarskalcken oss, att genast i underdånighet upwackta Hennes Kongl. Majj:t. Då vi wore uppkomne på slottet, fingo vi efter skedd anmälan företräde uti dess egne rum. Då jag Kaulbars i underdånighet anmälte, att i anledning af Hennes Kongl. Majj:ts nådige befallning, hade landtmarskalcken sjelf gärna åstundat upwackta Hennes Kongl. Majj:t, om dess sjukliga tillstånd det tillåtit, samt att vi således af herr landtmarskalcken vore anmodade, att på dess wägnar i underdånighet emottaga Hennes Kongl. Majj:ts nådige befallning.

Hennes Kongl. Majj:t gaf härpå tillkänna, at Hans Kongl. Majj:t berättat, det riksens ständers secreta utskott, genom underdånig skrifwelse begärt dag, å hwilcken rikets joweler och clenodier som wore uti Hennes Kongl. Majj:ts egit förwar, kunde öfwerses och inventeras. Hennes Kongl. Majj:t fant detta af secreta utskottet gjorde steg, aldeles owanligt, och att det wore räntecammarns göremål att uprätta inventarium, men icke Hennes Kongl. Majj:ts, samt att sådant aldrig förr vore af ständerne begärt, utan ansåg Hennes Majj:t detta som ett misstroende för dess person.

Hwarå vi i underdånighet swarade, att den begärte inventering vore lag likmätig, att en sådan omild uttydning derå icke göras kunde, att Hennes Högstsal. Kongl. Maj:t Drottning Ulrica, till en dylik inventering icke nekat, ej eller vår nu warande allernådigste konung, och att ingen annan afsigt härmed warit, än fullgörandet af våre beswurne lagar.

Hennes Kongl. Maj:t yttrade sig vidare, att hwad de jouveler angingo, som blifwit Hennes Maj:t förärde i Berlin, så trodde Hennes Kongl. Maj:t sig icke wara förbunden, att för dem göra räkning, eller till ständernes öfwerseende lemna, emedan Hennes Maj:t ansåg dem, som sig allena tillhörande. Men beträffande de öfrige riksjouvelerne, som sedermera blifwit Hennes Kongl. Maj:t öfwerlemnade, så skulle de med förste, sedan Hennes Kongl. Maj:t fådt tala med presidenten gref Piper, som hade kundskap om desse jouveler, blifwa utbrutne och riksens ständer tillställte.

Sluteligen förklarade Hennes Kongl. Maj:t sig aldrig mera willja bära eller i dess förwar återtaga ofwannämnde riksjouveler.

Stockholm d. 9 April 1756.

J.F. Kaulbars G. Palmfelt

Drottningens skrivelse angående drottningens juveler

Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Stora deputationen, nr 10 b

Protokollet, s. 556

Lit. B. N:o 2

Afskrift

Upl. hos borg.st. d. 3 Maii 1756.

Upl. hos r. och a. d. 3 Majj 1756.

Upl. hos pr.st. d. 3 Majj 1756.

Såsom Hans Maj:t i nåder berättat mig, det han fått ett bref ifrån riksens ständers secrete utskott, att få den nåden genom deputerade öfverse cronans juveler som äro under mina händer. Som jag intet kan en sådan eftersyn mig underkasta, som synes härröra af något misstroende af riksens ständer, så har jag welat gifwa mina tanckar tillkänna åt 2:ne secrete utskottets ledamöter, att jag ärnar låta utbryta de jouveler som höra till räntekammaren, att åtskillja dem ifrån mine egne och få öfwerlämna dem till riksens ständer. Ty ifrån den timman håller jag mig för god dem att bära.

Louise Ulrique

Rådsprotokoll angående drottningens juveler

Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Stora deputationen, nr 10 c

Protokollet, s. 556

Lit C. N:o 3.

Afskrift

Upl. hos borg.st. d. 3 Maii 1756.

Upl. hos r. och a. d. 3 Maji 1756.

Upl. hos pr.st. d. 3 Maji 1756

Utdrag af protocollet hållit i rådkammaren d. 26 Aprilis 1756.

S. D. Blefwo i anledning af förnyad erindran utaf landtmarschalken samt generalmajoren och riddaren af Kongl. Maj:ts svärdsorden grefwe Axel Fersen, deras excellencier herrar riksens råd grefwe Ekeblad och baron von Seth anmodade, at i underdånighet påminna Hans Kongl. Maj:t om någon wiss dags utsättjande för riksens ständers secrete utskott at efter dess tilför-ene i underdånighet skiedde anmälande få öfwerse rikets clenodier och juveler.

Wid återkomsten från Hans Kongl. Maj:t berättade wälbem:te deras excellencier herrar riksens råd, det Hans Kongl. Maj:t i nåder förklarar sig tro, at häröfwer redan hafwa förr helgen lemnat behörigt swar til herrar riksråden baron Wrede och baron Palmstierna, som på rådets wägnar då i underdånighet derom påmint, hwilket swar deruti bestod at Hennes Kongl. Maj:t först oumgängeligen behöfde någon tid til at behörigen urskillja och separera sine enskildte ifrån rikets juveler och såmedelst skaffa desse senare uti behörig ordning at efter inventarium kunna öfwersees. Men som Hennes Kongl. Maj:t sedermera igenom den Hans Kongl. Maj:t träffade sjukdom och det sällskap som den samma af Hennes Maj:t fordrat, alt hit intils blifwit hindrad ifrån wärkställigheten af detta sitt uppsåt, hwilken dock ofelbart skall komma at för sig gå så snart Hans Kongl. Maj:ts förbem:te sjukdom Hennes Maj:t någon mera ledighet dertil medgifwa will, hwarefter ock Hans Kongl. Maj:t tänker at enligit riksens ständers secrete utskotts åstundan til bem:te clenodiers och juvelers öfwerseende wiss dag

utsättja. Altså befaltes det sådant riksens ständers secreta utskott härmedelst tilkännagifwas skulle.

Ut supra

På nådig befallning

Joh. v. Heland

Ständernas skrivelse till konungen angående drottningens juveler

Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Stora deputationen, nr 10 d

Protokollet, s. 556

N:o 4

Upl. hos borg.st. d. 3 Maii 1756. D:o bifallit. Testor Renhorn.

Upl. hos r. och a. d. 3 & 4 Maij 1756. D:o bifallit. Testor Ekestubbe.

Upl. hos pr.st. d. 4 Maij 1756. D:o bifallit. Testor Forssen.

Stormächtigste allernådigste konung!

In för Eder Kongl. Maij:t kunna riksens ständer icke längre döllja, huru de måst förmärka sig af Hennes Maij:t Drottningen icke wara ansedde, efter hwad de borde wara, både såsom magtägande ständer och Eder Kongl. Maij:ts trogna undersåtare, hwilka walt Eder Kongl. Maij:t til ett så lysande äreställe ibland konungar, och willigt upoffra för dess och rikets oskilljacktiga bästa sitt lif och sin förmögenhet enär det omtränger.

Ett sådant beteende emot riksens ständer har ock haft med sig en ringa acktning för riksens herrar, råd och för andre ämbetsmän, hwilket icke på ett mera ögonskienligt sätt kan wisas, än då bemötelser skie efter godtycko och icke efter hwars och ens wärdighet, såsom wore någon annan trohet och förtienst än laglydna eller annan utwärtens wärdighet och belöning, än den Eder Kongl. Maij:ts rättwisa ibland dess undersåtare utdelar.

Riksens ständer och hela riket wet at Eder Kongl. Maij:t för alt sådant ett fullkomligt misshag hyser. De begiära ingen lyckeligare regering, än den Eder Kongl. Maij:ts öma och hederliga hiertelag dem lofwar. Men när icke dess mindre så nära wid thronen deremot handladt warder, så måste det giöra upseende hos främmande, willrådighet och bekymmer inom rikets gräntsor. Eder Kongl. Maij:t lærer ock högt uplyst finna, hwad efterdömen intryckas uti de kongl. arfprintsarnes unga sinnen, då de i ställe för at få kiärlek för nationen och för ett fritt folck, samt acktning för trohet och förtienst, få anledning at anse andre menniskior födde til älande för deras nöje, lyckelige eller olyckelige, wäl eller illa sinnade, efter den gunst eller ogunst, som dem möter wid hofwet. Och hwad tider skulle derigenom beredas för efterkommande, hwad

säkerhet för deras rätt och frihet, då sådane deremot aldeles stridande efterdömen, hos regenten uti dess barnaår först wunnit inrymme, och sedermera igenom wana blifwit en principe utan motsäjelse och utan ändring.

Hennes Majj:t är inkommen uti riket, at wara Eder Kongl. Majj:ts gemål, men ej at öka regementsbördan. Den borde wara drägeligare för en så mild och rättwis konung, ty Eder Kongl. Majj:t äger uti dess undersåtares hiertan ett befästat konungawälde och en säker belöning. När afwägar derföre af någon annan kunna skie emot Eder Kongl. Majj:ts inför Gud och riket gjorde förbindelse, och fölljacketeligen emot Eder Kongl. Majj:ts willja och afsigt, så wore uti riket antingen twenne regerande, den ena med och den andra utan lag, eller ock konungen utan riksstyrelse, och lagen utan kraft, ty bägge inom sina gräntsor medgifwa icke något hinder eller motstånd, såframt elljest riket skall kunna wid magt hållas.

Men utaf alt hwad som förekommit, har intet warit mera oförwäntadt, än at Hennes Majj:t igenom ett skrifteligt yttrande förklarar secrete utskottet åstundan at öfwerse rikets juweler för ett misstroende, och som orden wid slutet lyda; sig för god at dem hädanefter bära.

Det är wäl icke wanligt eller med regeringssättet öfwerensstämmande, at godkänna någon skriftwäxling eller gemenskap uti riksdagsährender drottning och ständer emellan. Men när riksens ständer icke sielfwe ådragit sig ett Hennes Majj:ts yttrande, när en skrift kommer i deras händer, som innehåller ett så uppenbart förackt för riket, och när deras stillatigande wore dem icke wärdigt, så blifwer hwad riksens ständer uti detta fall gjöra, icke lämpeligt til andre tillfällen eller ett efterdöme för framtiden, hälst som riksens ständer utom dess hoppas och jemwäl deruppå lära hafwa ett waksamt öga, at hwad som nu föranlåter denna riksens ständers åtgärd, icke mera må hända.

At öfwerse rikets juweler, det är en skyldighet, som riksens ständer, uti riksdagsordningens¹ 13 §, är ålagd, således en rättighet, och om dess i ackt tagande kunde ansees för ett misstroende, så blefwe regeringslagarne och riksens ständers rättigheter i gemen, ämnen till misstroende. Botemedlen skulle då blifwa at uphäfwa desse rättigheter och med dem nationens frihet. Och som riksens ständer äro wida skilde ifrån ett sådant upsåt, så blifwer för Hennes Majj:t nö-

¹ Kongl. maj:ts och Sweriges rikes ständers riksdags-ordning författad wid riksdagen uti Stockholm den 17. oktober 1723.

digt at fatta andre tankar om riksens ständers rättighet, än dess skriftelige ytt-
rande innebär.

Ännu ömare har det varit för riksens ständer at förminna at Hennes Majjt,
på sätt som förbemält är, ringa acktar rikets clenodier.

De hafwa likwäl ett dubbelt värde, både af fordna konungar, som dem bu-
rit, och af det de tilhöra ett rike, som uti ålder icke eftergifwer något rike uti
werlden, som undergått hwarjehanda omskiften, hwilka återstå, och kunna
wara efterdömen för många andra, men som ock under alt, jemwäl under
olycka och motgång, bibehållit sitt anseende och sin urgamla heder, följjack-
teligen ett värde, som swårligen kan ökas, men aldraminst efter godtycko för-
minskas.

Eder Kongl. Majj:ts egen höga person blifwer ock derigenom så mycket
mera förolämpad, som riket icke kan förringas utan mehn och förfång för den
konungliga högheten. Ingendera, hwarken konung eller riket kan medgifwa
ett sådant förolämpande och aldraminst inom sig, hwarest alt bör wara den un-
dergifwit, alt bidra til bägges nytta, aneende och heder.

Sådane äro de omständigheter och fölgher, hwilka riksens ständer med be-
kymmerfulla sinnen framlägga för Eder Kongl. Majj:ts ögon. De willja ingen
ändring uti Eder Kongl. Majj:ts sinnelag för dess gemål, men wäl ändring uti
Hennes Majj:ts sinnelag för riket. De begära intet högre, än at Eder Kongl.
Majj:t må ostörd få giöra sine undersåtare lyckelige och sin regering ärefull.
De willja wara tacksamme, och derföre willja de tillika, at den som så nära för-
enat sin wälgång med Eder Kongl. Majj:ts wälgång, måtte beständigt kunna
äga deras underdåniga wördnad och tilgifwenhet.

Til Eder Kongl. Majj:ts öma försorg förtro sig härutinnan riksens ständer uti
underdånighet, glade at icke behöfwa tilgripa de utwägar, hwilka Gud och de-
ras rätt dem elljest tillagt.

Eder Kongl. Majj:ts förbindelse med riket är den första och angelägnaste
förbindelse. Igenom den wäntar en hel menighet sin wälgång och sin lycka.
Uppå den stödjer sig jemwäl efterkommandes wälfärd.

Rikets måste undsättjas, och då blifwer Eder Kongl. Majj:t befriad ifrån
många bekymmer. Land och undersåtare kunna ock då fullkomligen niuta
frugten af en så priswärd konungs regering. Etc.

Sekreta utskottets protokollsutdrag angående drottningens juveler
Borgarståndets arkiv, vol. R 1327 Sekreta utskottet, nr 59

Protokollet, s. 717

Upl. hos borg.st. d. 15 Junii 1756. D:o bifallit. Testor
Upl. hos r. och a. d. 15 Junii 1756. D:o bifallit. Ekestubbe.
Upl. hos pr.st. d. 15 Junii 1756. D:o bifallit. Testor Forssen.

Utdrag af protocollet, hållit uti riksens ständers secrete utskott d. 14 Junii 1756.

Medelst utdrag utur rådsprotocollet af d. 31 sidstl. Maji har Hans Kongl. Majj:ts närlagde nådiga skrifwelse til riksens ständer, af d. 26 uti samma månad, blifwit secrete utskottet meddeltd, såsom swar uppå deras underdånige skrifwelse, af d. 8 näst förut gående, rörande riksjuvelernes öfwerseende och de öfrige deruti omförmälde ämnen. Secrete utskottet har för sin del trodt, att ytterligare underdånigt yttrande i anledning deraf nödigt wara, dels til at gifwa riksens ständers tankar öfwer wisse uti högbem:te swar förekomne omständigheter närmare tilkänna, dels ock til at ådagalägga, at ju bedröfweligare ämnen riksens ständer hafwa at framdraga, ju större är ock deras underdånige förtroende och tilförsigt til Hans Kongl. Majj:ts ömhet för riket och samtelige dess trogne undersåtare. Och som detta är riksens höglofl. ständers egen sak, hwarwid de sielfwa lagt handen, så underställer secrete utskottet detta sitt tilstyrckande och det utkast til en underdånig skrifwelse, som secrete utskottet författat, riksens höglofl. ständers närmare ompröfwande.

Utaf samma utkast är at intaga, at de uti Berlin aflemnade jouveler äro riks-jouveler, men icke dess mindre hafwa de blifwit af Hennes Kongl. Majj:t undantagne, och inga andre för secrete utskottets deputerade upwiste än de, som tilföre warit uti räntekammaren förwarade och sedermera til Hennes Kongl. Majj:ts bruk öfwerlemnade.

Secrete utskottet är derföre sinnadt, at genom särskildt skrifwelse hos Hans Kongl. Majj:t uti underdånighet anhålla om någon dags utsättjande til förstnämde jouvelers öfwerseende på det med dem må förfaras såsom det med de

öfrige skiedt och riksdagsordningen samt den omsorg, hwilken riksens höglöfl. ständer uti denne delen behagat updraga secrete utskottet, ernå sin fullkomliga wärckställighet. Ut supra.

Ad mandatum

Joh. Isr. Torpadius

Konungens skrivelse till rikens ständer angående drottningens juveler
Borgarståndets arkiv, vol. R 1327 Sekreta utskottet, nr 59 b

Protokollet, s. 717

Afskrift

Til rikens ständer.

Innehållet af rikens ständers til mig aflåtne underdåniga skrifwelse af d. 8 Maji har warit för mig ej mindre ömt än oförwäntat. Det rörer på det aldran-ärmaste min högtälskeliga gemål drottningen, af hwilkens kärlek för mig, riket och alla mine trogne undersåtare i gemen, de tillika med mig hafwa haft mångfaldige wedermälen, det rikens ständer också sielfwe wid flere tilfällen erkänt. Jag har ej kunnat undgå, at lemna Hennes Maj:t del af berörde skrifwelse, och har Hennes Maj:t uti bref til mig sig yttrat, at hon med erkänsamhet ansedt delgifwandet af samma rikens ständers bref, hwarmedelst henne lemnas tilfälle, at å daga lägga sine sannskyldige tänkesätt för en nation, som hon älskar och högt acktar. Hennes Maj:t utlåter sig widare, at icke glantsen af en krona, utan de goda tankar hon fattat om min person och det fördelacktiga omdöme svenska nationen sig förwärfwat, ej mindre för dygd och ähra, än för tro och tilgifwenhet för sine konungar, warit de medel som wärkat hennes samtycke, at blifwa min gemål och at öfwergifwa ett kärt fädernesland. Hennes Maj:t förmenar at hennes förnöjelse warit fullkomlig och at hon trodde sig ej hafwa mera at åstunda än wälwilljan af en nation om hwilken hon fattat en så hög tanka, när hon har den olyckan at förnimma sådane misstankar emot sig utbrista, som ej kunna hafwa annan wärkan til hwilka dock Hennes Maj:ts egne tankesätt gifwa henne så mycken rättighet.

Hennes Maj:t underrättad från ungdomen om alla sina skyldigheter förmäler sig aldrig hafwa wägrat sin högacktning åt förtienster hwar hon dem funnit. At printsarne våra sönnar icke kunna äfwentyra något wid at föllja samma tänkesätt och at om Hennes Maj:t ej skulle wara nog uplyst, at kunna gifwa dem efterdömen, de dock hos mig ej skulle fela. Hennes Maj:t widkännes icke någon brefwäxling med secrete utskottet så framt man ej will anse den till generalmajor Kaulbars skrifne billet, hwilken när den tages uti sitt egen och na-

turliga sammanhang och mening icke skall innebära något, som kan oroa eller stöta. Hennes Maj:t känner sina skyldigheter för wäl, för at nånsin hafwa haft i sinnet at wända sig til riksens ständer med en sådan billet, då riksens lagar i sådane fall utstaka en hel annan wäg.

Hennes Maj:t erindrar, at riksens församlade ständer 1746 öfwerlemnade til henne de kronan tillhörige ädla stenar och klenodier, som tillföre förwaredes i räntekammaren, at hon derföre gifwit undertecknad t wittobref, at hon tagit dem emot såsom ett teckn af ständernes förtroende och kiärlek, at hon, i anseende dertil, satte på dem ett oändeligt wärde, at hon burit dem i 10 år, utan at, fast ständerne under sådan tid varit församlade, fråga varit om något sådant öfwerseende som nu, hwaraf hon trodt sig finna ett slags misstroende, som rört hennes gloire på ett ömt sätt, och i det afseendet allena trodde hon sig utan någon fölgd kunna säga, at det woro under hennes wärdighet at bära dem för framtiden, och om något wore, som Hennes Maj:t wid detta tilfälle saknade, det wore det, at Hennes Maj:t icke häldre betient sig af ett språk hwaraf ordasättens egenteliga bemärkelse wore henne nogare bekandte. At hon är nu wärkeligen i begrep at skillja desse jouveler ifrån dess egne, och at sedan öfwerlåta dem til riksens ständers egen disposition. Hwad de jouveler angår, som Hennes Maj:t blefwo i Berlin uti mitt namn gifne, så har hon ansetd dem wara sig enskyldt tilhörige, och grundat sig på 8 artic. uti giftermålscontractet, hwaruti Hennes Maj:t och våra barns såsom hennes laglige arfwingars rättigheter syntes wara befastade, och at sådane helige öfwerenskommelse icke kunna giöras til intet.

Hennes Maj:t förklarar sig elljest wara beredd, at ej allenast upoffra desse klenodier, utan ock alt hwad hon i werlden äger, om det kan lända mine trogne undersåtare til någon förmon. Hennes Maj:t förmåler sluteligen, at skatter och rikedomar aldrig förbländat henne, den förnämsta rikedom i Hennes Maj:ts ögon, har varit nationens kiärlek, som ock Hennes Maj:t intet å sido satt, af hwad som kunnat förwärfwa henne den samma, och i öfrigit som Hennes Maj:ts samwete icke giort henne någon förebråelse, så gofwe Hennes Maj:t sig ock härwid tilfreds, och hoppades af Gud och efterwerlden en owäldig dom öfwer sitt upsåt och utförande.

Utan at willja widare röra wid ett så grannlaga ämne, som det riksens ständers bref innehåller, gör jag mig fullkomligen försäkrad, at framtiden lærer öf-

werflödigt utwisa, det riksens nu församlade ständers yttrade omdöme, ej är swarande emot min gemåls öma tänkesätt, så för dem sielfwa, som hela riket och nationen i allmänhet.

Hon kan derutinnan med trygghet underkasta sig den stora Gudens och efterwerldens owäldige dom, äfwen som ock jag för min del försäkrar, at alltid blifwa riksens ständer med all kongl. nåd, ynnest och wälwillja bewågen.

Stockholm d. 26 Maji 1756.

Adolph Friedrich

Riksens ständers skrivelse till konungen angående drottningens juveler

Borgarståndets arkiv, vol. R 1327, Sekreta utskottet, nr 59 c

Protokollet, s. 717

Stormächtigste etc.

Eder Kongl. Maj:t lærer med nådigt wälbehag anse, at riksens ständer öfwer det ämne, som Eder Kongl. Maj:ts nådige skrifwelse af d. 26 sidstledne Maji innehåller, och hwarom riksens ständer förut sina underdåniga tankar, under d. 8 i samma månad, meddelt, inom några de hufwudsakeligaste omständigheter sitt yttrande denne gången inskränka.

At de uti Berlin til Hennes Kongl. Maj:t afgifne juveler äro riksjouveler, dertil behöfwes inga tydeligare bewis, än at de igenom kongl. brefwet, af d. 23 April 1744, för riksjouveler äro förklarade, under en sådan titul uti räntekammarens inventario uptagne och igenom en annan skrifwelse af samma dato lemnade til Hennes Kongl. Höghets printsessan Lovisa Ulricas bruk. Sådant lærer Eder Kongl. Maj:t nådigst föra sig til minnes, som den tiden uti egen hög person biwistat öfwerläggningarne uti rådkammaren. Sådant ock strider så mycket mindre emot 8 § af Hennes Maj:ts höga giftermålscontract, som samma § endast har sitt afseende uppå de juveler, hwilka antingen Hennes Maj:t med sig infört uti riket, efter ett serskildt wid hejratscontractet bifogadt inventarium, eller som sedermera af Eder Kongl. Maj:t kunna förärade warda, såsom herrar riksens råd det jemwäl wid detta tilfälle grundeligen anmärkt. I anledning häraf förwänta riksens ständer at med desse juvelers öfwerseende må förfaras såsom med de öfrige skiedt och riksdagsordningen uti den delen ernå sin fulla wärkställighet.

Men allernådigste konung! Detta alt har icke warit sielfwa hufwudämnet af riksens ständers förra underdånige skrifwelse. Det har fastmera ömmat riksens ständer at fullgiörandet af hwad riksdagsordning och lag dem pålägger, skulle ansees af Hennes Maj:t för ett misstroende och at Hennes Maj:t förklarar sig för god at hädanefter bära rikets juveler. Ord som woro lämpade til riksens ständer och ej til generalmajoren baron Kaulbars, uti ett bref af Hennes Maj:t egenhändigst underskrifwit, som allenast nämner ständer och

secrete utskott, men ej någon enskyldt person, icke en gång uppå utanskriften, och uti en sak som war riksens ständers sak. Ord, som uti hwad språk det hälst wara må, äro til mening och innehåll förklenlige, och som icke kunde emottagas af ständer och ett fritt folk, utan at de skulle glömma riket och sig sielfwe.

Riksens ständer hafwa derjemte förklarad och förklara ännu å nyo, at Hennes Kongl. Maj:ts öfriga beteende emot riksens råd, ständer och ämbetsmän icke mindre warit en anledning til deras förra underdåniga andragande.

Det är icke möjligt at blifwa öfvertygad, at Hennes Maj:t wisar åt förtienster acktning, då riksens herrar råd och de förnämste ämbetsmän bemötas på sätt som hwar man för ögonen är, at nationen äger Hennes Maj:ts kiärlek, då ständers giöromål uppenbarligen klandras och nationen gifwas wedermälen af misstroende såsom wore utom öfwerhetens godtycko ingen lag och utom några få wid hofwet gynnade personer ingen nation, inga flere inbyggare uti riket Hennes Kongl. Maj:t förklarar ädelmodigt sig willja upoffra klenodier och alt hwad uti dess förmåga är för riket. Riksens ständer hafwa det icke begärt. De hafwa allenast efter sin rättighet och pligt welat öfwerse rikets jouveler, och det har blifwit dem til en del wägradt.

Riksens ständer lemna derhän at wid en föreställning, sådan som den förenämde, Eder Kongl. Maj:t gifwit de första ögnableck åt den rörelse som kiärleken för en gemål kunnat upwäcka, men de förwänta ock med den fullkomligaste tilförsigt at de senare blifwa lemnade riket, och at när riksens ständer den minsta delen anført, Eder Kongl. Maj:t sig härutinnan mera säga, och nådigst tackes rätta hwad oumgängeligen rättas bör.

Inför den allseende Gud, som hwars och ens inre wäsende känner, inför riksens ständer som sielfmante böra waka för sin och rikets rätt, och inför en hel menighet, hwars wälfärd är Eder Kongl. Maj:ts wälfärd, kunna gierningar icke dölljas eller ord gälla när öfvertygelsen är annan och riket lider.

Riksens ständer skola deremot med glädje glömma det framfarne, enär derutinnan en ändring skier. De förwänta en fullkomlig wärkan af Hennes Maj:ts nådiga tilsäjelser och förbinda sig til en underdånig wördnad och erkänsla. De begära intet annat, än deras rätt och hwad Eder Kongl. Maj:ts faderliga hierta dem ämnar, at ständer blifwa ständer, altid acktas lika magtägande, lika trogne och Eder Kongl. Maj:t tilgifne. De begära at inga andra efterdömen måge gifwas Hans Kongl. Höghet kronprintsen och de öfriga arfprintsarne, än som

med en sann Gudsfrucktan, Eder Kongl. Maj:ts eget tänkesätt och regeringslagarne instämman, ty printsar födas menniskior med mensklige böjelser och således med minsta hug at följa de bästa efterdömen.

De begiära at Eder Kongl. Maj:ts nåd och rättwisa må hafwa framgång, at Eder Kongl. Maj:t utan hinder, efter dess höga kall, efter Guds ordning och Sweriges lag, må wara herre uti sitt hoff och konung uti riket. De begära och sidst uti underdånighet, at all vidare skriftwäxling uti detta och dylika ämnen, må uphöra. Riket behöfwer konungs och ständers gemensamma wård, aldramäst uti en tid, då det, wid de upkomne oroligheter twenne mäktiga riken emellan, har at bewara och stadga sin fred och lugn, och då inom rikets gränssor den fattige suckar efter bröd och hwar stund bör anses förlorad som förbi går utan omtanka för dess räddning.

Sådane äro rikens nu församlade ständers afsigter. De weta at de äro den högsta Guden för sina giöromål redo och räkning skyldige, och den affbida de med trygghet och förtröstan. De fruckta icke för efterwerldens omdöme, men de kunna såsom magtägande ständer icke medgifwa at deras giöromål hänwisas til detta omdöme, eller framställas, såsom til sin grund och laglighet osäkre och mindre tillförlåtelige, til framtidens pröfning, utan förklara härmed ett sådant hänwisande emot lagar och regeringsättet aldeles stridande.

Rikens ständer framhärda etc.

PERSONREGISTER

A

- Adelswård**, Johan, ryttmästare, krigsråd, friherre, slutl. landshövdingstitel, 697–699, 714, 1288, 1316
- Adlerberg**, Göran, pronotarie, protokollsekreterare, slutl. kamrer, 1288
- Adlerberg**, Inga Maria, överstinna – änka efter Georg **von Heijne**, 1268
- Adlerheim**, Per, bergmästare, slutl. bergsråd, 1179
- Adlerklo**, Johan, häradshövding, 1132
- Adlermarck**, Carl Magnus, assessor, slutl. hovrättsråd, 1277
- Adlerstedt**, Lorens Jakob, kammarråd, slutl. landshövdingstitel, 805, 1165
- Adlersten**, Ulrika, friherrinna, hovmästarinna, 1194
- Adolf Fredrik**, konung av Sverige, 46, 53–54, 125, 131, 134–136, 168, 176, 196, 380, 542, 557, 565, 920, 1289, 1388, 1460, 1463–1464, 1470–1483, 1512–1513, 1516, 1518–1519, 1521, 1524, 1526, 1528–1529
- Agorelius**, Otto Olofsson, nämndeman, Saxhyttan, Grythyttans socken, Närke och Värmlands län, riksdagsman i bondeståndet 1755–1756, 195, 238, 403, 575, 605, 676, 748, 853, 869, 1088, 1196, 1204
- Ahlander**, Mårten (Martin) (1714–1796), handelsman i Köping, stadskassör, slutl. rådman, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 7, 39, 50, 148, 162, 164, 194, 225, 308, 793
- Ahllöf**, Christina Eriksdotter, 888–889
- Ahllöf**, Lars Rospiggsson, kammar-skrivare, 888
- Ahllöf**, Lars, rådman i Arboga, 888
- Ahllöf**, Olof, assessor – hans arvingar, 651, 665, 888–889, 935, 946
- Ahlström**, Per, rådman i Karlstad, 753
- Aken**, Franz Joakim von, apotekare, kemist, 609–610
- Albertina Fredrika**, furstinna av Baden-Durlach, 281, 293
- Albrecht**, Anna Beata, änka – hennes make Otto Fredrik
- Engelcrantz**, 745
- Allegre**, Carl Ludvig (1708–1781), handelsman, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 8, 12, 57, 75–76, 89, 237, 242, 272, 288, 290, 295, 301, 311, 333, 340, 353, 357–358, 365, 391, 413, 429, 432, 510, 538, 541, 562, 580, 584, 645, 658, 665, 671, 702, 746, 772, 785, 815–817, 846, 876, 886, 889, 891, 900, 907, 909, 915, 928–929, 1057, 1059, 1081, 1092, 1107, 1147, 1182
- Alm**, Greta – hennes make Johan
- Hultman**, 824–825
- Alströmer**, Jonas, kommerseråd, 733, 858
- Amelberg**, Anders, rådman i Åmål, 1327
- Aminoff**, Carl Gustaf, kapten, 1098
- Aminoff**, Gregori, kapten, 550, 881
- Amneus**, Olof, rådman i Karlstad, 753
- Amnorin**, Axel Jakob, kadett, slutl. fänrik, 824–825
- Anckarcrantz**, Hans, vice amiral, slutl. amiral, 545
- Andersdotter**, Kerstin – hennes make Björn **Andersson**, 723
- Andersin**, kronofogde, 1094
- Andersson**, Björn, rusthållare – hans hustru Kerstin **Andersdotter**, 723
- Andersson**, Hans, bergsman, Yngshyttan, Färnebo socken, Filipstads bergslag, Närke och Värmlands län,

riksdagsman i bondeståndet 1755–1756, 1050

Andersson, Håkan, bonde, 896

Andersson, Jon (Jonas, Jan), häradshövding, Kjula socken, Österrike härad, Södermanlands län, riksdagsman i bondeståndet 1755–1756, 1132

Andersson, Per, bonde, 755–756, 761

Andersson, Torbjörn, kamrer, slutl. krigsråd, 1135

Angel, Anton Ernst, f.d. hovlöpare, 637, 757, 774–775

Angerstein, Reinhold Rücker, bergsdirektör, e.o. assessor, 1179

Anrep, Alef Herman, lagman i Värmland, 1097

Apelberg, Nils Gustaf (1716–1757), borgmästare i Laholm, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 7, 12, 63, 458, 595, 654, 1059

Appelbom, Anders, löjtnant, slutl. överstelöjtnant, 636–637, 674–677

Arenander, Olof, kamrer, slutl. kammarråd, 550, 856–857

Arfwedson, Abraham, köpman, 1061

Arfwedson, Arvid, köpman, konsul, 347, 1061

Arfwedson, Jacob, köpman, 1061

Arfwedson, Peter, köpman, 1061

Armfeldt, Claes, friherre, major, slutl. överstelöjtnant, 762

Armfelt, Fredrik, friherre, rustmästare, slutl. löjtnant, 930

Arnell, Carl, kansliråd, statssekreterare, slutl. president i bergskollegium, 59, 66, 553, 781, 784, 1491

Asperoth, Carl Fredrik, kammarskrivare, 1214

Aulævill, Peter, rådman, justitieborgmästare, bankofullmäktige, tidigare talman i borgarståndet, 1078, 1309, 1313, 1321

B

Bagge, Peter Samuelsson (1710–1779), grosshandlare, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 5, 57, 75, 89–90, 194, 207, 259, 261–262, 271, 284, 287, 290, 315, 338, 359, 362, 384–385, 390, 399, 447, 470, 482, 582, 586, 590, 684, 789, 799, 863, 887, 988, 1003–1004, 1074–1075, 1153, 1172, 1256, 1259, 1300, 1305

Bauman, N., 99, 161, 458

Beck-Friis, Joakim, kammarherre, assessor, slutl. greve, riksråd, 777, 1150–1151, 1260

Beckman, Peter, sergeant, 824–825

Beijer, Gabriel, superkargör – hans sammanboende Kristina
Sunnerberg, 282–285, 341, 360–361

Benzelius, Erik, ärkebiskop, 1193, 1275

Benzelstierna, Johan Jakob, juris professor i Greifswald, informator hos Adolf Fredrik, slutl. kammarråd, 394, 662–663, 667, 669

Benzelstierna, Lars, teol. professor i Uppsala, prost, slutl. ordensbiskop, riksdagsman i prästeståndet 1755–1756, 548, 1089, 1131

Benzelstierna, Mattias, protokollsekreterare, kansliråd, slutl. statssekreterare, 1110, 1491

Berg, Elisabeth, änka – hennes make Erik **Kilberg**, 689

Berg, Hans Mattsson, borgare, rådmann i Kristinestad, 592

Bergenskjöld, Carl Henrik, tidigare **Esberg**, assessor, hovrättsråd, slutl. vice president, 555

Bergenskjöld, Erik, bergmästare, assessor, slutl. bergsråd, 1178

Bergenstral, Johan, amiralitetsmediciassessor, 474–475

Bergenstråhle, Johan Gabriel, assessor, slutl. hovrättsråd, 1277

- Berghult**, Anders, komminister i Hedvig Eleonora församling, Stockholm, slutl. kyrkoherde i Södra Mellby och Vitaby, Lunds stift, 959
- Bernegau**, Gustaf, kammarförvant, 655–656, 793
- Bessien**, Jakob, assistent – hans f.d. hustru Kristina **Sunnerberg**, 283
- Biberg**, Johan Fredrik, vice häradshövding, 1049
- Bielke**, Nils Adam, greve, hovmarskalk, slutl. riksråd, 348–349, 351
- Bielke**, Ture Gabriel, greve, f. d. riksråd, 439–440
- Bilberg**, Carl Gustaf, assessor, slutl. kammarrevisionsråd, 1138
- Bildensköld**, Johan Gabriel, advokatfiskal, slutl. hovrättsråd, 528, 580, 701, 889, 1195, 1197
- Billborg**, Jonas, handels- och rådman i Norrtälje, 9, 40–42
- Bjuggren**, Magnus, bergsfiskal, slutl. bergsråd, 943
- Bjurberg** (Biurberg), Adam M., handelsman, 851
- Blidberg**, Nils (1720–1772), justitieborgmästare i Karlskrona, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 6, 13, 15, 39, 49–50, 57, 63, 75, 77, 104, 134, 164, 220, 277, 602–603, 791, 867, 880, 921, 975, 977, 982–983, 1133, 1181, 1186, 1188
- Blix**, Gustaf Adolf, kapten, slutl. kommandörkapten, 722, 988
- Blix**, Johan Carl Magnusson, lantrentmästare, 779–785, 805–806, 833
- Blom**, Lars (1705–1767), råd- och handelsman i Vasa, slutl. borgmästare i Jakobstad, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 9–10, 12, 50, 56, 64, 71, 75, 89, 163, 194, 206, 256, 264, 311, 318, 362, 368, 378, 385–386, 533, 563, 587, 592–593, 661, 702, 791, 824, 835, 849, 1116, 1141, 1255
- Boberg**, Carl Gustaf (1714–1771), borgmästare i Ystad, slutl. lagman, adlad **von Palmcrona**, ej introd., riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 4–5, 7, 9, 14–15, 17, 19–23, 25, 28–39, 41–45, 55–57, 62–63, 66–69, 72–73, 80–82, 85–86, 98, 102–103, 105, 107, 109, 111, 114–117, 120, 125, 128, 134, 139, 141–147, 150, 155–160, 164–167, 170, 173–174, 176–179, 181, 183, 186, 188, 190–192, 198–202, 204, 206–207, 211–216, 219, 222, 224, 226, 229–231, 234–238, 240, 283, 286–287, 289–290, 306, 308, 310, 315, 319–320, 323, 325–329, 333, 336, 340–342, 345–354, 356, 358, 362, 364, 366, 370–375, 377, 388–389, 392, 394, 396–397, 399, 406, 408, 432, 436–438, 440, 442, 447, 457–458, 479–482, 485, 487, 490, 492, 494–495, 537, 539–542, 545–546, 549, 554, 557, 559–560, 563, 565, 568, 570, 573, 578, 590, 592, 594–595, 597–598, 610–612, 614, 616–621, 624, 626–627, 631, 633–634, 640, 643, 645, 650, 653, 658–661, 663–664, 667–668, 670, 675, 677, 681–682, 684–686, 688, 705–706, 773, 777, 796, 799, 803–804, 808, 815, 817, 841, 848, 854, 879, 886, 890–891, 896, 906, 908, 911–912, 916–917, 919, 926–927, 934–935, 941, 949, 956–957, 979, 990, 996, 1001, 1005–1007, 1012, 1030, 1038, 1056, 1058, 1092, 1108, 1111, 1118, 1148, 1150, 1165, 1183, 1217, 1223, 1243, 1251–1253, 1256, 1258, 1261–1262, 1272–1273, 1294, 1300, 1303–1305, 1309
- Boberg**, Johan (1713–1793), borgmästare i Hudiksvall, slutl. kommerseråd, riksdagsman i borgarståndet

- 1755–1756, 8, 16, 18, 31, 40, 50–51, 56, 61–63, 75, 100, 137, 148, 154, 161–162, 171, 192, 194, 207, 211–212, 249–250, 255, 258, 262, 264, 266, 273, 277, 279–280, 282, 313, 332, 334, 361, 386, 388, 391–392, 410, 412, 416, 421, 425, 431, 441, 445–447, 456, 477, 528–530, 533, 539, 546–547, 558, 562–563, 573, 578–579, 584, 598, 601, 628, 634, 657, 681, 694, 699, 708, 715, 721, 745, 751, 791, 807, 813, 836, 866, 868–869, 872, 875, 882, 892–893, 907, 917, 926–927, 956–957, 963–964, 980, 986, 990, 1000, 1023, 1035, 1037, 1049, 1054–1057, 1059, 1081, 1102, 1107, 1113, 1117, 1147, 1164, 1190–1191, 1198, 1217, 1220, 1224, 1255, 1274, 1309, 1312, 1317
- Bock**, Paul (1710–1771), skomakarålder-
derman i Jönköping, slutl. rådman,
riksdagsman i borgarståndet 1755–
1756, 7, 57, 64, 148, 162, 164, 210–
211, 225, 379, 403, 547, 591, 633,
685, 688, 901, 916, 961, 1172, 1181,
1219, 1244, 1309
- Boije (af Gennäs)**, Carl Gustaf, f. d.
överstelöjtnant, 108, 120, 417,
1449, 1454
- Bonde**, Gustaf Gabriel, assessor, slutl.
bergsråd, 1288
- Bonde**, Gustaf, greve, riksråd, 1296
- Bonge**, Mauritz, kamrer, 260
- Booze** (Bootze), Lars (1707–1789),
handels- och rådman i Söderhamn,
riksdagsman i borgarståndet 1755–
1756, 10, 57, 59, 64–65, 124, 162,
209, 280, 378, 400, 406, 418, 721,
746, 887
- Borath** – se **Porath**
- Borg**, Anton (1693–1761), justitie-
borgmästare i Malmö, riksdagsman i
borgarståndet 1755–1756, 5, 23, 25,
37, 56, 75, 100, 212, 340, 391, 866,
977, 984, 1217
- Borgman**, Magnus, gardessoldat, 899
- Borneman**, Johan Melker von, löjt-
nant, 1095
- Bosson**, Erik, gästgivare, 519–523,
525–526, 543, 602–603
- Botin**, Anders, e.o. kanslist, slutl.
adlad **af Botin**, kammarråd, 814–
816
- Brahe**, Erik, greve, överste vid livrege-
mentet, avrättad 1756 – hans änka
Christina Charlotta **Piper**, 774–775,
903–904, 906, 908, 935, 937, 1227
- Brahe**, Ulrika, grevinna, 775
- Brandberg**, e.o. kanslist i
borgarståndet, 1317
- Brandberg**, Johan (1723–1800), han-
delsman i Uleåborg, riksdagsman i
borgarståndet 1755–1756, 8, 51, 57,
163–164, 378, 526–527
- Brandt**, Georg, e.o. assessor, slutl.
bergsråd, 1288
- Bratt**, Carl Gustaf, kvartermästare,
f. d. förare vid kungl. ivgardet, 1267
- Braunerhielm**, Samuel, kammar-
råd, 1215, 1217–1218
- Bredha**, Severin, pagehovmästa-
re, 247, 249, 253–254, 899, 1286–
1287
- Bremer**, Sven (1717–1773), borgmä-
stare i Gränna, riksdagsman i borgar-
ståndet 1755–1756, 13, 58, 124, 162,
249, 253
- Bremer**, Sven, trädgårdsmästa-
re, 1249
- Broman**, Carl, landshövding i Stock-
holms län, 226, 734
- Broman**, Erland, friherre, president i
kommerskollegium, 119, 192, 344–
345
- Broman**, Petter, frisör, 693–695, 743
- Bromell**, Lars von, kapten, 1319
- Broocman**, Reinerus Reinerii, bokför-
läggare (d. 1738), 815

- Bruce**, Johan Fredrik de, häradshövding, slutl. vice president i Göta hovrätt, 1026
- Bruhn**, Lars, kyrkoherde i Eskilstuna, Strängnäs stift, slutl. kontraktsprost, 438–439, 866, 1239, 1268
- Bruhn**, Sven, stadssekreterare, 6, 14–15, 22, 30–35, 37, 100, 154
- Brummer**, Johan Wolfert, kornett, 1203
- Brunsell**, Johan (1718–1770), borgmästare i Trosa, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 12, 50, 58, 77, 91, 106, 123–124, 162, 164, 174–175, 194, 200, 218–219, 308, 331, 334–335, 378, 385, 471, 494, 544, 560, 568, 583, 701, 750, 763, 767, 781, 784, 818, 873, 1003, 1134, 1168, 1181–1182, 1257, 1283, 1291
- Bruseen**, Johan, sekreterare, slutl. tullråd, 924, 953, 996
- Bröms**, Peter Isaksson, häradshövding, 988, 1096
- Burtz**, Nils (1724–1765), rådman, slutl. borgmästare i Helsingfors, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 7, 39, 50, 83, 121, 148, 163, 334, 384–385, 407, 518, 715, 786, 1291
- Busck** (Busch), Anders, handels- och rådman i Uddevalla, brukspatron, 1112
- Bång**, Jonas, assessor, 1105–1106
- Bååt**, Seved, friherre, riksråd, riksskattmästare – hans arvingar, 597, 656–657, 1106–1109
- Bäckström**, Johan, bibliotekarie, 1254
- Böcker**, advokattfiskal, 784
- C**
- Camitz**, Anna Sara, änka – hennes make Samuel **Ehrenlund**, 745
- Campbell**, Maria, grevinna – änka efter Herman **Cedercreutz**, 552, 730
- Cardeur**, Claude, läder- och skinnberedare, 1240
- Carlberg**, Johan Gustaf, löjtnant – hans änka Elsa Katarina **Tranæa**, 982
- Carleson** (Carlsson), Edvard, kansli- rådgivare, slutl. president i kommerskollegium, 553, 1491
- Carleson**, (Carlsson), Edvard, kansli- rådgivare, slutl. president i kommerskollegium, 531
- Carlsdotter**, Christina, änka – hennes make Olof **Estenberg**, 1192
- Carlsson**, Anders, gosse, 669–671
- Carlsson**, Hans, länsman, 523
- Carlsson**, Johan von, kammarherre, 1278
- Carlstein**, Jonas, aktuarie, 854, 873
- Cederbielke**, Johan Rudberus, avli- den, friherre, ej introd., justitiekans- ler, landshövding i Västmanlands län, 448–449, 667
- Cedercreutz**, Herman, greve, riksråd – hans änka Maria **Campbell**, 552, 730
- Cederfelt**, Helena, änka – hennes make Anders **Gripenschütz**, 672
- Cederhielm**, Germund Carl, friherre, assessor, slutl. hovrättspres- ident, 721, 1239
- Cederström**, Olof, friherre, riksråd, akademikansler – hans änka Maria Charlotta **Rålamb**, 729
- Celsius**, Olof d.y., bibliotekarie, kyrkoherde i Kungsholms församling, Stockholm, professor i historia vid Uppsala akademi, slutl. biskop i Lunds stift, riksdagsman i präste- ståndet 1755–1756, 563, 593, 631, 1041
- Cervin**, Frans (1705–1789), borgmä- stare i Karlshamn, slutl. lagman, riks- dagsman i borgarståndet 1755– 1756, 4–5, 7, 16–23, 31, 36, 43, 45– 47, 50, 57–64, 67, 69–71, 82, 86–87,

- 89–91, 97–99, 113, 115–117, 123, 136, 149–151, 153, 161, 163–164, 169–170, 175, 178–179, 182, 189–190, 192, 201, 205, 211–212, 218, 222, 230, 236, 239, 251–253, 255, 257, 259, 261–262, 265, 271, 283, 285–286, 289–292, 296, 301, 303, 311, 314, 316, 326–329, 331, 336, 338, 340, 346, 348, 351, 354, 356, 359, 363–364, 369, 375, 384, 389–392, 394–395, 398–399, 405, 415, 422, 425–426, 428, 436, 439, 447, 458, 470, 475, 478, 482, 495, 519–520, 523–526, 529, 537, 539, 542–543, 546, 549, 561, 583–584, 601–604, 617, 623, 631, 633–634, 643, 651, 654, 666, 676, 683, 685, 688–689, 701–702, 704–705, 714, 744–745, 764, 767, 770, 776–777, 783, 785, 787–788, 790–791, 796, 814, 819, 823, 842, 858, 865–866, 873, 891, 893, 902, 906, 914–915, 918–920, 924–925, 930, 942–943, 950, 955, 964, 1013, 1038, 1040, 1051, 1056, 1059–1060, 1064–1065, 1070, 1074, 1091–1092, 1109, 1119, 1121, 1135, 1146, 1148, 1153, 1169–1170, 1179–1180, 1182–1184, 1190, 1205, 1208, 1215, 1230, 1232–1235, 1244, 1256, 1258–1259, 1273, 1285, 1294–1295, 1300–1301, 1306, 1312
- Cervin**, Gustaf, hovrättsauskultant, notarie i borgarståndet 1755–1756, 64, 93, 195, 952, 1310, 1317–1318
- Chenon**, Denis, landskamrer, slutl. räntmästare, 440
- Christiernin**, Adolf Adolfsson, brukspatron, slutl. bergsråd, 1166–1167, 1297
- Christiernin**, Per, rustmästare, 757, 774–775
- Clason**, Isak (1710–1772), grosshandlare i Stockholm, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 4, 21, 23–24, 26, 30, 39–40, 56, 75–76, 86, 154, 163, 171, 190, 193, 363–365, 398, 426, 429–432, 447, 489, 491, 549, 560, 563, 565, 572–573, 579, 596, 657, 703, 714, 746, 749, 752, 790, 796, 798–799, 812–813, 818–819, 882, 922, 925–927, 931, 940, 945, 975, 977, 986, 990, 1011, 1068, 1076–1077, 1107, 1111–1113, 1179, 1213, 1218, 1233, 1245, 1280, 1283, 1303, 1306, 1308–1309, 1312, 1316, 1319–1321, 1326
- Colling**, Johan, kamrer, 656
- Colling**, Olof, bergsråd – hans änka Elisabet (Lisa) **Norman**, 672
- Corall**, Peter, kamrer, 81, 325, 331, 478, 661, 787, 824, 892, 913–915, 1070, 1185, 1318
- Corylander**, Johan, universitetsbibliotekarie, skald, slutl. kyrkoherde i Jämshög, Lunds stift, och prost, 1041
- Creutz**, Gustaf Filip, greve, kanslist, slutl. riksråd, kanslipresident, 792
- Creutz**, Lorens Vilhelm, greve, löjtnant, slutl. överste, 295, 758, 789, 827–828, 898, 954
- Cronhielm**, Jakob, friherre, assessor, avliden, 672
- Cronhielm**, Johanna Regina, friherrinna, 672
- Cronhjort**, Carl Gustaf, friherre, överste, landshövding i Västernorrlands län, slutl. president i krigskollegium, 66–67, 720, 994, 1143, 1274
- Cronstedt**, Carl Johan, greve, överintendent, slutl. president i kammarkollegium, 742
- Cronstedt**, Gabriel, generallöjtnant, 1177
- Cruus af Edeby**, Elsa, friherrinna, hovmästarinna, 472

D

- d'Albedyhl**, Carl Otto, friherre, major, slutl. överstelöjtnant, 801
- Dahl**, Nils (1709–1793), guld- och silverarbetare, slutl. rådman i Linköping, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 7, 39, 50, 57, 164, 225, 480, 1243
- Dahlman**, Nils, rådman i Karlstad, 753
- Dahlmansson**, Anders (1718–1767), sidenfabrikör, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 4, 49, 57, 122, 162, 164, 194, 237–238, 240–241, 249, 262, 265, 304, 432, 480, 488, 558, 566, 641, 644, 659–660, 680, 682–683, 712–713, 764, 866, 896, 935, 978, 1091, 1124, 1163, 1165, 1171, 1222, 1256, 1268, 1283, 1286, 1289, 1291, 1308–1309, 1322, 1328
- Dalin**, Olof von, bibliotekarie, informator åt kronprinsen, slutl. hovkansler, 334, 349–355, 1442
- Danckwardt**, Carl Gustaf, häradshövding, slutl. lagmans titel, 846–847
- Dassau**, Johan Hermansson, 488
- de Besche**, Anna Margareta – änka efter Jakob Albrechtsson **Stare**, 689
- De Bruce**, Johan Fredrik, häradshövding, slutl. vice president i Göta hovrätt, 724, 1026
- de Carnall**, Carl Constantin, major, slutl. friherre, ej introd., 617, 754, 801
- De Geer**, Louis, kammarherre, överintendent, 699, 1137
- de la Chapelle**, Gustaf Julius, förare, slutl. sekundfänrik, 757, 774, 1187–1188, 1287
- De la Gardie**, Magnus Gabriel, greve, riksråd, rikskansler, avliden, 832
- De la Gardie**, Pontus Fredrik, greve, generaladjutant, slutl. en av rikets herrar, 335
- De la Gardie**, Ulrik Gustaf, kammarherre, slutl. en av rikets herrar, 281
- De Laval**, Jean, kapten, slutl. överstelöjtnant, 1192
- Degener**, Jakob Peter, kapten, kapare, 330, 869, 872
- Derbet**, Josef, handelsman, 802–804, 818–819, 924–928, 1110–1111
- Djurklou**, Nils, friherre, generalmajor, landshövding och överkommendant i Kalmar län, slutl. överste, tidigare **Djurklou**, 21, 30
- Dragman**, Isak Johan, kommissarie, slutl. kommerseråd, 868, 923, 953, 962, 995–996
- Drufva**, Peter, kammarråd, landshövdings titel, 780–785, 805–806, 1217
- Drydén**, Sven, generalguvernementssekreterare, 478
- Du Rietz**, Carl Magnus, överstelöjtnant – hans änka Ebba Catharina **Horn af Rantzien**, 672
- Du Rietz**, Gabriel, kapten, 177, 1497–1498, 1500
- Düben**, Joakim von, friherre, kommerseråd, slutl. riksråd, kanslipresident, 377, 553–554
- Dücker**, Teodora Beata – hennes make Gustaf Fredrik **von Rosen**, 922, 983
- Düring**, Johan Christoffer, greve, överståthållare, 388, 757, 952, 1302

E

- Edelfeldt**, Christina, änka – hennes make Johan Gustaf **Edelfeldt**, 656, 1211
- Edelfelt**, Johan Gustaf, ryttmästare – hans änka Christina **Edelfelt**, 656, 1211
- Ehrencrona**, Samuel Gammal, friherre, kammarråd, 1217–1218
- Ehrenfalck**, Carl Leonard, kommissarie, slutl. assessor, 923–924, 962, 996

- Ehrenlund**, Samuel, expeditionsskriverare – hans änka Anna Sara **Camitz**, 745
- Ehrenmalm**, Georg, löjtnant, 1135
- Ehrenmalm**, Josias, löjtnant, slutl. överstelöjtnant, 1270
- Ehrenpreus**, Carl Didrik, greve (ej introd.), riksråd, 1459
- Ehrenreich** (Ehrenreick), Johan Eberhard Ludvig, förvaltare på Grips-holms kungsladugård, slutl. hovråd, 1262–1263
- Ehrenström**, Anders, överjäg-mästare, 444, 563
- Ehrensverd**, Augustin, friherre, överste, slutl. fältmarskalk, greve, ej introd., 512, 881, 913, 924, 1052, 1100, 1195, 1290
- Ekebarck**, Erik, kamrer, slutl. kam-marråd, 932, 950
- Ekeblad**, Claes Christoffer, greve, major, slutl. generalmajor, 855
- Ekeblad**, Claes, d.y., greve, riksråd, överstemarskalk, slutl. kanslipresi-dent, 38, 45, 1278, 1459, 1519
- Ekebom**, Per, kommissarie, slutl. kam-marrevisionsråd, 1158
- Ekerman**, Otto Fredrik, livdra-bant, 1288, 1316
- Ekerman**, Samuel, stadssekreterare, sekreterare i borgarståndet 1755–1756, 29
- Ekestubbe**, Carl Gustaf, kammar-herre, kapten, slutl. major, 1267
- Ekestubbe**, Johan Leonard, riddarhus-sekreterare, slutl. kansliråd, 72, 187, 253, 1241, 1455, 1467, 1492, 1512, 1515, 1521, 1524
- Eklund**, Carl, notarie, assessor, 780–782, 784–785, 806
- Elbfass**, Joakim Gottfrid, socker-sjudare, 569–571
- Eldstierna**, Lars, friherre, kapten, slutl. major, 729
- Elfström**, sockenskrivare, 1094
- Elisabeth I**, drottning av Eng-land, 578, 601
- Enberg**, Markus, kamrer, slutl. kam-marråd, 299, 655–656, 793
- Eneqvist**, Josef, kamrer, 893
- Eneroht**, Daniel, fältnotarie, vice häradshövding, slutl. häradshövding, 550, 808–809
- Eneskjöld**, Bernt Johan, löjtnant, slutl. major, 831–832
- Engberg**, Peter (1714–1778), borgmästare i Nora, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 8–9, 39, 124, 148, 162, 194, 225, 822
- Engelcrantz**, Otto Fredrik, kansliråd – hans änka Anna Beata **Albrecht**, 745
- Engelhardt**, Vilhelm Gerhard von, f. d. korpral och ryttmästare, slutl. överste, 1095
- Engellau**, Johan, borgmästare i Norrtälje, 42
- Engmark**, Anders, notarie, stads-kassör, 785–786, 793–794
- Engström**, Bengt, amiralitetskom-missarie, 1239
- Eriksson**, Erik (1718–1769), borgmästare i Falun, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 6, 39, 50, 57, 63, 163, 190, 224, 480, 773, 1179, 1291
- Eriksson**, Erik, bonde, 1287
- Eriksson**, Peter, skräddarlärning, 1494
- Escholin**, Israel, rustmästare, 757, 774–775
- Essen**, Fredrik Ulrik von, friherre, page, slutl. kammarherre hos kronprinsen, 85
- Estenberg**, Carl, e.o. notarie, slutl. hovrättsråd, 335, 820–821, 1191, 1296
- Estenberg**, Gabriel, fältkamrer, 1191
- Estenberg**, Olof, kansliråd – hans änka Christina **Carlsdotter** – hans arvingar, 1191–1192

Estenbergen (Estbergen), Mattias Henrik, kaptenlöjtnant, slutl. cheflastdragare, 986

F

Fabritius, Erik, adjutant, slutl. löjtnant, 550, 881

Fager, Carl, vice häradshövding, 786, 793

Fahlberg, Johan, skräddare – änkring efter Christina **Wretman**, 651–652, 665, 888–889, 935, 946

Fahlström, Eva Jaquette, fröken, 995

Falck, Per Johansson (1701–1782), rådman i Stockholm, slutl. politiborgmästare, riksdagsman i borgarståndet 1751–1756, 49–50, 52, 57, 121, 164, 193, 221, 224, 291–292, 791, 1134–1135, 1286–1287, 1309, 1313, 1321

Falk, Fredrik Adolf, vice häradshövding, slutl. assessor, 1193

Falkenberg (af Trystorp), Gabriel d.y., friherre, lagman, landshövding i Skaraborgs län, 832, 882

Falkengrén, Christoffer, kommandörkapten, slutl. friherre, riksråd, 894–895

Falkengrén, Germund Abraham, hovrättsråd, slutl. friherre, landshövding i Västernorrlands län, 889

Faxell, Johan (1713–1770), justitiarie i Filipstad, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 11, 16–17, 25, 29, 32–33, 39, 57, 62, 64, 98, 104, 112, 122, 124, 131, 148, 156, 163, 169, 176, 200, 212, 216, 234, 236, 239, 251, 256, 264, 284, 295, 300, 302, 324, 334, 353, 357, 366–367, 370, 385, 392, 396, 402, 408, 414–416, 423, 435, 447, 464, 483, 493–494, 527, 529, 539, 541–542, 553–554, 557–560, 564, 570–571, 574, 588, 606, 613, 616, 618–619, 623–624, 627, 629, 650, 654, 674–675, 680–

681, 683, 701, 715, 724, 747, 750, 763, 765, 767, 783–784, 795, 804, 817, 896, 905–907, 931, 989, 1005, 1012, 1029, 1069, 1116, 1151, 1183, 1190, 1206, 1209, 1215, 1243, 1257, 1283, 1299, 1315, 1326

Feif (Pfeif), Henric, rådman i Stockholm, 507

Fernebohm, Henrik Denison, auskultant, författare, 223, 516–517, 1484–1486, 1488–1490, 1492–1503, 1507–1511

Fersen, Fredrik Axel von, greve, generalmajor, slutl. fältmarskalk, riksråd, lantmarskalk 1755–1756, 984, 1516, 1519

Filenius, Petrus, domprost i Linköping, slutl. biskop, riksdagsman i prästeståndet 1755–1756, 902

Finerus, Carl Ebbe (1700–1770), borgmästare i Nyköping, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 5–6, 15–16, 18, 24, 29, 56, 63, 70, 72, 75–76, 118, 139, 161, 174–175, 178, 214, 216, 236, 248, 294, 296, 298, 309–310, 328, 336, 357, 359–360, 369–370, 374, 391–392, 398, 403, 405, 410, 421, 432, 437, 442, 539, 543–544, 548, 561, 568, 610, 619, 642–643, 645, 694, 781, 816, 842, 879–880, 885, 887, 890, 905, 907, 1040, 1131–1132, 1152, 1163, 1274, 1283, 1306, 1327

Finlay, Robert, grosshandlare, fabriksör, adlad, slutl. kommerseråd, 954, 1030, 1169–1171, 1420

Fleetwood, Gustaf Miles, friherre, major, 472

Fleming af Liebelitz, Otto, friherre, överste, slutl. riksråd, 89, 94, 96

Flodelius, Anders, dräng, 769, 1064

Flodman, Peter, bisittare i skräddarämbetet i Stockholm, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 4, 39, 50, 163, 699, 1169, 1201, 1286, 1309

- Forbus**, Lars, regementspastor vid Västerbottens infanteriregemente, 822–823
- Forelius**, Carl Daniel, hovrättssekreterare, slutl. lagmans titel, 165, 177
- Forsberg**, Olof, stadssekreterare, 1319–1320, 1323–1324
- Forsell**, B. G., rådman i Karlstad, 753
- Forsell**, Jakob (1696–1768), borgmästare i Lovisa, slutl. adlad **af Forselles**, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 6, 56, 63, 75, 77, 194, 200, 300, 513, 608, 978–979, 1117
- Forsén**, Olof, andre predikant vid artilleriet, slutl. kyrkoherde i Frötuna, Uppsala stift, prost, notarie i prästeståndet 1755–1756, 1134, 1198, 1455, 1467, 1492, 1512, 1515, 1521, 1524
- Forsén**, Samuel, landssekreterare – hans arvingar, 1134
- Forsman**, Johan Gabriel (omkr. 1714–1758), handelsman i Södertälje, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 9, 22, 32, 34–35, 76, 81, 96, 113, 120–121, 128, 131, 146, 148, 157–158, 164–165, 186, 220, 284, 298–299, 320, 325, 331, 337, 345–346, 366, 377, 394, 402, 408, 414–415, 429–432, 440, 447, 486, 537, 541, 555, 558, 587, 665, 776, 781, 821–822, 836, 841, 875, 877, 897, 935, 955, 990, 1002, 1111, 1135, 1272
- Forsstedt**, Gottfrida Margareta, hustru, 824–825
- Forsten**, Peter, fältkassör, 733
- Fredenstierna**, Adam, hovrättsråd, justitiekansler, slutl. hovrättspresident, 180, 299–300, 354, 376, 378, 422–423, 581, 720, 749–750, 756, 823, 826, 846, 853, 857, 860, 862, 870, 954, 1039, 1088, 1090, 1093, 1129, 1131, 1150–1152, 1154–1155, 1184, 1186, 1204, 1236, 1264, 1269–1274, 1279, 1298
- Fredrik Adolf**, hertig av Östergötland, prins av Sverige, 47, 231, 239, 241–242, 350, 394, 404, 411, 485, 516, 1194, 1265, 1282, 1295
- Fredrik I**, konung av Sverige, 344, 565, 1388
- Fredrik V**, konung av Danmark och Norge, 250, 728
- Freser**, Åke Henrik, assessor, slutl. adlad och adopt. **Vult von Steijern**, ej introd., 953, 962, 996
- Fries**, Nils Gustafsson (f. förm. 1713, d. 1766), borgmästare i Örebro, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 7, 50, 57, 64, 75, 124, 162, 164, 225, 233, 296, 319–320, 345, 349, 354–355, 357–358, 377, 439–440, 485, 495, 518, 539, 541, 544, 559, 567–568, 574, 584, 604–605, 612, 615–616, 623, 625, 627–628, 643, 660, 667, 681, 685, 700–701, 750, 765, 767–768, 791–792, 800, 814, 824–825, 838, 841, 867, 873–874, 876, 890, 894, 905–906, 923, 926, 936, 949, 989, 1000–1001, 1006–1007, 1036, 1055, 1069, 1097, 1108, 1111, 1124, 1148, 1150, 1158, 1163, 1166, 1180, 1208, 1234, 1238, 1242, 1257, 1259, 1291, 1300, 1311–1312
- Frisendorff**, Fredrik von, friherre, landshövding i Västmanlands län, slutl. riksråd, 519, 833, 845, 867, 879, 897–898, 1119, 1122, 1202, 1245, 1250, 1282
- Fundahn**, Sven, kyrkoherde i Reslöv och (Östra) Karaby, Lunds stift, prost, riksdagsman i prästeståndet 1755–1756, 610, 702
- Fägersten**, Lars, 232

G

- Gadolin**, Jakob, professor vid Åbo akademi, slutl. biskop i Åbo stift, riksdagsman i prästeståndet 1755–1756, 873
- Gedda**, Anders, kapten, 1203
- Genberg**, Isak Simon (d. 1769), rådmän i Sundsvall, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 10, 40, 163, 225, 256, 273, 280, 323–324, 378, 442, 457, 480, 583, 591, 595, 718, 721, 812–813, 987
- Gerdes**, Greta Maria – änka efter Olof **Rangel**, 689
- Gering**, Johan, provinsialmedicinalassessor, 609
- Gertten**, Bernt Conrad von, löjtnant, 1090
- Gertten**, Johan Vilhelm von, kapten, slutl. konteramiral, 988, 1199
- Gertten**, Mauritz Johan von, major, slutl. överste, 763
- Gestrin**, Johan, landsfiskal, 581
- Gezelius**, Mårten, f.d. räntmästare, 1090
- Gierfta**, Christian Johan, skolelev, slutl. kornett, 544
- Gierfta**, Christian, generalmajor, 544
- Giös**, Lorentz Johan, kapten, slutl. landshövding i Österbottens län, 762–763, 1155, 1227
- Giöthberg**, Håkan (1726–1768), ombudsman i Alingsås, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 11, 13, 39, 148, 194, 773
- Gotheim**, Mattias, lantränmästare, 453
- Graan**, Michael Petri, kyrkoherde i Hammedal, Härnösands stift – hans änka Margareta **Salin**, 1083
- Graméen**, Nils, kaptenlöjtnant, slutl. överste, 940
- Granatenhielm**, Samuel, kapten, 1090, 1111
- Graver**, Jacob, grosshandlare, 1169–1170, 1420
- Grefning**, Lorens Ludvig, boktryckare, 1484, 1486, 1488, 1493
- Gren**, Hans, handelsbokhållare, 1194
- Griese**, Anders, kockdräng, slutl. överinspektör, 486, 884–887
- Griese**, Peter, kamrer, slutl. överdirektör, 82, 414, 478, 922
- Grill**, Claes, köpman, kommerseråd, bruksidkare, slutl. direktör i Ostindiska kompaniet, 1308–1309, 1320–1321
- Gripenschütz**, Anders, major – hans änka Helena **Cederfelt**, 672
- Grisheim**, Ernestine von, f.d. hovfröken – hennes make Gustaf Erik **Palmfelt**, 697
- Grooth**, Carl von, landshövding i Uppsala län, friherre, slutl. president i kommerskollegium, 1209, 1238
- Groth**, kaptenlöjtnant, brandvaktskapten, 735, 1156
- Grubbe**, Karl Gustaf, kaptenlöjtnant, slutl. konteramiral, 940
- Gustav II Adolf**, konung av Sverige, 608
- Gustav**, Sveriges kronprins, sedermera **Gustav III**, konung av Sverige, 38, 47–48, 231, 239, 241–242, 329, 332–335, 341, 345–346, 348–354, 370–371, 373, 393, 400, 402, 404, 411, 471, 485, 515–516, 696, 757, 855–856, 1265, 1282, 1289, 1295
- Gyllenadler**, Carl Gustaf, sekreterare, slutl. kammarrevisionsråd, 1158
- Gyllenberg**, Fredrik, greve, president i bergskollegium, 429, 1052, 1203
- Gyllenberg**, Gustaf Fredrik, greve, registrator, slutl. kansliråd, 394, 1487
- Gyllenberg**, Gustaf Samuel, död 1756, greve, landshövding i Nylands och Tavastehus län – hans änka Vendela

- Helena **Oxenstierna af Croneborg**, 343, 385, 1052, 1135, 1214
- Gyllenborg**, Henning Adolf, greve, hovkansler, riksråd, 208, 656, 759, 903, 973, 991, 994
- Gyllenborg**, Jakob Johan, greve, lagman i Kalmar län, slutl. landshövding, 52, 308–309, 402, 589, 727, 1089
- Gyllencreutz**, Johan, avliden, lagman i Uppland, 1444
- Gyllenhammar**, Johan Gustaf, kaptenlöjtnant, slutl. kommandörkapten, 940–941
- Gyllenspetz**, Ture, kapten, 1096, 1112
- Gyllenstierna af Lundholm**, Gustaf Johan, friherre, f. d. presidentssekreterare, 216
- Gyllensvärd**, Johan Anders, överjägmästare, 789, 1077
- Göransson**(Jöransson), Anders, bonde, 420
- Göthenstierna**, Britta Maria, barn, 889
- Göthenstierna**, Carl Ulrik, barn, 889
- Göthenstierna**, Catharina Margareta, barn, 889
- Göthenstierna**, David, lagman i Västergötland, död 1755, 656, 889–891, 928–929, 1236
- Göthenstierna**, Ebba Eleonora, barn, 889
- Göthenstierna**, Jeanna Andrietta, barn, 889
- Göthenstierna**, Peter David, barn, 889
- H**
- Hacksen**, Alexander Johan – hans far Alexander **Hacksen**, 1134
- Hacksen**, Alexander, hovrättsadvokat, avliden – hans son Alexander Johan **Hacksen**, 1134
- Hadelin**, Hans Peter, barn – föräldrar Hans Peter **Hadelin** och Ulrica **Sjöman**, 833
- Hadelin**, Hans Peter, kammarskrivare – hans hustru Ulrica **Sjöman**, 779, 784, 805–806, 833, 835–836, 1083
- Hadelin**, Petter Ulrik, barn – föräldrar Hans Peter **Hadelin** och Ulrica **Sjöman**, 833
- Hafverberg**, Anna Catharina, hustru till Johan **Landberg**, 544
- Hagelberg**, Jonas von, assessor, slutl. hovrättsråd, 1277
- Hagert**, Gabriel (1707–1774), borgmästare i Borgå, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 4, 10, 24, 42–43, 56, 64, 75, 77, 94, 97, 100, 107, 142–143, 158, 165, 186, 190, 200, 220, 301, 307–308, 332, 365–368, 378, 392, 426, 432, 447, 569, 579, 597, 629, 634, 662–663, 676, 830, 978–979, 1237, 1271
- Hagert**, Thure (1717–1767), borgmästare i Nystad, slutl. justitieborgmästare i Åbo, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 10, 39, 56, 64, 121, 148, 162, 194, 745, 816, 830–831, 1028–1030, 1077, 1291, 1312
- Hagtorn**, Lars, kanslist i borgarståndet 1755–1756, 119–120, 171, 182, 411, 749, 774–775, 952, 1098, 1124, 1137, 1210, 1287, 1310, 1314, 1317–1318, 1328–1329
- Halenius**, Engelbert, professor vid Uppsala akademi, slutl. biskop i Skara stift, riksdagsman i prästeståndet 1755–1756, 172, 187, 195, 208, 531, 673, 702, 1094–1095, 1274, 1511
- Halenius**, Johan, brukspatron, 1147, 1149
- Hallberg**, Peter, betjänt, 823
- Hallenia**, Catharina, änka – hennes make Mikael **Löfberg**, 452
- Halling**, Anna Kristina, borgmästaränka i Norrköping, 689
- Hamilton af Hageby**, Carl Axel Hugo, friherre, överstelöjtnant, slutl.

- landshövding i Kristianstads län, 518
- Hamilton af Hageby**, Carl Otto, friherre, hovkansler, riksråd, slutl. rikskansliråd, 89, 93
- Hamilton af Hageby**, Gustaf David, greve, generallöjtnant, slutl. riksråd, 79–80, 108, 636, 827
- Hammarhjelm**, Johan Laurentz, kaptenlöjtnant, slutl. kommandörkapten, 722, 988
- Hamrén**, Lars, notarie, slutl. assessor, notarie i bondeståndet 1755–1756, 748, 752, 880, 950–951, 953
- Hanell**, Anders Salomon, fabriksör, 22, 30, 188
- Hanell**, Casper Abraham (1711–1781), rådmän i Kalmar, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 6, 31, 184, 188–189, 194, 220, 240, 286, 326–327, 345–346, 359, 406, 457, 466, 539, 588, 627, 670, 677, 683, 715, 783, 788, 792–793, 815, 935, 937, 979, 1004, 1007, 1038, 1047, 1059, 1077, 1114, 1137, 1164, 1259, 1276, 1291, 1294, 1302, 1304, 1312, 1328–1330
- Hanqvist**, Johan (1717–1770), rådmän i Västervik, slutl. borgmästares titel, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 6, 34, 49, 63, 75, 138, 148, 163–164, 175, 200, 220, 224, 300, 314, 368–369, 386, 402, 413, 447, 487, 574, 623, 625, 628, 633, 676, 782, 798, 802, 804, 818–819, 867, 886, 892, 907, 912, 924–925, 927, 934, 937, 964, 979, 1007, 1047, 1052, 1054, 1057, 1059, 1091–1092, 1114, 1148, 1153, 1170, 1183, 1209, 1224, 1233, 1242, 1244, 1255, 1258–1259, 1268, 1270, 1283
- Hansson**, Erik, kronoskattebonde, Västgården, Näsing socken, Vätte härad, Göteborgs och Bohus län, riksdagsman i bondeståndet 1755–1756, 988, 993
- Hansson**, Hans, bonde, 1275
- Hansson**, Josef, nämndeman, Mossebo, Kinds och Redvägs härader, Älvsborgs län, riksdagsman i bondeståndet 1755–1756, 51, 119, 171, 184, 209, 242, 287, 318, 339, 387, 436, 468, 562, 604, 641, 698, 749, 1037, 1039, 1055, 1079, 1188, 1269, 1295
- Hasselgren**, Niklas, grosshandlare, skeppsredare, 1309
- Hastfer**, Gustaf Bernt, major, kammarherre, slutl. friherre, 263, 1297
- Hausswolff**, Bernhard Reinhold von, landshövding i Kopparbergs län, 769, 1167
- Hausswolff**, Eberhard Salomon von, kammarråd, 895, 1162
- Hausswolff**, Hans Reinhold von, kapten, slutl. major, 769
- Hausswolff**, Justus Christoffer, kyrkoherde i Ridderholmens församling, slutl. i Sankta Klara församling, Stockholm, riksdagsman i prästeståndet 1755–1756, 1288
- Hedenberg**, Fredrik, pärlfiskeriinspektör, 1267
- Hederhielm**, Gustaf Otto, kammar-skrivare, slutl. kammarrevisionsråd, 1177
- Hedman**, Abraham, direktör, 911
- Hedman**, Anna Lisa, piga, 824–825
- Hedmansson**, Anders, kamrer, slutl. revisor, 840–843, 1316
- Hedvig Eleonora**, drottning av Sverige, 912
- Hegardt** (Hæggardt), Göran (Georg), advokatfiskal, slutl. kommerseråd, 447, 690, 924, 953, 996
- Hegardt**, Peter Fredrik von, assessor, revisionssekreterare, statssekreterare, slutl. friherre, 1026

- Heijke**, Detlof, bergmästare, assessor, bergsråd, slutl. adlad **Heijken-skjöld**, 555
- Heijne**, Georg von, överste – hans änka Inga Maria Adlerberg, 1268
- Heland**, Johan von, protokollssekreterare, expeditionsssekreterare, kansliråd, slutl. statssekreterare, 1316, 1466, 1475, 1520
- Hellberg**, Jonas, borgare, 769, 1064, 1066, 1088
- Hellberg**, Samuel, råd- och handelsman, 463, 476, 479
- Helleday**, Henrik (1702–1767), stadsnotarie, rådmän i Stockholm, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 4–5, 14–15, 22, 26, 28, 30–32, 34, 57, 63, 71, 73, 75, 77, 83, 85, 88, 91, 97–98, 102, 109, 114, 117–118, 164, 178, 208, 211, 221–222, 229, 236, 239, 241, 244, 248, 252, 272–273, 277–278, 286, 291–292, 295, 300, 345, 391, 413–414, 477, 480, 490–492, 594, 713–714, 792, 838, 840–841, 866, 886–887, 898, 936, 950, 953, 964, 1012–1013, 1153, 1170, 1184–1185, 1188–1189, 1301–1302, 1308–1309, 1312, 1320, 1324–1325, 1329
- Hellenius**, Anders, notarie, skrivare, proviantmästare, slutl. räntmästare, adlad af **Enehielm**, ej introd., 384
- Hellenvenskij**, boktryckargesäll, 1495
- Herkelius**, Anders, luntmakare, 379
- Herkepæus**, Anders Gottlieb, kanslist, slutl. borgmästare i Nåden-dal, 594
- Herkepæus**, Peter (1691–1764), justitieborgmästare i Uppsala, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 5, 8, 57, 75, 83, 124, 162, 180–181, 255–256, 331, 457, 566, 715, 785, 866, 891, 1097, 1135, 1209, 1277
- Hermanni**, Simon Daniel, brukspatron, 812
- Hermansson**, Mattias von, kansliråd, slutl. greve, riksråd, president i kammarkollegium, ledamot av Svenska Akademien, 1110, 1491
- Hermelin**, Carl Johan, livdrabant, slutl. grenadjärkapten, 1263
- Hermelin**, Nils Malkolm, livdrabant, slutl. kapten, 824–825
- Hesse**, Ludvig von, auditör, manufakturkommissarie, 180, 210
- Hierne**, Erland, bergmästare, advokatfiskal, assessor, 419, 716–717
- Hierta**, Per Filip, kammarherre, slutl. hovmarskalk, 449
- Himæus**, Abraham, kontorskriivare, 1155
- Hising**, Mikael d.y., handelsman, 668
- Hjortsberg**, Jonas Laurentii, kyrkoherde i Kjula, Strängnäs stift, 704
- Hjärne**, Carl Urban, författare, slutl. kammarherre, 419
- Hjärne**, Erland Fredrik, advokatfiskal, slutl. bergsråd, 554–555, 664, 716
- Hoffmeister**, Anton, sekreterare, häradshövding, slutl. protonotarie, 794–795
- Hoffing**, Nils Elias, sekreterare, slutl. kommerseråd, 880, 950–951, 953
- Hollender**, Peter, fänrik, handelsman, 526
- Hollsten**, advokat, 26
- Hollsten**, Georg, borgmästare i Hedemora, 540
- Holm**, Arvid, vaktmästare, 1317–1318
- Holmqvist**, Olof (1696–1756), rådmän i Strömstad, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 13, 164, 293–294, 313, 411, 436, 533, 549
- Holmström**, Carl Gustaf, kammarskriivare i kammarrevisionen, slutl. revisor, 1177
- Holsten**, Lars, vice häradshövding, 637

- Holtz** (Holst), Moses (1703–1782), knappmakarålderman i Stockholm, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 4, 49, 122, 124, 162, 164, 249, 286, 297, 342, 473, 531–532, 659–660, 695, 981, 1169, 1219, 1308–1309, 1318
- Horn af Ekebyholm**, Adam, greve, överste, slutl. riksråd, riksstallmästare, 83
- Horn af Rantzien**, Ebba Catharina, grevinna – hennes make Carl Magnus **Du Rietz**, 672
- Horn af Rantzien**, Gustaf Jakob, friherre, hovmarskalk, 757, 773–775, 903–904, 906, 908, 935, 937, 1227, 1263
- Horn af Rantzien**, Lovisa Ulrika, friherrinna, 904–906, 935
- Horn af Rantzien**, Märta Helena, änka – hennes make Carl Henrik **Wrangel af Adinal**, 672
- Horn af Åminne**, Anna Regina – änka efter Erik Mattias **von Nolcken**, 727, 730
- Horn af Åminne**, Christer, friherre, kammarherre, 1110
- Hornstein**, köpman, 347
- Hultbom**, Anders (1704–1771), handelsman i Ekenäs, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 11, 13, 51, 148, 163, 165
- Hultin**, Johan, länsman, 1094
- Hultman**, Johan, sergeant – hans hustru Greta **Alm**, 825
- Hummelhielm**, Hans, landshövding i Hallands län, 60, 555
- Huss**, Johannes Laurentii, kyrkoherde i Selånger, Härnösands stift, riksdagsman i prästeståndet 1755–1756, 960–961, 1083, 1099
- Håkansson**, Olof, nämndeman, Lösen, Blekinge län, talman i bondeståndet 1755–1756, 193, 195, 198, 201, 204–205, 209, 227, 231, 1085, 1201–1202, 1295, 1329–1330
- Hård af Segerstad**, Hedvig Eleonora, änka – hennes make Nils **Lilliehöök af Fårdala**, 672
- Hård**, Catharina Elisabeth Lovisa, 386, 995
- Hård**, Johan Ludvig, greve, överste, slutl. generallöjtnant – hans hustru Ulrika Juliana Henrietta **Wachtmeister af Johannishus**, 768, 1096, 1156
- Hårleman**, Carl von, friherre, överintendent – hans änka Henrika Juliana **von Liewen**, 727, 730, 1212
- Hägg**, Magnus, livdrabant, 824–825
- Häggroth**, Erik (1720–1770), rådman i Lindesberg (Linde), riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 9, 39, 162, 194, 225, 331, 496, 518, 773, 931, 1291
- Hästesko-Fortuna**, Lars Henrik, kapten, 294, 635, 637, 677–678
- Hök**, Georg Reinhold (1715–1786), borgmästare i Skövde, slutl. landssekreterare, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 10, 39, 57, 64, 122, 124, 162–163, 194, 225, 334, 480, 1065, 1184
- Höpken**, Anders Johan von, friherre, kanslipresident, riksråd, slutl. greve, 192, 1459, 1491
- Höpken**, Carl Fredrik von, friherre, statssekreterare, slutl. president i kammarkollegium och kammarkommissionen, 94, 97, 99, 151, 695, 991, 1280, 1473, 1491
- Hülphers** (Hylpers), Abraham (1704–1770), handels- och rådman i Västerås, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 7, 21, 56–57, 83, 94, 99, 112, 115, 130, 133, 141, 144, 148, 157, 164, 186, 205, 216, 224, 255, 317, 441–442, 447, 463, 476, 479, 539, 548, 552, 560, 575, 585, 588,

591, 594, 646, 705, 773, 921, 1058, 1069, 1108, 1137, 1151, 1170, 1172, 1182, 1291

Hülphers (Hylpers), Nils (1712–1776), postmästare, rådman i Hedemora, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 9, 39, 56, 133, 162, 165, 225, 301, 331, 703, 773, 1069, 1181

I

Ibsonne, e. o. kanslist, 1317

Ichsell, Jakob, pagehovmästare, slutl. svensk agent i Hamburg, 354–355, 778–779

Iggström, Anders, landssekreterare, assessor, 1241–1244

Ihre, Johan, professor, slutl. kansli-råd, 809, 843–844, 846

Ihrmark, Stina, piga, 824–825

In de Betou, Johan, handelsman, slutl. politiborgmästare i Stockholm, 1308–1309

Ingman, Anders (omkr. 1700–1761), borgmästare i Vänersborg, slutl. landskamrer, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 8, 24, 39, 50, 57, 60, 64, 83, 124, 163–164, 213, 272, 277, 282, 285–286, 296, 311, 331–334, 339, 346–347, 352, 361, 365, 375, 385, 413–414, 425, 428–429, 432, 439, 465, 493, 511, 513, 574, 595, 614, 624, 627–629, 644, 646, 648, 664, 675, 677, 705, 754, 793, 887, 998

Ingman, Anders Fredrik, kammarskri-vare, slutl. bokhållare, 1276

Ingman, Fredrik (1698–1759), borg-mästare i Borås, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 8, 23, 50, 57, 60, 80–81, 92, 113, 118, 124, 164, 173, 205, 208, 219, 222, 228–230, 238, 247, 250, 271, 299–300, 303, 308–309, 317, 376, 380, 391, 399, 403, 412–413, 442, 457, 463, 524, 545, 547, 557, 561, 566, 574, 588,

657, 663, 670, 675, 697–698, 724, 754, 776–777, 784, 791, 808, 815, 845, 852–853, 871, 877, 886, 888, 918, 934, 1058, 1108, 1131, 1155, 1162, 1167, 1197, 1199, 1238, 1284, 1306, 1312

Insenstierna, Fredrik Ulrik, kammar-herre, slutl. landshövding i Väst-manlands län, 651–652, 665, 888

J

Jacobsson, Niklas von (tidigare Jakobsson), handelsman, asses-sor, 570, 802–804, 818–819, 924–928, 1110–1111, 1349

Jacobsson, Sven, lektor i Göteborg, prost, kyrkoherde i Lundby och Tuve, Göteborgs stift, riksdagsman i prästeståndet 1755–1756, 701, 1102

Jansson, Axel – se **Jonasson**, Axel

Jansson (Johansson), Erik, nämnde-man, Munktorps socken, Snevringe härad, Västmanlands län, riksdags-man i bondeståndet 1755–1756, 197, 844, 1296

Jennings, John, köpman, bruksägare, slutl. hovmarskalk, 954, 1030

Johansson, Anders, nämnde-man, 755–756, 761

Jonasson (Jansson, Jonsson), Axel, bonde, Flemmingeland, Madesjö socken, Södra Möre härad, Kalmar län, riksdagsman i bondeståndet 1755–1756, 1154, 1215, 1226

Junbeck, Abraham (1715–1776), borg-mästare i Falköping, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 11, 58, 364, 883, 887

Juslén, Johan Gabriel, sekreterare, slutl. hovrättsråd, 1314

Jägerhorn af Storby, Otto Mauritz, kapten, 1080

Jägerskiöld, Carl Johan, häradshöv-ding, 778

Jönsson, Hans, bonde, 1241

Jönsson, Måns, nämndeman, Hov, Hovs socken, Bjäre härad, Kristianstads län, riksdagsman i bondeståndet 1755–1756, 1155, 1291

Jöransson – se **Göransson**

K

Kafle, Ebba Maria, änka – hennes make Johan Fredrik **Langen**, 672

Kalsenius, Andreas, biskop i Västerås – hans änka Elisabet **Lemoine** (se även professor Kalsenianus), 649, 845, 1131, 1173

Karl X Gustav, konung av Sverige, 379

Karl XI, konung av Sverige, 379, 903, 1061, 1198, 1388, 1436, 1458

Karl XII, konung av Sverige, 322, 809, 827, 1353, 1436

Karl, hertig av Södermanland, prins av Sverige, sedermera **Karl XIII**, konung av Sverige och Norge, 47, 231, 239, 241–242, 350, 394, 404, 411, 485, 516, 943, 950, 992, 1194, 1265, 1282, 1295

Kaulbars, Johan Fredrik von, friherre, generalmajor, landshövding och överkommendant i Göteborgs och Bohus län, slutl. general, 90–91, 556, 828, 1516–1517, 1526, 1529

Kellander, Nils, borgmästare i Jönköping, 208

Kierman, Gustaf (1702–1766), rådman i Stockholm, talman i borgarståndet 1755–1756, 3–4, 11, 13–18, 21–24, 39, 49, 883, 1199, 1210, 1324–1325, 1328–1329

Kiernander, Carl Gustaf, f.d. postmästare, 748, 754, 895–896, 1181–1184, 1246

Kihlman, Anders Erik (1708–1784), borgmästare i Sigtuna, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 9, 57, 124, 148, 163, 177, 194, 225, 237,

283, 317, 319, 345, 670, 992, 1049, 1059, 1066, 1167, 1195, 1291, 1312

Kihlman, Magnus, student, slutl. komminister i Övre Ullerud, vice pastor, Karlstads stift, 1066

Kihlman, Sven, komminister i Övre Ullerud, Karlstads stift, slutl. vice pastor, 1066

Kilberg, Erik, borgmästare i Öregrund, stadssekreterare – hans änka Elisabeth **Berg**, 689

Kinborg, Carl Johan (1717–1806), borgmästare i Söderköping, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 8–9, 12, 75, 164, 200, 225, 334

Kiöhler, Anders, järnsmidesmästare, 122

Kiörning (Körning), Olof, superintendent, slutl. biskop i Härnösands stift, riksdagsman i prästeståndet 1755–1756, 226, 341, 610, 1173

Klinckowström, Leonard, kansliråd, statssekreterare, slutl. friherre, ej introd., 1181, 1491

Klingenstierna, Samuel, professor i matematik vid Uppsala akademi, slutl. statssekreterare, 394, 484

Klingspor, Christian Fredrik, kammarherre, assessor, slutl. vice hovrättspresident, 467, 847

Klingspor, Christian Joakim, överstelöjtnant, 845, 896, 914, 992, 1039, 1189

Knorring, Isak von, friherre, kammarherre, 281

Knutinen, Lars, bonde, 1089, 1093–1094

Koch (Kock), Michael, (1715–1789), borgmästare i Uddevalla, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 9, 56, 63, 75, 77, 107, 112, 148, 174, 185, 194, 220, 288, 290, 328, 334, 344, 395–397, 491, 555–556, 584, 587, 593–594, 606, 619, 625, 627,

629, 677, 680–681, 770, 788, 1002, 1004, 1007, 1029, 1075, 1077, 1133, 1140, 1257, 1312

Kothen, Leonard Gustaf von, auditor, 701

Kristina, drottning av Sverige, 379, 830, 1339, 1387

Kröger, Nils (1709–1775), borgmästare i Piteå, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 10, 55, 57, 122, 163, 331, 378, 646, 979

Kumlin, Lars, boktryckarlärning, 1495, 1502, 1508, 1511

Köhler, Johan Didrik von, överstelöjtnant, slutl. överste, 898

Köhler, Maria Gustava von, friherinna – änka efter Carl Fredrik **Lood**, 551, 729

Köhnigstedt, Edvard Gregorius von, överadjutant, slutl. överstelöjtnant, 855, 1151

Körning – se **Kiörning**

L

Lagerberg Adam Otto, greve, kammarherre, slutl. landshövding i Skaraborgs län, 1516

Lagerberg, Carl, friherre, ej introd., justitiekansler, slutl. riksråd, 74, 97, 99

Lagerfelt, Gustaf Adolf, landshövding i Östergötlands län, 755–756, 1314

Lake, Hans Leonard, kapten, 451

Lange (Lang), Abraham (1708–1787), borgmästare i Visby, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 6, 13, 24, 56, 63, 75, 77, 93, 99, 148, 155, 180, 184, 188–189, 194, 210, 259–260, 262–265, 274, 277–279, 289–290, 298, 349, 361, 385, 466, 476, 480, 488, 496, 510–511, 523, 530, 560, 590, 671, 675, 696, 721, 776, 787, 818, 844, 854, 905, 908, 911, 919–921, 923–924, 926, 929, 932, 956, 994, 1038, 1047, 1076–1077, 1081,

1117, 1119, 1151, 1153, 1180, 1197, 1219, 1225, 1248–1249, 1258, 1283, 1300, 1305

Langen, Johan Fredrik, ryttmästare – hans änka Ebba Maria **Kaffe**, 672

Langenberg, Eric, faktor, 463, 476

Lannerstierna, Magnus Vilhelm, kapten, slutl. major, 1112

Lantingshausen, Jakob Albrekt, generalmajor, slutl. friherre **von Lantingshausen**, överståthållare, 89, 94, 97, 99, 991, 1236–1237

Larsson, Jacob, häradsdomare, Lidetorp, Nysunds socken, Närke och Värmlands län, riksdagsman i bondeståndet 1755–1756, 217, 227, 254, 355, 462, 548, 626, 639, 706, 722, 725, 823, 876–877, 897, 954, 974, 1129, 1168, 1204, 1238, 1281, 1511

Larsson, Jonas, rusthållare, Gällerstena, Sunds socken, Ydre härad, Östergötlands län, riksdagsman i bondeståndet 1755–1756, 1137

Larsson, Lars, nämndeman, Ransäters socken, Kils härad, Närke och Värmlands län, riksdagsman i bondeståndet 1755–1756, 197, 221, 823, 844, 1066, 1187

Laurin, Anders Otto, kammarskriver, slutl. landskamrer, 549, 1046, 1317

le Febure (Lefebure), Jean Henry (Johan Henrik) (1708–1767), grosshandlare i Stockholm, direktör i Ostindiska kompaniet, slutl. adlad, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 4, 21, 56, 74, 76, 122, 124, 162, 193, 386, 570, 744–745, 792, 977, 994, 1309

Lebell, Casper (1717–1787), rådmän i Kristinestad, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 10, 12–13, 39, 51, 148, 163, 225, 319, 331, 378, 392, 400, 431–432, 458, 518, 527, 583, 593, 646, 830–831

- Leijonhufvud**, Axel Gabriel, friherre, kapten, slutl. hovrättspresident, 856
- Leijonstedt**, Carl Vilhelm, greve, kapten, slutl. landshövding i Västerbottens län, 948
- Leijonstedt**, Olof, greve, kammarråd, landshövding i Västerbottens län, 374
- Leijonsten**, Georg Vilhelm, kapten, slutl. kommandörkapten, 940
- Lemoine**, Elisabet, änka – hennes make Andreas **Kalsenius**, 1173
- Lenngren**, Karl Erik, kyrkoherde i Västerljungs församling, Strängnäs stift, 439
- Leuhusen**, Carl Axel, friherre, hovmarskalk, 528
- Lewenhaupt**, Mauritz Casimir, greve, överstelöjtnant, slutl. generallöjtnant, 1041
- Liedbeck**, Lars, professor i matematik vid Lunds akademi, 436, 443
- Liewen**, Bernt Vilhelm von, friherre, överste, slutl. generallöjtnant, 607
- Liewen**, Carl Gustaf von, friherre, kammarherre, slutl. landshövding i Stockholms län, 775, 903–904, 908
- Liewen**, Hans Henrik von, greve, generalmajor, slutl. riksråd, riksmarskalk, 1188
- Liewen**, Henrika Juliana von, grevinna – änka efter Carl von **Hårleman**, 727, 730, 1212
- Lillie (af Aspenäs)**, Helena, avliden, 579–580
- Lillicrona**, Casimir Vilhelm, löjtnant, slutl. brandvaktskapten, 1276
- Lilliegren**, Axel Germund, auskultant, förare, slutl. löjtnant, 863
- Lilliehorn**, Gert Julius, löjtnant, slutl. överstelöjtnant, 1136
- Lilliehöök af Färdala**, Nils, ryttmästare – hans änka Hedvig Eleonora **Hård af Segerstad**, 672
- Lilliehöök af Gälaled och Kolbäck**, Carl Johan, överstelöjtnant, 762
- Lilliemarck**, Laurentius Stigzelius, ärkebiskop – hans arvingar, 1069
- Lillienberg**, David, vice härads-hövding, 1158
- Lillienberg**, Erik Gustaf, överste, slutl. friherre, ej introd., general-löjtnant, 697, 778
- Lillienberg**, Johan Georg, landshövding i Åbo och Björneborgs län, slutl. president i bergskollegium, 388
- Lillieström**, kapten, 791
- Lind**, Christopher, handelsman, 1068
- Lind**, Erland, byggmästare, 878
- Lindcrantz**, Lars, kornett, 1270–1272
- Lindeman**, Hans (1701–1761), handels- och rådman i Stockholm, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 4, 21, 57, 75, 124, 162–163, 232, 279, 306, 325, 478, 490, 663, 875, 932, 954, 990, 1002, 1077, 1112, 1121, 1170, 1172, 1291, 1308–1309, 1321–1322
- Lindenstedt**, Vilhelm, landshövdingstitlet, 101, 107, 1440, 1442
- Lindhielm**, Hedvig Eleonora, änka – hennes make Reinhold Gustaf **Modée**, 826
- Lindström**, Lars, handelsman, 852
- Linnerhielm**, Olof, hovrättsråd, slutl. justitiekanslers titel, 829
- Lithou**, Gustaf, kapten, poet, 1042
- Liungman**, Carl Fredrik, slottsskriver, 984
- Livin**, Claes Johan, komminister i Kungsholmens församling, Stockholm, 1184
- Lohman**, Anders, kassör, 232–237, 244, 246–247, 278, 290–291, 836–840
- Lood**, Carl Fredrik, platsmajor – hans änka Maria Gustava von **Köhler**, 551, 729

Lood, Per Gabriel, överstelöjtnant – hans arvingar, 889–890

Lostierna, Anders, registrator, slutl. protonotarie, 407

Lovisa Ulrika, drottning av Sverige, 47–48, 556–559, 660, 1223–1224, 1289, 1512–1513, 1516–1519, 1521–1524, 1526–1527, 1529–1530

Lundberg, Martin (1708–1779), borgmästare i Härnösand, slutl. häradshövding, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 8, 10, 57, 64, 83, 121, 164, 225, 255, 273, 280, 331, 366, 378, 385, 409, 415, 421, 432, 447, 457, 471, 511, 575, 582–583, 591, 598, 619, 632, 639–640, 694, 699–700, 704, 715, 721, 790, 813, 858, 893, 941, 956, 958, 963, 979, 1049, 1107–1108, 1113, 1217, 1312

Lundén, Daniel Andersson, kanslist, slutl. kassör, 108–109

Lundmark, Daniel, bankosekretärerare, 1073

Lustig, Lars, gardessoldat, 757, 840

Lybecker, Claes, friherre, hovjunkare, 420

Löfberg, Mikael, häradsfogde – hans änka Catharina **Hallenia**, 452

Lönnbom, borgmästare, 616

Lönnrot, Carl Magnus (1720–1771), borgmästare i Askersund, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 9, 39, 51, 57, 124, 148, 162–163, 225, 296, 539, 609, 1035, 1167, 1285

Löwe (Löwen), Georg, generaladjutant, 1298

Löwen, Axel, greve, riksråd, generalguvernör, akademikansler, 544

Löwenhielm, Carl Gustaf, friherre, riksråd, slutl. greve, kanslipresident, 265, 1459

M

Malmerfeldt, Olof, lagman i Ångermanland och Västerbotten, slutl. landshövding, 320, 339, 374–378, 409, 542, 1097, 1151, 1240, 1263

Malmsten, Olof (1720–1797), vice borgmästare i Säter, slutl. lagman, slutl. adlad **af Malmsten**, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 7, 11–13, 15, 32, 36, 58, 64, 66, 85, 104–105, 112, 115, 132, 143, 145–147, 150, 174, 176, 179, 189, 191, 204–205, 216, 222, 225, 238–239, 338, 347, 351, 370, 373, 395, 397, 424, 842, 921

Mannerhierta, Lars Adolf, major, slutl. överstelöjtnant, 855

Manquer, Jakob, kyrkoherde i Munsö, Uppsala stift, prost, riksdagsman i prästeståndet 1755–1756, 320

Marschell, Jacob, sekreterare, 785–786, 793

Mattsson, Matts, bonde, Viljattula, Lokalax socken, Vemo härad, Åbo och Björneborgs län, riksdagsman i bondeståndet 1755–1756, 816, 930

Maville, Peter Sebastian, kammarförvant, 1214

Meijendorff von Yxkull, Charlotta Juliana, fröken, 452, 672

Meijerfeldt, Johan August, greve, major, slutl. fältmarskalk, 1099

Meldercreutz, Jakobina Maria, änka – hennes make Carl Johan **Stiernstedt**, 730

Mellin, Olof, slusskrivare, 817, 821, 1067

Menzelius, Peter, kammar-skrivare, 985

Mether, Jacob, auditör, 1134

Moberg, Samuel, rådman, 888

Modée, Reinhold Gustaf, kansliråd – hans änka Hedvig Eleonora **Lindhielm**, 826

- Modin**, Nils (1711–1764), handelsman i Stockholm, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 4, 57, 130, 156, 160, 262, 314, 432, 538, 541, 556, 560, 659–660, 677, 926, 983, 990, 1006, 1057, 1059, 1124, 1135, 1164, 1190, 1259, 1284, 1291, 1308–1309, 1327
- Molitor**, Herman Albrekt, auditör, slutl. brukspatron, 994, 1143
- Mollén**, Thomas, syningskommisarie, 1122
- Momma**, Peter, bankokommissarie, boktryckare, 466
- Montan**, Peter Johan, häradshövding, 1026
- Montgomery**, John (Johan), brukspatron, 1298
- Mozelius**, Gabriel, sergeant, 757, 774–775
- Mozelius**, Lars, assessor, slutl. amiralitetskammarråd, slutl. adlad **Stiernstam**, 775, 1127, 1158
- Muhl**, Robert, generalmajor, slutl. generallöjtnant, 1071
- Muncktell**, Fredrik, konststatsinspektör, 1179
- Myrin**, Svante, krigsfiskal, sekreterare, 790, 941, 958
- Månsson**, Erik, nämndeman, Gäserud, Håbols socken, Vedbo härad, Älvsborgs län, riksdagsman i bondeståndet 1755–1756, 332, 844
- Månsson**, Jonas, bonde, 1241
- Mårtensson**, Lars, bonde, 777
- Mörner**, Christer, överstelöjtnant, 1211
- N**
- Nackreij**, Olof von, vice häradshövding, slutl. friherre, landshövding i Kronobergs län, 548, 855
- Nensén**, Per, kyrkoherde i Fransk-lutherska församlingen, Stockholm, 1161–1162, 1177
- Nessler**, Anders Johansson, kammar-skrivare, slutl. lanträntmästare, 1236
- Nettbom**, Christian, kammar-skrivare, 1214
- Neuman**, Wilhelm, direktör, 732
- Nilsson**, Arvid, 761
- Nilsson**, Lars, bonde, 1050
- Noberg**, kanslist, 1317
- Nolcken**, Erik Mattias von, friherre, hovrättspresident, död 1755 – hans änka Anna Regina **Horn af Äminne**, 727, 730
- Nordbohm**, Jakob, lanträntmästare, slutl. kammarskrivare, 1236
- Nordenadler**, Urban, kommandant vid Varbergs fästning, slutl. major, 309, 343
- Nordencrantz**, Anders, kommerseråd, 725, 791, 800–801, 816–817, 823, 930, 954
- Nordenstam**, Carl Fredrik, generalauditör, slutl. landshövding i Stockholms län, 1143
- Nordensvärd**, Nils, överstelöjtnant, 860
- Nordlind**, Johan, kommissarie, slutl. assessor, 1158
- Nordling**, Henrik, kamrer, slutl. kammarrevisionsråd, 1157–1158
- Noréen**, Axel, vice notarie, fabri-kör, 471, 487–489
- Norman**, Elisabet (Lisa), änka – hennes make Olof **Colling**, 672
- Norman**, Erik, borgare, 896
- Numers**, Carl von, häradshövding, 548, 568, 855
- Nylander**, Johan, biskop i Borgå stift, riksdagsman i prästeståndet 1755–1756, 208, 373, 513, 608
- Nyman**, Hans, inspektör, 510–512, 604, 630, 1161

O

Odeen, Per, kronolänsman – hans hustru Maria Jönsdotter **Silverhäst**, 779, 820

Oelreich, Niklas von, censor librorum, slutl. president i kommerskollegium, 96, 1447, 1451, 1455, 1488, 1493

Olofsson, Anders, bonde, Hillingsäter, Färgelanda, Älvsborgs län, riksdagsman i bondeståndet 1755–1756, 165, 213, 215, 217, 1067

Olofsson, Helge, bonde, 723

Olofsson, John, bonde, 205

Olofsson, Jon (Jan, Jonas), nämndeman, Risnäs, Stigsjö socken, Ångermanland, Västernorrlands län, riksdagsman i bondeståndet 1755–1756, 844, 1155

Omnberg, Johan (1712–1765), borgmästare i Gävle, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 6, 17–18, 24, 26, 32, 50, 56, 64, 75, 77, 103, 107, 119–120, 122, 163, 192, 220, 230, 235, 285, 289, 310, 313, 322, 324, 338, 360–361, 363, 366, 375, 378, 384, 407–408, 432, 435, 486, 496, 520, 525–527, 533, 538–539, 601, 603, 621, 654, 676–677, 702, 705–708, 718, 720, 724, 745–746, 752, 754, 768, 773, 813, 817, 859–860, 879, 901, 941–942, 945, 950, 952, 1012, 1057, 1059, 1111, 1114, 1118, 1135, 1148, 1156, 1190, 1199, 1207, 1209, 1243, 1274, 1302, 1304, 1306–1310, 1312

Orell, Per Bernhard, kommissarie, slutl. kammarrevisionsråd, adlad **Olivestam**, 1158

Osander, Olof, biskop i Växjö stift, riksdagsman i prästeståndet 1755–1756, 51, 121, 843

Oxenskierna (af Croneborg), Vendela Helena, grevinna – änka efter Gustaf Samuel **Gyllenberg**, 1052

P

Paléen, Erik Johan, bondeståndets sekreterare, slutl. adlad **af Palén**, lagman, 195, 198, 201, 204–205, 1201

Palmfelt, Gustaf Erik, friherre, överceremonimästare, slutl. vice landshövding – hans hustru Ernestine **von Grisheim**, 556, 697, 1516–1517

Palmquist, Fredrik, friherre, löjtnant, slutl. major, 393, 648–649

Palmstierna, Nils, friherre, riksråd, 1459, 1519

Palmstruch, Georg Reinhold, generalmajor, slutl. överste, 857, 930

Palmstruch, Georg Vilhelm, major, 857

Palmstruch, Urban Reinhold, kapten, slutl. major, 930

Papke, Christian, e.o. professor vid Åbo akademi, ombudsman, slutl. hovrättsassessor, 1046–1047

Pargoldt, Kristoffer Henrik von, major, slutl. överstelöjtnant, 807–808

Pastelberg, Johan Vilhelm, överstelöjtnant, kommandant i Kristianstad, 1210

Paterssen, Olof, sekreterare, 959, 1156

Pechlin, Carl Fredrik, överstelöjtnant, slutl. generalmajor, 539–540, 575, 921

Pereswetoff-Morath, Alexander, major, 1046

Pernowius, Gustaf, kommissarie, kamrer, 1260

Person, Pehr, bonde, 1241

Persson, Erik, tolvman, Herresta, Skepptuna socken, Seminghundra härad, Stockholms län, riksdagsman i bondeståndet 1755–1756, 197, 844

Persson, Johan (Jan), bonde, Stora Tuna socken, Kopparbergs län, riksdagsman i bondeståndet 1751–

1752, 159, 247, 249, 253–254, 899–900

Persson, Samuel, nämndeman, Funbo socken, Rasbo härad, Uppsala län, riksdagsman i bondeståndet 1755–1756, 845

Persson, Wilhelm, nämndeman, Väst-anfors socken, Norbergs bergslag, Västmanlands län, riksdagsman i bondeståndet 1751–1752, 230, 448

Peterson, Wolter, handelsman, 668

Pfeif, Henrik – se **Feif**, Henrik

Pfeiff, Per Gustaf, överste, slutl. friherre, generallöjtnant, 149, 155, 167, 762, 764–765

Pihl, Peter (1707–1759), borgmästare i Helsingborg, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 7, 16, 19–21, 23, 28, 33, 35–37, 55–56, 70, 75, 77, 140, 163, 168, 181, 224, 706, 744–745, 767, 884, 887, 960, 977, 1134, 1313

Pihlgard, Paul (1713–1775), handelsman i Karlskrona, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 6, 9, 19, 49, 60, 75, 148, 191, 193, 201, 290, 315, 327, 342, 357, 403, 522–523, 525, 543, 586, 601–603, 803, 880, 895, 920–921, 927, 934, 975, 977, 1007, 1056, 1058–1059, 1162, 1224, 1293–1295, 1300

Piper, Carl Fredrik, greve, president i kammarkollegium, 774

Piper, Christina Charlotta, grevinna – änka efter Erik **Brahe**, 774–775, 903–904, 906–908, 935

Piper, Gustaf Abraham, landshövding i Österbottens län, 858–859

Pipping, Henrik, justitieborgmästare i Helsingfors, slutl. hovrättsråd, 1327

Plomgren, Tomas, handelsborgmästare i Stockholm, kommerseråd, talman i borgarståndet 1751–1752, 60, 702, 858, 868, 870, 902, 919, 1302

Podolin, Johan, vice konsul, 471–472

Polhem, Christoffer, direktör, assessor, kommerseråd, 878

Porath (Borath), Hedvig – hennes make Kristoffer **Porath (Borath)**, 726

Porath (Borath), Kristoffer, löjtnant, akademifäktmästare – hans hustru Hedvig **Porath (Borath)**, 725–726

Posse af Säby, Anna, friherrinna – hennes make Daniel Johan **Zander**, 913

Posse, Knut Carlsson, greve, kapten, kavaljer hos prins Karl, slutl. överstelöjtnant, 792

Post, Fredrik von, riddarhusfiskal, slutl. hovrättspresident, 1281–1282, 1288

Preis, Joakim Fredrik, envoyé, kansli-råd, slutl. friherre, 928

Printzensköld, Johan Carlsson, kapten, 922, 983

Pripp, Hans Ebbe, auskultant, slutl. e.o. tjänsteman i sjötullsrätten, 1105–1106

Psilanderhielm, Peter (Per), fänrik, slutl. brigadmajor, 1187–1188, 1287

Psilanderskjöld, Nils, ekipagemästare, amiral, slutl. friherre, amiralitetsråd, 894

Puke, Anna Britta – hennes son Johan (Jean) **Puke**, 775

Puke, Johan (Jean), kapten, 757, 774–775

Putbus, Moritz Ulrik von, greve, president i Wismarska tribunalet, 535, 537

Q

Qvarnström, Anders, kammar-skrivare, 779, 784, 805, 833, 835

R

Raab, Adam Johan, amiralitetskammarråd, slutl. friherre, landshövding i Kronobergs län, 450

Rajalin, Johan von, varvsmajor, slutl. friherre, landshövding och överkommendant i Blekinge län, 979, 1154

Rajalin, Olof von, kapten, slutl. kommandör, 979, 1154

Ramel, Hans, ryttmästare, slutl. friherre, överste, 404, 820

Ramsay, Anders Henrik, överstelöjtnant, slutl. generallöjtnant, landshövding i Nylands och Tavastehus län, 206, 266–267

Ranchstedt, Olof, hovråd, 319–320

Rangel, Olof, borgmästare – hans änka Greta Maria **Gerdes**, 689

Rappe, Christoffer Johan, hovrättsassessor, slutl. landshövding i Åbo och Björneborgs län, 404, 420, 457, 580, 795, 826

Rappholt, Johan Henrik von, brukspatron, 748, 1097

Rath, Gustaf Johan, rådman, slutl. borgmästare i Stockholm, 544–545

Redin, Gustaf (1718–1788), rådman i Halmstad, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 6–7, 39, 90–92, 124, 148, 162, 164, 174, 331, 392, 418, 420, 809, 874, 1065, 1083, 1182

Reinholdsson, Reinhold, stadssekreterare, 753

Renhorn, Nils, notarie i borgarståndet 1755–1756, 24, 883–884, 950–953, 1199, 1210, 1310, 1316–1318, 1476, 1481, 1492, 1515, 1521

Renhorn, Olof Bidenius (1706–1764), borgmästare i Arboga, kommissarie, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 7, 11, 14, 16, 19, 21–22, 25, 28–29, 33, 35–37, 44–45, 55–56, 66–68, 70, 72–73, 75, 77, 80, 82–83,

85–86, 93, 99, 104–107, 111, 114–115, 129–132, 141, 150–151, 166, 168–169, 172, 174, 177–178, 182–183, 186–191, 193, 199–203, 205–206, 209, 215–216, 219, 239–240, 243, 252, 254, 264, 283, 286, 288, 292, 294, 298, 300–301, 303, 309, 319, 327, 334, 336–337, 339–340, 346, 350–352, 357–358, 367–371, 373, 375, 386, 395–397, 401, 405, 409–410, 417, 420–421, 431, 440, 449–450, 463–465, 485, 489–492, 524, 527, 529–532, 544, 546–547, 559–560, 563–564, 566, 569, 572–573, 577, 579, 588, 591–592, 598, 606, 611, 614–615, 619, 625, 628–629, 637, 640, 643–644, 652–654, 657–659, 662, 664–666, 669, 695–696, 698–699, 701–702, 704–708, 722–723, 726–727, 744, 747, 749–750, 758, 766, 774, 780–781, 783–787, 793, 804, 818, 842, 844, 848, 864, 867–868, 870, 875, 885, 887, 890–891, 897, 901, 903–908, 912–913, 915–918, 926, 928, 932, 934–935, 937, 942, 945, 948, 974, 977, 984, 996, 1003, 1005–1007, 1014–1015, 1029, 1050, 1052, 1056, 1064, 1066–1067, 1072, 1081, 1085, 1091, 1094, 1107, 1114, 1118, 1120, 1123, 1141, 1143–1145, 1148, 1169–1170, 1180, 1185–1186, 1188, 1190–1191, 1201, 1203–1205, 1207–1209, 1215, 1225–1226, 1229, 1231–1232, 1235, 1243, 1251, 1253, 1256–1257, 1259, 1261, 1263, 1265, 1273, 1278, 1284–1285, 1295–1296, 1299–1300, 1306–1309, 1312, 1316, 1318, 1326–1328, 1493, 1500, 1505

Renstierna, Fredrik Ulrik, greve, sekreterare, slutl. landshövding i Östergötlands län, 194, 1173, 1241

Reuter, köpman, 347

- Reuterholm**, Axel Gottlieb, friherre, auskultant, kammarherre, slutl. kammarråd, 101, 104, 1443, 1448
- Reuterholm**, Gustaf Gottfrid, friherre, notarie, slutl. landshövdingstitel, 1281–1282
- Reuterholm**, Nils, friherre, landshövding i Närke och Värmlands län, 1026, 1039
- Ribbing af Koberg**, Fredrik, friherre, överstelöjtnant, slutl. greve, överste, riksråd, 855
- Ribbing**, Ebba Jacqueline, grevina, 597
- Richardsson**, Jakob, assessor i antikvitetskollegium, 1098
- Richter**, Maria, änka, 1265
- Ridderhierta**, Erik, ryttmästare, 933, 958
- Ridderstolpe**, Carl Johan, friherre, kammarherre, assessor, slutl. riksråd, 1315–1316
- Ridderstråle**, Gustaf Fredrik, löjtnant, slutl. kapten, 1074
- Risell**, Jöns, notarie, 1179, 1230
- Rizander**, proviantskrivare, 1128
- Robeck**, Jonas, assessor, slutl. justitieborgmästare i Stockholm, 1277
- Rohr**, Babo Joakim Georg von, kapten, slutl. överste, 857–858, 909, 930
- Rosell**, Arvid (1720–1769), borgmästare i Karlstad, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 8, 39, 57, 148, 164, 302, 307, 321, 616, 706–707, 753–754, 791, 933, 1087
- Rosen**, Fredrik Johan von, kapten, 987
- Rosen**, Gustaf Fredrik von, greve, riksråd, generalguvernör – hans hustru Teodora Beata **Dücker**, 692, 922, 983, 1459
- Rosenius**, Erik, kyrkoherde – hans änka Anna **Wekander**, 992
- Rosenstierna**, Mårten, riksrentmästare – hans arvingar, 1090, 1100
- Rospigg**, Johan Johansson, handelsman, 888
- Rospigg**, Johan, rådman i Arboga, 888
- Rothlieb**, Filip Fredrik, assessor i kammarrevisionen, kammarråd, slutl. vice president i kammarkollegium, 298–299, 424, 1069
- Rothof**, Anders Leonard, brukspatron, 864, 1012
- Rothof**, Fredrik, brukspatron, 1167, 1297
- Rothof**, Isak, brukspatron, 864, 1012
- Rothstein**, Anders, handels- och rådman i Stockholm, 1306, 1309
- Roxendorff**, Carl Gustaf, överste, slutl. landshövding i Kalmar län, generallöjtnant, 826
- Rozir**, Johan, revisionssekreterare, ledamot i lagkommissionen, adlad friherre **Rosir**, 1491
- Rudbeck**, Johan Olof, assessor, bergsråd, slutl. vice president i bergskollegium, 1288
- Rudbeck**, Olof Fredrik, överjägmästare, 1235
- Rudenschöld**, Ulrik, assessor, slutl. e.o. kommerseråd, 1060–1063, 1074–1075, 1139
- Ruthström**, Anders Carl, komminister i Sankt Nikolai församling, slutl. kyrkoherde i Hedvig Eleonora församling, Stockholm, 949, 961
- Ruuth**, Gustaf, amiral, riksråd, 99–100
- Råfelt**, Johan, revisionssekreterare, slutl. landshövding i Älvsborgs län, 1026, 1491
- Rålamb**, Hans Gustaf, friherre, kammarherre, slutl. hovmarskalk, 823
- Rålamb**, Maria Charlotta, friherrinna – änka efter Olof **Cederström**, 729

Röngren, Jakob, fältbokhållare, 795, 1192

Röök, Jacob, krigskommissarie, 888

S

Sack, Gottfrid, sekreterare, 1240–1241

Sacklén, Lars (1724–1795), borgmästare i Björneborg, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 10, 50, 103, 124, 147–148, 162, 194, 236, 518, 626, 646, 751, 783, 791, 872, 908, 1053, 1117, 1217

Sahlefeldt, Erik Carl, löjtnant, 1064–1067, 1088

Sahlgren Birgitta, kommerserådinna, handelsidkare, född Ekmarck, 331, 1349

Sahlstedt, Abraham, registrator, sekreterare, 469–470, 622

Sahlstéen, Sven, handelsman, 188

Salander, Erik, kommissarie, 1238

Salin, Margareta, änka – hennes make Michael Petri **Graan**, 1083

Salin, Samuel, översättare, 301

Sandberg, Martin (omkr. 1717–1760), handelsman i Göteborg, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 5, 39, 49, 90, 148, 162, 164, 194, 629, 789

Sandelhielm, Nils, kammarråd, 779–785, 806

Sandström, e.o. kanslist, 263–264, 1317

Schaeij, Peter von, vice hovrättspresident, 1288

Schagerborg, Erik, inköpare, 1499

Schauw, Arvid (1711–1788), handels- och politieborgmästare i Landskrona, slutl. kommerseråds titel, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 5–6, 16–21, 56, 75–77, 80, 86–87, 89, 94, 97, 99, 114, 148–149, 164, 176, 179, 183, 200, 208, 214, 217–218, 220, 250–252, 262, 265,

278, 308, 311, 326, 328, 334, 338, 341–342, 346–347, 351, 353, 368, 371, 373, 376–377, 397, 400, 406–409, 414, 416, 424–425, 428, 430, 476, 482, 492, 495, 518–519, 523, 532, 538, 542, 545–546, 558–559, 561, 566–567, 575, 577, 593, 610–611, 615, 619, 625, 638–640, 643, 645, 659, 662–664, 667, 671, 682, 688, 692–695, 699, 721, 724, 750, 765–768, 777, 780–782, 788, 798–799, 803, 841, 858, 868, 875–876, 891, 894, 902, 905–906, 991, 1000, 1002, 1004, 1006–1007, 1011, 1038, 1075, 1091–1092, 1108, 1111, 1146, 1149, 1164, 1168–1169, 1171, 1179, 1182, 1189, 1206–1207, 1223, 1234, 1243, 1246, 1252–1253, 1256–1258, 1271, 1273, 1277, 1294–1295, 1302–1304, 1306–1308, 1313, 1315–1316, 1318, 1326–1329, 1511

Schedvin, Daniel, korpral, löjtnant, adlad, 756–759

Scheffer, Carl Fredrik, friherre, riksråd, plenipotentiarie, guvernör för prinsarna, slutl. greve, ej introd., kansler, ledamot av Svenska Akademien, 64, 394, 396, 404, 792, 1295, 1459

Scheffer, Ulrik, friherre, överstelöjtnant, plenipotentiarie, slutl. greve, ej introd., riksråd, rikskansli- rådet, 181, 704, 942, 1004, 1106, 1236–1237, 1280

Schenberg, Per (Petrus), teol. dr., rektor i Linköping, riksdagsman i prästeståndet 1755–1756, 701

Schenbom (Schönbom), Anders (1718–1785), fabriksidkare, rådmann i Norrköping, slutl. överdirektör, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 5, 75, 122, 224, 262, 289–290, 569–570, 587, 800, 877–879, 1004, 1013, 1101, 1283

- Schmiedeberg**, Alexander Johan, sergeant, slutl. ryttmästare, 479
- Schröder**, Abraham, handelsbokhållare, 1194
- Schröder**, Georg Claes, överhovpredikant, slutl. biskop i Karlstad, riksdagsman i prästeståndet 1755–1756, 334, 411, 731, 866
- Schröder**, Samuel, direktör, e.o. assessor, slutl. adlad **Schröderstierna**, bergsråd, 1179
- Schultén**, Carl (omkr. 1711–1777), borgmästare i Kristianstad, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 6, 8, 17, 33, 36, 57, 61, 63, 68, 73, 75, 77, 89, 99, 139, 150, 155–157, 162, 165, 206–207, 213, 235, 248, 258, 266, 270–273, 318, 439–440, 442, 453, 567, 662, 667, 669, 682, 706, 744, 833, 953, 961, 1193
- Schultz**, Carl, advokatfiskal, assessor, slutl. bergsråd, 664, 680, 715–717
- Schützer**, Salomon, kamrer, slutl. assessor, 478
- Schönbom** – se **Schenbom**
- Sebaldt**, Carl Fredrik, registrator i justitierevisionen, slutl. justitieborgmästare, 1159
- Segerlund**, Erik, barnhusbokhållare, 968–969
- Serenius**, Jakob, prost i Nyköping, 440
- Serlachius**, Karl, hovrättsadvokat, 254
- Sernström**, Sven, handelsman, 852
- Seth**, Gabriel von, friherre, riksråd, 1459, 1519
- Silfverhielm**, Fredrik, friherre, löjtnant, slutl. överstelöjtnant, 394
- Silfverhielm**, Isak Peter, livdrabant, 165, 205, 213, 215, 217, 789, 817–818, 821, 824–825, 1245, 1263
- Silfverhäst**, Maria Jönsdotter – hennes make Per **Odeen**, 779, 820
- Silfverskiöld**, Nils Gustaf, löjtnant, kapten, 1203
- Silfverskiöld**, Peter, hovrättspresident, 893, 1167
- Silfversparre**, Ingeborg (Inga) – hennes make Vilhelm Gustaf **Wrangel af Fall**, 672
- Silfverstolpe**, Fredrik, protonotarie, slutl. kommissarie, 1288
- Silfverstolpe**, Gudmund – hans änka Britta **Stierncrona**, 995
- Silfverström**, Georg, kammarråd, 298–299, 424
- Silvius** (Sylvius), Herman (1699–1759), rådman, borgmästare i Åmål, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 12, 58, 220, 411, 458, 539, 1087, 1135, 1255, 1291
- Silvius**, David, kommerseråd, avliden, 1442, 1444
- Simonsdotter**, Anna, änka, 1159
- Sjöberg**, Jakob, f.d. fältväbel, 637–638, 1066
- Sjöman**, Ulrica – hennes make Hans Peter **Hadelin**, 833
- Skeckta**, Börje Filip, kapten, 221, 223–224, 226–228, 912, 1085–1086
- Skeckta**, Magnus, major, 223, 725
- Smaræus**, Johan, brukspatron, 812
- Smitt**, Tönnes Henriksson (Hindrichson), skeppare, 869, 872
- Snoilsky**, Johan von, kammarherre, kommandörkapten, varvsmajor, slutl. greve, ej introd., riksråd, 894
- Sofia Albertina**, prinsessa av Sverige, regent av Quedlingburg, 47, 54, 1194
- Soilander**, Per, komminister i Riddarholms församling, Stockholm, slutl. kyrkoherde i Närtuna, Uppsala stift, prost, 1184
- Solter**, Henrik, löjtnant, slutl. kapten, 720–721
- Sommar**, Johan Claes, hovsekreterare, kronofogde, 1314

- Soop af Limingo**, Gustaf, avliden, friherre – hans arvingar, 1039
- Sorbon**, Olof, kornett, slutl. löjtnant, 856
- Spak**, Henrik, inspektör, 1124–1125
- Sparfvenfeldt**, Johan Henrik, kammarherre, hovmarskalk, slutl. hovstallmästare, 1184
- Sparre (af Söfdeborg)**, Carl Hans, greve, amiral, 894
- Sparre**, Fredrik, friherre, hovintendent, slutl. greve, rikskansler, 394
- Sprengport**, Carl Henrik, kapten, slutl. major, 820
- Stackelberg**, Wolter Reinhold, friherre, överste, slutl. greve, general, 1066–1067
- Stahlen**, Otto Herman von, överstelöjtnant, slutl. generalmajor, 898
- Standert**, Hans Fredrik, vice slottsfogde, aktuarie, 1026
- Stapelmoor**, Christoffer Lorens, adlad **von Stapelmohr**, överdirektör, 385
- Stare**, Jakob Albrektsson, borgmästare i Uppsala – hans änka Anna Margareta **de Besche**, 689
- Staël von Holstein**, Carl Jakob, friherre, major, slutl. överste, 322
- Staël von Holstein**, Georg Bogislaus, friherre, generallöjtnant, landshövding och överkommendant i Malmöhus län, slutl. fältmarskalk, 16, 197, 828, 884, 1136
- Stenhagen**, Carl Fredrik, kansliråd, statssekreterare, slutl. ordenssekreterare, 553
- Stenström**, Johan (1697–1770), handels- och rådman, slutl. borgmästare i Ulricehamn, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 9, 57, 76, 81, 88, 113, 123, 137–139, 144, 158, 165–166, 223, 226, 302, 310, 331, 349, 368, 403, 539, 591, 595, 646, 887, 992
- Stichæus**, Salomon Gustaf, landssekreterare, 307–308, 310–311, 343
- Stierncrona**, Brita, änka – hennes make Gudmund **Silfverstolpe**, 995
- Stierneld**, Samuel Gustaf, friherre, överste, slutl. fältmarskalk, 449
- Stierngranat**, Carl Johan, kanslist, slutl. vice president i kammarkollegium, 579, 1491–1492, 1511
- Stiernheim**, Mattias Peter, kaptenlöjtnant, slutl. kommendörkapten, 1199
- Stiernstedt**, Carl Johan, friherre, riksråd – hans änka Jakobina Maria **Meldercreutz**, 730
- Stiernstedt**, Vilhelm, friherre, överstelöjtnant, 762
- Stiernvall**, Erik Johan, löjtnant, slutl. överste, 107
- Stobée**, Lorens Christoffer, generalmajor, landshövding och överkommendant i Göteborgs och Bohus län, 871
- Stockenström**, Erik von, revisionssekreterare, slutl. greve, ej introd., riksråd, president i lagkommissionen, 1204
- Stockenström**, Paul, kamrer i kammarkollegium, slutl. kammarråd, 1046
- Strandberg**, Erik (1680–1760), handels- och rådman i Östhammar, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 12, 39, 58, 163, 220, 225, 378, 534, 595, 606–607, 792, 997, 1009
- Strandberg**, Sakarias, assessor, stadsfysikus, 966
- Strokirch**, Carl Reinhold von, riddarhuskanslist, assessor, slutl. hovrättsråd, 195, 465, 467, 662, 1316
- Stromberg** (Strömberg), Claes, greve, riksråd, 471, 1459
- Ström**, Erik, borgmästare i Stockholm, 506–507, 517, 519, 548

- Ström**, Olof (1702–1764), byggålder-
man i Stockholm, riksdagsman i
borgarståndet 1755–1756, 4, 56, 75,
278, 337, 355, 369, 401, 573, 579,
600, 663, 669, 977, 981, 1050, 1108,
1153, 1169–1172, 1208, 1222,
1308–1309, 1322
- Strömberg**, Claes – se **Stromberg**,
Claes
- Strömcrona**, Nils, avliden, kommen-
dör, 727
- Strömfelt**, Carl Harald, friherre, lands-
hövding i Blekinge län, slutl. i Öster-
götlands län, 179
- Strömfelt**, Otto Reinhold, friherre,
hovrättspresident – hans änka Anna
Magdalena **Taube af Odenkat**, 979
- Strömfelt**, Ulrika Eleonora, friher-
rinna, kammarfröken, slutl. över-
hovmästarinna, 660–661
- Stuart**, Carl Magnus, friherre, general-
löjtnant, 322
- Stuart**, Elisabet, friherrinna, 322
- Stålborg**, Eric, revisionskom-
missarie, 665, 888
- Stålhandske**, Mauritz, härads-
hövding, 423, 451, 677
- Stålsvärd**, Magnus Tjeder, kap-
ten, 757, 774–775
- Sundelin**, Olof, stadsbetjänt, seder-
mera timmerman, 527
- Sunnerberg**, Kristina, frånskild hustru
– hennes frånskilde make Jakob
Bessien och hennes sammanboende
Gabriel **Bejer**, 282–285, 341, 360–
361
- Svan**, Johan Fredrik, rusthållare, Läm-
marp, Bringetofta socken, Västra
härad, Jönköpings län, riksdagsman
i bondeståndet 1755–1756, 1126
- Sveder**, rådman, 670–672
- Sylvius** – se **Silvius**
- Söderberg**, Olof, docent vid Uppsala
akademi, slutl. professor vid univer-
siteten i Halle, 223, 516–517, 1484–
1486, 1489–1490, 1492–1497,
1499–1501, 1503–1505, 1507,
1510–1511
- T**
- Taube af Odenkat**, Anna Magdalena,
friherrinna, änka – hennes make
Otto Reinhold **Strömfelt**, 979
- Taube**, Edvard (Evert) Fredrik, greve,
schoutbynacht, 544
- Taube**, Ernst Ludvig, friherre, kapten,
slutl. major, 1099
- Taube**, Otto Reinhold, premiärkorp-
ral, slutl. stabskornett, 1245
- Tessin**, Carl Gustaf, greve, riksråd,
kanslipresident, slutl. guvernör för
kronprinsen, 332–336, 339, 471,
1459
- Thunberg**, Anders Olofsson, bergmä-
stare, slutl. assessor, 555
- Tibell**, Johan, underlöjtnant, 1182,
1187, 1195, 1287
- Tilas**, Daniel, bergsråd, slutl. friherre,
riksheraldiker, 874
- Tilliander**, Johan Theodor (Jan), bok-
tryckarlärling, 1488, 1495, 1502,
1508, 1511
- Timell**, Johan, häradshövding, 794–
795
- Timm**, Gabriel, brukspatron, 701,
1045, 1197
- Timm**, Johan Paul, brukspatron, 701
- Tisensten**, Per Adolf, löjtnant, 948
- Tomasson**, Matts, bonde, 420
- Torpadius**, Johan Israel, advokatfis-
kal, rådman, notarie i sekreta
utskottet 1755–1756, 507, 517,
1307, 1320, 1456, 1469, 1480, 1485,
1514–1515, 1525
- Tranæa**, Elsa Katarina, änka – hennes
make Johan Gustaf **Carlberg**, 982
- Trapp**, Christian d.ä. (1712–1762),
handels- och rådman i Åbo, riks-
dagsman i borgarståndet 1755–
1756, 6, 56, 75, 159, 200, 220, 287,

368, 447, 671, 785, 791, 807, 851, 945, 1071, 1184

Treutiger, Gustaf Peter (1718–1770), borgmästare i Skänninge, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 9, 39, 50–51, 64, 103, 122, 165, 225, 237, 392, 445, 882, 887, 1314

Troilius, Samuel, biskop i Västerås stift, slutl. ärkebiskop, riksdagsman i prästeståndet 1755–1756, 191, 208–209, 214, 411, 759, 775, 1201

Törneman, Anna Sofia, änka – hennes make Jonas **Törneman**, 450

Törneman, Jonas, kamrer – hans änka Anna Sofia **Törneman**, 450

Törner, Samuel, registrator, 278–279

Törnflycht, Carl Fredrik, greve, kammarherre, slutl. riksråd, 50

Törnflycht, Michael, greve, f.d. överståthållare, 690

U

Ubman, Per (1714–1772), borgmästare i Öregrund, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 9, 24, 44, 57, 64, 71, 89–90, 102, 119–120, 134, 148–149, 159, 162, 187, 190, 200, 223, 225–226, 249, 252–253, 262–264, 277–279, 285, 288, 290, 345–347, 407–410, 613, 1248, 1312, 1325–1329

Ugglä, Erik (1713–1794), borgmästare i Västerås, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 8, 18–19, 21, 23, 25, 28, 33, 35, 37, 49, 51, 57, 60, 62–64, 69, 78–79, 81, 83, 92, 103, 106, 112, 115–116, 123–124, 130, 143, 146, 148, 151, 154, 160, 163–164, 169, 175, 178, 182–183, 189–190, 198–199, 203–204, 215, 219, 257, 316–317, 319, 392

Ulf, Carl, borgmästare – hans änka Kajsa **Ulf**, 317–318, 689

Ulf, Kajsa, borgmästaränka, 60, 317–318, 689

Ulf sax, Anders Magnus, sergeant, slutl. kapten, 479

Ulfvenklou (Wulfklo), Johan Gustaf, kapten, 159, 720

Ulrika Eleonora d.y., drottning av Sverige, 508, 1517

Ungern-Sternberg, Mattias Alexander von, friherre, fältmarskalk, 72, 84, 94, 96, 100–103, 105, 294, 467, 1093, 1433, 1435, 1439

Urlander, Harald, assessor, 698, 1317

Utfall, Jakob von, direktör, 889

V, W

Wachtmeister af Johannishus, Ulrika Juliana Henrietta, grevinna – änka efter Johan Ludvig **Hård**, 1156

Wadenstierna, Carl Erik, protokollssekreterare, slutl. statssekreterare, 810, 1213

Wagner, Erik Crispin, kungl. sekreterare, slutl. adlad **Segercrona**, 1251

Walberg, Nils, fabrikör, 1276

Wallerius, Johan Gottskalk, professor vid Uppsala akademi, 1141, 1160, 1173

Wallman, Peter, strömverksbyggmästare, 800, 877–879

Waltinsson, Jakob, hovauditör, vice häradshövding, 820–821

Wechter, Esaias, handels- och rådman i Åbo, 1071–1072

Wefver, Alexander, vice häradshövding, 870–872

Wefver, Johan, kammarskrivare, slutl. kamrer, 1080

Weidling, Michael, handelsman, dykerikommissarie, 188

Wekander, Anna, änka – hennes make Erik **Rosenius**, 992

Wellschou – se **Wölschau**

Wennberg, Johan Gustaf, borgmästare i Linköping, slutl. häradshövding, 821, 860–862

- Werander**, Carl Gustaf, kyrkoherde i Finska församlingen, Stockholm, 728
- Werner**, Johan Martin, rådman i Lidköping, vald till riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 53
- Wesslou**, Johan Fredrik (1713–1772), borgmästare i Kungälv, slutl. häradshövding, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 12, 24, 29, 58, 63, 91, 118, 121, 160, 162, 194, 228, 336, 352, 365, 398–399, 518, 540–541, 567–568, 596–597, 634, 662, 760, 814, 890, 926, 928–929, 949, 956, 994, 1000–1002, 1090, 1108, 1167, 1224, 1291
- Wessman**, Hillebrand (1717–1789), rådman i Eskilstuna, vice borgmästare, slutl. postmästare, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 8, 39, 50, 148, 162, 225, 484–486, 913, 974, 1131, 1147, 1150
- Westbeck**, Sakarias, kyrkoherde i Öst-erlovsta, Uppsala stift, prost, 551, 834, 1134
- Westbeck**, skräddare, 1494
- Westerblad**, porslinsarbetare, 155, 157, 159, 731
- Westerhof**, Peter, kungl. sekreterare, sekreterare i bondeståndet 1755–1756, 359
- Westman**, Henrik, rådman i Norrköping, 1194
- Westman**, Peter Gustaf, handelsbetjänt i Norrköping, 1194
- Westö**, Paul Wilhelm, skeppare, 1068
- Wettergren**, Petter, handelsman, 17–18
- Wexell**, Svante Didrik, kammarskriver, författare, skald, slutl. kofferdikapten, 121
- Vicken**, Johan Edvard von, kapten, slutl. överstelöjtnant, 874
- Vickenberg**, Fredrik, kanslist, assessor, 1160
- Widerström**, Carl, vaktmästare, 48, 996, 1317
- Widmark**, Conrad (1722–1782), stadssekreterare, borgmästare i Kristinehamn, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 10, 39, 83, 122, 124, 148, 163–164, 200, 319, 324, 334, 518, 560, 646, 859, 1053, 1097, 1165, 1217, 1259, 1262, 1312, 1326, 1328
- Wier** (Wiere), Johan Kristian, kanslist hos bankofullmäktige, 749
- Wigelstierna**, Andreas (Anders), ryttmästare, 1237
- Wiggman**, Anders (1712–1772), borgmästare i Marstrand, riksdagsman i borgarståndet 1755–1756, 7, 34, 50, 57, 64, 75, 90, 122, 194, 206, 209, 224, 360, 381, 391–392, 596–597, 685, 715, 724, 929, 986, 1024, 1035, 1291
- Wijnblad**, Carl, löjtnant, 705, 752, 794
- Wilkens**, Henrik, handelsman, brukspatron, 1316
- Wingeflycht**, Carl, brukspatron, 1192
- Winter**, Anna Charlotta, hustru, 824–825
- Winter**, Maria Elisabeth, jungfru, 824–825
- Wirell**, Claes, kommissarie, slutl. adlad **Lagerstråle**, 1158
- Virgin**, Arvid Bernhard, hovjunkare, assessor, slutl. överinspektör, 1027
- Vogel**, Gustaf, sergeant, 824–825
- Voltemat**, Henrik Julius, professor, informator för prins Karl, slutl. kammarråd, 394, 483–486, 662–663, 667, 669
- Wrangel af Adinal**, Carl Henrik, friherre, fältmarskalk – hans änka Märta Helena **Horn af Rantzien**, 672

Wrangel af Adinal, Georg Gustaf, friherre, överadjutant, slutl. landshövding i Hallands län, 394, 855

Wrangel af Fall, Vilhelm Gustaf, major – hans hustru Ingeborg **Silfversparre**, 672

Wrangel af Lindeberg, Erik, friherre, f. d. lagman på Gotland, 1096, 1263

Wrangel af Sauss, Anton Johan, friherre, riksråd, 1459

Wrede af Elimä, Fabian, friherre, överste, riksråd, 631–632, 1459, 1519

Wrede af Elimä, Henrik Jacob, friherre, f.d. landshövding i Savolax och Kymmenegårds län, 1511

Wretman, Christina – hennes änklings Johan **Fahlberg**, 651, 665, 889

Wulff, Carl, handels- och rådman i Västerås, 463, 476, 479

Wulfklo – se **Ulfvenklou**

Wulfvenstierna, Johan, kammarråd, 1230

Wölschau (Wellschou), Gottfrid, handelsman, 161, 673

Y

Yxkull, Carl Otto, friherre, kapten, slutl. överstelöjtnant, 832

Z

Zander, Daniel Johan, president i krigskollegium – hans hustru Anna **Posse af Säby**, 913, 924, 1052, 1100, 1162

Ziervogel, Evald, vice bibliotekarie, slutl. professor, 721

Å

Åkerhielm af Blombacka, Carl Vilhelm, friherre, kornett, slutl. ryttmästare, 1270

Åkerhielm af Blombacka, Lars, friherre, generallöjtnant, slutl. överste, 1270–1274

Ä

Ädelberg, Teodor Johan, kaptenlöjtnant, 958, 1119, 1311

Ö

Öhrlin, Olof Petri, magister, slutl. kyrkoherde i Vadstena, Linköpings stift, teol. dr., 1086

Örlander, Nils, bagare, 1128

Örnsköld, Per Abraham, sekreterare, e.o. assessor i bergskollegium, slutl. landshövding i Södermanlands län, 554, 1178

SAKREGISTER

A

- Accis, skatt**, 82, 84, 218, 280, 379, 388, 440, 588, 590, 723, 770, 787–788, 811, 824, 867, 870, 915, 959, 1031–1032, 1099, 1120–1122, 1129, 1137, 1149, 1157, 1166, 1239, 1264, 1292, 1300, 1344, 1348, 1382, 1408, 1428
- Adelsfanan**, regemente, 341, 380–381, 1146, 1175, 1232–1234, 1245
- Adlande**, 182–183
- Advokat**, 26
- Advokatfiskal**, 423, 716
- Akademi**, 101, 223, 256, 370, 394, 436, 443, 450–451, 484–485, 512, 539, 544, 567, 595, 613, 622, 643, 649–650, 666, 735, 1339, 1441, 1484, 1486, 1489, 1492, 1510
- Akademihemman**, 735, 1156
- Allmoge**, 93–94, 150, 159, 255, 279, 323–324, 367, 399, 422, 440, 444, 461, 474, 495–498, 514, 553, 576, 581, 619–620, 626, 638, 668, 698, 734, 747, 769–770, 809, 816–817, 831, 833–834, 854, 858–859, 867–868, 879, 893, 909, 914–916, 960, 970, 989, 993, 1027–1028, 1037, 1047, 1055, 1066, 1092, 1099, 1120–1122, 1125–1126, 1130, 1135, 1145, 1172, 1199–1201, 1213, 1218, 1226, 1296, 1333, 1335, 1347, 1356, 1376, 1387, 1395, 1403, 1410, 1412, 1414, 1418, 1471
- Allmogens allmänna besvär**, 405–406, 496, 513, 515, 620, 622, 668, 730, 734, 810, 936, 1027, 1078, 1088, 1099, 1122, 1213, 1215, 1226–1228, 1235, 1250, 1264, 1270, 1281, 1287, 1292–1293, 1299–1300, 1333, 1359
- Allmänna besvär**, 61–63, 71, 88–89, 207, 213, 292, 312, 340, 437, 456, 591, 685, 875, 882, 897, 1092, 1199, 1226, 1289, 1295, 1310, 1317
- Allmänna besvärdeputationen**, 64, 74, 78, 86–87, 164, 278, 290, 332, 389, 392, 413–415, 425, 442, 481, 528–533, 545–547, 549, 562, 621–622, 627, 653, 668, 686, 699, 772, 810, 836, 897, 909, 952, 963, 998, 1012, 1035, 1039, 1056, 1058–1059, 1088, 1144–1145, 1227, 1250, 1277, 1292–1293, 1333
- Allmänning**, 256, 980, 1100, 1125, 1145, 1213, 1218–1219, 1293, 1341, 1375
- Alun**, 1400
- Amiralitet**, 151, 263, 326, 328, 340, 381, 390, 474–475, 480, 536, 545, 567, 722, 832, 895, 1024–1025, 1046, 1078, 1089, 1098, 1101, 1119, 1137, 1162, 1193, 1199, 1211, 1299, 1311
- Amiralitetskollegium**, 536, 689, 832, 895, 940–941, 958, 975–976, 985, 1024, 1414
- Amiralitetsstat**, 787, 895, 1045, 1098, 1101
- Antikvitetsarkivet**, 814–815
- Apotek, apotekare**, 609–610, 1248
- Arbetare**, 237, 241, 454, 456, 711, 731, 797, 900, 1017–1018, 1035–1036, 1080, 1127, 1147, 1163, 1206, 1215, 1240, 1358, 1360, 1367, 1374, 1376
- Armé**, 467, 479, 807, 857, 894, 898, 1046, 1093, 1130, 1203, 1267
- Arrendator**, 384, 433–434, 629, 656, 691, 698
- Arrende**, 80–81, 99, 211, 278, 306, 379–380, 384–386, 407, 418, 429, 433, 457, 468, 478, 496–497, 507–508, 604, 621, 629, 679, 690–691, 697–698, 733–734, 789, 809, 827,

- 854, 874–876, 892, 933–934, 937, 945, 955–956, 969–971, 986, 991, 995, 1031, 1033, 1081, 1093, 1130, 1147–1150, 1156–1157, 1200, 1264
- Arrestering**, 96, 101, 150, 155, 157, 159, 165, 167, 177, 197, 199–200, 202, 204–206, 209, 221
- Artilleri**, 468, 512, 757–758, 764, 774, 824, 874, 881, 891, 949, 964, 1191, 1197, 1247, 1267, 1278, 1287, 1290, 1299, 1356
- Artilleri- och krigsvetenskap**, 512
- Arv, arvinge**, 232, 472, 544, 579–580, 652, 834, 888–891, 906–908, 928–929, 935, 946, 1039, 1069, 1090, 1106–1109, 1160, 1168, 1192, 1235–1236, 1288, 1316, 1405, 1460, 1527
- Assessor**, 207, 298, 423, 467, 554–555, 616, 778, 814–815, 847, 865, 923–924, 950–951, 953, 962, 996, 1047, 1123, 1127, 1157–1158, 1178, 1248–1249, 1260, 1281, 1288
- Auditör**, 180, 298, 300, 567, 597, 701, 820–821, 1042, 1048, 1134, 1143, 1192
- Augmentshemman**, 761, 795–796, 823, 828, 877, 982
- Auktion**, 279, 375, 384, 386, 416, 433, 470, 477, 690, 851, 933, 949, 955, 984, 995, 1043–1044, 1093, 1150, 1157, 1275, 1369, 1402, 1424
- Auktionskammare**, 232, 691
- Auktionsverket**, 690–691
- Avel**, 422, 885, 1027, 1171, 1333, 1344, 1406, 1418
- Avräkningskontoret**, 550
- B**
- Bagare**, 307, 337–338, 355, 383, 472–473, 972, 1128
- Bakugnspenning**, 1408
- Bank**, 251–252, 262, 411, 425, 444, 463–465, 476–477, 509, 697, 704, 712–713, 827, 849, 882, 1045, 1055, 1073, 1238, 1302, 1307–1309, 1314, 1317, 1431
- Bankodeputationen**, 69, 463, 477, 749, 1218, 1321–1322
- Bankokommissarie**, 1073
- Bankoverket**, 749, 1197, 1321–1322
- Bark**, 480–481, 620, 1170
- Barn**, 60, 182–183, 232–235, 237, 244–246, 280, 283–285, 290, 318, 441, 450, 452, 464, 488, 493, 495, 511, 595, 611–612, 651, 670–671, 689, 694, 712, 741, 743, 745, 823, 826, 833, 835–838, 840, 848, 866, 886, 890, 895, 903–907, 935, 964–965, 967–970, 972–973, 980, 999, 1017, 1138, 1146, 1156, 1160–1161, 1168, 1175, 1183–1184, 1204, 1234, 1245, 1265, 1366, 1375, 1411, 1432, 1460, 1522, 1526–1527
- Barnhus**, 283, 330, 450, 552, 609, 637, 821, 823, 832, 866, 885–887, 964, 966–972, 984, 1066, 1105, 1147, 1263, 1290, 1296, 1320
- Barnhusdeputationen**, 965, 1320
- Barnhusverket**, 971, 973
- Barnuppfosttran**, 838, 866
- Bedrägeri**, 401, 477, 1163, 1183, 1221, 1223, 1255, 1362, 1390
- Befordran**, 108–109, 286, 299, 348–349, 424, 467, 469, 478–479, 483–485, 490, 506, 515, 531, 540–541, 554, 567, 594, 596–597, 613, 615–617, 622, 640, 647, 662, 697, 729, 733, 748, 752, 757, 780–781, 783, 786, 790, 793, 801, 806, 808, 815–816, 827–828, 831–832, 841–843, 846, 857, 862, 880, 898, 909, 918, 923–924, 930, 940–941, 948–949, 951–953, 958, 962, 979, 988, 992, 996, 1039, 1042, 1046–1047, 1049, 1059, 1080, 1083, 1087, 1095–1096, 1098, 1106, 1109–1110, 1123, 1125, 1128, 1135–1136, 1154, 1157, 1159, 1162, 1175, 1189, 1191, 1193, 1196, 1199, 1203, 1210–1211, 1214, 1230,

- 1240–1241, 1247, 1251, 1267–1268, 1281, 1285, 1288–1289, 1298, 1310, 1314–1315, 1320, 1324, 1479
- Begravning**, 440, 507, 549
- Bemedlingskommissionen**, 800, 1319
- Bergsbruk, bergverk**, 1124, 1204, 1347, 1367, 1407
- Bergsdeputationen**, 78, 87, 162, 324, 389, 410, 435, 443, 452, 554–555, 561, 630, 655, 666–667, 718, 721, 725, 732, 796, 810–812, 816, 877, 896, 914, 922, 931–932, 945, 954, 960, 963, 997, 1028, 1030, 1036–1037, 1043, 1068–1069, 1097, 1101, 1124–1125, 1137, 1166, 1178, 1180, 1213–1214, 1230, 1236, 1248, 1260, 1297, 1311
- Bergsfiskal**, 555, 630, 716, 943, 1125
- Bergsfogde**, 666, 1282
- Bergsförordningen**, 441
- Bergskollegium**, 97, 192, 323–324, 378, 410, 435, 442–443, 457, 468, 554–555, 664, 715–716, 810, 874, 923, 932, 943, 963, 1178–1180, 1204, 1230, 1248, 1260, 1282, 1288, 1316, 1373, 1402, 1405
- Bergslag**, 93, 358, 363, 452, 572, 577, 923, 960, 1055, 1123, 1311, 1359, 1373, 1385, 1414
- Bergsman**, 238, 676, 931, 954, 1037, 1044, 1068, 1196, 1333, 1385, 1414
- Bergsmanshemman**, 1037
- Bergsråd**, 672, 874, 1178, 1288
- Bergsstad**, 273, 411–412, 704, 942, 1038, 1055, 1249–1250, 1260, 1333, 1359, 1385, 1404–1406
- Bergstingsrätt**, 1122, 1179, 1347, 1405
- Bergtull**, 263, 456, 896, 914, 923, 1055, 1401, 1410
- Besvär, enskilda**, 25, 30, 41–42, 59, 61–62, 66, 71, 88, 90, 150, 154, 210, 231, 237, 255, 312, 320, 374, 420, 433–434, 443–444, 446, 463, 467, 506, 519, 528, 544, 595, 597, 617, 664, 680, 697, 700, 715, 722, 724, 756, 785, 790, 793, 795, 801, 829, 832, 841, 846, 851, 860–861, 863, 866, 874, 920, 923, 929–930, 940, 958, 962, 988, 994, 1012, 1028–1029, 1041–1042, 1045, 1318, 1335
- Bevillning**, 68, 99, 358, 687–688, 692, 813, 870, 956, 1048–1049, 1078, 1084, 1154, 1233, 1342–1343, 1427
- Bevillningsdeputationen**, 68, 78, 255
- Bevillningsförordningen**, 99, 687
- Bibeln**, 960, 1389, 1490
- Bibliotekarie**, 1254
- Bly**, 562
- Bok**, 102–103, 107, 395, 703, 705, 721, 761, 794, 809, 844, 895, 960, 986, 1195, 1212, 1216, 1254, 1290, 1324, 1441, 1493, 1495, 1506, 1510
- Bokbindare**, 416, 986, 1195, 1216, 1225, 1387–1389
- Bokhållare**, 969, 1276
- Boktryckare**, 49, 333, 416, 986, 1102, 1195, 1216, 1225, 1387–1389, 1443, 1484, 1486, 1488, 1493, 1495, 1499, 1502, 1508, 1511
- Bokträ**, 253, 344, 504, 536
- Bomull**, 1376
- Bonde**, 80–81, 251–252, 281, 336–337, 355–356, 365–366, 382–383, 399, 440, 473–474, 483, 514, 572–573, 577, 605, 628, 897, 901, 949, 999, 1038, 1129–1130, 1171, 1254, 1333–1334, 1344, 1347, 1369, 1371, 1376, 1398, 1406, 1413
- Bondeseglation**, 71, 278, 318, 447, 514, 718, 726
- Borgarståndets allmänna besvär**, 16, 61–63, 74, 82, 87, 92, 97, 105, 118–119, 154, 171, 192, 195, 212, 222, 228–229, 231, 241, 250–251, 254–255, 258, 262–264, 266, 273, 277, 280, 282, 286, 323, 325, 327, 329, 332, 340, 342, 345, 361, 386, 388–389, 392, 398, 407, 410–413, 415–416, 421, 425, 437, 441–442, 446, 456, 464–465, 471, 477, 490–491,

- 529–530, 609, 621–623, 631, 634, 680, 682, 686, 700, 708–709, 715, 751, 772, 813, 836, 846, 869, 879, 896, 963, 973, 980, 986, 998, 1037, 1055, 1057, 1212, 1216, 1249–1250, 1260, 1269, 1333, 1380
- Borgmästare**, 1386, 1409
- Borgmästarval**, 1424
- Borgrätt**, 1136
- Boråshandel**, 208, 221–222, 228–229, 247, 412–415, 1055, 1058–1059, 1190, 1199, 1396–1400
- Boskap, boskapspenning**, 255–256, 332, 356, 359, 363, 383, 573, 575, 620, 974, 1012, 1043, 1084, 1102, 1333, 1342–1343, 1390, 1406, 1426–1429
- Boskapsjuka**, 359, 417, 470, 1415
- Boställe**, 197, 380–381, 423, 510–511, 604, 630, 656, 734, 755, 795, 849, 853, 871, 912, 914, 928, 949, 984, 1009, 1042–1043, 1048, 1120, 1127, 1130, 1137, 1146, 1159, 1175, 1178, 1232–1234, 1237, 1245, 1275, 1280, 1298
- Boställsverket**, 929, 949, 1048
- Bot, böter**, 292–293, 304, 306–307, 423, 527, 606, 633, 638, 641, 705, 744, 783, 821, 825, 882, 884, 887–888, 896, 935, 942, 946, 959, 1020, 1032, 1049, 1051, 1053, 1068, 1105, 1143, 1155, 1263, 1313–1314, 1372
- Brand**, 322, 393, 694, 789, 947, 999, 1367, 1408, 1509
- Brandkommissionen**, 171
- Brandvakt**, 286, 297, 303, 388, 392–393
- Bro**, 278, 892, 974–976, 1121, 1390–1391, 1397
- Brokikareordningen**, 1383
- Brott**, 117, 151, 168, 198–200, 202–203, 205, 213, 216–217, 237, 270, 272, 283, 285–286, 300, 351, 451, 453, 464–465, 490, 517, 581, 633, 635, 638, 641, 669–671, 675, 731, 776–777, 780–781, 783, 785, 805–806, 818, 825, 833, 835, 844, 859, 878, 893, 899, 902, 907–908, 982, 1051, 1064–1065, 1067, 1080, 1086, 1088, 1181–1183, 1194, 1243, 1256, 1258, 1263, 1286, 1296, 1298, 1394, 1431, 1495, 1502, 1511
- Brottmål**, 213, 581, 805, 893, 902, 1080, 1183, 1347, 1486, 1490
- Bruk**, 247–248, 259, 263, 323–324, 331, 342, 364, 378, 435, 442–443, 457, 464–465, 468, 511, 520–526, 530, 533, 535, 539, 543, 570, 601–602, 604–605, 672, 718, 721, 725, 731–732, 796, 810–813, 829, 868, 876, 878–880, 896–897, 914, 920, 922–923, 963, 974, 999, 1012, 1028–1029, 1037, 1044–1045, 1055, 1068, 1075, 1108, 1112, 1122, 1124, 1137, 1163, 1197, 1213–1214, 1218–1219, 1227, 1281, 1316, 1341, 1349, 1373, 1391, 1407, 1410, 1414–1415, 1423
- Brukspatron**, 1333, 1374, 1402, 1410, 1414
- Bruksägare**, 263, 520, 535, 810, 880, 1214
- Bryggare**, 401, 548, 579, 1208
- Bryggämbete**, 401, 1208
- Brännvin**, 94, 255, 277–278, 305, 315–316, 337, 440, 472, 632–634, 636, 639–641, 644, 846, 910, 959, 1050–1051, 1053–1056, 1079, 1090, 1202, 1205–1208, 1215, 1228–1229, 1264, 1269, 1279–1280, 1311
- Bröd**, 239, 241, 250–251, 357, 399–400, 453, 473, 516, 571, 574–575, 577–578, 606, 635, 637, 674–677, 726, 781, 815, 818, 825, 878, 970, 1068, 1105, 1153, 1155, 1188, 1206–1208, 1229, 1296–1297, 1352, 1509, 1511, 1531
- Budkavle**, 638, 769–770, 1064–1066
- Buldan**, 1023–1024, 1271
- Burskap**, 255, 261, 266, 275, 420, 422, 527, 585, 708, 1021, 1054, 1166,

1172, 1176, 1336, 1348, 1363, 1387, 1416
Byteskontoret, 299, 655, 657, 873, 1276
Båtled, 708, 1125
Båtsman, 153, 413, 496, 595, 708, 718–719, 742, 865, 900, 985, 1046, 1121–1122, 1336, 1353–1354, 1369, 1428–1429
Båtsmanshåll, 153, 413, 595, 718–719, 985, 1022
Böjs (fartyg), 261, 475, 500–504, 885–886, 1061–1063, 1140
Böneskrift, 59, 108, 254, 360, 726, 775–776, 779, 821, 823, 833, 844, 903–904, 906–908, 1065, 1188
Bönhaseri, 1357, 1387
Börs, börsrätt, 800, 843, 858, 865, 868, 919, 935, 937, 1014, 1040, 1123, 1146, 1155, 1175

C

Censor librorum, 96, 101–102, 105–106, 1283, 1285, 1447, 1451, 1455, 1488, 1493
Censur, 68, 96, 104, 106, 139, 223, 226–227, 516, 682, 1441, 1452, 1484, 1486, 1488, 1492–1494, 1498–1500, 1508, 1510
 Ceremoniell, 45, 48, 193
Charta sigillata, 437, 1389
Cirkulärbrev, 1343, 1353, 1388
Collegium medicum, 1247, 1326, 1416
Constans och Sincerus, skrift, 1066–1067

D

Dagsverke, 496, 728, 777, 809, 933, 960, 1122, 1126, 1148, 1193, 1201, 1226
Damast, 240
Damm, 170, 312
Defensionsdeputationen, 744, 909

Djur, 223, 607, 911, 1207, 1235, 1333–1334, 1428, 1489–1490, 1494, 1496, 1498, 1500–1501, 1504–1507, 1510
Dom, 26, 95, 203, 213–214, 216, 350–351, 434, 444, 456, 635–637, 641, 647, 669–671, 673–678, 686, 725–726, 773–774, 776–779, 783, 817–818, 822–825, 833, 844–845, 852, 878, 889, 895, 899, 904, 907–908, 935, 946, 958, 1007, 1064–1069, 1073, 1085–1086, 1088, 1096, 1106, 1155, 1181–1183, 1187–1188, 1263, 1273, 1286–1287, 1296, 1326, 1405, 1409, 1450, 1492
Domare, 81, 117, 135, 152, 219, 258, 268, 641, 655, 666, 687, 777, 780, 805, 936, 938–939, 1068, 1271, 1346, 1410, 1432
Domkapitel, 929
Domstol, 25, 151, 203–204, 215, 245, 270, 419, 445, 467, 496, 581, 634, 641, 653, 665, 667, 687, 731, 802, 805, 861, 893, 902, 912, 939, 1013–1014, 1080, 1128, 1161, 1264, 1272–1274, 1297, 1335, 1347, 1366, 1425, 1444, 1447, 1451, 1486, 1491, 1501, 1503
Donation, 1009, 1085
Dop, 280, 441, 1096, 1411
Dragon, 405, 1043, 1049, 1098, 1122, 1167, 1353–1354
Dräng, 269, 282, 416, 446, 486, 494, 663, 869, 884, 895, 971, 979, 990, 1064, 1354, 1369, 1397, 1400, 1422
Dykeri- och bärgnings societeten, 1406

E

Ed, 24, 58, 70, 73, 76–77, 83–84, 87, 95, 108, 122, 124, 129, 137, 202, 227, 242, 322, 395, 563, 666, 687, 762, 768, 793, 875, 938, 966, 1085, 1186, 1245, 1255–1256, 1300, 1323, 1337, 1433, 1446, 1458, 1461, 1464, 1470, 1474, 1482, 1495, 1497–1499

Egendom, 20, 106, 302, 312, 333, 347, 375, 433, 464, 476–477, 495, 498, 541, 544, 627, 647, 655–656, 659, 694, 698, 703, 709, 723, 757, 775, 782–783, 850–851, 854, 871, 890, 903–904, 906–908, 935, 947, 972, 1036, 1068, 1145, 1151–1152, 1156, 1163, 1206, 1243, 1263, 1307, 1336, 1347, 1351, 1354, 1356, 1391, 1405, 1409, 1431–1432, 1434, 1461

Ek, 253, 344, 480, 504, 535–536, 607, 879, 1091–1092, 1103, 1170, 1193, 1364, 1379, 1408

Elektor, 27, 55–56, 58, 70, 73, 75–76, 84, 87–89, 92, 94, 96–97, 99, 121, 123–124, 160–161, 171, 181, 220, 258, 289, 295–296, 332, 391–392, 419, 424, 533, 706, 731, 744, 767, 792, 959, 975, 977, 985, 991, 994, 1312

Envälde, 83, 131, 653, 762, 1108, 1271, 1343, 1436, 1458–1459, 1473, 1489, 1506

Expeditionsdeputationen, 44, 71–72, 78, 84, 164, 176, 187, 475, 654, 731, 745, 748, 791, 996, 1012, 1123, 1135, 1156, 1260, 1262, 1299, 1311–1312, 1315–1316, 1319, 1325–1328

Export, 153, 256, 282, 314–315, 326, 328, 338–339, 361–362, 364, 504–505, 578, 605, 632, 768, 772, 811, 830, 988, 993, 1045, 1051, 1054, 1063, 1076–1077, 1080, 1084, 1103, 1112–1113, 1115–1116, 1118–1119, 1133, 1140–1141, 1225, 1229, 1293, 1304–1305, 1340–1341, 1369, 1371, 1387

F

Fabrik – se **Manufaktur, fabrik**

Fardag, 1150, 1152

Fartyg, 3, 153, 210, 255, 261–263, 280, 282, 328, 330, 345, 361–364, 386, 390–391, 401, 415, 418, 435, 446, 475, 500–504, 552, 689, 708, 728,

742, 789–790, 796–800, 813, 872, 926, 985–986, 993, 1011, 1024–1025, 1054, 1076–1078, 1092, 1102, 1113, 1115–1119, 1141, 1153, 1211, 1255–1256, 1281, 1336, 1338, 1341, 1365, 1370, 1374–1375, 1380, 1382, 1386–1387, 1391, 1395, 1397, 1400, 1407, 1410, 1413, 1422, 1430

Fattig, 60, 69, 108, 189, 232–234, 237–239, 244–246, 251, 280, 290, 317–318, 358, 444, 450, 452–453, 549, 566, 572, 587, 596, 624, 631, 655, 675, 689, 712, 730, 756, 761, 823, 833, 835, 837–838, 840, 848, 866, 890, 910, 959, 964–965, 967–968, 972, 1008, 1019, 1021, 1044, 1106, 1117, 1153, 1172, 1183–1184, 1204, 1206–1208, 1219–1220, 1223, 1225, 1229, 1246, 1265, 1357, 1367, 1371–1372, 1381, 1412, 1415, 1453, 1531

Fattighus, 450, 965–967

Fideikommiss, 544, 701, 757, 759, 904, 906, 1045, 1197

Finska församlingen, 728, 1184

Finska provinskontoret, 893, 1128

Finska språket, 208, 301, 318, 663

Fisk, fiske, 90, 92, 99, 161, 259, 261–262, 274–280, 282, 335, 344, 357, 398–400, 403, 416, 425, 458, 475–476, 486, 500–505, 604, 629, 663–664, 751, 770, 789, 797, 809, 869, 882, 884–887, 910, 978, 1009, 1037, 1060–1063, 1074–1075, 1077, 1081, 1092–1093, 1102–1103, 1125–1126, 1138–1140, 1147, 1175, 1193, 1266, 1370–1371, 1374–1375, 1389, 1395, 1401, 1403, 1407, 1413–1414, 1422

Fiskal, 59, 268–269, 271, 306, 419, 423, 447, 474, 507, 517, 528, 555, 580–581, 594, 610, 617, 630, 639, 653, 664, 680, 690, 701, 715–716, 748, 752, 754, 780, 782, 784, 790, 806, 873, 889, 923, 941, 943, 953, 958, 962, 996, 1033, 1051, 1053, 1125,

1144, 1153–1154, 1195, 1197, 1211, 1272, 1281–1282, 1288

Fjärdepartsförhöjning, 875–876, 955–956, 1381

Flotta, 54, 719, 741–742, 807, 985

Fogde, 439, 666, 761, 851, 1026, 1093, 1282

Folkbrist, 335, 498, 977, 1105

Fond, 1345, 1365, 1415

Fortifikationsstat, 1356

Fred, 46, 53–54, 474, 830, 1323, 1339

Frihandel, 1055–1056, 1058–1059, 1190–1191, 1198–1199

Frihetshemman, 833

Frimarknad, 998, 1199–1200, 1396

Frisör, 693–695, 743

Fritänkeri, 1094, 1144–1146, 1277

Frälshemman, 404, 544, 721, 982, 1137, 1239, 1427–1428

Frälsemannarätt, 881

Fullmakt, 3, 5–8, 10, 12–13, 16, 21, 23–24, 29–31, 41–43, 49, 53, 61, 109–110, 129–131, 136–137, 141, 145–146, 151, 159, 168, 184, 186, 188–189, 192, 288, 388, 465–466, 479, 484, 542–543, 549, 611, 616, 618, 642, 646–647, 790, 814, 827–828, 853, 855, 857, 917–918, 923–924, 941, 953, 962, 988, 1099, 1158, 1178, 1196, 1199, 1260, 1267, 1281, 1288, 1302, 1310, 1314–1315, 1425, 1462

Furuvirke, 153, 344, 536, 811, 1141

Fyr, 1381, 1395, 1414

Fyrbåk, 262, 364, 390, 1039, 1049

Fågel, 1334, 1418

Fånge, 878, 891, 933, 971, 1182–1183, 1354

Fåravel – se **Schäferi**

Fältstat, 733

Fängelse, 451, 453, 516–517, 606, 635, 637, 674–675, 677, 726, 800, 818, 825, 878–879, 1049, 1067, 1105, 1155, 1188, 1296–1297, 1495, 1503, 1509, 1511

Färgeri, 256, 1397, 1400

Färja, 621, 937, 1027–1028

Fästning, 54, 279, 307, 312, 343, 482, 536, 677, 726, 783, 989, 993, 1042, 1065, 1086, 1092, 1177–1178, 1296–1297, 1383

Fästningsbyggnadsdeputationen, 794

Fönsteravgift, 440, 688

Förkortningskommissionen, 296, 551, 1055, 1240, 1285, 1409

Förlagshandel, 1333, 1374–1375, 1404–1405, 1410

Förlagsordningen, 708, 1405–1406

Förmyndare, 496, 499, 669–671, 1437

Förmyndarkammare, 232–234, 244–246, 278, 712–713, 839–842

Förmånsrätt, 1423

Förordning, 4–5, 11, 13–15, 26, 28–32, 34, 36, 41, 70, 97–99, 109, 117, 152, 170, 192, 206, 212–213, 245–247, 258, 267–269, 272–273, 277, 303, 312, 385, 434, 441, 444, 473, 493, 495, 497–499, 506, 517, 522, 526, 583–588, 590–591, 593, 622, 625, 642, 658, 680–687, 711, 714, 719, 724, 763, 796, 801, 811, 826, 831, 851, 871, 911, 959, 968, 972, 982, 1004, 1007, 1016, 1018, 1025, 1033, 1043, 1051, 1053, 1064, 1067, 1073, 1102, 1106–1107, 1109, 1132, 1144–1146, 1151–1152, 1156, 1212, 1242, 1256–1258, 1277, 1281, 1301, 1333, 1354, 1360, 1368, 1370, 1375, 1377, 1379, 1383, 1390, 1401–1402, 1404, 1411, 1414, 1419, 1424, 1431, 1490, 1509

Försäkring, 1386

G

Garn, 237, 239, 249, 473, 659–660, 678–680, 1023–1024, 1221–1222, 1376

Garnison, 441, 468, 634, 983, 1015, 1022, 1267, 1353–1354, 1356, 1401–1402

Garveri, garvare, 605–606, 1376, 1420
Generaladjutant, 807
Generalförrådskassa, 1048, 1082
Generalkrigsleuterationsrätten, 467
Generalkrigsrätt, 299, 467–468, 1143
Generaltullarrendesocieteten, 278, 379–380, 385, 418, 497, 507, 679, 875, 916, 934, 945, 956, 1031, 1033, 1200, 1264, 1334, 1400
Gesäll, 97, 265, 391, 635, 688, 693, 695, 709, 711, 715, 743, 981–982, 1015, 1017, 1020, 1127, 1224, 1351, 1353–1355, 1358–1359, 1374, 1488, 1502, 1511
Get, 562, 619–620, 626, 744, 1428
Glas, 1400
Glasmästare, 1339
Glossarium Lingvæ Sveogothicæ, 809, 844
Gran, 344, 1103
Grundlag, fundamentallag, 3, 51, 53, 58, 79, 95, 101, 104, 110, 114, 117, 119, 121–122, 125, 128–131, 133–139, 144, 149, 168–169, 172, 178, 194, 196, 218, 225, 227, 234, 236, 242, 249, 254, 258, 268, 318, 350–352, 372, 395, 397, 423, 538, 558–559, 601, 612, 710, 750, 1029, 1085, 1095, 1283–1284, 1457, 1460–1461, 1464, 1467, 1470, 1473, 1476, 1481
Gruva, 561, 874, 1297, 1375
Gryn, 398–400, 402–403, 571, 600
Gudstjänst, 534, 1010, 1043, 1144, 1191, 1278, 1291
Guld, guldverk, 250–251, 530, 533, 546–548, 561–562, 624, 684, 742, 927, 932, 956, 1003, 1035, 1117, 1220–1225, 1304, 1360–1363
Gulddragare, gulddragarämbete, 1219–1222, 1224
Guldsmed, 1361
Guldsmedsämbe, 250–251, 530, 547, 1036

Guvernör, 332–333, 335, 345, 348–349, 355, 370–371, 373, 393, 396–397, 400, 402, 404, 411, 471, 515–516, 1265, 1295
Gymnasium, 666, 722, 951, 1441
Gäldenär, 505, 518, 532, 1405, 1423
Gästgiveri, 771, 911, 937, 982, 995, 1027–1028, 1368, 1395
Gödsel, 1344
Göta hovrätt, 208, 467, 567–568, 596, 616, 638, 650, 707, 723, 753, 790, 792, 802, 821, 847, 852, 860–862, 895, 1047, 1180, 1260, 1277, 1288, 1315, 1492

H

Hallordningen, 275, 1020
Hallrätt, 239, 306, 488, 605, 1020, 1037, 1080, 1127, 1129, 1356, 1377
Hammarskatt, 811
Hammarverk, 242, 732, 810, 931, 1043–1045, 1242
Hamn, 210, 278, 280, 315, 341, 362, 383, 435, 578, 621, 661–662, 797, 830, 910, 985–986, 1025, 1027, 1076, 1114, 1229, 1391, 1397, 1413
Hamppenningar, 210
Hampa, 256, 361, 436, 1039, 1198, 1339–1340
Handel, 54, 93, 255, 259, 280, 361, 363, 365, 367, 412, 416, 431, 441, 474, 505, 601, 634, 732, 751, 804, 811–812, 816, 819, 830–831, 860, 865, 869, 897, 900, 926, 963, 971, 989, 993, 1012, 1016, 1025, 1054–1059, 1076–1077, 1084, 1087, 1095, 1112–1116, 1118, 1141–1142, 1176, 1190, 1198–1200, 1215–1216, 1257, 1259, 1303–1305, 1323, 1335, 1337, 1341, 1350, 1356, 1370, 1385, 1387, 1396–1397, 1399, 1401, 1404–1405, 1407, 1410–1411, 1414
Handelsbalans, 54, 265, 275, 313, 328, 336, 338, 458–459, 504, 913, 1127
Handelskollegium, 645, 653, 661, 1391

- Handels societet**, 1357
Hantverk, 1356, 1411, 1431
Hantverkare, 97, 192, 256, 264–265, 410, 416, 441, 496, 622, 699, 708–711, 715, 743, 769, 772, 868, 981–982, 1015–1022, 1036–1037, 1051, 1054, 1057, 1091, 1155, 1226, 1270, 1323, 1339, 1345, 1350–1355, 1357–1358, 1363, 1368, 1371, 1373–1374, 1376, 1386, 1408, 1412, 1430–1431
Hantverkarsocieteten, 1016, 1021–1022
Hare, 1333
Hautboistboställe, 1237
Havre, 398–399, 401–403, 571, 573–574, 577, 598–600, 969, 1010–1011
Hebreiska språket, 1086
Hemman, 1341, 1374–1375, 1410, 1427
Hemmansbyte, 889, 1138
Hemmansklyvning, 911, 1142, 1293
Hemmansränta, 307–310, 312, 343, 787, 822, 1428
Historia, 334, 721–722, 1436
Hor, 282, 360
Hospital, 360, 381–382, 389, 508, 596, 965, 1124, 1417
Hospitalshjon, 601
Hovet, 55, 282, 294, 329, 350–353, 355, 484–486, 589, 661–662, 875, 1240, 1266, 1278, 1291, 1298
Hovkansler, 1166, 1268
Hovrätt, 1335, 1393
Humle, 1198
Hungersnöd, 1207, 1229
Husesyn, 746, 928, 1043, 1137, 1277, 1298, 1422
Husesynskontoret, 929, 1048, 1099
Husröta, 1150, 1157
Husvisitation, 258, 267–272, 446, 680–682, 684–686, 973, 1000–1004, 1006–1007, 1255–1258, 1269, 1431
Häradshövding, 207, 423, 437, 494, 540, 542, 548, 567–568, 615–616, 618, 639, 642, 644, 647, 786, 790, 861–862, 981, 1047, 1135, 1226, 1290, 1335, 1389
Häradsrätt, 493, 1049, 1066, 1093, 1347, 1418
Häradsting, 159, 496
Häst, 80, 226, 405–406, 422, 441, 573, 575, 771, 867, 892, 911, 971, 1027–1028, 1048, 1354, 1390, 1428
- I**
Import, 249–250, 256, 261, 313–316, 328, 335–338, 355–356, 358–359, 361–362, 364–365, 367–369, 379, 382–383, 391, 398–400, 402–403, 417, 425–432, 435, 442, 451, 454–455, 458–461, 470, 473, 475, 479, 500, 517, 548, 569, 571–574, 577–579, 599–600, 604–605, 621, 654, 659–660, 662, 673–674, 678–680, 708, 751–752, 865, 869, 983, 1031–1034, 1171, 1212–1213, 1337, 1345, 1383, 1386, 1416, 1420
Infanteri, 166, 757, 762
Informationsverket, 355, 451, 512
Inkvartering, 1401
Inkvarteringsordning, 1401
Inrikes civilexpeditionen, 99, 151, 161, 188, 193, 360, 388, 553, 822, 1194
Inspektör, 456, 670, 780, 896, 969, 1391, 1417
Instruktionsdeputationen, 391, 700, 943
- J**
Jakt, 255, 911, 1333–1334
Jaktordningen, 657, 911, 1051
Jennings & Finlay, grosshandelsfirma, 954
Jordbruk, 251–253, 357, 483, 698, 1344, 1397
Jordebok, 439–440, 789, 1121, 1428
Jordeboksränta, 868
Justitiarie, 303, 581, 786, 793

Justitiedeputationen, 78, 87, 116, 118, 145, 152, 162, 170, 197, 227, 230, 234, 282–283, 285, 312, 319, 330, 339–340, 360, 375, 435–436, 438–439, 441, 444, 448, 453–454, 457, 493, 497–498, 532, 544–545, 561, 581, 584, 586–587, 590, 608–610, 651–652, 658, 665, 669, 672, 701–702, 723, 727, 731, 735, 746–747, 749–751, 763–764, 779, 791, 801, 805, 820, 826, 835, 846, 852, 864, 869, 872, 874, 888, 893, 895, 902–903, 911, 929, 933, 936, 946, 949, 958–959, 961, 1039, 1045, 1072, 1085, 1105, 1119, 1128, 1134, 1136, 1143, 1145, 1161, 1181, 1186, 1191–1192, 1194, 1197, 1201, 1225–1226, 1239, 1246–1249, 1260, 1278, 1285, 1290, 1298, 1326

Justitiekansler, 419, 423, 650–651, 707, 762, 779, 791–792, 803, 829, 873, 982, 1093, 1100, 1493

Justitiekollegium, 234, 245–246, 837

Justitiemål, 245, 1338

Justitierevisionen, 384, 394, 407, 436, 579, 594, 644, 666, 695, 700, 750, 791, 1106, 1159

Juveler, 250, 265, 278, 407–408, 555–556, 558–559, 575, 617, 717, 721, 725, 727, 1196, 1512–1513, 1515–1519, 1521–1524, 1526–1527, 1529

Jägmästare, 1235

Järn, 241, 255, 279, 281, 332, 412, 416, 442, 463–465, 476–477, 605, 653, 666, 701, 732, 811, 869, 877, 931, 945, 990, 1036, 1043–1045, 1055, 1068–1069, 1076–1077, 1097, 1101–1102, 1112–1113, 1115–1116, 1118, 1121, 1124, 1137, 1141, 1157, 1179–1180, 1212, 1219, 1333, 1374–1375, 1377–1378, 1382–1383, 1385, 1387, 1397, 1402, 1404–1405, 1414, 1431

Järnbruk, järnverk, 810–811, 1121, 1219, 1341, 1377, 1410, 1419

Järnkrämarsocieteten, 241

K

Kadettkår, 381, 1046, 1146, 1174–1175, 1232–1234, 1245, 1327

Kaffe, 359, 1143

Kaffehus, 1494

Kalk, kalksten, 255, 454–455, 457, 1337, 1367

Kammar- och räkenskapsverket, 795

Kammarförvant, 655

Kammarherre, 50, 348, 486, 777, 1240, 1266, 1298

Kammarkollegium, 65, 80, 211, 243, 256, 295–296, 298, 313, 361, 379, 418, 424, 436, 440, 451–452, 484, 486, 489, 511, 535–536, 607, 621–622, 629, 653, 655, 668, 713, 724, 780, 782–784, 787, 793, 796, 805–806, 810, 827, 833, 835, 853–854, 856, 870–871, 873, 890, 949, 969, 982, 1012, 1039, 1069, 1081, 1093, 1106–1107, 1109, 1128, 1145, 1214, 1236, 1239, 1263, 1276–1277, 1315, 1339, 1341–1343, 1359, 1373, 1426, 1428, 1512

Kammarrevisionen, 267, 296, 298, 451, 453, 507, 713–714, 724, 806, 839, 932, 1127, 1158, 1177, 1239, 1343, 1426

Kammarråd, 298, 424, 484, 486, 662–663, 853, 1165, 1217

Kammarverket, 73, 374, 450, 484, 815, 1126

Kamrer, 296, 298–299, 311, 375, 485, 853, 932, 1158, 1314

Kanal, 708, 1101, 1121, 1125

Kanon, 510, 512, 630, 1137, 1211, 1370

Kanslikollegium, 102–103, 107, 329, 387, 513, 666, 687, 815, 1110, 1212, 1241, 1296, 1488

Kanslirätt, 1484, 1486–1490, 1492–1496, 1499–1500, 1503, 1508, 1510–1511

Kanslist, 118–119, 160, 608, 1161, 1324

Kaplan, 515, 534, 1247, 1277

- Karta**, 445, 874
Kasern, 1098, 1121, 1215, 1232
Katekes, 1389
Katholicism, 1381
Kemi, 1141
Klockare, 1277
Klädedrätt, 60, 250, 282, 307, 758, 833, 885–887, 894, 1042, 1122
Knappmakarämbete, 249, 473, 659, 678, 680
Knekt, 1354
Knektehemman, 833, 1041
Knektelegokassa, 448–449, 667, 1125
Kol, 259, 362, 468, 931, 1038, 1069, 1122, 1341, 1347, 1415
Kollekt, 360, 381–382, 441, 606, 760, 814, 994, 996–997, 1009, 1101–1102, 1286, 1293
Kommerskollegium, 71, 90–92, 97–98, 118–119, 183, 192, 256, 260, 263, 274, 296, 367–369, 379, 390–391, 413–414, 447, 458, 470, 521–525, 527, 602–603, 634, 668–669, 679, 690, 827, 865, 868, 923, 950–951, 953, 962, 989–990, 996, 1016–1017, 1020, 1031–1033, 1057, 1080, 1103–1105, 1139, 1151, 1153, 1170, 1180, 1216, 1220, 1231, 1277, 1303–1304, 1317, 1323, 1334, 1336–1339, 1345, 1357, 1359, 1376, 1411, 1420
Konkurs, 1423
Konsistorium, 206, 266–267, 438, 443, 713, 722, 731, 735, 849–850, 965, 972, 1086, 1100, 1102, 1141, 1145, 1278, 1388
Konsul, 1407
Kontrollverket, 105, 151, 192, 274, 425, 530, 533, 545–546, 549, 1035, 1051, 1073, 1147, 1175
Konungaförsäkrans, 131, 138–139, 266, 287, 378, 395, 434, 507, 665, 725, 779, 822, 839, 1016–1017, 1022, 1086, 1181, 1458–1459, 1461, 1468, 1470–1471, 1474, 1477–1482, 1501, 1506
Konungagäld, 1196, 1246
Koppar, kopparverk, 332, 562, 1012, 1051, 1053, 1198, 1212, 1373–1374
Kopparslagarämbete, 332, 1373
Korn, 358, 398–400, 402–403, 573, 576, 599, 609, 959, 969
Kortlek, 330
Kreatur, 396, 655, 744, 892
Krig, 66, 381, 503, 728, 789–790, 797–798, 828, 850, 903, 1122, 1428
Krigsartiklar, 903, 1040
Krigsbefäl, 467, 1052, 1101, 1353
Krigsbefällets besvär, 994, 1041–1042, 1047, 1157, 1178, 1238, 1354
Krigskollegium, 59, 65, 665, 873, 888, 924, 1042, 1052, 1071, 1100, 1159, 1167, 1260, 1278, 1314
Krigskommissariekontoret, 888
Krigsmakt, 1336
Krigsmanshus, 689, 764, 958
Krigsrätt, 467, 863
Kristendom, 341
Krog, krögare, 305, 633, 840, 963, 1051, 1053, 1142, 1422
Kronofogde, 761, 1093, 1389
Kronohemman, 278, 512, 626, 630, 721, 723, 725, 755–756, 816, 823, 853–854, 858, 870, 872, 876, 880, 911–913, 930, 1028, 1037, 1088, 1132, 1136, 1151, 1159, 1161, 1211, 1237, 1239, 1241, 1341, 1375, 1410, 1428
Kronolägenhet, 472, 621, 937, 1027, 1130, 1147
Kronopark, 1238
Kronotide, 150, 831, 870, 969, 1083, 1130, 1287, 1299
Kronprinsens regemente, 774, 1286
Krutbruk, 562, 1214
Krämare, kramhandel, 963, 1142, 1224, 1377, 1399
Krögaresocietet, 291–293, 304–307
Kröning, 1252–1253, 1261–1262
Kungliga biblioteket, 354, 1193, 1275
Kungsgård, 621, 854, 933, 1148, 1157

Kvarn, 256, 336, 338, 356–357, 382, 384, 388, 407, 433, 446, 456–457, 468, 604, 623–625, 627, 629, 631, 876, 971, 976, 993, 1082, 1239, 1315, 1346, 1419

Kyrka, 293, 534, 594, 596, 606, 631, 687, 761, 835, 849–850, 868, 881, 934, 994, 996–997, 1008–1009, 1101, 1132–1133, 1154, 1421

Kyrkoherde, 436–439, 441, 448, 532, 534, 563, 866, 1173

Kyrkohärberge, 987, 1010

Kyrkoordningen, 280

Källarefrihet, 313, 1009

Kämmärrätt, 1335

L

Ladugård, 404, 629, 697, 734, 820, 933, 995, 1122, 1130, 1147–1150, 1156–1157

Lagman, 375, 662–663, 667, 669, 778, 847, 908, 917, 1135, 1241, 1264, 1314

Landsflykt, 453, 779, 818, 823, 825–826, 899, 977–979, 1096, 1263, 1286, 1509, 1511

Landsflykt, skrift, 1066

Landshövding, 5–6, 43, 80, 159, 161, 188–189, 246, 264, 288, 309, 320, 340, 374–375, 377, 389, 417, 434, 439–440, 445, 456, 482, 510, 518, 548–549, 551, 553, 571, 573, 578, 718–720, 725, 734, 847, 957, 960, 965, 970, 1027, 1029, 1071, 1134, 1165, 1301, 1342–1343, 1348, 1359, 1363, 1366, 1390, 1392–1393, 1406, 1409

Landskontor, 267

Landsköp, 71, 97, 192, 212, 273, 441, 1102, 1335, 1396, 1405

Landssekreterare, 307, 542, 567, 786, 794, 1289

Landsstat, 197, 787, 822, 1136

Landsväg, 1410

Landtull, 80, 325, 348, 914, 934, 943, 954, 1023, 1070, 1264, 1350

Landtullkammare, 418, 961, 1380, 1383

Lant- och

sjömiliteeekonomideputationen, 78, 87, 163, 171, 220, 340, 389, 404–405, 407, 420, 478, 480, 528, 535, 580, 607, 723, 727, 746, 755, 761–762, 767, 833, 863, 888, 894–895, 910, 928–929, 949, 982, 985, 994, 1024, 1039, 1045, 1047, 1049–1050, 1082, 1089, 1091, 1098–1101, 1125, 1127, 1134, 1136, 1154, 1157, 1159–1160, 1178, 1193, 1211, 1236–1238, 1280, 1291, 1298–1299

Lantbruk, 251–252, 335, 337, 339, 356–358, 383, 400, 417, 447, 483, 514, 577, 1200, 1206

Lanthandel, 93, 474, 1200, 1348–1349, 1373–1374, 1398, 1412, 1415, 1418, 1422

Lantmätare, 357, 383, 423, 536, 545, 730, 1099, 1122, 1128, 1149, 1166, 1186

Lantmäterikommissionen, 1128

Lapp, lappmark, 335, 393, 751, 963, 1083, 1235, 1375

Lappmarkens ecklesiastikverk, 393, 1083, 1239

Lasarett, 280, 330, 869, 909, 1049, 1121, 1132, 1411

Lax, 809, 910, 1093, 1125

Levantiska kompaniet, 1401

Lin, linne, 240–241, 255–256, 361, 436, 489, 972, 1039, 1198, 1339–1340, 1396, 1414

Livdragonregemente, 404, 420, 457, 528, 580, 823, 828, 831, 863, 1071, 1093, 1134–1135

Livgarde, 394, 756–758, 762, 764–765, 767, 774, 789, 827, 881, 1187, 1247, 1267, 1287

Livregemente, 773, 1093, 1099

Logarvare, 1169–1171, 1176, 1231, 1246

- Lots**, 389–391, 445, 456, 634, 1024–1025, 1406, 1414
Lotsavgift, 389, 985–986, 1024–1025
Lotsverket, 1024, 1098, 1406, 1414
Lotteri, 594–595, 1132
Lump, 520–525, 601–604, 1075
Lunds akademi, 785, 846, 856, 1041, 1073, 1339
Lurendrejeri, 241, 258, 268–273, 302, 330, 359, 365–366, 368, 427, 459, 461, 507–508, 518, 673, 680–685, 988, 1000–1007, 1033, 1117, 1147, 1163–1164, 1175, 1221, 1223–1225, 1244, 1254–1257, 1268, 1368, 1431–1432
Lån, 93, 251–252, 425, 463–465, 471, 477, 487–488, 691, 701, 712–713, 827, 1045, 1050, 1212, 1240, 1431
Läkare, kirurg, fältskär, 411, 474–475, 878, 1049, 1133, 1247–1248
Länsfördelning, 389, 509–510, 519, 534, 673, 695, 699, 1269
Lärogosse, 364, 391, 709, 1015, 1381, 1488, 1493–1495
Löningshemman, 871, 1042
- M**
- Magasin**, 93–94, 281, 626, 636, 668, 726, 778, 834
Magistrat, 1335, 1338, 1354, 1357, 1359, 1362, 1366, 1376–1377, 1380, 1389, 1392–1393, 1409, 1417, 1424–1426
Malm, 1198, 1410
Malt, 326, 328, 342, 398, 400–403, 548, 571–579, 598–600, 605, 1011
Mantal, 94, 364, 440, 534, 635, 651, 723, 1085, 1129, 1369, 1381, 1393
Manufaktur, fabrik, 183, 237, 239–240, 247, 256, 259–260, 265, 270–271, 274–275, 281, 304, 306, 332, 387, 460, 472, 487–489, 507, 512, 522, 630, 680, 683–684, 690, 743, 798, 826, 869, 878–879, 1001, 1003–1005, 1020, 1045, 1104, 1126, 1129, 1152, 1163–1164, 1170–1172, 1176, 1179–1180, 1195, 1215, 1231, 1240, 1246, 1257, 1268, 1270, 1320–1321, 1323, 1345–1346, 1373, 1375, 1377–1378, 1398, 1407–1408, 1423, 1431
Manufakturfond, 1365, 1415
Manufakturfonden, 265, 279, 336, 339, 382, 398–399, 412, 417, 428, 443, 454, 458, 460, 471, 473, 487, 489, 535, 599, 605, 659–660, 678–680, 715, 718, 745, 920, 991
Manufakturist, fabrikör, 4, 30, 192, 240, 259, 304, 911, 1013, 1037, 1044–1045, 1080, 1147, 1163, 1269, 1271, 1368, 1376
Manufakturkontoret, 258, 269–270, 272, 337, 356, 398–399, 403, 487–489, 605, 679, 748, 752, 950–951, 1047, 1091, 1103–1105, 1151, 1194, 1231, 1268, 1306–1307, 1312, 1320–1322, 1365
Manufakturprivilegier, 260, 275, 1020, 1151, 1268, 1345, 1376, 1400, 1423
Manufaktursocieteten, 11, 13
Manufakturvara, 1345, 1356, 1368, 1377–1378
Manufakturverket, 732, 1044, 1147, 1149, 1157, 1242, 1244, 1321
Markegång, 81, 412, 728, 749, 831, 956, 970, 1037, 1054, 1126, 1226, 1269
Marknad, 81, 93, 280, 342, 441, 772–773, 910, 921, 1087, 1199, 1335, 1339, 1373, 1396
Masugn, 655, 816, 823, 930, 954, 1028–1030, 1084, 1122
Matlag, 293–294, 303, 360, 381, 444, 563, 631, 702–703, 721, 751, 835, 850, 997, 999, 1008, 1101, 1154, 1202, 1254
Medicin, 256, 411
Medicinalverket, 1131, 1147, 1175, 1197, 1247–1248, 1325
Metall, 1035–1036, 1141, 1212, 1360–1362, 1382–1383

Militiestat, 74, 264, 902, 942–943, 947, 1042, 1157, 1299
Militiestaten, 1352
Mineralvatten, 425, 752, 869, 1212, 1416–1417
Missväxt, 94, 250, 253, 399, 401–403, 571–574, 576–577, 600
Mjök, 1415
Mjöltnare, 1422
Mullbärsträd, 1101, 1249
Murarmästare, 1339
Mångleri, 93, 237, 280, 910, 963, 1142–1143
Mästare, 97, 241, 513, 570, 671, 709, 711, 878, 931–932, 943, 971, 981, 1015, 1017–1022, 1078, 1231, 1351–1352, 1354–1355, 1357, 1376
Möbel, 250, 943

N

Nederlag, nederlagsfrihet, 679, 704, 942, 1087, 1110, 1249, 1359, 1410
Nordstjärneorden, 757, 773, 991, 1209
Notarie, sekreterare, 14, 24, 26, 51, 58, 72, 82, 109, 112, 118, 120, 142–143, 160, 165, 172, 187, 190, 193, 202, 226, 231, 243, 254–255, 264, 286–288, 293, 303, 306, 309, 311, 332, 375, 411, 415, 435, 446, 467, 485, 491, 531, 533–534, 549, 554, 567, 583, 585, 594, 608, 615–617, 635, 639, 644, 665, 667, 703, 705–706, 715–716, 752, 773, 780, 785–786, 793–795, 827, 833, 852, 854, 923, 943, 950–952, 962, 996, 1060, 1073, 1075, 1102, 1154, 1158, 1161, 1178, 1196–1197, 1202–1204, 1230–1231, 1251, 1289, 1291, 1293, 1310, 1313, 1316, 1318, 1323, 1424
Notarius publicus, 287
Nylands infanteriregemente, 166, 762
Näver, 1365

O

Officer, 150–151, 155, 167, 279, 381, 406, 416, 479, 634, 675, 722, 741–742, 757, 763, 774, 863, 894, 898, 942, 948, 988, 1036, 1043, 1045, 1048, 1054, 1120, 1122, 1154, 1183, 1199, 1232–1233, 1237, 1267, 1270–1271, 1273, 1353, 1355, 1401–1402, 1414
Ombudsman, 268–269, 271–272, 419, 423, 489, 683, 748, 752, 839, 1047–1048, 1181
Orgel, 850

P

Packhus, 316, 441, 752, 878, 1034, 1194, 1369
Pant, 463–465, 477, 827, 847, 849, 854, 1050, 1053, 1206, 1212, 1431
Papper, 1488, 1493, 1502
Pappersbruk, 520–525, 539, 543, 601–605, 672, 1075
Pengar, 1337, 1381, 1384, 1386, 1407, 1409, 1414–1415, 1494, 1503
Pension, 60–61, 189, 317–318, 322, 332–333, 393, 452, 507, 551–552, 566, 631, 648, 661, 672, 689, 727, 729, 741, 745, 764, 775, 807, 809, 826, 913, 922, 924, 942–943, 947–948, 958, 979, 983, 995, 1042, 1046, 1052, 1079, 1157, 1183, 1195, 1265, 1268, 1276, 1311
Perukmakarämbete, 693–695, 743
Piga, 237, 240, 825, 979, 1392, 1394
Plantering, 256, 365–368, 398, 427–431, 443, 459, 461–462, 708, 1031–1033, 1101, 1249, 1344–1345
Politiekkollegium, 713, 964, 966–967, 1057
Porslinsbruk, 731
Posthemman, 1300
Postilla, 1389
Postmästare, 389, 456, 813, 1182–1183, 1417

Postverket, 339, 649, 896, 1181–1183, 1246

Predikant, 891, 1009, 1197, 1247

Predikstol, 1510

Principalatfrågan, 1284

Privilegier, 11, 13, 29, 44, 62, 90–91, 98, 189–190, 208, 211, 221–222, 228–230, 234–236, 246, 260, 264, 267, 275, 280, 286–288, 327, 331, 363, 380–381, 383, 387, 413, 415–416, 421, 425, 434, 443, 458, 466, 476, 490, 515, 520–524, 546, 570, 582, 585–586, 588, 599, 602, 608, 610–611, 614, 623–625, 627, 650, 691, 693, 709–711, 720, 743, 751, 753, 772, 785, 811–812, 816, 830, 837–840, 860, 865, 881, 886, 907, 916, 922, 938–939, 947, 960, 1016–1022, 1028–1030, 1033, 1038, 1056–1058, 1061–1062, 1068, 1084, 1087, 1092, 1123, 1133, 1146, 1151, 1163–1165, 1169–1171, 1175, 1177, 1190–1191, 1198–1200, 1214, 1216, 1224–1225, 1232–1234, 1245–1246, 1258, 1264, 1268, 1290, 1297, 1299, 1302, 1345, 1347–1351, 1363, 1373, 1377, 1387, 1396, 1398, 1400–1401, 1423–1424, 1430

Professur Kalsenianus, 650, 673, 748, 1141, 1160, 1173

Protokollsdeputationen, 44, 78, 160–161, 163, 218, 220, 266, 299, 387, 392, 410, 419–420, 469, 533, 594, 612, 622, 650, 669, 672, 722, 730–731, 755, 791, 912, 935–936, 946, 982, 994, 1068, 1100, 1135, 1141, 1143, 1167, 1191, 1213–1214, 1236, 1247, 1275, 1314

Prästeståndets allmänna besvär, 236, 515, 902, 1037, 1088, 1144, 1260, 1277

Prästgård, 1421

Prästval, 1390

Psalmbok, 1389

Puder, 1400

Pålaga, 84, 813, 1345, 1421, 1428–1429

Pärlfiske, 1267

R

Rang, 294, 296, 417, 423, 554, 764, 778, 828, 844, 856, 908, 917, 945, 962, 1014, 1073, 1078, 1124, 1154, 1158, 1178, 1190, 1192, 1196, 1202, 1231, 1238, 1265–1266, 1282, 1290, 1316, 1323, 1425

Rasphus, 292, 306

Rederi, 1407

Reduktion, 243, 298–299, 597, 693, 873, 1106

Reduktions- och

likvidationsdeputationen, 88, 299, 391, 424, 579, 597–598, 655–657, 693, 873, 890–891, 929, 1037, 1039, 1069, 1106, 1137, 1235–1236, 1276

Reduktions- och

likvidationsverket, 779, 805, 835, 854, 873

Reduktionskommissionen, 657

Regemente, 46, 129, 145, 149, 166, 307–308, 310, 341, 380–381, 404, 406, 420, 451, 457, 468, 479, 512, 528, 580, 589, 697, 718, 720, 723, 742, 757–758, 762, 764, 773–774, 778, 801, 805, 807, 820, 822–824, 828, 831–832, 857, 863, 894, 898, 909, 930, 948, 964, 1036, 1042, 1048, 1071, 1074, 1082, 1093, 1098–1099, 1112, 1135, 1143, 1146, 1167, 1175, 1191, 1195, 1197, 1203, 1211, 1232–1234, 1237, 1245, 1247, 1267, 1271, 1286–1287, 1290, 1353–1355, 1397, 1400, 1457

Regeringsformen, 55, 67, 84, 117, 131–132, 135, 138, 152, 266, 268, 297–298, 351–352, 372, 378, 380, 394, 396–397, 599, 635, 637, 665, 673, 692, 725, 749, 762, 774, 794, 839, 931, 941, 960, 1021, 1056, 1086, 1105, 1110, 1181, 1337, 1399, 1426,

- 1458–1459, 1461, 1466, 1468, 1470, 1477–1479, 1482, 1502
- Regeringssätt**, 1343, 1436, 1441, 1443–1445, 1458, 1477, 1481, 1484, 1486, 1490, 1501–1502, 1504, 1507, 1510, 1522, 1531
- Religion**, 51, 1094, 1144–1145, 1173–1174, 1274–1275, 1282
- Revision**, 1470
- Riksdagens avslutande**, 65, 95–96, 207, 673, 676, 696, 698, 704–705, 749, 768, 846, 883, 980, 1011, 1016, 1040, 1059–1060, 1072–1073, 1098, 1106, 1126, 1149, 1165, 1184, 1201, 1234, 1262, 1319, 1327
- Riksdagsbeslut**, 232, 246, 1174–1175, 1196, 1245, 1253, 1342–1343, 1427–1429
- Riksdagsmansval**, 5–6, 14, 16, 20–21, 27, 29–30, 32–35, 40, 43, 59, 61, 65–66, 86, 188, 859
- Riksdagsordningen**, 20, 24, 35–37, 46, 55, 58, 66–67, 112, 114–115, 128, 130–131, 133–134, 137, 139–140, 143, 145–146, 157–158, 166–169, 192, 198, 201–205, 214–215, 219, 246–247, 266, 320, 347, 372–373, 395–396, 408, 491, 527–528, 556–558, 560, 635, 665, 687, 700, 749, 772, 779, 822, 991, 1017, 1109, 1123, 1146, 1175, 1187, 1200, 1319, 1451, 1464, 1468, 1484, 1487, 1496, 1501, 1512, 1522
- Riksdagspengar**, 359, 466, 1128
- Riksdagstidning**, 512–513, 518, 561, 567, 748
- Riksens ständers bank**, 476, 1091, 1120, 1321–1322
- Riksens ständers kommission**, 159, 198–200, 202, 204–205, 209, 213–217, 220–221, 223, 228, 247, 249, 294, 332, 354, 424, 512, 516, 537, 598, 614, 635–638, 653, 674–678, 725, 748, 754–757, 759–760, 768, 773–774, 776, 778, 817–818, 820–825, 844, 864, 899, 904–908, 917, 934, 937, 974, 1007, 1014, 1023, 1026, 1055, 1064–1067, 1081, 1085, 1088, 1091, 1096, 1120, 1143, 1155, 1187–1188, 1210, 1227, 1245, 1263, 1285–1287, 1296, 1306, 1485, 1492–1493, 1496, 1499–1500, 1502, 1504–1507, 1509–1511
- Riksens ständers kontor**, 69–70, 257, 503, 508, 596, 734, 1027, 1107, 1109, 1241, 1309, 1345
- Riksjuveler**, 555–556, 558–559, 575, 617, 717, 721, 725, 727, 1245, 1512–1513, 1515–1519, 1521–1524, 1526–1527, 1529
- Riksrådet**, 59–60, 64, 66, 73–74, 79, 110, 113–114, 117, 119, 121–122, 125–127, 130, 134–136, 138, 145, 147, 149–150, 155, 159, 166–168, 170, 175, 181, 185, 193–194, 196, 225, 242, 244–245, 249, 253–254, 318, 320, 377–378, 387, 389, 403, 410, 436, 510, 541–542, 553–554, 564–566, 569, 575, 581, 631, 637, 669, 672, 674, 691–692, 695–696, 720, 731, 750, 762, 764, 766, 923, 959, 985, 1050, 1153, 1230, 1457–1459, 1461–1468, 1470–1471, 1473–1474, 1476–1477, 1481–1483, 1529–1530
- Riksrådsväl**, 70, 72, 78, 84, 88, 93, 975
- Riksrådsämbete**, 89, 94, 97, 99, 991
- Rikssalen**, 35, 46, 50–51, 54, 696, 1205, 1278, 1289
- Rovdjur**, 607, 1235
- Rusthåll, rusthållare**, 404, 406–407, 420, 457, 580, 723, 795–796, 1048–1050, 1071–1072, 1098, 1134, 1167–1168
- Rådhusrätt**, 246, 582, 794
- Rådsprotokoll**, 88, 108, 110–112, 126–128, 133–134, 136, 138–140, 144, 146, 148, 150, 155, 157–158, 161, 165, 167–168, 170, 173, 179, 197, 217, 223, 242, 247, 265, 299, 313,

- 335, 386–388, 393, 404, 422, 452–453, 468, 474, 486, 550–552, 556, 620, 649, 672, 704, 731, 745, 764, 778, 792, 801, 998, 1010, 1194, 1274, 1279, 1457, 1464, 1467–1468, 1473, 1476, 1478, 1486, 1513, 1519
- Rådstuga**, 41, 589, 594, 705, 881, 1293–1294, 1300–1301, 1335
- Råg**, 337, 383, 431, 574, 609, 959, 969, 1334
- Rågång**, 545
- Räkenskaper**, 187, 267, 309, 343, 551, 713–714, 728, 839, 868, 961, 966, 968–970, 1042, 1343, 1365
- Ränta**, 235, 245, 412, 433, 440, 448, 506, 509–510, 562, 580, 622, 697, 699, 735, 789, 796–797, 834, 847–848, 868, 889, 899, 933, 984, 1044, 1094, 1135, 1193, 1240, 1277, 1404–1405, 1428
- Räntekammare**, 1512, 1516, 1518, 1524, 1527, 1529
- Rättegång**, 223, 246, 445, 453, 545, 652, 667, 756, 761, 801–802, 889, 939, 949, 1013–1014, 1105, 1136, 1185, 1285, 1297–1298, 1405, 1407, 1409, 1432
- Rävsagan** (Reinick Fuchs),
fabel, 1496
- S**
- Sadel**, 1395
- Saga om lejonet**, skrift, 223, 226–227, 516, 1484–1504, 1506–1510
- Salpetersjudare**, 1356
- Salt**, 1371, 1384, 1389, 1391, 1414
- Saltkontor**, 1430
- Sammet**, 240
- Sankta Klara kyrka**, Stockholm, 1202, 1240
- Schäferi**, 275, 287, 417, 470, 698, 755, 868, 912–913, 1080, 1129, 1132, 1149, 1151–1152, 1428
- Seglation**, **seglationsfrihet**, 71, 278, 318, 447, 461, 514, 718–719, 726, 741, 811, 813, 824–825, 830, 916, 919, 1052, 1081, 1184, 1411, 1422
- Seglationsordningen**, 813, 1380, 1383, 1385
- Sekreta deputationen**, 67, 87, 108, 131, 197, 265, 320, 377, 389, 409, 468–469, 485, 542, 548, 553, 617, 704, 790, 794–795, 802, 808, 979, 986, 1074, 1135–1136, 1194, 1238, 1240, 1307
- Sekreterare** – se **Notarie**, **sekreterare**
- Silke**, **siden**, 240, 489, 1164, 1219, 1221–1222, 1289, 1376
- Sill**, **sillfiske**, 90, 92, 261, 280, 344, 425, 500–504, 1060–1063, 1103, 1139–1140, 1371, 1413
- Silver**, **silververk**, 431, 546, 548, 562, 655, 874, 963, 1035, 1167, 1220–1222, 1224, 1297, 1336, 1360–1363
- Sirap**, 425, 1054, 1415
- Sjukdom**, 53, 209, 317, 411, 474, 649, 744, 784, 861, 1248, 1295, 1313, 1344, 1355, 1411, 1415, 1470, 1474, 1512, 1516, 1519
- Sjö**, 885, 1081, 1121, 1365, 1376
- Sjöartiklar**, 903
- Sjöfart**, 256, 266, 361–363, 416, 421–422, 505, 576, 651, 719, 797, 900, 1046, 1054, 1077, 1095, 1112, 1116–1118, 1141, 1255, 1323, 1337, 1367, 1369, 1375–1376, 1381–1383, 1390, 1392, 1395, 1407, 1410, 1422
- Sjöman**, 153, 220, 256, 282, 635, 651, 719, 869, 1142, 1338, 1369
- Sjörövare**, 1370
- Sjöstad**, 1337, 1369, 1374, 1382, 1413, 1430
- Sjötull**, 379, 410, 418, 454, 950, 1032, 1380, 1382–1383, 1394, 1413
- Sjötullkammare**, 418, 1380, 1383, 1385, 1394
- Sjötullskontoret**, 1384
- Sjötullstaxa**, 445, 454, 950
- Skatt** – se **Accis**, **skatt**

- Skattehemman**, 253, 730, 870, 933, 949, 1037, 1097, 1131–1132, 1136, 1150–1151, 1161, 1184, 1204, 1227, 1237, 1239, 1241, 1275, 1288, 1293, 1341, 1410, 1428
- Skatteköp**, 318, 419, 472, 642, 714, 777, 796, 816, 823, 828, 847–848, 853–854, 871, 876, 880, 899, 949, 954, 982, 992, 1028–1030, 1042–1043, 1088, 1090, 1126, 1130, 1132, 1137, 1148–1150, 1152–1153, 1157, 1160–1161, 1186, 1226–1227, 1242, 1244, 1270, 1275, 1281, 1288, 1375
- Skeppare**, 180, 266, 418, 421, 425, 813, 978, 1142, 1255–1256, 1336, 1422
- Skeppsbyggeri**, 797–799, 1078
- Skinnvaror**, 255, 316, 335, 405, 416, 451, 547, 605–606, 1169–1172, 1176–1177, 1198, 1220, 1231, 1240, 1246, 1376, 1418, 1420–1421
- Skjutshållning**, 278, 412, 635, 770–771, 833–834, 845, 848, 854, 867–868, 870, 879, 897, 914, 974, 989–990, 1037, 1081–1082, 1091, 1237, 1250–1251, 1254, 1395
- Skog**, 212, 253, 256, 259, 278, 280, 323, 326–329, 340–341, 362, 416, 445, 480, 535–537, 607, 620, 624–625, 627–628, 733, 811–812, 880, 931, 989, 993, 999, 1038, 1069, 1084, 1092, 1118, 1129, 1145, 1193, 1214, 1218, 1235, 1292, 1341, 1346–1347, 1367, 1372, 1374–1375, 1387, 1403, 1408, 1415, 1419
- Skogskommissionen**, 389, 537, 1236, 1292
- Skogsordningen**, 212, 254, 389, 441, 658, 1038, 1040, 1147, 1175, 1236, 1367, 1407
- Skola**, 445, 512–513, 613, 626, 660, 721–722, 831, 881, 972, 1254, 1278, 1403, 1441
- Skomakare**, 1412
- Skor, skomakare**, 547, 1172, 1176
- Skråväsende**, 97, 693, 709, 938, 981, 1015, 1017–1021, 1351–1352, 1354–1355, 1357–1358, 1387
- Skräddare**, 547, 699, 1412
- Skärgård**, 1401, 1413, 1422
- Skärslipare**, 1381
- Slaktare, slakteri**, 1170
- Slottsbyggnadsdeputationen**, 1078, 1309, 1313, 1321
- Slottskansliet**, 218, 293, 306, 939, 1067
- Slotts rätt**, 247
- Sluss**, 170, 312, 661
- Släde**, 412, 635, 845, 867, 1395
- Smed**, 864, 1012, 1339, 1361, 1412
- Smide**, 241, 496, 605, 732, 811, 864, 877, 931–932, 954, 1045, 1137, 1377–1378, 1396, 1398
- Smuggling** (in-/utpraktisering, kontraband), 250, 268, 359, 427, 431, 459–460, 681, 684, 732, 978, 988, 993, 1003, 1117, 1206, 1219, 1224, 1368, 1432
- Smädeskrift**, 517, 856, 1064–1067, 1490, 1502, 1505, 1509
- Smör**, 211, 1193, 1414
- Snickare**, 1339
- Snus**, 1032
- Snörmakare,**
snörmakarämbete, 1219–1225
- Socket**, 247–248, 259, 314, 331, 535, 569–570, 732, 802, 810, 920, 1037, 1162–1163, 1213, 1349, 1416
- Socketbruk**, 247–248, 331, 364, 535, 569–570, 732, 920, 1037, 1163, 1213, 1349, 1415, 1423
- Soldat**, 441, 496, 757, 1042–1043, 1049, 1121–1122, 1290, 1353–1354, 1356, 1428–1429
- Soldatbarnhus**, 1290
- Solfjäderfabrik**, 247
- Spannmål**, 93, 150, 250, 252–253, 256, 273, 278, 281, 336–337, 355–359, 361, 382–383, 385, 388, 398–400, 402–403, 435–436, 445, 472, 475, 483, 526, 562, 571, 573–578, 599–

- 601, 609, 621, 626, 632, 636, 668,
704, 729, 797, 834, 942, 959, 969–
971, 987, 1009–1011, 1038–1039,
1043, 1050, 1083–1084, 1121, 1128,
1130, 1153, 1195, 1202, 1205–1209,
1229–1230, 1249, 1260, 1277, 1279,
1287, 1333, 1339, 1359, 1384, 1391,
1414
- Spik**, 242, 335, 412, 1378–1379
- Spinneri**, 239, 304, 972
- Spinnhus**, 292, 304–306, 445, 456, 477,
669, 671, 690, 751, 967, 991–992,
1406
- Spisordningen**, 973
- Stambok**, 373, 655, 751, 761, 850
- Stapelstad**, 256, 266, 361, 363, 379–
380, 386, 411–412, 420–421, 435–
436, 474, 576, 621, 751, 1039, 1113,
1115–1118, 1214, 1303–1304, 1306,
1336–1340, 1369, 1374, 1380, 1383,
1385, 1394, 1401, 1407, 1410, 1416,
1422, 1430–1431
- Statsbrist**, 69, 876, 1043–1044
- Statsdeputationen**, 669, 876, 1162,
1185
- Statskontoret**, 317, 361, 436, 580, 741,
761, 822, 827, 852–853, 856, 918,
969, 1146, 1175, 1234, 1236, 1359,
1373, 1512
- Statsmedlen**, 267, 383, 729, 764, 881,
1073, 1089, 1099, 1120, 1162, 1263,
1282, 1312
- Statsverket**, 83, 337, 687, 692, 730,
827, 852, 1442
- Stenhus**, 273, 373, 733, 863, 909, 963,
998–1000, 1040, 1102, 1120, 1366–
1367, 1373
- Stenkista**, 418
- Sterbhus**, 245, 448–449, 651, 665, 667,
791, 906, 1134, 1290
- Stora (sekreta) deputationen**, 111–
119, 121–124, 126–128, 130–148,
150, 154, 157–158, 166–167, 169,
171–175, 178–179, 185–186, 194,
197, 375, 469, 537–539, 541, 543,
555–557, 560–561, 563–566, 569,
575, 589, 593, 595, 597, 610–611,
614–615, 617–619, 638–640, 642,
646, 648, 669, 788, 792, 864, 921,
1106, 1109–1110, 1138, 1240, 1297,
1457, 1460, 1464, 1467–1468, 1470,
1473, 1476, 1481, 1515
- Storbytte**, 358
- Storskifte**, 357–358, 957, 1048, 1128,
1178, 1185
- Straff**, 170, 204, 268, 283–285, 312,
350–351, 353, 453, 508, 516, 606,
611, 635, 637, 671, 673–677, 726,
753, 760, 774–777, 779, 781, 783,
785, 806, 818, 821–822, 825, 833,
835, 844–845, 851, 859, 878, 899–
900, 958, 1020, 1064–1065, 1067–
1068, 1085, 1105, 1155, 1181, 1187–
1188, 1296, 1451, 1502, 1509
- Strömning**, 273, 280, 282, 416, 751,
1370, 1403
- Stål**, 1124
- Stångjärn**, 463, 476, 811, 1377, 1414
- Städernas besvär**, 5–6, 15–16, 61–62,
93, 97, 100, 154, 180, 207, 210–211,
213, 218, 229, 249–250, 256, 259,
266, 274–275, 277, 279–281, 288,
303, 340, 364, 379–380, 384, 391,
433–434, 442, 445–446, 704, 1339,
1341–1342, 1344, 1348–1349, 1353–
1354, 1357, 1359, 1365–1366, 1369,
1372, 1378, 1382, 1386, 1392–1393,
1397–1398, 1401, 1403, 1405, 1408,
1412, 1414, 1416, 1423–1424, 1426,
1430
- Stämpel, stämpelavgift**, 259–260, 276,
330, 437, 542–543, 566, 569, 575,
624, 851, 1356–1357, 1360, 1362–
1363, 1368, 1389, 1400
- Stängsel**, 418
- Svavel**, 1400
- Svea hovrätt**, 165, 213, 217, 227, 550,
581, 608, 613, 778, 787, 790, 793,
808, 817, 820, 889, 935, 946, 1064,
1068, 1096, 1181–1183, 1235, 1277,

1288, 1296, 1298, 1314, 1316, 1447, 1471

Svedjebruk, 1122, 1137, 1213

Svenska folkbristens orsaker och bote-medel (Skrift), 335

Svenska språket, 809

Svin, 1428

Svärdsorden, 30, 227, 729

Swea rikets tillstånd, skrift, 856, 1066

Syssloman, 269, 1121

Sågverk, 1341, 1346, 1419

Säteri, 404, 472, 521, 656, 706, 777,

789, 820, 834, 933, 1127, 1134, 1235

Sätsgård, 521, 777, 943, 948, 983–984, 992

T

Tall, 536

Talmansmöte, 49, 61–62, 66, 71, 77,

104, 150, 154–156, 158–159, 166–

167, 181, 196, 231–232, 255, 281,

291, 312–313, 346, 456, 529, 629,

631, 652, 758, 1040, 1202–1203,

1205, 1232

Te, 1369

Tegel, 255, 258, 326, 342, 454–456,

634, 688, 999, 1038, 1338, 1367,

1372–1373

Tegelbruk, 342, 688, 963, 999, 1373

Tenn, 1035, 1090, 1360–1361, 1363

Testamente, 277

Textil, 4, 237–241, 255, 260, 264, 275,

417, 487–489, 634, 972, 1023–1024,

1129, 1219, 1221, 1271, 1289, 1335–

1336, 1339, 1356, 1376, 1396–1398,

1400, 1414, 1418

Tidning, 512–513, 518, 561, 567, 572,

574, 748, 1061, 1279, 1455, 1493

Tiggare, 265, 311, 694, 743, 751, 967,

1219, 1225, 1406

Tiggareordningen, 967

Timmerman, 1339

Tingsrätt, 159, 493, 495, 497–498, 667

Tionde, 150, 279, 416, 482, 555, 831,

870, 969–970, 1036, 1043–1045,

1083, 1121, 1130, 1270, 1287, 1299, 1402

Tjänstefolk, 412, 633, 639, 663, 711–

712, 895, 901, 942, 972, 1351, 1392,

1400, 1415

Tjänstehjonsordningen, 212, 364, 645,

790, 900–901, 941–942, 944–945,

1049

Tjära, 412, 790, 1102, 1129, 1391

Tobak, 256–257, 281–282, 314, 364–

370, 426–429, 431–432, 442, 458–

462, 479, 517, 539, 543, 569, 579,

604–605, 609, 626, 654, 662, 664,

673–674, 688, 708, 807, 882, 910,

945, 1031–1034, 1040, 1054, 1110,

1163, 1198, 1236, 1368, 1398, 1414

Tobaksblad, 1345

Tobaksplantering, 256, 426, 458, 460–

461, 609, 910, 1344

Tobaksspinneri, 364–365, 368, 426–

428, 430–431, 458–459, 461, 807,

1031, 1033, 1163, 1344, 1423

Tobaksspinnerisocieteten, 426–427

Torp, torpare, 60, 106, 440, 472, 496,

498, 873, 1041, 1049, 1093, 1120,

1123, 1131, 1137, 1147–1149, 1157,

1410

Traktamente, 359, 466, 1042, 1128

Traktat, 621, 1061, 1267, 1304, 1323

Trähus, 789, 863, 1008, 1367

Träldom, 658, 977

Trävaror, 153, 256, 258, 323–328,

361–362, 367, 623–626, 628, 668,

799, 811–812, 816, 830, 980, 1038,

1076–1077, 1092, 1100, 1103, 1112–

1119, 1133, 1140–1141, 1193, 1304–

1305, 1341, 1346–1347, 1364–1365,

1367, 1371–1372, 1375, 1377, 1387,

1396, 1398, 1408, 1414, 1419

Tröskning, 321, 446

Tukthus, 965, 971, 991

Tull, 80–81, 84, 94, 211, 256–258, 262–

264, 279–280, 302, 316, 321, 356,

359, 362–363, 379–380, 388, 410,

412, 416, 425, 427, 430, 435, 441,

446, 496–497, 529, 621, 635, 662, 688, 723, 751, 772, 797, 814, 892, 897, 913, 923, 932, 934, 943, 974, 976, 982, 999, 1023–1024, 1031–1032, 1082, 1084, 1117, 1141, 1199–1200, 1214–1215, 1344–1345, 1348–1349, 1364–1365, 1368–1369, 1372, 1378, 1380–1381, 1384, 1390, 1394, 1400–1401, 1408, 1410, 1415, 1417, 1420, 1422

Tull- och accisordningen, 325, 379, 414–415, 767, 770, 787, 823–825, 914–915, 961, 1250, 1264

Tullarrendesocieteten, 211, 379–380

Tullbetjänt, 80, 269, 271, 277, 385, 462, 497, 685, 866, 934, 1003, 1250, 1255, 1257, 1364, 1366, 1368–1369, 1380, 1382, 1391

Tulldeputationen, 78, 80–81, 160–161, 163, 257, 325, 348, 414, 478, 508, 518, 533, 723, 767, 787, 865–866, 877, 896–897, 914–915, 922, 932–933, 950, 954–956, 959, 961, 982, 1000, 1004–1006, 1024, 1055, 1070, 1110, 1156, 1165, 1214–1215, 1244, 1254, 1264

Tullfrihet, 256, 361, 435–436, 621, 723, 768, 865, 922, 963, 1039, 1339, 1373, 1401, 1420

Tullhus, 867, 934

Tullkammare, 1364, 1369, 1380, 1382–1384, 1394, 1400

Tullkontor, 1364

Tullrätt, 260, 274, 462

Tulltaxa, 80–82, 255, 257, 331, 478, 688, 767, 770, 772, 800, 823–825, 874, 876–877, 934, 955, 1023–1024, 1070, 1141, 1185, 1318, 1382

Tulltaxekommissionen, 1070

Tullverket, 80, 82, 264, 715, 922, 1364

Tunna, tunnbindare, 278, 344, 416, 500, 502, 504, 751, 790, 882, 1012, 1031, 1035, 1084, 1103, 1129, 1255, 1364, 1371, 1374–1375, 1389, 1408, 1413–1414

U

Uddeholms aktiebolag, 1097

Ull, ylle, 275, 417, 1129, 1198, 1221, 1376

Underslev, 336, 347, 453, 1011, 1033, 1051, 1214, 1365, 1380, 1429

Uniform, 894, 1270–1271

Uppbördsman, 851, 968, 1365

Upphandling, 1424

Upplopp, 844, 1155, 1187

Uppodling, 483, 498, 515, 553, 572, 577–578, 834, 848, 871, 958, 1093–1094, 1134, 1145, 1149, 1157

Uppror, 754, 756–759, 769, 773, 899, 1064, 1187, 1227, 1287

Uppsala akademi, 223, 256, 370, 394, 485, 649, 735, 809, 845–846, 1131, 1141, 1160, 1173, 1339, 1484, 1486, 1489, 1492, 1510

Uppstad, 44, 266, 363, 386, 411, 420–422, 471, 576, 1113, 1115–1118, 1303–1304, 1306, 1369, 1375, 1382, 1385, 1401, 1413, 1430

Urskillningsdeputationen, 58, 62, 74, 76, 78, 83, 87–88, 123–124, 154, 161, 220, 230–235, 244, 246–248, 250, 261, 265, 278–279, 291–293, 304–306, 312, 319, 328, 330, 340, 360, 376–377, 381, 424, 446, 453, 456, 462, 513, 607, 631, 654, 700–701, 703, 760, 832, 890, 936, 946, 980, 1025, 1072, 1243, 1451

Utmätning, 1409

V, W

Vagn, 412, 635, 845, 867, 990, 1371, 1395

Val, 5–7, 14–17, 19–23, 27–35, 40–43, 53, 56–57, 59, 61, 65, 70, 72–73, 77–78, 84, 86, 88, 93, 138, 160, 183, 188–189, 242, 277, 286–290, 303, 392, 416, 436, 438–441, 457, 466, 489–490, 492, 503, 531, 549, 581–582, 584–590, 592, 594, 611, 622, 654, 666, 706, 727, 744, 763–764, 792,

- 805, 850, 860, 917, 929, 946, 948,
959, 975, 977, 985, 1013, 1038, 1100,
1239, 1252, 1262, 1300, 1302–1303,
1306, 1308, 1320, 1326, 1390, 1424–
1425
- Vapen**, 59, 65
- Varg**, 607
- Vargärningsmanskap**, 718–719, 900,
994, 1042, 1188, 1269
- Ved**, 256, 259, 280, 326, 328, 341–342,
367, 865, 971, 980, 986, 988–989,
993, 1038, 1091–1092, 1116, 1193,
1319, 1341, 1347, 1371
- Vete**, 335–338, 355–359, 369, 382–
383, 391–392, 398, 415–416, 435,
473, 475, 959, 1010–1011
- Vetenskap**, 341, 512, 1267, 1441
- Viktualier**, 441, 865, 971, 986, 1198,
1398
- Wildiska tryckeriet**, Stockholm, 465
- Vin**, 264, 280, 314, 1010, 1043
- Vinsäd**, 445, 987, 1009–1010, 1043
- Votering**, 23, 33–36, 38, 55, 113, 142–
143, 147, 159, 170, 175, 177, 182,
208, 233, 285, 289–290, 297, 320,
340, 361, 377–378, 403, 493, 553–
554, 582, 591–592, 627, 645, 686,
720, 763, 817, 902, 927–928, 990,
1005, 1069, 1082, 1109, 1119, 1127,
1133, 1152, 1180, 1225, 1244, 1249,
1300, 1307–1309, 1325–1326, 1390,
1424–1426, 1459, 1499
- Våg**, 241, 278, 332, 462, 464, 653,
1044, 1121, 1212, 1365, 1377, 1391,
1431
- Våningshus**, 302–303, 321
- Väg**, 867, 892–893, 914, 1087
- Väveri**, 211, 237–241, 255, 264, 332,
488–489, 634, 1023, 1335–1336,
1356, 1376–1377, 1397
- Växt**, 256, 396, 472, 481, 1101, 1249,
1334, 1344
- Åbo hovrätt**, 404, 786, 793, 851, 893,
1167, 1277, 1279
- Åboendehemman**, 1097, 1226, 1275
- Åbor**, 358, 385, 436, 438, 472, 755,
761, 777, 816, 847, 854, 912–913,
930, 949, 1027, 1042–1043, 1090,
1097, 1122, 1132, 1138, 1161, 1184,
1204, 1242, 1244, 1269–1270, 1275,
1281, 1293
- Åker**, 251–252, 329, 356, 367, 383,
417, 551, 553, 573, 834, 880, 958,
1147–1148, 1206, 1277
- Ä**
- Äktenskap**, 282–283, 493–499, 517,
1396, 1411, 1460, 1512, 1527, 1529
- Äng**, 551, 553, 834, 880, 992, 1093,
1147
- Änka**, 254, 317–318, 387, 450, 551,
689, 745, 848, 1300, 1366
- Änke- och pupillkassa**, 1042, 1157
- Ärlig Svensk**, skrift, 95–96, 101–102,
105, 108, 112, 118, 392, 410, 1193,
1283–1284, 1435–1436, 1440–
1441, 1443, 1445, 1447, 1449,
1451–1453, 1455, 1497, 1500
- Ö**
- Ödesgods**, 445, 1085
- Ödeshemman**, 550, 833, 881, 992
- Öl**, 772
- Örlogsflotta**, 719, 985
- Överamiralitetsrätt**, 958
- Överflödsvara**, 250, 252, 265, 316,
336–337, 366, 797, 894, 1031, 1033,
1207, 1229
- Överrätt**, 117, 152, 206, 1161, 1248
- Överståthållare**, 245, 297, 517, 973,
990, 1067

Å

Åbo akademi, 856, 1047, 1073

ORTREGISTER

A

Afrika, 446, 1323
Agö, hamn, Hälsingland, Västernorrlands län, 416
Algeriet, 1370
Alingsås, 11, 13, 109
Alnö, socken, Medelpad, Västernorrlands län, 987, 1010
Arboga, 7, 240, 472–473, 588, 629, 888–889, 915, 935, 1081, 1120
Asien, 1161
Askersund, 9, 609
Asum – se **Åsum**
Attmar, socken, Medelpad, Västernorrlands län, 810
Avesta, bruk, Avesta socken, Kopparbergs län, 1012, 1373
Axby, kronohemman, Jäders socken, Österrekarne härad, Södermanlands län, 1132

B

Baggebol, kronohemman, Lerbo socken, Oppunda härad, Södermanlands län, 1211
Barth, hamnstad, Tysk-romerska riket, 180
Bergslagen, 1333, 1347, 1410
Berlin, 1524, 1527, 1529
Biltsbol, kronohemman, Lerbo socken, Oppunda härad, Södermanlands län, 1211
Biscayabukten – se **Spanska sjön**
Biskopstomten (Flodings), gård, Skara, Skaraborgs län, 852
Bissbol, gård, Västerljungs socken, Hölebo härad, Södermanlands län, 439
Björkfjärden, Mälaren, 884, 887

Björknäs, glasbruk, Boo socken, Värmdö skeppslag, Stockholms län, 751, 1400
Björneborg, 10, 388, 1076
Björneborgsviken, utloppet till Kumö älv, 1062
Blacken, fjärd, Mälaren, 1081
Blekinge, 179, 256, 326–329, 332, 340–342, 503, 520–526, 601–605, 795, 910, 985, 1038, 1061, 1092, 1136, 1193, 1342–1343, 1371, 1380
Blekinge län, 340, 389, 509–510, 518–520, 602, 1091
Blockhusudden, Djurgården, Stockholm, 1382–1383
Bohuslän, 256, 332, 831, 870, 988, 993, 1050, 1102, 1154, 1342–1343, 1380
Borgholm, 1027
Borgå, 10, 56, 373, 461, 513, 562, 626, 636, 660, 1270
Borgå stift, 909
Borås, 8, 60, 93, 208, 221–222, 228–230, 247, 412–415, 524, 574, 588, 689, 1055–1059, 1190–1191, 1198–1200, 1396–1400
Brahestad, 13
Brandenburg, Preussen, Tysk-romerska riket, 1033
Bredsäter, Gryts socken, Daga härad, Södermanlands län, 472
Brevik, kronorusthåll, Breviks socken, Kåkindes härad, Västergötlands län, 1167
Bro skeppslag, Stockholms län, 1235
Bryssel, dåvarande Österrikiska Nederländerna, 487
Bråborg, kungsgård, Dagsbergs socken, Lösings härad, Östergötlands län, 697–698, 714, 1288, 1316
Bräkne härad, Blekinge län, 795

Börtingekloster, säteri, Börtinge socken, Vemmenhögs härad, Kristianstads län, 777

Börstil, pastorat, Uppsala stift, 534–535

C

Carl Gustafs stad – se **Eskilstuna**

D

Daga härad, Södermanlands län, 472

Dalarna, 150, 422, 769–770, 899, 1471

Dalarö, Tyresö socken, Stockholms härad, Stockholms län, 830

Dalsland (Wästgiötadal), 627, 1067

Danmark, 250, 390–391, 728, 799, 1337

Danviken, Stockholm, 964, 966, 1124

Djursten (Justen), udde och fyrstorn, Gräsö socken, Frösåkers härad, Stockholms län, 262, 364, 708, 1054, 1381

Djurö, Bråviken, Dagsbergs socken, Lösings härad, Östergötlands län, 697–698, 714, 1288, 1316

Drottninggatan, Stockholm, 964

Drottningholm, kungligt slott, Lovö socken, Färentuna härad, Stockholms län, 155, 157, 159, 732

Duvedal, kvarn, Motala socken, Aska härad, Östergötlands län, 1239

Duvenäs, hemman, Sunnemo socken, Älvdals härad, Närke och Värmland län, 982

Dömostorp, kronohemman, Skeda socken, Hanekinds härad, Östergötlands län, 1241

E

Eckerö, 595

Ekebonäs, gård, Västerljungs socken, Hölebo härad, Södermanlands län, 439–440

Ekenäs, 11, 13

Ekerum, Högsrums socken, Slättbo härad, Kalmar län, 1027

Eksjö, 9

Elinge, by, Österlövsta socken, Örbyhus härad, Uppsala län, 834

Ellholmen, bruk, Arboga socken, Åkerbo härad, Västmanlands län, 732

England, Storbritannien, 182, 342, 361–362, 399, 461, 503, 574–575, 578–579, 601, 698, 728, 807, 938, 951, 1116, 1132, 1231, 1246, 1387, 1420

Enköping, 8, 1209

Eskilstuna (Carl Gustafs stad), 8, 864, 974, 1012, 1124, 1131, 1148–1149, 1157

Eskilstuna, kungsgård, Eskilstuna, Österrekarne härad, Södermanlands län, 913, 974, 1130, 1147, 1156–1157

Espetorp, Gryts socken, Daga härad, Södermanlands län, 472

Eura, socken, Satakunda härad, Åbo och Björneborgs län, 468, 533

Europa, 578, 789, 797

Eurs, kronohemman, furirboställe, Oravais socken, Vörå härad, Österbotten, 1159–1160

F

Falkenberg, 12, 420–422, 446, 668, 809, 1125–1126

Falköping, 11, 474, 706, 708, 883

Fallsberg (Faltsberg), frälsehemman, Allhelgona socken, Aska härad, Östergötlands län, 721, 1239

Falsterbo, 390

Falu koppargruva – se **Stora Kopparberg**

Falun, 6, 281, 375

Faurås härad, Hallands län, 668, 809, 1125

Filipstad, 11, 747, 1315

Finland, 299, 308, 364–369, 388, 429–432, 447, 461–462, 467–468, 493–

499, 504, 512, 514, 533, 578, 653, 661, 663, 692, 718, 726, 732, 795–798, 811, 814, 824, 855, 869, 899, 916, 924, 977–978, 1036, 1041–1042, 1049, 1052, 1093, 1105, 1128, 1166, 1177–1178, 1186, 1267, 1282, 1290–1291, 1299, 1380, 1382, 1390–1391, 1403

Finska församlingen, Stockholm, 728, 1184

Finspång, järnbruk, Risinge socken, Bergslagen och Finspånga läns härad, Östergötlands län, 1137

Flandern, dåvarande Österrikiska Nederländerna, 1103

Flensburg, Tysk-romerska riket, 1114

Flodings gård– se **Biskopstomten**

Frankrike, 305, 315, 503, 720, 728, 802, 818, 857, 924, 938, 951, 1103, 1110, 1183, 1280, 1304, 1311

Fryken, sjö, Värmland, 1125

Fröbygårda (Frö), färjeplats, Vickleby socken, Algutsrums härad, Kalmar län, 1027

Fröderyd, socken, Västra härad, Jönköpings län, 561

Funbo, pastorat, Uppsala stift, 649–650, 748, 845, 1131, 1141, 1160, 1173

Fägrems, kronoallmanning, Vadsbo härad, Skaraborgs län, 1125

Färgelanda, socken, Valbo härad, Älvsborgs län, 1067

Färila, socken, Hälsingland, Väster-norrlands län, 892

Färjestaden, Torslunda socken, Algutsrums härad, Kalmar län, 1027

Färna, järn- och stålbruk, Gunnebo socken, Skinnskattebergs bergslag, Västmanlands län, 1316

Färs, härad, Malmöhus län, 404, 820

G

Galten, fjärd, Mälaren, 1081

Galtström, bruk, Njurunda socken, Medelpad, Västernorrlands

län, 323–324, 378, 435, 442–443, 468, 530, 718, 721, 725, 810, 812, 868

Gamlakarleby, stad och socken, Öst-erbottens län, 10, 515

Gotland, 256, 332, 480, 510, 607, 671, 787, 822, 985, 1102, 1122, 1337, 1342–1343, 1380

Gotlands län, 389, 509–510, 518–519

Gotthardsberg– se **Ökna**

Gredby, Härads socken, Åkers härad, Södermanlands län, 1138

Greifswald, Pommern, Tysk-romerska riket, 180, 394

Gripsholm, kungligt slott, Mariefred, Selebo härad, Södermanlands län, 984

Grohed, gästgiveri, Forshälla socken, Inlands Fränke härad, Göteborgs och Bohus län, 770–771

Gryt, socken, Daga härad, Södermanlands län, 472

Gränna, 13, 986

Gräsö, ö, Gräsö socken, Frösåkers härad, Stockholms län, 262

Gäsene härad, Älvsborgs län, 789, 1127

Gävle, 6, 119, 289–290, 304, 363, 366, 582, 718, 752, 786, 793, 915, 941, 944

Gävlebukten, 1381

Göta älv, 553

Göteborg, 5, 90–92, 207, 259, 261, 274, 280, 286–287, 290, 304, 332, 361–362, 385, 425, 446, 465, 567, 570, 574, 582, 585–587, 590–591, 761, 802, 818, 863, 924, 941, 944, 960, 989, 993, 1003, 1037, 1050, 1053, 1102, 1117, 1133, 1140–1141, 1183, 1294, 1300–1301, 1305, 1349, 1369, 1413

Göteborgs och Bohus län, 389, 509, 870, 872

Göteborgs stift, 1102

H

Hageby (Hackeby), kronohemman, Hagebyhöga socken, Aska härad, Östergötlands län, 721, 1239

Halland, 256, 332, 481–483, 555, 562, 622, 651, 668, 761, 809, 870, 910, 1102, 1125, 1342–1343, 1380, 1413

Hallands län, (Halmstads län), 99, 389, 509

Halmstad, 6–7, 59–60, 66, 90–92, 418, 420

Hamburg, Tysk-romerska riket, 1103

Hammerdal, socken, Jämtland, Västernorrlands län, 1083, 1099

Hannover, kurfurstendöme, Tysk-romerska riket, 1033

Haverö, socken, Medelpad, Västernorrlands län, 987, 1010

Hede, pastorat, Härnösands stift, 1083

Hedemora, 9, 56, 301, 702–703, 723, 909, 1286, 1293

Hedvig Eleonora församling, Stockholm, 929, 959, 997, 1008, 1066, 1100

Helge å, Skåne, 1413

Helsingborg, 7, 706, 744, 884, 1313

Helsinge, socken, Borgå härad, Nylands och Tavastehus län, 1287

Helsingfors, 7, 384, 407, 433, 457, 461, 468, 604, 909, 941, 944

Henstorp, kronohemman, Västra Vingåkers socken (?), Oppunda härad, Södermanlands län, 1211

Herrestad, gästgiveri, Herrestads socken, Lane härad, Göteborgs och Bohus län, 770–771

Hettland – se **Shetlandsöarna**

Hillerstorp, gård, Bälaryds socken, Norra Vedbo härad, Jönköpings län, 896

Himle härad, Hallands län, 809

Hitland – se **Shetlandsöarna**

Hjo, 10

Hjälmarén, 456, 1414

Hogdal (Högdal), socken, Vette härad, Göteborgs och Bohus län, 988–989, 993

Holland, dåvarande Österriska Nederländerna, 330, 364–369, 426–428, 442, 459–460, 500, 517, 679, 869, 872, 951, 1062, 1103

Holmögadd, ö, Västerbottens län, 364, 412, 1054, 1395

Holsnäset – se **Hällsnäset**

Hov, by, Hovs socken, Bjäre härad, Kristianstads län, 1155, 1291

Hudiksvall, 8, 10, 40, 56

Huskvarna, krutbruk, Hakarps socken, Tveta härad, Jönköpings län, 562

Hyen, sjö, Värmland, 1125

Hällsnäset (Holsnäset), gård, Västerljungs socken, Hölebo härad, Södermanlands län, 439–440

Hälsingland, 400, 892, 1120, 1335

Härjedalen, 431

Härnösand, 8, 10, 591, 915

Hättinge, kronohemman, Jäders socken, Österrekarne härad, Södermanlands län, 1132

Högdal – se **Hogdal**

Höjentorp, kungsgård, Eggby socken, Valla härad, Skaraborgs län, 733

I

Idö, kronoskattehemman, Jäders socken, Österrekarne härad, Södermanlands län, 933

Igelstorp, Sventorps socken, Kåkinds härad, Skaraborgs län, 637

Ijo, socken, Österbottens län, 910

Ilomants, socken, Karelen, Savolax och Kymmenegårds län, 1093

Indal, socken, Medelpad, Västernorrlands län, 987, 1010

Ingelstad, kungsgård, Ingelstads socken, Ingelstads härad, Kristianstads län, 562, 847–849, 853–854

J

Jakobsdal, Gryts socken, Daga härad, Södermanlands län, 472

Jakobstad, 12, 1116

Jockas, socken, Storsavolax härad, Savolax och Kymmenegårds län, 550

Jordanstorp, säteri, Gryts socken, Daga härad, Södermanlands län, 472

Justen – se **Djursten**

Jäder, bruk, Arboga socken, Åkerbo härad, Västmanlands län, 732

Jäder, socken, Österrekarne härad, Södermanlands län, 1132

Jämtland, 255, 431, 1082–1083, 1099, 1130, 1335–1336

Järppilä, kronosäterirusthåll, Vemo härad, Åbo och Björneborgs län, 1134

Jönköping, 7, 210–211, 379–380, 445, 591, 594–595, 896, 916

Jönköpings län, 389, 509–510, 518–519, 561, 889, 928, 1228

Jösse härad, Närke och Värmlands län, 1112

Jösseforsen, fors i Jösseälven, Värmland, 1087

K

Kajana, 13, 159

Kallbäcken, hemman, Norra Råda socken, Älvdals härad, Närke och Värmlands län, 982

Kalmar, 6, 14–15, 21, 30–36, 38, 59, 65, 100, 154, 184, 188–189, 286, 359–360, 388, 466–467, 627, 915, 1038, 1276, 1302

Kalmar län, 389, 509, 708, 1038, 1092

Karbenning, socken, Norbergs bergslag, Västmanlands län, 877, 931, 954

Karelen, 1093, 1099, 1166

Karlshamn, 7, 20, 23, 86, 89, 281, 328, 399, 475–476, 500–503, 521–522, 524–526, 584, 602, 604, 1061–1062

Karlshamn, pappersbruk, 520–525, 543, 601–603

Karlskrona, 6, 9, 13, 60–61, 277, 474, 500, 502–503, 523, 602–603, 742, 787, 867, 880, 895–896, 915, 941, 944, 974–976, 1054, 1078, 1089, 1121, 1132–1133, 1137, 1146, 1174, 1182–1183, 1211, 1215, 1232, 1293–1294, 1299, 1301

Karlstad, 8, 301–303, 307, 321–322, 610, 616, 707, 753–754, 933, 947, 993, 1087

Kautua, bruk, Eura socken, Satakunda härad, Åbo och Björneborgs län, 468, 533

Kemi, socken, Österbottens län, 910

Kil, härad, Närke och Värmlands län, 820

Kinda härad, Östergötlands län, 708, 1137

Kinds härad, Älvsborgs län, 992

Kinglöt, kronoskattehemman, Jäders socken, Österrekarne härad, Södermanlands län, 933

Klarälven, 1125

Klippan, pappersbruk, Sönnarslövs socken, Södra Åsbo härad, Kristianstads län, 521–523, 672

Kloster, bruk, Husby socken, Dalarna, Kopparbergs län, 1214

Knutstorp, gods, Flisby socken, Södra Vedbo härad, Jönköpings län, 656, 889, 928–929, 1236

Kolbäck, socken, Snevringe härad, Västmanlands län, 755, 912

Kopparbergs fögderi, Kopparbergs län, 960

Kopparbergs län, 389, 509, 581, 1135

Korsholms län, 734

Kottby (Kättby), Helsinges socken, Borgå härad, Nylands och Tavastehus län, 1160, 1287

- Kristianstad**, 6, 8, 848, 853–854, 914, 1093
- Kristianstads län**, 389, 509, 562, 672, 847–848, 853, 961
- Kristinehamn**, 10, 342, 773, 859
- Kristinestad**, 10, 12–13, 527, 592, 794, 829–831, 1076
- Kronobergs län**, 389, 509, 876, 910, 1082, 1092
- Kullings härad**, Älvsborgs län, 1127
- Kungsbacka**, 12, 760, 814
- Kungsholmen**, Stockholm, 981, 1015, 1169, 1176–1177, 1246
- Kungsholms församling**, Stockholm, 563, 1184
- Kungsör**, kungsgård, Kung Karls socken, Åkerbo härad, Västmanlands län, 629, 1201, 1226
- Kungsörs län**, del av Västmanlands län, 1122
- Kungälv**, 12, 567
- Kvarnen**, 364
- Kvarnäs**, Råda socken, Älvdals härad, Närke och Värmlands län, 1097
- Kvicksund**, sund i Mälaren, 629, 1081, 1091
- Kymmenegårds län**, 389, 509, 550, 881
- Kyrkeby Mellangården**, kronorusthållshemman, Jörlanda socken, Inlands Nordre härad, Göteborgs och Bohus län, 723
- Kåkind**, härad, Skaraborgs län, 638, 1066
- Kättby** – se **Kottby**
- Köpenhamn**, Danmark, 1114, 1219
- Köpenhamn**, torp, Gryts socken, Daga härad, Södermanlands län, 472
- Köping**, 7, 629, 769, 1081, 1120
- L**
- Ladugårdslandet**, Stockholm, 552, 637, 821, 823, 964, 1263
- Laholm**, 7, 12, 418, 420–422, 446, 561, 654–655, 911, 995
- Landskrona**, 5, 16, 20, 43, 77, 86–87, 328, 915, 1061, 1093
- Landsort**, udde på ön Öjan, Torö socken, Sotholms härad, Södermanlands län, 1049
- Lappmarken**, 1083, 1239
- Lars Bengts gård**, kronohemman i Mellby, Laholms socken, Höks härad, Hallands län, 911
- Lerbo**, socken, Oppunda härad, Södermanlands län, 1211
- Letala**, socken, Vemo härad, Åbo och Björneborgs län, 725, 930
- Levanten**, 280, 416, 751
- Lidköping**, 9, 53, 228, 832, 852, 861, 956, 964, 994
- Lidö**, Vätö socken, Bro skeppslag, Stockholms län, 1235
- Lilla Malmö** (Lilla Mallma), kronohemman, Jäders socken, Österrike härad, Södermanlands län, 1132
- Lilla Tiveden**, kronoallmänning, Vadsbo härad, Skaraborgs län, 1125
- Limingo**, socken, Uleå härad, Österbottens län, 526
- Lindebol**, kronohemman, Lerbo socken, Oppunda härad, Södermanlands län, 1211
- Lindesberg**, 9, 279, 496–497
- Lindholmen**, gods, Svedala socken, Oxie härad, Malmöhus län, 1168, 1226
- Linköping**, 7, 709, 821, 860
- Lissabon**, Portugal, 347–348, 1370
- Listers härad**, Blekinge län, 795
- Livland**, 256, 578, 830, 977–979
- Ljusdal**, socken, Hälsingland, Väster-norrlands län, 892
- Ljusnan**, 910
- Los koboltverk**, Färila socken, Hälsingland, Väster-norrlands län, 892
- Lovisa**, 6, 367, 461, 513, 608, 729, 833, 863
- Lule lappmark**, Västerbottens län, 963

Luleå, 10
Lund, 8, 12, 256, 436, 443, 622, 772, 846, 856, 1041, 1073, 1339
Lutägorna, vid Uppsala stad, 1069
Lyckeby kronokvarn, Lösens socken, Östra härad, Blekinge län, 976
Lyckebyån, Östra härad, Blekinge län, 910
Lysing, härad, Östergötlands län, 755
Lövstaholm, kungsgård, Sankt Olofs socken, Erlinghundra härad, Stockholms län, 943, 948, 950, 983–984, 992
Lüneburg, Tysk-romerska riket, 1033

M
Malmö, 5, 86, 279, 884, 964, 984, 1147
Malmöhus län, 99, 197, 389, 404, 509, 777, 820, 1136
Mariefred, 10, 77
Mariestad, 8, 751, 832, 882
Mark, kronoaugmentshemman, Ödeshögs socken, Lysings härad, Östergötlands län, 755–756, 761
Marstrand, 7, 360, 381, 453, 726, 831, 865, 878, 985–986, 989, 1024–1025, 1074
Medelhavet, 315, 1103, 1370
Medelpad, 810, 987, 1010, 1130
Mellby, Laholms socken, Höks härad, Hallands län, 911
Mennais, Menneis– se **Männäis**
Mora, kronohemman, Jäders socken, Österrekarne härad, Södermanlands län, 1132
Munkbron, torg, Stockholm, 899
Munketorp, socken, Snävringe härad, Västmanlands län, 844, 1296
Munktorp, socken, Snevringe härad, Västmanlands län, 197
Mutebo, frälshemman, Skeda socken, Hanekinds härad, Östergötlands län, 1241
Mälaren, 456, 480, 486, 552–553, 607, 653, 886, 943, 1081, 1101, 1414

Männäis (Mennais, Menneis), masugn, Nykyrko socken, Vemo härad, Åbo och Björneborgs län, 816, 823, 930, 954, 1028, 1030, 1084
Mörrumsån, Kronobergs län, 910

N
Nedansjöskog, hemman, Stöde socken, Tuna tingslag, Västernorrlands län, 810
Nedervetil, by, Gamlakarleby socken, Kronoby härad, Österbottens län, 515
Nedre Satakunda, härad, Åbo och Björneborgs län, 816, 930
Neukloster, Tysk-romerska riket, 535–537
Nissan, 1413
Njurunda, socken, Medelpad, Västernorrlands län, 810
Nora, 8–9
Norbergs bergslag, Västmanlands län, 877, 931
Norbergs församling, Västerås stift, 437, 448, 532
Norbergs härad, Västmanlands län, 701
Nordsjön, 500, 502–505, 728, 887, 1061–1063, 1074, 1140
Norge, 255, 366, 431, 634, 769, 799, 823, 986, 988–989, 993, 1064, 1066, 1117, 1286, 1293, 1335–1336
Norrbo härad, Västmanlands län, 735
Norrholm, kronoskattehemman, Jäders socken, Österrekarne härad, Södermanlands län, 933
Norrköping, 5, 289–290, 587, 689, 727, 763–764, 792, 800, 877, 879, 941, 944, 1101, 1194, 1249
Norrland, 273, 280, 323, 362, 366, 431–432, 623, 1235, 1274
Norrmalm, Stockholm, 452
Norrtälje, 9, 40–41, 43, 109, 186, 549, 996, 1286
Nykarleby, 10

Nykyrko, socken, Vemo härad, Åbo och Björneborgs län, 725, 816, 930
Nyköping, 6, 440, 445, 569
Nyland, 1287
Nylands och Tavastehus län, 307, 310, 343, 389, 509, 514, 982, 1122, 1136, 1214
Nyslott, 1042
Nystad, 10, 56, 816–817, 830, 1028–1030, 1076, 1083–1084, 1091
Nysund, socken, Edsbergs härad, Närke och Värmlands län, 1293
Nådendal, 12
Närke, 610, 769
Närke och Värmlands bergslag, 1122
Närke och Värmlands län, 197, 509, 982, 1027, 1091, 1098, 1135
Näs, kronohemman, Kolbäcks socken, Snevringe härad, Västmanlands län, 626, 725, 755, 912
Nästegården, hautboistboställe, Sals socken, Åse härad, Skaraborgs län, 1237

O

Oldenburg, Tysk-romerska riket, 280
Ollestad (Ällestad), kronosäteri, Hovs socken, Gäsene härad, Älvsborgs län, 706, 789, 1127
Omnia, by, Åsums socken, Färs härad, Malmöhus län, 404, 820
Ostindien, 284, 1369
Oxhagen, (Stora), äng, ej lokaliserad, Göteborgs och Bohus län, 871

P

Pasta, akademiemman, Romfartuna socken, Norrbo härad, Västmanlands län, 735, 1156
Pater Noster, skär, Orusts och Tjörns härader, Göteborgs och Bohus län, 390
Pirttivaara, hemman, Ilomants socken, Karelen, Savolax och Kymmenegårds län, 1093

Piteå, 10

Pohojois – se **Puhos**

Pommern, Tysk-romerska riket, 180, 210, 299, 382–383, 398–399, 401, 403, 535–537, 571–579, 598–601, 1033

Portugal, 344, 1103

Puhos (Pohojois), by, Kides socken, Karelen, Savolax och Kymmenegårds län, 550

R

Raknebo (Räknebo), gästgiveri, Bäve socken, Lane härad, Göteborgs och Bohus län, 770–771

Raumo, 10, 1076

Ribbingelund, kungsgård, Kjula socken, Österrekarne härad, Södermanlands län, 386, 995

Riddarholmen, Stockholm, 393, 728

Romelanda, socken, Inlands Södra härad, Göteborgs och Bohus län, 870

Romfartuna, socken, Norrbo härad, Västmanlands län, 735

Ronneby (Runneby), 520–525, 601–603, 880, 1133, 1215

Rosersberg, sätesgård, Norsunda socken, Ärlinghundra härad, Stockholms län, 943, 948, 950, 953, 983–984, 992

Runneby – se **Ronneby**

Ryhkylla – se **Rääkkylä**

Ryssland, 256, 431, 461, 951, 977–978, 1039, 1220, 1339

Råda, socken, Älvdals härad, Närke och Värmlands län, 1097

Rådanefors, bruk, Ödeborgs socken, Valbo härad, Älvsborgs län, 1112

Rågtvet, regementsfältskärsboställe, Ale härad, Kilanda socken, Älvsborgs län, 1237

Räknebo – se **Raknebo**

Rääkkylä (Ryhkylla), by, Sankt Michels socken, Lillsavolax fögderi,

Savolax och Kymmenegårds län
(förmodligen), 550

S

Sala, 8, 60, 317, 319, 689, 1335

Salberget, gruva, Sala, 630, 874, 931

Saltsjön – se **Östersjön**

Sandbäck, by, Åsums socken, Färs härad, Malmöhus län, 404, 820

Sankt Johannes församling, Norrköping, 1249

Sankt Johannes kapell,
Stockholm, 508

Sankt Michels, socken, Lillsavolax härad, Savolax och Kymmenegårds län, 550

Sankt Ybes – se **Setúbal**

Sarvinki, sjö, Karelen, Savolax och Kymmenegårds län, 1093

Sastmola, socken, Nedre Satakunda härad, Åbo och Björneborgs län, 1311

Savolax och Kymmenegårds län, 1042, 1121–1122

Segerstorp, by, Tärby socken, Ås härad, Älvsborgs län, 1127

Selebo härad, Södermanlands län, 1314

Semla, stångjärnsbruk, Västanfors socken, Gamla Norbergs härad, Västmanlands län, 701, 1045, 1197

Setúbal (Sankt Ybes), 1370

Sexdrega, socken, Kinds härad, Älvsborgs län, 992

Shetlandsöarna (Hettland, Hitland), Storbritannien, 476, 500–502, 504, 797, 1062–1063

Sigtuna, 9, 317, 319

Simrishamn, 13

Själland (Zeland), 1337

Sjöbo, by, Åsums socken, Färs härad, Malmöhus län, 404, 820

Skånör, 12

Skara, 8, 77, 852

Skaraborgs län, 389, 509, 1066, 1125, 1199–1200

Skeppsbron, Stockholm, 364, 412, 645, 653, 661, 1382, 1390

Skepptuna, socken, Seminghundra härad, Stockholms län, 844

Skisshyttan, silververk, Norrbärke socken, Dalarna, Kopparbergs län, 655

Skjön – se **Skön**

Skottila, rustningsaugmentshemman, Akaa socken, Nedre Sexmäki härad, Nylands och Tavastehus län, 982

Skrambol, kronohemman, Lerbo socken, Oppunda härad, Södermanlands län, 1211

Skåne, 181, 212, 256, 326–328, 332, 340–342, 356, 359, 365–368, 383, 401, 418, 429–432, 443, 446, 512, 521–523, 546, 562, 572–573, 619–620, 625–626, 672, 685, 900, 903, 910, 941, 1038, 1092, 1102, 1128, 1177–1178, 1185, 1339, 1342–1343, 1371, 1380, 1413

Skänninge, 9, 706, 708, 882–883, 1314

Skön (Skjön), socken, Medelpad, Västernorrlands län, 1083

Skövde, 10

Smedjegården, fängelse, Stockholm, 971

Smyrna nuv. Izmir, Turkiet, 1161

Småland, 341–342, 1199–1200, 1236

Snevringe härad, Västmanlands län, 755, 912

Solberga, Gryts socken, Daga härad, Södermanlands län, 472

Solberga, pastorat, Göteborgs stift, 831

Spanien, 470, 698, 972, 1080, 1103, 1114, 1132

Spanska sjön (Biscayabukten), 282, 415, 1102, 1211, 1370

Stafsby – se **Stavsborg**

- Starby**, kungsgård, Sankt Pers socken, Aska härad, Östergötlands län, 755–756
- Stavsborg** (Stafsby), frälsehemman, Färentuna socken, Färentuna härad, Stockholms län, 544
- Stenby**, kronohemman, Jäders socken, Österrekarne härad, Södermanlands län, 1132
- Stigsjö**, socken, Ångermanland, Västernorrlands län, 1155
- Stockholms län**, 197, 734–735, 786, 844
- Stocksätter**, hemman, Skärkinds socken, Skärkinds härad, Östergötlands län, 1241–1242
- Stora Kopparberg**, (Falu koppargruva), gruva och bergslag, Kopparbergs län, 630, 960, 1179
- Stora Lalarp**, kronoödeshemman, Sexdrega socken, Kinds härad, Älvsborgs län, 992
- Stora Tiveden**, kronoallmänning, Vadsbo härad, Skaraborgs län, 1125
- Stora Tuna**, socken, Dalarna, Kopparbergs län, 247, 581, 899
- Storgården**, häradshövdingeboställe, Segerstorps by, Tärby socken, Ås härad, Älvsborgs län, 1127
- Storkyro**, socken, Österbotten, 850
- Stortorget**, Stockholm, 726
- Stralsund**, Pommern, Tysk-romerska riket, 180, 210, 398, 468
- Strand**, säteri, Jäders socken, Österrekarne härad, Södermanlands län, 933
- Strängnäs**, 8, 438, 866
- Strängnäs stift**, 866, 1240, 1268
- Strömsgraven**, vattendrag mellan Mälaren och Östersjön vid Södertälje, Stockholms län, 1101
- Strömsholm**, kungsgård, Kolbäcks socken, Snevringe härad, Västmanlands län, 697
- Strömsholms län**, del av Västmanlands län, 1122
- Strömstad**, 13, 293–294, 303, 313, 411, 1027
- Stöde**, socken, Medelpad, Västernorrlands län, 810
- Sundbyholm**, kungsgård, Sundby socken, Österrekarne härad, Södermanlands län, 386, 429, 933, 995
- Sundsvall**, 10, 40, 323–324, 442–443, 445, 718, 810–812, 868, 987, 1009–1010, 1085
- Surinam**, nederländsk koloni, Sydamerika, 1194
- Svalmyra**, allmänning, Hargs socken, Frösåkers härad, Stockholms län, 1100
- Svartsjö**, kungsgård, Sänga socken, Färentuna härad, Stockholms län, 734
- Sveaborg**, fästning, Helsingfors, Borgå härad, Nylands och Tavastehus län, 551, 729, 742, 982–983
- Sveg** (Swed), pastorat, Härnösands stift, 1083
- Sverige**, 54, 106, 129, 131, 255, 347–348, 367, 432, 458–462, 467, 493–494, 496–499, 502, 512, 517, 558, 571, 578–579, 599, 680, 732, 759, 769, 773, 779, 789, 797–799, 802, 814, 860, 893, 977, 1061, 1138, 1167, 1290, 1323, 1337, 1342, 1380, 1444, 1446, 1474, 1478, 1504
- Säter**, 12, 706, 708, 960
- Söderby**, frälsehemman, Munsö socken, Färentuna härad, Stockholms län, 544
- Söderfors**, hemman, Attmars socken, Medelpad, Västernorrlands län, 810
- Söderhamn**, 10, 59, 64, 209, 406, 418, 706
- Söderköping**, 8–9, 12
- Södermanland**, 392, 472, 480, 631, 823, 853, 870, 933, 949, 954, 1088,

1090, 1132, 1150, 1184, 1186, 1211, 1239, 1270, 1275

Södermanlands län, 389, 509

Södertälje, 9, 366, 1101

Södra Møre härad, Kalmar län, 985

Sölvesborg, 12, 89

Sörtorp, hemman, Ytterselö socken, Selebo härad, Södermanlands län, 949, 1275

T

Tavastehus, 13

Terjärv, socken, Kronoby härad, Östernorrlands län, 958

Tiveden, gränsområde mellan Östergötland, Västergötland och Närke, 1125

Tjurholmen, kronohemman, Romelanda socken, Inlands Södra härad, Göteborgs och Bohus län, 641, 656, 870–872

Tjärhovet, tjärframställningsanläggning, Södermalm, Stockholm, 645, 661, 1102, 1391

Tjörns pastorat, motsvarande Stenkyrka, Klövedals och Valla socknar, Göteborgs stift, 831

Tojala, by, Akaa socken, Nedre Sexmäki härad, Nylands och Tavastehus län, 982

Torneå, 10, 591, 608

Torp, Jörlanda socken, Inlands Nordre härad, Göteborgs och Bohus län, 723

Torp, socken, Medelpad, Västernorrlands län, 987, 1010

Torsby, pastorat, Göteborgs stift, 831

Torshälla, 8

Torsåkers bergslag, Gästrikland, Västernorrlands län, 1214

Trosa, 12, 77, 813

Tuna älv, parti av Ljungan genom Tuna socken, Västernorrlands län, 910

Tunafors, bruk, Eskilstuna, 1157

Turkiet, 679, 1161, 1323

Tuukkala, by, Sankt Michels socken, Lillsavolax härad, Savolax och Kymmenegårds län, 550

Tynderö, socken, Medelpad, Västernorrlands län, 987, 1010

Tyskland, 578, 600, 621, 829–830, 951, 1017

Täfte, ödegods, nära Sundsvall, 1085

U

Uddevalla, 9, 425, 770–771, 879, 989, 1074, 1140–1141, 1413

Uleå, socken, Uleå härad, Östernorrlands län, 526

Uleåborg, 8, 526, 1093

Ullerö – se **Övre Ullerud**

Ulrichamn, 9, 368, 595, 992

Ulrika Eleonora församling, Stockholm, 631

Ulriksdal, kungligt slott, Solna socken, Sollentuna härad, Stockholms län, 38, 282, 293

Ulvesund, kronorusthåll, Ytterby socken, Inlands Södra härad, Göteborgs och Bohus län, 1050

Umeå, 10, 375, 793, 1097, 1151, 1263

Uppland, 389

Uppsala, 5, 8, 60, 107, 223, 256, 370, 394, 485, 649, 689, 721, 735, 748, 785, 809, 846, 915, 1069, 1128, 1131, 1141, 1160, 1209, 1238, 1277, 1339, 1484, 1486, 1489, 1492, 1510

Uppsala län, 509, 834

Uppsala stift, 534

V, W

Vadsbo härad, Skaraborgs län, 1125

Vadstena, 9, 451, 489

Wadstena län – se **Östergötlands län**

Wahråhs – se **Värsås**

Varberg, 7, 90–92, 309, 343

Vasa, 9, 461, 835, 849–850, 868, 1154

Vaxholm, 751, 786, 1215, 1382–1383

Vemo härad, Åbo och Björneborgs län, 816, 930, 1134

Venedig, 1103

Vieån, Kronobergs län, 910

Vimmerby, 12, 1278

Virginia, brittisk koloni, Nordamerika, 369

Visby, 6, 184, 896, 1068, 1077, 1342

Wismar, Tysk-romerska riket, 535–536

Visingsö, ö och socken, Vista härad, Jönköpings län, 445

Wolgast, Pommern, Tysk-romerska riket, 180

Vänern, 456, 553, 1125, 1414

Vänersborg, 8, 60, 465, 623–624

Värmland, 217, 221, 251, 254, 355, 358, 365–366, 389, 399, 402, 452, 462, 548, 555, 568, 571, 610, 623–625, 627, 630, 741, 747, 769, 823, 844, 855, 883, 943, 954, 1097, 1116–1117, 1122, 1125, 1187, 1238, 1293

Värsås (Wahråhs), gästgiveri, Värsås socken, Kåkindes härad, Skaraborgs län, 638

Västanfors, socken, Norbergs bergslag, Västmanlands län, 230, 437, 448, 532, 701, 1299

Västerbotten, 262, 323, 335, 364, 412, 431, 493, 497–498, 526, 545, 576, 645, 653, 661, 786, 811, 857, 869, 909, 1097, 1120, 1151, 1179, 1193, 1236, 1299, 1369, 1375, 1381–1382, 1390–1392, 1395, 1403, 1418

Västerbottens län, 161, 320, 340, 374–375, 377, 389, 509

Västergården, hautboistboställe, Sals socken, Åse härad, Skaraborgs län, 1237

Västergötland, 171, 259, 399, 625, 638, 856, 1349, 1397, 1413

Västerljung, socken, Hölebo härad, Södermanlands län, 436–438, 440–441, 457, 866, 1239–1240

Västernorrlands län, 262–263, 273, 323, 364, 389, 509, 576, 634, 645, 653, 661, 716, 718–719, 786, 794, 811, 901, 910, 1235, 1293, 1335–1336, 1356, 1369, 1375, 1381–1382, 1390, 1403, 1418

Västervik, 6, 369, 402, 445, 1278–1279

Västerås, 7, 21, 56, 93, 97, 99, 317, 319, 463–465, 476, 479, 552, 591, 921, 1120, 1166

Västerås stift, 1299

Wästgötadal – se **Dalsland**

Västindien, 802

Västmanland, 197, 448, 667, 701, 755, 1125, 1201, 1226

Västmanlands län, 389, 509, 735, 844, 912, 1296

Västra härad, Jönköpings län, 561

Vättern, 456, 1414

Vätö, socken, Bro skeppslag, Stockholms län, 1235

Växjö, 8

Y

Ydre härad, Östergötlands län, 1137

Ystad, 7, 41, 56, 366

Ytterselö, socken, Selebo härad, Södermanlands län, 949, 1275

Yxnäs, se **Öxnäs**, 1112

Z

Zeland – se **Själland**

Å

Åbo, 6, 159, 287, 461, 562, 626, 660, 670, 733, 785, 851, 856, 941, 944, 1047, 1071, 1073, 1121, 1134, 1311, 1383

Åbo och Björneborgs län, 389, 509, 514, 533, 725, 762, 778, 930, 1042, 1122

Åkerbo härad, Västmanlands län, 1201, 1226

Åland, 595, 663, 730, 985

Ålands hav, 595

Ållestad – se **Ollestad**

Åmål, 12, 1087

Ångermanland, 893, 1049, 1145, 1213, 1218

Årset, hemman, Fröderyds socken, Västra härad, Jönköpings län, 561

Årstad, härad, Hallands län, 668, 699, 809, 1125

Ås, härad, Älvsborgs län, 1127

Åsum (Asum), ladugård, Åsums by, Åsums socken, Färs härad, Malmöhus län, 404, 820

Ä

Ädelfors, guldverk, Alsleda socken, Östra härad, Jönköpings län, 561

Älvdal härad, Närke och Värmlands län, 1097

Älvsborgs län, 389, 509, 626, 706, 789, 844, 883, 992, 998, 1127, 1199–1200

Ändebol, kronohemman, Lerbo socken, Oppunda härad, Södermanlands län, 1211

Ängelholm, 7, 280, 702

Ö

Ödeshög, socken, Lysings härad, Östergötlands län, 755

Ökna (nuv. Gotthardsberg), säteri, Lerbo socken, Oppunda härad, Södermanlands län, 656

Öland, 621, 936–937, 954, 985, 1027–1028

Örebro, 7, 363, 416, 488, 609, 629, 751, 769, 915, 1390

Öregrund, 9, 262, 278, 364, 689, 708, 1381

Öregrundsgrepen, 1054, 1381

Örskär, Gräsö socken, Frösåkers härad, Uppsala län, 1381, 1395

Österbotten, 262, 323, 362, 364, 368, 400, 417, 431, 446–447, 493, 497–498, 514, 645, 653, 661, 718, 726, 811, 824, 858–859, 899, 916, 958, 1052, 1121–1122, 1129, 1136, 1159,

1282, 1299, 1369, 1381–1382, 1390–1391, 1395, 1418

Österbottens län, 389, 509, 514

Östergötland, 755, 761, 1239, 1241

Östergötlands län (Wadstena län), 389, 509

Österlövsta, socken, Olands härad, Uppsala län, 834

Österrekarne, härad, Södermanlands län, 1132

Östersjön (Saltsjön), 502, 504, 829–830, 887, 1076, 1101, 1103, 1114, 1340, 1413

Östersysslet, domsaga, Närke och Värmlands län, 855

Östgöta bergslag, 997

Östhammar, 12, 42, 534, 606, 699, 792, 997, 1009

Östra härad, Blekinge län, 795

Östra Ljungby, socken, Norra Åsbo härad, Kristianstads län, 903

Östra Råda, frälsehemman, Norra Råda socken, Älvdals härad, Närke och Värmlands län, 982

Östra Silberg, silvergruva, Stora Tuna socken, Kopparbergs län, 1167, 1297

Övre Ullerud (Ullerö), socken, Kils härad, Närke och Värmlands län, 844

Öxnäs (Yxnäs), bruk, Högsätters socken, Valbo härad, Älvsborgs län, 1112

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

Otryckta källor

Riksarkivet

Ständernas plena och kanslier

Borgarståndets arkiv

Ridderskapets och adelns arkiv

Tryckta källor och litteratur

Samtida offentligt tryck (lagar, förordningar, resolutioner, kungörelser, instruktioner, taxor, reglementen m.m. som kungen och olika statliga myndigheter utfärdat) upptas inte här.

BdP = *Bondeståndets riksdagsprotokoll*. Utg. av S. Landahl. 1–13. Stockholm 1939–86.

BgP = *Borgarståndets riksdagsprotokoll från frihetstidens början* (från d. 9:1 med titeln *Borgarståndets riksdagsprotokoll*). Utg. av N. Staf et al. 1–. Stockholm 1945–.

Botin, Anders af, 1755–56: *Beskrifning om svenska hemman och jordagods* 1–2. Stockholm.

Broocman, Reinerus Reineri, 1736–38: *En fulständig swensk hus-hålds-bok ...* 1–2. Norkiöping.

En ärlig swensk. Nr 1–124. Stockholm 1755–56.

Estenberg, Carl, 1754: *Swenska folkbristens orsaker och botemedel; eller swar på 29:de frågan i Stockholms weckoblad för år 1752*. Stockholm.

Forssell, Nils, 1952: *Borås stads historia 1*. Borås.

Hildebrand, Emil (utg.), 1891: *Sveriges regeringsformer 1634–1809 samt konungaförsäkringar 1611–1800*. Stockholm.

Holmcreutz, Lars & Robeck, Jonas, 1755: *Kongl. förkortnings commissionens project til hämmande af widlyftighet i utsöknings och rättegångs mål*. Stockholm.

Huss, Johan Laurentii, 1756: *Bibelmanne, det är ett kort innehåll af den heliga skrift, rimwis förestäldt*. Stockholm.

Kjellberg, Carl M., 1930: *Privilegie- och frihetsbrev samt andra urkunder rörande Jönköpings stad 1284–1785*. Jönköping.

Lagerroth, Fredrik, 1915: *Frihetstidens författning. En studie i den svenska konstitutionalismens historia*. Stockholm.

Lewenhaupt, Sten, 1962: *Svenska högre ämbetsmän från 1634. Högre ämbetsmän och chefer för statliga verk inom central och lokal förvaltning m. m. Namn och årtal*. Stockholm.

Lundstedt, Bernhard, 1895: *Sveriges periodiska litteratur. Bibliografi. 1. 1645–1812*. Stockholm.

Modée = *Utdrag utur alle ifrån den 7. Decemb. 1718/1791 utkomne publice handlingar ...* Utg. av R. G. Modée et al. 1–15. Stockholm 1742–1829.

Mäkelä, Anneli, Pettersson, Lars & Åkerblom, Bror, 1984: *Kristinestads historia 1*. Utg. av Kristinestads stad. Kristinestad.

Palmqvist, Fredrich, 1745–49: *Inledning til algebra*. Stockholm.

Palmqvist, Fredrich, 1750: *Underwisning i räkne-konsten*. Stockholm.

- Palmqvist, Fredrich, 1750: *Tillämpning af arithmetiken, geometrien och plana trigonometrien uti det allmänna lefvernet*. Stockholm.
- PRF = *Privilegier, resolutioner och förordningar för Sveriges städer*. Utg. av N. Herlitz et al. 1–6. Stockholm 1927–85.
- PrP = *Prästeståndets riksdagsprotokoll*. Utg. av A. Forssell & E. Granstedt et al. Stockholm 1949–.
- RAP = *Sveriges ridderskaps och adels riksdagsprotokoll från och med år 1719*. 1–32. Stockholm 1875–.
- Serlachius, Carl, 1754: *Förbättrade och tillökta fägne-timmar, thet är, andelige qwäden om the yttersta tingen, döden, upståndelsen och dommen, med then sälla och osälla ewigheten; samt om Jesu Christi heliga vino: jämte then också än förbättrade währ-blomman, som är ett lof, för Guds skapelses och naturs under, med thet mera*. Wästerås.
- ST = *Sverges traktater med främmande magter 1–15*. Utg. av O. S. Rydberg et al. Stockholm 1877–1934.
- Stiernman, And. Anton, 1728–33: *Alla riksdagars och mötens besluth, samt arfföreningar, regemens-former, försäkringar och bewillningar, som, på allmenna riksdagar och möten, ... gjorde, stadgade och bewiljade äro; med the för hwart och ett stånd utfärdade allmenna resolutioner*. 1–3. Stockholm.
- Stiernman, Anders Anton von, 1747–75: *Samling utaf kongl. bref, stadgar och förordningar etc. angående Sveriges rikes commerce, politie och oeconomie uti gemen, ifrån år 1523 in til närwarande tid*. 1–6. Stockholm.
- Swedenschiöld, J. (pseudonym), u.å. (1756): *Swea rickes tilstånd uti ett kort begrep sammandragit och forestäld åhr 1756*. (Kristiania.)
- Wexell, Svante Didrik, 1755: *Skalde-qwad för riksens höglofliga ständer år 1755*. Stockholm.
- Wijnbladh, Carl, 1755–56: *Byggningskonsten 1–2*. Stockholm.
- Ziervogel, Evald, 1754: *Anvisning til en synchronistisk eller samtidig universal historia, i minnestafloer sammanfattad*. Upsala.
- Åhlén, Bengt & Åhlén, Agneta, 2003: *Censur och tryckfrihet. Farliga skrifter i Sverige 1522–1954*. Stockholm.
- Örnberg, V., 1874: *Anteckningar om kammarkollegiet 1*. Stockholm.